

Library of
Wellesley College.

Presented by Wyclif Society

No 49992

Return on
or before

12-23-02

~~12-23-02~~

~~12-23-02~~

IOHANNIS WYCLIF

SERMONES

NOW FIRST EDITED FROM THE MANUSCRIPTS

WITH CRITICAL AND HISTORICAL NOTES

BY

DR IOHANN LOSERTH

PROFESSOR OF HISTORY AT THE UNIVERSITY OF CHERNOVITZ.

(ENGLISH SIDE-NOTES BY F. D. MATTHEW.)

VOL. IV.

SERMONES MISCELLANEI (QUADRAGINTA SERMONES DE
TEMPORE. SERMONES MIXTI XXIV).

LONDON.

PUBLISHED FOR THE WYCLIF SOCIETY BY TRIBNER & CO

57 AND 59 LUDGATE HILL

1890.

49992

INTRODUCTION.

I. The Contents.

The present volume completes the great collection of Wyclif's Latin Sermons.

Their importance has been sufficiently appreciated in the introduction to the first three volumes.

It is recognized that there is no part of Wyclif's activity as a reformer which has not been treated of in his Sermons, and that in an easy, attractive and popular manner, free from the scholastic baggage which encumbers his other works.

We might then refrain from attempting to give a general view of the contents of the present volume, were it not necessary to insist on one circumstance which if overlooked may lead to misunderstanding and error, and may cause the Reformer to be charged with contradictions and equivocations.

Any one who goes carefully through the sermons contained in this volume will find many passages which are in direct contradiction to occasional assertions in other sermons also in this volume.

It may be useful to give some examples of this, and I have selected the passages in which Wyclif speaks of auricular confession.

In the 23rd Sermon he declares that a man, as soon as he has sinned, should repent of his sin, and at the first opportunity confess it to the priest.¹ Again in another sermon (XXXV°) he explains the usefulness of auricular confession, supports it by reason and the authority of Scripture, and declares it to be God's will that human

¹ Pag. 205: *Nam quacunque hora quis peccaverit debet conteri et in easu quo sibi proderit habita sacerdotum copia confiteri.*

frailty should be secretly shown to the priest (*voluit Deus quod occulte ostendatur infirmitas sacerdoti* p. 301). Yet other sermons contain passages in which he speaks with evident contempt of auricular confession, calling it (as in the third volume) a human invention and a notorious fraud, taking its rise from Innocent III.¹ There are, he says, two kinds of confession, one before God, the other before men, and the latter is an invention of men. Only confession to God is necessary to salvation. And in another sermon (pp. 55—57) he exposes the abuses connected with auricular confession² which ought on their account to be abolished. Here we have clearly a direct contradiction.

In Sermon XXXIII Wyclif speaks (p. 289) of the merit of fasting (*de bono ieunio*); in another sermon he makes light of fasting. The greed of the priests, he says (p. 55) orders fasting,³ Christ and the apostles did not set much store by it.⁴

Equally contradictory is his teaching about purgatory.

Whilst he says in the LVth sermon that the greatest work of charity that can be shown to a dead man is to shorten his suffering in purgatory (p. 433); whilst in the same sermon he speaks of those who are burnt in Hell according to the sins which they have committed (p. 432); in the second sermon he makes light of prayers for the dead, and sets forth a doctrine which was accepted and perfected by the Taborites, who, as is well known, rejected purgatory.⁵

Finally, Wyclif's utterances about merit before God are also in contradiction to his language about the Praesciti — i. e. the reprobate,

¹ Ideo absit Deum iustum et racionabilem qui non potest nisi gracie et leviter hominem onerare, requirere simpliciter ad delectionem peccati vel assistenciam sacerdotis terreni vel vocalem formacionem loquele. Et ista confessio ad Deum intelligitur communiter in scriptura.

² Est duplex confessio scilicet confessio singulariter facta Deo et confessio ex institutione Innocencii III facta proprio sacerdoti. Prima est dignior, fundabilior et necessarior quam secunda, quia de prima confessione loquitur scriptura generaliter et nusquam de secunda. Ideo videtur multis quod ecclesia *melius militaret sine illa.*

³ Et sic licet in confessionibus ieiunium ac elemosyna communiter sunt iniuncta, tamen confessorum avaricia est sepe in causa, quare iste partes penitentie ex intentione infecta communiter maculantur.

⁴ Et ideo Christus et sui apostoli tale opus misericordie nichil aut modicum attendebant.

⁵ pp. 28—32 cf. my essay in the *Göttinger Gelehrten Anzeigen* 1889, No. 12, p. 500.

condemned from all eternity — a contradiction to which a scribe of the 15th century called attention.

To what must we attribute all these contradictions? The present collection is not, like each of the first three parts, a piece of one casting, but consists of two distinct parts, which differ very much in their subject and extent.

The larger of these two collections of sermons was composed before Wyclif broke into open antagonism to the ruling Church, “dum stetit in scolis”, consequently before he had attained the degree of D. D.

These sermons, 40 in number (*Sermones Quadraginta*), begin with N° XXIII, and are written essentially in the spirit of the prevailing hierarchy. So much is this the case that a scribe of the 15th century could not suppress the remark that “the Wyclif of these sermons was quite another man than was to be found in the remaining works; for, except in a few passages, his teaching perfectly corresponds with that of the Church.”¹

In these few words the general character of these 40 Sermons is correctly described. What is said of the exceptions also hits the mark, and we have only to enquire to what period these exceptions belong.

Before we can solve this question, we must examine more closely the other sermons of the fourth part, which form the section of the XXIV *Sermones Mixti*, and are called in the MSS. *Sermones XX in fine ritae suae*.

They belong then, as a whole, to the last years of Wyclif's life, and bear an altogether different stamp from the *Sermones quadraginta*.

Here the war against the prevailing abuses of the Church takes the first place. Wyclif demands that the Church should be restored to its “apostolic” state, according to which the clergy are bound to live in poverty like Christ and his apostles.

The tithes they receive are mere alms, and ought to be withdrawn from wicked priests.² The King has the right to confiscate

¹ Pag. 197. Constat omnibus quod iste Wycleff quadraginta sermones istos scribens fuit alias a se ipso hic, ut appetat legenti, quia demptis paucissimis pene in omnibus hiis scriptis sequitur ecclesiam in fide et ritibus et modo loquendi katholico.

² Pag. 127.

all property in mortmain.¹ All the evil in the Church springs from Constantine, and his rich endowment of her. This Caesarism of the Church must cease.² Not less strongly does he inveigh against the abuses practised as to indulgences,³ but specially against the Popedom of his time and its supports, the begging friars. It is an usurpation of the Popes to claim to be the head of the Church.⁴ The Papal office is a poisonous one.⁵

The Pope is liable to error,⁶ and a marginal note adds that it would be a meritorious work⁷ to overthrow the Papacy.⁸ Most of all does Wyclif denounce the papal crusade; the apostle Peter, he remarks ironically, when he was in the dungeon did not summon the Church to set him free.

Then too the method of the Popes' election,⁹ their worldliness, their greed of earthly wealth, are an abomination to him.

Still fiercer are the attacks on the Mendicants; it is they who bring the whole Church into confusion,¹⁰ who burden and weaken it.¹¹ They are sons of Satan who, instead of living by the work of their hands, plunder the realm.¹² Worse than Herod, Judas Iscariot and Saul,¹³ they urge secular rulers to injustice, they extort undue contributions from their penitents, they sin against the commands of Christian charity, and in the matter of the crusade they are really heretics.¹⁴ Their sects should be abolished as damnable, and their letters of indulgence are in truth blasphemous.¹⁵

It is evident from these quotations how much the contents of the Sermones Mixti differ from those of the Quadraginta Sermones.

¹ Pag. 145. ² Pag. 137—146. ³ Pag. 15. ⁴ Fingitur quod papa sit caput ecclesie, pag. 77. Presumpcionem paparum qui dicunt se esse immediate Christi vicarios, pag. 156, 187. ⁵ Papale officium est venenosum, pag. 195. ⁶ Papa fallibilis, pag. 64. ⁷ Ponitur pro magno merito, si quis destrueret papatum, pag. 137, 138. ⁸ Crucis elevacio ad defendendum unius pape partem non est a capite ecclesie militantis approbata, pag. 118. ⁹ Papam eligere Deo est proprium, pag. 193. ¹⁰ Fratres enervant ecclesiam, pag. 107. ¹¹ . . . sunt ecclesie onerosi, pag. 52. ¹² Fratres filii satane, pag. 40. . . . laborarent manibus, pag. 51. . . . Angliam defraudent, pag. 62, 121. ¹³ Fratres peiores Herode, Scarioth et Saulo, pag. 59. . . . animant dominos ut committant iniurias, pag. 499. . . . sunt homicide, ibid. . . . peccant contra caritatem, pag. 63. ¹⁴ In facto elevationis crucis sunt heretici, pag. 122. ¹⁵ Seete fratrum sunt dampnande . . . Carte fratrum sapient blasphemiā.

Yet even in the latter there are scattered passages which are quite like the Sermones Mixti; as for example when (in XXV) Wyclif calls the Pope Antichrist¹ or teaches, in the same sermon, that brotherly correction belongs not to the clergy but to the lay power. In like manner he introduces the wellknown comparison of the members of claustral orders to a corpse risen from the sepulchre, wrapped in graveclothes, and driven by the devil among men — a comparison borrowed by Wyclif from Robert Grosseteste. In Sermon LVI (p. 437) a reference will be found to simple priests.” —

All these passages seem to have been inserted at the last revision of the text.

Besides these two main parts — the Viginti and Quadraginta Sermones — composing the fourth volume of this collection of sermons, four other sermons deserve to be mentioned, belonging to neither of those groups: they are the two first and the two last sermons. They were certainly composed during the last years of Wyclif's life, for in them he repeats with the utmost severity his condemnation of the system prevalent in the church. The devil, so he teaches in his last sermon, has contrived to introduce the sins of the clergy into the church. Through pride he has brought in patronage and has made the Church rich, so as to pave the way to simony.

And in this hierarchy are four degrees, since there are four orders introduced without Christ's leave; the cesarean clergy, endowed monks, canons and friars. And as these four sects have not entered the church through Christ the Lord, they bring it into confusion and they are robbers. Thus the devil has waxed strong against the Church in malice and in snares. Every Christian then should strive to restore the Church to the state that Christ ordered.

To this end there are three means. I. The prelates should live in poverty as the apostle bids, and then they would not be simoniacs thirsting after benefices. II. If they do not fulfil their pastoral duties, the faithful should withdraw tithes and offerings. III. The people should support the wise and faithful priest who guides his flock according to God's law.

¹ Hic est subdolus Antichristus

II. The Manuscripts.

As the present collection is composed of two main groups of sermons, the Sermones mixti and the Quadraginta Sermones (dum stetit in scolis), we must distinguish several groups of MSS. First, those containing all the sermons; secondly, MSS. in which only the Sermones Mixti are to be found; thirdly, others having the Quadraginta Sermones; fourthly and finally, those containing only single sermons. To the first group belongs the Codex B, 16, 2 of Trinity College, Cambridge (A), described in the first volume of the Sermones (pp. XXXV to XXXVII); to the second group belong the two MSS. of the Vienna Imperial Library N° 3928 (D) and N° 3931 (E) also mentioned in the first volume (pp. XXXVIII—XXXIX).

The Sermones Quadraginta are in the Codd. pal. Vindob. 3928 and 3932 (G), and in the Cod. Lambeth 23 (H). The Cod. pal. Vind. 3932 (G), has been already sufficiently described by Lechler in his edition of the Trialogus (pp. 24—26). The Codex 3928 contains both the Sermones Mixti and the Quadraginta Sermones; yet it cannot be reckoned in our first group, since both divisions are not written by the same hand, nor do they follow immediately one upon another.

To the last group finally belong the Codex of Trinity College, Dublin, C, I 23 (F) (see De Ecclesia, pp. XXII and XXIII, and Sermones IIIrd volume, p. 4), the Cod. III G 11 (I) of the Prague University Library, the Codd. 3929 (K) and 1337 (L) of the Vienna Imperial Library (cf. Wycl. Pol. Works ed. Buddensieg, pag. XXIX and pag. XL). As all these MSS. except H and I have been described at large, some remarks on these two Codices may suffice.

H is a volume belonging to the library of the Archbishop of Canterbury at Lambeth, N° 23. It is on vellum $15\frac{1}{2}$ inches high, 11 inches broad, and rather more than 2 inches thick. Each page has two columns $11\frac{1}{2} \times 3\frac{2}{3}$ inches, containing about 68 lines. It is well and clearly written in a hand of about 1400. There is an illuminated letter and flourish at the beginning of each treatise, and the initial letter of each sermon is slightly adorned. Alternate red and blue paragraph marks are distributed somewhat capriciously. The leather binding is stamped with the arms of archbishop Bancroft (1604—1610), and no doubt belongs to his time. It retains its clasps.

There are no regular marks of page or folio, but the folio number is marked on the first page of each treatise.

On a flyleaf at the beginning is a table of contents in a hand contemporary with, or little later than, the book itself:

“In isto libro continentur

(Fo. 1.) Alex neq (i. e. Alexandri Neckam) super Cantica Cantorum.

(140.) Item Sermones Januensis (i. e. Jacobi de Voragine Archiepiscopi Genuensis) de opere quadragesimali.

(199.) Item distincciones cistrensis utiles valde.

(258.) Item Sermones Magistri Johannis Wiclyf ad simplices sacerdotes satis catholici.”

What follows is in another and later hand.

“Tractatus fratris Johannis Bromyard de iure canonico et civili moraliter applicati secundum ordinem alphabeticum.

Tabula super sex libros Alexandri Necham super Cantica.

Tabula sermonum Wycliffe.

Tabula distinccionum bromyard.

Tabula contentorum in diversis distinccionibus.

Sermones Magistri Johannis Wycliffe ad simplices sacerdotes.”

It will be noticed that this later addition differs from the first table in assigning the distinctions to Bromyard. The tables to the distinctions still exist, following (fo. 252) immediately after the distinctions. Originally the volume doubtless contained Wyclif's 40 sermons with an index, but it is now imperfect, ending a very little way on in the 28th sermon. This loss was previous to its being put into the present binding. As the 40 sermons were alone, the numbering is confined to this group, so that N° 1 here corresponds to N° 23 in the Trinity MS.

Cod. III G 11 of the Prague University Library (I). The Codex III G 11 (I) of Prague University contains, besides the front and back cover-leaves and five blank leaves of paper not paged, 286 paper-leaves in 4° paged. There is a table of contents, in a hand of the XVth century, as follows:

Que continentur in isto libro:

Item Pastorale magistri Johannis Wykleff et incipit: Cum duplex debet esse officium.
Item Conclusiones XXXIII Wykleff et incipiunt: Christus Deus noster caput.

- Item Conclusio de vita clericorum et incipit: Licitum est clericis habere; et registrum super XXXIII^{ps} conclusionibus modicum antedictis.
- Item Epistola Origenis et incipit: Quidam eorum qui libenter.
- Item Sermo quidam qui incipit: Dominus vobiscum.
- Item Sermo recommendativus qui incipit: Labora sicut bonus miles.
- Item Tractatus de novis ordinibus monachorum et incipit: Paulus docet.
- Item Quoddam dictum ad scolares de Fratribus et incipit: Subito auragine.
- Item Speculum secularium dominorum et incipit: Cum veritas fidei.
- Item Sentencia de incarcerando fideles post quadraginta quatuor dies et incipit:
Cum prelati con...
- Item Questio ad Fratres de sacramento altaris: Quid in natura sua est hoc album.
- Item Gessta (sic) cum Rychardo Viez et incipit: Reverende domine et frater.
- Item Pulcrum quid et incipit: Unde ememus panes ut manduecent hii.
- Item Quedam exhortacio et incipit: Si clerus et quatuor.
- Item Gwido in Racionali suo exponit oracionem dominicam.
- Item Quedam dieta Rogate que ad pacem sunt Jerusalem etc.
- Item Fiat pax in virtute tua. Sermo pulcer et incipit: Propter fratres meos etc.
- Item Sermo optimus contra Cruciatam et incipit: Ave Rabi Johannis XIX^a.
- Item Super illo: Duo ex discipulis Jesu ibant ipsa die in castellum.
- Item Super illo: Quis vestrum habet amicum Luce XII^a.
- Item Super illo: Sic Deus diligit mundum Joh. III^a.
- Item Super illo: Frange esurienti panem tuum.
- Item Quoddam ubi Jeronymus ad dubium respondebat et incipit: Ad tertium dubium.
Tunc in fine istius scripture sunt pulera quedam et primum est: O curas hominum.
- Item Quomodo episcopus venator arguitur et sic incipit: Salutem et paciem.
- Item Dicta magistri Johannis Hus contra Stokes et incipit: Cum quilibet homo etc.
Jam alterius scripture tractatus sequuntur. (This second hand begins in fol. 154^a.)
- Item De septem donis Spiritus Sancti et incipit: Cum Spiritus sit tercia persona.
- Item XVIII^a argumenta Strode et incipit: Quia secundum philosophum.
- Item Quidam tractatus qui incipit: Fertur quendam fratrem inflatum.
- Item Tractatus de magisterio et incipit: Cum sciencia inflat.
- Item cap. XXIII^a Matth. et incipit: Cum sapientia Dei patris.
- Item Matth. XXIV^a et incipit: Quia evangelium istud.
- Item De religione privata et incipit: In materia de religione privata.
- Item De Solucione Satane post mille et incipit: Quantum ad obiectum.
- Item forma iuramenti Arnoldi et incipit: Formidantissime rex.
- Item tractatus De Confessionibus et incipit: Duo sunt sacramenta precipua.
- Item tractatus De Condemnacione XIX^a Conclusionum et incipit: Cum secundum Apostolum.
- Item ante hoc de vaticinacione: Cum secundum sanctos spectat etc.
- Item De duabus sacramentis Eukaristia penitencia et confessione auriculari.
- Item De Fide catholica. Suppositis dictis etc.
- Item De Perseccione Statuum: Cum viantes et fratres specialiter.
- Item Sermones in fine.

This MS. contains eleven sermons of the IVth part and N° XXIV of the Sermones Mixti:

- Fol. 112^a—116^a *Rogate que ad pacem* = Pars IV, 3.
- Fol. 116^a—119^b *Fiat pax in virtute tua* = Pars IV, 4.
- Fol. 119^b—122^b *Propter fratres meos et proximos* = Pars IV, 5.
- Fol. 122^b—126^b *Ave Rabi* = Pars IV, 7.
- Fol. 126^b—130^a *Duo ex discipulis Jesu* = Pars IV, 8.
- Fol. 130^a—133^b *Quis restrum habet* = Pars IV, 21.
- Fol. 133^b—137^a *Sic Deus diligit I* = Pars IV, 10.
- Fol. 137^a—141^a *Frangere esurienti* = Pars IV, 13.
- Fol. 260^b—264^b *Significavit Deus* = Pars IV, 21.
- Fol. 264^b—268^b *Ecce ego Johannes* = Pars IV, 22.
- Fol. 268^b—271^b *Convertimini* = Pars IV, 12.
- Fol. 52^a—53^b *Dominus robiscum* = Sermones Mixti XXIV.

Fol. 53^b—55^b There is still a sermon: *Labora sicut bonus miles Christi* Jesu IV Tim. VI. Incip. Post fructum benedictionis — Expl. participium nobis concedat dominus veritatis. Amen. But this is not by Wyclif.

Altogether 65 Sermons are printed here; of which 64 are contained in the IVth part of the Sermons and N° 65 forms the last of Sermones Mixti. The following table gives the MSS. in which each is contained.

N°		N°		N°	
1	contained in	AF	23	contained in	ADGII
2	"	"	24	"	ADGH
3	"	"	25	"	ADGII
4	"	"	26	"	ADGH
5	"	"	27	"	ADGH
6	"	"	28	"	ADGH
7	"	"	29	"	ADGH
8	"	"	30	"	ADGII
9	"	"	31	"	ADGH
10	"	"	32	"	ADGH
11	"	"	33	"	ADGH
12	"	"	34	"	ADGH
13	"	"	35	"	ADGH
14	"	"	36	"	ADGH
15	"	"	37	"	ADGH
16	"	"	38	"	ADGH
17	"	"	39	"	ADGH
18	"	"	40	"	ADGH
19	"	"	41	"	ADGH
20	"	"	42	"	ADGH
21	"	"	43	"	ADGH
22	"	"	44	"	ADGH
					65 (S. M.) cont. in DEIKL

The last sermon (*Dominus vobiscum*) is also contained in two MSS. of the Vienna Imperial Library, 3929 = K, and 1337 = L. For the collation of these I have to thank Director Buddensieg of Dresden, and Professor V. von Renner of Vienna.

I may take this opportunity to mention that I have just learned through the kindness of Professor Goll, that in the archives of the Moravian brotherhood at Herrenhut there is a MS. containing some of Wyclif's sermons viz:

1. *Epurgate retus fermentum* (Fol. 35^a—38^a) = Wyclif Sermones, ed. Loserth, III, 191 et seqq.

2. *Omne quod natum est Deo* (Fol. 41^a—47^b) = Serm. III, 199 et seqq.

3. *Christus semel passus* (Fol. 48^a—52^a) = Serm. III, 206 et seqq.

4. *Obsecro vos tamquam adrenas* (Fol. 55^a—56^b) = Serm. III, 213—215. l. 12 (cetera desunt).

5. *Explicacio capitisi Apocalypsis IV* (Fol. 145—147) = Serm. III, 267 seqq.

In this MS. I, 61 there is also:

Epistola Johannis Oldecastile ad Wenceslaum regem. Fol. 136.

Incip.: Serenissimo ac illustrissimo principi ac domino domino Wenceslao Romanorum et Boemic regi . . . Salus ab eo . . . Explicit: Cuius regnum nunquam destructur. Scriptum Londonie VII. die Septembri per vestrum humilem servitorem Johannem Oldecastele militem dominum de Cobham.

III. The Date of composition and editing.

The date of composition of this fourth part of the Sermons has been fully dealt with in the introduction to the first volume, and I have nothing to add to what is said there. This applies also to the editing. I have only to express my hearty thanks to all those gentlemen who have actively helped me in editing this volume; to the Founder of our Society for his ever lively interest in the progress of the work, to Mr. F. D. Matthew — who not only wrote the English side-notes, but aided the editor in writing the critical and material commentary by most valuable hints — finally to Director Dr Rudolf Buddensieg who has given his kind attention to this as to the previous volumes.

Czernowitz, December 6th 1880.

J. Loserth.

Contents.

Sermon		Page
	Epistle of the Missa pro defunctis.	
I. Nolumus vos ignorare de dormientibus. I Thess. IV, 12	1	
	Gospel of the Missa pro defunctis.	
II. Dixit Martha ad Jesum. Joh. XI, 21	11	
III. Rogate que ad pacem sunt Jerusalem. Psalm. CXXI, 6	24	
IV. Fiat pax in virtute tua. Psalm. CXXI, 7	34	
V. Propter fratres meos et proximos meos loquebar pacem de te. Psalm. CXXI, 8	42	
	Gospel for Ash-Wednesday.	
VI. Cum ieiunatis, nolite fieri, sicut hypocrite, tristes. Matth. VI, 16	49	
	Gospel for Good Friday.	
VII. Ave Raby. Matthei XXVI, 49	58	
	Gospel for Easter Monday.	
VIII. Duo ex discipulis Iesu ibant. Luce XXIV, 13	66	
	Gospel for Rogation Monday.	
IX. Quis vestrum habet amicum. Luce XI, 5	74	
	Gospel for Whit-Monday.	
X. Sic Deus dilexit mundum. Joh. III, 16	81	
	Mass for the dead, Tuesday Gospel.	
XI. Omne quod dat mihi Pater. Joh. VI, 37	89	
	Epistle for Ash-Wednesday.	
XII. Convertimini ad me. Johelis II, 12	95	
	Epistle for Ash-Wednesday.	
XIII. Frange esurienti panem tuum. Is. LVIII, 7	104	
	Epistle for St. Andrew's day.	
XIV. Corde creditur ad iusticiam. Rom. X, 10	113	
	Epistle for the Purification.	
XV. Hec dicit Dominus. Malachie III, 1	122	
	Epistle for St. John Baptist.	
XVI. Audite insule. Isa. XLIX, 1	129	
	Epistle for St. Peter and Paul.	
XVII. Misit Herodes. Act. XII, 1	138	
	Epistle for the Mass de non Virginibus.	
XVIII. Mulierem fortem quis inveniet? Prov. ultimo, 10	147	
	Epistle for the Assumption.	
XIX. In omnibus requiem quesivi. Eccli. XXIV, 11	188	
	Epistle for the Nativity of the Virgin Mary.	
XX. Ego quasi vitis fructificavi. Eccli. XXIV, 23	167	

Sermon		Page
	Epistle for Michaelmas Day.	
XXI.	Significavit Deus, Apoc. I, 1	177
	Epistle for All Saints' day.	
XXII.	Ecce ego Johannes, Apoc. VII, 2	188
	Epistle for first Sunday in Advent.	
XXIII.	Hora est iam vos de sompno surgere, Rom. XIII, 11	197
	Epistle for first Sunday in Advent.	
XXIV.	Induamur arma lucis, Rom. XIII, 12	206
	Epistle for second Sunday in Advent.	
XXV.	Per pacientiam et consolacionem scripturarum spem habeamus, Rom. XV, 4	213
	Epistle for second Sunday in Advent.	
XXVI.	Deus autem pacientie et solacii det vobis, Rom. XV, 5	222
	Gospel for second Sunday after Octave of Epiphany.	
XXVII.	Vinum non habent, Joh. II, 3	232
	Gospel for 3 rd Sunday after Octave of Epiphany.	
XXVIII.	Sanatus est puer in illa hora, Matthei VIII, 13	238
	Gospel for Septuagesima Sunday.	
XXIX.	Quid hic statis tota die ociosi, Matthei XX, 6	245
	Gospel for Sexagesima Sunday.	
XXX.	Semen est verbum Dei, Luce VIII, 11	256
	Gospel for Sexagesima Sunday.	
XXXI.	Semen est verbum Dei, Luce VIII, 11	262
	Gospel for Quinquagesima Sunday.	
XXXII.	Respic fides tua te salvum fecit, Luce XVIII, 42	275
	Gospel for the first Sunday in Lent.	
XXXIII.	Dominum Deum tuum adorabis, Matth. IV, 10	283
	Epistle for Midlent Sunday.	
XXXIV.	Nos autem fratres secundum Isaac promissionis filii sumus Gal. IV, 28 .	290
	Epistle for Passion Sunday.	
XXXV.	Christus per proprium sanguinem introivit semel in sancta, Heb. IX, 12 .	296
	Gospel for Passion Sunday.	
XXXVI.	Qui ex Deo est et verba audit, Joh. XVIII, 47	304
	Epistle for Palm Sunday.	
XXXVII.	Hoc sentite in vobis, Phil. II, 5	309
	Epistle for Palm Sunday.	
XXXVIII.	Hoc sentite in vobis, Phil. II, 5	314
	Gospel for Good Friday.	
XXXIX.	Crucifixerunt eum, Joh. XIX, 18	321
	Gospel for Good Friday.	
XL.	Ecce mater tua, Joh. XIX, 27	328
	Gospel for Good Friday.	
XLI.	Consummatum est, Joh. XIX, 30	338
	Gospel for Easter Sunday.	
XLII.	Venient ad monumentum, Marci ultimo, 2	343
	Gospel for first Sunday after Easter.	
XLIII.	Pax vobis, Joh. XX, 21	355
	Gospel for first Sunday after Easter.	
XLIV.	Pax vobis, Joh. XX, 21	360

Sermon	Page
Epistle for 2 nd Sunday after Easter.	Page
XLV. Christus passus est pro nobis. I Petri II, 21	365
Gospel for 2 nd Sunday after Trinity.	Page
XLVI. Homo quidam fecit cenam magnam. Luce XIV, 16	370
Gospel for 3 ^d Sunday after Trinity.	Page
XLVII. Gaudium est in celo. Luce XV, 7	379
Gospel for the Assumption.	Page
XLVIII. Maria optimam partem elegit. Luce X, 42	387
Gospel for the 10 th Sunday after Trinity.	Page
XLIX. Videns civitatem flevit super eam. Luce XIX, 41	392
Gospel for 11 th Sunday after Trinity.	Page
L. Omnis qui se exaltat humiliabitur	396
Gospel for 12 th Sunday after Trinity.	Page
LI. Surdos fecit audire. Marci VII, 37	401
Gospel for 13 th Sunday after Trinity.	Page
LII. Magister quid faciendo vitam eternam possidebo. Luce X, 25	405
Gospel for 18 th Sunday after Trinity.	Page
LIII. Quod est mandatum magnum in lege. Matth. XXII, 38	409
Gospel for 19 th Sunday after Trinity.	Page
LIV. Renovamini spiritu mentis vestre. Eph. IV, 13	423
Gospel for 20 th Sunday after Trinity.	Page
LV. Simile est regnum celorum regi qui fecit nupcias. Matth. XXII, 2	426
Gospel for 21 st Sunday after Trinity.	Page
LVI. Domine, descende priusquam moriatur filius meus. Joh. IV, 49	434
Gospel for 22 nd Sunday after Trinity.	Page
LVII. Hoc oro ut caritas vestra magis ac magis habundet. Phil. I, 19	443
Gospel for 22 nd Sunday after Trinity.	Page
LVIII. Oportuit et te misereri. Matth. XVIII, 33	450
Gospel for 19 th Sunday after Trinity.	Page
LIX. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Matth. IX, 2	460
Gospel for the Sunday before Advent.	Page
LX. Distribuit discumbentibus. Joh. VI, 11	468
Gospel for Common of a Virgin and Martyr.	Page
LXI. Simile est regnum celorum homini negotiatori. Matth. XIII, 45	476
Gospel for Dedication of a Church.	Page
LXII. Hodie salus huic domui facta est. Luce XIX, 9	482
Epistle for Dedication of a Church.	Page
LXIII. Vidi civitatem sanctam Jerusalem. Apoc. XXI, 2	492
Gospel for Tuesday in Whitsun Week.	Page
LXIV. Qui non intrat per ostium in ovile. Joh. X, 1	502
Sermones Mixti.	Page
I—XXIII. Table of texts with references	509
An Act Sermon.	Page
XXIV. Dominus vobiscum. Ruth II, 4	511

QUARTA PARS.

SERMO I.

Nolumus vos ignorare de dormientibus I. Thess. IV°, 12.

Consuetudo gentilis superstitionem tam in clero quam vulgo exuberat usque ad suos mortuos; volunt enim contra rationem mundo pro suis mortuis complacere. Placent etiam diabolo ex quadam ficta naturalitate pro suis mortuis condolendo et tertio in sumptuosis expensis sed irregularibus, in quibus seducti putant suis mortuis suffragari; et omnia ista debet catholicus plebi detegere. Apostolus autem confortans nullam tangit errorem medium in quo fides, spes et per consequens caritas seducuntur. *Nolumus*, inquit, *vos ignorare de vestris mortuis* quomodo tam certe atque faciliter *dormientes* suscitabuntur in finali iudicio; ideo cum sit nobis inevitabilis mors eorum sed eius complecio sit Deo propria, quomodo potestis sic pro vestris mortuis contristari? Idem enim foret sic contristari sicut contristari pro quoquaque inevitabili quod Deus determinat sibi faciendum, et sic contristatur implicite pro completeione voluntatis divine. Sed quid infidelius?

Tristitia autem debet esse circa errorem vivencium, dum declinant a lege Christi peccantes in moribus, quia circa hoc consistere posset remedium multiplici suffragio adiuvando superstites. Si autem probabiliter supponimus quod mortui nostri ex vita meritoria eorum bene sunt

We keep up
heathen
customs as to
our dead.

The Apostle
teaches us not
to grieve for
them.

We should
grieve rather for
the sins of the
living, which
we might help
to lessen.

1. Hic sermo solummodo in codd. A et F habetur; ib. A: *Incipit pars secunda epistolarum et quarta in ordine.* 2. Codd.: *nolimus.* 6. F: *quædam sua.* 8. A: *seducte.* 10. F: *consortans;* ib. Codd.: *nullam;* addic: *consuetudinem.* 11. F: *fides et spes.* 12. F: *nolimus.* 15. A: *sicut etius.* 15, 16. A: *fit Deo.* 17. A: *idem — contristari deest.* 25. A: *eorum deest.*

1. Epistle of the Missa pro defunctis. 12, 13. Vulgate: *Nolumus autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut et ceteri, qui spem non habent.*

Example of
David.

mortui, fides et spes necessitant consequenter supponere quod resurgent finaliter laudabiliter premiandi. Et confirmacio istius sentencie patet ex narracione historie II. Reg. XII°, ubi David vivente infantulo Bersabee luxit anxius et oravit, sed scito quod foret mortuus letatus est tolerabiliter et comedit. Causam autem subdit, quia hoc est de Dei beneplacito, ut scivit particulariter. Nec est planetus laboriosus ulterius impeditivus mortuis vel mortuis iuvativus; unde videtur quod irregulariter contrastati in fide et spe Christi deficiunt. Ideo subiungit Apostolus: *ut | non contristemini, sicut et ceteri* ^{Fol.} *qui spem non habent.* ^{290^a}

We must
believe firmly
in the
resurrection of
all the dead.

Fidem autem de resuscitacione cuiuscunque hominis mortui oportet presupponere tamquam firmam; in cuius argumentum dicit Apostolus: *Si, inquit, credimus* ¹⁵ *quod Jesus mortuus est et resurrexit, ita et Deus eos qui dormierunt per Jesum adducet cum eo;* vult dicere quod tam firma debet esse fides de futurione resurreccions cuiuscunque mortui quam firma est fides de preteritione mortis et resurreccione domini Jesu Christi. ²⁰ Cum enim ex fide credimus quod Christus fuit prop- ^{Fol.} *terea mortuus et suscitus, ut daret exemplum ecclesie* ^{40^b} *cuius est caput, quod conformiter debent membra sua resurgere et non potest frustrari de proposito suo cum sit omnipotens, manifestum est quod omnia membra* ²⁵ *sua resurgent pro suo tempore. Cum enim sit fides unam esse ecclesiam et Christum esse caput eius ac membra eius predestinatos singulos qui legi Christi obtemperant, manifestum est si caput resurrexit quod membra eius capitatis debent resurgere. Nichil enim* ³⁰ *posset fingi impediens nisi vel Christi impotencia vel eius invidia, et per idem, cum sit summe iustus, sequitur omnes prescritos resurgere, quia aliter Christus non summe iuste libraret penas et premia.*

The members
of Christ must
rise with their
head, and the
reprobate, that

Christ's
judgment may
be fulfilled.

On this
foundation of
faith are built

Stabilita ergo hac fide necesse est spem rectam ³⁵ super illud fundamentum erigi tamquam parietem, scilicet quod pro recta viacione in meditullio temporis

1. A: *et deest.* 2. A: *resurgerent.* 5. A: *sed cito.* 6. A: *mortui iuvativus.* 11. F: *subiungit.* 20. F: *resurreccionalis.* 24. F: *a proposito.* 26. F: *resurgerent.* 26, 27. F: *sit — esse deest.* 27, 28. F: *aut membra.* 28. A: *membra esse predestinatos.* 32, 33. *sequitur;* codd. *perperam; sed.* 33. F: *prescritus.* 34. A: *iustus.*

4. II. Reg. XII, 16—20.

11. I. Thess. IV, 12.

15. ib. 13.

quod habemus in finali iudicio beatitudinem reportemus, a qua impossibile est hominem deficere, nisi tam in fide quam spe deficiat; unde Proverb. XXIV, 20 scribitur: *Futurorum spem non habent mali.* Sicut enim oportet ipsos desperare finaliter, sic in spei firmitate sunt continue negligentes, et ita necesse est ad firmandum hoc habitaculum Dei cum hominibus, quod tercia pars scilicet caritas super hoc fundamentum et eius parietes erigatur.

the walls of
hope;

and on these
rises the roof
of charity.

Nec sunt audiendi infideles sophiste sompniantes ex simiali similitudine quod Christus posset ex libertate sui arbitrii vel infinitate sue potencie mortuos in Christo dimittere, ac si arguerent, cum nos possumus ex negligencia nostra tamquam pincerna aut pistor Pharaonis gratitudinem Joseph nostri in nostra pro speritate seculi obliisci, ergo per idem Jesus sic potest.

Christ cannot
pass over His
elect.

Sed recolere debemus quod tempus dormicionis nostre propter causas multiplices est tempus apcius memorandi. Sic enim memoratus est de quinque fratribus suis ille dives seculi, ut aliquis ex mortuis eos prenunciet, *ne et 20 ipsi veniant in locum tormentorum inferni* (ut patet Luce XVI, 28). Quanto magis Christus semper vivens, omnipotens et impeccabilis de suis fidelibus memoratur. Cum autem per eandem viam veniet Christus ad iudicium per quam ivit ad celum, quia undique per se ipsum, et 25 omnes qui moriuntur iacent mortui in hac via, manifestum est quod oportet Christum venientem ad iudicium ipsos mortuos reminisci. Et patet sententia assumpta ex fide evangelii Joh. XIV°, 6: *Ego sum via, veritas et vita.*

Memory
remains to us
in purgatory, as
is shown by the
rich man
wishing to send
to his brothers.

Addit autem Apostolus ordinem resurreccionis finalis, 30 dum sic loquitur: *Hoc antem vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui residui sumus, in adventu Domini non preveniemus eos qui dormierunt.* Nominat autem Apostolus cum se ipso duos testes alias scilicet Tychicum et Onesimum (ut patet per Ieronymum 35 in prologo huius epistole). Sic autem verificat Apostolus dictum Christi: *In ore duorum vel trium testium stet omne verbum.* Nec dubium quin habuerunt istam sen-

Much more
must Christ
remember.

8. A: *fundatum*; ib. A: *erigantur.* 11. A: *inpotencie.* 13. F: *nostra
deest.* 14. A: *nostrī deest.* 11. 15. A: *prosperitate tali.* 10. Codd.:
prenunciāt. 24. A: *ad celum deest.* 28. A: *pro fide.* 30. A: *Hic
autem.* 34. A: *Titithum;* F: *Titicum.* 36. A: *ut in ore.*

30. 1. Thess. IV, 14. 36. In prologo huius epistole. This is certainly a mistake for Colossians. Cf. IV, 7, 9. Cf. St. Hieronymi in ep. B. Pauli ad Col. tom. X. pag. 1014 (ed. Ven. 1771). 37. Matth. XVIII, 16.

There will be no priority of resurrection for the most worthy.

tenciam ex testimonio Trinitatis. Vult autem dicere quod apostoli viventes in tribulacionibus post mortem Christi et fideles viventes post extincionem veritatis evangelice et persecucionem Antichristi, illi, inquam, qui vivunt in illis duobus temporibus et sunt residui post tribulaciones plurimas, licet pauci, non prevenient in resurreccione finali eos qui ante ipsos dormierant, cum omnes in ictu oculi resurgent tam boni quam mali. Si enim ex dignitate persone deberet resurreccio prevenire, nunquam veniret vel nimis expectaretur resurreccio prescitorum, quod foret contra glorificacionem ecclesie quod tam diu expectent ad plenam beatitudinem in patria in hac valle miserie pro gente tam reprobata. Cum autem non deficiet in Christo potencia, patet quod utrobique in resurreccione finali erit conformitas rationi; ideo dicit Apostolus *quoniam ipse Dominus in iussu et in voce archangeli et in tuba Dei descendet de celo.*

How Christ will come.

Causa autem efficiens iudicans et consummans est dominus Jesus Christus qui humanitus descendet de celo ad locum inter terram et aeren | quem sibi apta. Fol. verit. Sicut enim Christus ascendit in corpore, ita descendet finaliter et ascendet (ut patet Act. I et Matthei XXIV°). Cum autem ipse Dominus sit duarum naturarum utraque et sic verbum Domini quo celi firmati sunt et tota universitas creata, manifestum est quod *in virtute iussira* descendet cum angelis, *in voce autem archangeli* preconizantis adventum Christi *descendet* secundo, et tertio *in tuba Dei* quam non credo esse tubam metallicam, cum non erunt tunc mixta huius modi, sed vocem Christi credo esse illam tubam ad cuius imperium omnes homines erunt in suo ordine congregati; quod figuratum est Johannis XI, quando ad clamorem Christi quo dixit: *Laçare reni foras* spiritus eius in limbo vivificans corpus suum miraculose exiit de sepulcro. Ille ergo qui sic meruit hic in via dominative iubebit mortuos ordinate resurgere, quia Psalmus LXVII° scribitur: *Dabit roci sue vocem virtutis;* et sic probabiliter intelligitur Christum fuisse illum archan-

The trumpet is not of metal, but the voice of Christ.

5. A: *in deest.* 9, 10, 11. *resurreccio;* A: *retro.* 15, 16. F: *est conformitas.* 21. A: *in terram.* 27, 28. F: *cum angelis — descendet deest.* 29. Cod.: *cum tuba;* ib, A: *esse deest.* 30. A: *mixti huius.* 37. F: *videbit mortuos.* 38. Codd.: *Psalm. LVII.*

16. I. Thess. IV, 15. 34. Joh. XI, 43. 38. Psalm. LXVII, 34.

gelum in cuius voce erunt homines taliter innovati,
quia angelus est Isaie IX°, et non dubium quin prin-
cipalissimus possibilis; et de ista voce videtur Christum
intelligere Joh. V^o, 28: *Venit hora in qua omnes qui in*
monumentis sunt audient vocem filii Dei, et Matthei XXV°, 6:
Media nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit.
Exite obviam ei. Christus autem compendiosissimus cre-
ditur per se facere omnia talia voce sua. Et ad sensum
consimilem dicitur vox Domini esse tuba. Propter tria
enim solent homines tubare, scilicet propter manifesta-
cionem et designationem belli, propter iocunditatem
ad festum accelerantibus et terrorem incuciendum ab
ipso tardantibus et tertio propter congregandum con-
silium ad prudenter in agilibus operandum. Omnes
autem iste tres cause mistice intellecte suberunt in
finali iudicio ordinacioni divine; ideo ista tria, iussum
Dei, vox archangeli, et tuba Christi dicunt triplicem
actum Christi et ordinatam pulcritudinem triplicis
rationis; nam in illo die habebit Christus finalem Christ will hold
triumphum de suis hostibus, finalem a perpetual
vescentibus, ubi continuabitur perpetuitas solempnitatis
octo dierum venientibus ad nupcias vel cenam novis-
simam, et tertio non solum apostoli sed eorum veri
vicarii cum Christo duodecim tribus Israel iustissime
iudicabunt.

The uses of a trumpet.

Erit autem ordo subtilis supra ordinem temporis in There will be a
finali iudicio. Unde subiungit Apostolus: *Mortui, inquit, more subtle
qui in Christo sunt resurgent primi, deinde nos qui order than that
vivimus, qui relinquimus, simul rapiemur cum illis in of time.*

30 *nubibus obviam Christo in aera et sic semper cum Domino
erimus.* In die autem novissimo erit perpetuitas evitatis,
cum sol et astra stabunt in situ quem eis Dominus
limitavit, relinquitur tamen ordo quidem nature ex pri-
oritate temporis et ex posterioritate succedentis; ideo
35 dicit Apostolus quod mortui beatificandi ut patriarche
et ceteri iudicandi resurgent tamquam materia vel
objecum in quadam prioritate ordinis naturalis; deinde
apostoli et viri apostolici qui tempore suo vivunt et

2. Cf. Is. IX, 6, XXXVII°, 36 et LXIII, 9. 3. F: *illa voce.* 5. A: *et
deest.* 11. A: *signacionem.* 15. F: *ille tres.* 16. F: *tussus.*
18. A: *triplicis deest.* 22. F: *occe dierum.* 24. F: *in duodecim.*
32. F: *quonodo eis.* 33. F: *qua mortui.* 36. *materia vel:* F: *mater-
ialis* (but probably a mistake for *materia vel*).

stant post persecucionem duplificem Antichristi simul rapientur cum electis singulis obviam Christo in aera et ibi morte intercedente in cunctis salvandis cum Christo sedentes in suis ordinibus finaliter iudicabunt; et in istis verbis ponunt habentes de fide, spe et caritate tabernaculum.

Foolish
questions about
the last
judgment.

Et nota quod multi sompniant et capiunt ex testimoniis apocrypho extra fidem scripture que nec probant; nec expedit credere vel ecclesie recitare, ut quidam musitant, quam velociter Christus descendet ad finale iudicium, quidam quot angelos ducet secum, quidam utrum beati erunt in meditullio temporis desolati, quidam utrum Christus iudicabit in valle Josaphat super superficiem terre vel in sede aerea, quidam utrum dampnandi et salvandi erunt in sitibus distinctis notabiliter iudicati, quidam quam velociter angeli aggregabunt cineres vel materiam quam assument tam beati quam dampnati et utrum pure eandem materiam assument quam sua anima actuavit vel disparem, et quidam quomodo assistencia angelorum erit tunc omnimode ociosa vel quomodo erunt dispariter occupati. Quidam eciam dubitant utrum vox Christi aut sua diccio erit solum realis vel vocalis, et sic de multis aliis difficultatibus quas expedit subticere.

Christ's
government a
model for
earthly kings.

Sed circa hanc epistolam dubitatur, utrum pertineat regi celorum et sic regibus terre, secundum rationem triplicem predictam, regnum suum gubernare ad similitudinem Trinitatis; sic enim dictum est Sermonc LIX°; et videtur quod non, quia Christus permittit legios suos perire, ut patet de martyribus et prescritis, ergo a simili reges terre sic permetterent; sed quantum ad istud, certum est quod dubium tamquam articulus fidei est credendum. Nec foret dubium, nisi fuerint infideles. Et quantum ad argumentum in oppositum, patet quod falsum assumitur, cum rex terrenus exercitans milites suos ut laudabilius postmodum coronentur non permittit nec occasionem tribuit eis ut sic pereant. Ideo multo magis rex celorum exercitans milites suos et conservans totam personalitatem in spiritu non permittit eos perire sed gloriosius coronari, verump-

5. Codd.: possunt. 7. A: Et notat. 16. F: congregabunt. 18. A: utrum precise. 22. Recte: solummodo. 27. A: dictam. 36. A: laudabilius deest.

29. Serm. pars III, pag. 518.

Fol.
291^b

tamen condicio regis nostri est opposita condicioni regis terreni, quia ipse dando virtutes morales fortificat spiritum infinitum forciorem corpore in quo spiritu stat totaliter robur pugne. Rex autem terrenus non dat virtutem eciam corpori nisi forte occasionaliter, ut putadum secundum Dei prudenciam regit in temporalibus regnum suum. Virtus autem secundum quam Christi milites coronantur est humilitas, pacienza et constancia cum eis similibus, que virtutes forent in mundi militiis fatuitas reputate.

Sed quantum ad prescitos certum est quod rex celorum permittit eos perire propter suam stulticiam et confederacionem infidelem cum principe huius mundi; 15 ideo non sunt milites regis celorum nec sui legii nisi forte equivoce ad tempus; sed quia tota infirmitas regnorum sive ecclesie consistit in proporcione suarum parcium solidarum vel fluxibilium, ideo (ut dicit secunda proprietas regiminis regis celestis) oportet quod regna sint a superfluitatibus in istis partibus expurgata. 20 Unde pro liberiori locuzione in ista materia suppono quod ecclesia sive regnum sit unum corpus omnium incolarum inhabitancium ipsum regnum, et tunc patet quod ad pacificandum regnum terrenum est maxime necessarium ipsum ab hereticis expurgari.

25 Probatur: tales heretici sunt membra magis debilia et infirma sanarum parcium regni in ecclesia infectiva; sed ad sanacionem ecclesie oportet illas partes extrudere vel sanare; ergo conclusio.

Similiter, cum corpus ecclesie habet virtutem informativam et regitivam intrinsecus que est Deus, patet quod non est sanitas illius corporis nisi servata equalitate proporcionis parcium eius ad hanc virtutem; que equalitas consistit in plena conformitate voluntati divine et per consequens exclusione ecclesie a peccato. Sed omnes 35 peccantes dampnabiliter sunt heretici, ergo oportet quod illi purgantur ab infirmitate anime vel omnimode sint expulsi; et isto modo ab antiquo canebat ecclesia quod

*Nulla ei nocebit adversitas
Si nulla dominetur iniqitas.*

The reprobate
are only
equivocally
lieges of
Christ.

A kingdom
should be
purged of
heretics.

For heretics are
diseased and
likely to infect
the rest of the
Church.

6. A: *Dei deest* 7. 8. A: *Christi — coronantur* twice. 10. F: *recordia reputate.* 10. F: *consistit ex.* 25. A in marg.: *Conclusio;* ib. A in marg.: 1. 29. A in marg.: 2. 31. A: *fatuitas.* 35. F: *igitur.* 39. Codd.: *nulla ei.*

38. Cf. Serm. Part. III, pag. 3.

A heretic tends to divide Church and kingdom from God. Similiter, hereticus (in quantum talis) est divisivus parcium ecclesie et tocius corporis regni a Deo, sed in hoc consistit maxima infirmitas atque turbacio, ergo cum secundum physicos causa morbi est principalius removenda, sequitur conclusio. Unde hereticus dicitur ab *heros*, quod est incisio, quia divisionem et perturbacionem facit in populo. Sicut ergo tota pacificacio ecclesie vel regni stat in purgacione eius a crimen, sic tota sua perturbacio stat in non purgacione eius a foventibus tale crimen.

The skill of the heavenly physician is needed to purge the Church of heretics.

Without it there may be mistakes as to who are heretics.

Examples: Elijah, Christ.

Secundo videtur quod ad purgandum regnum ab istis hereticis oportet uti arte celestis medici Jesu Christi; nam secundum humanum iudicium forent multi heretici qui de facto sunt magis catholici, sicut pars infirma horrens incisionem usque ad mortem in putredine conquiescit. Oportet ergo secundum regulam celestis medici extrudere virulenciam, apostema vel humorem putridum corporis ecclesie infectivum. Patet istud ex testimonio duplicitis testamenti: nam III. Reg. XVIII°, 17 dicit rex Israel Helie prophete: *Tunc es qui conturbas Israel? At ille: Non ego turbavi Israel, sed tu et domus patris tui qui dereliquistis mandata Domini.* Secundum exemplum de lege gracie patet ex hoc quod sacerdotes perfidi et pharisei imposuerunt Christo heresim et perturbacionem tocius Judee (ut patet Luce XXIII°), et cum 25 constat ex fide quod Christus fuit maxime expurgativus heresis ab illa patria, maxime sanativus et unitivus ecclesie, ideo stultissimum foret secundum corruptam sentenciam mundanorum iudicare de hereticis vel turbatoribus regnorum dimissa regula legis Christi. 30 Nam Luce XXIII°, 2 scribitur: *Nunc invenimus subvertentem gentem nostram et prohibentem tributa dari Cesari.* Et sequitur: *Commoveret populum docens per universam Iudeam usque huc.* Et hoc idem verificatum fuit de Paulo et ceteris apostolis, ymmo generaliter 35 de cunctis fidelibus qui volunt regnum a crimen expurgare. Nam tales indurati in maliciis nolunt incidi vel pati evacuacionem pruritus corporis ut sanentur, sed dicunt in facto quod, si nostram voluntatem vel divicias

1. A. in marg.; 3. 6. *heros*; F: *creos*. 8. F: *regni vel ecclesie*.
14, 15. F: *pars infima*. 25. F: *XXII.* 27. A: *sanaturus*. 28, 29. A:
corruptam substanciam. 36. F: *cuntis.* 37. F: *volunt.*

nostras evacuas aut commoves in verbis alios ut sane-
mur, irasci volumus et residuum ecclesie conturbare,
sicut contingit quod in diebus creticis quando homo
convertitur ad sanitatem vel mortem, infirmitas acucius
5 invalescit, sed patet ex hac conclusione secunda quod
perturbacio regnorum stat in peccato induratis qui
Fol. 291^c nolunt humiliter a fermento veteri | expurgari.

The true
disturbers of
the realm are
the hardened
sinners.

Et ex istis posset fidelis magis loquendo ad hominem
asserere satis catholice quod ad pacificandum vel sa-
10 nandum ecclesiam oportet uti naturali medicina et
ordine in sanacione hominis infirmati. Cum enim se-
cundum Crisostomum clerus in regnis sit stomachus
qui debet spirituale alimentum digerere et toti residuo
corporis preparare, patet quod primo omnium sanandus
15 est hic stomachus quia clerus, et cum idem clerus sit
secundum rationem aliam caput corporis ecclesie sive
regni, quo sensu et intellectu vigente in capite debet
conformiter ad legem Dei regere ipsum regnum, et
cum sit membrum alcius quoad Deum, debet invasiones
20 hostiles distancius speculari et a periculo subditos pre-
munire. Ipsum ergo caput principalius est sanandum,
quia si oculus turbatus fuerit pulvere temporalium fiet
cecus, et si caput bestialiter declinaverit versus terram
et non erectum fuerit ad celestia sicut Christus, solum
25 terrena sapiens, non erit ecclesie speculator ab hereticis;
ergo in stomacho et capite oporteret incipere ad reg-
num vel ecclesiam expurgandum, specialiter cum in
clero sint magis periculosi heretici.

Purgation
should begin
with the clergy.

Unde (ut hic suppono ex dictis alibi) omnis hereticus
30 est simoniacus, apostata vel blasphemus, et correspon-
denter principales heretici sunt de tribus partibus cleri
nostri, ut de secularibus simoniacis, de possessionatis
regularibus tamquam apostatis et de mendicantibus vel
blasphemis; unde si regnum nostrum foret plene ab hiis
35 tribus hereticis expurgatum, foret propinquum statui
innocencie et securum a perturbacione multiplicis in-
imici; unde religiosi privati sunt ut quatuor semina
maiora et quatuor semina minora, que secundum philo-
sophos sunt valde diuretica. Quatuor autem semina
40 maiora sunt monachi nigri et albi et canonici nigri et
albi, quatuor autem minora semina plus acuta sunt

Three kinds of
heretics among
the clergy:

simoniacs
seculars;
apostates
possessors;
blasphemers
mendicants.

The orders are
like diuretic
grains.

3. A: *et sicut*; ib. *creticis*; recte: *criticis*.

5. F: *hac deest*.

17. F: *quod sensu*.

19. *invasiones*; F: *mansiones*.

24. A: *solus*.

33. vel; F: *ut*.

38. F: *quatuor minora*.

The king must defend the faithful against heretics.

quatuor ordines Mendicantium. Ista autem octo faciunt regnum Anglie mingere sepum suum. Ab ipsis ergo hereticis debet regnum Anglie expurgari, specialiter tamen iuxta terciam proprietatem Sancto Spiritui competentem. Ad regem terrenum pertinet regnum suum.⁵ regaliam et legem constanter defendere, non permittendo hereticos legios suos fideles regnum a divisivo peccato catholice expurgantes contra ius regni occidere vel eorum officium impedire, quia tunc non defendit longanimiter regnum suum; regaliam autem suam deserit,¹⁰ quando stulte permittit contra legem Domini ista semina diuretica nimis magnam partem regni in prediis et possessionibus occupare; non dubium quin dominium regis de quanto subtrahitur contra legem Domini, de tanto dimittit regaliam, quia si successive adquisita¹⁵ foret istis privatis religionibus tota regni possessio, regalia regis deficeret et ipsam diminueret appropriacio diabolica ad non quantum.

The introduction of the orders has corrupted the laws and impoverished the king.

Quomodo ergo ex inducione istorum octo seminum non perditur regalia? et cum correspondenter ad pos-²⁰ sessiones in suis generibus oportet legem hominis variari, patet quod ex inducione istorum ordinum sunt leges antique sopite et leges alie introduce quod si iuramentum regis se extenderet ad defendendum regnum, regaliam et legem, patet speculatoribus quam²⁵ callide et subdole per ipsum diabolum est regis perjurium introductum et regnum tam quoad resistenciam hostibus quam hostibus spiritualibus infirmatum.

How the realm is weakened.

O si hostes corporis iam acute invaderent regnum nostrum, satis experirentur eius infirmitatem et mor-³⁰ bum, cum clerus secularis possessionatus, regulares possessionati et fratres sustinere possent de suis possessionibus vel prediis plura millia armatorum quam sufficeret totum residuum dominorum secularium regni nostri, in tantum quod quando erant multi reges in Anglia,³⁵ quilibet eorum ex purgamento ab istis hereticis fuit validior ad expugnandum hostes corporis quam iam

1. F: *Mendicantium.* 2. *ipsis;* F: *istis: sepum.* Cf. Du Cange ad vocem *cepum.* 12. A: *minus.* 16. 17. F: *regaliam.* 21. F: *lege.* 24. F: *extenderit.* 33. *quam;* F: *quod.* 36. F: *expurgando.* 37. A: *valdior.*

2. *Mingere sepum suum* is a proverbial saying. Cf. Ray's Complete Collection of English proverbs 4th ed. 1768: He has pissed his tallow. Cf. Shakespere's Merry Wives of Windsor V, 4, 16. 5. Cf. Wyyclif, De civili Dominio I, cap. XXVI.

sufficit totum regnum. Et excusacio diaboli adinventa, scilicet quod cleris iste triplex propter istam dotacionem spirituali suffragio fortificat regnum nostrum, est plena accusacio per antifresim intellecta. Numquid credimus prelatos nostros qui ad tantum per dominium suum a Christo degenerant apud ipsum dominis et plebi sue copiosius suffragari? Numquid secundo credimus religiosos possessionatos ex hoc quod a religione primeva apostatant et dimittentes corporale laboricum sump tuos ociantur plus corporaliter vel spiritualiter proderunt regno nostro? Revera sicut prelati nostri ser Fol. 291^a vando primevam pauperiem | portarent caput suum reccius ad spiritualiter speculandum, sic religiosi nostri possessionati temporaliter extenuati forent magis dispositi ad orandum. Et numquid tercio credimus quod fratres, quia de tot temporalibus spoliant regnum nostrum et tot mendaciis modo quot Christus impeditus fuerat perturbant callide totum regnum ex novitate sua, regno faciunt spiritualiter recompensam? Revera non, nisi secundum condicionem patris mendacii multiplicant mala sua, nam peccata que sunt causa tocius perturbationis regni nutriunt et occultant. Rogemus igitur quod rex noster *Ricardus* recordetur acucius de hiis tribus, ex quibus prosperaretur regnum suum, sicut 25 prosperatur regnum Christi ad similitudinem Trinitatis, cum pater suus carnis *Edwardus* nobilissimus et strenuissimus affectus fuit specialiter Trinitati.

The excuse of spiritual help is vain.

Are their prayers more effectual because they have left Christ's true religion?

We must hope our king will do right, remembering his father's devotion to the Trinity.

SERMO II.

Dixit Martha ad Jesum. Joh. XI°, 21.

30 Constat ex fide evangelii quod Christus tres mortuos suscitavit ad denotandum quod triplex est genus criminis a quo proporcionabiliter liberat sed non ultra. Martha autem soror Lazari qui fuit suscitatus ultimus horum trium fuit familiaris Christo ex domesticitate in fide, in hospicio et in victu. Martha autem prius ob

The three dead raised by Christ.

2. A: *secundum quod*. 4. *antifresim*; F: *antetesim*. 5. A: *per dominum*. 14. Codd.: *temporanter*. 17. A: *quo Christus*. 27. In Dubl. MS. there are notes in the margin in a more modern hand: *Richardus Secundus Rex Angliae a. 1377. Eduard III. Ae (Angliae) rex 1327.* 28. Hic sermo in codd. A, D, E, F extat. In cod. D in secunda parte fol. 123^b—126^c, in cod. E in prima parte in fine habetur. 33. F: *Martha ergo.*

28. Gospel of the Missa pro defunctis. Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, II, pag. 212. 31. Cf. Sermones I, 317—330.

Some
consequences
made necessary
by God's
ordinance,
while others
are absolutely
necessary.

viavit Jesu et conqueritur de morte fratris sui eius suscitionem insinuans sed facete: *Domine, inquit, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Ubi sunt duo notanda propter cavillaciones sophisticas excludendas, primo quomodo est aliqua consequencia bona ex ⁵ posicione ordinacionis divine et aliqua necessaria absolute; primo modo intelligitur consequencia sororis que satis noverat Lazarum moritum in sua absencia et quod ordinacioni sue repugnat quod moriatur in sua presencia. Si enim est aliqua consequencia bona, ¹⁰ ut nunc iuxta sophistas que solum pro hoc instanti est valida, multo coloracius est aliqua consequencia bona perpetuo ex ordinacione divina. Concedunt enim sophiste quod si tu non es in hoc instanti, tunc verum est falsum; et racio illorum est, quia est dare veritates ¹⁵ adiungendas ex quibus formaliter sequitur hoc consequens, ut veritas est quod ego sum in hoc instanti; qua veritate adiuncta huic falso assumpto formaliter sequitur quod verum sit falsum, ut si ego sum in hoc instanti et ego non sum in hoc instanti, tunc verum ²⁰ est falsum; coloracius ergo si veritati eterne iuncta foret alia veritas eterna, et ex illis iunctis sequitur negativa quod Lazarus non fuisset tunc mortuus, ex vero assumpto evidencius sequeretur. Nam veritas eterna est quod Christus non fuit presens corporaliter pro ²⁵ hora mortis Lazari, et iterum veritas est quod Lazarus non moreretur in tali Christi presencia, ex quibus duabus veritatibus eternis formaliter sequitur quod Lazarus non sic moreretur, si Christus fuisset taliter ibi presens.

Sed secundo notandum quod sicut negacio sic et distibucio cadit super termino secundum quod pertinens est ipsum intelligere, ideo cum pertinuit has sorores limitate intelligere mortem Lazari individuatam ab illo tempore quo fuit mortuus, patet quod impertinens est earum proposicio quod si Christus interfuisset, Lazarus ³⁵ nunquam mortuus fuisset, sed quod si Christus in dato articulo mortis Lazari sic interfuisset, ipse tunc non mortuus fuisset; quod est verum ad sensum expositum.

2. ADE: *inguit* deest. 3. F: *hic* deest. 5. *conclusio bona*: E in marg. corr.: *consequencia*. 6. E in marg.: *Duplex consequentia*. 7, 8. F: *sororam . . . noverant*. 9. D: *quid quod*; E: *quid extinctum est*. 11. E: *quia solum*. 11, 12. DE: *per hoc probari est valida*; E in marg. corrixi pro *hoc instanti*. 12. DE: *aliqua deest*. 15. D: *racio illorum* deest. 17. DE: *quod deest*. 21. DE: *est falsum*. 23. ADE: *tunc deest*. 24. E: *evidencius sequens*. 25. F: *non deest*. 30. E in marg.: *Notabile*. 31. D: *secundum consequens*; E: *consequens extinct*. 35, 36. E: *ipse nunquam*; ib. A: *interfuisset — Christus deest*.

Et istud dictum implicans ordinacionem Christi eternam confitetur eius divinitatem, et statim secundo eius vera humanitas explicatur, dum dicitur: *Sed et nunc scio quia quecumque poposceris a Deo dabit tibi Deus;* 5 ubi patet quod Christus nec sic orasset Deum nec tam certe obtinuissest quidquid poposcerit, nisi fuissest verus homo deitati ypostatice copulatus. Et hic fundatur oracio insinuativa, sicut in illo Johannis II°, 3: *Vinum non habent.* Nam certum est quod iste tres sancte mulieres, mater Domini et iste due sorores, facete insinuaverunt Dominum tribuere quod optabant, ac si Martha sic argueret: *Credo ex omnipotenti ordinacione tua quod si in morte fratris mei interfuissest corporaliter ipse tunc non fuissest mortuus, et iterum scio quod si quidquam a Deo pecieris obtinebis.* Ideo cum scio te esse misericordem et diligere fratrem meum, credo quod per oracionem tuam frater meus erit a mortuis suscitatus; rogo igitur ut sic ores.

The assertion
of Christ's
eternal
ordinance
implies His
divinity.

Ex istis patet quod fratres non mendicant innuitive vel insinuative sic muliebriter et facete sed clamorose ac eciam importune. Jesus autem ex verbis generalibus et veris consolans feminam vere promittit ad sensum multipicum: *Resurget, inquit, frater tuus,* resurget quidem in finali iudicio, secundo resurget ab ista morte | 25 temporali patente miraculo, et tertio resurget frater tuus in Christo a consuetudinali et inveterato peccato quod mors et suscitacio fratris tui corporalis vel carnalis mistice prefigurat. Sed femina concipiens primam sentenciam plus famosam confitetur ipsam fideliter; 30 sed secundam sentenciam de suscitacione Lazari insinuat plus optandam, ac si diceret: *Scio quod Lazarus frater meus resurget ad vitam perpetuam in die iudicii.* Nec hoc solum opto sed quod ille in presenciarum suscitetur ad vitam temporalem conversans nobiscum ut prius.

Contrast of the
friars' noisy
begging with
Martha's gentle
insinuation.

35 Sed Christus nutriendis fidem ac devocationem femine sic effatur: *Ego, inquit, sum resurreccio et vita; qui credit in me eciam si mortuus fuerit vivet, et omnis qui vivit et credit in me non morietur in eternum,* ac si

1. A: *ordinacio.* 5. D: *Deus nec sic.* 6. F: *ni si fuisse.* 9. F: *tam certum.* 10, 11. F: *insinuaverant.* 12. D: *credo quod;* E: *quod extinet.* 14. A: *quia si.* 15. DE: *obtinebis, ideo cum scio si quidquam a Deo pecieris, obtinebis.* Ideo cum. 16. DE: *esse deest.* 18. DE: *rogo ergo.* 19. F: *et ex istis.* 27. F: *corporalis vel deest.* 35. F: *fidei et.*

3. Joh. XI, 22. 23. ib. 23. 31. ib. 24. 36. ib. 25.

Christ's language is figurative, as that on the Eucharist.

Parallel between the errors as to Christ's double nature and those concerning the host.

It is even suggested that the elements are recreated after being destroyed by consecration.

magister diceret: Volo ut non solum credas quod ego sum verus Deus et verus homo, ut antea credidisti, sed lectionem aliam te docebo, cum ego sum tam corporalis quam spiritualis resurreccio atque vita. Ubi manifeste docetur (ut sepe alias) predicatio secundum habitudinem sive causam; quam utinam heretici deficients in fide Eukaristie plus notarent.

Sicut enim Christus est duarum naturarum utraque et heretici circa eius personam dupliciter errarunt, sic est in materia de sacramento altaris. Quidam enim heretici posuerunt Christum esse verum Deum vel angelum et non hominem sive corpus sed assumpsisse corpus fantasticum ad communicandum cum hominibus. Alii autem sensibilius crediderunt quod Christus fuisset vere et pure homo, sic quod non Deus vel aliquid natura humana superius. Et proporcionaliter sed gravius delirant heretici in materia de Eukaristia, ut hii recenciores heretici et plus periculosi credunt quod corpus Christi sit in situ sacramenti, sed ipsum sacramentum credunt non esse corpus fantasticum sed unum accidens sine subiecto (quod nesciunt) sive nihil; et consequenter necessitantur sompniare plura mendacia; cum autem necessitantur concedere destrucionem vel desicionem materialis essentie, fingunt quod tota essencia materie quam Deus produxit in mundi principio et ordinavit esse perpetuam et incorruptibilem sine causa illa (inquiunt), de tanto desiit quantum assumptum est de pane vel vino in corpus Domini vel sanguinem convertendum. Et tunc difficultant ulterius sompniando utrum panis et vinum statim recreentur post consecrationem vel expectent accidentis incogniti corrupcionem vel tercio expectent recreacionem in die iudicii, quia, licet Christus posset (ut inquiunt) eque vere esse sub pane et vino secundum corpus suum et sanguinem (qui ibi solum spiritualiter existunt), tamen ad faciendum ibi maius miraculum destruit vel annichilat ipsa corpora et facit miraculose ipsa accidentia per se esse. Cuius somnii causam ego

2. A: *sicut Deus verus et homo.* 3. cum: E in marg. corr.: *quod.*
 8. D: in marg.: *Nota de sacramento Eukaristie et cave;* ib. DE: *utraque deest.* 9. F: *erraverunt.* 10. DE: *de materia;* ib. E in marg.: *Error de Christo;* ib. DE: *Quidam autem.* 15. DE: *vel deest.* 22. DE: *et quantum necessitat.* 23. D: *vel dictacionem;* E: *alias dictacionem.* 24. E in marg.: *De Eukaristia. Nota.* 26. DE: *de tanto deest.* 27. F: *quantum twice.* 28. DE: *et deest.* 30. recreentur; F: *recreantur;* E in marg.: *revertentur.* 33. D: *eque videtur esse.* 34. F: *que ibi solum.* 35. DEF: *magis;* E corr. in marg.: *maius.* 36. DE:

miraculosa.

non video, nisi quia deficiunt illis miracula sensibilia et operaciones insolite quales olim sacerdotibus infuerunt. Fingunt false insensibilia miracula, ut vel sic non obstante eorum apostasia sint apud homines exaltati.

5 Revera sicut in ista materia singunt mendacia, sic in absolucionibus et indulgenciis quas concedunt; nec in sensu vel ratione fidei unum plus quam aliud est fundatum. Veritas quidem est et fides ecclesie quod sicut Christus est simul Deus et homo, sic hoc sacramentum 10 est simul corpus Christi et panis; panis naturaliter et corpus Christi sacramentaliter, et sicut panis in quotcunque partes divisus fuerit manet continue idem corpus, sic corpus Christi in quotcunque partes divisum fuerit informante anima manet continue idem homo. Et sicut 15 deitas Christi non maioratur vel minuitur propter variaciōnem in humanitate, sic corpus Christi non maioratur vel minuitur propter variaciōnem in pane. Et tertio utrobique est conformitas solvendi obiectus infidelium cavendo semper ne credatur esse impanacio-20 nem vel invinacionem secundum ypostaticam unionem; est enim vino inferior citra illam. Et hec racio quare ecclesia Anglicana orat a similitudine quod *sicut homo genitus idem resulſit Deus, sic hec terrena substancia nobis conſerat quod diuinum est.*

The true faith
is that as Christ
is God and man,
so the host is
the body of
Christ and
bread.

25 Dicit autem Christus quod sit resurreccio et vita nedum ut indicet logicam suam in scripturis aliis magis absconditam sed ut fideles ipsum in amore avidius amplectantur quam transmutaciones tales sensibiles, cum preciosius sit homini quod Christus spiritualiter a 30 morte peccati ipsum resuscitet, quam quod a Christo corporaliter suscitetur. Et consequenter preciosius est quod homo spiritualiter vivat in Christo quam quod naturaliter [per Christum in vita sensibili suscitetur.

Spiritual
resurrection of
more worth
than corporal.

Fol.
292^b

1. DE: *deficiunt eis* 8. D in marg.: *Nota de Eukaristia;* E in marg.: *Nota quod sicut Deus est simul Deus et homo, sic sacramentum est simul corpus Christi et panis.* 9. DEF: *hoc deest.* 10. A: *panis (semel) deest.* 11. ADE: *Christi deest.* 12. ADE: *fuit;* ib. DE: *continue deest.* 13. DE: *sit divisum.* 15. E in marg.: *Hic nota.* 16, 17. A: *in humani- tate – pane deest.* 19, 20. F: *in panacionem.* 20. D: *Christum ypostaticam.* 21. DE: *hec deest.* 22. DE: *homo deest;* ib. D in marg.: *Nota quod hoc secreto Wi. decipit legentes, quia illud est secretum quod dicitur ante consecrationem, ut patet in missa secunda de Nativitate in aurora, quod suo modo efficitur deo oblatione prima: non ergo facit pro panis remanere. Et similiter decipit legentes in libro de Apostasia. Care-* 23. F: *Deus deest.* 24. A: *confert quod.* 28. A: *amplectentur;* ib. F: *amplectantur quod.* 29. D: *iam preciosius sit.* 30. AD: *quod deest.* 33. DE: *in deest;* ib. A: *suscitetur et deest.*

22. Cf. Serm. part. II, pag. 454.

He who believes
in Christ shall
not die
eternally.

Et subdit causam, quia *qui credit in Christum adherendo sibi ut Deo finaliter per amorem, etiam si per ante peccato mortuus fuerit, non morte perpetua anime vel corporis morietur* et liberatus a morte spirituali per gratiam adjuncta hac crudelitate in Christum non morietur spiritualiter in eternum. Et patet preciositas resurrectionis et vite spiritualis quam Christus inducit in hominem supra resurrectionem ad vitam corporalem adeo affectatam.

Martha's answer
sums up the
Christian faith.

Repetit autem magister optimus istam sentenciam, 10 si eius discipula istam noscit, ut si forte in aliquo ab ipsa defecerit vel eam ignoraverit ipsam discipulam salubriter instruat. *Credis, inquit, hoc? Ait illi: Utique Domine, ego credidi, quia tu es filius Dei vivi qui in hunc mundum venisti.* Confitetur autem hec femina in uno 15 communi principio fidei quod tantum credit quantum est necessarium credere viatori. Confitetur enim filiationem naturalem Christi ad patrem celestem et per consequens eternam unitatem divine substancie, et confitetur consequenter processum temporalem nativitatis secunde et per consequens quicquid Christus dixerit in evangelio esse verum. Non enim est impertinens huic femine credere vel intelligere de adventu Christi in hunc mundum nisi de incarnatione stante eternitate geniture qua eternaliter emanat a patre. 25

Our heretics
repeat the error
condemned by
St. Leo.

Et sicut in tempore sancti Leonis pape erant quidam grossi et rudes logici qui nescierunt eternam nativitatem Christi a temporali distinguere quos nimis dampnati tamquam hereticos, sic sunt modo heretici qui nesciunt distinguere inter tale respectivum accidentis et 30 subiectum. Sed sicut (inquiunt) non est nativitas nisi persona nata, sic eterna nativitas Christi est eius nativitas temporalis et per consequens non sunt due.

2. DE: *ut domino.* 4-6. DE: *et liberatur — non morietur* deest.
 5. *Crudelitate;* ita codd. A et F; *rectius credulitate legendum;* 9. F: *effectatem.* 11. F: *discipula noscit;* ib. D: *nescit.* 12. DE: *ab deest;* F: *ab ipso;* ib. DE: *discipulam;* E corr.: *discipulum.* 14. F: *credo.*
 16. 17. DE: *principio cum credit quantum est;* A: *credit quod.* 17. AF: *credere deest.* 19. 20. DE: *substancie consequenter excessum* (E superscribit: *exitum*). 21. F: *secundo;* ib. DE: *dixit.* 22. DE: *est verum.*
 23. F: *credere nec deest.* 24. F: *incarnatione stante deest.* 25. DE: *eterna eveniat;* E corr.: *eternaliter emanat.* 26. ADE: *sancti deest.*
 27. A: *logici deest.* 29. A: *modo deest.* 30. D: *in tale respectivum accidentis;* E: *tale accidentis.* 32. D: *nativitas Christi.*

Circa hoc evangelium dubitatur utrum exequie mortuorum et ritus gentiles introducti sunt fundabiles in scriptura. Et videtur quod sic, quia Machabei sunt sollempniter sepulti. Christus etiam Deus et homo semper vivens ordinavit se gloriose sepeliri ad sumptus Josef ab Armathia et Nichodemi (ut patet Johannis XIX). Auctor ergo nature non approbaret modum sepeliendi iudaicum, nisi foret licitus ac meritorius. Similiter, sepelire mortuos est unum de septem operibus misericordie corporalis; ergo meritorie potest fieri. Cum ergo fieri non posset informiter, oportet quod ritus aliqui in illis exequiis attendantur.

In isto videtur mihi quod oportet homines mortuos cum moderamine sepelire; in isto tamen introitu contingit mundanos in maiori parte excedere non solum in sumptuositate sepulcri sed in mille circumstanciis adacentibus memoriis mortuorum. Unde de regibus Israel et Juda et specialiter de sacerdotibus Machabeis qui eos in sepulturis excusaverit a peccato, in vanum et infundabiliter laborat.

Et quantum ad sepulturam Christi, nota quod ordinavit ipso mortuo eum taliter sepeliri ac si diceret in facto ecclesie: bene potest et male sumptus sepulture huiusmodi adaptari. Christus autem cum ordinavit tercia die ipsum resurgere, quamvis de ipso scriptum sit: *Erit sepulcrum eius gloriosum*, tamen non excessit medium virtuosum. Sepultus quidem est in orto quasi deserto, in rudi monumento non polito vel inscripto sed rudi lapide obturato; finis autem singularis qui non est singendus in sepultis aliis fuit convicchio Judeorum de falsitate et miraculosa ostensio angeli illum magnum lapidem revolventis; et sic de multis aliis miraculis in sudario Christi et aliis circumstanciis annotatis, ita quod per argumentum a simili non concluditur quod licet nobis ex similitudine Christi sumptuose taliter sepeliri.

1. D in marg.: *Exequie mortuorum*; E in marg.: *Dubium*. 3. F: *quia deest*; ib. A: *sunt deest*. 4. DE: *et Deus*. 4, 5. ADE: *semper rivens deest*. 5. F: *sepeliri deest*; D: *sepelire*. 6. DE: *Arimathia*. 7. F: *Autor igitur*. 8. DE: *ac meritorius deest*. 8. E in marg.: 2. 15. D: *excidere*; E corr.: *excedere*; ib. ADE: *in deest*; E in marg.: 2. *Responsio*. 19. F: *in se sepulcris excusaverit*; DE: *excusant*. 21. E in marg.: *De Christi sepultura*. 23. DE: *et deest*; E: *mee male*. 24. DE: *hutus modi deest*. 25. F: *de eo*. 28. D: *exscripto*. 29. D: *singularis*; E corr.: *singularis*. 30. F: *continuccio*; DE: *convincio*.

Questions as to
the embalming
of Christ.

Sed difficultas communis est de copia mirre et aloes quam Nicodemus et Joseph ex instinctu Domini afferebant, quid nobis prenosticant et utrum corpus Christi maneret ipsis absentibus a fetoribus incorruptum. Sed quantum ad primam partem, certum est quod exemplificat devocationem superstitionis, licet fuerit cum moderatione sumptuosa, esse licitam in sepeliendo corpus mortuum. Et signat mystice secundum proprietates mirre et aloes corpus ecclesie esse ungendum, ut preservetur a putrefactione peccati. Nam mirra, crocus et aloe constituant spiritualem medicinam contra pestilenciam, ut ad sensum mysticum diffuse alibi declaratur.

We are not
content with
Jewish rites,
but add heathen
ones.

Sed | preter istum morem Judeorum sepeliendi mortuorum est dare mille ritus gentiles qui expresse venenum sapiunt, ut patet infra de sermonibus sepulture, de conviviis et distribucionibus, de probacionibus testamenti, de sollempnitate sepulcri et de aliis sumptibus pro specialibus suffragiis ministratis. Cum enim mortui ex fide sunt iam extra statum merendi, patet quod omnes tales exequie vel consuetudines quantumcunque sumptuose fuerint non prosunt defunctis nisi forte de quanto meritorie fuerint viventibus; quod raro contingit, cum communiter superstites propter honorem mundanum tam differenter faciunt illud opus. Non enim videatur racio quare mundo dives tam sumptuose et sollemniter sepelitur nisi vel propter mundanam gloriam servandam in genere vel propter solacia in viventibus conservanda. Ideo dicit Augustinus quod *pompe exequiarum pocius sunt solacia vivorum quam suffragia mortuorum*. Multi enim gloriosi martyres in celo sine mortalibus exequiis sunt defuncti. Ideo si prosint mortuis, hoc est in minori parte atque per accidens, et ita cum in maiori parte contingit oppositum, oportet diligencius de periculo precavere. Consuetudo est autem per dyabolum introducta quod mundo dives in die sue sepul-

Funeral services
are useless save
to those who
have lived well,
and are mostly
due to vain
glory.

1. E in marg.: *Dificultas.* 2. DE: *instinctu divini.* 3. A: *pro-nosticant.* 4. DE: *ipsis absentibus deest;* ib. AF: *a fetoribus deest.* 7. D: *sumptuosam:* E correx.: *sumptuosa.* 8. ADE: *mystice quatuor;* ib. E in marg.: *Nota.* 11. AF: *alo u.* 12. A: *ad deest.* 13. DE: *sepelire enim;* E: *enim extinct.* 18. A: *et specialibus;* ib. E in marg.: *Ritus gentiles circa sepulturam mortuorum.* 21. DE: *fiant.* 22. D: *fuerit.* 26. F: *vel deest.* 28. D in marg.: *Augustinus;* E in marg.: *Nota de sepultura pomposa.* 31. DE: *prosunt;* mortuus deest. 32. DE: *atque deest.* 32, 33. DE: *quod in maiori.*

28—30. S. Augustini De Cura agenda pro mortuis. Cf. De Ecclesia, pag. 536. 34. Cf. J. Hus, Opp. tom. II, Fol. XLIX.

ture habeat sermonem a fratre compositum atque emptum, in quo laudes defuncti sepe mendaciter recitentur. Sed quid hoc rogo ad meritum mortui vel viventis? Mortuus enim pertransiit statum merendi, sic quod si frater per impossibile diceret sine mendacio singulas laudes suas, nichil sibi et merito; quanto magis cum mortuus fuerit. Cum autem empicio symoniaca intoxicate utramque partem et mendax laudacio inficit multam plebem, patet quante talis predicatio obest viventibus.

Flattery in
funeral
sermons.

Et quantum ad secundum de conviviis, patet quod contra evangelium insolenciores, diciores et amici mortui convivantur. Sed quid hoc ad meritum convivantis, cum Luce XIV°, 12—14 dicit Christus: *Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos neque fratres tuos neque cognatos neque vicinos neque divites, ne forte et ipsi te reinvitent et fiat tibi retrubucio. Sed cum facis convivium, voca pauperes debiles, claudos, cecos; et beatus eris, quia non habent unde retrubuere tibi. Retribuetur enim tibi in resurreccione iustorum.* Numquid credimus executores posse excedere legem Dei?

Funeral feasts
do the dead no
good.

Quantum ad tertium scilicet distribucionem pecunie, patet quod nedum est fraus et ineptitudo in illis in quibus fit distribucio, sed sapit communiter laudem et honorem seculi. Sed quid hoc ad meritum mortui?

Distribution of
alms is usually
for display.

Quantum ad quartum scilicet probacionem testamenti, patet quod infundabiliter et superflue in hoc consumuntur bona ecclesie, cum nichil valet ad meritum mortui quod episcopus, archidiaconus vel alias discolus habeat simoniaca bona ecclesie, cum fructus de inde proveniens sit peccatum.

Probate dues a
cause of sin.

Quantum ad quintum scilicet sollempnitatem sepulcri, patet quod nichil prodest cadaveri mortuo suppresso nec sue anime quod sunt talia legem nature excedencia cumulata. Sed melius foret quod in nomine Domini

Grand tombs
are useless.

2. DE: *ut in hoc.* 5. F: *si facit;* ib. DE: *diceret* deest. 7, 8. D: *simoniaca incepit;* E: *inficit.* 11. DE: *quantum — patet* deest; ib. E in marg.: *De convivis post mortem.* 13. A: *meritum convivantur.* 14. F: *Luce 19;* ib. ADE: *dixit.* 20. DE: *autem tibi;* ib. DE: *Nec credimus.* 21. ADE: *Dei deest.* 22. E in marg.: *De distribucione post mortem.* 24. A: *licet sapit.* 26. E in marg.: *De probacione testamenti.* 27. DE: *et deest.* 28—30. DE: *cum nichil — fructus de deest.* 28. A: *valent.* 30. A: *bona ecclesie cum nichil valet et fructus;* ib. A: *veniens;* F: *per-veniens.* 32. E in marg.: *De solemnitate sepulcri.* 34. D: *excidencia.*

1. Cf. De Prevar. Mand. Pol. Works, ed. by Buddensieg, pag. 143.

universali ecclesie magis egentibus forent talia distributa, cum sepulcra talia non sunt nisi carte contra vivos et mortuos quibus confederati sunt illicite cum mundanis.

Payments for masses are tainted with fraud.

Quantum ad sextum scilicet sumptus distributos fratribus ut tot missas mortui habeant infra breve tempus, patet quod mercandia est plena fraudibus; nedum quia idem frater habet communiter multa salarya, sed quia contra fidem creditur quod per tales missas ultra hoc quod defunctus in via meruit suffragabitur eciam in inferno. Sed quid infidelius?

Gifts to monasteries and other perpetual alms.

Septimo autem et ultimo confidunt mundo divites quod de abbatis atque cenobiis, de sectis novis quas introduxerant et aliis vocatis perpetuis elemosinis erunt post mortem adeo suffragati, quod non est huic comparsabile quod dampnentur. Sicut enim apprelicantur redditus temporales vocatos perpetuos, sic et perpetuas elemosinas quas dicunt non posse deficere. Et in isto cecantur domini seculares et mundo divites credentes infideliter multa falsa. Credunt enim ac si ipsi mercede propriæ a Deo singulariter emerent quod ipsi erunt perpetuo singulariter premiati. Sed quid stulcius aut infidelius? Si enim ipsi prudenter et ad utilitatem ecclesie militantis fundent tales perpetuas elemosinas (quod nunquam vel raro evenit), adhuc quicunque existentes in purgatorio defuncti in maiori gracia quantumcunque extranei vel remoti plus participa | bunt retribuzione mercedis meriti, quia tota distribucio mercedis est in manu Dei sine proprietate civilis dominii, ut quantum sibi placuerit distribuat magis digno. Si autem talis fundacio perpetue elemosine sapit superbiam, infidelem blasphemiam et nocumentum ecclesie (quod sepe evenit), quomodo potest anima defuncti pro talibus suffragium expectare?

These are an attempt to bargain with God.

Man can merit only in life.

2, non sunt; D: costri; E: correxit. 5. E in marg.: *De missis emptis.* 10. DE: meruerit. 10, 11. DE: et in inferno. 13. DE: abbatis; E in marg.: *Nota.* 17. DE: perpetuos deest. 21, 22. DE: donum mercedis. 26. E in marg.: *De purgatorio.* 29. F: in via Dei. 30. D: distribuit. 33. DE: sepius. 36. DE: stat in isto; E in marg.: *Principia fidei istius sententie stat in isto;* ib A: quod solum deest. 38. DE: anime deest; E in marg.: *I;* ib. DE: nature coniuncte.

Fol. 292^d

participarent et premio; secundum principium est quod His reward in anima defuncti non participabit premio in purgatorio be according to nisi ut meruit hic in via; patet ex hoc quod meritum his merit in life. mensurabit suum participium, sed non meruit nisi in via, ut patet ex principio proximo, ergo conclusio. Et ex isto concluditur correlarie quod infinitum plus valet homini quocunque meritum viatoris predestinati quam In life a man may win valerent quotquot bona temporalia vel bona meriti in heaven; after persona alia que fierent pro defuncto. Probatur ex hoc to quod honio superstes pro quocunque merito vie mereri from purgatory. posset beatitudinem sed omnia merita que fiunt pro mortuis non valent illis ad maximum nisi ad libera- cionem a purgatorio; ergo conclusio.

Tercium autem principium est fides infringibilis qua The merit of creditur quod tota distribucio meriti ecclesie est sin- gulariter post mortem hominis in manu Dei, et cum Deus non posset nisi iuste partiri merita secundum persone dignitatem cui distribuit, patet quod oportet personam premiandam in purgatorio vel in celo mereri in via, ut taliter premietur. Credendum est enim quod totum meritum viatoris defuncti cadit plene in manu Domini, cum ipse sit capitalis dominus in cuius potestate oportet esse omnia dominia mortuorum et quidquid boni habuerunt. Ideo sibi singulariter attinet actus distribuere secundum regulas iusticie merita defunctorum.

Sed misitaret mundanus quomodo pro suis temporalibus istis suppositis ordinaret et secundum quam intentionem pro acquisitione beatitudinis laboraret. Videtur autem michi quod securissimum foret hominem pro tempore quo viat iuste vivere et non in suffragio executorum vel aliorum oratorum pro suis temporalibus nimis confidere.

Secundo videtur mihi quod pensanda est secundum regulam Christi maior utilitas tocius militantis ecclesie whole Church.

1. E in marg.: 2. 3. 4. F: *meruerit.* 4. D: *suum premium.*
 5. A: *principio pro Christo;* 6. 7. 8. DE: *quam quolibet temporalia.*
 11. DE: *secundum omnia;* E correxit: sed. 12. D: *ralet.* 14. E in
 15. marg.: 3. 16. A: *est in manu.* 17. DE: *potest.* 18. E: *cuius.*
 20. E in marg.: *Nota.* 21. 22. DE: *manu Dei.* 24. *attinet;* D: *actus;*
 A: *active;* E: *cunctis attinet.* 26. E in marg.: *Dubitacio.* 28. D:
beatitudinis deest; E: *pro acquisitione beatitudinis deest.* 30. E in
 31. E in marg.: *Responsio.* 31. *oratorum;* D: *viatorum;* E in marg.: 1.
 33. E in marg.: 2.

28. In chronicō Taboritarum (Fontes rer. Austriac. 2, VI), pag. 617: securissimum est, ut quilibet in presenti sic vivat, ne post hanc vitam aliqua purgacione indigeat.

et subducta consideracione proprietatis circa illam est tacite laborandum. Tacite dico, quia Matthei VI°, 2 scribitur: *Cum facis elemosinam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.* Talis enim apparenzia mundana sapit mundanam gloriam et infideliter implicat quod Deus non summe recordabitur meritorum.

3. We must not insist on things that Christ has not ordained, such as perpetual alms.

Et tertio videtur mihi quod non est circa constituciones abbaciarum, novorum ordinum vel quorumcunque bonorum que Christus non explicat (cuiusmodi sunt omnes vocate perpetue elemosine) insistendum. Elemo- 10 sinis autem temporalibus debet dives seculi prudenter insistere. Omnes enim private tales elemosine perpetue preter hoc quod inducunt vanam gloriam postponunt ordinem Christi et preponunt ordinem Antichristi. Christus enim omnipotens non videtur perpetuasse tales 15 elemosinas temporales, sed ut homines necessitentur continue oracioni insistere, ordinavit Christus quod brevem elemosinam corporalem recipient, ut patet de expellenda sollicitudine pro crastino (de qua Matthei VI). Antichristus autem vult extinguere hanc ordinacionem 20 Christi et perpetuare suam ordinacionem de temporalibus; que ordinacio non poterit pro fluxibilitate materie et variacione dignitatis causa perpetuo confirmare, ut patet de proventibus limitatis collegiis, a quibus per bella, per placita et multos casus consimiles sunt 25 privati. Ideo securissimum videtur zelare pro utilitate communi ecclesie secundum ordinacionem Domini et tales consideraciones privatas propter honorem privatum et commodum personale querendum dimittere; nam si homo humiliter posuerit se in ordinacione Christi universalis Domini, tunc erit copiosius propter intencionem universalem singulariter premiatus.

This rule would not hinder works of true charity.

Nec valent instancie quod iuxta illud nemo insisteret ad fabricandum pontes vel vias, ad sustentandum sacerdotes vel clericos, et sic de quoconque merito singulari. 35 Certum quidem est quod illud non sequitur sed quod prudenter debet examinari circumstancia status ecclesie, utrum suffragium talis ministri foret expediens, ut non occurrit mihi fundabile sive expediens perpetuacio ab-

1. F: certe est illam. 7. E in marg.: 3. 8. F: abathiarum.
9. D: implicat. 13. D: propter hoc. 18. F: recipient. 19. DE:
de crastino de quo. 24. D: conuentibus libertatis collegiis. 25. F:
consimiles decst. 29. F: comedum. 31. D: intencionem decst.
32. A: premiatur. 36. DE: modo sequitur. 37. F: examinari debet.
30. E in marg.: Nota.

bacie, collegii vel capellanie vel perpetua novitas secte
fratrum. Omnia autem ista videntur michi ponenda sub
ordinacione divina et pro parvo meditullio temporis
Fol. 293^a sperandum instancius secundum quod Deus | limitaverit

We should work for the time that God has given us.

⁵ per gratiam vel scripturam, non autem expectando hic
perpetuitatem vel securitatem ultra hoc quod Christus
limitaverit expectandum, sed quod tota securitas ac
perpetuacio speranda est post diem iudicij et quod
operandum est temporaliter et instanter secundum quod
10 Deus influxerit viatori continuacionem et connexionem
operum. Nam ordinacionem quam Deus instituit pro
lege veteri voluit pro sua periodo terminari. Ergo
multo magis Deus designatur pro tempore legis gracie
ut homo ex sua auctoritate instituit ceremonias ultra
15 hoc quod Deus suas instituit perdurare. Subiciamus
ergo nos domino temporis, operando continuo bonum
quod Deus pro brevitate temporis inspiraverit faciendum.

A man cannot control his property forever, nor secure a succession of persons worthy to receive his gifts.

Nec dubium quin in sumptuositate, preciositate et
multiplicitate talis private elemosine corporalis contingit
20 homines faciliter propter inanem gloriam vel causam
consimilem oberrare; ideo insistendum est prudencie
moderaminis in hac parte. Unde attendendo ad ritus et
cartas hominum videtur quod sapiunt blasphemiam, sicut
sapiunt carte fratrum. Quid enim valet quod supra
25 Christum atque apostolos homo fragilis ordinet et con-
cedat quod in tali domo maneant perpetuo sic viventes
et de suis elemosinis continue sustentati? ordinacio
enim talis videtur esse propria domino temporis, cum
talism ordinator corruptibilis nec habet potestatem per
30 tantum temporis super bonis propriis dominari nec
ordinacionem talem rectificare ad universalem utilitatem
militantis ecclesie nec personas succedentes dignificare
ut continue per tantum temporis recipient tales ele-
mosinas domini sui, et sic mille mediis contingit talem
35 esse contrarium voluntati et ordinacioni divine.

Quis ergo fructus vel quod meritum est in ipsis tam
presumptis blasphemis? Videtur longe melius quod homo
vivat temporaliter et expectanter a Deo modo quo

4. D: *limitarit*. 9. F: *operandum est spiritualiter*. 10. F: *ri-
torem*; ADF: *et viatori*; ib. DE: *ac connexionem*. 11. A: *operacionem*.
13. F: *designatur*. 14. DE: *auctoritate elemosinas ultra*. 18. F: *in
deest*. 18, 19. A: *preciositate — corporalis deest*. 24. E: *fratrum
blasphemiam*. 25. DE: *et deest*. 28. DE: *talis sic esse perpetuo:
E in marg.: solum competit*. 33. F: *tempus*. 34. F: *Dei*. 37. A: *presumptivis*.

vixerunt apostoli quam quod sint tales perpetuitates infundabiles et instabiles introduce. Deus enim non potest talem mercedem perpetuam de futuro concedere nisi expressa vel subintellecta condicione de habilitate perpetuitatis persone que ipsam reciperet, ut patet de Hely, de Salomone et multis similibus veteris testamenti.

SERMO III.

(Serm. Mixti X.)

We must pray
for the peace
of the Church.

Rogate que ad pacem sunt Jerusalem. Psalm. CXXI^o, 6.
 Verbum istud prophete tripliciter potest sanc*to* in*te*lli*gi*, sed satis est ad omnes et singulas personas ipsum orative et rogative dirigere quod rogent scilicet ea que ad pacem sunt sancte matris ecclesie. Nec refert sive Jerusalem accipiatur in genitivo, dativo vel vocativo; nemo quidem debet rogare pro pace nisi quando rogit Deum pro pace ecclesie; patet ex hoc quod nemo rogarer*t* nisi pro finali premio consequendo et ipsum est pax ecclesie; ergo conclusio. Ideo dicit Christus Joh. XVI°, 24: *Petite et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum*, et illa plenitudo est pax vera ecclesie. Est autem pax mentis tranquillitas in virtutibus stabilita*t*; ex quo patet quod omnis criminosis caret ut sic pace ecclesie, quia Job IX°, 4 scribitur:

1. DE: *sunt*. 2. DE: *et infundabiles*. 2, 3. F: *Deus – futuro*
deest; E in marg.: *Nota*. 4. F: *de humilitate*. 5. F: *recipiet*.
6. There follows in a later hand in Cod. Dubl. (F) as below:

Expositio quorundam locorum Scripturae:

<i>Tit.</i> 2, 11	<i>Pag.</i>	<i>387</i>	<i>in foliis</i>	<i>3</i>
<i>Heb.</i> 1, 1		<i>393</i>		<i>2</i>
<i>Isa.</i> 25, 1		<i>396</i>		<i>2</i>
<i>Thess.</i> 4, 13		<i>404</i>		<i>2</i>
<i>Johan.</i> 11, 21		<i>408</i>		<i>3</i>
<i>De redimento Captivo quodam Hispaniensi</i>		<i>398</i>		<i>3</i>

incarcerati in feria sexta Westmonasterii in Anglia.

6. DE: *multis aliis*: ib. E: *testamenti etc.* 7. Hic sermo in codd. A, D, E, I inventur. A in marg.: *Serm. III.* E in marg.: 1. *Primus sermo virginis sermonum.* 9. I: *sunt deest*. 10. I: *sane potest*. 12. I: *rogative et ortative*. 14. I: *in gente, dacio vel vocatio*; E corr.: *genitivo, dativo, vocativo*. 15. DE: *pro pace nisi deest*; A: *nisi quin*; ib. D: *nisi pro pace*. 16. A: *et patet*. 17. ADE: *finali premio*; E in marg.: *Non est rogandum nisi pro pace ecclesie.* 21. ADE in marg.: *Pax quid est.* 23. I: *IX deest*.

7. Cf. Loserth, Wyclif and Hus (Engl. edition), pag. 278.

Quis ei restitit et pacem habuit? Et ex ista descripcione pacis liquet quod pax est primo in animo Dei benivolencie conformacio. Nam pax que est quietudo temporalium homini adiacencium parturit communiter perturbationem vere paci contrariam. Non enim dicitur quod lapis quietus vel aliud inturbatum fruatur vera pace, sed in suprema parte anime oportet secundum semitas virtutum viam pacis inquirere.

Peace is the conformity of man's will to God's.

Et ex istis patet ulterius quod contemplativus virtuose vivendo est propinquissimus vere paci. Activus enim occupatus in multis est (ut plurimum) sollicite conturbatus, ubi contemplativus in uno necessario virtualiter est quietus. Sed ex istis patet ulterius que persona ecclesie procurat et impetrat eius pacem, quia indubitanter illa que vivit virtuosius, sic ut pax plus stabilitur in rectitudine vite et iusticia operis quam in verbis. Licet enim sermo deprecationis sit validus, non tamen tantum ut opera iusta et sanctitas vite in homine promerente; opera enim iusta plus orant pro homine quam mentis devocio et vocalis formacio labiorum, cum Matth. VII°, 21 dicat Christus: *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem patris mei qui in celis est.* Et Matth. XXI, docet Christus quod qui bona loquitur et retardat est plus culpandus quam qui mala loquitur et opera bona perficit ac consummat. Oportet enim quod orandi integritas a Trinitate (que est Deus) quodammodo exempletur, ut quod ex sincero animo, corde perfecto, verbum bonum correspondenter Patri et Filio eructetur. Et oportet tertio quod correspondenter ad Spiritum Sanctum opus efficax et finalis continuitas consummetur. Et tunc perficitur oracio complacens Trinitati. Nec est possibile, hunc finem quantumcunque breviter consequi, nisi predictus binarius antecedat, sicut patet de verbo mentis quo oportet intellectum elicere; nec sine hoc tertio valet primum verbum vel

The truly contemplative life is the most peaceful.

Virtuous life the most effective prayer for peace.

Fol. 29^b modo exempletur, ut quod ex sincero animo, corde perfecto, verbum bonum correspondenter Patri et Filio

True prayer must come from a pure heart and be fulfilled in act.

t. A: *Sed ex ista.* 4. A: *adiacentum.* 5. D in marg.: *Pax mundi;* I in marg.: *Pax quid est.* 8. I in marg.: *Via pacis ubi debet inquiri.* it. 12. D: *perturbatus.* 12. ubi; D: unde. 13. I: *quietatus;* ib. I in marg.: *Pacem ecclesie que persona procurat.* 15, 16. I: *stabilitur;* E in marg.: *Stabilimentum pacis.* 16. I: *in iusticia.* 17. I: *fili validus.* 19. I: *merente;* ib. I in marg.: *Opera iusta plus orant quam verba;* E in marg.: *Opera iusta plus orant quam vocalis oracio.* 25. AI: *detardat;* ib. DE: *male loquitur.* 30. E in marg.: *Integritas oracionis exemplatur.* 33. ADE: *hunc;* ib. D in textu: *quantumcunque;* correxit in marg.: *quemcunque.* 35. I: *quod oportet.* 36. A: *premium verbum;* I: *primo verbo.*

medium, nec sine primo alterum reliquorum, cum stat surdum et mutum meritorie exorare.

Soldiers live wickedly and yet expect help from prayer.

Sed ulterius patet quam inordinate militantes adorant Dominum, cum vivunt et agunt perperam inessanter et tamen expectant oracionis suffragium, ut Deus illis ad votum tribuat secundum formam quam sensus eorum desiderat premiari, cum tamen ex fide sit certum quod proporcionabiliter ut Deus videt eternaliter viantibus mercedem retribui eis donat. Ideo sepe oramus pro pace, pro victoria, pro salubritate et serenitate aeris cum copia terre nascencium; et esset sepe nobis salubrius ac ordinacioni Dei placencius emendare vitam nostram in melius, satisfaciendo pro illis que ignoranter peccavimus. Sepe quidem petimus talia que videntur nobis prospera, cum tamen eveniret nobis prosperius ipsis omissis et contrario succedente ut aeris turbulencia vel pestilencia vel hostium victoria, sterilitas terre nascencium et multa similia que odimus forent nobis utilia. Ideo magister optimus videns a mundi principio usque in finem cunctorum ordinem, docet Matth. VI°, 10 20 quomodo debemus in petitione tercia oracionis dominice sic orare: *Fiat voluntas tua, sicut in celo et in terra.*

We cannot help being subject to God and should try to make His will our own.

Nec dubium quin nulla oracio specialis vel propria magis consonat viatori. Oportet enim velimus nolimus voluntati Dei subici et precise de tanto in oracionibus nobis proficere quantum ipse viderit iusticia exigere et nos dignos. Ideo debemus nos execucioni sue humiliter nos et nostra committere et conformiter ad legem suam assidue laborare. Nec dubito quin multi in oracionibus suis blasphemant sibi ipsis contrarii et ecclesie Christi nocivi, cum sint beneplacito Dei contrarii. Orant enim pro uno quod affectuose desiderant et sepe contingit Deum velle oppositum; quod patet tam ex complectione divina quam ex affectione viatorum contraria. Quis enim dubitat quin viator, volens simpliciter vel nimis affectuose implere suum propositum, blasphemat in Christum et tamquam alter dyabolus temptat Deum?

3. D in marg. inf.: *Melius est orare primum pro vite emendacione quandoque quam pro pace et fertilitate et alia prosperitate;* I in marg.: *Adorant Dominum inordinate qui perverse vivunt.* 4. I: *perperam, id est, perverse;* E in marg.: *Viventes inordinate male orant.* 9. E in marg.: *Nota hic.* 10. 1: *et pro.* 17. A: *pestilencia hostium.* 29. E in marg.: *Quidam orantes blasphemant;* I in marg.: *Blasphemant multi in suis oracionibus.*

Nam Vas elecciónis propterea confitetur se ignorare quid in talibus particularibus petere debent simpliciter propter ignoranciam voluntatis divine; sed nos luciferine presumimus supra Dei omniscienciam et voluntatem nos clare cognoscere et velle ac sic nisum sciencie et voluntatis apponere sine priori instruccióne quid debeamus a Domino postulare.

Nec sequitur ex isto quod debemus omnino ab oracione cessare et labori intendere, cum Christus per noctavit in oracione, et exemplum habemus ab ipso quid et qualiter debemus simpliciter postulare. Generalis enim oracio inclusa in evangelio Matth. VI est optima. Tripliciter enim dicitur generalis oracio, primo quia generalis dominus exoratur, secundo quia pro generali ecclesia exoratur et tertio quia secundum peticionem generalem et condicionalem ac racionabilem Deus humiliter deprecatur. Et propter ista oracio dominica est optima et maxime usitanda. Et (sicut dixi alias) suspecta est heresis quam Antichristus seminat quod oracio specialis est melior quam oracio generalis. Idem enim esset hoc dicere et asserere quod Antichristus cum suis famulis et famulabus superat Jesum Christum. Nec est facile nobis cogitare vel numerare inconveniencia que ad istam heresim consequuntur. Sed pro ipsa Antichristus rudis arguit multis modis. Primo per hoc quod aliter superfluerent omnes oraciones ecclesie preter oracionem dominicam, cum non mediocriter peccat, qui magis bonum eque facile negligit vel contempnit et accipit irracionaliter minus bonum. Melius igitur foret ecclesiam precise de illa oracione simplici contentari.

Sed quantum ad istud, dictum est quod quamvis oracio dominica habeat quandam prerogativam supra cunctas alias, consonat tamen quod alie sunt laudabiles

We must not leave prayer altogether.

Why general prayer is best.

We are not confined to the Lord's prayer

1. In marg.: *Rom. VIII.* 2. A: *debet*. 5, 6. A: *et velle — sine deest*. 5. ADE: *ac si*. 9. I in marg.: *Generalis oracio inclusa in evangelio est optima*: ib. D in marg.: *Oratio generalis quare dicitur* (in red ink); *et dicitur tripliciter* (in black ink); ib. I in marg.: *Tripliciter dicitur oracio generalis*. 11. AD: *secundo pro*. 14, 15. E: *pro tertio deest*. 15. AI: *deprecatur et tertio*. 16. AD: *ac racionabilem deest*. 18. A: *visitanda*: ib. DE in marg.: *Oratio generalis*. E: *sive dominica est optima*: ib. A: *et ut sic dixi*. 19. I in marg.: *Heresis est quod oracio specialis sit melior generali*. 25. DE: *rudis deest*; ib. E in marg.: *Argumentum contra*. 28. A: *qui non*. 29. AD: *ergo*. 32. E in marg.: *Responsio*.

1. Rom. VIII, 26. 13. Cf. Wyclif, *De oracione et ecclesie purgacione*, Pol. Works I, pag. 343.

gradu suo. Unde idem est ac si ydiota ita argueret: Deus est melior creatura, sicut celum est melius terrestribus, ergo Deus non produceret creature vel saltem cessaret ad produccionem creaturarum nobilium. Nam in producendo celum Deus produxit materiam et ⁵ accidencia quibus non est debilior creatura. O si Apostolus audisset istam arguciam, quantum illam contempneret. ^{Fol.} Oculus est organum nobilius pede vel ossibus, igitur illa ignobiliora irrationabiliter sunt producta. | 29³^e Racio quidem exigit quod diversa sint genera adorandi, ¹⁰ et generaliter loquendo quelibet pars scripture per quam devocio christiani accenditur potest dici oracio, ut quilibet quatuor sensuum scripture quantumcunque fuerit historicus vel subtilis. Non tamen video quin multi in ordinando oraciones varias et prolixas multi- ¹⁵ pliciter peccaverunt; nam doctores precipui non fecerunt cuncta facta sua ad regulam sine culpa. Per variacionem igitur oracionum huiusmodi excutitur fastidium a viatoribus qui gaudent extraneis, semper tamen appre-²⁰ ciandum est plus opus meritorium et sibi est attencius innitendum quam vocalis oracio, cum Baptista plus placuit privacionibus et vita meritoria quam sequentes oracionibus rhythmicis quantumcunque subtiliter coniugatis.

Prayer is not
more powerful
for being
concentrated
on one or few
objects.

Secundo arguit blasphemus sic: Omnis virtus unita ²⁵ est forcior se ipsa dispersa, et sic virtus orandi unita in unum vel paucos quibus distribuit spirituale suffragium est forcior et copiosior ad imperciendum paucis suffragium seu subsidium quam foret eadem virtus orandi, si inter plurimos sit dispersa; per se quidem ³⁰ est notum hominibus quod idem partitum inter plura redundat cuilibet eorum in partem minorem quam redundaret dum paucioribus ad maximum fuerit disper-³⁵ titum. Et iterum est notum hominibus quod procurator conductus uberior et singulariter melius pro uno pro- curat pro illo, quam si pro mille conductus fuerit, procuraret pro aliquo eorum pari precio premiatus. In tales multas similitudines prorumpunt heretici, dicentes

1. I: *sic argueret.* 9. AD: *ergo.* 12. E in marg.: *Ordinantes oraciones varias et prolixas peccaverunt.* 13. I: *historiacus.* 18. I in marg.: *Opus meritorium plus appre ciandum est quam vocalis oracio.* 22. *privacionibus:* E: *prae nominibus.* 25. E in marg.: 2; ib. I: *arguitur blasphemus.* 26. ADE: *ipsa deest.* 29. AI: *suffragium seu deest.* 30. I: *disparsa.* 31. I: *in plurima.* 34. A: *Et certum est.* 35. E: *uberior deest;* ib. A: *pro uno melius.*

blaspheme, ut narrat propheta: *Pax, pax, et non erat pax.* Sed arguentes taliter per istas similitudines incidentur in blasphemias, inepti ad procurandum cuiquam spirituale subsidium, dum heretici sunt a domino infideliter separati.

Quantum autem ad argumentum diceret logicus quod est summa heresis inartificialiter adinventa, cum capit instantiam tam de creatore quam etiam de creatura. Virtus enim caritatis est amplior quo per loca diffusius est dispersa. Et sic virtus orantis tam ad amicos quam etiam ad inimicos caritative instar Dei dilatata est aprior, ut pro unoquoque eorum procuret spirituale suffragium quam foret si inclusa esset invide ad unum hominem coartata funibus temporalibus et non caritatis regulis dilatata. Orator ergo debet in unum immensum qui est per totum mundum omnes vires suas caritative colligere, et tunc erit aprior ad unicuique membro ecclesie spiritualiter procurandum. Et patet informitas argumenti et intencionis assumpti: orator enim porrigit intentionem caritativam ad Deum et ipse distribuit secundum dignitatem et capacitatem hominum suffragia meritorum, et sic blasphemey imaginatur hereticus quod ipse primo et immediate distribuit subsidium quod Deo est proprium.

Et quantum ad primam similitudinem simialem, dicitur quod imaginatur heretice, quod partitur globum meriti inter homines pro quibus orat, ac si matrona famelicos dispergeret frustum panis. Sed quid blasphemius? cum spirituale suffragium eo sit copiosius quo caritatius partitum est in pluribus, ut Christus tam copiose vel copiosius redemit genus Judeorum et gentium, sicut si dimissis gentibus Judeos solummodo redemisset. Nec est defectus in virtute communicative caritatis quin ad singulos se extendat, sed defectus stat in incapacitate infidelium qui os anime dilatarent; unde Psalm. LXXX°, 11 dicit Dominus: *Dilata os tuum et*

The more charity is diffused, the stronger it is.

2. DEI: *et arguentes*; ib. ADE: *taliter deest.* 6. D in marg.: *Ad argumentum*; E in marg.: *Solución*; ib. DE: *dicit logicus.* 7. ADE: *inventa.* 10. I in marg.: *Oratio quomodo debet dilatari;* ib. A: *et deest.* 13. A: *si deest.* 14. A: *jinibus;* ib. E: *temporalium.* 15. I: *igitur;* ib. E in marg.: *Orator nota.* 23. D: *primus.* 25. D in marg.: *Ad primam similitudinem.* 28. E: *frustrum.* 32. A: *solummodo.* 36. Codd.: *VIII;* ib. I in marg.: *Suffragium appropriatione sibi procurantes nocent sibi ipsis;* E in marg.: *Procurantes propria suffragia.*

implebo illud. Ex quibus videtur quod procurantes sibi suum appropriatum suffragium nocent invide sibi ipsis, cum caritas sit extensior ac melior, dum ad plures proximos dilatatur, dicente Apostolo quod *caritas non querit que sua sunt.*

5

They impute
to God forget-
fulness or
apathy.

Et quantum ad secundam similitudinem simialem, patet quod non haberet colorem nisi ab heretico imponatur Deo nostro oblivio negocii viatoris cuius suffragium est condignum vel mocio Dei ad tale suffragium memorandum. Sed ex fide tales imperfecciones non possunt Deo accidere; ideo erubescat blasphemus ad Deum Baal oracionem suam dirigens; de quo dicit Helyas III. Reg. XVIII°, 27: *Clamate roce maiori: Deus enim vester forsan loquitur aut in diversorio est aut in itinere aut certe dormit ut excitetur.* Deus autem noster ex fide est condicionis istius quod nichil donat homini nisi cuius quantitatem et meritum ordinat eternaliter. Unde quandocunque dicit ecclesia: *Exsurge, quare obdormis Domine, inclina aurem tuam ad preces nostras* cum sibi similibus, intencio debet dirigi ad nostram resistenciam et obstinaciam | amovendam; ut quando oramus: *Exsurge, quare obdormis domine,* intendimus quod Deus excitet suam iuvativam potentiam ad amovendum nostram indispositionem, ad capiendum copiosius eius illustrationem, quia per prevencionem sue gracie potest disponere nos ut plus sui luminis capiamus. Et sic quando ex nostra obstinacia resistimus divino iuvamini, tunc dicimus quod propterea Deus tardat, sic quod totum debet referri ad nostram obstinaciam et non ad Dei desidiam. Quicquid ergo boni accipimus ab eo habemus qui ex pura gratia nostrum iuvamen eternaliter ordinavit. Excuciamus ergo has stultas hereses quibus infideles credunt Deum doceri, excitari vel moveri per oraciones nostras ad nos miseros iuvandum, et faciamus actus iusticie ac suspendamus spem nostram in clemencia divine misericordie. Et sic horreamus

3. A: *cum ritas.* 6. I in marg.: *I. Cor. XIII.* 7. D in marg.: *Ad secundum.* 11. I: *accidere homo.* 19. I: *inclinat Domine;* E in marg.: *Deus dicitur obdormire quomodo;* I in marg.: *Dormitio Dei et auris inclinatio quomodo debet intelligi.* 21. D: *resistivam obstinaciam.* 23. DEI: *iuvativam;* I corr.: *iuvativam.* 28. A: *tunc dicimus;* ib. DEI: *Deus deest.* 29. A: *quod sic quod.* 30. I: *aceperimus.* 33. ADE: *fideles;* Ib. I in marg.: *Infideles credunt Deum excitari per oraciones.* 35. DEI: *et suspendamus.*

6. I. Cor. XIII, 5. 13. Psalm. LXXXV, 1. 18, 22. Psalm. XLIII, 23.

has rudes hereses quibus creditur quod oracio specialior plus parca magis placet Deo quam oracio generalior magis ampla. In hoc enim imponimus Deo maliciam Manicheorum et negamus ab eo magnificenciam liber-

5 rimam, quod maiores heretici non audebant.

Ista autem sententia iuvaret ecclesiam ad plus zelandum pro priori et maiori bono ac utiliori toti ecclesie ac postponendum privatum commodum et bonum proprium, sicut facit caritas instar Dei. Caritas enim magis 10 commune bonum plus et publicum magis diligit. Et istud non promoveret ad fundandum abbacias, cantarias et ceteras novitates quas Dominus pretermisit.

Sed arguitur tertio per hoc quod communis usus ecclesie plus approbat oracionem specialem quam generalem, ut patet de conuentibus sacerdotes; sic enim Christus oravit specialiter pro se ipso; ecclesia sine intermissione orabat pro Petro, Paulus flagitavit specialem oracionem pro regibus et se ipso, ymmo Gregorius orando specialius pro Traiano ipsum eripuit de inferno. 20 Verior ergo est oracio et efficacior pro individuo quam pro universali perpetuo, quod non potest puniri vel penam aliquam demereri.

Pro isto dicitur (ut supra) quod oracio specialis est efficax, cum non foret aliter minus efficax quam oracio generalis, ideo de quanto devocio oratoris accenditur et devocio generalis inducitur, valet oracio specialis. Verum tamen quoad argumentum dicitur quod falsum assumitur, cum Christus et tota triumphans ecclesia cum militante servando tramitem veritatis plus approbant generalem, cum communitas vel genus pro quo est talis oracio sit prestancius speciali. Quare ergo pro meliori Deus non attencius oraretur? Modus eciam orandi disparsior plus convenit caritati, et Deus eque faciliter audit et implet oracionem generalem pro pluribus sicut specialem. Quid ergo obstaret quod generalis non sit melior vel (ut loquar yronice) nisi in-

Our view would stir the Church to more zeal for the general good.

It is argued that the custom of the Church approves special prayers. Examples.

Special prayer may be effective when it is devout.

but Christ and the Church approve more of general prayer.

4, 5. A: *liberrimam* et. 8. A: *ac preponendum*: D: *postponendum bonum proprium et privatum*: E: *privatum et bonum proprium*. 11. A: *catarias*. 12. I: *Dominus Deus*. 13. E in marg.: *3rd argumentum*. 14. D in marg.: *Conductores missarum*. 17. Codd: *flagitat*. 19. I: *pro Troyano*. 20. I: *efficax*. 21. A: *perpetue*. 23. B in marg.: *Oracio specialis*; E in marg.: *Solucio*. 24. DE: *oracio deest*. 25. I: *devocio viatoris*. 27. I: *quo valet ad*. 29. I: *servant*. 32. E in marg.: *Christus et ecclesia tota plus approbant oracionem generalem quam specialem*. 35. AI: *sicuti*. 36. A: *est melior*.

18. Cf. Wyclif. *De Ecclesia*, pag. 531—533.

vidia qua quis vellet sibi aut suis singulariter suffragari? Sed dicitur quod Apostolus cupiebat *anathema esse pro fratribus*, et Moyses imprecatus est *vel deleri de libro rite vel quod noxa populi sit dimissa*. Et generaliter cum magis bonum eque faciliter acquiribile sit 5 pocius eligendum, pro maiori bono tam largus dominus cicius est orandus.

It is better to
pray for the
race of men,
than for one
man, who may
be damned,

Notandum tamen quod genus aut communitas hominum pro qua oratur est citra speciem specialissimam, cum sit individuum sponsa Christi. Melius tamen est 10 qualibet sui parte et per consequens melius quam prescitus dampnatus pro quo orant communiter conducticij aberrantes. Unde in oracione dominica, quando *Pater noster* dicitur et nostra communitas exprimitur, per nos et nostra intelligitur generaliter quicunque cui Deo 15 placuerit subveniri, et hoc est melius quam limitare Deum ad dampnatos dyabulos quos determinat non iuvari. Et sic ut supra consideracio veritatis orandi meditullitus comprehensa modicum aut nichil moveret ad cantarias vel domos proprias pro oracionibus divi- 20 tum procurandum quod Christus docuit hoc omittens. Sepe quidem specialiter oratur pro dampnato dyabolo, cuius ydolum est in choro, et revera stulticia talis oracionis Deo contrarie habet plus racionis dampnabilitatis quam stulticia gentilium sacerdotum. 25

in spite of his
idol (effigy) in
the choir.

Princes should
destroy
chantries and
abbey.

Et ista consideracio suffulta racione vivaci moveret specialiter seculares dominos et omnes Christicolas ad cantarias, abbacias et domos orandi proprias destruendum. Omnia autem talia sunt superflua et nociva, et specialiter hominibus qui fundarunt, quia si damp- 30 nantur ex tali errore continuato quem ipsi inceperant sua penalitas aggravatur. Si sunt in purgatorio, sua purgacio retardatur, si autem sunt in celo, | quid eis Fol. proderit quod tantum testimonium sui peccati inemendatum relinquunt in ecclesia militante? Ymmo videtur 35 quod ex hinc gaudium accidentale et complecio beati-

2. I in marg.: *Rom. 9.* 8. E in marg.: *Nota;* ib. A: *vel communitas.*
13. AI: *oberantes.* 14. I: *exprimitur twice.* 15. A: *cui deest.*
16. D: *meditullitus deest;* E: *medulitus.* 21. A: *curandum.* 25. D in
marg.: *Nota bene. De capellaniis.* 29, 30. DE: *nociva specialiter.*
30, 31. I: *quasi dampnантur.* 32. E in marg.: *Nota;* ib. DI: *si autem
in purgatorio sunt.*

2. Rom. IX, 3. 3. Exod. XXXII, 32. 29. Cf. Loserth,
Der Kirchen- und Klostersturm der Husiten und sein Ursprung,
Zeitschrift für Geschichte und Politik 1888, Heft 4.

tudinis sanctorum de cunctis predestinatis quodammodo retardatur. Et sic omnes sancti de illis possunt conqueri quod complementum accidentalis beatitudinis illis deest; dampnati autem qui gaudent de prorogacione diei iudicii hos commendant, et sic si vestis nupcialis (que est caritas) ad finales nupcias requiratur, et illa *non querit que sua sunt*, videtur difficile quod talis moriens in illo proprietario proposito sit salvatus. Et cum omnis consciens in crimine aliquo sex modorum sit ipso 10 crimine irretitus, videtur quod tota militans ecclesia ad destrucionem huius erroris assidue laboraret.

Et quantum ad oraciones speciales, concedi debet quod illi proderunt, si proprietas nichil obsit; et specialiter oraciones que fiunt pro membris ecclesie que specialiter iuvant 15 ipsam, sicut fuit de Christo, Petro et Paulo cum eis similibus, sed in omni tali oracione oratur principalius pro tota ecclesia quam componunt; ut orando pro Petro oratur principalius pro sua totali beatitudine quam pro beatitudine pedis sui; et sic est de membris ecclesie. Unde 20 quecumque specialis oracio que non redundat principaliter in sanctam matrem ecclesiam est adeo imperfecta.

Unde multi proprietarii in induccione generali ex talibus singularibus seducuntur, cum caritativa induccio ad omnes et singulos se extendat, cum universalis dominus ex quadam proprietate applicat orandi efficaciam ad quos volet. Unde suspecta heresis est fratrum et religiosorum possessionatorum qui plus commendant oracionis specialis suffragium quam suffragium generalis, quia non videtur racio huius heresis nisi ut perpetuitas 30 erroris in suis cenobiis et furtivis stipendiis observetur.

Et quantum ad illud de Gregorio orante pro Trayano credere potest qui voluerit, sed racio exigit quod quelibet talis credulitas si infuerit, insit homini citra fidem.

Supposita autem veritate huius apocriphi, certum est 35 quod tunc Deus eternaliter decrevit pro commendacione iusticie quod iste Traianus taliter salvaretur et nunquam fuit dampnatus dampnacione perpetua. Locus autem est impertinens, ubi anima custoditur.

Special prayers
may profit, but
they must be
chiefly for the
good of the
whole Church.

Selfish motives
of the religious
in commending
special prayers.

The story of
St. Gregory and
Trajan is
apocryphal.

3. I: *actualis*; ib. A: *illis deest*. 4. AI: *Dampnati vero*. 4, 5. I: *De *iudicii**; ib. A: *initialis*. 13. A: *proderint*; ib. A: *michi obsit*. 15. I: *cum atiss*; ib. D in marg.: *De Christo, Petro, Paulo*. 16. DEI: *principaliter*. 17, 18. A: *tota — principalius pro deest*. 18, 19. A: *quam pro beatitudine deest*. 23. D: *singularitatibus*; ib. E: *seducuntur deest*. 31, 36. I: *Troyano*. 31. D in marg.: *De Gregorio pro Trayano*; I in marg.: *Gregorius orat pro Troiano*. 34. A: *ypocrifi*. 38. I: *custoditur et cetera*.

7. I. Cor. XIII, 5. 32. Cf. De Ecclesia p. 531.

SERMO IV.

(Serm. Mixti XI.)

The foundation
of peace is faith
informed by
charity.

Fiat pax in virtute tua. Psalm. CXXI^o, 7.

Constat ex fundamento fidei quod fundamentum vere pacis est fides scripture cum virtute alia et caritate specialiter informante, et cum fidem non concomitatur virtus aliqua nisi affuerit quodlibet eius genus, patet quod ad fidem formatam requiritur quodlibet genus virtutis et gracie comitari. Unde infidelitas est defraudans militantem ecclesiam quod regna et persone tantum attenderunt ad signa sensibilia cum tractatu infidelium predicacione populi et virtute pretermisis; per hoc enim roboraretur et continuaretur pax in terra, cum ecclesia dicat per angelum Luce II°, 14: *Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bone voluntatis.* Cum autem maior pars nostrorum confitetur se esse catholicam pacem perpetuam naturaliter appetentem, convenio illos satrapas ipsos alloquens ratione; nam quilibet positus in adopcione libera duorum gratis eligere quorum unum (et faciliter eligibilius) in multo exsuperat reliquum fatuus foret et infidelis in casu quo concernat salutem anime qui eligeret minus bonum. Sed quilibet bellator regnorum est positus in adopcione habere pacem inter illa sive discordiam, et pax longe est melior utriusque parti atque facilior, ergo infidelitatem sapit qui non ipsam prosequitur.

Peace to be
preferred to
war.

He who chooses
war is defective
in faith.

Assumptum patet ex principio fidei quo usi sunt cuncti martyres vel salvari nisi de propositis duobus eligat melius atque facilius, cum via dyaboli et via Christi sint patule cuiilibet viatori. Viam autem Christi faciliorem elit quilibet qui salvatur et viam diaboli difficiliorem finaliter elit quilibet qui dampnatur. Quilibet ergo qui preeligit pugnam talem et postponit pacem tantum plus facilem atque

1. Hic sermo nec non et sequens in codd. A, D, E, I habetur.
 4. A: *Constat autem ex;* ib. D in marg.: 2. *Iste sermo impugnat bella corporalia, Care pro sua iusticia vel pro oppressione respondenda:* A in marg.: 4'. 7. I in marg.: *Fundamentum vere pacis.* 12. I: *virtutibus.* 13. I: *cum eciam.* 14. DE: *Luce II deest.* 17. D: *partem pacem.* 19. I in marg.: *Argumentum contra bellatores.* 19. Codd.: *duo.* 20. AEI: *quorum unum deest;* D: *eligibilius quorum unum;* ib. A: *et multo.* 21. A: *sine discordia.* 25. I: *igitur.* 26. DE: *persequitur.* 27. A: *ex deest;* ib. DE: *assumpto fidei;* ib. A: *qua usi;* ib. E in marg.: *De finali eleccione pacis.* 30. D: *sunt patule.* 31—33. A: *salvatur qui deest;* D in marg. inf.: *Probat quod melius est pacem ab iniunctis exquirere vel redimere quam bella eis movere vel eis refugire pro sui vel pauperum iusticia.* 33. D: *preeligit.*

bonam, in fide deficit que est virtutibus aliis fundamen-tum. Nulla enim pars bellancium negabit tam ex specu-lativa quam practica quin si mundanos honores ac mundi divicias cum lucris temporalibus quibuscumque

since war can
be avoided by
the sacrifice of
worldly good.

⁵ pro habenda vera pace renuerit quin pacem possit re-Fol. dimere ab inimico] quantumcumque impetuose invadente.

^{204^b} Sed constat ex fide quod omnia hec bona non attingunt ad millecuplum boni pacis, ergo potens hec bona tam faciliter pro bono pacis dimittere et hoc dimittens ex ¹⁰ eleccione fatua est culpandus. Nam bonum honoris vel commodi durans ad tempus modicum nichil aut parum valet viantibus nisi forte illis ponentibus *hic manentem civitatem et nolentibus beatitudinem futuram acquirere.*

The sixteen
conditions of
charity are
against war.

Et ad hoc idem valent sedecim condiciones caritatis ¹⁵ (ut alibi declaratur). Nam cum iste condiciones sunt manifeste contrarie bellis iam usitatis, manifestum est quod in illis se exercitans se spoliat a regula caritatis.

Et cum nuditas ab illa exuit hominem a regno, patet quod quilibet sic bellans propter bonum belli nichil aut ²⁰ modicum dimittit gratis beatitudinem quam habere posset liberius ac facilius. Deus enim dat bonum pacis homini eo ipso quod dat sibi virtutem aliquam quod est facillimum, cum bonum illud consistit in dilectione hominis rationabili quam habere possit facillime.

²⁵ Nec valent hereticorum evasiones sive consilia in hac parte: Dicunt enim pseudofratres quod cum homo habet iusticiam tam ad bonum naturale quam bonum tem-porale quod possidet, debet usque ad mortem pro ^{1. to maintain justice,} defensione illius iusticie militare, et sub isto colore pro ^{2. to protect the poor from rapine,} defendenda Dei iusticia et humana ac hominis utilitate laborat homo tam anxie in bellando.

Preterea cum homo debet diligere pauperes de sua patria qui forent tractati nimis crudeliter ac in-fideliter, si contratta sua per adversarios sit invasa, ³⁵ debet militare usque ad mortem pro defensione iusticie pauperum regni sui, et tertio cum debet hostes suos

2. I in marg.: *De bellis.* 3. D in marg. sup.; *Bonum pacis est me-tius quam omnia lucra mundi et omnis honor mundi pro quibus pugnatur.*
 12. A: *illis deest.* 16. A: *visitatis.* 17. D: *exercitans spoliat.*
 18. I: *a: illa.* 21. I in marg.: *Bellans spoliat se regula caritatis.*
 23. A: *cum dilectione.* 24. I: *quod habetur posse facillime;* ib. E: *posset.*
 25. *erasiones;* E corrigere vult: *susiones;* E in marg.: *Persuasiones pro bellis supra.* 1. 27. I: *quam ad bonum;* ib. I in marg.: *Pseudofratres consulunt ad bella.* 26. I in marg.: *De fuga.* 32. E in marg.: 2.
 36. E in marg.: 3: ib. D: *tertio deest.*

3. and to refrain the wickedness of enemies. in caritate diligere et maximum signum amoris hostium foret ipsos a peccati sui rabie refrenare propter caritativum amorem eorum, debet militans ipsos tam in bonis fortune quam bonis corporis cruciare. Tales multas luciferinas excusaciones fingunt fratres suis 5 regnicolis per quas ipsos animant tam ad exteros quam interos debellandum. Sed non dubium quin ista excusacio accusat tam fratres quam armatos qui fatue illis credunt.

Answer.
1. We are not
sure that we
are maintaining
justice, but we
know that
patience is
right.

Quoad primum fidelis cognosceret quomodo posses- 10 sionem omnium bonorum sibi adiacencium habet ex Dei gratia tamquam ex collacione misericordissimi domini capitalis. Spectat autem ad illum dominum conferre homini sub ista condicione hec temporalia, sic quod liberrime et sibi utilissime possit de ipsis tempo- 15 ralibus providere. Sed felix mutacio qua homo devenit (si oportet) ad miseriam hic in via, et plus diligit pacem et concordiam proximi quam hec temporalia, deperdendo ipsa per rapinam hostium (si oportet), cum Apostolus commendat Hebreos ex hoc quod *rapinam* 20 *bonorum suorum cum gaudio suscepérunt*. Et (quod maius est ipsis) homines ex caritate disponerent se ad pacendum in corpore propter bonum patrie acquirendum. Aliter enim pugiles Christi nunquam tam voluntarie et spissim subirent martyrium; et super isto nec fratres 25 nec occupantes hec temporalia sciunt discernere utrum iuste ista possideant, cum certum sit si sint reprobri et iniusti quoad dominum capitalem, tantum prius delinquentes in Deum et proximum, quod ex iusto Dei iudicio taliter sint puniti. Si (inquam) sic est, quis 30 dubitat quin ex debito iusticie Dei expedit quod taliter paciantur? Sed quis frater scit vel alius consiliarius si maior pars regnorum sit quoad hostes sibi contrarios in hoc casu; ideo cum generaliter pars securior quoad beatitudinem sit sequenda, videtur esse sanum consilium 35 caritative et humiliter *paciendi*, quia illa est prima condicio caritatis quam docet Apostolus. Nemo enim fuit a delicto Jesu nostro inmuniōr, cum ad dandum nobis exemplum iniuriam adversariorum passus fuit

Christ bids us to suffer injury.

1. I: *et deest*; ib. A: *signum deest*. 10. E in marg.: *Responsio*. 1: ib. I in marg.: *Possessio datur ex Dei gratia*. 20. D: *et in*. 34. I in marg.: *Paciendum est humiliiter potius quam bellandum*. 37. AEI: *quam dicit*; ib. I in marg.: *I. Cor. 13.* 38. ADE: *et cum*.

20. Hebr. X, 34. 36. I. Cor. XIII, 4.

humillime, et ista est doctrina Jesu nostri Matth. V^o, 40: *Si quis auferat a te tunicam, da ei et pallium.* Ideo indubitanter assero quod fratres qui sic balbuciunt in isto consilio nesciunt si ipsi vel alii quibus consulunt habent in bonis que occupant iusticiam quoad Deum. Ideo non dubium quin istud sit perversum consilium Antichristi.

Quoad secundum patet quod vadit sub eadem stulticia; sicut enim est meritorium maiores de regno tam in suis naturalibus quam temporalibus ista pati, sic est ¹⁰ meritorium populo regni talis. Nec dubium quin peccatum omissionis vel commissionis tocius populi meruit ²⁹⁴ plus puniri. Christus enim qui scivit et potuit defendere suos filios ex infinita sapientia, passus fuit taliter cruciari. Nec dubium quin Christus ordinavit et fecit ¹⁵ ad regulam qualitercunque fuit in talibus casibus faciendum; pauperes autem et humiles scit Deus defendere, dum iustum fuerit et expediens ecclesie ita esse, et a probabili cessante tali insultu stolido dante occasionem ad sic crudeliter invadendum Deus mitigaret crudelitatem hostium, ne immunem populum sic invadant. Et in omnibus istis dimisso Dei consilio evangelico et precepto ex falsis et dubiis commentis tales pseudofratres fingunt regulam pseudoevangelicam tam se quam populum seducentem.

²⁵ Et per hoc patet ad tertium quod Deo est proprium homines tam bonis naturalibus quam fortuitis previe spoliare et per hoc maliciam suam in quam scit eos velle procedere mitigare. Isti autem consiliarii consulunt nostris previe malefacere, ut ex illa celeri malefacione bona eveniant. Sed Apostolus dicit: *Absit.* Unde dubitatur communiter si in casu aliquo potentatus seculi debent vi armata defendere se vel suos; nec dubium quin sic, cum ob illam causam portant gladium.

Notandum tamen quod multum differt causam Christi in membris suis defendere et pugnare. Possunt enim

2. If the rulers ought to suffer, so ought the whole people: moreover Christ can defend them.

3. This is taking upon us what belongs to God, and doing evil that good may come.

1. ADE: *ista* deest; ib. DE: *Jesu Christi ista*; ib. AI: *V deest.*
 4. A: *consilio* deest. 7. E in marg.: 2. 10. DE: *regis talis.* 11. I: *vel commissionis* deest. 12. Codd.: *qui deest.* 13. A: *et et fecit.*
 18. DEI: *approbabili.* 22. A: *commentibus.* 25. E in marg.: 3: ib.
 DEI: *hec.* 31. DEI: *casu deest;* ib. D in marg.: *Defensio sui vel suorum utrum sit licita an non:* E in marg.: *Potentes seculi possunt suos fideles defendere;* I in marg.: *Potentatus possunt fideles Christi defendere multis modis.* 32. I: *se deest.* 33. DEI: *impugnare.*

2. Vulgate: *Et ei qui vult . . . tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium.*

We may defend potentatus contra notorie adversarios legis Christi fideles
 Christ's cause suos defendere multis modis, primo consensum atque
 by not aiding His adversaries auxilium suis adversariis subtrahendo, quod si potenter,
 regulariter et prudenter fieret, non dubium quin pars
 Christi in militante ecclesia prevaleret, ut subtrahendo
 temporalia a quocunque qui est notorie contrarius vite
 Christi. Ideo consensus isti contrarius est nimis damp-
 nabilis in brachio seculari.

*or by
imprisoning or
banishing
notorious
enemies of His
law.*

Secundo modo possunt potentatus partem Christi contra dyabolas istos defendere vel incarcerando vel cum moderamine puniendo vel (quod plus placet mihi) proscribendo notorie adversarios legis Christi. Nam secundum fidem evangelii II^a Joh. 11: *Quicunque dixerit illi Are, communicabit operibus eius malignis.* Proscriptio ergo est fuga regalis contra tales adversarios et inimicos precipuos regum terre et regnorum suorum. Et in omnibus istis oportet reges bellare evidencius quam non oportet ipsos latrones et proditores suos puniendo secundum leges hominum debellare. Unde blasphema est desperacio hominum in debellacione hostili pro causa sua confidere in bellante, cum Jeremie XVII°, 5 dicit Deus: *Maledictus homo qui confidit in homine et ponit carnem brachium suum.* Sicut enim in fide, sic in spe contingit viantes notorie oberrare, tamen sicut nichil debet credi nisi veritas, sic non debet sperari in aliquo nisi in Deo vel adiutorio quod Dei providencia ordinatur.

*Christ's rebuke
to Peter for
using the
sword.*

Sed multi sunt blasphemi hodie qui plus confidunt et sperant in humano adiutorio quam divino; quod Christus dampnavit reprobando Petrum auriculam Machi 30 in capione sua ex zelo sancto (ut credidit) abscentem; et patet quod tempore legis gracie nedum non oportet sed ex lege Christi oporteret eius filios corporaliter non pugnare. Potest autem fidelis in altero fideli accessorie vel ministratorie confidere vel sperare, sed illud analogum per se sumptum dicit spem vel confidenciam principalem, ut servientes dyabolo et Dei servicium omittentes ponunt spem sui adiutorii principaliter in dyabolo vel in mundo. Et istud docent fratres fieri tam

2. E in marg.: *t.* 9. DE: *possent;* ib. E in marg.: 2. 10. D: *diabolum.* 11. A: *in moderamine.* 13. AI: *Hæ deest.* 14. AI: *suis malignis.* 15. I: *Igitur est.* 16. A: *blasphæma.* 30. D in marg.: *Conclusio principalis. Care;* ib. D: *Petro;* ib. A: *Machi.* 38. D: *specialiter.*

in consilio quam in facto; et ista est una secrecior heresis quam fratres publicant in hoc mundo.

Dicitur enim quod Urbanus VI. absolvit homines a pena et culpa quicunque laborant viriliter Robertum Gibbonensem suum adversarium debellare et econtra Robertus dictus Clemens absolvit a pena et a culpa quoscunque qui Urbano vel suis complicibus adversantur. Et ex evidencia magna supponitur quod, sicut fratres adinvenerant medium istud dyabolum, sic sedule illud in opere exequuntur, cum fratres in regno nostro, vocati doctores theologie, sed pocius doctores scole dyaboli, virtutem istius absolucionis publicant, et sic supponitur fratres subiectos Roberto in regionibus sibi subditis publicare, et a mundi inicio non fuit heresis patencior 15 promulgata, cum in re concedunt quod licet cuilibet christiano de christianismo occiduo occidere fratrem suum. Nam quilibet de ista habitibili tenet cum altero, et quicunque occiderit reliquum papam vel suum complices aut nitens ad hoc effectualiter est a pena et a 20 culpa (ut false fingitur) absolutus. Sed fratres pharisaice Fol. dicunt et non faciunt, cum iuxta declarata alibi fratres 294^d si illud ut fidem crederent, nulli eorum nec senes nec iuvenes in Anglia remanerent. Sed cum non obstante sua promulgata indulgencia non pro illa habenda labo- 25 rant de regno, probabiliter supponitur a multis quod sua promulgacio est falsa fidelium seductiva.

Moveret autem ad discredendum huic heresi quod Christus cuius vita fuit longe melior quam alter istorum paparum cum suo dominio Petrum, quia in defensione 30 vite magistri sui pugnavit cum Malcho, notabiliter increpavit, et (ut dicitur Luce IX) Christus noluit vindicatam capere de Samaritanis licet sibi et suis negaverint necessaria vite ministrare. *Filius, inquit, hominis non renit animas perdere sed salvare.* Et Paulus edoctus per 35 magistrum hunc optimum dicit Rom. XII, 19°: *Non rosnet ipsos defendantes carissimi sed date locum ire;*

Each pope
absolves those
who fight
against his
rival.

This would
make it lawful
for every
Christian to
kill his fellow

If the friars
believed their
own preaching,
they ought all
to go off to the
crusade.

Christ refused
to take
vengeance.

1. A: concilio. 2. ADE: *hoc deest.* 3. DE in marg: *A pena et a culpa:* ib. I in marg.: *Bellum inter duos papas.* 5. D: *Gibbonensem.* 8. AD: *quod sic:* E corr.: *sicut.* 9. I: *adinvenerunt:* ib. I: *istud.* 10. DEI: *in opere deest.* 12. AD: *virtute.* 15. DEI: *fure:* ib. D: *con-*
tendunt. 17. AI: *isto.* Cf. pag. 49, l. 2. 18. D: *populum.* 18, 19. A: *complices.* 27. E in marg.: *Pro non defensione;* ib. Codd.: *mōrent;* E corredit: *moveret.* 32. D: *negarunt:* E: *negaverunt;* I: *negaverint.* 35. DE: *sum optimum.*

5. Cf. Cruciatam, Pol. Works, ed. by Buddensieg, pag. 600.
32. Lucae IX, 54—56. 33. ib. 56.

scriptum est enim: Michi vindicta et ego retribuam. Et si non aliqua istarum trium evidenciarum moveat pro hac parte, certum est quod utriusque istorum paparum presumpcio est plene dyabolica et fidelis populi destruktiva. Et cum totum genus humanum sit una persona,⁵ sicut et tota ecclesia, patet quod ista persona fratrum tam monstruosa et tam in verbis sibi ipsis contraria excitat ad contradictoria et (ut verbis asserit) credit tamquam fidem catholicam partem suam. Et tunc indubie ista persona fratrum ostendit, quod sit preciu¹⁰ puus filius satane et discipulus Antichristi.

The friars are
the leaders in
this mischief.

They maintain
that a prelate,
as such, is a
chief member
of the Church.

As a corporate
body the friars
assert both
popes to be
head of the
Chnrch.

This is to keep
themselves in
favour, which
ever succeeds.

Et licet multi alii in christianismo occiduo sint in eadem dampnacione, fratres tamen initialiter atque precipue, cum ipsi specialiter animent partes contrarias ad hanc pugnam et asserunt esse fidem catholicam¹⁵ quod papa, (qui est pater suus) sit caput tocius militantis ecclesie. Unde fratres, ut caveant caucius argumenta christianorum in ista materia, dampnarunt ut heresim in suo concilio Terremotus quod solum predestinati sint partes sancte matris ecclesie, ymmo (ut inquiunt) qui²⁰ cunque prelatus electus secundum leges humanas, sive papa sive episcopus sive prelatus alias, est precipuum membrum sancte matris ecclesie. Et sic ista persona fratrum dicit quod uterque istorum paparum est caput sancte matris ecclesie, quia (ut secundum partes ista²⁵ persona monstruosa arguit) uterque istorum paparum fuit secundum leges humanas electus legitime, et sic fides antiqua de sancta ecclesia catholica condempnatur et fides nova antichristiva catholicatur; cuius causa videtur apud istos ypocritas esse talis: laborant enim³⁰

ad colorandum suam heresim tamquam catholicam et quod sint sancti a suo patre dum ad regnum venerit premiandi, ideo implicant se cognacionem habere et affinitatem cum Christo quomodounque hic fuerint superati. Certum quidem est ex fide quod omne mem-³⁵ brum sancte matris ecclesie citra Christum est sponsa Christi et Dei filius specialis; et certum est quod persona fratrum quoad alterum istorum paparum si non

1. DEI: enim deest; ib. D: *vindictam.* 2. D: *moret.* 9. A: *fidem deest.* 12. A: *sunt;* ib. E in marg.: *Fratres sunt filii satanæ.* 14. A: *animant.* 18. D in marg.: *Dampnacio.* 29. I: *catholicæ.* 32. DE: *sancti deest;* ib. D: *regendum.* 34. DE: *affinitates.* 35. I: *separati.*

19. Cf. *Fasc. ziz.*, pag. 277—282. It probably refers to concl. XVI. (In W.'s opinion only 'presciti' were in mortal sin).

quoad utrumque est membrum dyaboli, et cum membrum Christi sit Christus, alter istorum est veraciter Anti-christus. Et sic implicat ista persona fratrum Christum esse cum dyabolo desponsatum. Cur ergo non licet per mixtim indifferenter uti legibus tam asfinium personarum?

O quam gloriosum fuit istud consilium quod dampnavit antiquum symbolum de ecclesia sancta catholica et celebravit matrimonium inter Christum et dyabolum.

Friars say that simoniae are members of the Church.

Sed procul a fidelibus hec fratrum heresis; nam iuxta illam matrimonium istud scelestae licenciat quoscumque qui per symoniam adepti fuerint prelaciam in ista heresi continuare, cum defendit illos esse membra sancte matris ecclesie. Non (inquiunt) requiritur quod homo sit predestinatus vel in gratia secundum presentem iusticiam ad hoc quod sit membrum sancte matris ecclesie, quia tunc quilibet prelatus conversans nobiscum sive papa sive episcopus non foret credendus esse membrum sancte matris ecclesie, cum tamen dicant esse fidem catholicam quod iste papa vel iste sit caput sancte matris ecclesie et sic membrum. Sed Deo gracias quod non est fides credere quod iste papa unquam erit caput vel membrum ecclesie triumphantis. Et dimissis infinitis here-sibus in ista materia unum videtur mihi probabiliter estimandum quod nunquam erit secura pax in ecclesia militante, antequam isti fratres apostate fundamentaliter heretici et blasphemari a sancta matre ecclesie sint proscripti. Non enim possunt subterfugere quin sint heretici in isto articulo de sancta matre ecclesie et sic in causa istorum paparum per fratres publice ventilata; nam ut dicit Psalmus Deo: *Pax debet fieri in virtute tua* et non in virtute ypocrite Antichristi, et *habundancia pacis* debet fieri in turribus sancte matris ecclesie, qualis fuit Christus cum suis apostolis et ipsis sequentibus. Sed quia caremus talibus prelati nobiscum conversantibus quoad statum notiorum, ideo non mirum si proscripta pace surrepat in nostra ecclesia perturbacio bellorum.

There will never be true peace, until the friars are suppressed.

Nec dubium quin declinacio a lege Christi in qualibet trium parciuum ecclesie sit in causa. Turres enim Departure from Christ's law causes all this evil.

4. 5. D: *permixtum*. 5. tam; A: *tante*. 10. E: *licenciarit*.
 12. A: *membrum*. 20. D in marg.: *Nota*. 21. I: *unquam*. 22. A:
in dimissis. 25. DE: *fundabilitur*. 27. D: *sit*. 30. D: *Psalmista*:
 ib. I: *Domini*. 34. A: *qua deest*. 37. E in marg.: *Causa perturba-tionis et discordie in ecclesia militante*.

ecclesie Antichristi que procurant perturbationem et bellum succedunt loco turrium ecclesie Jesu Christi, et sic defectus artis custodiendi turrim propriam contra dyabolum et hostes alios est causa perturbationis et discordie in ecclesia militante. Custodiamus ergo fideliter ⁵ turrim nostram per inhabitantem Christum per graciam, et non dubium quin totus exercitus dyaboli non prevalet contra illum, quia ipse est potencior, sapiencior et voluntarior habens plurem et pociorem exercitum adiuvantem. Ideo (ut declarat Lincolniensis) omnes ¹⁰ res mundi non possunt necessitare ipsam animam ad peccandum nisi gratis consenserit.

SERMO V.

(Serm. Mixti XII.)

Propter fratres meos et proximos meos loquebar pacem ¹⁵ pe te. Psalm. CXI^o, 8.

The Church
is the
congregation
of the
predestinate.

Videtur sanctum prophetam celesti lumine inspiratum de sancta matre ecclesia dicere *propter fratres meos corporaliter vel spiritualiter doctrina vel suffragio adiuvantes et propter proximos meos eciam de natura ²⁰ angelica noticiam inspirantes loquebar pacem de ecclesia matre nostra. Constat autem ex fide quod ecclesia est solum congregacio fidelium cuiusmodi sunt predestinati, cum presciti sint necessario infideles. Ista autem ecclesia catholica dividitur in tres partes, scilicet in ecclesiam ²⁵ militantem, ecclesiam dormientem et ecclesiam triumphantem. Et istam divisionem antiquam solemnizat cantus ecclesie in festo Dedicacionis ecclesie, dum sic dicit :*

Rex Salomon fecit templum

Cuius instar et exemplum

Christus et ecclesia.

Sed tres partes sunt in templo

30

5. 1: *igitur.* 12. Ei: *consenserit etc.* 13. A in marg.: *N. V.* D in marg.: *3.* 19. 1: *et proximos corporaliter;* ib. DV: *doctrina et suffragio.* 20. 21. DE: *et propter proximos — noticiam inspirantes deest. De natura:* 1: *de nulla.* 22. Dl in marg.: *Ecclesia quid?* E in marg.: *Ecclesia:* A in marg.: *Quod ecclesia est congregacio fidelium cuiusmodi sunt predestinati, et illa dividitur in tres partes, scilicet in militantem, dormientem et triumphantem.* 24. D in marg.: *Ecclesia triplex;* I in marg.: *Ecclesia catholica dividitur in tres partes.* 27. A: *Et sancta;* ib. A: *antiquus.*

30. Cf. Serm., Part. II, pag. 354, De Ecclesia, pag. 97.

*Trinitatis sub exemplo:
Ymma, summa, media.
Prima signat viros cunctos,
Et secunda iam defunctos.
Rediviro tercia.*

5 Pacem autem ecclesie secunde et tercie supponimus pro hoc loco et de pace militantis ecclesie aliquid est dicendum. Arguitur ergo tripliciter quod ecclesia eiā militans securata ex fide scripture supra membra dyabolī est in pace; primo per illud Joh. XVII°, 11, ubi Christus indubie orat pro sua ecclesia, *ut sint unum sicut pater et ipse unum sunt*; ubi patet quod oportet Christum exaudiri pro sua reverencia, dum sic racionaliter orat pro sponsa sua. Ecclesia enim Christi non

15 solum est una persona sicut pater et ipse sunt una substancia vel natura, sed divinitas in Christo ac humilitas sua sunt una persona, sicut per incarnationem habet unam ecclesiam sponsam suam, et sic ecclesia est una unitate caritatis predestinationis et unitate virtutis regitive per totum corpus ecclesie indefectibiliter influentis. Unde in principio capituli Joh. XVII sic habetur: *Sicut dedisti ei, hoc est, tu pater dedisti filio potestatem omnis carnis, ut omne quod dedisti ei det illis ritam eternam*, ubi loquitur indubie de dacione qua
25 pater dat filio hominem, ut sit spiritualiter membrum suum; nam cum pater dat sic filio tamquam sponsam dat sibi singulariter, sic quod oportet Christum ex lege gracie dare cuilibet tali beatitudinem.

Item, I^a Joh. II°, 19, sic scribitur: *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, nam si fuissent ex nobis, permanissent utique nobiscum*; ubi notum est quod Evangelista loquitur de prescritis inter membra ecclesie; et constanter asserit quod, si fuissent ex ecclesia, permanissent finali perseverancia in caritate cum illa. 35 Unde I^a Joh. III°, 9 sic habetur: *Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo*

The church militant is secure against the members of the devil.

St. John says that the reprobate are not of the Church.

3. DE: *Ymma pars*; I: *Ymma signat*; A: *Prima pars signat*. Corrixi.
8. I: *igitur*; ib. E in marg.: *Ecclesia militans est in pace*. Probatur tripliciter; I in marg.: *Ecclesiam militantem esse in pace probatur tripliciter*. 13. *Christum*; A: *exm* = *exemplum*. 18. D: *ecclesiam* in marg. not in textu; E in marg.: *Ecclesia sancta est una*; I in marg.: *Ecclesia tripliciter dicitur una*. 24. DE: *de dotacione*. 26. D: *nam quem*: I: *nam quedam pater*. 29. A: *Exierunt ex*; ib. A in marg.: 2. 34. DE: *finali perseverancia deest*.

manet, et non potest peccare quoniam ex Deo natus est; ubi certum est quod Evangelista loquitur de nativitate ex semine predestinacionis et de peccato finalis impenitentie; et I. Joh. V^o, 18 sic scribitur: *Scimus quoniam omnis qui natus est ex Deo non peccat, sed generacio Dei conservat eum et malignus non tangit eum.* ubi notum est quod loquitur de peccato finalis impenitentie, a quo malo petimus liberari. Si autem filius regis terreni vel alterius potentatus seculi habet preeminenciam ex dignitate patris sui, ne scurriliter sit tractatus, quanto 10 magis generacio filii Dei adoptivi causat in eo quandam prerogativam ex virtute seminis sui absconditi, ne sic a dyabolo supereretur; unde per malignum intelligitur ipse dyabolus et per tactum maligni intelligitur in tempationem inducere. 15

The wicked one touches us when our will is joined with his. Illa autem secundum philosophos tangunt se quorum ultima sunt simul; ultimum autem animi et dyaboli sunt sue voluciones cum potencia ultima et summa rationabilis creature sit sua voluntas. Iste autem voluntates sunt simul, quando in una volu | cione ultimate et indebite sunt coniuncte; dyabolus autem non potest predestinatum sic tangere. Fol. 255^b

The members cannot be separated from the head. Item, ad Eph. I^o, 22, 23 dicit Apostolus quod *Deus Christum dedit caput supra omnem ecclesiam que est corpus ipsius.* Si autem ecclesia cum singulis membris suis sit corpus Domini, manifestum est quod intra hoc corpus oportet esse virtutem aliquam regitivam, et cum oportet quod sit Dei virtus et Dei sapientia quam nec dyabolus nec creatura aliqua poterit superare, manifestum est quod nullum membrum illius corporis potest 25 ex infirmitate vel casu aliquo separari. Ideo dicit Apostolus I. Cor. XII°, 9 quomodo est sanitatis concordia inter singula membra Christi. Nec est audiendus Error of Pope John XXII. Johannes papa XXII. qui in suis extravagantibus fidelibus dicit quod ecclesia Christi non est proprie unum 35 corpus, cum directe tunc diceret quod ipse non est caput vel membrum illius corporis, eo quod ex luci-

1. *quoniam*; E: *qui.* 4. I: *scimus quod.* 10. D: *potestatis sui.* 16. E in marg.: *Tactus maligni.* 17. I: *cum et;* ib. A in marg.: *Voluntas est summa potencia et ultima rationabilis creature.* 18. DEI: *voliciones:* ib. I: *potencia volitiva.* 19. I: *rationalis.* 20. DEI: *volitione.* 23. A in marg.: 3. 25-27. I: *ipsius corpus deest.* 32. ADE: *santitas.* 34. E in marg.: *Johannes XXII in Extravagante abutitur.* 34, 35. I: *infidelibus.* 36. DEI: *tunc deest.*

34. Cf. De Ecclesia, pag. 81.

ferina superbia non habet humilitatem evangelicam per quam eius membra singula sunt compacta. Quomodo ergo ille dyabolus foret membrum ecclesie qui supra luciferinam superbiam sentit infideliter de se ipso, sic quod per elecciones frivolas et conversaciones Christo difformes statuatur caput aut membrum Christi et cum ipso perpetuo despontatus?

Ex fide autem scripture tam clare patet quod nemo potest desinere esse membrum sancte matris ecclesie vel perpetuo condemnari, et hinc viantes quibus non fiebat hec revelacio sicut fiebat apostolis non debent viando presumere quod sint capita vel membra illius ecclesie, sed dum faciunt quicunque fuerint, sua vita et presumpcio contradicunt. Et patet ex fide quod omnia membra sancte matris ecclesie eciam militantis ex unicordi iuvamine et defensione virtutis regitive contra ipsum dyabolum et omnes hostes anime continue sunt in pace, et per consequens, presicti qui sunt membra dyaboli, in quantacunque magna pace appareant, continue sunt turbati, cum habent infirmitatem finalis in penitencie ducentem ad mortem secundam.

Notandum quod secundum variacionem logice et opiniones in fide de necessitate futurorum oportet in forma loquendi homines variare, ut illi qui ponunt summam libertatem contradiccionis ad salvacionem vel dampnacionem in quoconque homine dum sic viat; illi (inquam) camerant verba sua et sensum compositum et divisum, ut non stat quod predestinatus vel membrum ecclesie sit dampnatum, licet facillime membrum ecclesie possit dampnari et non esse membrum ecclesie.

Alii autem (cum quibus nunc ego) dicunt ex determinacione divina necessitatem quorumlibet futurorum, et illi imponunt modo quo loquitur scriptura Joh. et alii quod talis predestinatus non potest dampnari vel in dampnacionem induci vel a dyabolo ita tangi. Et hoc bonum habemus pre ceteris quod possumus plane concedere fidem scripture modo quo Christus loquitur, Johannes, Paulus cum ceteris, ut concedimus cum

We cannot know whether we are members of the Church.

A man's language on this point varies according to his belief in necessity.

We hold that the predestinate cannot be brought to damnation.

3. *foret*; A: *est*. 8. A in marg.: *Conclusio*. 14. I: *presumptorie*.
 15. D: *membra illius ecclesie militantis*. 19. 20. E in marg.: *Presicti continue sunt turbati*. 23. I: *opinionis*. 25. A in marg.: *Prima opinio*.
 28. AB: *noscat*. 29. ADE: *ecclesie deest*; ib. E in marg.: *Predestinatus non potest dampnari*. 31. A in marg.: *Secunda opinio*. 33. A in marg.: *Quod omnia que evenient necessario evenient*. 35. DEI: *temptacionem*.
 36. I: *ha emus pre ceteris*. 38. A: *ut deest*.

Johanne quod *qui natus est ex Deo non potest peccare*. et ita de ceteris ut habens revelationem quod quis peccet peccato ad mortem, hoc est, peccato finalis inpenitentie pro salvacione illius superflue exoraret, et sic tollere possumus per blasphemia inconveniencia que se-5 quuntur ut quod Deus eternaliter ordinavit sic fieri, et tamen tu potes facillime impedire ne sic fiat, ymmo quod Deus non taliter ordinavit. De ista materia patet in Trialogo.

Blasphemy of
prelates who
extol their
persons above
Christ.

Et in tales blasphemias cadunt profundius illi pre-10 lati ecclesie qui extollunt suas potencias supra Christum, dicentes generaliter quod possunt absolvere a pena et culpa quoscunque qui iuvant efficaciter ad suos adversarios corporaliter destruendum. Nec mirum de ista potencia, quia (ut false inquiunt) possunt Christum cum 15 dyabolo faciliter despousare, ideo possunt in blasphemias que sequuntur. Sed unum scio quod non laborant generaliter et efficaciter pro pace ecclesie militantis. Videndum est ergo ex fide scripture per que media foret pax ecclesie efficacius stabilita; et vi-20 detur michi quod per sustentacionem ordinacionis Christi, et per consequens, per extincionem tradicionis contrarie.

The peace of
the Church
would be
established by
doing away
with new-
tangled
corruptions.

Ex quo patet quod destruendo istos novellos ordines, estas cleri in temporalibus dotaciones et breviter se-25 quendo universaliter Christum in moribus appropin quando ad statum innocencie foret pax militantis ec-20 clesie stabilita et non per determinacionem pape, per appositionem signorum notarii nec per talia signa frivola humanitus adinventa. Prima pars patet ex hoc quod pax non datur hominibus nisi gracie et mira-30 culose Deus dederit ipsam. Sed per predictum medium Deus citissime daret illam, ergo conclusio. Et secunda pars ex hoc patet quod talia signa adultere generacio-35 nis provocant Deum ad iram; ideo vel | sunt imperti-^{Fol.}_{20,5°} nencia vel contraria paci anime. Unde Yob IX°, 4 dicitur: *Quis restitit ei et pacem habuit?*

1. D in marg.: *Nota bene.* 2. de ceteris: D: *debet*; E: *debet*, corr. de ceteris. 3. I: *pro Salomone illius.* 4. DE: *carnaliter.* 18. DE: et generaliter deest. 10. D in marg.: *Nota de pace procuranda;* I in marg.: *Pax ecclesie per que media foret efficaciter stabilita;* E in marg.: *Media pro pace ecclesie stabilienta.* 21. D: *ordinis Christi.* 23. A in marg.: *Conclusio.* 28. I: *notarii.* 29. A: *adventa.* 31. DE: *propter dictum medium.*

1. I. Joh. III, 9. 8. Trial. lib. II, 14. De predestinatione.
III, 7. De gracia predestinationis.

Ex quo videtur quod effusio oracionum cum processionibus et vita contraria, multiplicatio sacerdotum dotatorum pro bellantibus deprecantium et generaliter servacio rituum humanorum dimissa lege Domini non proficiunt, sed tardant vel impediunt pacem ecclesie procurare. Patet ex hoc quod non daretur pax nisi per Christum qui ex omnibus huiusmodi ritibus irritatur. Quomodo rogo non irasperetur Deus ad hominem tam mendaciter exorantem qui in voce per labia dicit unum et in re fallaciter facit contrarium? Nonne dicit Christus Matth. XV°, 8: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.* Et sic breviter videmur ad pacem rogare atque disponere et ad contrarium assidue labramus.

15 Si ergo regnum nostrum haberet sapientes prelatos, curatos qui in moderamine positi predicarent assidue tam verbo quam opere legem Christi, hoc (inquam) foret medium ad pacem in populo procurandam. Si enim sacerdos in Christi nomine et sancta conversatione vivaciter diceret viris bellantibus quomodo tam fama bellorum quam ambicio temporalium nocent homini et quomodo necessitantur pro tempore sibi incognito misere mori et tunc tota sua occupacio laboriosa in bellis non proderit sed nocebit: Si (inquam) tales 25 exhortaciones fuerint in bellatorum cordibus seminate, plus facerent ad pacem spargendam in cordibus hominum quam tradiciones hominum dimissa fide scripture hodie usitate. Nam (ut patet Luce IX et declaratur Sermone XVI et de Pace vide Sermone XXXI) corda 30 vivencium sunt terra que ex iniecto semine debent esse fructifera. Ipsa autem terra fraudata ex inieccione veri seminis et cultura temporanea diligentis cultoris necesse est quod dicta terra producat spinas aut herbas nocivas vel per via contraria sterilescat et ipsa inducit feras 35 indomitas ad pugnandum.

Sicut enim agricultor se sollicitat circa fructus utiles A curate should terre sue, sic longe magis debet curatus anime esse be a good husbandman.

1. D in marg.: *De multiplicatis oracionibus;* I in marg.: *Oraciones in processionibus quomodo impediunt pacem.* 6. 7. DE: *per Christum huiusmodi ritibus irritationem.* 6. DEI: *qui enim.* 11. DE: *Matth. XVII: 1; X: 17.* A: *in hoc; inquam deest.* 23. A1: *sua deest.* 25. E in marg.: *Exhortaciones pro bellatoribus.* 27. A1: *humane.* 28. I: *declarat.* 29. DEI: *in sermone;* 1: *sermone twice.* 30. I: *ristancium.* 31. E: *ex deest.* 34. D: *induit.* 36. E in marg.: *Nota.*

29. Vide infra Serm. XLIII *Pax nobis*, Joh. XX, 19.

Novel rites
hinder the
peace of the
Church.

sollicitus circa seminacionem et edificationem cordium subditorum, ne videlicet iniciat falsum semen ut mendacia, ludicria vel saluti anime impertinencia sed cum prudencia verbum Dei, et omnino quod faciat quod in ipso est ad spinas, tribulos vel alias herbas nocivas anime evelendum; et omnino quod caveat ne terra cure subdita iaceat inculta, quia ociositas maxime impedit pacem cum Deo et pacem hominis cum homine ac se ipso, cum oportet terram nostram fructificare secundum naturam seminis injecti vel sterilescere instar vinee que loco uavarum labruscas produceret vel caules aut herbas alias contrarias tranquillitati hominis ac eciam vere paci.

Abuses that have followed the endowment of the Church.

Et patet quomodo a tempore dotacionis ecclesie prelatorum occupacio in vinea Domini est perversa. Et patet ex practica experimentali quomodo ab illo tempore sunt bella dissensiones et pullulaciones inutiles (ut prophetat Christi evangelium) in ecclesia seminata. Et cum radix omnium malorum cupiditas impedit per Antichristos ne via Domini declaretur, et cum hodie ad tantum invalescant prelatorum tyrannides quod fidelis qui corum venena detexerit et questus suos personales impedierit erit statissime condempnatus, et propter refrigescentem caritatem pauci vel nulli sunt qui confidentes in Dei adiutorio tanto periculo se exponunt, et tamen si servant mandata decalogi, diligendo Deum et proximum sicut debent, tenentur ex lege caritatis pro spe retribucionis diligere plus animam proximi quam corpus proprium et in spem iuvaminis Dei angelorum, et sanctorum hominum loqui fiducialiter que ad pacem forent militancium et generaliter matris nostre, cum Psalmus dicat in themate: *propter fratres meos et proximos meos loquebar pacem de te.*

Et utinam proceres nostri et prelati qui consulunt continue pro pacis mediis acquirendis studerent et crederent istam pacis sentenciam. Tunc enim non dimitterent partes castri nostri apertas per quas hostes possent intrare libere et insolenter nec negligenter in eius turribus

2. D: *subditorum vi . . . iniciat sed semen vi* sequitur lacuna); E: *ne vi sed semen.* 4. A: *Dei deest.* 6. A: *et omni;* ib. I: *cure se.* io. D: *recti seminis.* 12. I: *ac deest.* 17. In marg: *Cupiditas impedit predicationem.* 19. A1: *et deest.* 21. E: *et questus deest.* 23. A: *refrigescenciam caritatis.* 26, 27. *pro spe;* D: *prospere.* 31. I: *ineme deest.* 35. I in marg, glossa tschechica: *Neklydie* (id est, bellicosu*se insolentes.*) 37. D: *negligerent;* ib. D: *in cuius;* ib. *turribus;* E: *curritur;* I: *tribus.*

31. Psalm. CXXI, 8.

vagarentur. Sed oportet ex fide priori concedere quod membra ecclesie, licet rarenter fuerint in nostra habitabili seminata, non obstante tota ista perturbacione tot hostium sunt in pace, quia absit quod Deus noster permitteret pacem et salutem filiorum suorum a talibus dyabolis dependere. Custodiat ergo quilibet nostrum Fol. secundum formam scripture contra hostes anime | castrum 29⁵⁴ suum et in pace sunt omnia que possidet; cum licet Deus posset dicere quod propter filios suos paucos et raros factus sit *sicut vir qui post vindemiam congregat racemos* paucos in sua vinea derelictos, tamen ex fide debemus credere quod si predestinati sumus longe plures et potenciores nobiscum sunt quam cum nostris adversariis qui invadunt.

15 Teneamus ergo fidem quod illi non possunt nisi corpus nostrum occidere, quod si faciunt servata constancia et virtute, necesse est auctorem pacis in cordibus nostris pacem perpetuam stabilire. Quis ergo tam vecors in anima vel ignavus qui considerat quod oportet ipsum 20 necessario mori et non leviores vel plus gloriosiorem mortem quam mortem pro dicta pace ecclesie et propria tollerando non grataanter hanc mortem levem et salubrem pacienter tolleraret et sic per virtutes et specialiter caritatem continuatas usque ad mortem factus 25 erit in pace perpetua locus eius.

Let us be
willing to die
for the truth.

SERMO VI.

(Serm. Mixti XIII.)

Cum ieiunatis, nolite fieri, sicut ypocrite, tristes.

Matth. VI°, 16.

30 Hoc evangelium docet quomodo est a fidelibus ieiunandum, cavendo a peccato ypocrisis et intendendo fidei devocationis. Si enim perfecte caveas ab ypocrisi, a peccato quolibet es immunis, quia sicut est connexio virtutum, sic etiam peccatorum. Nec est possibile esse 35 hominem nisi dicat se naturaliter esse ad Dei similitu-

If free from
hypocrisy, we
are free from
all sin,

7. I: *formam fidei et scripture.* 9. I in marg.: *Pauci sunt filii dei.*
17. DE: *in deest.* 18. DE: *stabiliri.* 19. A: *animo.* 20. A: *gloriosam.*
21, 22. D: *propterea.* 23. A: *pacifice.* 25. E: *eius. Sequitur aliquid.*
I: *eius etc.* 26. A in marg.: *Sermo VI;* D in marg. in red ink: *Sermo in capite ieiuniū;* 4. Hic sermo in codd. ADE: *habetur.*

9. Cf. Michaeae VII, 1. 26. Gospel for Ash-Wednesday,
Cf. Wyclif's Sermons, ed. by Arnold, II, pag. 38.

since every sinner is a hypocrite.

Most of all hypocrisy is found among the religious, especially friars.

Their false pretences.

dinem et peccata quodammodo fugientem, cum natura-liter timet penam et cum in facto peccati dicit oppositum, patet quod omnis peccator ut sic est ypocrita, specialiter tamen ille qui se simulat sanctum forinsecus, cum tamen sit mente plenus spurcicia, sicut Matth. XXIII⁵ prophetat Christus de religiosis sui temporis, et in religiosis nostris reliquie usque hodie sunt servate: omnes enim illi in habitu et signis falsissimis clamant populo ex institutione hominum quod sunt sancti, et tamen est patens repugnacia in vita, ut suppono hic¹⁰ ex alibi declaratis. Non enim habent signa sensibilia a Deo instituta in officium sanctitatis, sed pater eorum sophista dyabolus istam apparenciam illusivam populi suis filiis adinvenit. Quam (rogo) sanctitatem non possent fratres Deo facere magis abscondite, licet suus habi-tus, suum claustrum et cetere ceremonie non hec clament?¹⁵ Unde ubi Christus pernoctavit in oracione, ut oracio sua sit mundo abscondita, et eadem ratione ieunavit cum bestiis in deserto, fratres expectant ad transitum suum per villas et assistenciam patentem populo, ut²⁰ sua oracio et missa sint mundo plus patula.

Et hinc dicitur quod fratres necessitati sunt in pre-sencia populi plures celebrare, et sic fratres nedum exterminant facies suas, ut appareant hominibus ieuman-tes corporaliter, cum extra naturalem terminum cutem²⁵ corporis sepe ostendunt populo vel assistente apparencia de hoc gaudent; sed omnis tamquam generacio adul-tera ad dicendum sanctitatem ponunt extra debitum terminum signa sua. Affectant enim in apparencia po-puli acerrime ieunare, cum exhibe observant silencium³⁰ et alias incarcerationes frivolas, ut videantur ex vi ordinis necessitati a culpa criminis abstinere, cum tamen ex fide radix criminis mundo absconditi sit in mente. Sed non potest hec fraus dyaboli omnimode delitere quin istorum ypocritarum heresis, onerancia populi et³⁵ fraudes alie sint percepte. Que (rogo) maior heresis quam ut fidem asserere quod Christus sit generaliter

5. DE: *sic Matth. XXIII.* 6. A: *cum religiosis.* 8. E in marg.: *Religiōsi privātē lēgīs sūnt ypocrīti.* 11. DE: *signa sua.* 12. D: *sed patēt.* 16. A: *ceterē dēst.* 21. DE: *sit.* 25. DE: *cum iuxta.* 26. A: *ne assistēt.* 29. E: *terminū dēst.* 30. acerrime: A: *a cibis-*
mine; ib. E in marg.: *Nota.* 31. Rectius *ut videtur:* *maceraciones.* 33. D: *sint.* 34. DE: *omnīmo delitere.* 36. alie: A: *et.*

cum istis prelatis, licet dyabolis et suis ordinibus,
desponsatus?

Et quantum ad onus ecclesie, patet ex fide scripture quod Christi religio et suorum est cavere ut venenum sine sint fidelibus onerosi. Nam onus tale impediret ne sermo Christi a suis discipulis acceptetur; unde Christus, licet nunquam acceptaverit corporalem elemosinam nisi a suis domesticis gratis conferentibus sine murmure et retribuit illis spiritualem elemosinam infinitum quodammodo plus valentem, tamen fecit in corporali elemosina duplicitis sui convivii patrie recompensam. A quo edoctus Paulus dicit II Thess. ultimo: *Denunciamus autem vobis fratres ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate et non secundum tradicionem quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos neque gratis panem manducarimus ab aliquo sed in labore et fatigacione nocte et die operantes, ne quem restrum gravaremus.*

Ex quo textu patent tria notanda istis privatis ordinibus (si velint attendere), primo quod fratres debent a globo fratrum se abstinere qui hanc regulam apostolicam non observant; quo servato globus istorum apostatarum non foret sic irregulariter congregatus. Et hec racio quare quidam religiosi se abstrahunt a comitiva et communicacione intoxicativa horum fratrum.

Secundo patet ex dicto Apostoli quod fratres non obstante dispensacione papali vel auctoritate sui novi ordinis debent servare in istis regulam quam Apostolus illis donat. Ideo dicit quod oportet in labore et omnino in non gravacione populi apostolos imitari; ideo dicit Apostolus quod sic vixit ut *formam daret sequentibus ad ipsum* in vivendo similiter *imitandum*.

Et tertio patet quod imminentे casu quo ex fratrum copia populus gravaretur, laborarent manibus colendo terram pro suis fructibus preparandam vel alium corporalem laborem quem Spiritus Sanctus eos docuerit exercerent. Sic enim fecit Vas eleccionis, licet non habuit

This text teaches three things:
1. The great body of friars who break this rule should be avoided.

Friars should work as did the Apostles,

and in some cases should labour with their hands.

5. A: *impediret ut.* 8. A: *murmur est.* 10. A: *cum fecit.*
13. E in marg.: *Ociosi fratres.* 17. DE: *manducamus.* 20. E in
marg.: *Tria documenta:* AE in marg.: 1. 25. A: *quidam deest.* 20. et: E: *vel.* 27. AE in marg.: 2. 31. DE: *non deest.* 32. DE: *quod formam.* 34. AE in marg.: 3: ib. A: *patet ex.*

12. II, Thess., III, 6—8. 32. ib. II, 9.

conglobatam multitudinem onerosam ad dandum exemplum posteris similiter faciendum.

Example of
St. Paul.

Similiter II Cor. XI, scribit Apostolus: *Alias ecclesias expoliari accipiens stipendium ad ministerium restrum, et cum essem apud vos et egerem, nulli onerosus fui.*³ Et sequitur: *In omnibus sine onere serrari me robis et serrabo.* Unde in capitulo XII°, 13 loquens yronice ita scribit: *Quid est enim quod minus habuistis pre ceteris ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? donate mihi hanc iniuriam.* Similiter Act. XX°, 33 dicit Apostolus: *Argentum et aurum et vestem nullius concupiri, sicut ipsi vos scitis, quoniam ad ea que opus mihi erant et hīis qui mecum sunt ministraverunt manus iste.* Multa sunt dicta talia fidei scripture similia, ex quibus patet luce clarius quod nec fratres nec sacerdotes alii debent esse ecclesie onerosi. Numquid credimus fratres curiose agentes (ut dicit Apostolus II Thess. ultimo) tam in suis edificiis curiosis quam in quibuscumque que faciunt, in tantum quod in suis fictis sermonibus rhythmicis et sic dyabolice curiosis sunt populo onerosi?²⁰

How burdensome the
friars are.

Revera non est racio quare solvendo fratribus annuatim tantum stipendium non foret pauperi populo onerosum, quin per idem solvendo iterum tantum secte alteri; et sic in infinitum, non in onus ecclesie redundaret. Nec excusat crebra fratrum visitacio vel acceptacio dati modici quantitatice, quia in qualibet visitacione sua in cibariis et aliis fraudibus onerant visitatos, patet quod fratres ut sic per maiorem suam sollicitudinem abstractam a Christo et per multiplicata peccata sunt plus populo onerosi.²⁵

Friars should
leave the orders.

Ex ista radice fidei faciunt fideles hanc evidenciam contra fratres: Nulla secta vel adinvencio debet esse ecclesie onerosa, sed secta fratrum et quorumcunque novorum ordinum cum aliis sacerdotibus a Christi pauperie declinantibus est ut sic ecclesie onerosa, ergo iuxta fidem scripture non debent aliqui esse tales;³⁰ et 35

3. A: *Il. Cor. 12.* 4. A: *spoliari.* 5. A: *onerosus fui.* 6. A: *Et sequitur twice.* 7. *capitulo;* A: *car.* 10. D: *Act. XII;* ib. D: *dicit apostolus deest.* 11. Codd.: *sicut deest.* Addidi. 15. E in marg.: *Nota.* 17. A: *Apostolus deest.* 18. DE: *que deest.* 24. A: *in deest before infinitum;* ib. E in marg.: *Fratres non excusat parve elemosyne crebra acceptacio.* 25. 26. A: *quantate.* 29. E: *abstractam deest;* ib. A: *per deest.* 31. A: *invencio;* ib. A in marg.: *Nota rationem;* E in marg.: *Nota;* D in marg.: *Argumenta contra privatam religionem.*

3. II. Cor. XI, 8, 9. 13. Cf. Wyclif, De Fundacione Secularum, Pol. Works, ed. Buddensieg, pag. 20 et passim alibi. 17. II. Thess. III, 11.

ista racio faceret fidem contra quoscumque abusus per dyabolum introductos et moveret fratres dum non fuerint in malicia indurati suos novellos ordines et fictas consuetudines statim dimittere et pure religioni Christi intendere. Unde quidam reputant fratres non solum esse intideles apostatas sed raptiores atque fures spoliantes rempublicam et tamquam tales a populo pertractandos. Nec video quin fratres aliquo sex modorum consenserint ad onus ecclesie sunt fidem scripture publice et infideliter impugnantes.

Sed redeundo ad textum evangelii dicit Christus: *Amen dico vobis, recenterunt mercedem suam;* quod All good works should be done as privately as possible. verbum videtur esse nobis hypocritis formidandum, cum videtur quod in omnibus factis nostris que videntur meritaria laudacionem populi intendamus, et sic propter hypocrisim a Dei premio nos privamus. Ideo videtur mihi quod debemus operari ad edificationem ecclesie tam latenter quantum sufficiimus, sic quod nunquam operamur publice, nisi publicacio plus sonuerit ad edificationem ecclesie quam privata operacio vel saltem quod laudem hominum vel applausus pro nostris operibus contempnamus.

Racio autem ponitur multiplex quare hypocrita propter appetitum talis inanis glorie reprobatur, primo quia The hypocrite does not place his hope in God. Fol. 296^b Dominus qui errare non potest condemnat hoc, secundo quia Deus vult quod homo colligat totam spem sue retribucionis in Domino et in homine non dispergat. | Qui autem inaniter appetit gloriam talem ab homine de tanto spes sua in Deo minuitur, et ideo racionabile est quod tali inani mercede de laude hominis premietur. Et cum propter talem gloriam non sit melior apud Deum sed potius peior, signanter dicit quod talis gloria est inanis; hypocrita tamen tamquam pastus vento innititur vacuo pro stabili fundamento.

35 Et tercia causa est quod tam hypocrita quam adulans homini sapit blasphemiam contra Deum, cum dicat tacite quod Deus non sufficit homini mercedem tribuere pro labore vel Deus laborem non recolit nisi ipse laudans

3. DE: *ordines conflictas.* 7. A: *practiāndos* 8. E in marg.: *Nota.*
13. D: *esse deest.* 23. D in marg. int.: *Hypocrite condemnatio;* E in marg.: *Quare hypocrite reprobantur. Contra fratres;* ib. A: *hypocrita deest.*
24. A in marg.: 1. 25. A in marg.: 2. 33. A: *quidem pastus.*
35. AE in marg.: 3. 37. A: *retribuere.*

Christ bids us
not to seek the
praise of men.

Deum adiuvet ad meritum compensandum. Ideo racionabile est quod sic desperans de Domino reali premio sit frustratus. Ideo Christus precipit: *Tu autem cum ieiunias, unge caput tuum et faciem tuam lata, ne ridearis hominibus ieiunans.* Ubi patet quod super unccione² vel corporali locione non cadit ad literam Christi precepio, cum non saperet devocationem, rationem vel caritatem quod homo sic ungatur vel lavetur, si laudabiliter ieiunaret. Multi enim ieiunant quibus non est oportunitas nec facilitas taliter faciendi. Ideo Christus¹⁰ intelligit per unccionem capitum devocationem hilarem rationis et per locionem faciei vultum hilarem et secretum in Dei puro adiutorio confidendo. Ideo subdit evangelium *ne ridearis hominibus ieiunans*, hoc est, ne ostendas hominibus te sic benefacere ut expectes ab¹⁵ hominibus recompensam, sed collige realem et edificatoriam operationem patri tuo, qui *ridet in abscondito reddet tibi*; cum sicut labor vel intencio a Deo non poterit occultari, sic pius filius non potest a pleno premio defraudari. Nec solum hoc debet intelligi de ieiunio sed²⁰ de omni opere elemosine vel meritorio facto Deo. Ideo dicit evangelium in eodem capitulo: *Te autem faciente elemosinam nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua.* Nam pars vel intencio recta Dei operarii vocatur dextra et intencio inanis glorie vocatur sinistra. Si autem homo²⁵ recta intencione facit publice, ut populus videat opera sua bona, faciat omnino humiliter subducta vana gloria de laude hominum acquirenda. Nec solum intencio promerentis debet servari munda ab ista inani gloria, sed exclusa avaricia debet devote in spe celestis premii pro-³⁰ fundari. Ideo dicit: *Nolite thesaurizare robis thesauros in terra, ubi erugo et tinea demolitur et ubi fures effodiunt et furantur.* Nam talis cupiens inanem gloriam communiter retribucionem expectat ab homine, ut temporaliter premietur et propter expectationem talem³⁵ oportet mercedem a Deo minui vel extingui. Quid autem

2. A: *de deest; ib. E: divino reali.* 3. D: *Ideo dicit Christus: ib. E: precepit.* 4. A: *ieiunias.* 7. E: *rationem; correxit: religionem.*

8. DE: *et taretur.* 10. A: *nec facilitas deest; ib. E in marg.: locio } capitis.*

15. AE: *hominibus deest.* 21. DE: *meritorie.* 22. E in marg.: *Dextra. Sinistra.* 25. A: *est sinistra.* 26. E: *mundo.* 32. A: *vel tinea.*

35. E in marg.: *Thesaurizatio in terra.*

valet tale premium temporale ultra vite necessaria in terris absconditum, cum ex natura corruptibilitatis tam hominis quam mercedis eius possessio ab homine evanescit: Erugo enim significat fetidam hominis cupiditatem et tinea vermis natus ab intrinseco signat ne-dum thesauri corruptibilitatem sed corrosionem conscientie super temporalibus sic servatis, et sic in thesauro terreno nedum ad literam fures muros effodiunt et furantur thesauros absconditos sed ipsi dyaboli infringunt 10 claustra anime et retribucionem celestem per cautelas sophisticae evanescunt vel extingunt. Sicut autem dyaboli ex innata malicia sunt mendaces, sic ex nequicia propria sunt et fures.

Thesaurizatio autem facta in celis est secura ab istis periodis, cum fructus operum secure sequuntur homines pure celestia cogitantes. Et potest per eruginem et tineam cum ceteris verbis annexis denotari putredo concomitans opera misericordie corporalis supra opera misericordie spiritualis, ut sicut erugo est communiter in metallis et tinea in vestimentis, sic erugo spiritualis est in elemosinis vocatis perpetuis et tinea in elemosinis temporalibus, cum utraque sit communiter cum criminis sordecente. Et sic licet in confessionibus iejunium ac elemosina communiter sunt iniuncta, tamen confessorum 25 avaricia est sepe in causa quare iste partes penitentie ex intencione infecta communiter maculantur. Et patet quod ille foret stulto stulcior qui dimitteret spirituale opus misericordie in celestibus indefectibiliter conservatum et intenderet operi corporalis misericordie, ubi 30 ex fama seculi et fraude dyaboli est tantum periculum. Fol. Et ideo Christus et sui apostoli tale opus misericordie nichil aut modicum attendebant. Et nota quod dyaboli qui furantur thesauros anime muros eius nedum effodiunt sed ipsam anime substanciam furantur et rapiunt 35 ad infernum. Et cum thesaurus hominis sit iocale suum maximum quod magis appreciatur in animo, patet quod thesaurizantes in terris figunt in terrestribus mentem suam et thesaurizantes in celis super terram in celestibus conversantur. Ubi enim est affecio substancialis 40 anime que dicitur cor hominis, ibi est ipsa substancia.

Heavenly treasure is secure.

Superiority of spiritual to bodily alms.

5. DE: *extrinseco*. 7. A: *super temporalibus* twice. 14. E in marg.: *Thesaurizatio in celis*. 18. A: *supra omnia*. 19. A: *est ut: ib*. E in marg.; *erugo*. 20. E in marg.; *tinea*. 25. E: *ipse partes*. 30. E: *simili et fraude*. 36. E: *maximum quia magis affectum in animo patet*. 39. E in marg.: *Affecio*.

Ideo subtiliter dicit: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum.*

Friars are blind leaders of the blind.

Confession to God the best.

The Papal law as to confession is not binding.

Absolution granted on insufficient grounds.

Confession to priest superfluous.

Et patet quod fratres hypocrite qui dicunt et non faciunt, querentes hic civitatem, ac si intenderent in terris perpetuo conversari, sunt ceci duces cecorum,⁵ cum laborant assidue ut confessus det illis elemosinam corporalem, sed ipsi licet potenciores nolunt illam in egentibus exercere. Et ex istis potest induci tertio materia confessionum que exaltat hypocritas apud mundum. Dicitur autem communiter quod duplex est confessio ad propositum scilicet confessio singulariter Deo facta et confessio ex institutione Innocencii tercii facta proprio sacerdoti. Prima est dignior, fundabilior et necessarior quam secunda, quia de prima confessione et penitencia loquitur scriptura generaliter et minusquam de secunda. Ideo videtur multis, cum ecclesia melius militavit per mille annos et amplius sine illa secunda quod adhuc melius militaret sine illa.

Similiter, ecclesia non est oneranda novis ritibus vel sacramentis sine fundacione ex lege Domini. Cum ergo nulla fundacio curie Romane sufficiens est ad illam, quia per idem licet sibi tollere libertatem ecclesie et plus obligare ipsam ceremonias quam fuit ecclesia veteris testamenti, ideo suspecta est illa introduccio que in lege papali De Penitencia et Remissionibus cap. *Omnis utriusque sexus inseritur*, postquam satanas est solutus.

Similiter, nullus confessus militans cognoscit peccati quantitatem nisi ex iudicio confitentis et ambo eorum nesciunt peccati gravedinem sicut nec contritionem. Quomodo ergo auderet confessor frontose asserere quod in periculo anime sue confessus apud Deum plenarie est solutus? In isto autem surrepunt multe blasphemie sicut multe culpe nocentes ecclesie.

Similiter, confessio facta Deo cum contritione debita est sufficiens ad delectionem peccati nec sine illa valet.

^{9, 10.} A: *materia — mun* (sic) *deest.* ^{10.} A: *dicitur ut.* ^{11.} A: *ad propositum deest;* ib. D in marg.: *Confessio;* AD in marg.: *Confessio duplex;* E in marg.: *Confessio.* ^{17.} DE: *sine ista.* ^{17, 18.} A: *illa secunda — illa deest.* ^{27.} E in marg.: *Nota.* ^{34.} E in marg.: *Confessio facta Deo est sufficiens.*

^{1.} Matth. VI, 21. ^{10.} Cf. Trialogum, pag. 327. Quae supra memorantur, verbotenus inter doctrinas Taboritarum (in chronico Taboritarum I, cap. XXI, 6. Fontes rerum Austriacar. SS. tom. VI, 607) invenies. ^{25.} Decret. lib. V, tit. XXXVIII, cap. 12.

confessio facta proprio sacerdoti, ergo illa superfluit ad salutem. Ordinare ergo legem quod omnis disrecionem maturam attingens confiteatur semel in anno peccata sua singula proprio sacerdoti, videtur esse blasphemia & presumpcio. Sed quia error sepe prodest per accidens et specialiter contricio ac confessio facta sacerdoti discreto, ideo supposito quod talis confessio sit utilis quandoque viatori, notandum est quod tres partes sunt communiter in huiusmodi penitencia assignate, scilicet 10 cordis contricio, oris confessio et operis satisfaccio. Nec dubium quin prima sufficit quandoque quoad Deum.

Licet autem tam papa quam omnes sui cardinales nesciant contricionem describere sive cognoscere, potest tamen dici probabiliter quod differunt attricio et contricio, cum attricio sit dolor primus et insufficiens pro peccato et contricio est dolor sufficiens ad peccatum delendum. Que tunc fit, quando dolor plus vel tantum disponit hominem ad dimitendum peccatum quante peccatum indisponit hominem ad peccandum. Et isto 20 modo creditur Petrum ex negacione Domini fuisse contritum; et consistit ista contricio maxime in dolorosa resipiscencia hominis a peccato. Ideo videat confessus discrete quid promoveret in ipso ad resipiscenciam a peccato et istud gratis accipiat et sequatur, quia hoc 25 videtur mihi maxime necessarium in confessione hominis de peccato, ut consideret fidelis confessus magnitudinem Domini contra quem peccatur, consideret eius misericordem gratitudinem in remissione peccati et consideret tertio Dei beneficenciam beatificam peccatoris, scilicet 30 quantum gaudium est in celo super uno peccatore penitentiam agente. Et ista tria possunt cum Dei gracia movere confessum ad fructuose de suo crimine conterendum.

Difference
between
attrition and
contrition.

7. E: *confessio que*; ib. A: *utilis twice*; ib. DE in marg. inf.: *Penitencie tres partes*; ib. A: *quonodo tres*. 14. D in marg.: *Attricio, Contricio*; ib. A in marg.: *Differencia inter contricionem et attricionem*. 17. DE: *que cum fit*. 18. E: *ad mittendum*; ib. DE: *peccata*. 19. DE: *indisposuit*. 22. A: *resipiscencia*. 24. DE: *gracius*. 32, 33 D: *conterendum et sequitur in Paraclesus*; E: *conterendum. Sequitur*.

SERMO VII.
(Serm. Mixti XIV.)

Ave Raby. Matthei XXVI°, 49.

Christ's gitt of Constat ex fide scripture quod instante nativitate
 1. at His birth, Christi (quia statim post) preconisavit ipse pacem per ⁵
 2. at His angelum, cum Luce II°, 14 scribitur: *Et in terra pax*
 3. at His passion, *hominibus | bone voluntatis;* instante autem tempore pas-^{Fol.}
 resurrection. sionis (quia paulo ante) dedit pacem discipulis suis, cum ^{20⁶⁴}
 Johannis XIV°, 27 scribitur: *Pacem relinquo robis, pacem*
meam do robis, non quomodo mundus dat ego do robis. ¹⁰
 Et tertio instante tempore resurreccionis (quia statim
 post) dedit Christus pacem discipulis, Joh. XX°, 19
 scribitur: *Pax robis.* Et certum quod nullum iocale
 preciosius Christus humano generi posset dare. Et nota
 quod post nativitatem Christi fuit data pax hominibus ¹⁵
 ad denotandum quod per Christi nativitatem efficitur
 pax cum Deo, sed ante passionem reliquit Christus
 pacem cum suis discipulis ad denotandum quod per
 pacientiam et passionem fiat pax cum homine; nam
 Luce XXI°, 19 scribitur: *In pacientia restra possidebitis* ²⁰
animas vestras. Sed tertio paulo post resurreccionem
 Christi dedit pacem suis discipulis ad denotandum quod
 per suam resurreccionem et superacionem ligati diaboli
 fit pax hominis ad se ipsum. Cum autem pax data
 arraliter hic in via erit finis beatificandi in patria et ²⁵
 substancialiter Deus ipse, patet quomodo Deus nullum
 iocale preciosius homini posset dare.

There is a peace Sed pax vera sophisticatur sub fuso dyaboli, sicut
 that is false. Joab osculatus est Amasam II Reg. III°, 9, dum capiens
 eum per barbam perforavit ipsum gladio ita dicens: ³⁰
Salve mi frater. Istud autem osculum Scarioth figuravit
 pacem sophisticam futuram in Christi ecclesia, dum
 osculando sic dixerat *Ave Raby,* ubi patet plena ypocrisis
 et contradiccio in vocibus et in facto.

1. Hic sermo et tres seqq. in codd. ADEI habentur; A in marg.: *Sermo septimus*; D in marg.: 5. *In Parasceues*; I in marg.: *Sermo optimus contra cruciatam I.* 3. Matthei XXVI, 49. Codd.: Joh. XIX. Vide infra. 5. post: E: *potest.* 6. D: Luce XX. 7. I in marg.: *Pax ter data est hominibus* 2. 9. I: *ut Johannis*; ib. I: *pacem meam*; ib. A: *nobis deest.* 10. E: *non quomodo — nobis deest.* 11. I in marg.: 3. 13. D: *nulle.* 14. A: *potest.* 16. I: *post Christi nativitatem*: ib. E in marg.: *Pax a Christo data tribus vicibus.* 17. A: *relinquit.* 19. *fuit:* A: *sit.* 22, 23. DE: *Christi — resurrecionem deest.* 29. D: *Yob:* ib. DEI: *H Reg. III.* 31 A: *me frater.* 34. I: *contradicicio.*

1. The Gospel in die Parasceues is John XIX, 3.

Et patet primo quam grave peccatum sit destruere True peace is
veram pacem quam Christus tam care ad utilitatem established by
ecclesie redimebat; patet secundo quod vera pax non keeping Christ's
potest in ecclesia stabiliri nisi per media que auctor law; it is a
pacis ad eius fomentum eterno consilio ordinabat, hoc grave sin to
est, per legis Christi observanciam et pacienciam; et disturb it.
patet tertio quomodo Christus permisit Scarioth post
Judam in sua ecclesia derelinqui ad denotandum apostatas
pacem ecclesie perturbantes, et hoc (ut patet in prima
10 nota) est precipuum peccatum diaboli. Antichristus enim
per hoc medium adversatur regi pacifico et auctori
pacis domino Iesu Christo. Et ex istis incidenter patet The rival popes
cum facto quomodo cleris et fratres precipue sunt are committing
sicut Scarioth pacem ecclesie perturbando; nam infamis
15 paparum binarius dedit licenciam atque hortacionem
sophisticam quemlibet de christianismo occiduo occidere
fratrem suum, non in causa Dei propter eius iniuriam
et peccata populi vindicandum, sicut fecit Moyses
Exod. XXXII°, 29. Nec solum dicit papa iste infamis:
20 *Sanctificatis manus vestras hodie* sed absolvit sophisticate
a pena et culpa quemcunque qui viriliter aggreditur
istud opus.

Et probabiliter creditur quod fratres sunt auctores et The friars
consultatores ad istud facinus perpetrandum. Nam fratres prompt them.
25 et alii symoniaci dicunt papam Urbanum tamquam seniores
et prudenciores in lege Domini tamquam causam et declaracionem materie efficacius in populo promulgantes; et idem est iudicium de fratribus assistentibus Clementi Urbani VI. adversario qui etiam dicitur Robertus Gibbonensis. Et in confirmacionem consensus huius fratrum subtiliores eorum causam pape et hortacionem ad illam sollempniter preconizant et dum omnes fratres tacent concorditer, patet quod convincuntur probabiliter ex consensu. Nam secundum leges ecclesie *non caret scrupulo societatis occulte qui manifesto facinori desinit obviare.*

Nec vides quin isti fratres in malicia superant Herodem They are worse
Scarioth sive Saulum; Herodem autem quia ipse occidi than Herod.

1. A in marg.; 1; ib. I: *quod... est.* 3. A in marg.; 2. 7. A in
marg.; 3. 9. A: *pacem esse.* 14. ADE: *sicut deest.* 21. ADE: *com-
sultores.* 28. I: *videlicet Clementi.* 29. I: *etiam est* 30. DEI: *Gibbonensis.* 33. DE: *convincitur.* 35. DE: *non desint obviare.*
36. DE in marg.: *Fratres peiores Herod.* Scarioth et Saul.

26. Vulgate: *Consecratis manus vestras hodie Domino*
21. Cf. Cruciatam, Pol. Works, pag. 500. 34. Dece. I. pars.
dist. LXXXIII, c. III.

fecit pueros in Bethleem et in omnibus finibus eius, isti autem fratres hortantur occidere sine sexus vel etatis diferencia homines ubicunque in nostro christianismo reperti fuerint, cum nemo sit in nostra habitabili quin cum Urbano VI teneat vel Roberto.⁵

Iscariot,

or Saul.

Former popes
tolerated the
Jews though
they killed
Christ.

These would
kill all their
adversaries.

Contrast with
Christ, who
would not be
defended by
violence.

Excedunt autem Scarioth, quia ipse nudum Christum adhuc glorificandum pro parvo precio fuerat persecutus, isti autem persequuntur Christum glorificatum in multis membris suis pro multiplici et magno precio acquirendo. Et excedunt Saulum qui *huius rite viros rolebat perdu-*¹⁰ *cere rinctos in Jerusalem*, tum quia ipse *peciit epistolas* ^{Fol.} *a summis sacerdotibus* ut istud facheret, (ut patet Act. IX°, 2); isti autem ostendunt | bullas blasphemias ut ^{297^a} generalius et nequius istud fiat; tum eciam quia Paulus colorabat factum suum ex veteri testamento, isti autem ¹⁵ ex neutro testamento sed ex antichristivo precepto utrique contrario fundant sibi licere facere istud opus. Cum ergo Paulus fuit ex fide scripture blasphemus ex isto opere, non obstante vocata pia intencione, quanto magis plus blasphema est multitudo fratum qui in ²⁰ blasphemia ista participant? Dicitur enim quod pape priores licet fuerant antichristi, sinebant tamen Judeos qui Christum occiderant vivere sub tributo. Sed iste papa infamis per fratum consilium dicitur ante mortem suam vel dampnum notabile machinari occidere sine ²⁵ misericordia vel redempcione quemcunque qui tenuerit cum suo adversante. Nec recolo quod tantum virus a mundi exordio est afflatum.

Possunt autem fieri raciones multiplices ad hanc heresim condemnandam, primo quia Christus, quem ³⁰ debent imitari singuli christiani et papa precipue, nunquam tales legem instituit pro suo corpore defendendo, et tamen ex fide credimus quod vita Christi fuit melior quam papatus. Secundo cum nemo sit papa vel pars ecclesie nisi sequatur Christum in moribus, Christus ³⁵

4. A: fuerunt. 7. I: furo precio. 10. A: *huius rite.* II. DE: *rinctos deest;* ib. AI: *in deest.* 13. I: *ostendunt vel expandunt.* 15. D: *elaborabat.* 16. ADE: *sed antichristivo utriusque:* I: *antichristiano.* 21. I: *participantur.* 22. DE: *fuerint* 30. AE in marg.; I: E in marg.: *Papa non debet homicidia procurare. Racio prima.* 34. AE in marg.: 2.

5. Cf. Sermones Part. II, 51, 70, 407. 27. Cruciata, pag. 600: Et a mundi exordio usque hodie non fuit talis blasphemia publicata.

autem Petrum prohibuit et reprobavit acute, quia cpcionem suam et mortem voluit prohibere, patet quod isti faciunt Christo summe contrarie et per consequens sunt aperte novissima et statu abiectissimo in ecclesia Christi alieni. Tercio quia Christus sapientissime ordinavit et grataanter sustinuit acutissimam passionem (ut patet Luce XXIII et Joh. XIX), et sic ordinavit mittere suos apostolos tamquam agnos inter lupos. Vel igitur Christus fuit stultissimus hominum quod est summa blasphemia vel isti antipape cum suis fautoribus sunt contrarii factis Christi,

Similiter, fratres in isto opere nedum dant occasionem ut morte secunda ipsimet condempnentur, sed ut ab hominibus cum eis conversantibus occidantur. Quis enim Anglicus secularis scit fratrem Urbanitam a fratre Robertino discernere seu distinguere, specialiter cum fratres Anglici per literas et conversaciones alias cum Robertinis communicant et (quod plus est) fratres Anglici in scolis innuunt enigmatically Clementem finaliter superare. Quis ergo non probabiliter crederet quin fratres abscondite teneant cum Roberto? Et ut fratres publicant ille absolvitur a pena et culpa qui Robertinum occiderit ut Urbani subdole inimicum, ideo fratres videntur dare occasionem ad se ipsos corporaliter occidendum; sed ubi maior stulticia?

Similiter, fratres in isto consensu exortacionis videntur esse tam Dei quam regnorum que incolunt proditores: Dei autem quia nituntur (quantum in ipsis est) destruere mendaciter legem suam, sed Psalm. V^o. 7 scribitur: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium;* et perdunt regna que incolunt, non solum quia dogma blasphemum preconizant in illis, verum quia ipsa regna depauperant de populo et thesauro et sic ingruente invasione hostili foret regnum facilius ab hostibus superatum.

Similiter, sicut nemo posset esse magis Christo conveniens in sequendo ipsum in moribus quam servando legem quam ipse tradidit, cum ipse dicat Joh. XIV°, 23: *Si quis diligit me, sermonem meum ser-*

The friars' teaching may bring them in danger of their life.

They are traitors to their country.

They are antichristis.

1. A: *per Petrum.* 5. AE in marg.: 3. 7. Codd.: *Luce XVIII:*
1 corr. in marg.: *XXIII.* 8. I: *suo discipulos;* ib. 1: *Vel igitur.*
12. AE in marg.: 4. 10. I: *discernere seu deest.* 18. DE: *fratres deest.*
23. A: *ut deest.* 26. AE in marg.: 5. ib. 1: *exortatorio.* 30. A:
Perdes homines; ib. DE: *et produnt.* 31. DE: *dogma falsum.*
35. AE in marg.: 6. ib. DE: *Christo deest.* 36. A: *se ipsum;* DE:
ipsum Christum.

rabit etc., sic nemo potest esse magis Christo contrarius quam instituendo et servando ordinacionem et legem Christo contrariam. Sed in isto laborant falsi fratres precipue; ideo sunt notorii antichristi. Christus enim ordinavit suos servare precipue pacientiam usque ad mortem et per hoc medium acquirere sibi pacem, Antichristus autem ex fratrum concilio ordinat hostes suos furibunde invadere et per hoc machinatur sibi pacem acquirere, et per consequens, legem Domini superare. Sed quid amencius?

10

They
undermine the
faith of our
people.

Similiter, si fratres in thesauro et populo per quem rex noster regnum defenderet ipsum regnum subdole defraudarent, forent puniendi et a regno rationabiliter expellendi, ergo multo magis si defraudent regnum a thesauro fidei et machinentur media multa pro regno 15 beatitudinis deperdendo, sed sic faciunt in proposito, cum videntur dare Anglicis securitatem fidei quod labrantes in isto assidue sunt a pena et culpa simpliciter absoluti. Sed que fraus insidelior, non solum ad defraudandum regnum de populo atque pecunia sed de fide? 20 Cum enim ex fide nemo absolvitur | a peccato nisi sit dignus absvolvi apud Deum pro merito quod secundum Fol.^b legem Domini mensuratur, multo evidencius nemo absolvitur a pena et culpa propter hoc quod facit contrarie legi Christi.

25

They deprive
the country of
its best
treasures, those
of virtue.

Similiter ut patet ex dictis alibi, talis absolucionis a pena et culpa sapit manifestam blasphemiam, cum extollit Antichristum tante supra Christum. Christus enim non potuit nec apostolos suos docuit quemquam sic absolvere nisi ex merito prius se faciant dignos Deo, sed 30 per talem indulgenciam concessam innuitur quod ex lege adversa homo sic absolvitur per rapinam meriti beatorum et illuminacionem super Christi apostatas secundum imperium Antichristi. Ideo (ut dictum est alibi) nulla est plus infundabilis blasphemia attemptata, 35 et cum magna pars Anglorum per fraudes fratrum in ista perfidia sunt seducti, patet quomodo contrattam nostram defraudant in thesauro virtutum que valerent anime super omnia bona regni.

2. A: *justificando*. 5. A: *suos suos* (an servos?). 7. I: *autem* deest. 8. A: *machinentur*. 9. A: *ad legem*. 11. AE in marg.: 7. E in marg.: *Nota diligenter*. 14. DE *defraudarent*. 18. 19. I: *similiter absolvendi*. 21. A in marg.: *Absolucionis*. 22. I: *quod et in*. 24. I: *faciat*. 26. AE in marg.: 8. 27. DE: *a culpa*. 28. DE: *tacite supra*. 29. DE: *deciuit*. 30. I: *faciat dignus esse*; *Deo deest*. 31. A: *super talen indulgencia*. 35. DE: *acceptata*. 37. I: *contrattam*. 39. ADE: *super deest*.

Similiter, iuxta dicta, sicut omnia opera christianorum debent in caritate fieri, sic nichil valet opus nisi secundum intencionem que fundata fuerit in caritate, sed iuxta condiciones sedecim caritatis illud opus est contrarium caritati, ergo fratres non debent ipsum ut caritatem adiuvans et regni beatitudinis lucrativum populo publicare. Quid (rogo) iuvat ad caritatem quod populus occidat se reciproce vel quod pro primatu ambiguo sit contendens? Unde videtur multis, cum papa posset faciliter sine sua depauperacione vel facta iniuria alicui omnes subiectos suos a pena et culpa absolvere, iniungendo opus neutrum vel bonum de genere, quod omnino excedit a caritate, si aliqui de suis subditis sint dampnati; sed fundamentum est frivolum quod fratres infundabiliter sic exaltant.

Similiter, cum tantum leges humane utrumque papam fundarunt in suo solio et ille non valent nisi sint correspondencia ad vitam in imitacione Christi illas leges excellens quoad Deum, videtur esse fratrum insania sic assecurare populum pro incerto. Non enim contendunt fratres quis eorum plus Christum sequitur, ut nec curant dum sua innata cupiditas sacietur.

Similiter, peccatum precipuum foret in homine assecurare fratrem suum de concernente salutem anime sue nisi fuerit ex revelatione, ex demonstracione, ex sensacione vel fide scripture tollente ambiguum de hoc certus; sed fratres preconizantes certitudinem meriti in hoc casu non laborant aliquo istorum mediorum, ideo videtur eos tamquam non curantes de Deo esse tamquam graculos garrientes; et inter omnia peccata fratrum abscondita hoc videtur unum precipuum quod non curant quomodo defraudent populum in concernente salutem anime sue, dum tamen temporale commodum consequantur. Et certum est quod plus digni sunt puniri pro tali criminis quam homines sufficiunt eos punire. Nam si possent fraude sua absconsa evadere tam libenter dicherent quod habent potestatem absolvendi a pena et culpa pro quoconque pro quo eis lucrum temporale accreverit.

1. AI in marg.: *g*; ib. DE: *Et similiter.*
Nota, nihil valet opus nisi secundum intentionem que fundata fuerit in caritate. 7. D. in marg. sup.:
 8. ADE: *vel pro;* ib. A: *pro papatu.* 11. DE: *a culpa;* E in
 marg.: *Nota.* 13, 14. DE: *sunt dampnati.* 16. AE in marg.: *10.*
 17. A: *fundarent.* 22. DEI: *innata deest.* 23. AE in marg.: *11.*
 23, 24. ADE: *assecurante.* 25. ADE: *in fuit;* I: *revelacione demonstracione.* 35. I: *hos punire.*

The friars
should give
evidence for
their assertions.

Similiter, cum confidencia de recta fide sit utilis promerenti et fratres habent evidenciam fidei de illo quod dixerint in hac parte, videtur quod propter expellendam titubacionem a populo debent hanc fidei evidenciam populo publicare. Non enim est evidencia: 5 papa sic asserit, ergo verum, cum papa sit fallibilis et sicut fratres fatentur decipit et decipitur in iudiciis tam propriis quam iudiciis ecclesie et papa sepe dicit multas sentencias contra fratres, nichil ergo blasphemius quam sic magnificare virtutem aut potentiam pape cuiuslibet 10 citra Christum. Unde videtur quod sicut fratres nituntur seducere ecclesiam catholicam de hoc quod quemcunque papa decreverit esse membrum sancte matris ecclesie, credi debet esse membrum ecclesie eo ipso, ita videtur fratres niti legem Christi confundere, quod si papa suus 15 pretenderit se salvare hominem quacunque de causa eo ipso salvatur dummodo cause condicio sit completa.

Let us learn
from the text to
take Christ as
our Master and
suffer as He
bids us.

Relicta ergo ista infideli argucia videndum est quomodo prima verba evangeli sint ad edificationem ecclesie applicanda. Dicamus ergo non tamquam in- 20 fidelis Scarioth Jesu nostro false et sophistice *Are Raby*, sed tamquam veri Christi et Petri discipuli dicamus credentes in eum effectualiter *Are Raby*; effectualiter dico, quia sicut confitemur Christum magistrum esse optimum a cunctis fidelibus humiliter salutandum, et sic 25 servemus doctrinam huius magistri et pareamus suis monitis, cum declinantes ab hac obediencia excideremus ab eius discipulatu ac essemus maxime nocivi et con- | Fol. trarii nobis ipsis. Si ergo ipse lavit nobis pedes affectionum magister et dominus, nos debemus alter alterius 30 mundare affectiones secundum formam evangelii exhortantes. Et unum videtur mihi generaliter predicandum quod ex facto Christi hodierno disponamus nos ad pacientiam et passionem pro Christi nomine et fide ecclesie subeundam. Non enim video quomodo sine 35 illa pacientia sive martyrio fidelis aliquis post Dominum sit salvandus, nam omnis predestinatus patitur corruptionem sui corporis usque ad mortem, sicut multa

1. AE in marg.; 12; ib. I: *cum deest*. 4. DEI: *a deest*. 6. I: *igitur versum*. 11. *Unde*; I: *dum*. 16. E: *se salutare*. 17. D: *causative*.
18. I: *Relicta igitur*; ib. A in marg.: *Propria sententia*; E in marg.: *Nota*.
19. DEI: *quod prima*. 21. DE: *Jesu Christo false*; I: *Jesu Christo nostro*.
22. I: *veri christiani*. 23. A: *effectualiter Are Raby deest*. 26. A: *paremus*. 29. DE: *ipse lavit*; ib. I in marg.: *Christus lavit nobis pedes affectionum*. 36. I in marg.: *Fidelis non salvatur sine martyrio*.

opera meritoria ad mortem suam ducencia facit in gracia, et hoc sufficit predestinato ad martirium, cum in causa Dei occiditur, ergo conclusio.

Meditemur ergo Jesu Christi nostri acutissimam passionem quomodo pro salute nostra et pro purgando nostro crimen sed non suo passus fuit generaliter omni genere passionis. Christus enim passus est in etate media, quando vis naturalis plus viguit; passus est a genere proprio plus ingrato, sicut passus est in die et loco plus publico non solum effusionem sanguinis intercutanei nec solum in venis ut vasis suis absconditi sed effusionem sanguinis in corde fontaliter instagnati. Ipse ergo qui nollet pro crimen suo proprio pati aliquam passionem indicat se non esse membrum vel partem ecclesie.

Dicamus ergo crebro devocius Ave magister optime qui pro nostro crimen non pro tuo sustinuisti in caritate maxima huiusmodi passionem et in fide vivamus domini Jesu Christi quod oportet nos si salvari volumus ipsum in moribus imitari. Et evacuemus omnes infidelitates frivolas et specialiter seminatas a falsis fratribus in lege huius domini non fundatas sed ipsis fulminatis sine fundacione in fide legis scripture sive a papa sive a fratribus habeamus eas plus suspectas, cum dicat Christus Matth. VII°, 15: *Attendite a falsis prophetis qui reniunt ad vos in vestimentis orion, intrinsecus autem sunt lupi rapaces; a fructibus enim eorum cognoscetis eos.* Et cognoscamus secundum fidem Apostoli quod inter octo pericula octavum et maximum est *in falsis fratribus.* Excedunt enim per suam ypocrisim adulatorem luciferinum periculum, cum sunt in forma hominis diaboli incarnati. Cum igitur a fide scripture in tantis cautelis exorbitant, supponamus quod nisi fide scripture ostenderint quod quicquid dixerint est fallaciter a patre mendacii fabricatum et servando nos in ista regula possumus pseudofratrum cavere periculum.

4. DE: *nostrī deest.* 5. A: *et purgando.* 7. I in marg.: *Christus passus est omni genere passionis.* 9. I: *sed passus est loco.*
 10. A: *publicē;* ib. DE: *perdiciónem sanguinis.* 12. I: E: *in corde deest.*
 16. A: *volutimus;* I: *voluerimus.* 21. I: *semitas.* 22. DE: *huius deest.*
 24. DE: *eas ideo suspectas.* 29. DE: *octavum est maximum scilicet;* ib. I in marg.: II. Cor. XI. 31. DE: *sint.* 32—34. I: *in tantis — ostenderint deest.* 36. E: *pensando frātrum.*

29. II. Cor. XI, 26.

Let us meditate
on Christ's
sufferings,

pray to Him,
and live in the
faith that we
must follow in
His steps.

False brethren
(friars) are
devils incarnate.

Let us obey
popes and
prelates only
so far as they
follow Christ.

Et quantum ad papas vel alios prelatos servemus eciam tamquam fidem quod non obediamus vel credamus eis nisi de quanto sonuerit in obedienciam domino Iesu Christo. Apostolus enim dicit: *Imitatores mei estote sicut et ego Christi*, docens pro regula, quod nullum prelatum debemus sequi nisi de quanto ipse fuerit secutus ducem nostrum. Si enim sequamur prelatos nostros de quanto a Christo qui est via, veritas et vita exorbitant, tunc dimisso Christo sequeremur diabolum. Et videtur michi quod Anglicus cui Deus donaverit fidei istius noticiam et non ostendit eam prudenter populo est de prodicione Dei et patrie arguendus, cum Isaías dicat in causa consimili: *Ve mihi, quia tacui*, et Dominus dicit Ezechieli: *Sanguinem eius de manu tua requiram*; et patet conclusio. 15

SERMO VIII.

(Serm. Mixti XV.)

Duo ex discipulis Jesu ibant ipsa die in castellum quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab Jerusalem, nomine Emmaus, Luce XXIV^a, 13. 20

Needless to
enquire who the
two disciples
were.

Plana est historia quomodo ista apparicio quarta in ordine fuit die dominico in quo Christus surrexit a mortuis celebrata, et videtur esse curiosorum temptacio sine evidencia sufficienti inquirere qui erant illi discipuli duo quibus fuit ista apparicio manifesta. Nam Spiritus 25 Sanctus ex causa humiliacionis nostre vel ex causa alia nobis incognita moderat quodlibet verbum evangelii secundum distinctionem vel confusionem aut alias circumstancias que nobis proderunt. Ideo certificant qui erant illi duo discipuli respondetur communiter ex qua 30 evidencia sic affirmat; et si non sit valida, dicitur quod eadem facilitate contempnitur qua probatur. Et communiter queritur a talibus curiosis deridendo de nomine canis Tobie vel alio nobis incognito in scriptura. Satis ergo est quod erant duo discipuli Jesu. Nec refert sive 35

1. A: *vel ad*. 4. A in marg.: I. Cor. XI. 12. E: *est — arguendus deest*. 13. E: *causa scilicet*. 12. D: *seclusio*: I; etc. 10. A in marg.: Sermo VIII: D in marg.: 6. Feria secunda. 21. E in marg.: *Apparicio Christi quarta post resurrectionem*. 22. A: *in deest*. 24, 25. I: *ibi duo*. 26. *vel ex causa*: A: *vel inco*1**: I: *vel alia nobis*. 27. I: *moderavit*. 28. A: *ad alias*. 32. A: *eadem falsitate*.

4. I. Cor. XI, 1. 12. Is. VI, 5. 13. Ez. XXXIII, 8.
18. Gospel for Easter Monday. 21, 22. Cf. Serm. Part. I. pag. 167.
34. Cf. De Eccl., pag. 276.

castellum illud fuit simplex fortalicium sive villula murata,
quod probabilius creditur, cum Christus Matth. XXI°, 1
FOL. 277^a vocat Jerusalem *castellum* contra suos discipulos (ut patet
sermone primo prime partis). Dis | titit autem hoc
5 castellum ab Jerusalem circiter tria millaria iuxta hoc
metricum:

*Quinque pedes passum faciunt, passus quoque centum
Viginti quinque stadium, sed dant milliare
Stadia bis octo, leucam millaria quinque.*

10 Isti autem duo discipuli ex apparicionibus mulierum These disciples
et Petri tamquam in fide ambigui musitarunt, et ideo were as yet
propter loquelam eorum instabilem dicitur quod ad unstable in the
invicem erant fabulati. Sed ex hoc non sequitur quod faith.
in sermonibus vel aliis communicacionibus fabulis est
15 utendum, sicut non sequitur quod isti duo discipuli
hic intendebant fabulis, sic non sequitur: si discipuli ut
Petrus vel Paulus in Dominum blasphemabant, ergo
licet nobis ad imitationem eorum taliter blasphemare.
Non autem docetur quod isti duo discipuli in fide
20 ambigui in suis locucionibus peccaverunt quod videtur
figurari per suum exitum a Jerusalem in Emaus, cum
illi qui a contemplativa visione pacis (signata per
Jerusalem) ad Emaus (quod interpretatur desiderium con-
silia) signans illos qui instabiliter desiderant secundum
25 prudenciorem viam Domino militare. Illi (inquam) sunt
instabiles in sermone non servantes istam Petri regulam
si quis loquitur, quasi sermones Dei. Jesus autem graditur How Jesus led
secundum remotam noticiam cum taliter excecati; tamen them to the
regulariter ostendit veritatem secundum illum gradum
30 quo suus filius amat ipsum. Et hinc Jesus interrogative
immiscerunt materiam fidei in interrogacione communi-
cacionis eorum et gracie preveniendo docuit fidem
rectam. Isti autem discipuli qui non fuerunt apostoli
Christum effectualiter ad hospicium invitarunt docentes
35 nos quomodo debemus membra sua similiter invitare.

1. D in marg.: *Christus Jerusalem vocat castellum quod non videtur
verum.* 4. I: *Dicitur.* 7. D in marg.: *Nota versus;* I in marg.: *Versus;*
E in marg.: *Prima pars sermonum.* 13. I: *fuerunt;* ib. ADE: *ex deest.*
14. E in marg.: *Fabula.* 17. DE: *et Paulus;* ib. I: *igitur.* 19. DE:
dicitur; A: *docetur deest;* ib. A: *qui isti;* I: *qui vel quod;* ib. I: *apostoli.*
21–23. DE: *cum illi — Emaus deest;* A: *Emaus.* 26. E: *istam deest.*
27. I in marg.: *I. Petri IV.* 31. A1: *in deest.* 33. A: *apostoli se-
cundum.* 34. DE: *docent que.*

3. Serm. Part. I, pag. 2. 13. Lucae XXIV, 15. 27. I. Pe-
tri IV, 11. 33. Lucae XXIV, 17: *Et ait ad illos: Qui sunt
hii sermones*

Christ did not lie in pretending to go further. Nec est putandum quod Christus in ista fictione fabricavit mendacium, cum vere innuebat se longius ire, docens per hoc quod accedendo ad celum non debemus ad dona temporalia anhelare; et utinam fratres cognoscerent hanc doctrinam. Christus autem communicans 5 cum ipsis discipulis retribuit eis carismata ampliora, cum communicavit eis sensum scripture tam revelatione intrinseca quam in facto, cum consecravit illis hostiam in corpus suum (ut placet Augustino), docens ipsum naturaliter esse verum panem et docens quod hora 10 nobis incognita sufficit ipse mentaliter consecrare.

There is no proof that Christ consecrated the bread before breaking it. Unde nostri instabiles qui sompniant quod Christus antequam incepit loqui discipulis regulariter panem quem fregerat consecravit sine fundacione plus quam illi duo discipuli fluctuant in incerto. Nam pari evidencia possunt 15 dicere quod nullum panem nostri sacerdotes consecrant sed Christus in inicio abscondite consecravit et noluit uti ipsis presbiteris tamquam organis in sacrando sed voluit panem ab eo sacramentum ad tempus modicum manere non ut corpus Domini adoratum. Deponamus 20 itaque istas vanas ficticias et supponamus quod, sicut Christus loquendo consecravit et consecrando verba sacramentalia nunciavat, sic voluit suos sacerdotes facere, et pro instanti finis verborum vel alio quo sibi placuerit consecravit, ut est dignum. Alia autem dubia literalia 25 textum istum concernentia relinquo prudencioribus declaranda, notans quomodo Christus in evanescione sua nedum declaravit in facto quod fuit iturus longius sicut perante tacite innuebat sed quod in sua corporali absencia secundum deitatem sepe mentem magis irradiat 30 quam in sua presencia corporali, cum magna pars nostre ecclesie insolite temptatur a diabolo ad de sua beatitudine desperandum. Et Christus in qualibet istarum decem apparitionum videtur suos discipulos temptavisse.

Christ's help is given in His (bodily) absence.

Congruum est de temptationibus parum loqui: Est 35 autem temptationis activa actus temptantis et temptationis

1. E in marg.: *Ficcio Christi.* 4. A: *fratres* deest. 6. DE: *ampliata sive.* 8. 1: *quod in facto;* corr. vult: *in sacramento.* 12. A: *nostri* deest; ib. E in marg.: *Consecratio Christi mentalis.* 16. A: *nisi pro nostri.* 17. A: *ab.* 18. *organis;* A: *ordinis.* 19. ADE: *modicum* deest. 21. A: *itaque — supponamus* deest. 23. E in marg.: *Verba sacramentalia.* 24. 1: *placuit.* 25. ADE: *consecrat.* 29. A: *aperte ante;* 1: *per tante tacitus.* 36. D: *mente;* E corr.: *mentem.* 32. A: *aliquid de sua;* 1: *ac de sua.* 34. A: *operationum.* 35. D in marg.: *De temptationibus;* E in marg.:

Temptacio { *activa*
 passiva.

35. 1 in marg.: *Temptacio multiplex.*

passiva passio qua formaliter quis temptatur, et distin- How God, man
guitur secundum variationem multiplicem temptatoris, and the devil
ut Deus, homo et dyabolus sepe temptant. Deus autem
tempt.

semper bene quia iuste, homo autem nunc bene nunc
5 male, sed dyabolus semper male. Quando autem homo
capit occasionem a quoque non rationali ut de viciis
vel creatura aliqua ut intrinsecus sit temptatus, ille
pocius se ipsum temptat sive diabolus quam res illa
naturalis, que pure facit quod incumbit suo officio
10 naturali. Supponamus ergo quod Deus quandoque suum
predestinatum filium temptat ad meritum et quandoque
prescitum ad dampnacionem ex condignitate prioris
demeriti inducit in temptationem desperationis finalis.

Obmissa ergo temptatione Domini pro hoc loco viden-

Fol. 29^a dum est de temptatione dyaboli, qua plurimi sunt hodie
vexati; et supponendum est quod homo temptatur se-

Temptation is
addressed to
the soul, and
specially to the
will.

cundum animam, cum non vacante cognitiva virtute in

homine non plus temptaretur a diabolo quam bestia sive

lapis; unde licet homo temptetur iniciativa ab obiecto cor-

20 poreo secundum potentiam sensitivam, nunquam tamen

temptatur nisi finaliter in rationabili potencia ut voluntate,

ratione irascibili vel concupiscibili sit temptatus. Ideo

loquendo de ista materia oportet supponere quod potencia

intellectiva et volitiva sicut et alie potencie (ut declaratum

25 est alibi) distinguuntur. Et cum potencia volitiva sit

suprema in homine, in qua finaliter sunt merita vel pec-

cata, oportet supponere quod dyabolus ex sua superbia

intendit temptare hominem finaliter in potencia volitiva.

Et cum superbia eorum qui te oderunt ascendit

The devil tries
to tempt men
to despair.

30 semper, patet conformi evidencia quod dyabolus nititur

finaliter temptare hominem ut desperet. Per illam enim

temptacionem victoriosam finalem diabolus simpliciter

superabit, et cum ex innata invidia appetit superacionem

simpliciter qua homo eternaliter sit dampnatus, patet

35 quod laborat assidue pro isto peccato finalis impeni-

tencie inducendo. Unde quidam in isto duello viatoris

3. I: et deest; ib. I: temptat. 5. A: homo deest. 6. A: ut diriciat.

7. I: creatura anima. 10. I: igitur; ib. I in marg.: Deus temptat.

12. DE: dampnacionem eius dignitate. 14. I: igitur. 15. I: de temptatione

deest. 18. I in marg.: Temptatur homo secundum animam. 19. I: ab

deest. 21. AD E: rationali. 24. 25. 28. A: volitiva. 29. E in marg.:

Volutiva potencia } suprema in homine.

potentia volitiva }

29. I in marg.: Diabolus temptat hominem in potencia volitiva.

superbit. 34. A: sit dampnatus. 36. A in marg.: Primum argumentum.

atque dyaboli ymaginantur quod dum potentia viantis volitiva sit a rectitudine obliquata, dyabolus super caput suum erectus captivacione misera premit ipsum et modo certancium expetit quod verbum finalis impenitencie fatens prodat et tunc primo reputat hominem esse 5 finaliter superatum.

The devil's
craft in
temptation.

Habet autem diabolus subtilitatem naturalis ingenii et experimentum noticie diuturne per que media hominem superabit. Unde unum temptat uno genere et alterum altero secundum quod conjecturaverit pocius vincere 10 hunc quem temptat. Et potest convinci ista narracio ex fide evangelii Matthei IV, ubi legitur diabolum temp-tasse Christum tripliciter; multo magis ergo hominem inferiorem quem credit pocius superare. Et eadem eciam est evidencia de temptatione prime femine, de tempta-cione beati Job atque similium; et ex eodem convin-citur quod dyabolus prelatos ecclesie et magnates atten-cius superat quam subiectos, quia ubi plus nocere poterit sua temptacio, diligencius ibi temptat, et hinc pocius viros sanctos et specialiter edificantes ecclesiam 20 temptat callidius ex invidia supradicta. De temptatione autem finali, scilicet peccato finalis impenitencie studio-sius est cavendum, et primo de evidenciis diaboli quas facit homini ad hunc finem, primo per hoc quod cum dyabolus sit mendax et pater mendacii, dyabolus sug-25 gerit homini quod a Domino est prescitus et cum omnia que evenient de necessitate evenient, patet quod necessario est dampnandus.

He specially
tries to subdue
prelates.

To resist the
devil we need
1. Health of
body.

Pro soluzione fallacie diaboli in hac parte notandum est quod tria sunt necessaria viatori, primo quod recti-30 ficitur in naturalibus, cum indispositum in complexione

2. A: *voluta*. 3. I: *premit vel perimit*. 4. DEI: *penitentie*:
 ib. E in marg.: *ad rocem certancium with mark of reference qui dicunt*:
day sie; glossa tschechica, id est, *te des te da*. 5. DEI: *primo deest*:
 ib. DE: *illo hominem*. 7. I in marg.: *Diabolus habet media per que ho-minem superat*. 7. DEI: *ex subtilitate*. 8. DEI: *et ex experimento*:
 Codd.: *per que media*. 10. ADE: *alio*; ib. DE: *conjecturaverit*. 13. I: *tem-poraliter*; ib. I: *igitur*. 15. A: *est temptatione prime femine*, 16. D: *sibi similiun*. 21. DE: *predicta*; ib. I in marg.: *Temptat dyabolus pocius prelatos quam subiectos*; E in marg.: *Argumentum diaboli primum*; D in marg. sup.: *Quando dyabolus arguit hominem quod sit prescitus, quid sit respondendum*. 24. I: *cum deest*; ib. A in marg.: *Primum argumentum*.
 25. A: *eveniunt*; ib. E in marg.: *Desperare, impetrare: diabolus inducit hominem argumentis suis sed solvuntur*. 28. E: *dampnatus*. 29. DE: *fallacie deest*. 30. A: *primo quod*; ib. D in marg. inter. altera manu: *Diabolus potissimum temptat hominem, quando est indispositus in naturalibus, ut in complexione est, quia tuus habet administrula indisponendi cum in anima in introitu et in operatione*. Ergo homo debet se rectificare in naturalibus, quia anime secuntur corpora, id est, corporis humores; ib. A in marg.: *Responsio*; E in marg.: *Solutio* 1; ib. A: *quod viatori deest*:
 I in marg.: *Viatori tria sunt necessaria contra dampnationem dyaboli*.

ex hinc dyabolus facilius sibi temptat. Patet de muliere in mola matricis communiter laborante, de maniaco quem ex hinc seducit sepius et generaliter de habundantibus melancolia quos philosophi dicunt super se gerere causam sui timoris, hoc est, nigrum coleram que perturbat communiter rationem; tales autem tamquam suos hospites in tenebra convolutos tractat familiarius ad infernum. Unde cavendum est ne homo ex culpabili defectu regiminis incidat in hos morbos, sicut communiter faciunt religiosi stolidi, qui simulant sanctitatem.

(Danger of foolish ascetism).

Secunda disposicio pernecessaria ad obviandum in istis dyabolo est quod homo sit virtutibus theologicis, hoc est, fide, spe et caritate stabiliter illustratus, quia nihil plus valet in ista materia ad dyabolum convincendum, quam quod homo ex Dei gratia fide scripture sacre solide sit imbutus. Nichil enim valet contra diabolum in ista materia plus quam fides. Unde Matth. IV de Christo legitur quod dyabolum ex triplici scripture testimonio convincebat; nec est via melior superandi dyabolum quam exemplum et factum domini Iesu Christi, cum non nisi per hoc aliquis dyabolum poterit superare.

2. Instruction, faith, hope and charity,

Et tercia disposicio est quod homo in iugi Dei ministerio perseveret, nunc orando nunc scribendo vel studendo et omnino communicando cum sanctis sciolis, ne homo ex solitario studio in materia et forma inutili profundatus capciose temptationi dyaboli sit aptatus. Sic enim temptavit Eym solitariam atque Christum. Ideo ingruente studio temptationis huius debet homo ipsam Fol. 298^b a se celeranter excutere et inquirere | remedium debite 30 comitive. Istis dispositionibus habitis patet quod facile est fideli omnia argumenta huius sophiste dissolvere. Et quantum ad assistens adiutorium, patet quod nisi homo ponat obicem, habet Deum et suos angelos paratissimos adiutores. Et secundum fidem Apostoli I. Cor. X^o, 13: 35 *Deus non permittit nec stat cum sua iusticia quod homo temptetur supra id quod potest, sed facit cum temptatione proueruntum*, dum tamen homo non prius se obscuraverit peccatorum tenebra.

3. Good company.

Danger of solitude.

1. A: *ex hic.* 2. DE: *demoniacio que;* ib. D in marg.: *Nota bene;*
I in marg.: *Maniaci et melancolici a dyabolo facile seduciuntur.* 4. A:
melancolia. 5. E: *in gratia cole am.* 10. D: *regis.* 11. AE in
marg.: 2. E in marg.: *Disposicio requisita circa mortem hominis.*
20. I: *quam est;* ib. A: *exemplar.* 22. AE in marg.: 3. 23. 24. I: *vel*
studendo deest. 26. AE: *temptacione.* 28. A: *incongruente;* ib. DE:
huiusmodi. 29. D: *inquirere.* 33. I in marg.: *Deus et angeli adiuvant*
in temptationibus. 37. E: *obscuraverit deest;* I: *obscurabit.*

Let us make the devil prove his suggestions.

Stemus ergo in luce caritatis et gracie et videamus quem colorem habet predictum argumentum dyaboli. Cum enim scimus quod sit pronus ad hominibus menciendum, quis fidelis crederet quod a Domino ad damnacionem perpetuam sit prescitus? Quid ergo moveret 5 fidem ad non asserendum audacter dyabolo quod in hoc presumptio dyabolica est mentitus? Nonne dicit Jesus noster quod talia secreta futura sicut adventus diei iudicii sunt a sanctis angelis ymmo a Christo humanitus ignorata (ut patet Matthei XXIV). Quo ergo colore 10 est dyabolus in isto Dei consiliarius, ut sciat quod iste quem temptat ad damnacionem perpetuam sit prescitus? Ostendat ergo in verbo Dei verbum quod loquitur et tunc credam. Unde inter alia que Deus vult esse ab homine ignorata hoc est unum precipuum quod homo 15 ignoret damnacionem propriam, in tantum quod (ut dicunt catholici) Deus non potest damnacionem propriam revelare homini, quia tunc daret culpabiliter occasionem homini ut desperet, et per idem si revelaret dyabolo ordinacionem damnacionis hominis ut sic 20 temptet. Quis ergo crederet tali stulto dyabolo in tanto mendacio quod presunit, quia ex primo mendacio est dampnatus et adhuc non erubescit mentiri, ut sua dampnacio fiat peior? Ille ergo est infideli deterior qui credit nudo verbo dyaboli in hac parte. 25

When a man is tempted, he should go on serving and trusting in God.

Habeat ergo temptatus sanctum propositum serviendi Deo in caritate continue et excusat a se adhesionem qua credit illi apostole infideli. Si autem quis habeat tale firmum propositum et spem perseverancie sicut debet, quis dubitat quin repugnat istis condicionibus quod 30 dampnetur? et evidens est salva implicacione dyaboli quod homo confidat de actu proprio et spe Christi quam de mendacio infundabiliter simulato.

The devil uses a man's sin to tempt him.

Secundo arguit dyabolus hominem ex peccatorum gravedine que commisit: Deus (inquit) non potest iustificari suam deserere, sed iusticia Dei requirit quod pro

7. DE in marg.: *Nota bene.* 9. I: *sunt sanctis;* ib. A: *ymo Christo.*
10. I: *quo igitur.* 11. DE: *sciat quod deest.* 13. I: *Ostendat igitur.*
41. E in marg.: *Ignorancia* } *angelorum et Christi.*

16. E in marg.: *Damnacionem hominis sibi revelare Deus non potest secundum catholicos.* 19. A: *ne desperet.* 21. I: *quis igitur;* ib. A: *in canto;* I: *in tanto.* 22. DE: *quod presunit stulto dyabolo;* I: *dyabolo correxit;* dico. 26. I: *Habeat igitur.* 36. DE: *qui repugnat deest.*
34. Codd.: *homini;* ib. A in marg.: *Secundum argumentum;* E in marg.: *Argumentum dyaboli secundum.*

peccato quod commisisti et longe minori perpetuo sis saying that its
 dampnatus; ergo necessario es dampnandus, et negando ^{heinousness} will damn him.
 minorem gravas tibi crimen, addens mendacium. Multi
 enim leguntur in scriptura dampnati sicut Caym, Saul
 5 et ceteri qui minus deliquerant quam tu qui crebrius
 peccasti. Hie dicitur dyabolo quod replicat nugatorie
 commenta mendacii sicut primo. Nam ex fide scripture We answer him
 nemo dampnabitur nisi fuerit finaliter impenitens pec- ^{that only final}
 cando in Spiritum Sanctum. Et constat ex eadem fide impenitence can
 10 quod istud peccatum est infinitum gravius quam pecca-
 tum aliquod finaliter penitentis. Quomodo ergo non
 erubescet mendax iste quod commisi plura vel alia
 maiora crima quam dampnatus iste qui eo ipso in
 Spiritum Sanctum sic peccavit. Deponat ergo diabolus
 15 commenta mendacii et servet viator fidem, spem et
 caritatem in Dei ministerio continue cum istis virtutibus
 perseverans et non est compossible quod sophista iste
 faciat sibi evidenciam ut desperet. Sed sicut nemo ledit
 20 If we fall into
 nisi ledatur a se ipso (secundum Chrysostomum), despair it is our
 sic nemo cadit in desperationem finalem nisi in ipsam
 own doing.
 incidat ex se ipso. Qui enim vixit vitam continue per-
 versam et est expers spei beatitudinis sic desperat; nec
 video quomodo aliquis aliter poterit desperare.

Volvamus ergo fidem scripture quomodo David, Petrus, God's mercy,
 25 Paulus et Magdalena cum ceteris similibus graviter as displayed in
 peccaverunt et Deus ex infinitate sue misericordie dona- Scripture.
 vit illis gradum beatitudinis super multos angelos pro
 levi merito, in quo finaliter persisterunt. Cum ergo
 Deus sit ita pronus ad miserendum et premiandum
 30 homines sicut unquam fuerat, cum nemo potest esse
 exhaustus sue misericordie vel *personarum accepcio apud*
Deum, sed oportet quod in quounque dampnato in-
 surgat ingratitudo, infidelitas et desperacio ex se ipso,
 patet quod inculpato Deo si homo dampnabitur, hoc Let a man
 35 erit ex sua negligencia non ex Deo. Consideret ergo think
 homicida quomodo diabolus iacet super caput, hoc est, ^{1. how the devil}
 Fol. 298° rationem vel volun | tatem hominis quem sic temptat, tries to master
 his will.

2. DEI: *condemnatus*; ib. 1: *igitur*; ib. DE: *est* 4. I: *et Saul*;
 A: *Sau*. 6. DE: *nugatoria*; ib. A in marg.: *Responsio*; E in marg.: *Solucio*,
 8, 9. DE: *peccando deest*. 11. E: *non deest*. 14. I: *igitur et passim*).
 18. D in marg.: *Nota bene*. 22. A: *est deest*; ib. 1: *sicut*. 24. I: *volumus*
 19. DE: *quod David*. 25. I: *cum suis sanctis*; DE: *cum sanctis*;
 19. DE: *Magdalene*. 28. A: *de letri*. 28, 29. I: *igitur Dominus*. 29. Alib: *misericordum*. 31. E: *acceptor*; ib. *misericordie*; *hic aliquot verba excidiſſe*
 31. 32. DE: *apud Deum deest*. 33. Codd.: *diabolus quomodo*.

19. Cf. Wyelij, De diabolo et membris eius Pol. Works, 362.

2. How God is Consideret secundo quomodo Deus summe pronus ad ready to help iuvandum se ipsum negare non potest nec in potestate him. deficere cuicunque qui quacunque hora sperat in eum.
3. Then he will shake off temptation. Et ex istis tercio fideliter execuciat temptationes dyaboli, cum Deus dedit sibi tam liberam potestatem. Et 5 Psalm. CXXXVI^o, 9 dicit Deus: *Beatus qui tenebit et allidet parrulos suos ad petram.* Parvuli autem cogitationes sunt et voliciones pericolose et iniciales et The acts of the soul are in our power. specialiter de desperatione. Cum ergo nihil sit magis in potestate nostra quam actus anime, teneamus illos 10 ne in deterius ulterius profundentur et allidamus eos extinguendo ad petram iusticie, cogitando de sua misericordia et conversacione humana. Et tunc possumus faciliter esse beati non obstante quacunque temptatione diaboli, cum plures adiutores sunt nobiscum quam cum 15 toto suo exercitu nec ab ipso convinci poterimus nisi gratis et recorditer nos reddiderimus sine causa.

SERMO IX.

(Serm. Mixt. XVI.)

Quis vestrum habet amicum. Luce XI°, 5.

20

The power of prayer.

Hoc evangelium docet fideles formam orandi et declarat parabolice per locum a maiori quod nemo potest ab oracione deficere nisi ipsem sit in causa. Prima autem racio parabolica stat in isto: patet de ratione amici quod in necessitate amicus *visitans eum media nocte pro 25 accommodandis tribus panibus quibus cibaret amicum reliquum*, deficiente prandio proprio; primus amicus habens sufficienciam panum vel prandii dabit illi in tanta necessitate, specialiter amico medio *perseverante in pulsacione continua*, ergo per locum a maiori sic erit in oracione 30 Deo debite porrigenda. Primus autem amicus est mistice Deus et homo iuxta illud Joh. XV°, 14: *Iam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus eius,* vos autem dixi amicos, *quia omnia quecunque audiri a*

8. A: *voluciones*; 1: *voluntates*; ib. E in marg.: *Parruti.* 9. E: *separacione*; ib. DE: *magis deest*; 1: *plus.* 10. DE: *anime.* 11. DE: *indecencias.* 15. ADE: *cum deest.* 17. *causa*; D: *et sequitur Rogacionum;* E: *Et sequitur septimus;* 1: *et cetera.* 18. A in marg.: *Sermo IX.* D in marg.: 7. *Rogacionum.* 20. A: *Luce II.* 25. DE: *ipse sit.* 29. DE: *amicus meo.* 30. 1: *igitur (et passim).* 31. DE: *oracione dominica.* 32. D: *illud deest;* ib. E in marg.: *primus amicus.* 33. 1: *facit.* 34. DE: *omnia etc.*; ib. E in marg.: 2.

18. Gospel for Rogation Monday.

20. Vulgate: *Quis vestrum habebit amicum.*

The friend appealed to is Christ.

patre meo nota feci robis. Amicus autem medius est He who asks is integra personalitas hominis ex corpore et anima constituta. Sed tertius amicus est animus eiusdem hominis a temporalibus rediens quibus afficitur ad corpus propter prium, querens locum in valle solida, ubi olim fuit requiescens. Quando enim anima evagatur circa temporalia et querens in eis requiem non invenit sed laborem, querit persona hominis a Deo per quod medium et quibus panibus pascet spiritum sic vagantem. Et media nocte, hoc est, in medio tenebre talis revolucionis anime in tenebra peccatorum abscondita sic redibit. Spiritus autem integer non habet amicum nisi Deum cuius auxilium in tali casu postulet, ut pro amico, hoc est, spiritu vagante, cibum habeat recreantem.

15 Tres autem panes possunt racionabiliter dici tres virtutes theologicæ que in personarum trinitate per ordinem sunt fundate. Si autem amicus is medius perseveraverit, petens, querens et pulsans pro cibo amici tertii venientis, quis dubitat quin amicus primus fidelissimus et graciosissimus panes spirituales quotquot habet necessarios ministrabit? Sicut enim panis corporalis est substancia corporei alimenti, sic virtus theologia est substancia anime nutriende. Nec est possibile quod racionalis necessitas secundi amici immineat et quod primus amicus in racionabili petito deficiat, et hinc communiter dicitur atque catholice quod ad rectitudinem oracionis requiritur quod oretur instanter, prudenter et indefectibiliter in nomine Trinitatis, sic quod oracionis instancia correspondeat Deo Patri cui appropriatur originalis eternitas; oracionis prudencia correspondeat Verbo Dei, sic videlicet quod a tanto domino petatur beatitudo a Deo racionabiliter concedenda. Joh. XVI°, 23 scribitur: *Si quid pecieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Indefectibilitas autem ponens obicem peccando in Spiritum Sanctum correspondeat bonitati. Et patet quod non deficiet viatoris peticio, nisi forte defectus fuerit in petente vel ratione indignitatis petentis vel ratione racionabilitatis petiti vel ratione negligencie in petendo

3. E in marg.: 3. 5 I: fuerat. 8. A: a Deo deest. 9. I: sic deest; ib. E in marg.: Media nocte. 13. I: casu deest; ib. DE: postulent; ib. DE in marg.: Tres panes. 14. D: vagante; E corr.: vagante. 17. A: medius. 19. 20. AI: fidelissimus. 20. I: et graciosissimus deest; ib. DE: quotlibet. 21. A: ministrabitur. 25. A: hic. 29 communiter deest. 27. A: et oretur; ib. E in marg.: Ad rectitudinem oracionis quid requiritur. 30. ADE: correspondet; I: correspondeat. 31. A: Dei, scilicet; ib. E in marg.: Defectus oracionis in quo est. 38. A: in petendo deest.

Et istis correspondent hec tria verba: *Petite, querite, pulsate.*

The prayers of
the predestinate
infinitely better
than those of
the reprobate.

This is a reason
for not buying
prayer.

Et patet quomodo oracio predestinati est infinitum melior quam oracio prescriti, cum Deus qui errare non potest in suo iudicio acceptat primam ad infinitum⁵ melius quam secundam. Et hanc credunt pii esse rationem quare Deus voluit predestinacionem et prescien- ciam esse nobis absconditas hic in via, ut fugiamus mercari pro deprecacionibus sacerdotum. Si enim con- ducens presbyterum sit predestinatus et ille presbyter¹⁰ curatus vel prelatus sit prescitus, infinitum plus valet meritum et oracio conducentis quam valet meritum aut oracio huiusmodi sacerdotis. Quis | ergo prudens tam^{Fol. 208^a} stolido mercaretur?

Why we should
trust that our
prayers will be
answered.

Secunda pars evangelii addit fidelibus rationem aliam¹⁵ parabolicam ad ipsos de oracionibus debitis confidendum, addens triplicem parabolam quomodo Dei filius non porriget lapidem fratri suo panem pro cibario postulanti; nec dabit serpentem pro pisce nec pro oro petito pro edulio scorpionem; sic enim faciens foret filius Belyal²⁰ derisivus. Si ergo filii Dei viantes volunt ex bonitate quodammodo naturali dare fratribus suis potentibus huiusmodi, bona data, ergo multo magis fons bonitatis Deus dabit creaturis suis ipsum digne potentibus pociora. Patet consequentia, quia bonitas et caritas necessitant²⁵ ad taliter faciendum. Ubi est ergo minera bonitatis huiusmodi, dabit digne potentibus meliora. Et hec racio quare Christus docet nos petere spiritualia atque magna, quia non decet Deum magnificentum dare temporalia, cum communiter forent toxica postulanti, sicut³⁰ non decet regem copiosum dare quadrantem ad miserum relevandum et conformiter Deus dat bona spiritualia suis fidelibus ut fidem et virtutes alias tamquam panem et scienciam tamquam pisces. Cum enim scientia inflat,³⁵ non est virtuti theologicae moraliter coequata. Oratio

3. E in marg.: *Predestinacionem, prescien- ciam quare Deus voluit nobis abscondi.* 5. A: accepta. 7. I in marg.: *Predestinacio et prescienza cur nobis sual abscondita.* 12. 13. A: aut oracio: ib. A: valet — huiusmodi deest. 13. DE: *Quis rogo:* ib. D in marg.: *Conductores oracionum.* 15. E: addidit. 21. I: *Si igitur:* 24. *pociora:* E. corr.: *meliora.* 26. A: munera. 27. A: hec deest. 29—32. I: *dare — relevandum deest.* 33. DE: *fidelibus deest;* ib. in textu aliquas: corr. in marg. 33, 34. I: *panes . . . pisces.* 35. DE: *moraliter deest;* ib. *Oracio:* A: *omnium (omni):* I: *omnium;* DE: *oracionem:* E in marg.: *Spiritualia et magna quare Christus docet petere.*

1. Lucae XI, 9. 17. ib. 11, 12. 21. ib. 13.
34. I. Cor. VIII, 1.

autem ad Trinitatis similitudinem signat rationem fidei quam Deus gracie quandoque viatoribus suis donat; et ista secundum rationem variam vocari possunt aqua sapientie. Et patet in parte quomodo Deus pascit spirituualiter viatores et potest applicari hereticorum sententia ad hoc dictum.

Quando enim fidelis communicandus panem postulat, If we accept the scilicet eukaristiam, que est panis substancialis (ut patet the friar's doctrine, alibi) porrigit sibi (ut false fingit) peius quam lapidem us worse than a stone. 10 quia accidens sine subiecto est peius quam serpentem vel venenum aliquod assignandum. Sed (laus sit Deo) hereticus iste non potest mutare naturas, sicut verbaliter false fingit; et sicut fratres pascunt populum qui illis credit cum tali lapide et serpente, quia cum heresi, ut 15 patet de triplici blasphemia fratrum et preminencia oracionis specialis supra dominicam oracionem, de fide ecclesie sancte catholice cum ceteris heresibus quibus pascunt simplices: sic quantum ad edulium pascunt eos cum mendaciis, iudiciis et aliis fabulis per artem dia-20 boli machinatis; et ista est subtilior cautela dyaboli introducta, quia per hoc sunt homines qui forent Christi filii tamquam membra diaboli toxicati.

Fingunt enim tamquam fidem catholicam quod papa suus sit caput universalis ecclesie et ipsi singuli vel 25 saltem sua medietas eius membra; et cum nec sciunt fundare hanc esse fidem ecclesie, cum a probabili sit falsum et a solo illo quem papam nominant sit sperandum et forte ex involucione sua in crimen tamquam diabolus nunc desperat, ille ergo frater qui seminat istos nedum 30 lapides sed venena, videtur esse peior quam homines quos hic Christus alloquitur, cum Christus supponit quod nollent fratrem suum in isto corporali cibario defraudare, sed isti non timent in spirituali cibo anime ducente ad diabolum decipere fratres suos.

35 Circa hoc evangelium dubitatur (ut supra) si homines debent ratione resistere diabolo temptatori, et videtur quod non, quia nemo habet rationem vel evidenciam quod sit predestinatus a Domino; et si non est prede-

4. I: *sapientia*; ib. E in marg.: *Nota*. 7. DE: *fidelis* deest.
8. EI: *supersubstancialis*. 10. E: *Deo quod*; ib. D in marg.: *Care falsum,*
qua natura in animali mutant naturam alimenti in naturam atiti, sicut sol
naturam semenis. 13. I: *false deest*; ib. DEI: *et sic.* 16. DE: *spirituualis.* 17. 18. I: *qui pascunt.* 18. eos; DEI: *eum.* 23. DE in marg.:
papa. 29. DE: *istos deest.* 32. DE: *volent.* 35. A in marg.: *Dubitum;*
D in marg.: *Queritur si dyabolo sit resistendum;* E in marg.: *Dubitacio;*
I in marg.: *Temptatori dyabolo si homines debent resistere ratione.*

Doubt:
How can we
answer the
devil, since we
may be
reprobate?

stinatus, tunc cum paribus est dampnandus; ergo nemo habet rationem vel evidenciam resistendi diabolo quod dampnetur. De illis autem loquor quibus non est revealatum quod in beatitudine salvabuntur.

Answer:
We are bound
to hope, we
shall be saved.

Hic dico (ut sepe alias dixi) quod quilibet debet dyabolo discredere et cuicunque hortanti quod dampnabitur, cum quilibet debet habere fidem, spem et caritatem et per consequens spem sue salvacionis; et sic non est nisi fatuus et seductus dyaboli qui desperat. Sed notandum (ut sepe alias) quod spes est citra claram scienciam sive fidem supra dubitacionem sive formidinem, sic quod proposito sperando homo debet dicere in casu: 'Hoc reproto vel suppono' et nec hoc credere, dubitare, concedere vel negare.

No man should
let his sin make
him despair.

In all despair
there is pride.

Et si obicis quod presciti et specialiter in mortis articulo vel post debent in desperacionem quam in penam peccati preteriti infligit dampnando incidere, sicut Deus indurat corda talium et facit rationabiliter quod desperant, hic dicitur concedendo quod Deus indurat corda hominum, cum indurare dicit penam rationabilem ut patet Exod. IX°). Non autem legi quin desperare sonat directe in peccatum, et ita sicut Deo non convenit facere quemquam peccare, sic nec facit aliquem desperare, et per consequens nemo debet sic facere; et si dampnati sunt necessitati et habent indeleibilem materiam desperandi, non tamen debent desperare, sicut | nec debent peccare. Nec potest esse evidencia dyaboli vel alicuius alterius quod homo debeat desperare, dyabolus tamen per mille meandros inducit suos filios ad finaliter desperandum et specialiter movendo voluntatem hominis ut in quoconque septem criminum finaliter requiescat. Sicut enim diabolus in omni peccato inmiseretur superbiam, sic non moveat ad desperandum nisi voluntatem moveat ad superbiendum, ut temptando Christum tripliciter in qualibet illarum trium tempta-

1. I: *Hunc non omnibus* 5. A in marg.; *Responsio*. 7. D in marg.; *Contra: Fides et spes non sunt ad impossibile*; ib. in marg.; *Diabolo est discredendum*. 10. I; *et notandum*: ib. DE: *dixi quod*; ib. AI; *circa*; E circa corr.; *citra*; ib. E in marg.; *Spes*. 11. I; *et supra*. 13. DEI; *quo t hoc*. 15. E in marg.; *Obiecito*. 18. A; *Deus deest*. 19. E in marg.; *Solutio*. 21. A; *Exod VII. Cf. Ex. IX. 12.* 23. D: *sic non facit amodo*. 25. AI; *sint*. 25. 26. I; *indebetem*. 26. DE: *misericordiam*; ib. I; *debet deest*. 27. I; *evidencium*. 39. D: *enim per*; A: *a quoconque*; ib. I; *septem deest*. 33. DE: *sic non moveat*; ib. E in marg.; *Nota*. 34. DEI: *unde temptando*.

29. Meandri, i. e. ambages subdole. Cf. Trial., pag. 353, 471.

cionum miscebat superbiam. Unde inter cetera peccata superbia habet rationem apparenie boni, cum sit bonum superbire vel excedere creature et hominis bonitatem. Cum Deus necessario propter immensitatem sue 5 bonitatis superat quamlibet creaturam, superbia tamen, prout dicit peccatum, singit falsum excessum bonitatis, ymmo innuit equiparanciam vel excessum creature super immensitatem bonitatis divine. Deus enim non potest sic velle et cum hoc non punire, ideo homo qui appetit 10 ista duo appetit duo irrationabilia supra Deum. Studeat ergo homo que est Dei directa volicio et conformet (quantum sufficit) se illi.

Nec est difficile fideli et specialiter theologo noscere It is not difficult directam Dei volicionem. Voco autem directam Dei to know what 15 volicionem illam qua Deus vult creaturam sibi servire, God wills us to do. antequam peccet, quia Deus non vult quod creatura aliqua puniatur, quod condempnetur vel quod induretur nisi occasione data de peccato preterito. Quando ergo voluntas hominis plene consentit ad facinus cum voluntate diaboli, tunc voliciones eorum sunt simul, et malignus tangit eum. Et conformiter dum vult alteri invidere vel irasci irrationabiliter fratribus ad iniuriam propriam vindicandum, dum vult a debito Dei servicio ociari, dum vult temporalia inordinate appetere, dum 25 vult irrationabiliter pascere corpus suum vel dum vult communicare cum femina vel cum creatura alia abutendo potencia generandi; dyabolus enim cognoscit ex naturali sollertia et antiqua experientia quomodo homo est pronus ad taliter delinquendum et captat sibi media 30 proniora per que inducat volitivam hominis ad taliter plene volendum, et sic peccatum committitur cuius perseveranciam diabolica multis mediis machinatur.

Et inter omnes cautelas dyaboli nullam maiorem Of all snares of vel infidelitatem considero quam quod homo in tide the devil the greatest is to 35 deficiat non plene credendo sententiis scripturarum. make man disbelieve Scripture.

Et istud peccatum nostris temporibus est communius usitatum; cuius unum medium inducens est superbia de variacione logice, quia homines logicam scripture infideliter non admittunt. Ad tantum enim inoluit

3. A: *superire*. 6. A: *excessum*; ib. D: *bonitatis*. 8. DE: *divine deest*; ib. E in marg.: *Superbia*. 11. A: *volicio et passim*. 15. I: *cre- turas . . . peccant*. 17. AI: *dampnetur*; ib. E in marg.: *Inrecta voluntas Dei*. 18. I: *Quando enim*. 23. DE: *vult de*. 25. A: *signum suum: signum exticti*; DE: *suum deest*. 35. E in marg.: *Diabolus ex naturali sollertia cognoscit ad quod homo est pronus et ex antiqua experientia*. 39. I: *invaluit*.

nostris temporibus hec infidelitas quod verbum Domini in fide scripture gracie scriptum contempnitur et tradicio humana infidelitatem sapiens exaltatur, ymmo (quod plus est) fides scripture tamquam heretica condempnatur et catholicatur perfidia Antichristi. Cum ergo ⁵ homo vivit spiritualiter in omni verbo quod procedit de ore Dei, quia (ut dicit Apostolus) in fide vivo filii Dei, non est mirum si multi sic errantes sint mortui infideles; et basis huius seminarii infidelis videntur esse fratres qui adulterant communius verbum Dei. ¹⁰

Men attend too
much to
human law,

which is a snare
of the devil.

Ex isto enim meditacio Dei contempnitur et exercitacio in lege humana, que de facto est lex iniqua, inducit, et sic legem Dei que condempnaret nostra opera atque vitam ex consuetudine mala antiqua despiciimus et novitates coloratas a dyabolo approbamus. Lex autem ¹⁵ nature cum lege morali evangeli foret sufficiens et tradiciones alie ex maiestate honoris mundani et lucro temporalium introduce sunt despiciende tamquam anime venenose: Que ergo cura de lege Christi, dicit lex talis fallax pape vel cesaris, dum fidelis habet sensum integrum ²⁰ legis Dei. Illa enim lex dicit plene quid et qualiter homo debet secundum Dei beneplacitum operari et alie tradiciones onerando conscientias reddunt homines plus perplexos, ideo non sunt nisi rete dyaboli. Et cum conversacio hominis daret evidenciam tam sibi quam ²⁵ aliis quod sit caput aut membrum de ecclesia sancta Dei, non mirum de prelatis nostris tam distorte a Christo viventibus si callide in desperationem finalis impenitentie inducuntur. Sicut enim gutte priores preparant ad fraccionem lapidis et ultima gutta cavat, sic ³⁰ peccata talia in medio vite hominis usitata preparant ad desperationem finalem et ex illis diabolus ipsam facilius introducit. Vivat ergo homo (quam plene sufficit) ^{Fol.} conformiter legi Dei et habeat perse ^{200^b} verantem voluntatem in lege illa standi in vita defensione et publica- ³⁵ cione, et tollitur occasio desperandi.

Unde videtur mihi quod introduce adinvenciones tam in religiosis quam humanis legibus dant occasionem

^{5.} I: *Cum igitur et passim*). ^{10.} E in marg.: *Basis seminarii infidelitatis fratres*. ^{11, 12.} DE: *exercitacio deest*. ^{13.} A: *que deest*. ^{24.} E in marg.: *Tradiciones que sunt rete dyaboli*. ^{32.} I: *(de)esperacionem finalem deest*; ib. I: *ex ipsis*. ^{32, 33.} DE: *et — introducit deest*. ^{33.} DE: *lege standi*; A: *standum defensione*. ^{37.} E in marg.: *Occasio desperandi*. ^{38.} I: *quam in*.

6. Matth. IV, 4. 7. Gal. II, 20.

toxicam desperandi, nam omnes se exercitantes in illis videntur temptare Deum, cum Matth. IV°, 7 dicit Christus dyabolo in temptatione secunda: *Scriptum est Deuteronomio VI°: Non temptabis dominum Deum tuum.* Quando enim dat Deus legem immaculatam animas convertentem que doceat fideles per quam viam secure transibunt ad patriam et homines dimissa illa lege transeunt per viam novam atque extraneam, nonne foret hec temptatione Dei tanta vel maior sicut saltare a deambulatoriis templi, ubi homo secure per gradus posset descendere, cum dicitur communiter quod temptare Deum sit querere experimentum de Dei virtute et de suo adiutorio stulte confidere sine inevitabili necessitate?

Sicut ergo non oportuit diabolum saltasse de celo, sic nec Christum de templi pinaculo, et cum gradus legis Dei sint securi ab hostibus et laqueis absconditis quibus sunt plene leges et religiones nove, videtur manifesta Dei temptatione illas periculosas induere et legem ac religionem Dei faciliorem et securiorem dimittere. Et idem est iudicium de papatu et statu quoconque prelati cesarii, cum status quem Deus in suis apostolis instituit sit securus, et status iste nedum sit a Deo prohibitus sed superfluus ac racioni viatoris contrarius.

Et forte si ista materia profunde conspicitur, quilibet criminosus aliqualiter temptat Deum, cum induit se statum in quo Deus posset cum iuste dampnare stulte sperans in Dei misericordia, quod est proprius desperare, et sic ubi status sacerdotis secundum ordinacionem Dei foret aliorum atque securior, dyabolus ex temptatione inducta ad dotandum ecclesiam utrique parti isti false et subdole contradicit, quia mos suus est in omni temptatione hominis periculosa mendacia seminare.

It is tempting
God to leave
His laws or to
introduce other
ways of life
than He has
appointed.

SERMO X.

(Serm. Mixti XVII.)

35 Sic Deus dilexit mundum. Joh. III, 16.

Hoc evangelium dat fulcimenta fidelibus ad orandum que sunt fides, spes et caritas; nemo enim adorat Deum

Faith, hope and
charity the
grounds for
prayer.

5. b in marg.: *Quid est temptare Deum;* E in marg.: *Nota bene;* ib. A: *dat deest,* 8. A: *transiunt,* 13. A: *evitabili.* 14. E in marg.: *Temptare Deum;* I in marg.: *Temptare Deum quid est.* 15. A: *deest;* 22. E in marg.: *Nota hic.* 29, 36. DE: *ex contentione inducta.* 32. EI: *seminare etc.* 33. A in marg.: *Sermo X.* DE: *VIII. I; diligat.* 36. A: *ad ortandum.*

35. Gospel for Whit Monday.

affectione fideli in quem non credit nec petit affectione constanti in quem non sperat nec pulsat affectione familiari Deum quem caritatively non amat. Ideo fides, spes et caritas sunt tres ale vel fulcimenta hominis ad orandum. Cum ergo Deus prior dilexit nos, premittit 5 evangelium formam caritatis maxime qua Deus suos filios diligebat: *Sic, inquit, Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam eternam.* Ubi patet

God's love
shown in the
gift of His Son
for the
salvation of the
Church.

primo quod forma dilectionis Dei exprimitur, et per 10 mundum videtur sane posse intelligi ovis centesima vel ecclesia viatorum: nam gratia salvacionis eorum fuit dominus incarnatus, passus et mortuus cum aliis articulis fidei quos complevit; cum enim maioritas dilectionis amici capi debeat penes maioritatem donati et formam 15 donandi, patet quod nulla maior dileccio potest esse facta homini; nam donatum cum sit verbum eternum et unigenitus filius Dei patris, est infinitum prestancius toto mundo.

God in giving
does not
alienate what
He gives.

Et talis dacio decet regem magnificum, specialiter 20 cum donatum non exinde perditur, sed fructus donationis Deo acquiritur, cum donatur domino quicquid acquiritur servo suo. Si autem formam donationis attendis, patet quod nichil potest dari graciosius, cum gratis sine preexistente merito Deus proposuit eternaliter 25 filium suum dare. Nemo enim potest mereri nisi ex titulo gracie beatitudinem; quanto magis homo prostratus peccato mereri non potuit filii Dei unigeniti dacionem? Et cum Deus non potest noviter quemquam diligere vel aliquod bonum dandum homini temporaliter 30 ordinare, patet quod sicut ista Dei dileccio sic ista ordinacio est eterna. Et patet conclusio: Si enim dileccio variatur proporcionabiliter ad variaciōnēm dilecti, vel oportet concedere quod variacio dilectionis Dei sit causa variaciōnēs dilecti vel econtra; si secundo modo 35 detur, tunc dileccio Dei non est originale premium quare dilectum aliquod facit bonum, sed econtra ipsum mutat dilectionem Dei ad votum. Sed quid impossibilius, cum dileccio Dei eterna precedit bonitatem cuiuslibet creature, quia ordinacio sua eterna et sic Deus ordina-40

This gift must
have been
purposed from
eternity, or God
would not be
invariable.

5. I: *cum igitur* (et passim). 11. *ovis*; D: *cius*; E corredit; E in marg.: *Per mundum intelligitur.* 14. I in marg.: *Maioritas dilectionis amici unde debet capi.* 17. E in marg.: *Maioritas dilectionis capturatur.* 23. DE: *dotacionis.* 28. I: *nisi filii;* ib. E in marg.: *Dileccio et ordinacio Dei est eterna.* 38. I: *magis impossibile.*

Fol. 290^r cionem suam diligit et per consequens ordinatum est nichil ergo foret iuxta hanc viam dileccione Dei instabilius, cum musca quantumlibet movente alas suas vel movente quomodo libet qualibet creatura consequentur 5 moveretur Deus instabilius quam homo qui suum dilectum diligit post et ante. Si primo modo detur, tunc posita variacione dilectionis Dei proporcionabiliter ad dilectum oportet totam causam originalem dilectionis et odii et sic boni et mali in Deo ponere. Sed quid inconveniens? Ideo dicit Augustinus cum aliis ipsum sequentibus: Deus nichil potest diligere vel odire, nisi eternaliter sic se habeat quoad illud; et cum diligere creaturam sit ipsam diligere quoad bonum aliquod, patet cum Deus eternaliter dilexit hunc mundum, quod 15 ipsum dilexit ad aliquod bonum notabile et illa que media sunt ad illud.

Et patet de ratione regis magnisici quod sicut dilexit mundum predictum ad beatitudinem, sic dilexit ut filius suus pro mundi beatitudine modo quo fides asserit 20 pateretur et sic virtute dilectionis Christus Dei unigenitus fuit passus. Et ideo subiungit textus pro causa sequente ut *omnis qui credit in eum non pereat sed habeat vitam eternam*, ubi oportet intelligere quod in Christum credere sit sibi per amorem caritatis perpetue 25 adherere. Et loquor de caritate perpetua que est dilectione virtute predestinacionis non excidens. Et patet verbum evangelii contra dyabolicos capieñosos.

Et sequitur in textu: *Non enim misit Deus filium suum in mundum ut iudicet mundum sed ut salvetur mundus per ipsum*. Ubi suppono primo per mundum intelligi sicut supra, suppono secundo quod per iudicare mundum intelligitur (ut sepe in evangelio) mundum auctoritative ad damnacionem perpetuam declarare, et suppono tertio quod intelligatur per salvacionem mundi 35 beatificacio predestinatorum perpetua. Et patet textus

The faith by
which we are
saved is
informed by
love.

The world that
is to be saved
is the body of
the elect.

3. I: *re morente*. 5. D: *moveret*. 6. D in marg. inf.: *Mons surgat*.
8. I: *dilectionis deest*. 13. DEI: *diligere ad*. 14. A: *diligit*.
11, 15. E: *hunc → ad deest*. 15. A: *notabile deest*. 17. I: *de deest*.
23. DE in marg.: *Credere in Christum*; I in marg.: *Credere in Christum quid est*. 27. DE: *diabolos*; A: *capieñosos*. 28. A: *Dominus filium*.
30. D in marg.: *mundum iudicare*.
30. I in marg.: *iudicare mundum quid est*. 34. I in marg.: *Salvare mundum quid est*.

10, 11. Cf. De Ecclesia, pag. 111. 28. Joh. III, 17.

eo quod Deus non potest frustrari a suo proposito, sed finis propter quem Deus intendebat hoc facere fuit iste, ergo oportuit necessario finem sequi. Et hec racio quare predestinati quibus sit revelacio sicut fuerunt isti Evangelista et Paulus confidentes in Dei veritate necessario sic agebant.

Unde sequitur in textu evangelii: *Qui credit in eum non iudicatur, qui autem non credit iam iudicatus est, quia non credit in nomine unigeniti filii Dei;* ubi patet luce clarius quod quicunque crediderit in Christum 10 caritate que non excidit pro nullo tempore ad sensum expositum iudicatur. Et patet ex eodem quod qui non sic in Christum crediderit ad penam perpetuam eternaliter iudicatur, et per consequens iam iudicatus est, quia deficit sibi fides que caritate perpetua formaretur. 15

Judgment
consists in the
fact that men
love light or
darkness, good
or evil.

Et sequitur in textu: *Hoc est iudicium quia lux venit in mundum et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem,* ubi videtur evangelium iudicium parum extendere ad veritatem pro qua Deus eternaliter iudicavit, et ponuntur exempla tam in bono quam in malo. Nam cum 20 venit plenitudo temporis, lux verbi Dei venit in mundum per incarnationem omnem hominem illuminans aliquante. Materia autem dampnanda iudicii stat in isto quod dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Nemo enim dampnabitur nisi malum culpe plus diligit quam 25 bonum iusticie, quia nisi finaliter peccatum preferat ante Deum qui est bonum infinitum, non dampnabitur. Ideo intelligendo per homines mundanos captos finali philargia, patet verbum evangelii quomodo dilexerunt homines magis tenebras quam lucem, non solum quia 30 dilexerunt terrena que sunt ad omnem punctum sui intrinsecus tenebrosa magis quam celestia que sunt in consideracione vel affectione magis remota, licet sint in sui natura lucida atque clara.

Unde quia homines dilexerunt virtutibus plus peccata 35 et (quod est summe dampnabile) terrestria plus quam Deum, in hoc errore iudicii stat dampnacio sempiterna. *Erant enim opera eorum mala; omnis enim qui male agit odit lucem et non venit ad lucem, ut non arguantur*

4. I: *iste.* 7. I: *non credit in eum.* 12. A: *quod deest.* 13. I: *credit.*
17. I: *dilexerant.* 27. ante; I: *aliquando.* 28. DE: *malos captos.*
32. 33. A: *in consideracione — sint deest.* 35. A: *Verum quia.*

7. Joh. III, 18. 16. ib. 19. 38. ib. 19, 20, 21.

opera eius, qui autem facit veritatem venit ad lucem, ut manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta. Ubi primo patet quod peccata preterita sunt causa profundacionis in crimine consequente, cum pro causa dicitur:

5 *Erant enim opera eorum mala.* Et causa huius mali operis consequenter adiungitur, cum sic insertur: *Omnis enim qui male agit odit lucem.* Cum autem lux sit operacio virtuosa, patet quod in quantum quis male agit, hoc est, criminaliter, odit operationem contrariam que 10 est lux, quia operacio virtuosa. Unde ex instinctu naturali homines agentes turpia ut luxuriam et alia vicia detestanda odiunt lucem corpoream, ne sua vicia patescant.

Sin leads to more sin.

Fol. 200^a Verumtamen sophisticacio ista superfluit, | cum luci prime que cuncta iudicat, cuius iudicio est standum 15 finaliter, sunt cuncta in quibusunque tenebris fuerint satis clara. Ideo superfluit ut talis malus fugiat lucem corpoream vel noticiam humani iudicii ne eius opera perversa arguantur, cum lux prima de quolibet tali opere ad regulam finaliter iudicabit. Opposite autem 20 condicionis sunt illi qui innituntur virtuosis operibus veritatis Christi. Ipsi enim volunt quod sua facta et dicta in populo publicentur, quia sciunt quod prima veritas in qua fundantur non potest deficere, ne generaliter publicetur. Ideo confidens de fundamento tam 25 stabili gaudet quod sua sentencia publicetur.

Uselessness of fleeing from the light.

Circa hoc evangelium dubitatur utrum tres virtutes theologice scilicet fides, spes et caritas sint ad evacuandas versencias dyaboli requisite, et probatur quod non, quia eius evacuacio stat per se in predestinatione atque 30 presciencia quibus iste tres virtutes sunt inpertinentes, cum blasphemari ut Petrus, Paulus et ceteri de sua beatitudine sint securi et iniusti ut Saul, Scarioth et ceteri sunt in dampnacione perpetua diffiniti. Ex quibus potest elici quod sicut Dei ordinacio ad ista necessitat, 35 sic ad futura quelibet, cum Dei ordinacio scientifica ad ista necessitans ad cuncta scientificabilia se extendit.

Some question whether predestination does not make the virtues unnecessary.

1, 2. A: *qui autem — opera eius deest.* 3. *peccata;* I: *predicta.*
 4. I: *sequeste.* 6. I: *infert.* 7. E in marg.: *Lux in proposito.*
 II. I: *alia turpia* 12. AI: *patescant.* 15. *sunt;* A: *patent.* 16. I:
Non superfluit. 26. AE in marg.: *Dubium;* I in marg.: *Questio;* D in
 marg.: *De virtutibus theologicis;* In marg. int.: *Virtutes theologice si*
sunt necessarie ad salvandum; E in marg.: *Virtutes theologice si sunt*
necessarie ad salvandum. 28, 29. A: *probatur — predestinacione* deest.
 30. quibus; ib. D in marg.: *cuius.* 31. DE: *Petrus et.* 32. A: *et iusti.*
 35. E: *quilibet eadem Dei;* ib. A: *Dei deest;* ib. DI: *scientificabilita.*

Answer:
Every Christian
needs
1. Faith,

Hic dicitur (ut sepe superius) quod iste tres virtutes theologice sunt necessarie viatori, cum fundamentum vite virtuose viantis sit fides tamquam substancia firma adhesio veritati tam preterite quam future. Nec video quomodo viator posset sine fide stabili virtuoso vivere.⁵

2. Hope,

Spes autem est firma adhesio in suo genere quod propter vitam virtuosam homo beatitudinem consequetur, et sicut in fide dubitacio expellitur, cum firmitas noticie sit ad creditum requisita, sic in spe formido excluditur, cum ex fide et virtuosa vita et ex firmo perseverando proposito speratur absque formidine felicitas consequenda. Sed sicut fides evacuat demonstracionem vel naturalem noticiam, sic spes evacuat certitudinem de presenti, cum loco fidei et spei succedunt in patria clara intuicio atque fruicio.¹⁵

3. Charity.

Despair is of
two kinds:
a. cowardly
fear of grace
failing;
b. overcon-
fidence.

Caritas autem que est dileccio de presenti manet stabilita hic et ibi. Unde videtur quod sicut in virtutibus moralibus dupliciter homo potest transire medium virtuosum, sic in materia spei potest homo dupliciter desperare, primo modo tamquam pusillanimis de finali 20 perseverancia in caritate deficere et secundo modo superhabundanter de Dei misericordia errando diffidere, quod quantumeunque viciose vixerit et in tenebra peccati perseveraverit erit salvus, cum Deus non potest perdere quem tam gracie redemit. Et cum hic sit defectus spei, patet quod talis viciose desperat, cum propter defectum fidei excedit medium virtuosum. Oportet enim viantem instanter vivere virtuose, quia cum retrocedit et indisponitur per omissionem boni operis, debet vicia et omissions huiusmodi plus quam amissions tempore-30 ralium omnium formidare. Quod autem Petrus, Paulus et similes ad tempus fuerant blasfemi et aliter viciosi, ostenditur Dei misericordia ex hoc quod tam fructuose postmodum sunt contriti. Ex hoc enim caverunt prudencius futura pericula. Ideo videat militans si vita sua 35 sit virtuosa virtute fidei scripture debite regulata et iuxta evangelium operibus suis sanctis debet sperare quod finaliter est salvandus; et palpet firmitatem pro-

i. A in marg.: *Responsio*; E in marg.: *Solutio*. j. I: *tam deest*; ib. I: *tamquam future*; ib. DEI in marg.: *Fides*. o. E: *est deest*; ib. DEI in marg.: *Spes*. s. Codd.: *sic*. t. I: *ex vita et virtuosa fide*: A: *fide ex*. u. A: *absque fortitudine*. v. A: *dileccio deest*. w. A: *stabiliens*: ib. DEI in marg.: *Caritas*. x. I in marg.: *Desperat homo dupliciter*. y. A: *ex Dei*. z. DEI: *virtuose vixerit*. aa. I: *debet — omissions deest*. bb. I: *quod carerent*. cc. DEI: *summa pericula*. dd. A: *debita*.

positi de futuro standi humiliiter secundum fidem scripturae in lege Domini usque ad terminum vite sue.

Et non subest sibi materia desperandi nisi in aliquo istorum trium deficiat et specialiter in fide. Quis enim 5 obliquans a lege Domini in fide non deficit, cum scilicet actualiter crederet quod oculi Domini lucidiores sole omnia quantumcunque abscondita intuentur, et omnia gesta hominis tam bona quam mala necessario mercede remunerabit ad regulam: Si (inquam) hanc fidem in 10 actu habuerit nec erit spes sua sopita peccato nec actualiter sic delinquet; ideo verum est antiquum porisma fidelium quod impossibile est viantem in aliqua virtute deficere nisi in fide deficiat. Excusat ergo fidelis peccati presenciam et cogitationes extraneas et instet virtuoso 15 Dei servicio fideliter et speranter.

Nec video quomodo est fides vel spes in homine nisi assit caritas; et nullum istorum dimissum est in actu secundo nisi culpa actualiter sit dimissa. Cum autem sequitur: Petrus quoad Deum est huiusmodi, ergo est 20 huiusmodi, simpliciter patet quod si quis est infidelis quoad Deum, tunc est simpliciter infidelis; si ergo minister vel servus notabiliter deficit in ministerio vel servitute debita domino temporali, tunc est de tanto sibi infidelis. Quare ergo non sequitur: Si creatura sic

Fol. 300
notabiliter sit infidelis | domino Deo suo, tunc erit 300 simpliciter infidelis. Et patet quod multi menciantur, dicendo quod habent fidem, spem et caritatem et tamen sua vita et opera contradicunt. Sed Veritas dicit: *Operibus credite.* Sicut sophisticatur enim in materia de quiditate hostie consecrata, in materia de potestate prelati et in materia de absoluzione cum sibi similibus, ita sophisticatur in materia de virtutibus anime insensibilibus. Sed sciamus hypocrite quod Deus cui debemus esse virtuosi non potest verbis nostris decipi, et eodem modo est de spe et caritate mendacium. Et patet quod multi et magni in ecclesia dicunt se esse fideles ecclesie prelatos et tamen sunt Deo manifesti heretici et membra dyaboli.

There is no ground for despair where there is faith.

Faith will express itself in works.

5. I in marg.: *Obliquans a lege Domini deficit in fide.* 6. E in marg.: *Nota.* 17, 18, I: *istorum est in actu secundo nisi culpa.* 19, DEI: *re quoad.* 20, DEI: *quod deest.* 20, 21, I: *fidelis.* 23, I: *domini.* 24, E: *non sequitur deest.* 25, DEI: *sit deest.* 25, 26, DEI: *est simpliciter.* 30, A: *in materia deest.* 31, A: *sibi deest.* 33, A: *hypocrite deest.* 34, DEI: *in eodem.* 35, D: *medio.* 37, A: *et prelatos.*

29. Joh. X, 38.

The true life for priests is taught in Scripture; by the example of the Levites, Medium autem ad discernendum hec omnia foret fides scripture, ut notando tres leges de veteri testamento, scilicet Numeri XVIII°, Deuteronomii XVIII° et Ezechielis XLV°, quomodo filiis Levi fuit prohibitum habere partem cum suis fratribus, non obstante quod 5 erant in estate puerili seculi cum duris oneribus legis veteris onustati. Si (inquam) iste tres leges forent posite iuxta cartas humanitas adinventas, videri posset utrum verbum Domini quod est lex christiani foret ponderacius apud vocatam ecclesiam quam scriptura apocrypha 10 Antichristi.

2. by Christ's command to preach. Iterum, iuxtaposito isto verbo Domini Marci ultimo: *Predicate evangelium omni creature iuxta mandatum episcopi sive pape, videri posset faciliter utrum hoc mandatum Christi dictum curatis foret ponderacius 15 quam mandatum episcopi verbis Christi contrarium ad spoliandum simplices pro perficiendo opere Antichristi, et sic generaliter de omni facto presentis ecclesie sacerdotum. Tales ergo agentes et conscientes contra verbum Christi habent materiam desperandi. Et solum illi qui 20 observant legem Christi in verbo et opere habent materiam sperandi beatitudinem in eterna retribucione. Doceat ergo dyabolus suum temptatum quod convenit legi Christi et de tanto timeat sed non ultra.*

Aristotle's rule that a virtuous man takes pleasure in doing good is insufficient. Et patet quod impossibile sit sine vera fide esse 25 hominem virtuosum, et fides in multis ac magnis prelati tantum titubat, quantum egeni sunt sacerdotes nostri, licet sint in stercore temporalium abundantes. Et sic licet Aristoteles dedit pro regula ad cognoscendum virtutem quod homo ex habitu bonum delectabiliter 30 operatur, oportet tamen fidem superaddere, cum Aristoteles materiam nostre fidei ignoravit. Potest autem infidelis delectabiliter operari bona de genere et cum hoc esse prescitus actualiter male agens, cum disposicio inclinans hominem ad agendum bonum de genere non 35 sine gratia et fide per se facit hominem virtuosum.

2. I: *et notando.* 4. Codd.: *Fech.* XLIV. Correxii; ib. A: *prohibitum est.* 6. E: *fueritis.* 8. A: *iuxta caritas.* 10. I: *scripta.*
12. ADE: *Matthei.* 13. E: *predicare.* 11. E: *videre.* 21. E in marg.: *Nota bona.* 23. A: *ergo deest;* I: *igitur;* ib. DEI: *contravent.*
25. I: *quod cum.* 26. ac: X: et. 28. AD: *sic deest.* 29. D in marg.
sup: *Secundum Aristotelem virtuosum ex habitu delectabiliter operari.*
E in marg.: *Infidelis delectabiliter potest bona operari.*

13. Marci XVI, 15. 31. Aristoteles Ethica Nicom. II, 4 sqq., 1106 sq.

Nec dolor aut tristitia flencium christianorum ostendit ipsos virtutis expertes, cum anima Christi fuit tristis usque ad mortem et operando meritorie sepe flevit, verumtamen si homo operetur opera virtuosa cum delectacione vel tristitia est evidencia nobis ex operibus quod sit moraliter virtuosus. Sed utrum opera procedant ex virtute sive hypocrisi, est dubium apud multos; ideo in talibus cum habemus solum probabilem coniecturam, non debemus (sicut nec apostoli fecerunt) contendere, sed iuxta formam scripture nostram conscientiam regulantes debemus dimissis talibus frivilis instanciū operari et *in omnibus sumentes scutum fidei scripture*; ymmo pro minimo habentes quod ab hominibus iudicemur, sed scientes ex fide quod Christus coram quo vivimus habebit unum magnum diem iudicii in quo secundum qualitates intencionum et operum nos singulos iudicabit; ideo dimittamus pronunc flatus vocum hominum et suum iudicium, cum ex fide certi sumus quod sine timore mundi sive dyaboli Christus tunc nos singulos iudicabit, et credamus quod oracio recte vite vel operis est Deo placencior quam vocalis.

SERMO XI.

Omne quod dat mihi pater ad me veniet. Joh. VI°, 37. Use of funeral services.

Multiplex ponitur causa quare fiunt in ecclesia exequie mortuorum, aliqua vera et laudabilis et aliqua sophistica et dampnabilis. Laudabilis autem consistit in tribus, primo quod de morte Christi et de causa nostri peccati devocius recolamus, secundo ut attendendo ad miseras mortui nosmet ipsos in moribus corrigamus et tertio ut devocius orando pro mortuis dormienti ecclesie adiutorium impendamus. Triplex autem ponitur causa nephanda dyaboli quare mortuorum exequie sunt hodie sic sollempnes: prima ut apud mundum nomen divitis

Prevailing abuses in them.

1. DEI: *christianorum* deest. 7. In marg.: *Nota.* 10, 11. D: *regulantis.* 11. I: *instanciis.* 12. ADI: *ymmo* deest. 13. A: *quia ab omnibus.* 17. A: *ideo* deest. 21. *vocalis*: ib. E in marg.: *Sequitur aliud.* 22. Hic sermo in codd. ADE habetur. A in marg.: *Sermo XI.* In codd. I et E hunc sermonem in parte secunda sub numero LV invenies. Cf. Serm. II, pag. 445; ib. D in marg.: *Exequie*: E in marg.: *Pro defunctis.* 25, 26. A: *et aliqua — autem* deest. 26. A: *constat*; ib. E in marg.: *Quare in ecclesia fiunt exequie sunt cause multe.* 1, 2, 3. 31. E in marg.: *Causa nephanda.* 33. DE: *primum*: E: corredit: *prima*; ib. AE in marg.: 1.

12. Eph. VI, 16. 22. Cf. Opp. Johannis Hus, tom. II, fol. 48^b.
23. Mass for the dead, Tuesday Gospel.

defuncti solemnis celebretur, secunda ut vita mortui per multa mendacia commendetur et tercia pharisaica ut lucrum tempor | alium sacerdotibus cumuletur. Et ^{Fol.}
^{300^b} iuxta istos sermones aptati pro mortuis laudabiliter vel

The Father
gives the
predestinate to
Christ.

culpabiliter variantur. Premittamus ergo sensum evan-

gelii tamquam fidem, ubi notum est, primo quod Christus

loquitur de dacione predestinati ad beatitudinem, ut sic

datus perficiat regnum Christi, et tunc patet necessitas

verbi primi; et secundum verbum ex hoc evidet quod

impossibile est sic datum Christo foras eici in die

iudicij post vel ante. Nam prescitus carens pro tunc

veste nupciali sicut obmutuit sic irremedialiter continue

The reprobate
rightly damned.

est dampnatus. Quid (rogo) racionabilius quam quod

prescitus qui in omni genere locucionis cessavit a laude

Dei, laudando mundum atque diabolum dum hic vixit, 15

careat responso in die iudicij coram summo iudice

quem offendit? Nec abest necessitans prescienza, cum

illa necessario dicit culpam dampnabilem in prescito.

Deus enim ex hoc prescit Petrum dampnandum quod

prescit ipsum esse racionabilius dampnabilem propter 20

finalem inpenitenciam qua peccabit.

God's mercy
manifested in
the reprobate.

Et breviter facta tota resolucione causalium in ista materia culpa iacet ex integro in peccatore et misericordia in dampnante. Magnum quidem est opus misericordie quo Deus vult mundum perfici per illos prescitos 25 quos Deus scit libere sic peccare. Nec est inconveniens sed consonum quod sciencia Dei eterna qua scit Petrum esse dampnandum pro finali impenitencia, causetur ex eterna sciencia qua Deus scit ipsum esse de ratione dampnabilem, et quod tales sciencie in diverso genere 30 causandi causant se reciproce.

Christ redeems
only the
predestinate.

Sed reliqua materia ista logicis certum est ex fide quod Christus *neminem qui venit ad eum foras eicit*, sicut neminem quem prescit ad dampnacionem redimit nisi equivocetur de redempcione quoad bonum iusticie 35 temporalis. Quare autem Christus non redimit hunc vel illum, causa est quia prescit talem esse finaliter

¹ AD: secundo; ib. AE in marg.: 2. 2. AE in marg.: 3. 6. A: ad hoc. 12. A: sic deest. 13. BE: *Quid ergo responso racionabilis?* E corr.: racionabilis. 15. E in marg.: *Prescitus carebit responsum in die iudicij.* 16. DE: *coram summo iudice deest.* 17. DE: *necessitas;* ib. D: *presicia;* E: *presciti.* 19, 20. DE: *dampnandum – racionabilius deest* 22. causalium; DE: *taliū.* 25. E in marg.: *Nota.* 35. DE: *redempcione dampnacione.*

sibi ingratum et per consequens indignum sic redimi. Talis ergo non venit ad Christum ad sensum evangeli*ū* sed ab ipso se subtrahit per peccatum. Causa autem assignatur pro tota ista sentencia, cum evangelium ita subdit: *quia descendit de celo non ut faciam voluntatem meam sed eius qui misit me.* Ubi videtur Christum intendere quod descendit de celo, hoc est, fuerat incarnatus ut faciat ut novit velle principaliter Patrem suum, quia certum est ex fide quod quidquid Pater de celis voluerit, tam divinitus quam humanitus, vult et Verbum; divinitus quidem, quia omnium trium personarum divinarum est una concors et eterna volicio, et humanitus, quia cum Christus secundum naturam assumptam seit omnia et peccare non poterit, patet quod quidquid vult Trinitas vult et assumpta humanitas modo suo.

Et noticiam istius modi loquendi vellem hereticos illos attendere qui abiciunt glosam istam Ambrosii tamquam hereticam quod post consecrationem hostie non remanet panis, sed quod sit panis dicendum est esse solummodo corpus Christi; hoc est secundum glossam verborum Ambrosii, dicendum est esse solum principaliter corpus Christi. Est enim modus loquendi scripture subintelligendo ad verbum simpliciter exprimere huiusmodi negativas, ut Marci dicitur: *Qui cuncte me recipit non me recipit sed eum qui misit me.* Et ad Ephesos VI°, 12 dicitur: *Non est nobis collectuacio adversus carnem et sanguinem sed adversus principes et potestates.* Ubi certum est quod Apostolus voluit et docuit adversus carnem et sanguinem sed non solum et principaliter hominem reluctari. Et idem tertio patet ex evangelio, et Johannis specialiter, ubi Christus secundum quandam proprietatem originis prefert communiter Patrem suum. Numquid ergo glossa sufficiens pro evangelio sufficit et Ambrosio qui in modo loquendi fuerat assiduus eius sequax? Quomodo ergo negandum

True meaning
of St Ambrose's
words as to the
host.

1. A: *redemi.* 4. D: *approbat.* 6. E in marg.: *Cristus incarnatus quare.* 12. A: *volicio.* 20. D in marg.: *Sacramentum altaris.* 21. E in marg.: *Nota.* 23. *simpliciter;* E corriger vult: *principaliter.* 31. D: *ubi vult;* E: *extinct.* 35. D: *assiduus* twice.

5. Joh. VI, 38. 21. Cf. Fasciculi ziz. pag. 127: Tertius testis est B. Ambrosius in libro suo de Sacramentis et ponitur in canone De Consecratione, dist. II. *Panis est in altari. Quod erat panis,* inquit, *iam est corpus Christi post consecrationem.* 24. Marci IX, 36.

foret quod panis remanet post consecrationem ex hoc quod remanet principaliter corpus Christi?

The Father and
Christ work to
save all the
predestinate.

Hec est autem voluntas Patris mei, ut omne quod dedit Christo pro integracione regni celorum non perdat secundum finalē impenitenciam ad gehennam, sed cum 5 opera Trinitatis sint indivisa a dextra sicut pater cum Christo erat, sic in die iudicii suam resuscitet creaturam. Nam pater Christi usque modo operatur et ipse eciam inseparabiliter operatur. Ideo cum voluntas Dei Patris sit talis, patet quod oportet ex volitione mutua ita esse. 10 Ergo Christus qui mentiri vel errare non potuit vere dicit quod *hec est voluntas Dei Patris, ut omnis qui videt Filium per fidem debite formatam et credit in eum,* sibi caritate perpetua adherendo, *perpetuo sit beatus,* et quod Christus ad hunc finem ipsum resuscitet in die 15 iudicii. Nec oportet multum mussitare si Christus hec solum fecit humanitus vel cum hoc divinitus, quia probabile videtur quod Christus nichil facit humanitus ^{Fol.} 300^e nisi faccio sua divinitus misceatur, quia sicut commiscentur due nature Christi ad invicem post incarnationem 20 (ut Augustinus loquitur), sic commiscentur ad invicem tales duplices raciones, cum Christus nichil fecit humanitus nisi secundum rationem humanitati illi proprium, et per consequens, secundum rationem aliquam deitatis. Ideo oportet fidelem prudenter distinguere inter com- 25 munes et proprias raciones et bene notare quomodo reduplicative in rationibus huiusmodi implicantur.

The funeral
rites now used
harm both dead
and living.

Circa hoc evangelium dubitatur utrum exequie tam sollempnitate tum generaliter meritorie, et certum est quod non; quia communiter nocetur tam 30 vivis quam mortuis in sollempnizando tales exequias; vivis quidem, quia vane pro honore mundi bona pauperum superflue expenduntur, et nocent mortuis, quia suffragium superstitem amicorum subtrahitur et occasione ministrata de male quesitis temporalibus inchoatum 35 peccatum perficitur; unde difficile videtur quod bona mortui in talibus exequiis consumantur, nisi tam bona

6. DE: sunt. 11. DE: vel errare deest. 13. DE: debite deest.
15. DE: resuscitat. 16. si: codd.: sic. 17. DE: et cum. 18. E in
marg.: *Unio in Christo duarum naturarum et actionum earundem.* 21. A:
loquitur deest. 28. A in marg.: *Dubium:* D in marg.: *Utrum exequie
defunctis sint meritorie:* E in marg.: *Dubium de solennitate exequiarum.*
28. 29. A: *tam sollempnitate.* 29. DE: *hodie deest.* 34. E in marg.:
Solempnitates nocent viris et mortuis. 35. A: *de malis.*

pauperum quam merita superstitionis confundantur. Et cum mortui communiter dederunt occasionem ad ista crimina terminandum, certum videtur quod mortui ex hinc ad paciendum penalius obligantur. Quid (rogo) 5 prodesset mortuo extra statum merendi iam posito quod sic nocet anime viventis qui quantum ad statum attinet habilis est mereri? Constat quidem ex fide quod dum homo est sic mortuus, non meretur, quia non tunc dignificat se in gratia ad beatitudinem consequendam; 10 oportet enim quod ille nature uniendo in patria in merito vie eciam sint unite, quia aliter natura sine suo merito in patria est beata. Sicut ergo arbor non crescit nisi dum vivit radicibus, sic homo non crescit in merito nisi dum ambe nature unite reciproce se iuvant in 15 meritis. Et hoc docetur in parabola Salvatoris Luce XVI^a, 3 *Fodere non valeo* (ut patet in sermone . . . prime partis).

Alii autem superstites possunt mereri defunctis, et in hoc consistit fratrum sophisticatio infinita. Si autem defuncti sunt in gratia, quod fratres ignorant, tunc 20 possunt participare merito vivencium, secundum quod in vita superstites meruerunt; oraciones autem fratrum pro talibus mortuis quantumcunque singulariter applicate non iuvant mortuos nisi de quanto ex merito illorum superstitionis erant digni. Deus enim universalis dominus qui habet omnia bona mortui in suis manibus 25 confiscata distribuit de illis mortuis ut sunt digni, et sic communiter defuncti pauperes copiosius participant meritis ecclesie militantis quam quantumcunque divites qui copiose fratribus temporalia sunt partiti. Ideo vanum 30 est et stultum mundo divites avare niti istis diviciis dum hic vivunt, credendo quod sue anime erunt a pena post mortem specialiter suffragate. Mereatur (inquam) catholicus dum hic vivit et Deus post mortem de meritis superstitionis proporcionaliter sibi distribuit, quia fratres 35 Deum iustum non necessitant ut merita applicet purgandis nisi proporcionaliter ut sunt digni. Et sic tres

A man cannot
merit after
death, since he
has lost one of
his natures, the
bodily one.

Deceit of friars
in pretending
to appropriate
prayers.

Uselessness of
heaping up
riches in the
hope they will
profit the soul.

8. A: est deest. 16. Sermone; AD: sequitur lacuna; ib. E in marg.; Nota; D in marg.: *Quare homo post mortem non potest mereri.* 29. E in marg.: *Pauperes aberius participant meritis ecclesie.* 34, 35. DE: *quia — necessitant deest.*

16. Serm. Part. I. Serm. XLI, pag. 272. 33. Haec est doctrina Taboritarum de purgatorio: tutissimum et securissimum est ut quilibet in presenti sic vivat, ne post hanc vitam aliqua purgacione indigeat Chron. Tab. I. cap. XXIV, 12, pag. 617.

modi de quibus prius dicitur rectificant exequias mortuorum, et specialiter ad hoc valent viventibus quod Funerals should possent contueri ut in speculo quomodo, sicut talis remind us that we must die.

Et consideracio talis speculi moveret superstites ad in⁵ omni genere peccati tribus hostibus resistendum. Quid rogo valeret temptacio dyaboli ad superbiam, invidiam sive iram, cum necesse sit cadaver facere exanime et impotens sibi proficere, quantumcunque potenter hic

The thought of vixerit viciose? Consideracio eciam illa tolleret accidiam¹⁰ death should take away sloth, et avariciam que sunt peccata seculi, cum defunctis non avarice and lust, prosunt divicie nisi de quanto erant media viventibus ad meritorie operandum. Et tunc gaudebunt quod expulsa accidia instanter erant meritorie operati. Et tertio est ista consideracio specularis specialis tyriaca contra peccata¹⁵ carnis que sunt gula atque luxuria. Ideo si vis habere frenum ydoneum ad carnem tuam in suis concupiscentiis moderandum, meditare mortem tuam assidue iuxta hoc metricum:

*Non melius poterit hominis caro riva domari,
Mortua qualis erit quam semper permeditari.* ²⁰

Nam constat experimento certissimo quod hominis cadaver mortuum est vilius, horribilius et fetidius quam cadavera bestiarum. Nam saccus stereorum hic tenerius educatus dum fuerit mortuus plus vilescit et dum sepe mali spiritus fuerant super vivum corpus huiusmodi²⁵ dominati, | pari evidencia dominabuntur et agitat^{300¹} ipsum iam mortuum, specialiter si possunt ex hoc superstites habundancius perturbare. Et patet triplex con-
dicio mortui corporis fetidati. Quid ergo valet sibi transacta gula sive luxuria, cum finis talis necessario³⁰ consequetur? indubie multum nocebit tam corpori quam anime, cum ipsa sint perpetuo connectenda et perceptura mercedem perpetuam secundum quod meruerant hic in via. Cum ergo bonum in natura sua melius atque diuturnius sit de ratione optacius, patet quod iste duo³⁵ peccata exitum talem habencia forent rationabiliter contempnenda. Ideo dicit Sapiens Eccli. VII°, 40: *Fili in omnibus operibus tuis memorare norissima tua et in*

^{1.} A: *rectificant* deest; ib. D in marg.; *Consideracio mortui ad multa videlicet contra peccata*: E in marg.: *Rectificatio exequiarum.* ^{4.} D: *defectus* in text, corr. in marg., ^{7.} A: *valet.* ^{15.} A: *specia.* ^{19.} E in marg.: *Versus.* ^{22.} ^{23.} A: *quam cadaver mortuum bestiarum.* ^{25.} *vivum;* D: *unum;* corr. in marg. ^{30.} A: *finis deest.* ^{32.} DE: *ipsi.* ^{34.} A: *igitur.* ^{36.} A: *peccatum talem habencia.*

^{19.} Cf. Opp. Johannis Hus, I. c. fol. 49^b.

eternum non peccabis, quia (ut dicunt doctores) nichil plus valet ad domanda carnis desideria quam attente pensare qualis erit mortua. Tales ergo hortaciones faciente sunt in exequiis mortuorum et non vane laudes vel gesta infidelia aut opera machinata per que tam superstites quam mortui sunt gravati. Aptemus ergo hortaciones ad fletum pro commisso crimine populum provocantes, recolendo quomodo dominus Jesus noster in suscitacione Lazari quadriduani in monumento fetentis secundum fidem evangelii fuerat lacrimatus. Attendendo autem communiter ad vitas vel modos executorum vel carnalium amicorum, patet quod talis dives est communiter maledictus qui confidit in tali homine, cum tales communiter plus nocent mortuis ex malicia vite sue. Ideo testamenta facta hodie sapiunt communiter peccatum tam ex parte mortui testantis quam ex parte superstitis legem testancium exequentis. Ideo securum foret vivere modo quo docuerunt Christus et sui apostoli et edificando ecclesiam, quantum sufficimus, calcando temporalia in parva quantitate et paupere ministrata sine facta solemnisacione huiusmodi in celestibus conversari. Religiosi autem nostri qui congregant temporalia sua capitulo contra legem apostolicam congregato vindentur thesaurizare dyabolo, ne temporalia distribuantur in seculo, sed ad eorum consumpcionem dyabolice putrefiant. Servemus itaque vitam propinquam statui innocencie instar Christi, quia secundum Augustinum: Qui sic usque ad finem bene vixerit non poterit male mori.

SERMO XII.

(Serm. Mixti XVIII.)

30

Convertimini ad me. Johelis II°, 12.

Sicut dictum est de sacramento Eukaristie secundum fidem evangelii et sensibilem rationem non obstante quod heretici multi et magni remurmurant, ita dicentes dum videtur de penitencia, ne fideles ecclesie in materia fidei illudantur; primo tamen premittenda est prophete

Instruction
needed as to
penance.

3. DE: *Universales*; ib. E in marg.: *Nota*. 4. DE: *non varie*.
 8. A: *quomodo Christus*. 15. E in marg.: *Modus vivendi securus*.
 21. A: *in deest*. 23. A: *aggregato*. 25. DE: *sumpcionem*. 26. DE:
putrefiant. 28. D: *mori* etc. *Explicitur evangelia de sanctis*; ib. D: *alia
manu*: *Vidi qd 1530*. 29. A in marg.: *Sermo XII*; D in marg.: *IX*; *De
penitencia sermo*. 34. I: *quid*; ib. DE: *et magni deest*.

28. Cf. St. Augustini Serm. CCXXXI. In diebus Pasch. Opp. tom. V, 978. 31. Epistle for Ash Wednesday.

sentencia, ut in sermonibus ceteris solet fieri. Dicit autem fides scripture in principio lectionis: *Hec dicit dominus Deus*, ubi notandum videtur fidelibus quod non narrant fabulas, apocryfa vel aliqua citra fidem scripture, citra sensacionem vel citra necessariam rationem: non 5 (inquam) narrant fideles talia neque credant. Unde quia maior pars prelatorum ecclesie fabulatur tradiciones hominum et alia fidei scripture impertinencia, ideo nec rite colunt Deum nec orant nec ducunt populum cui presunt, cum Matth. XV°, 9 scribitur: *Sine causa colunt 10 me, docentes doctrinas et mandata hominum*; ubi videtur quod scribe et pharisei colant Deum superflue atque false, quia docent doctrinas et mandata hominum, doctrinam et mandata Domini omittentes. Et per idem vel evidencius prelati vel religiosi nostri qui in hac 15 fide scripture deficiunt agunt perverse, superflue et nequiter, quod tune agunt. Si ergo *hec dicit dominus Deus*, non potuerunt a veritate et necessitate deficere. Et si scriptura sic asserit, tunc ultra bullas papales a fidelibus est credendum.

20

The prophets
never say:
Thus saith the
Pope.

The disobedient
turn away from
God.

Et hec racio quare prophete docti a Spiritu Sancto premittunt in suis epistolis: *Hec dicit Dominus*. Non enim dicunt: Hec dicit papa, cesar vel tradiciones eorum, cum dicta sua obliquant communiter a lege Domini. Mandat ergo Dominus populum viatorem con- 25 verti ad ipsum in toto corde suo quod facit, si ex toto corde diligit Deum suum; qui autem offendit in uno mandatorum Domini vel diligit creaturam quamcunque indebite, offendit in hoc mandato Domini Deum mani- feste, cum nemo ad Deum convertitur sed ab ipso 30 avertitur, tribuens sibi dorsum in hoc quod aliquod verbum Domini centempnit vel postponit in compara- racione ad mandata alia creature. Ideo signanter dicit propheta quod *in toto corde* homines ad Deum convertantur: Et quia medicinalis operacio attestatur super 35 efficacia verbi nostri et quadam prioritate peccatum ex carne hominis supra alia peccata sua habet originem, ideo pro satisfaccione confessi premittit propheta quod

3. I: *Deus deest*. 5. D: *circa*; ib. A: *censacionem*; ib. D: *vel circa*.
 7. A: *fabulantur*; ib. E in marg.: *Nota*. 12. AI: *si scribe*; ib. I: *colunt*.
 13. I: *doctrinam*; ib. DE: *et mandata*. 16. A: *pervarse deest*. 17. *quod*:
 A: *quia*. 18. I: *poterint*. 22. DE: *dominus Deus*. 25. I in marg.:
Converti ad Dominum in toto corde, quid est. 29. Deum: I: *Dei*.
 30. sed: DE: *si*. 33. I: *aliqua*. 34. A: *ad Dominum*. 36. DE:
efficacia; ib. E in marg.: *primus hostis hominis*. 37. DE: *ex caritate*;
 ib. A: *sua deest*.

in ieunio, fletu et planetu ad Dominum convertantur;
 Fol. 301^a dicitur enim communiter quod b[ea]tis sacramenti
 penitentie est cordis contricio; sed quomodo de com- We must grieve
 misso suo conteritur qui hostem precipuum sui et for our love of
 5 domini non castigat? Racio exigit ergo discrete hominem
 iejunare; et cum mundus tam instabilis atque turpis
 fuit dilectus ab impio plus quam Deus, non mirum si
 prorumpat in fletum, cum propter amissionem amicicie
 vel temporalis commodi homo fleret.
 10 Sed tertius hostis dyabolus licet nobis insensibilis, and our yielding
 ex fide tamen animi est perceptus, ideo quod tam stulte
 isti maligno consensimus debemus fructuose plangere
 mente nostra. Et patet quod multi ludendo dicunt se
 habere sacramentum penitentie, cum tamen derident
 15 Dominum et illudunt dampnabiliter sibi ipsis. Et hec
 racio quare sancti dicunt penitenciam debere esse con-
 tinuam, et cum stante dolore homo non incidit in maculam
 quam commisit, ideo doctores dicunt requiri ad veram
 penitenciam quod penitens nunquam in peccatum pre-
 20 teritum recidivet, nam terrenus dominus remittit racio-
 nabiliter homini culpam suam sub condicione quod sic
 amplius non delinquat. Quare ergo non Deus?
 Similiter, ex fide apud Deum sunt omnia peccata God's remission
 presencia, preterita vel futura. Quomodo ergo stat cum of sin is not the
 25 Dei iusticia quod simpliciter remittat servo suo delictum same to the
 quem videt ingrate in proximo et finaliter sic peccare? reprobate as to
 Non dubium quin, si Deus remittit tali culpam suam
 preteritam et uni alteri quem videt grata finaliter in
 penitencia perdurare, hoc est valde equivoce. Ideo pie
 30 loquuntur sancti de recidivacione peccati quod tale
 peccatum solum remittitur secundum presentem iusticiam,
 ne alia ingratitudo vel inmisericordia sit in Deo. Et
 patet in parte quomodo peccata redemit in prescito, et
 patet eciam quomodo remissio Dei est tacite condicio-
 35 nata, et hinc condicio tam crebro exprimitur in scrip-
 tura.

Et patet quomodo confitens habet solum de dimis- We know not
 sione peccati probabilem conjecturam, cum ignorat si whether our
 sin is forgiven.

3. D in marg. inf.: *Contricio est fundamentum penitentie.* 7. *impio:*
 1. *ipso;* ib. E in marg.; 2. 10. I: *Sed secundus;* ib. E in marg.; 3.
 12. I: *consentimus.* 15. A; et twice. 18. AI; *ideo deest;* ib. D in marg.:
Recidivare non debet penitens; E in marg.: *Nota.* 19. I: *quod confitens.*
 23. *peccata;* I: *predicta.* 25. I: *quod deest;* ib. DE: *remittatur.*
 33. DE: *redeunt.* 35. E: *crebro premittitur.* 37, 38. A: *de missione.*

1. Joel. II, 13.

sufficienter in animo sit contritus. Deus autem non potest decipi nec sibi per signum sensibile satisficeri; ideo dicit propheta: *Scindite corda vestra et non vestimenta vestra*. Ille autem scindit cor suum ad Dominum qui vere de peccato preterito mente conteritur, et ille⁵ scindit vestimenta sua qui in signo sensibili sine contricione vera videtur dolere, et istam sophisticacionem fallacem et duplificem odit Deus; ideo nec in ploratu nec ululatu sensibili nec in laceracione vestimentorum, pilorum vel carnium consistit vera contricio sed in¹⁰ stabili ac fidei proposito iterum non peccandi, et in contrito animo quod penitens sic peccavit, ideo (ut dicit Augustinus) penitencia ex ista origine sumpsit nomen. Si enim homo habet veram penitenciam ipsum penitet quod peccavit, et si sic ipsum peniteat, non¹⁵ eandem ingratitudinem preteritam tunc committit, ideo quando homo sic peccat, iterum obmittit efficaciter penitere.

Penitence
consists in real
sorrow for sin. Unde secundum grammaticos penitere ex hoc dicitur, quod hominem pro peccato preterito pena tenet, et dum²⁰ adest ista pena doloris in animo peccato preterito, non consentit iterum, ideo multi loquuntur de vera penitencia qui de facto se ipsos decipiunt, quia forte extrinsecus et non in animo scindunt corda. Et quia vera penitencia consistit in operis satisfacione, hoc est, in gratitudine²⁵ facta Deo, ideo subiungit propheta: *Convertimini ad dominum Denique vestrum*, hoc est, non in ista displicencia quiescatis, sed pro commisso preterito reddatis in opere recompensam, specialiter cum sit dominus ingratitudinem puniens et Deus quecunque futura vel preterita clare³⁰ videns.

God's character
should move us
to penitence
1. by kindness, Et moveret ad hoc quintuplex Dei passio sive proprias: primo enim Deus necessario est benignus, cum neminem potest non diligere etiam peccatorem; ideo signanter dicit Apostolus quod secunda condicio caritatis³⁵ est *vera benignitas*.

1. A: *sit contritus deest*; ib. A: *autem deest*. 2. A: *sibi deest*.
 7. A: *reveri*. 9. I: *nec in*; ib. E in marg.: *Nota bene*. 12. I in marg.:
Penitencia unde sumpsit nomen. 13. D in marg.: *penitencia vera*.
 14. A: *scilicet enim*. 18. E in marg.: *Quid penitere dicitur*. 23. E in
facto. 28. A: *quiescitis*. 30. A: *penitens*; I: *penitentis*. 33. DEI:
necessario deest; ib. E in marg.: *Nota de quintuplex Dei proprietate*.

3, 26. Joel. II, 13. 13. Cf. S. Aug. Opp. tom. V, 1506.
 36. I. Cor. XIII, 4.

Secunda Dei proprietas est *misericordia*; non est enim possibile quod Deus non sic vere penitenti ex immensitate sue gracie miseretur.
2. His compassion,

Et tercia passio Dei stat in isto quod est Deus summe *paciens*, non sic quod aliquis agendo in Deum sibi inferat nocumentum sed gracie expectet atque diutine quod penitens convertatur.
3. His long suffering,

Quarta Dei proprietas est quod *est multe misericordie*; nam peccatum commissum in Deum exigit si non sit immensitas divine misericordie quod peccans puniatur ultra quam sufficiimus enarrare, cum annihilatione non sufficeret nec pena dampni nec aliqua pena sensus.
1. His great mercy,

Ideo sequitur quinta Dei proprietas quod *est prestabilis*
super malicia. Oportet enim Deum prestare veniam
Fol. 301^b peccatori etiam ultra quam sufficit aliqua creatura;
nec debet homo in ista conversione esse piger, quia quantumcunque homo penituerit, non scit si debite convertatur et Deus peccatum dimiserit, licet ex firme proposito habuerit spem probabilem quod peccatum ex 20 Dei misericordia est deletum. Ideo cum spes et sciencia distinguuntur, signanter dicit propheta: *Quis scit si convertatur et ignoscat Deus et relinquat post mortem Dei benedictionem?* quod si, penituit fructuose. Et cum hora sit sic iam nos de sompno surgere, cum sicut caro et 25 animus conpeccarunt, sic oportet quod fructuose penitent hic in via. Oportet ergo nos offerre sacrificium et libamen domino Deo nostro et omnino oportet nos offerre Deo sacrificium quod est spiritus contribulatus (ut dicitur Psalm. L^o, 19) et ex spe libamen devacionis 30 exercendo in nos et proximos opera caritatis.

Canite tuba in altitudine speculandi tamquam alteri Ninivite, firmate ieiunium a peccato, vocate utrumque sexum tamquam exercitum contra diabolum, quia virtus unita in personarum multitudine est forcior se dispersa. 35 Ideo dicit propheta: *Congregate populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes, congregate parrulos et su-*

1. A in marg.: 1. 2. A: *sic deest.* 4. DE: *tercio;* ib. A: *Dei deest;* ib. E in marg.: 3. 8. A in marg.: 4; ib. E: *est deest.* 13. E in marg.: 5. 15. A: *sed ultra.* 16. I: *conversione penitentie.* 17. E in marg.: *Nota.* 20. A: *cum deest.* 22. I: *relinquet.* 23. AI: *et sic penituit.* 25. A: *conspelarunt;* ib. A: *oportet deest.* 27, 28. E: *et — sacrificium deest.* 31. AE: *tam deest.*

21. Joel. II, 14. 23. Rom. XIII, 11. 31, 32. Joel. II, 15 et Jon. III, 6—9. 3. ib. 16.

gentes ubera, egrediatur sponsus de cubili suo et sponsa de thalamo suo. Nam ex multitudine istorum septem promerencium sermonibus sancte exhortacionis Deus post peccata communiter est placatus; ideo oportet quod *sacerdotes* tamquam coraule devocationis populi *plorent inter vestibulum* et altare, dum sunt media inter sacrificia et libamina Dei abscondita. Ipsi autem effectualiter orarent quod Dominus *pascat populo* suo liberans eos a malo vie et a malo gehenne. Sic enim non daret Deus *hereditatem* regni sui in perditionem dyaboli nec in *obprobrium* membrorum suorum que in inferno exprobrant reciproce sibi ipsis. Tunc autem non dicent diaboli suis filiis reprobando, *ubi est Deus eorum*. Nos super eos eminenter fuimus dominati, sed quod Deus ex eterna misericordia *celatus est* de pre-¹⁰terito filios suos quos predestinavit ad terram vivencium et ex immensitate sue misericordie *pepercit populo* sic peccanti. Et sic habemus responsum divinum quod postquam finalis penitencia fuerit inchoata, Deus dabit nobis *frumentum* ut panem fidei, *vinum* ut spem ex-²⁰ hilaracionis premii et *oleum* caritatis qua perpetuo sumus uncti. In istis enim vie capacitas est repleta quoisque plene tota multitudo hostium spiritualium sit exclusa; nam post membra Christi erunt ab hostibus spiritualibus plenius liberati. 25

The Church is deceived as to penance.

Circa hanc epistolam dubitatur utrum presens ecclesia circa materiam penitentie sit illusa, et certum est quod sic, supposita practica iam instanti. Sicut enim in sacramento eukaristie, sic in isto sacramento ecclesia simplicium spoliativius et blasphemius est illusa; ideo ³⁰ debet fidelis theologus in nomine Christi veritatem detegere. Est autem duplex penitencia sive confessio scilicet quoad Deum et quoad hominem humanitus instituta. Prima confessio est simpliciter necessario ordinata a Deo, et sicut infame peccatum divisit peccatorum a Deo, sic ad confessionem Dei requiritur cordis

Confession to God is necessary.

1, 2. E: et sponsa — suo deest. 18, 19. ADE: et postquam.
19, 20. ADE: dat nobis. 26. ADE in marg.: *Dubium*; 1 in marg.: *Quæstio*. 30. 1: est deest. 32. D in marg. inf.: *Penitencia* } *Confessio* } *duplex*.

32. A in marg.: *penitencia duplex*; E in marg.: *Confessio duplex*; 1 in marg.: *Confessio duplex*. 34. A: est deest. 36. E: *Dei requiritur*.

34. Cf. Trialogum, p. 326. Cf. doctrinam Taboritarum de sacramento poenitentiae l. c. pag. 607.

contricio et operis satisfaccio. Utile autem est habita Oral confession
opportunitate in voces prorumpere, verum tamen hoc may be useful,
non est simpliciter necessarium, cum stat peccatorem but is not
ex causa multipli esse mutum; ideo satis est tunc absolutely necessary.
5 mentis locucio quoad Deum. Ideo absit Deum iustum
et racionabilem qui non potest nisi gracie et leviter
hominem onerare, requirere simpliciter ad delecionem
peccati vel assistenciam sacerdotis terreni vel vocalem
formacionem loquele; et ista confessio ad Deum intelligi-
10 gitur communiter in scriptura. Sic enim confessus est
Christus Deo non suum peccatum sed Dei magnificen-
ciam graciosam.

De confessione autem humanitus adinventa est tota The rule laid
decepcion quam dicitur Innocencium III ordinasse et ad down by
15 tempus ac formam absolucionis limitasse. Circa autem Innocent III is
istam confessionem et absolucionem est error maximus, false.
cum prelati cesarii sophisticantur et absolvunt homines
et donant illis indulgencias secundum ficticias institutas. Indulgences are
Veritas quidem est quod, licet homo remittere possit
20 alteri suam iniuriam, tamen nemo potest alteri dimittere
peccatum simpliciter nisi Deus. Nam unus temporalis
dominus non potest vel coacte remittere alteri suam
iniuriam nisi ex voluntate animi hoc emanet; multo
magis Deus summus non potest alteri offensam re-
25 mittere nisi singulariter ipse velit; ideo inter omnia
Deo propria nichil oportet reservari singularius Deo
nostro et sic inter omnes blasphemias nulla maior est
quam hominem stulte presumere quod dimittit auctori-
tative iniuriam Dei sui. Sed condescendendo ut ista
30 materia fidei obstinati cesariis plus lucescat, admittamus
confessionem istam secundam tamquam necessariam
subducta blasphemia et prudencia tam confessoris quam
confessi debite copulata.

Fol. 301^e Et patet quod necessarium est ex parte confitentis Need of pardon
35 quod specialiter ignoscat peccata secundum quod deli- from God since
quit in Deum suum. Sicut enim nemo potest alteri all sin is against
benefacere nisi principaliter servierit Deo suo, sic nemo
potest peccare in alium nisi peccet principaliter Deo
suo, et per consequens, non potest reatus quoad Deum
Him.

9, 10. D: *intelligitur* twice. 15. DE: *et formam*; ib, DE: *solitudinis*
limitasse; ib, E in marg.: *Nota de confessione*; I in marg.: *Confessus est*
Christus Deo sed non suum peccatum. 17. A: *idco prelati*. 19. I: *posset*
20. I: *alteri deest*. 24, 25. DE: *dimittere*. 20. Codd.: *Deo reservari*.
35. DE: *et specialiter*; ib, I: *quod spiritualiter*. 36. I in marg.: *Nemo*
potest alteri benefacere nisi principaliter servierit Deo. 40. E in
marg.: *Nota*.

remitti nisi cuiuslibet alterius culpa simpliciter remittatur. Ideo benedictus sit fons iste in quem ut centrum currit satisfaccio cuiuscunque. Sicut enim Deus est universalis dominus eciam cuiuslibet creature, sic satisfacere sibi est satisfacere cuicunque. Blasphema igitur pre-⁵ sumpicio supra Luciferum foret asserere quod homo remittat malivolenciam tanti domini, ipso domino non approbante. Licet autem sacerdos Christi habeat claves ecclesie ad sentenciam Dei secundum legem suam fideliter promulgandum, et illa vocatur solucio, absolutio vel ¹⁰ peccati remissio; ideo dicit Christus Petro Matth. XVI°, 19 et in persona eius cuicunque presbytero: *Quodcumque solveris super terram erit solutum et in celis et quodcumque ligareris super terram erit ligatum et in celis.*

Absolution can
be granted only
in conformity
with Christ's
will.

Nec aliquis articulus fidei debet nobis esse cercior quam ¹⁵ quod summe impossibile foret quemquam de militante ecclesia vel eciam triumphante absolvere vel ligare nisi de quanto conformatur capiti ecclesie domino nostro Iesu Christo. Ex universalitate igitur huius domini oportet quod ipse primo absolvat vel liget, si aliquis ²⁰ eius vicarius ita facit, et sic vicaria solucio sive ligacio est valde equivoca in comparacione ad solutionem vel ligacionem propriam Deo nostro. Non enim videtur esse aliud quam fidelis promulgacio vicaria sentencie qua ligat vel solvit hominem qui deliquerit contra Deum. ²⁵ Et sic vere dicitur quod oportet ut Christi vicarius habeat duas claves, scilicet potestatem et scienciam, potestatem habet in quantum sacerdos, et scienciam habet cognoscendo decalogum, quia impossibile est nisi in eius prevaricacione quemquam contra Deum delinquere. ³⁰

The art of
healing souls
does not consist
in extortion.

Ars autem apponendi medicinam ad animum delinquentis non consistit in extorsione pecunie vel lucri proprii, quia hoc esset proditorem Dei blasphemie defendere contra ipsum, sed consistit in sancta exhortacione non amplius sic peccandi et sancto consilio per hoc ³⁵ remedia aptandi. Christus enim in solvendo adulteram Joh. VIII°, 11 ita dixit sine intencione alterius peni-

5. A: *Blasphemum ergo*; ib. E in marg.: *Nota.* 8. I: *Habet autem;* ib. A in marg.: *Nota de claribus ecclesiis.* 10. A: *solutio deest.* 13, 14. DE: *et quodcumque — celis deest.* 17. I: *vel ecclesia.* 18. A: *fecerit conformiter.* 19. E in marg.: *Nota.* 21. DE: *vel ligatio.* 23. E in marg.: *Solutio vel ligatio vicarii.* 28. A: *potestatem — et deest;* ib. D: *in quam.* 29. I: *ad cognoscendum;* ib. I in marg.: *Claves duas habet Christi vicarius.* E in marg.: *Vicarius Christi oportet habere duas claves.* 32. D: *exhortacione;* E: *correxit.* 34. E in marg.: *ars pro animo penitentis.* 35. A: *sic deest.* 35, 36. A: *pro hoc medicina;* *aptandi deest.* 36. DEI: *tu deest.*

tencie: *Vade et amplius noli peccare.* Nec legitur Christum Christ did not
absolvisse Petrum postquam Christum negaverat sed absolve Peter,
ipsum respiciens ad contritionem fructuosam moverat; nor Peter his
et sic Petrus convertendo multa millia peccatorum (ut converts.
5 patet Actuum II) non legitur ipsos absolvisse sed eos
precipere penitere. Ideo ritus alii in confessionibus
superadditi non fundantur, sed multi et specialiter
sapientes lucrum proprium sunt blasphemii. Et patet The confessor
quod, sicut confessor ignorat peccatum confessi nisi ex
10 narracione sua, sic ignorat contritionem suam sine qua he is not forgiven.
est certus quod nemo est a Domino absolutus, et sic
ignorat peccati gravedinem et per consequens quantum
penam debet peccator adequate susserre pro commisso.
Ideo debemus nos servare clavem sciencie, non blas-
15 phemando vel pompano de noticia divini iudicij nobis
incogniti, dicendo quod certi sumus peccatum esse
dimissum vel tantam penam esse debitam et non ultra.
Et ita videtur quod quondam sacerdos absolvit
hominem, excommunicat vel quomodo cumque promulgat
20 divinam sentenciam, debet loqui humiliter et suppositive
et nichil temere assertive, quia sic super Deo suo com-
muniter mentiretur.

Et patet quanta demencia est prelatos ecclesie tan- False pretences
tum cecatos pompare de sua potestate ligandi et sol- of prelates.
25 vendi vel temere asserere se solvere a peccato, cum sic
ignorant plurima ad delectionem peccati seu criminis
requisita. Videtur eciam quod quilibet sacerdos qui
habuerit dictas claves, quantumcumque abiectus fuerit,
habet potestatem cuiuscumque subditi absolvendi. Nam
30 si conformatur ecclesie triumphanti vel absolusioni di-
vine, tunc et non aliter absolvit. Ideo confessus debet
de rectitudine conscientie sue confidere et pro peccato
proprio satisfacere et non in vocatis absolucionibus et
indulgenciis stulte sperare. Et patet stultum mercimonium
35 paparum, episcoporum et fratrum in foro huius peni-
tencie, ut quidam reservant sibi potestatem a culpis quas
desiderant absolvendi, quidam necessitant populum ultra
maria per loca periculosa petere suam presenciam ut a

9. E: *quod deest;* ib. I: *conformiter.* 18. AI: *quod deest.* 21. E:
eciam nichil; ib. D: *temera;* ib. E: *asserere.* 24, 25. DE: *absolvendi.*
20. AI: *peccati seu deest.* 31. E in marg.: *Nota.* 36. E: *servant.*
37. *absolvendi;* ib. D in marg.; *id est qui debent absolviri.*

8. Confessio Taboritarum: Sed tercia penitencia est aggregata
ex duabus prioribus . . . et ad istam . . . attenditur *propter lucrum.*

Folly of
reserving
certain offences
to one pope or
prelate.

peccatis que limitant absolvantur et in isto nedum adquirunt lucrum sed subiectionem atque dominium et totum fundatur in luciferina superbia, non in fide etc.

SERMO XIII.

(Serm. Mixt. XIX.)

5

Frangat esurienti panem tuum. Is. LVIII°, 7.

Works of mercy
commended by
Christ.

Post generalem sentenciam de penitencia vel confes-
sione dicendum est specialius de remediis ne | penitens ^{Fol. 301^a} reinecidat in peccatum. Et inter alias medicinas ista
videtur precipua quod penitens exercitet se in dupli-¹⁰
elemosina. Et tangit propheta elemosinam quintuplicem
in qua fidelis debet provide exerceri. Et sunt tres de
septem operibus misericordie que Christus commemorat
Matth. XXV, pro quibus remunerabit predestinatos beatitu-
dine et pro earum omissione dampnabit prescitos ¹⁵
perpetua dampnacione.

1. To give bread to the hungry.
 2. To shelter the homeless.
 3. To clothe the naked.
 4. To despise none.
- Primo ergo precipit Deus omnipotens quod viator prudenter *frangat esurienti panem* suum, pascendo esurientes proximos sicut debet; secundo *debet in domum recipere egenos et ragos* secundum prudenciam supra-²⁰
tertio cum *riderit nudum debet ipsum* misericorditer secundum predictam prudenciam *operire* et
quarto debet secundum opera spiritualis misericordie vel corporalis *nullum despicere*, specialiter cum omnes homines sint fratres et singulus caro alterius, hoc est, ²⁵
eiusdem nature. Et omnes predestinati sunt alter alterius membra et singuli membra Christi. Sicut ergo aqua extinguit ignem, ita elemosina extinguit peccatum, ut dicit Sapiens et ut dicit Christus Luce XI°, 41: *Date elemo-³⁰
sinam, et ecce omnia munda sunt robis.*

We must be
prudent in our
alms,

Sed oportet viatores esse prudentes prudencia serpen-
tina, quia in ista elemosina consistit magna sophisticacio et specialiter in elemosina corporali. Nam pascendo proditorem et furem publicum, noscendo ipsum multum nocere ecclesie, non videtur esse elemosina quam Christus ³⁵
precipit, consulti sive mandat; et sicut sophiste replicant,

1—3. ADE: et in isto — et totum deest. 4. A in marg.: *Sermo XIII:*
D in marg.: 10; E in marg.: X. 15. D: *coron;* ib. E in marg.: *Nota
quod quintplex est elemosina.* 19. E in marg.: 2. 21. E in marg.: 3.
23. E in marg.: 4. 25. I: *singuli.* 27. I: *igitur* (et passim).
29. AE: XI deest. 30. A: *ecce deest;* ib. A: *robis deest.* 31. E in
marg.: *Prudencia in elemosinante debet esse serpentina.* 35. I: *nocet;*
ib. DE: *elemosynam.* 36. I: *sophisticę replicat.*

5. Epistle for Ash-Wednesday.

non eo ipso quo quis famelicus se ipsum pascit, *frangit esurienti panem suum* ad sensum Domini; et conforme est iudicium de opere quolibet corporalis misericordie consequenti; ut hospitare discolos extravagantes generaliter non est sensus Domini nec vestire prevaricatores precipuos, sicut multi potentes communiter ita inane faciunt de se ipsis. Ideo cum non licet sophistam sic in sensu Domini blasphemare, oportet sapienter attendere ad prudenciam serpentinam. Et videtur mihi quod Christus Luce XIV°, 12, 13 exponit sensum quem habet in veteri testamento: *Cum facis. inquit, prandium aut cenam, noli vocare amicos sed roca pauperes debiles, claudos et cecos.* Ubi videtur michi quod specificat quibus complete debet dari elemosina corporalis; ubi certum videtur quod oportet pauperes in verbis sequentibus triplicare, ut posito quod dives episcopus vel alias potentatus seculi sit cecus non est sensus Domini quod homo debet specialiter pascere ipsum elemosina corporali, ideo Christus intendit de paupere ceco, et conformi ratione intelligit de paupere claudio et de paupere debili quoad corpus. Et (ut videtur mihi) solum illis debet fidelis tribuere elemosinam corporalem, quia Christus summe sapiens dans generaliter doctrinam sue ecclesie. Et non dubium quin complete et incorrigibiliter ita dicit: *Noli vocare amicos tuos neque fratres tuos neque cognatos neque vicinos neque dirites, ne forte et ipsi reuinrent te et fiat tibi retribucio.*

Cum ergo Christus docet quomodo in hoc verbo fieri debet elemosina prandii corporalis et ipse excludit quinque maneres et limitat hos tres modos, videtur quod solum illis debet titulo elemosine dari prandium corporale; non enim est possibile dare alii nisi fuerit aliquis horum quinque quibus Christus precipit nolle sic dare. Potest autem illa triplex miseria correspondenter ad proprietates Trinitatis applicari cuilibet indigenti, ita quod *debiles* dicant generaliter indigentes,

4. B: *quod et.* 6. I: *ita deest.* 7. A: *faciunt twice; ib. inane;*
D: *id est inaniter* in marg. 9. I: *ut videtur.* 10, 11. I: *quam habet.*
13. A: *ubi deest.* 14. I in marg.: *Elemosina corporalis quibus debet dari;*
E in marg.: *Nota.* 19. D in marg. inf.: *Elemosina corporalis danda est non claudis divitibus nec cecis et debilibus divitibus sed talibus egenitibus.*
25. A: *neque fratres tuos deest.* 27. ADE: *ut fiat.* 28. I: *nec extinct est.* 29. D in marg.: *Quomodo ergo decime erunt elemosiae que dande sunt sanis et non egenis.* 35. A: *ista triplex.*

13. Cf. Serm. Part. III, pag. 500. 25. Lucae XIV, 12.

and follow
Christ's rule in
helping those
that are truly
in need.

sicut potencia est propria Deo Patri; *claudi* dicant insufficienciam ambulandi sicut *Sapiencia* Dei Patris isti claudicacioni opposite *omnibus mobilibus est mobilior* iuxta testimonium Sapientis, et *exultarit ut gigas ad currendam riam*, (ut dicitur Psalm. XVIII°, 6). Et ceci⁵ dicant defectum luminis naturalis opposite Spiritui Sancto qui docuit apostolos generaliter veritatem. Nec dubito quin solum talibus tribuendum est titulo elemosine prandium corporale.

Objections:

1. Christ accepted alms, although not halt, maimed or blind.

Sed contra istud obiciunt multi et magni primo per 10 hoc quod Christus ordinavit vestimenta sterni in via, quando post suscitacionem Lazari petivit Jerusalem qui licet suscepit corporalem elemosinam, non tamen fuit tunc debilis, claudus vel cecus; ergo non solum illis danda est elemosina corporalis. Et idem confirmatur 15 ex hoc quod Christus extra illum statum fuit multipliciter convivatus.

Answer:
Guest's are entertained for various reasons.

Hic dicitur quod oportet rudes attendere rationem donandi et convivandi homines in ista materia; quadrupliciter enim datur prandium hominibus in communi, 20 primo propter reverenciam et honorem, et sic iuncto merito fuit Christus multipliciter invitatus; ipse enim est universalis dominus eciam secundum humanitatem, qui summe facete accepit debitum de suis tenentibus, et sic simul ut mendicus domini Dei et ut summus 25 dominus suorum tenencium movit fidelem populum ad ipsum | multipliciter convivandum. Et hoc non fecerunt secundum titulum elemosine facte Christo, sed secundum titulum summi debiti domino Deo suo. Et secundo modo multi convivant alios propter testificacionem car- 30 nalis connubii; et isto modo dicitur Evangelistam Dominum et matrem suam ad convivium invitasse, ut dicitur Joh. II°, 1: *Nupcie facte sunt in Cana Galilee.*

2. E: *filiū* Dei. 5. A: *ut habetur*. 10. AE in marg.: *Obiecō*; E in marg.: 1. 12, 13. A: *quod licet*. 15. E in marg.: *Confirmacō*; 18. A in marg.: *Responsio*; E in marg.: *Solucō*. 19. D in marg.: *Quadrupliciter prandium*; I in marg.: *Prandium quadrupliciter datur hominibus in communi*. 20. DE: *in communi* deest. 21, 22. *iuncto merito*; I (recens ut videtur); *incerto numero*; ib, DE in marg. inf.: *Quadrupliciter datur prandium* (E: *convivium*) *hominibus*; D: *scilicet propter reverenciam, propter testimonium, propter amicicām et propter egestatem*. 23. AD: *est deest*; ib, 1: *et secundum*. 25. EI: *Dei deest*. 29. EI: *Et deest*; ib, E in marg.: 2. 30, 31. E: *corporalis connubii*.

2. Sapiencia Dei Patris == Filius. Cf. Serm. Pars. IV, Serm. XVI.
4. Sap. VII, 24.

Tercio modo dicitur unus alium convivare propter or for increase
fovendam amiciciam et nutriendam in omnibus caritatem; of friendship.
et isto modo Levi convivavit in Christi presencia suos
socios (ut patet Matth. IX°) et Zacheus convivavit cum
5 Christo alios propter amiciciam nutriendam (ut patet
Luce XIX°); et sic Christus sepe prandebat cum Martha
(ut innuitur Luce X^o).

Quarto vocat quis hominem ad prandium titulo ele- He himself
mosine dandi prandium sic vocato; et sic vocavit feasted the poor.
10 Christus pauperes debiles in duplice suo convivio (ut
patet Marci VI° et VIII°).

Istis premissis patet solucio ad primam arguciam que
non est racio sed argucia discoli ydiote, cum populus
stravit vestimenta sua in via titulo honoris et reverencie
15 et non titulo elemosine quam in hoc intenderant facere
domino Iesu Christo. Sicut fidelis non facit elemosinam
Deo suo in hoc quod ministrat cereum vel aliud quod
sonat in honorificenciam Dei sui, sicut deitas non est
capax rationis elemosine servi sui. Et patet quantum ad
20 confirmationem quod Christus auctorisando nupcias,
honores secularium dominorum et amicicias conversan-
cium interfuit conviviis, ut evangelium contestatur.

Sed secundo modo obicitur quod elemosina est rele- 2nd objection:
vare multos potentes in contrattis suis dejectos casu- Men may be in
25 aliter ad corporalem miseriam, licet sint in corpore validi being lame or
et non claudi nec ceci, ut clamat communitas et vivax blind.
ratio.

Hic dicitur quod tales contingit prandere ratione Men who have
multiplici, scilicet propter honorem divinum, propter fallen in life
30 amiciciam naturalem et propter debilitatem vel egenciam
corporalem. Contingit tales casualiter dejectos esse debiles
eciam in corpore, licet in suis patriis sint potentes, et
tunc iuxta verbum evangelii licet tales quoad prandium
elemosinarie relevare. Et secundum rationem aliam
35 duplarem cum moderamine subducto appetitu pompe
seculi quod talis reputetur in seculo bonus pransor;
et patet solucio.

1. E in marg.: 3. 2. D: nutriendum; ib. I: in hominibus. 3. I:
modo boni convivant. 4. Matth. IX: rectius Lueac V, 27; ib. DE: con-
vivari deest. 8. E in marg.: 4. 9. E: in sic. 10, 11. I: et patet.
16. E in marg.: Vestimenta straverunt Christo. 23. AE: Obieccio (E: se-
cunda). 24, 25. A: dejectis corporaliter. 26. AI: nec claudi. 28. A in
marg: Responso; E in marg.: Solucio. 31. Codd.: ductos; E corr.:
dejectos. 32. D: suis patrimonitis. 32, 33. I: et nunc. 33. I: verba.
36. I: in seculo deest.

3rd objection:
This would
forbid us to
give alms to
the friars or
the clergy.

Tercio obicitur quod iuxta istam sentenciam non licet prandere fratres vel tribuere titulo corporalis elemosine temporalia, sicut ecclesia illis donat, quia nec sunt debiles corpore nec claudi nec ceci nec habent regulariter evangelicam paupertatem. Et per idem non 5 licuit dare elemosinas tales apostolis neque curatis, cum non sint regulariter tales miseri ex ordinacione Domini super oves sue pascue insituti.

Answer:
Too much is
given to the
friars; the
orders as a
whole are
noxious;

Hic dicitur quod tam ex parte fratrum quam ex parte populi ecclesia est in isto nimium criminosa, quia tunc 10 nec introduccio fratrum nec completa vita eorum est fundabilis ex scriptura. Periculosum videtur et a consilio Christi dissonum tales sectas in ecclesia educare; persone autem quedam de illis possunt esse fideles et devoti sed secta eorum cum suo modo contracto post 15 primam fundacionem videtur sapere peccatum et enervacionem ecclesie. Potest enim esse quod excedant quoad proporcionem ecclesie, quoad ordinacionem Dei in numero et mensura, potest esse secundo quod defraudent ecclesiam pauperem in sumptuosis edificiis et ex 20 pensis; et potest esse tertio quod propter questus cupidinem defraudent ecclesiam simplicium in veritate evangelii preter alia privata peccata que perpetrant ad dampnum tocis ecclesie militantis, sic quod multis personis est evidens quod contra evangelium Apostoli 25 sunt ecclesie onerosi. Que ergo elemosina foret talia meridiana demonia educare? Non ergo spargeret quis suam elemosinam in ambiguo in sectas huiusmodi, ubi posset aliunde ex evangelio esse certus, quia ex fide in qua errant cuncti peccantes peccat graviter qui 30 duobus bonis propositis anxius eligit minus bonum. Nam facilius et consolabilius est bene facere quam male, cum Deus primum ducit et adiuuat et secundum cum multis impedimentis aliis contradicit, et sic necessitati forent fratres intendere manuali laboricio sicut Paulus, 35 et non forent ecclesiam quoad sterilitatem et alia incommoda taliter aggravantes.

1. AE in marg.: *Obieccio* (E: tercia). 5. I: *evangelii*. 6. DE: *curreare*; 9. A in marg.: *Responsio*: E in marg.: *Solutio*. 10. DE: *multum criminosa*: ib. DEI: *quia cum*. 14. DE: *ex illis*. 15. D: *secte*; ib. et *contracto*. 17. E in marg.: *Fratres errant ecclesiam*; ib. A: *cuim esse deest*. 22. I: *simplicem*. 24. A: *dampnacionem ecclesie*. 26. I: *igitur et passim*. 30. D: *cuncte*; ib. A: *peccat deest*; I: *peccant*. 31. AI: *proporcionaliter*. 34. DE: *impeditis*.

25. II. Cor. XI, 9. 30. Decr. pars III, dist. V, cap. 25
Non mediocriter.

Et hec racio quare Christus dilexit Paulum et Nicodemum ad beatitudinem et tamen sectam eorum pharisaicam usque ad destruccionem simpliciter reprobavit, illi enim erant pharisei (ut patet Joh. III et Phil. III).

⁵ Ideo blasphema est ista sentencia introducta quod homo Fol. potest istas personas arguere | sed nullo modo status ^{302^b} suos vel ordines reprobare. Contingit autem econtra de cunctis statibus sive ordinibus qui non fuerant patenter ex auctoritate Domini introducti, et huiusmodi sunt inducio bie sekte fratrum; et sic videtur mihi quod licet fratribus tribuere corporales elemosinas de quanto sunt private persone, observantes fideliter legem Christi, non autem de quanto sunt professores vel emuli talis sekte. Sic enim ordinavit Christus cum Paulo fieri. Quare ¹⁵ ergo non debet sic esse cum tam nephanda et notoria secta fratrum, specialiter cum ipsi sepe spoliant egenos simplices, defraudent Christi pauperes et subvertunt legem evangelii per suas multiplices hereses introductas? nam Christi pauperes debent per bona temporalia ecclesie que frates consumunt foveri et secundum legem evangelii sustentari. Et cum ecclesia nostra sit tam fundata in diviciis assistente hac fraude fratrum, necesse est pauperes evangelicos deperire.

Paupertas autem evangelica non consistit in sophis- ²⁵ matibus mendacibus que in ista materia fingunt fratres, dicentes quod nichil habent in proprio vel communi, licet ultra dominos habeant maneria vel castella que eructant de bonis pauperum, que mendaciter mendicarunt, nam vel sunt acares non querentes que sunt ³⁰ caritatis sed bona propria vel habent omnia illa in communi, et ita sunt multis simplicibus diciores, quos hac fraude spoliant vel carent omnino bonis gracie et nature. Si enim habent membra naturalia vel bona gracie, habent cum paribus bona fortune que rapiunt ³⁵ de fidelibus, cum expendunt illa bona (sicut alii in seculo) et consumunt.

Et sic quantum ad confirmacionem de apostolis, vi- detur mihi tamquam fidem supponendum, quod apostoli nunquam post missionem Spiritus Sancti habuerunt

as were the
Pharisees,
although among
them there were
good men.

The friars'
poverty is not
truly
evangelical.

The apostles
had only
needful food
and clothing.

9. A: *modi* deest. 16. A: *sepe* deest. 21, 22. AD E: *tantum finita*.
27. A: *domos*. 28, 29. A: *mendicarunt* deest. 29. *acares*; AI: *actares*; E: *acaress*; ib. D in marg.: *id est sine caritate (ἀγαρες)*. 33. DE: *Sic enim*. 38. I in marg.: *Apostoli habuerunt bona mobilia moderate*.
39. E in marg.: *Apostoli que habuerunt*.

bona nisi mobilia, moderate quantum eis fuit necessarium cum suis sociis ad alimenta et tegumenta, cum Paulus dat pro regula i Tim. VI°, 8: *Habentes, inquit, alimenta et quibus tegamur hiis contenti sumus.*

This is what we should give to curates.

Et sic quantum ego concipio licet curatis et episcopis 5 habere temporalia ad tantum et non ultra; et usque ad illam mensuram dedit populus fidelis apostolis elemosinam et non ultra. Immo si voluisset dedisse amplius, apostoli non cepissent. Nec video quod populus debet dare curatis elemosinam ultra illud. ¹⁰

Christ is supposed to have possessed 200 pence.

Sed difficultas stat quantum licet sacerdotibus congregare pecuniam ad hunc finem, cum Christus supponitur probabiliter habuisse ducentos denarios in manibus Scariothis.

We cannot exactly limit a priest, but he must beware of worldliness.

In istis nescio dare regulam, cum assistente magna 15 multitudine sanctorum licet plus de elemosinaria pecunia congregare et cum aliis paribus de minori pecunia contentari. Ideo caveat curatus avariciam et dispensacionem cum terrenis et specialiter de bonis immobilibus et Spiritus Sanctus docebit qualiter cum illis paribus est 20 agendum; quia sacerdotes qui sic sunt filii Dei spiritu Dei aguntur (ut docet Apostolus ad Rom. VIII°, 14).

Curates may receive only what they need and that in return for service.

Et patet in parte solucio ad hoc tertium argumentum: Nam curati videntur habere simul rationem elemosine et rationem debiti ex suo officio (ut docet Apostolus 25 i Cor. IX), nichil tamen debent recipere a populo nisi dum raciones iste ad invicem sunt commixte. Et sic multi homines ad tempus peccant in rationibus talium elemosinarum, et tamen postmodum ex Dei misericordia deserentes peccata illa ewangelice ad magnam edificationem ecclesie expost vivunt. Et sic contingit pueros pauperes ad gradus scolasticos anhelare et tamen ex ordinacione divina fieri impotentes ex pauperie officio scole intendere. Sed communiter in assensu huiusmodi fit peccatum. ³⁵

We should not give money to fighting bishops,

Ex istis videtur quod novella mendicacio episcopis guerrantibus a fratribus introducta est omnino infunda-

3. ADI: *dat deest.* 4. DEI: *simus.* 6. E in marg.: *Nota.*
8. AI: *voluisse.* 9. I: *apostolis amplius apostoli;* A: *apostoli deest.*
11. I: *quantumlibet;* ib. AE in marg.: *Difficultas.* 15. D in marg. inf.:
Usque quantum potest sacerdos de pecunia retinere; A in marg.: *Responsio.*
18. E in marg.: *Nota.* 19. E: *mobilibus.* 22. A: *ut dicit.* 23. E in
marg.: *Nota.* 31. *expost;* E: *ex deest.* 33. E: *potentes.* 34. A: *modi*
deest. 36. A in marg.: *Conclusio.*

36. Cf. De dissensione paparum (Pol. Works, ed. Buddensieg, pag. 574) et Cruciatam (passim).

bilis et contra regulas caritatis. Innuunt enim primo et expresse asserunt quod episcopi debent accipere elemosinam corporalem a pauperibus ad hunc finem; et sic vel negant regulam evangelii de dacione talis elemosine vel ponunt inhonorifice ipsos episcopos in aliquo horum trium statuum, quibus eciam ipsi episcopi contradicunt. Et sic debet ecclesia orare pro illis episcopis, ut a periculo falsorum fratrum et perverso consilio liberentur, quia evenire potest quod falsi fratres illi infoment subdole papam nostrum quod per elevationem talis crucis promittendo spiritualia suffragia adiuvet et quod episcopi in causa illa cum omnibus suis adiutoribus beatitudinem promerentur et eo tenore spoliarent populum infideliter quem paulo ante subdole spoliarunt.

but pray that they may be better advised.

¹⁵ Fol. supponant ipsum | cum suo exercitu numquam esse iterum in Angliam redditum. Potest esse secundo quod diabolus moveat fratres istos ad regnum Anglie seducendum. Non enim instat modo oportunitas sic regnum nostrum de hominibus et pecunia spoliare, sed (quod maxime est verisimile) fratres isti non curant per que media eciam heretica spoliarent populum, cum hoc tamen quod ipsi participes sint mercedis. Aliter enim non publicarent ut fidem catholicam quod quicunque laborat cum tali episcopo ad hunc finem vel iuvat ipsum notabiliter in expensis, erit absolutus a pena et culpa, et sic infallibiliter ad patriam advolabit, cum debent scire quod nullus talis papa est ex fide catholica vel membrum sancte ecclesie et per consequens non est caput. ³⁰ Que ergo ratio meriti fidelium ad in tali causa taliter decertandum? Sed unum videtur multis quod a prima mundi origine nunquam fuit causa generalior ad ecclesiam occiduam se reciproce occidendum. Et quod fratres dicunt exercitus nostros armatos ad hostes incedere non ut pugnant sed ut terreant hostes, ne invadant fideles orthodoxos est sophisma dyaboli; nec habent huius rei noticiam nec verisimiliter conjecturam. Sic enim possent sophisticare in omni proposito debellandi et quod fratres sufferent rapinam bonorum suorum et cruciatum sui corporis ad terrendum et convertendum ipsos ad Dominum, non ut corporaliter occidantur. Fratres autem

Motives of the friars in preaching the crusade.

These false pretences.

27. DE: *sic deest.* 31. ADE: *videtur militibus.* 32. ADE: *mundi deest.* 33. ADE: *quod deest.* 34. A: *ad hostes deest;* ib. A1: *incidere.*

non docent in isto evitare occasionem periculi sed in ipso substernere sine causa. Christus enim non legitur vitam suam cum talibus mediis defendisse. Qua ergo auctoritate alter papa sic defenderet vitam suam? Viri ergo evangelici hortarentur papam armare se cum pa-⁵ciencia et aliis evangelicis armaturis et quod tunc foret securus de triumpho optabili, licet corporaliter sit occisus.

Greed leads the
priests to practise
against the
realm, and the
faithful should
not support
him.

Et ex istis potest patere fidelibus quomodo candens fratrum cupiditas bonorum fortune vel honoris mundani ¹⁰ movet eos contra populum, personam et regnum infide- liter procurare. Nam ad procurandum in causa ista propter fines infames indubie sunt fratres promtissimi. Nec dubium quin procurant infideliter contra Christum et suam ecclesiam quia contra legem Dei, ad cuius ¹⁵ oppositum excitant populum ad credendum. Et sic ex ista narracione potest fidelis colligere cum quali pru- dencia suam elemosinam regulabit, cum indubie con- sensus et stulticia populi sunt in causa quare in eis tales Antichristi discipuli sunt nutriti. Si ergo haberent ²⁰ lumen racionis evangelice quomodo debent istos tres pauperes pascere de titulo elemosine et alios mendicos validos evacuare et non ea ratione temporalia eis tri- buere qua ratione sunt contrarii legi Christi, tunc pur- garent ecclesiam de istis discolis et legem Domini ²⁵ effectualiter honorarent. Cum autem idem sit diligere legem Dei et diligere ipsum Deum (ut patet Joh. XIV), patet quod qui sic contempnunt legem Dei contempnunt eciam dampnabiliter Deum suum. Nec seducant ecclesiam oraciones talium discolorum, quia Matth. XV°, 9 dicit ³⁰ Christus: *Sine causa colunt me docentes doctrinas et mandata hominum* et per consequens, si fratres docent attencius dogmata sua et mandata hominum quam mandata Domini, est frustatorium et demeritorium quic- quid agunt.

35

^{5.} I: *ut evangelici*; ib. *se*; E: *sed*; ib. A: *cum deest*. ^{18.} A: *regu- labat*. ^{22.} D'E: *de deest*. ^{26.} ^{27.} I: *diligere — diligere deest*. ^{27.} D'E: *honorare legem*. ^{30.} A: *oracionis*: ib. E in marg.: *Sectarum orationes*. ^{34.} I: *mandata Dei*. ^{35.} I: *arguant etc. Alleluja. Allā sequitur:*

*Qui ducis vultus et non legis ista libenter
Omnibus invideas, invide, nemo tibi
Marcis (?) suo invido etc.*

3. Cf. Cruciatam, Pol. Works, pag. 629.

SERMO XIV.

(Serm. Mixti XX.)

Corde creditur ad iusticiam. Rom. X^o, 10.

Iste sanctus apostolus Andreas habuit quandam pri-
 5 mitatem fidei supra ceteros, cum ad Dominum induxerat
 fratrem suum Petrum (ut patet Joh. I); ideo sig-
 nanter in sollempnitate sua legitur ista epistola. Nichil
 enim est iustius creature quam credere; nam primus et
 supremus sensus hominis est intellectus qui ad creden-
 10 tum Deum est finaliter ordinatus, nec potest esse in
 hoc decepcionis; ideo frustrat (quantum in ipso est) Dei
 ordinacionem qui non adhibet istam fidem; unde sicut
 vita precedit omnes alios actus secundos, sic fides vir-
 tutes alias; et hinc dicit Apostolus Hebr. X^o, 38 ex
 15 testimonio prophete: *Justus meus ex fide virit.* ac si
 intenderet quod vita spiritualis iustorum originatur ex
 fide. Unde congruum est in isto primo apostolo de fide
 facere mencionem. Ideo dicit Apostolus: *Corde creditur*
 20 *ad iusticiam,* hoc est, quod homo sit iustus, requiritur
 ipsum credere intellectu. Et cum fides habita oppor-
 tunitate operatur magna si est, cum impossibile est
 tantum semen in terra fructifera non in bonam operam
 ebullire, ideo subiungit Apostolus quod *ore confessio fit*
 25 *ad salutem.* Sicut enim sapientia secundum enigmatice
 philosophantes cordi tribuitur, sic fidelis confessio fide
 posterior datur ori, et tertio consequitur in ordine post vie
 iusticiam fructus salvacionis; ideo dicit Apostolus quod *ore*
 Fol. 302^a *confessio fit ad salutem.* Et laudem prioris seminis con-
 30 firmat ex testimonio scripture, nam Isa. XXVIII°, 16 dicitur:
Omnis qui credit in Christum finaliter non confundetur,
 cum eo ipso predestinatur ad gloriam. Et ad similitu-
 dinem istius processus oportet capere evidenciam ec-
 clesie prelatorum; primo enim oportet in generali cre-
 35 dere tamquam fidem quod officium Deus in scriptura
 sua talibus prepositis limitavit et secundo oportet ex
 ebullitione sui operis suppositionem vel desperacionem

Faith the first
of virtues.It leads to
righteousness,and on faith and
righteousness
follows
salvation.

1. Hic sermo et seqq. usque ad XVII incl. in codd. ADE habentur.
 A in marg.: *Sermo XIV;* D in marg.: *XI.* In capite sermonis: *Andre;* E in
 marg.: *In die S. Andree XI.* 3. Codd.: *Rom. VIII.* 10. DE: *sicut iustus.*
 20. DE: *intellectum.* 31. DE: *predestinatus sit.* 33. DE: *enim deest;*
 ib. A in marg.: *I.* 35. DE: *limitat;* ib. A in marg.: *2.*

3. Epistle for St. Andrew's day. 30. Rom. X, 11.

capere quod talis prelatus est a Domino institutus, et ad hunc sensum dixit Christus Joh. X^o, 38: *Si mihi non vultis credere operibus credite.* Et sic omnis perfectione sacerdotis vel humanum iudicium est ad fidem ut per se notum et ad operationem talis hominis referenda; et sic carta iuste vite infinitum excedit in curato cartas quaslibet pellum mortuarum. Sed quia in istis mediis potest esse illusio, ideo de rectitudine prepositorum huiusmodi capitul probabilis supposicio citra fidem.

For all nations
there is one
faith which
leads to bliss.

God cannot fail
us from want
of either love
or power.

Sed quia Judei vel naciones alie possent quoad istam fidem universalem de sua preminencia querelare, ideo subdit Apostolus maximam huius heresis destructivam: *Non, inquit, est distinctione Judei et Greci quoad invocacionem nominis Domini pro salute;* patet ex hoc quod *idem Dominus est omnium* et per consequens ordinans totam humanam speciem ut beatitudinem consequatur. Nec potest esse defectus ex parte Domini ex invidia vel ex egencia. Si enim foret invidus, tota universitas creaturarum foret subito redacta in nichilum, cum non potest ad tempus aliquid nisi ex gratia gubernari et talis gratia ac invidia opponuntur. Et ad tollendum egenciam dicit Apostolus *quod est dives in omnes qui invocant illum.* Non enim stat cum sua sapientia quod creat aliquos de specie humana, quibus non tribuat si ipsimet non ponant obicem beatitudinem quam pro humano genere ordinavit. Ideo oportet quod *omnis qui invocaverit nomen Domini salvus erit.* Non autem dicit quod omnis qui vocaverit vel vocaliter dixerit nomen Domini salvus erit, cum Matth. VII°, 21 dicitur: *Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum celorum.* Unde invocare solet describi quod est creaturam secundum caritatem vocare in animo Deum suum, et isto modo invocavit Christus patrem suum continue. Nec dubium quin si quis sic invocat tunc pro suo tempore *erit salvus.* Et patet quod ad invocacionem talem requiritur fides, ideo subiungit Apostolus: *Quomodo ergo invocabunt eum in quem*

11. DE: *idem* deest. 12. DE: *ideo dicit.* 13. DE: *qui ad.*
14. A: *invocationem.* 15. DE: *Deus;* ib. D in marg. sup.: *Nota hic videtur loqui quod et prescrit omnes ordinati sunt a Deo ad beatitudinem.* Alibi dicit *oppositionem.* 21. DE: *et inuidia.* 29. DE: *dixerit in Deum.*
31. E in marg.: *Nota. Invocare;* D in marg. inf.: *Quid est invocare, quia creaturam secundum caritatem vocare in animo Deum sumit?* 32. Invocare est in auxilium aliquod vocare vel postulare. 34. A: *suum* deest.

Need of
preaching.

non crediderunt? quasi diceret non possunt nec poterunt Deo credere vel in Deum nisi ipsum audierint. Nam cum talis credulitas sit creatura Dei et bonum gracie, patet quod oportet Deum fidelibus ipsum dare. Et ista dacio est locucionis Dei vera audicio. Unde Psalm. LXXXIV°, 9 dicitur: *Audiam quid loquatur in me dominus Deus.* Et hinc dicit Apostolus: *Quomodo credent ei quem non audierunt?* Et cum placet Deo communicare locucionem istam instrumentaliter apostolis, patet 10 quod necesse est ad auditionem istam apostolos populo Christi loqui. Ideo Paulus intuens ordinacionem Dei in graciosa communicacione ministrorum ecclesie, scilicet quod Deus ordinat ut instrumentum suum unum iuvare reliquum ut reciproce mereantur, querit *quomodo audient 15 sine predicante.*

Extendendo autem predicacionem ad locucionem Dei insensibilem est notorium quod non possunt; et ad istum sensum intelligitur proposicio Pauli sequens: *Quomodo, inquit, predicabunt nisi mittantur?* Cum enim 20 oportet Deum istum ordinem operum architectonice regulare, patet quod oportet ipsum ad istud officium mittere predicantes, et hinc dicuntur apostoli quasi missi. Et istam sentenciam confirmat Apostolus per scripturam Isaie LII°, 7: *Quam speciosi pedes evangelizancium pacem, 25 evangelizancium bonum.* Sed quia predictor errare posset in modo evangelizandi, ideo secundum intentionem predicandi pacem ecclesie et bona gracie predictor huiusmodi commendatur; speciosi igitur sunt pedes taliter predictantibus. Et patet quod moderni predictantes ad bella 30 et contenciones vel pro congreganda pecunia ad talia defendendum non in hoc pulerificant pedes suos sed oportet in omni evangelizacione verum doctorem esse interius et mentem audientis illustrando ad obedienciam inclinare. Ideo sequitur: *Non omnes obedient evangelio, 35 cum Isaie LIII°, 1 scribitur: Domine quis credidit auditui nostro?* Si ergo ita rari fuerunt qui verbis huius sancti prophete crediderant que a Deo audierat, quid mirum est si regnante tanta malicia pauci crediderunt sermonibus indigni et miseri hodie predictantibus?

A preacher
must set forth
the gospel of
peace.

t. DE: *quod non;* ib. A: *nec possunt.* 7. A: *Et hic.* 10. DE: *ad deest.* n. DE: *Ideo Apostolus.* 16. A in marg.: *Nota.* 28. A: *Sponsi igitur.* 35. A: *LIII deest;* ib. E in marg.: *Nota.*

19. Rom. X, 15. 34. ib. 16.

It is the word
of Christ that
must be
preached and
listened to.

Ex istis patet quod oportet fidem in ecclesia ex auditu in populo publicare, et cum non indifferenter quilibet sermo sit predicandus, patet quod *auditus* tam | Fol. 303^a predicanis quam eciam sermonem audientis debet fieri verbo Christi; et hinc est quod prophete legis veteris dixerunt: *Hec dicit Dominus*, et apostoli predicarunt verbum Dei. Nec potest populus in obauditione huius sententie excusari, cum fides fuit sufficienter per Christi apostolos publicata; ideo dicit Apostolus: *Sed dico, numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiit sonus eorum, et in fines orbis terre verba eorum.* Hoc est in omnem contrattam habitabilem eciam usque ad fines climatum vox evangelizancium est audita (ut prophetatum est Psalmo XVIII^b, 5).

How it is true
that "their
sound is gone
out into all
lands."

Et patet quam frustra sophiste obiciunt contra istud. Quidam enim nimis leviter obiciunt quod multe sunt terre infra speram terre per quas nullus sonus evangelizancium est auditus; non enim penetravit vox apostolorum per medium spere terre. Satis quidem est quod per contrattas habitabiles secundum genus mediate vel immediate vox apostolica sit audita. Unde vox ydiatorum sequencium quorum fidelis sentencia fuit ab apostolis derivata vere dicitur sonus eorum, cum vociferans non solum profert sonum sibi immediatum, sed quantumcunque distantem eciam ipso corrupto, ut patet de sono echo. Et (ut placet aliis) verba apostolica ad omnem punctum mundi instrumentaliter profuerunt, cum Deus per sonacionem eorum non solum homini sed cuilibet mundi particule benefecit et de tanto sonus apostolicus ad illam exiit. Et ista consideracio sicut movet multos sentenciam infidelem subtrahere, sic movet alios sentenciam evangelicam seminare. Sicut enim secundum beatum Bernhardum pena Petri Abellardi est ecclesie incognita et incerta, quia nescitur quot infideles per suam heresim sint dampnandi, sic meritum accidentale sanctorum evangelizancium est nobis incognitum, quia nescitur quot homines sunt per suum evangelium convertendi.

1. DE: *Et ex istis.* 4. A: *audientis — fieri deest.* 6. A: *id est,*
apostoli predicaverant. 7. A: *potest deest.* 15. DE: *quam frustra*
deest; ib. E in marg.: *Obiecção sophistica.* 21. A: *Ideo vox.* 26. A: *ecco,*
dacionem; E: *correxit.* 32. E in marg.: *Nota.*

1. et seqq. Rom. X, 17. 6. Jerem. XVII, 5. 9. Rom. X, 18.
33. Cf. De Ecclesia, pag. 343. Cf. St. Bernhardi opp., pag. 914
et seqq. (Ed. Bas. 1556).

Circa hoc evangelium Apostoli est notandum quod Honour due to
 verba Dei que sunt ex integro verba evangelii sunt the gospel;
 maxime a viatoribus honoranda. Sicut enim idem est
 Christum diligere et diligere verba sua (ut patet
 5 Joh. XIV°, 23), sic idem est honorare verba scripture
 et honorare dominum Jesum Christum. Et hinc ipse in
 protectionem sui contra diabolum usus fuit scripture
 triplici magis quam fuit eius humanitas honoranda. Et
 hinc tota communitas fidelium licet secundum formam
 10 pharisaicam confitetur evangelium honorabile, sed in
 signis. Nam lecto evangelio assurgunt erecti, deponentes it is paid in
 capucia et cruce se signant, attendunt vocibus et parie- outward signs
 tes osculantur. Maiores autem habent gladios deportatos, in our services,
 et omnia ista fiunt in signum cognitionis, devocationis but not
 15 et defensionis evangelii Jesu Christi. Sed pactum fidei in rendered
 facto deficit, cum cartas suas vel dicta hominum volunt indeed;
 usque ad mortem defendere sed a sentencia evangelii
 recorditer retrocedunt. Et tamen ex fide scripture
 Isa. XLV°, 15 Deus non est voces vel signa sensibilia
 20 sed vere *Deus absconditus*, ideo suum evangelium debet
 quilibet usque ad mortem defendere tamquam fidem et
 per consequens tenentes ipsum fideliter debite sustinere
 et adversantes ipsum evangelium omnino substernere.
 Sed (quod est subtilissimum peccatum dyaboli) hodie
 25 fit econtra, nam lecta scripture patente contra dotacionem
 ecclesie carte humane prevalent, et quantumcunque
 fides scripture contra causam mundi vel hominis fuerit
 allegata vel scripta, contempnitur vel tacetur, et sic
 Christo contemptu ydolatria committitur, cum nimis
 30 infideliter colitur plus acceptum; et sic causa Dei
 propter causas hominum vel lucrum mundanum sper- as is shown in
 nitur, ut patet patre in bullis paparum et mandatis these crusades.
 hominum in istis crucis erectionibus hodie publicatis.
 Unde fratribus publicantibus ex adverso paparum sen- On this point
 35 tenciam in hac parte unus fidelis publicavit tres Wyclif has
 conclusions in ista materia, fraudes fratrum contra published three
 episcopos detegendo. Prima ergo fuit ista: Nullum caput

1. A: est twice. 3. DE: a deest; ib. D in marg. sup.: *Honoranda sunt verba Dei sicut Deus et diligenda sicut Deus, quia idem est diligere Deum et verba sua*; E in marg.: *Nota quod idem est Christum diligere et diligere verbum suum.* 11. D in marg.: *Nota bene.* 12. A: assignant et diligitur verbum suum. 16. A: dictum. 20. AD: secundum evangelium. 23-27. A: dotacionem — contra deest. 28. E in marg.: *videre.* 37. AE in marg.: *Prima conclusio;* E in marg.: *Caput ecclesie.*

1. That no man conversans nobiscum ecclesie militantis habet potestatem
has power of absolvendi vel distribuendi spiritualia beneficia nisi
except as Christ secundum quod viderit side vel revelatione fieri per
has revealed to him. caput ecclesie triumphantis; patet ex hoc quod caput
ecclesie triumphantis est Deus omnipotens per quem 5
oportet fieri omne bonum factum ecclesie militantis.

2. The crusade is not approved by Christ. Secunda conclusio probabilis est quod crucis elevacio
iam inventa ad defendendum partem unius pape sive
alterius cum suis circumstanciis non est a capite ecclesie
militantis approbata; suadetur ex hoc quod Christus,¹⁰
caput universalis ecclesie non sic sed per pacientiam
contrariam defenderat partem suam. Nec ista crucis
elevacio videtur sonare in caritatem, in observationem
mandatorum vel in edificationem ecclesie, et tunc non
est indubie approbanda.¹⁵

3. The friars who preach it are traitors to God. Tertia conclusio si fratres sic altrinsecus preconizant
sine revelatione dissensionem istam, videntur esse | blas-^{Fol.}
phemi proditores Dei et utriusque ecclesie. Suadetur ex
hoc quod non confirmarent istam sentenciam nisi hoc
cognoscerent esse de beneplacito Dei sui quod non 20
possunt cognoscere nisi ad hoc habuerint revelationem.

We may hope that the devil has reached the summit of his power. O si hanc ultimam persecucionem ecclesie propter
setens dominium sacerdotum vel lucrum stercorum
meridianum demonium suscitabit, consolacio est, cum
prope sit redempcio nostra et per consequens fiducialis 25
est agendum. Constat quidem quod inter multos seculares
propter vanitatem mundane glorie et cupiditatem
stercorum audivimus multa bella particularia suscitata.
Sed tam generalem dissensionem in toto christianismo
occiduo non audivimus fieri sub hac forma; cuius sig-³⁰
num est fidelibus quod dyabolus pro tempore viacionis
ecclesie est in summo sue versuie elevatus. Uterque
enim istorum paparum exhortatur quemlibet christianismi
nostri sub obtenu eterni premii occidere implice fratrem
suum, cum vel unus vel alias papa vendicatur esse 35
caput alicuius ecclesie occidentalis et sic pro defen-
sione cause sue debet quilibet usque ad mortem cer-

5. Codd.: *quod est Deus.* 6. DE: *bonum fratrum.* 7. DE in marg.: *Secunda conclusio:* ib. DE: *probabilis evidencia est.* 8. E: *huius pape.*
12. A: *defendoreret;* A: *defendat.* 16. D in marg.: *Tertia conclusio.*
31. A: *tempore peregrinationis.* 36. A: *occidentis.*

1. Wyclif, De Dissensione Pap. Pol. Works, 573; Cruciata, pag. 592.

tare et in casu occidere adversantem. Nec videtur fratres qui sine evidencia sunt istius negoti procuratores precipui aliud lucrum ex hoc recipere nisi forte ut auctorisentur ab altero istorum paparum ad regna postmodum caucius spolianda, sed finis alias sequetur postmodum, scilicet eterna dampnacio quam Christus finaliter retribuet Antichristo.

Consideret rogo fidelis si populus extraneus foret in regno Anglie nimis proditorius qui subdole curreret per eius patrias et fraudulenter intimaret regnicolis suis hoc esse de regis beneplacito, hoc tamen existente voluntati regis contrario, simularer multa media inducencia populum ad credendum et per hoc quod istud esse voluntati regis contrarium ac eciam paci regni foret ex hinc regni perturbacio suscitata, nonne foret populus ille tamquam precipuus proditor regis et regni Anglie odiendus? Multo magis blasphemus proditor foret qui attemptaret proporcionalia in ecclesia regis regum. Et sic faciunt fratres in ecclesia militante. Si autem fraus proditoria foret sugerere ad spoliacionem thesauri et actionem hominum regni nostri, quanto magis foret fraus dyabolica simulatorie predicare ad depauperacionem fidei regni et deperdicionem fidelium regni Dei. In utramque autem istarum fraudum fratres consenciunt, cum informant nostros regnicolas in ista perfidia tamquam fide quod eo ipso quo quis contritus et confessus quantumeunque modicum laboraverit in hac causa sine pena ad patriam evolabit. Et cum hoc sit infidelissimum, patet quam multi de nostris regnicolis istis pseudoexortacionibus sunt seducti. Et cum sine fide impossibile est placere Deo, evidet quod multi mortui in hoc casu forent perdit ad infernum. Dicit enim ista blasphema societas quod ista peregrinacio est tanti valoris quod qualibet eius parte quantitativa itinerans beatitudinem promeretur, non sic revera fuit in defensione cause Christi contra suos hostes, cum Petrus ex hoc quod abscederit aurem Malchi fuit a Domino tamquam reus criminis reprobatus. Et sic notando totum cursum ecclesie non invenietur alia viacio vel operacio

The triars
pretend to be
messengers
from the King
of kings, but
misrepresent
His will.

Their wicked
frauds.

1. A: *isto.* 9. A: *curreret deest;* ib. E in marg.: *Nota exemption.*
11. E: *facis.* 23. A: *regni nostri.* 27. DE: *modicum deest.* 37. A:
Malci. 39. A: *invenitur aliqua via.*

27. Cf. Walsingham, Hist. Angl. II, 79. 80. Forma absolutionis.

corporalis vel spiritualis magis meritoria quam pseudo-fratres infideliter indubie istam singunt.

The only purpose they serve is to fulfil the prophecy concerning Antichrist.

Nec video quid boni facit ista blasphemia nisi quod verificat textum Apostoli quod Antichristus extollitur super Christum. Ipse enim (ut inquiunt) est dignus⁵ habere omnia dominia tam in mobilibus quam in immobilebus huius mundi; sed Christus non fuit dignus humanitus super unum oppidum dominari, ideo nimirum defensio vite papalis est infinitum plus meritoria quam fuit defensio vite Christi. Ideo dicit logicus quod cum itineracio ista sit infinitum meritoria, quia aliqua parte eius infinitum meritorior tota superfluit, cum quelibet eius pars per se sufficeret; nam (sicut noverunt theologi) quelibet pars quantitativa vite meritorie predestinati est digna beatitudine et conformiter secte istorum procuratorum debet dicere quod quelibet pars huius itineracionis est digna absoluzione a pena et culpa et beatitudine sempiterna.

They set limits to their offers to get more gain.

Sed hic miror quare dicunt quod non itinerantes peregrinacione ista sed ad iter laborancium conferentes²⁰ non habebunt mercedem istam pro modico cum denariatus indulgencie illis non valeat assignari. Sed oportet quod conferant secundum ratam portionem, ut putat terciam partem possessionis; plus enim tales appre- ciantur numismata quam bonam animi voluntatem.²⁵

Their absolution encourages men to go in sinning.

Similiter, videtur istam sentenciam a fratribus promulgatam sapere cathaclismum satisfaccionis pro crimine cum quot | quot homines quis occiderit, quantumcunque^{Fol. 303^e} Deo vel homini indebitatus fuerit, virtute huius indulgence faciliter absolviri poterit, ymmo supposito quod sic³⁰ peccaverit de futuro cum hoc tamen quod continuauerit peregrinacionem et absolutus fuerit habebit plenam absolucionem ac si non peccaverit. Sed ubi unquam data fuit maior evidencia delinquendi? si enim debitum excipitur forens patens evidencia nichil ad opus huiusmodi conferendi, quia totum quod quis habet non sufficit satisfacere pro infidelitate in quam incidit sic credendo.

Nec valet dicere quod indulgencia solum loquitur de peccato preterito, non futuro, quia quis pertransibit tantum

1. DE: *magis* deest. 3. E in marg.: *Nota.* 21. E in marg.: *Nota.*
11. DE: *cum* deest; ib. A: *aliqua* deest. 15. A: *secta.* 19. A: *quod non deest.* 20. DE: *ista* deest. 26. E in marg.: *Nota.* 34. A: *relinquendi.* 35. DE: *nihil* deest. 37. D: *satis* deest.

peregrinacionem mundus a crimine, ymmo non posset illam peregrinacionem cum ista credulitate incipere.

Nec valet responsio sophistica quam hic ponunt scilicet quod sic itinerans habebit plenam indulgenciam, dum vere confessus fuerit et contritus, quia (ut noverunt logici) quilibet vere confessus et contritus quicquid fecerit, ut puta si omnes sacerdotes viventes occiderit, erit habita contricione plenarie absolutus. Quid ergo valet sic defraudare ecclesiam?

They say indulgence is only for the contrite, but the contrite do not want it.

10 Nec valet tertio quod fratres necessitantur pro defensione sui ordinis et suorum superiorum obediencia sic fingere in hac parte, quia maledictus sit talis ordo et talis obediencia qua contra fidem Christi militant cum patre mendacii, quia indubie ut sic incurront omnem infidelitatem et omne genus peccati quod non facerent propter Deum, ideo sunt ut sic blasphemiores dyabolo et a tota ecclesia discredendi.

The commands of superiors are no excuse; such commands should be disobeyed;

20 Nec valet evidencia qua fingunt sic posse fieri et per consequens sic esse in tanto capite supponendum, quia indubie sic inferrent ex ipsis contradictoriis contradictione manifesta. Ideo *maledictus homo qui confidit in homine* non fundato in causa superiori scripture quicquid dixerit. Revera ex causa consimili et evidencius probare poterint quod fratres singuli sint dampnandi, 25 quia quid de uno papa et quid de alio papa sic sentiunt et vita fratrum dampnacioni huiusmodi simulatur. Nec dubito quin ex fide scripture vel ratione non convenient scintillam evidencie pro hac parte sed collecta tota fratrum sentencia stat in isto: *Papa noster sic 30 precipit et concedit, ergo verum; sed fratrum societas, in hoc adversans negat consequenciam.* Ideo si *omne regnum in se divisum desolabitur*, supponi potest quod regnum fratrum propter istam infidelitatem presumptam pacietur ecclipsim, quia non dubium quin altrinsecus 35 proditorie defraudent ecclesias, cum homo non mentiretur in tanta causa de voluntate Domini propter acquirenda omnia regna mundi, cum Christus non habuit potestatem sic mencendi de dyabolo; fratres autem frontose et intrepide promulgant istam sentenciam tamquam fidem.

certainly not the commands of the pope, since each cancels the other.

2. D: *cum cum:* ib. DE: *pericere incipere.* 8. E in marg.: *Nota diligenter.* 17. A: *dyabolo* twice. 20. A: *ex fatis;* ib. A: *contradiccio.* 21. A: *Et ideo.* 34. A: *facie.* 40. E: *fidem* etc.

21. Jer. XVII, 5. 31. Lucae XI, 17.

SERMO XV.

(Serm. Mixti XXI.)

Hec dicit Dominus. Malachie III°, 1.

Sive autem a verisimili fratres in ista perturbacione

The friars do ecclesie de voluntate Dei menciuntur sive per im-
not preach the gospel of peace. possibile verum dicunt, cum non habent ad hoc evi-
denciam nisi mardosam quam altrinsecus ipsimet
fratres destruunt, manifestum est quod facto eorum
supposito sunt heretici et manifesti Dei et hominum
proditores. Non enim preparant pedes suos ad predi-
candum populo evangelium pacis, sicut Apostolus mag-
nificat predictantes (ad Rom. X), sed currunt maiores
eorum per patrias ad predicandum super sibi ambiguo
et inevidenti bella in regno Dei, quia in ecclesia
militante; quod falsos prophetas legis veteris non 15

Instead of "Thus saith the Lord" they say: "Thus saith the Pope".
legitur presumpsisse. Ipsi enim licet quandoque false in
lege veteri diverunt: *Hec dicit Dominus.* fratres autem
reticent ista verba dicentes: *Hec dicit papa meus.* Cum
ergo Christus Matth. XV°, 9 dicat: *Sine causa colunt
me docentes doctrinas et mandata hominum,* manifestum 20
est quod fratres non solum frustra sed diabolice in
causa ista excitant ad istam discordiam ecclesie mili-
tantis. Econtra autem propheta iste ex parte Domini
sic orditur: *Hec dicit Dominus* et ex fide scripture in-
dubie non mentitur; fratres autem et si per impossibile 25
verum diverint in publicacione istius blasphemie men-
ciuntur, quia secundum Augustinum contingit hominem
mentiri dicendo verum, quod contingit quando contra
caritatem asserit sibi ambiguum; multo magis ergo
quando implicat esse de voluntate Dei quod quilibet ad 30
peregrinationem istam sic promovens absolvitur plene

The pope does not absolve from pain, since advolabit. Numquid credimus partes contra se bellantes
have the pain of death. in terra? ymmo cum omnis pena in mortis | articulo sit Fol.
pro peccato, et occisi vel mortui in hac causa pacien- 36³⁴

1. A in marg.: *Sermo XV.* 3. D in marg.: *XII.* 10. A: *Matth. dees.*
27. E in marg.: *Verum dicendo mentiri contingit.* 29. D in marg. inf.:
Absolucion a pena et a culpa. 33. E in marg.: *Pape absolucion a pena
an vera.* 36. A: *molut.*

1. Cf. Serm. Part. III, pag. 511. The epistle for the Purification.
3. In the Sarum Missal the lectio runs: 'Haec dicit Dominus
Deus, ecce ego mitto etc.' 27. S. Aug. Opp. tom. VI, pag. 420.

tur penam in mortis articulo, videtur quod licet papa suus ipsos absolverit in persona propria, non erunt a pena simpliciter absoluti, et multo evidencius anima post mortem de ista infidelitate infundabili condolebit.

5. Nec valet istud fallax sophisma quod absolvitur a pena, quia a pena vie, a pena purgatorii et a pena inferni absolvitur, quam penam aliter sustineret, et sic ista preposicio 'a' non mobilitat sed verificata propositione pro particulari stat indulgence concessio incontra cussa. Ista autem fraus sophistica non fuit a dyabolo pre verecundia attemptata. Cum enim ista perfidia dicit quod sic peregrinans absolvitur a pena et culpa que nunquam infuit, annectit summum impossibile quod absolvitur, quia caret pena et culpa ista vel illa que aliter infuisset. Quis rogo dubitat quin ista connexio sit summe impossibilis, quod si homo datus non sic faceret, ista pena inferni vel purgatorii alicui infuisset?

Similiter, iuxta hanc infidelitatem talis absolvitur a pena et culpa infinita, cum qualibet tali caret et propter 20. talem peregrinationem pari evidencia qua propter illam aliqua pena caret. Ideo evidencius dicerent fratres in ista materia dicendo quod a beatitudine homo absolvitur propter illud. Quis rogo concederet quod homo propter illud absolvitur a pena infinita, quia plurior pena eciam infinita non est propter hanc indulgenciam in isto homine quam est in mundo, sicut plures homines quam sunt si aliqui homines non sunt?

Sed relinquendo istam vanitatem dyaboli textum propheticum prosequamur: *Ecce ego mitto*, inquit Deus, *30 angelum meum ante faciem tuam*, quod fuit verum ad litteram de primo Christi adventu, cum fuit Deus eternaliter et homo per incarnationem temporaliter. Angelus autem missus intelligi potest Baptista qui viam Domini preparavit. Nec refert si textus iste legatur sic: *Ecce ego 35 mitto angelum meum qui preparabit viam ante faciem tuam*, quia prima persona loquente ad Verbum de Johanne Baptista una est eademque sententia, ut patet Matth. XI°, 10. Et sequitur in textu: *Et statim veniet ad templum sanctum suum dominator quem vos queritis*, et

It is a mere sophism to say they would have other pain but for the indulgence.

Men are absolved from penalties that they have not incurred.

Prophecy fulfilled in the Baptist.

5. A: *sola quod.* 7. A: *quam penaliter.* 8. E: *a deest.* 21. A: *alia pena;* ib. E in marg.: *Absolucion a beatitudine. Nota.* 29. DE: *mittam.* 37. Codd.: *cadem;* E: *que addit.*

angelus testamenti quem vos vultis. Nam statim post and in Christ. incarnationem quia die XL, assistebat Christus in templo Jerusalem, ut parentes sui facerent secundum consuetudinem legis pro eo (ut patet Luce II). Christus autem fuit dominator integer huius mundi et ipsum fideles⁵ legis veteris fidei sedula quesierunt; et ipse Christus fuit angelus duplicitis testamenti, cum pater misit eum tamquam auctorem divinitus ad utramque legem populo publicandum.

This prophecy
may apply¹⁰
the first or
second advent. Unde propter misterium incarnationis et novitates¹⁰ factas in Christo divinitus atque humanitus propheta loquitur: *Ecce venit* presencialiter et necessario quoad Deum. *Et quis viator potest cogitare diem adventus eius* in carne, cum gloriosissima lux et conclusiones summe mirabiles hunc adventum Domini consequuntur. Quidam¹⁵ autem intelligent diem adventus Christi ad finale iudicium, cum uterque sit satis mirabilis. Nec solum pauci steterunt in fide et spiritu videntes adventum sue incarnationis, sed graciosum miraculum est quod aliquis stet in gratia finalis predestinationis videndo secundum²⁰ eius adventum. Ideo querit propheta per modum questionis mirabilis: *Et quis stabit ad rideendum eum?* Omnes enim presciti tunc corruent tamquam muti. Finis autem propinquus adventus prioris fuit purgare et mundare ecclesiam contra adventum secundum per suos²⁵ apostolos et presbyteros purgantes instrumentaliter mundiales; ideo dicit propheta: *Ipse, inquit, quasi ignis conflans et quasi herba fullonum;* nam gentes et Judeos igne caritatis perpetue copulavit, sicut duo ferra cum arte fabrili et opere artificis sunt conflata; sicut enim³⁰ ferrum candens ignis dicitur a natura et qualitate ferri extraneum, sic homines dicuntur Christus qui ad Christum per gratiam sunt conversi. Usus etiam fuit Christus in purgacione apostolorum herba fulonum hispida quam quidam vocant cardinem, quia peccata eorum extraxit³⁵ per rigorem penitencie et ceremonias legis veteris tamquam tunc maculas in panno ecclesie abstrahebat. Et quidam dicunt quod aliqui apostolorum erant filii Levi ad literam, sed veritas est quod erant sacerdotes legis veteris qui erant filii Levi mistice figurati.⁴⁰

11. A: *cum deest.* 23. E in marg.: *Finis primi adventus Christi.*
33. DE in marg.: *Herba fulonum.* 39. A: *per sacerdotes.*

Ideo cum scriptura utitur predicacione figurali (ut patet in materia de hostia consecrata), | non mirum si propheta dicit Christum *purgare filios Levi*. Et cum predicatores sunt argentum igne examinatum, non mirum si Christus *sedebat* divinitus et hoc argentum spiritualiter *emundarit*, et sic Christus *colavit* apostolos mundans eos ab antiqua macula dando eis sapientiam *tamquam aurum* et eloquenciam *ut argentum*. Et sic erant apostoli pro inicio temporis legis gracie *Domino sacrificia offerentes*, non solum hostiam consecratam, sed (quod plus est) dolentes pro peccatis ecclesie novelle et repente magnam ecclesiam ad fidem Domini convertententes. Hoc autem fuit iustum, cum frater iunior debet semen *fratri seniori mortuo suscitare* (ut patet Gen. 15 XXXVIII°, 8) et hoc sacrificium Juda, hoc est, virorum Christum confitentium, sicut erant singuli christiani et sacrificium Jerusalem, hoc est, virorum Deum alius contemplancium, cuiusmodi erant apostoli et sacerdotes ecclesie primitive, hoc (inquam) sacrificium legis gracie placuit Deo copiosius quam sacrificia Abel et ceterorum que offerebant Deo sacrificia ante legem. Et illi possunt vocari *dies seculi*, quia pauci eorum habuerunt periodum longiorem.

Alii autem anni in quibus sacerdotes Levitici regnaverunt possunt vocari *anni antiqui*, quia antiquum dierum expressius memorarunt. Et sic dicit propheta quod *placebit Domino sacrificium Juda et Jerusalem* pro tempore legis gracie, *sicut dies seculi et sicut anni antiqui*. Fuit enim correspondencia inter vitam et sacrificia apostolorum et patres veteris testamenti, sicut fuit correspondencia inter martyres et presbyteros tribus Levi; in prioribus autem patribus fuit seculum pro una periodo sive die, sed in sacerdotibus sequentibus erant in uno anno multi presbyteri consequentes.

Circa hanc epistolam pro complectione dictorum alibi dubitatur utrum sacerdotes legis gracie debent a Christo qui est temporum duarum legum medium exemplari, et videtur quod non, quia Christus nunquam mendicavit vel quicquam accepit ab aliquo nisi quando secundum

How Christ
purged the
apostles, and of
the sacrifices
that they
offered.

How far
Christ's
example is
binding on
priests.

24. E in marg.: *Dies seculi.* 25. E in marg.: *Anni antiqui.*
27. A: *Deo.* 35. D in marg.: *Dubium;* E in marg.: *Dubitatio.*
38. A: *manducavit.* 39. A: *pro aliquo.*

racionem dominii ita fecit, et per consequens nihil accepit a fratribus ut corporalis elemosinarius sed tamquam dominus et magister. Sacerdotes autem nostri accipiunt a plebe decimas et plures elemosinas, quod non est a Christo domino exemplatum. Hic videtur 5 mihi quod dicta sentencia de elemosina et sustentacione curati sit catholica hodie amplectenda, sed notandum est (ut alias) quod secundum quatuor raciones varias licet homini accipere ab alio prandium vel subsidium corporale.

Christ, being
poor and yet
lord of all
things, accepted
gifts as both
alms and dues.

Cum autem elemosina sit effectualis voluntas ad re-10 levandum miserum a sua miseria, oportet rationem elemosine, rationem amicicie, rationem testificacionis et rationem dominacionis valde distinguere. Christus enim numquam accepit prandium nisi quando ipsum secun-15 dum rationem sue vehementis dominacionis acceperat tamquam redditum iuste debitum, quem acceperat et preter debitum iuste redditum quem de tenentibus suis acceperat et semper spiritualia carismata meliora retrivit. Patet de racione regis magnisici et concordat fides evangelii. Sed cum Christus sit in unum simul dives et 20 pauper, inops et egenus (ut dicit Apostolus), probabile videtur quod iste due raciones scilicet dominacionis et elemosine in ipso communiter sunt commixte. Sicut enim rogavit Patrem ut ipsum *salvificet ex hac hora*, sic ista humanitas rogavit Patrem sui misereri in per-25 sona prophete, licet non habuit aliquas miserias peccatorum; et intelligo miseriam peccati ipsum peccatum vel miseriam in quam homo incidit quia peccat. Constat quidem quod omnis miseria corporalis in quam homo incidit a peccato sumpsit originem; et sic potest dici 30 quod Christus assumpsit a sanctis feminis et aliis elemosinam corporalem (ut patet Luce VIII). Et sic istud exemplar dignissimum omnem conversationem sine re-pugnancia sue ecclesie exemplavit. Non enim repugnat sed consonat quod eadem res fiat laudabiliter multi-35 pli racione, sed sicut deitas Verbi non potuit ab ipso

1. D: *rationem dirinam*. 2. A: *cepit*. 9. A: *de alio*; ib. E in marg.: *Religio*; D in marg.: *Quadrupliciter accipi licet prandium ab aliquo*.
10. DE in marg.: *Elemosina*. 10, 11. DE: *clevandum*. 11. DE: *de sua miseria*. 15, 16. DE: *acceperat — quem deest*. 16. E: *acceptat*. 18. DE: *et semper deest*. 21. DE: *probabile deest*. 22, 23. A: *videtur — in deest*. 23. E in marg.: *Christus simul dives et pauper*. 24. A: *salvificet*; ib. DE: *hac ora*. 26. A: *aliquis*, 28, 29. DE: *Constat enim*. 31. E in marg.: *Omnis miseria pro peccato est*. 32. A: *Luce IX*. 33. E: *dignissimum conversatione*. 35. A: *laudabiliter deest*. 36. DE: *ab eo*.

separari, sic prandium vel quicquid aliud Christus accepit ab homine non potuit a ratione sue dominacionis et reverencie separari, et ita nunquam mendicavit ab homine mendicacione expressa clamorosa (ut patet alibi). Mendicacione autem insinuativa mendicavit a Patre, ut ex declaratis alibi hic suppono.

Et patet quod decime, oblaciones et proventus prelatorum sunt elemosine, carentes ratione dominacionis que Christo est propria. Videtur tamen ipsas, licet sint solum elemosine, habere rationem debiti, supposito quod elemosinatus recte edificet populum cui preest. Patet prima Cor. IX. Et ex isto videtur quod discolante Fol. curato nec habent decime | nec oblaciones quas recipit 304 rationem elemosine nec debiti quoad Deum, non quidem 15 rationem elemosine, cum dans sibi hec temporalia per accidens sibi nocet; et sic non relevat ipsum a sua miseria, quia in crimen magis gravat. Et per idem non est debitum hominem sic onerare ecclesiam et deteriorare personam, cum nemo habet potestatem contraria 20 trarriam edificationi ecclesie, licet quandoque errando sua abutitur potestate. Si autem ista sentencia cum suis sequentibus contrariatur tradicionibus hominum de decimis et oblacionibus, *donate mihi hanc iniuriam*, quia non plus sequitur nisi quod iste tradiciones sunt irrationabiles et eciam iniuste.

Sed ulterius dubitatur utrum alie tres raciones aceptionis et distribucionis temporalium convenient sacerdoti, et videtur quod sic, quia nemo communius vel laicus convivat proximos quam clericus sic dotatus. 30 Et in introitu suo ad episcopatum sive beneficium sollempniter convivat dominos seculi plus potentes, ymmo si non haberet commixtam rationem convivii ad prandendum proximos secundum rationem amicicie vel caritatis continuande in populo, videtur quod omnino sine causa vel ratione foret in temporalibus sic dotatus. Hic videtur mihi quod racio talis convivii non convenit sacerdoti Christi, cum debet esse pauper et omnia sua

Tithes and offering to priests are simply alms, yet they may be dues of the priest who has done his duty.

1. 2. DE: accepit. 4. A: vel clamorosa. 7. D in marg.: *Decime sunt elemosine*; E in marg.: *Decime et oblaciones curatorum sunt elemosina*. 9. E: sunt. 13. A: decimeet. 17. A: *sed in maxima miseria magis*; ib. E in marg.: *Populus dans prelato criminoso temporalia gravat ipsum*. 18. A: *sic honorare*. 24. DE: sunt deest. 26. D in marg.: *Dubitionem*. 30. D in marg. inf.: *Convivare hospites si licet sacerdoti*; E in marg.: *Dubitacio secunda*.

temporalia debent esse bona communia egenorum, que debet pure secundum rationem elemosine dare pauperibus, supposito quod aliqua preter alimentum et tegumentum sibi superfuerunt parcienda. Unde exemplum non luet in vita Christi vel conversacione suorum⁵

It would be better for priests to shun banqueting &c., ecclesie congregari. Ideo a tempore dotacionis ecclesie sollicitudo ista minuitur sive extinguitur et sollicitudo perquirendi et defendendi temporalia secundum rationem¹⁰ apostolice vite contrariam maioratur; ideo cum sit tantum periculum in ratione talis convivii, scilicet quod homo non excedat in prandii quantitate secundum sumptuositatem aut numerositatem, et specialiter quod homo non excedat ad dampnum ecclesie personas inhabiles convivando et omnino quod non iniurietur pauperibus, famam seculi quod sit bonus dapifer acquirendo. Propter talia, inquam, pericula convivacio clericorum divitium non fuit a Christo vel suis apostolis exemplata. Non tamen video quin licet clero curato²⁰ dare mediocre prandium secundum rationem amicicie alteri clero sicut somniatur Petrum Paulum suum socium diebus quatuordecim convivasse. Nec caret tale prandium ratione elemosine corporalis; et potest per istud defendi omnis lex vel consuetudo laudabilis in²⁵ ecclesiam introducta, ut puta quod curatus abundans in elemosinis corporalibus debet ipsa temporalia tripartire scilicet in sustentacionem propriam, in sustentacionem sue basilice atque mansi et in passionem congruam egenorum. In omnibus autem istis contingit curatum³⁰ faciliter excedere rationem, ideo securissimum foret habere *alimenta et tegumenta* secundum regulam Apostoli 1 Tim. VI°, 8 et totam virtutem regiminis vel sollicitudinis spirituali edificationi ecclesie applicare. Non enim video quod plus pertinet sacerdoti Christi³⁵ taliter populum convivare quam super vaccam sellatam hominem equitare.

Giving banquets, a priest is as much out of place as a man riding a cow.

Nec potest abusus iste sanari in clericis antequam secundum legem Domini sint ad statum pauperem quem Christus instituit revocati et sic tota dotacio cesarea⁴⁰ sit extincta. Sacerdotes autem in easu quo egeant et

3. DE: *alit.* 5. 6. A: *suorum - quia* deest. 8. E in marg.: *Nota.* 12. DE in *ratione talis convivii* deest. 20. E in marg.: *Nota.* 39. D in marg.: *Ad Gal. 1°.* 41. A: *autem* deest.

habeant a Deo potentiam corporalem que plus valeat quam mundi divicie possunt licite et debent instar Apostoli manibus laborare, quia pauci sunt curati qui totam sollicitudinem suam proiciunt in studium predicationis et spiritualis prosectorius ecclesie. Talibus autem videtur mihi esse licitum dimisso laboricio circa spirituale studium occupari, sed omnino quod curatus caveat ne tamquam gens Judaica vacans a divino officio ocietur. Sic enim in statu innocencie a Deo iniunctus fuit homini labor (ut patet Gen. II°), et sic ex vacacione gentis Judaice diabolus ad ipsam rediit, movens ad occidendum Christum (ut patet Matth. XII°), ymmo sic creditur beatam virginem in labore femineo alternasse.

SERMO XVI.

Serm. Mixti XXII.

15

Audite insule et attendite populi de longe. Isa. XLIX°, 1.

Sicut iste textus potest sane intelligi de persona Isaiae, sic potest eciam pertinencius intelligi de Christo; potest eciam intelligi sane de Baptista et quolibet sancto in Colege gracie qui, cum sit unctus gratia ut membrum Christi, potest eciam dici Christus. Dirigamus ergo sensum verborum primo ad dominum Jesum Christum qui hortatur insulas et gentilem populum ad credendum. Sicut enim insule habent singularia privilegia in quibusdam terre nascentibus et ab infecione partis terre mediterraneae preservantur, sic spiritualiter precellunt in fide et quibusdam scienciis quidam populi insularum. Ideo, licet tales sint in primis frigidi et ut infideles a fide extranci sicut gentiles populi sunt a longe, tamen post acceptam fidem per Christi graciā plus ardescunt; ideo propheta hortatur illos *attendere*. Dominus autem ab utero vocavit Christum nomine suo Jesus, id est, Salvator (ut patet Luce I^o). Si enim quelibet creatura dicit Deum, perinde quelibet pars mundi perpetuo dicit Jesum, specialiter tamen a tempore egressus sui ex utero (ut patet Matth. I^o). Sicut enim vocatum est nomen eius Jesus ab angelo, sic vocatum est in die sue circumcisioinis, et cum Jesus interpretatur Salvator,

This text can
be applied to
Christ.

1. D: *valent.* 14. A in marg.; *Sermo XII; D in marg.: XIII.*
18. A: *potest et.* 19. E: *pertinencius intelligi.* 20, 21. DE: *qui cum —*
Christus deest. 22. *primo ad;* DE: *quoad.* 25. E: *terre deest.*
34. AD: *perpetue.* 38. A: *sue deest.*

14. Epistle for St. John Baptist.

tercio maxime in passione Christi, illius *nominis fuit dominus recordatus*. A tempore autem quo Christus predicare ceperat posuit Deus os suum ut gladium bis acutum ad peccata populi prescindendum, et cum omnia que evenient de necessitate evenient, patet quod Deus ⁵ protexit Christum in *umbra manus sue*, cum primo quando voluit fuit captus et modo quo voluit cruciatus. Sic ut ergo vis operativa Dei est *manus sua*, sic vis defensiva subtrahens ferocitatem hostium dicitur *eius umbra*, in qua *umbra* Deus *protegit* fideles suos ut eternaliter ¹⁰ ordinavit.

Christ never
feared to
declare the
truth.

Nec dimisit Christus veritatem catholicam hostibus suis detegere pro timore, cum fuit *sagitta electa* ex millibus ad maxime auctoritative et acute evangelium *sagittandum*. Penetravit enim corda fidelium et ex ¹⁵ multis ac in multis cordibus fecit aquam sapientie revelari et non solum sapienciam sed sanguinem martyrum fecit ad edificationem ecclesie ebullire. Et sequitur: *In pharetra sua abscondit me*; cum enim omnia tempus habent, sicut enim Christus fuit in plenitudine temporis ²⁰ incarnatus, sic in tempore congruissimo cepit populo predicare et pati, interim autem in Dei *pharetra est absconsus*.

We should act
when God wills
it.

Ex quo patet quod sicut oportet tempus predicationis sic et tempus passionis ac tempus cuiuslibet humane ²⁵ operationis prudencia regulari, et sicut contingit hominem in tempore opportuno in actus tales erumpere, sic contingit hominem ex taciturnitate vecordi tempus congruum preterire. Ideo oportet hominem sancte vivere et ductui spiritus Dei plene se committere. Tunc enim ³⁰ abscondit Deus filium suum in *pharetra* et ipsum extrahit cum oportet. Alias autem proprietates sagitte et pharetre potest theologus ad Christum et eius discipulos applicare.

Christ's humble
service.

Sed quia oportet tale Dei organum pro tempore debito consolari, ideo sequitur in textu prophete: *Serrus meus es tu Israel, quia in te gloriabor*. Christus enim fuit secundum humanitatem servus Dei humillimus a ministerio maxime efficaci, non autem servus peccati vel servus civilis sed servus ministerii (ut dicit Ambrosius).

7. AD: *fuit deest*; ib. Codd.: *Sic ergo.* 8. E in marg.:
*Manus } Dei.
umbra }*

17. DE: *revelare*. 20. DE: *enim deest*. 37, 38. A: *ministro*.

1. Is. XLIX, 1, 2. 19. ib. 2. 35. ib. 3.

Fuit enim secundum Apostolum formam servi accipiens, et (ut ipse docet) *qui maior est in vobis*, sicut fuit ipse in suo collegio, *sit omnium vestrum servus*. Et (ut sepe dicit evangelium) fuit tocius ecclesie ministrator; non autem fuit in factis suis seu faciendis ambiguus, quia ab instanti sue nativitatis fuit continue vir videns Deum (quod sonat Israel), cum continue vidi clare in verbo omnia facienda et gracia ac sciencia infusa cognovit plene supra viatores alios qualiter sibi fuit per omnia faciendum.

Causa autem finalis omnium istorum tangitur per prophetam, cum sic subinfurter: *Quia in te gloriabor.* God ordained this service for Christ's greater glory. Si enim finis secundum philosophos sit primus in intentione et ultimus in execuzione, patet quod Deus eternaliter ordinavit Christum sic pati et sic mereri ecclesie et cum ipsa beatifice conregnare, et per consequens ut Christi divinitas tam in mediis quam in fine istius operis glorietur. Quia ergo Deus vult et volet tam divinitus quam humanitus in tota Christi viacione perpetuo gloriari, ideo quia sic in ipso gloriabitur necesse est Christum taliter operari, quia secundum philosophos causa finalis imponit maximam necessitatem effectui precedenti.

Et sequitur in textu prophete (paululum intercise): *Et nunc hec dicit Dominus, formans me ex utero servum sibi.* Sed quia Christi humanitas sicut et sancti alii Christi fuerunt plene Dei beneplacito conformati, ideo ad denotandum istam conformitatem loquitur Christi humanitas vel eius membrum quomodo ad complendum Dei beneplacitum est paratum. *Et nunc, inquit, dicit Dominus, formans me ex utero servum sibi.* Sicut enim instrumentum non habet rebellare contra artificem, sed in omnibus conformiter duci ipso, sic creatura racionalis debet Deo suo | in omnibus conformari; multo magis ergo Christi humanitas et quodlibet precipuum eius membrum. Sicut enim verbum Dei fuit generatum divinitus ex utero ante Luciferum, sic fuit ordinatum humanitus ante tempora vel creaturam aliquam quomodo non debuit per omnia se habere.

5. A: *factis suis seu deest.* 9. A: *super.* 17. DE: *quod in fine.*
19. A: *in deest.* 24. paululum; A: *pabulum.* 30. DE: *hec dicit.*
37, 38. DE: *ordinata humanitas.*

2. Marci X, 44. 12. Is. XLIX, 3. 24. ib. 5.

Christ the light. Unde ordinacionem Dei propheta exprimens sic efficitur: *Dedi te in lucem gencium, ut sis salus mea usque ad extremum terre.* Christus enim fuit divinitus lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, que lux fuit lumen ad revelationem gencium 5 (ut dicitur Luce II). Per ipsum enim pater gentes inventit in gratia, sed et ipse gentes a se ipsis perditae per peccatum se ipsas in hoc lumine cognoverunt. Christus autem fuit salus ecclesie usque ad extremum terre, licet in medio habitabilis sit exortus, cum Jerusalem 10 sit quasi in centro habitabilis; unde Psalm. LXXXIII°, 12: *Operatus est salutem in medio terre.* Sed cum Christus sit omnia in omnibus, contingit per reflexionem huius luminis quod membra sua caritate in locis aliis plus ardebant. Sed sicut lux et lumen ab ipsa effluens non 15 sunt univoce comparabilia propter distanciam, sic gratia unionis et gratia ab ipso emanans in membris, et post predicacionem Christi in se et suis apostolis reges ruderunt miracula et lumine fidei intrinsecus illustrante principes consurrexerunt et adoraverunt Deum 20 patrem, qui ad salvandum eos elegit Verbum suum ex tanta gratia ita pati. Et Psalmo II°, 10, 11 dicitur: *Et nunc reges intelligite, erudimini qui indicatis terram. Servite Domino in timore et exultate ei cum tremore.* Quamvis enim reges steterunt adversus Christum in sua 25 passione (ut patet Act. III et VII), tamen invalescente sole iusticie super gentes fuerunt pro parte Domini potissimi defensores. Sed dyabolus Constantiū seducens dotando ecclesiam viscum immiscuit venenosum.

Christ
persecuted
more by the
clergy than by
the laity.

Circa istam epistolam dubitatur utrum Christus in 30 membris suis sit per seculares perversos magis persecutus quam per clericos vel econtra, et videtur quod non, quia clerici sunt sagitte Domini ad tyrannos contra ecclesiam feriendum. Membrum ergo nobilissimum equivalet brachio spirituali.

In oppositum sic: ubi membrum vel alimentum foret de sua natura nobilissimum, ipsum perversum sit deterius. Sed certum est quod clerus debet esse ecclesie mem-

35

8. A: *peccati.* 15. D: *arde;* E: *ardere.* 19. A: *in lumine.*
 24. A: *in timore deest.* 25. DE: *quamvis audem.* 30. E in marg.:
Dubitatio; ib. D in marg. inf.: *Utrum Christus fuit plus persecutus per*
seculare vel per spirituales; et idem querit sermone sequenti. 31. DE:
per deest. 34. *feriendum;* E: *sagittandum* in marg.; ib. DE: *nobiliss.*
 37. D: *perversum.*

2. Is. XLIX, 6. 19. ib. 7.

brum nobilis et perversum est ab ordinacione et conversacione Christi, ergo ipsum est versum in deterius; in cuius confirmationem peccatum luciferinum (quod est superbia) in istis ypocritis magis regnat. Sicut ergo 5 lucifer natura superior factus est demon perversior, sic proporcionabiliter est de clero. Ideo videtur istud esse tenendum, cum dyabolus nunquam presumpsit accipere potentiam Dei, sapienciam Verbi Dei, vel clemenciam Spiritus Sancti. Dicit enim papa explicite sive implicite 10 quod potest quodcumque peccatum remittere, si peccator per pecuniam sibi satisficerit quoad Deum. Et tantam extollenciam dyabolus non presumpsit quoad sapienciam Verbi Dei. Fingit quod habet per claves ecclesie noticiam de viatore quolibet si sit predestinatus ad gloriam vel 15 prescitus, quia absolvit eum in casu a pena et culpa, et tunc est predestinatus; ideo sicut scit antecedens sic scit et consequens, et per viam excommunicacionis vel anathematis scit de alio quod est prescitus. Nam in tali absolucione vel scit quod illa absolucione est vera 20 atque legitima vel non scit. Si non scit, cum non sit articulus fidei nec sibi sperandum, presumpcio qua assecurat alium esse absolutum a Deo est luciferina superbia, dans generaliter fidelibus diffidenciam aliquid de sua absolucione vel verbis quod absolvit Petrum a 25 crimen promissoriis confitendum. Si enim nec scit nec credit nec sperat quod absolvit Petrum a crimen quomodo ipsum certificat quod sic facit? Si autem scit quod sic absolvit Petrum, tunc scit quod Deus ante mundi exordium ipsum predestinavit ad gloriam, et 30 cum istud sit secretissimum Dei consilium, sic quod non potest (ut communiter dicitur) prescito dampnacionem suam ante mortem ostendere, videtur quod quidlibet aliud causatum a causis secundis foret evidencius sibi notum.

35 Sed dicat si scit quando Petrus morietur, quando erit dies iudicii vel quid in animo cogitat sic opinans, re-
vera quia ignoravit impugnanciam sui adversarii et ad-
versitates suas futuras, manifeste indicat quod hoc

The Pope shews more presumption than the devil, in pretending to know whether men will be saved or lost.

In matters that can be tested he exhibits no special prescience.

1, 2, DE: *conversione*; E corredit in marg. 4, D: *regnant*. 5, DE: *est deus*. 8, E: *patris Dei*; A: *Dei sui*. 11, DE: *sibi deest*. 12, E in marg.: *Papa plus presumit dyabolo*. 13, ib. DE: *excellenciam*. 20, D in marg. sup.: *Cave ista dicta de claribus ecclesiis, de absolucione et excommunicationibus et de officio pape*. 22, E: *ideo est*. 23, DE: *aliquid deest*. 25, E: *confidendum*. 28, E in marg.: *Hic renatur papa*. 32, 33, D: *quod quidem ad causatum*; E: *quodlibet aliud causatum*. 35, DE: *Si dicat*. 37, DE: *quod ignoravit*.

secrecius sit a noticia sua alienum. Nec est color asserere
hoc esse fidem, quia hoc dicto ante absolucionem super-
flueret petere indulgenciam, nec hoc est spes absolvendi
vel sibi deducibile ratione. Non enim sequitur: *Quod-
cunque Petrus ligaverit vel solverit super terram, erit 5
ligatum vel solutum et in celis*, ergo papa iste absolvit
Petrum a crimine sive ligat, tum quia stat istum | papam ^{Fol.}
_{305*} vitam Christi et Petri despiceret, sic quod istud verbum
sit ab ipso omnino extraneum, tum eciam, quia stat
claves scientie quoad absolucionem istam deficere et 10
sic ipso in hoc errante stat ipsum putare se solvere et
non vere, nam ut communiter solet dici quodcumque
Petrus vel eius vicarius solverit vel ligaverit super ter-
ram stante conformitate cum triumphante ecclesia, sic
est in celis, et non oportet hoc, si false se pretendit 15
solvere vel ligare, quia tunc esset omnino potencior
capite ecclesie domino Iesu Christo.

The claim made
for the Pope
implies his
sinlessness.

Si autem dicatur quod conditionalis ista est de fide
ecclesie, si papa aliquis pretendit se quovismodo sol-
vere vel ligare, eo ipso Christus assistit propositum suum 20
implens. Revera idem esset dicere hanc heresim et
dicere quod papa non potest in isto iudicio a divino
proposito deformari, et cum posset in isto errare facil-
lime si peccare poterit, tunc est omnino impeccabilis
et tunc infinitum excedens Petrum vel est Deus vel 25
dyabolus incarnatus. Nam si per impossibile in isto
officio confirmatus adhuc posset eum Deus dimittere
libertati sui arbitrii et peccare; ymo, cum ad claves sic
inerrabiles requiritur mistica sciencia supradicta, que-
rantur questiones ut supra, et statim patebit presumpcio 30
ista ficta; et evidencia est magna quod sic absolutus a
papa est communiter prior ad peccandum. Ideo veri-
simile est quod remanet in ipso peccatum aliquid ad
peccandum posterius sic inclinans; ymmo sicut Christus
revelans homini suam dampnacionem ipsum necessitatet 35
ad desperandum, sic papa iste absolvens hominem daret
sibi occasionem ad peccatum futurum vel preteritum

1. D: *Nam est.* 2. DE: *quod hoc.* 15. DE: *debet hoc.* 22, 23. A:
a divino — errare deest. 28. A: *tamen cum.* 29. A: *requiritur deest.*
31. A: *et deest.* 32. DE: *ad peccatum.* 35. D in marg.: *Quare Deus
non potest revelare homini suam dampnacionem;* E in marg.: *Nota.*
36. E: *ita absolvens.*

4. Cf. Matth. XVI, 19. Cf. Wyclif's De Ecclesia, pag. 578,
Cruciata, Pol. Works, pag. 624.

non timendum; ymmo (ut alibi deducitur) papa foret culpabilis, si ipse vel christianus aliquis dampnaretur, et ita excederet clemenciam domini Dei in cuius signum dat indulgencias pro triginta millibus annorum 5 et amplius, et a probabili non tam diu tota militans ecclesia ante diem iudicii perseverat et concedere indulgencias post diem iudicii videtur nimis magna blasphemia.

Attendendo ergo ad formam et materiam talis ab solucionis papalis videtur manifeste quod non exemplatur ab absolucione domini Jesu Christi sed ipsam exsuperat multis modis. Christus enim docuit quod per pacientiam tribulacionis et pene corporis foret ipse cum suis postmodum a pena anime liberatus. Iste autem papa 15 promittit assistentibus cruci sue ad terrendum corporaliter hostem suum indulgencias perpetuas sic obviantibus caritati, ac si diceret tamquam Deus: *Mihi vindictam et ego retribuam*, quia caritas Christi et ecclesie sue generaliter paciens est. Et secundum Apostolum I Cor. XIII et per Christi obedienciam humilem fuit ipse super angelos exaltatus. Ideo credi potest quod talis false pretendens se esse Christi vicarium per suam excellenciam sub dyabolis est oppressus. Que ergo fides quod propter hanc causam Deus sibi ipsi 25 contrarius pape utrique vel alteri condescendit? ymmo collectis partibus de clero utriusque pape videtur quod evidencia que unam partem roborat infirmat aliam et econtra. Ideo partes iste eciam de fratribus reciproce se confundent.

Crux autem ista cum non sit crux domini Jesu Christi, videtur quod sit crux sui adversarii Antichristi. Nec Deus posuit talem prelatum *sagittam electam* ad verbis scripture corda hominum penetrandum sed fulminatorie terrificum ad corda hominum a fide ecclesie scripture 35 verbis mendacibus deterrendum, et cum inaudita persecuzione sui discipuli zelatores scripture cum diligencia persecuntur quod credant istud ut fidem quicquid papa suus dictaverit in hac parte. Et si in alia causa que unquam contingit fidelis exponeret se pro muro ad

Difference
between the
Pope's
absolution and
Christ's.

The Pope's
cross (raised for
the crusade) is
the cross of
Antichrist.

4. DE: *pro yiginti millibus*. 5. A: *et post*. 5, 6. A: *et a — ante deest*. 7. D in marg.: *Nota bene*. 11. D: *ab deest*; ib. DE: *ipsum*. 29. A: *se deest*. 34. A: *ecclesiæ deest*. 35. E: *et tamen*.

17. Rom. XII, 19. 20. Rectius Phil. II, 8, 9: *Humiliavit semetipsum factus obediens . . . propter quod exaltavit eum*.

defendendum fidem catholicam, faceret in hoc casu; modicum quidem est quod regnum per fraudes dyaboli depauperatur pecunia et personis, maius autem est quod privatur fide catholicica sine qua impossibile est placere Deo, sed maximum est quod tam patule impugnatur ⁵ fides catholicica et Antichristus extollitur super Christum. Cum enim fides catholicica nobis clamat quod *Christus nichil potest facere nisi quod Patrem riederit facientem* (ut patet Joh. V^o, 19): quis fidelis dubitat quin papa nichil potest facere specialiter concedendo Dei offensas, ¹⁰ nisi quod pater prius omnium fecit?

No earthly agent would act for his lord as does the Pope. Nam terrenus dominus assistens suo inimico racionabiliter designatur, si servus suus ipso non consulto pro lucro proprio remittit illi inimico in domini sui presencia offensam cuius remissio illi domino cederet ¹⁵ ad honorem. Deus autem presens est in qualibet creatura et oportet quod remissio sua sit insensibilis; in qua communicare non potest aliquis Dei vicarius; ideo fides est quod papa non potest aliquod peccatum remittere vel indulgenciam alicui concedere nisi Deus prius ipsum ²⁰ remiserit sive concesserit, et factum pape ad maximum non est nisi preconis Dei promulgacio, et hinc necessaria est clavis scientie ne blasphemie discordet a ^{Fol.} Domino, concedens quod Dominus non concedit. Cum autem non sit fides quin poterit discordare, quia secundum fidem Apostoli homo peccati extollitur supra omne ^{30^b} quod dicitur Deus, habita evidencia quidem quod tota ecclesia sedule scrutaretur, si Deus dignetur dare sibi ex scriptura noticiam ad talem blasphemam superbiam cognoscendum. ³⁰

Danger from the Pope's ambition. Videtur enim primo quod pari evidencia licet pape per elevacionem crucis huiusmodi acquirere sibi totum dominium huius mundi; de hoc tamen periculo caverent domini temporales cum tota ecclesia.

Similiter, Christus nec fecit nec facere potuit (ut probabiliter opinatur) quod Petri percussio in sua capcione foret tam meritoria, cum magister optimus ipsum propterea reprobavit; ergo per locum a sufficienti similitudine papa non habet potestatem faciendi peregrinacionem istam

5. D: *maxime.* 10. A: *specialiter* deest. 11. E: *pater suus;* ib. D: *omnia.* 12. DE: *suo in merito.* 18. DE: *non deest.* 20. A: *ipsum* deest. 25. DE: *potest concordare.* 32. DE: *modi* deest.

12. Cf. Cruciata I. c. pag. 501. 26. II. Thess. II. 4.

belliferam tam meritoriam et per consequens virtute bullarum suarum non sic absolvit homines propter tale opus quod videtur tam dissonum caritati. Si autem dicatur quod operacio talis foret tam meritoria sub ductis bullis papalibus, ut oportet concedere, sed papa per bullas fidelibus declarat meritum, cum *non potest esse acceptio personarum apud Deum*, quare non apud nichil agentem ex indifferencia quelibet operacio meritoria et evidencius caritativa foret eque meritoria? non ¹⁰ enim est possibile papam facere eundem actum in numero cum omnibus suis circumstantiis naturalibus manere nunc meritorium et nunc demeritorium plus vel minus, sicut papa blasphemie vendicat se posse de quolibet actu nostro; nam proporcionabiliter ut Deus ¹⁵ acceptaverit vel deacceptaverit opus nostrum est ipsum meritorium vel demeritorium et non ultra. Numquid credimus quod papa potest cum Deo concurrere et communicare in acceptacione sua vel actu suo intrinsecus indubie tunc est Deus.

²⁰ Similiter, cum actus humanus fidei scripture indiferens non sit de se meritorius vel demeritorius, videatur probabile quod homines potius mererentur laborando ad destruendum utrumque primatum papalem quam ad alterum extollendum. Nam primatus talis cesareus fuit ²⁵ olim Deo deacceptus; cum ergo non sint in Deo *est et non*, videtur quod iam existente causa maiori est Deo etiam deacceptus; laborare ergo ad complendum Dei beneplacitum et destruendum sibi deacceptum, videtur habere rationem indulgencie atque meriti et ³⁰ non stabiliens eius oppositum; nam Matth. XX narrat fides evangelii quomodo Christus appetitum primatum Johannis et Jacobi repellebat, limitans eis bibere passionem. Numquid credimus quod non uterque istorum paparum paciendo iniuriam et renunciando dignitati ³⁵ cesarie sicut fecerunt apostoli amplius mereretur? ymmo cum circa illum primatum cesarium sit tota ista dissensio, videtur idem esse quemquam credere quod Deus propter illum primatum defendendum dat preeminenter tantam indulgenciam et quod Deus tam preeminenter

The best deed
would be to
destroy the
primacy of both
Popes.

¹⁰. A: *enim deest*. ¹⁵. A: *attemptaverit*. ²¹. D: *de esse*. ²³. D: *in marg. sup.*; *Ponit pro magno merito et indulgentia si quis destrueret papatus. Care*. ³⁰. D: *stabiles*; E: *stabilire*. ³¹. DE: *appetitum primatum*. ³². A: *bibere deest*. ³⁶. A: *ista deest*.

6. Rom. XXI, 11.

ipsum approbat, quod est indubie infidele, cum non possit tam varie competere domino Jesu Christo.

Indulgencia ergo et meritum starent in actu qui destrueret hos primatus, quia illi sunt os heresis deiectum in regnis quod contra Dei beneplacitum semi-5 narium est bellorum. Per hoc enim tollerentur sacerdotum blasphemie et ipsis reductis ad statum humilem Christi forent media ad Deum ecclesie promerencia, et populus non sic demeretur infideliter ipsis credens, tunc enim non forent sic contra conscientiam in remissionibus 10 Deo propriis suo beneplacito deformati; quomodo ergo daret Deus pacem populo cuius capitanei et populus contra regiam illius domini sic delinquent?

SERMO XVII.

(Serm. Mixti XXIII.)

15

Misit Herodes rex manus ut affligeret quosdam de ecclesia Act. XII°, 1.

Iste fuit Herodes tertius iuxta hoc metricum:

Ascalonita necat pueros, Antipa Johannem,

Agrippa Jacobum, claudens in carcere Petrum.

20

Genealogy of
the Herods.

Primus autem Herodes fuit institutus rex Judee a Romanis, cuius pater fuit Ydumeus, Antipater nomine, et mater eius neptis regis Arabum, Cypris nomine; et fuit Herodes iste filius Antipatris strenuus in armis Ascalonita vocatus, et habuit novem uxores et sex filios 25 de quatuor uxoribus, de quibus filiis scriptura facit mencionem. De Cleopatra vero Yerosolimitide habuit duos filios scilicet Herodem Antipas et Philippum qui non fuerunt reges sed tetrarche. Tercius vero Herodes Agrippa vocatus fuit filius Aristoboli filii Herodis regis 30 et fratri Herodis secundi.

Quamvis autem iste Herodes III fuit pauper, tamen faventibus imperatoribus | Gayo et Claudio fuit sub-^{Fol.} 305^e limatus ad regnum, unde quia *radix omnium malorum* est cupiditas, iste *Herodes III* in reditu suo de Roma, 35

1. DE: *quo est.* 2. A: *Jesu nostro.* 3. A: *id est meritum.*
4. A: *hoc os.* 7. A: *redactis.* 16. A: *magnus ut;* ib. A in marg.:
Sermo XVII; DE in marg.: *XIV;* D in marg.: *Epistola in die Petri;*
18. DE in marg.: *Versus;* D in marg.: *Herodes.* 19. A: *Antipā;* ib. (*et 25*):
A: *Ascolonita.* 29. E: *retrarche.*

14. Epistle for St. Peter and St. Paul. Cf. Sermones P. II,
pag. 23. Cf. Eulogium Hist. I, 80 and pref. XI. 34. I. Tim. VI, 10.
35. Act. XII, 2.

volens placere Judeis occidit Jacobum episcopum Jerosolymitanum et incarcерarit Petrum. Unde iste Herodes ex superbia cupida usurpaverat sibi nomen regis; cum autem Judei fuerunt infesti Christi discipulis, misit iste Herodes ad ipsos affligendum propter captandam benevolenciam Judeorum. Et quia Petrus fuit capitaneus apostolorum, incarcерavit ipsum, verum tamen propter sollempnitatem festi noluit Petrum occidere, sicut occidit Jacobum ante Pascha, sed servavit eum in dili-

Peter's imprisonment

genti tutela et fecit quatuor quaternionibus militum custodiri.

Est autem quaternionio capitaneus quatuor militum, et illi milites fuerunt pro secura custodia varie deputati. Non autem elevavit ecclesia crucem pro Petro sicut nec pro Christo, sed *oracio siebat continua pro eo;* et cum oracio complacens Deo in suo volibili approbatur, ideo necesse fuit ipsam efficaciter exaudiri. Ut autem miraculum fieret ecclesie Christi manifestius, *in ipsa nocte* in qua Petrus fuerat pro crastino producendus, fuit dormiens inter duos milites vinculatus aliquae custodes ante ostium carceris custodiebant ipsum propter securitatem. Dicitur autem quod solus Petrus vidit lumen et angelum militibus percussis acrisia, et sic de sono angeli et excitacione Petri dicitur Petrum ipsum singulariter percepisse.

Dicitur autem Petrum propter frigus nocturnum decingendo suam tunicam submississe; ideo dixit ei angelus: *Precingere.* Et istud misticant religiosi nostri, dicentes quod licet ipsis pro loco et tempore cum rigore ordinis dispensare. Et utinam tollerent novam regulam non plus obligati novis adinvencionibus quam fuerat sanctus Petrus. Nam servantes hypocrite hos novos ordines, dispensant amplius in hiis que sonuerint voluptatem; et tamen servant apparenсiam regule dupliciter delinquendo: sic enim yпocrisis est duplex iniquitas.

Secundo precepit angelus Petro *se suas caligas caligare.* Peter was not a barefooted friar.
Ex quo videtur quod Petrus non fuit de ordine fratrum

6, 7. E: *princeps apostolorum.* 12. D in marg.: *Quaternio est capitaneus etc;* E in marg.: *Quid est quaternio, nota diligenter.* 13. A: *fuerunt deest.* 15, 16. A: *pro Christo — Deo deest.* 16. A: *volibili.* 19. DE: *in crastino.* 21. A: *hostium.* 28. DE: *et isti.* 32. A: *homines novos.* 33. A: *sonuerunt.* 35. DE: *delinquentes.*

Minorum nec habuit cappam nec cuculam superfluam, ut habent hodie fratres alii qui tamquam de observancia ordinis curiosa sollicitudine sunt succincti. Et ex istis videtur quod licuit apostolis habere caligas, cum princeps apostolorum statim post missionem Spiritus Sancti ⁵ usus fuit caligis. Quod si dicatur: Hoc est intelligendum mistice *de preparacione affectionis ad evangelium pacis* (ut loquitur Apostolus Eph. VI°), revera coloracius diceretur quod omnia ceremonialia precepta predictoribus (Matth. X^o) intelligenda forent spiritualiter (ut patet ¹⁰ Luce IX° et Act. XX°). Et tunc rumpenda foret tota dispensacio fratum cum suis signis sensibilibus que sine causa vel fundacione sibi stabiliunt. Sed certum videtur Petrum habuisse hic caligas, cum inter omnes libros biblie iste est magis expresse historiacus, ymmo ¹⁵ per idem posset dici quod nichil hic narratum vel alibi in scriptura fuit res gesta, sed vel visio vel ficticia pro sensu mistico capiendo quod est heresis septuagesima Priscillianistarum in libello Augustini de heresibus, qui allegorizant scripturam sacram in suos sensus, ²⁰ dimittendo sensum historicum quod in fide scripture foret nimis periculosum, cum proinde totus eius sensus literalis atque historicus tolleretur. Ideo requiritur subtilis prudencia ad regulam pro capiendo sensu historico et sensu mistico servando.

Meanings of
'sandal'.

Nec movet quod Beda dicit hoc haberi in Greco: *Calcia te sandaliis*, quia sandalium descendens ab hoc 'sandix talis' (que est herba qua tintores rubrificant coloranda) est equivocum ad tria, scilicet ad cooperimentum equorum nobilium, ad tegumenta quibus involvuntur corpora mortuorum et ad calciamenta qualibus utuntur prelati dum celebrant. Nec obest angelum precipere Petro quod calcaret sandalia que vocantur perones vel solei; nec oportet multum sollicitari circa quantitatem vel qualitatem talium artificialium, quia in ³⁵ diversis patriis et temporibus variantur. ideo non sunt ut evangelium in suis limitibus observanda. Et istud vellem quod fratres attenderent.

6. E in marg.: *Licet habere caligas.* 11. A: *sic caligas.* 21. E: *historiacum.* 26. E in marg.: *Noti.* 27. E in marg.: *Sandalum;* ib. E: *sandalis;* ib. A: *ad hoc.* 28. *talis;* A: *dicis.* 29. 30. A: *cooperimenta.* 31. *qualibus;* A: *qualibet;* E: *quibus.* 34. DE: *petones vel solei.*

7. Eph. VI. 15. 19. S. Augustini Opp. tom. VIII, 22. Act. Apost., cap. XII. 27. Quae supra memorantur in Beda (Act. Apost., cap. XII) non habentur.

Nec obest huic sensui historico quod auctor scripture oneravit fidem nostram alio sensu mistico, scilicet quod discipuli sui sint affectionibus preparati ad debite evangelizandum, quod non esset nisi dimitterent omnium temporalium sollicitudinem, de quanto tardarent ad istud officium debite exequendum. Et iste est sensus Christi Luce IX°, 3: *Nichil tuleritis in via*, scilicet quod Fol. vos ab evangelizandi officio | impidiret. Sed cum religio 30⁵⁴ fundatur in anima ut subiecto, in bonis operibus ut 10 effectu, et in ritibus ut in signis; et ad istud tertium pharisaicum est minime attendendum. Unde non est cura de numero, de quantitate vel figura vestium vel sotularium, nisi de quanto sufficient ad laborem evangelizancium. Unde Augustinus in libello suo De Heresibus 15 heresi LXVIII: *Est, inquit, alia heresis nudis pedibus semper ambulancium eo quod Dominus dixerit Moysi Exod. III°, 5: Solre calcimentum de pedibus tuis, et quod propheta Isaías nudis pedibus legitur ambulasse; ideo ergo heresis est, non quia propter afflictionem corporis sic ambularunt, sed quia testimonia divina sic intelligunt.* Ecce Augustinus imponit heresim intelligentibus scripturam ponere quod sit de necessitate salutis nudis pedibus ambulare. Quod autem Origenes legitur nudis pedibus ambulasse et quod Jeronymus in epistola 20 ad Eustochium videtur sentire quod sit de substancia vite apostolice, dicitur quod non generaliter nocet sed prodest cum paribus taliter ambulare. Quamvis enim in statu innocencie non incederent homines taliter calciati, tamen post lapsum est necessarium ad ministerium 25 Dei continuandum artificialibus multis uti. Aliter enim non haberet Christus alimenta et tegumenta, modo quo ipsum legimus habuisse.

Et hic videtur fratres et religiones privatas sapere heresim in sua desponsacione cum suis ritibus, quia in 35 multis in scriptura sacra nobis expressa dicunt sensum Sancti Spiritus hoc intelligere et generaliter in suis ob-

2. DE: *mistico quod.* 8. E in marg.: *Fundamentum religionis.*
9. *operibus;* A: *temporalibus.* 13, 14. E: *evangelicum.* 14. D in marg.:
Ambulare nudis pedibus; in marg. sup.: *Nota quare ambulare nudis pedibus est heresis.* Idem dic de non manducacione suffocatorum et consimilitorum: E in marg.: *Nudis pedibus ambulare.* *Nudis pedibus ambulare est heresis.*
19. A: *nōn quod.* 21, 22. A: *intelligi.* 22. DE: *necessitate aliquius.*
23. E: *ambulasse.* 25. DE: *Eustachium.* 27. E in marg.: *Nota bene.*
33. A: *fratres quod.*

15. S. Aug. Opp. I. c., pag. 21. 25. St. Hieronymi Epistola XXII, ad Eustochium. Opp. tom. I, pag 112 (ed. Venet. 1770).

The literal sense does not exclude a mystical one.

False glosses on Scripture of the friars.

servanciis dicunt quod liber vite qui est scriptura sacra prima ipsos necessitat ad taliter convivendum. Et ex isto errore antiquato contra libertatem scripture sacre eveniunt multa mala. Quare ergo non foret hec heresis contra librum vite tam pertinaciter defensatum? Nichil ergo debet homo vovere simpliciter in talibus variabilibus sed semper libere subintelligere, quod de quanto illud proderit ecclesie militanti; et istam obligacionem condicionatam dimittunt temere religiones private.

Putavit autem Petrus hoc totum fuisse sompnium, cum tam remisse fuit sic illustratus. Quidam enim sompniant se sompniare *sed transeuntes primum quaternionem et secundum percusso cecitate* (ut IV. Reg. VI°, 18 dicitur de militibus volentibus capere Heliseum) *venerunt ad portam* in atrio carceris que creditur fuisse ultima porta castri et propinquius *ducere in civitatem et habita evi-*
dencia evanescendi fantasma discessit angelus ab eo, post-
quam in civitate processerant vicum unum. Petrus autem cognoscens veritatem miraculi laudem Domini confitetur: *Nunc, inquit, scio vere quia misit Dominus angelum suum et eripuit me de manu Herodis et de vindicativa expec-*
tancia Iudeorum.

How Christ is persecuted in His members.

Circa istam epistolam dubitatur utrum Christus sit per seculares plus quam per sacerdotes in membris suis militantibus persecutus, et certum est quod verum est suppositum, cum Christus sit per utrumque istorum brachiorum persecutus. Sicut enim in crucifixione sua personali affuerunt milites et sacerdotes consilio, auxilio et ministerio cruciantes, sic est de membris suis et post ascensionem ab ipsis partibus persecutus. Videtur tamen mihi quod utrobique sunt clerci plus culpandi, quia illi ex alciori gradu et pluri carismate sunt erga Dominum plus ingrati. Sed sicut in bonis unus homo et virtus sua habet rationem preeminencie, sic in malis. Herodes enim (qui interpretatur pellibus glorians) remanet in figura, cum seculares domini qui gloriantur in exaltatione mundana vel cupiditate temporalium membra Christi multipliciter persequuntur. Et primo videtur

2. E in marg.: *Nota.* 5. DE: *rite deest;* ib. E in marg.: *De rito.*
23. E in marg.: *Dubitacio.* 28. A: *concilio.* 29. DE: *et deest.*
30. A: *persecutus deest.* 31. A: *mihi deest;* ib. A: *sint;* ib. E in marg.:
Clericorum culpacio. 33. DE: *in donis.* 34. A: *preminencie.*
35. E in marg.: *Pellibus glorians.*

12 et seqq.: Act. XII, 10. 20. ib. 11.

loquendum de sua omissione officii vel consensu. Constat enim ex testimonio multiplici et ratione quod Deus prudenter ordinat suam ecclesiam, quia ideo ipsos posuit in hoc statu, ut per dominativam et coactivam potenciam defendant in membris ecclesie legem Christi, quod si omittunt illud officium, servientes diabolo et mundo, insultus membrorum diaboli contra suum dominum permittentes, quis miles mundi est vecordior, a laudabili milicia plus culpande abstraccior, aut falsior in hoc mundo? Debet enim milicia legem Dei et membra sua potestate defendere, quod si propter lucrum seculi vel voluptatem carnis omiserit, quis miles est in causa Dei vecordior? Ex hac enim causa Constantinus infecit ecclesiam et propter gloriam vani nominis sequentes seculares potentatus ecclesiam copiosius dotaverunt.

Fol. 306^r Et certum est quod in omnibus istis pro Antichristo Dei iniuria proditorie est commissa. Nec valet excusacio quod Antichristus ex sua pretensa noticia tantum celavit militibus causam Christi, quia milites debent fidem Christi in hac parte cognoscere et secundum illam cognitam usque ad mortem animosius laborare. Quod si foret in militibus debite observatum, nunquam tante mundi divicie forent clero tam seculariter cumulate, sed illo supposito pugnarent pocius contra hos hereticos Antichristi discipulos quam contra seculares fideles et pauperes.

Si ergo invadens regnum Anglie cum parva potencia expellendus foret sub magna vecordia et prodicione regis a milite sic potente, quanto magis ad maius dampnum spiritualiter invadens Angliam quem expugnare foret facilius sub maiori pena Dei diligencius expellendus. Et sic videtur quod dotaciones cesaree et religiones private que sunt in ecclesia Anglie sic ditate pocius forent quam regnum Francie destruende. Sed quomodo illo supposito cresceret in Anglia contra legem Domini tantum ultus? Illi autem qui ad perpetrandum hoc facinus machinantur sunt a dominis regni Anglie tamquam clerus precipiuus venerati, in tantum quod iam machinati sunt media per que ex regis defensione et secularium dominorum potencia necessitant regnum tribuere illis tam temporalia quam personas, et resistente illis fideliter

Lay-rulers
persecute by
omission and
consent.

4. E in marg.: *Seculares domini cur sunt in ecclesia positi.* 10. E in marg.: *Quid milicia debet. Vide.* 17. E: *proditore.* 28. sub: codd.: super. 38. DE: *clerus deest; ib. E: onerati.* 41. DE: *temporalia deest.*

Causes of
dreams.

aliquo clero regni ad tantum prevalet Antichristi potencia quod talis clericus non solum sternetur per censoram ecclesiasticam sed per brachium seculare. Nec volunt domini regni istam infidelem cecitatem excutere. Jam enim dogmatizatur implicite quod pacienza et paupertas per ferventissimum amorem Christi absolvensis sequentes a pena et a culpa, sunt a precipuo eius vicario proseribenda, ac si tota Dei voluntas esset in tota ordinacione evangelii variata. Et ad istud necessitat Antichristus tam regnum Anglie quam cetera tam thesaurum tribuere quam personas; sed ubi maior capciositas vel periculosa stulticia? Et potissima evidencia pro hac parte formata non attingit colorem sompnii. Nam secundum philosophos quoddam sompnum causatur ex fantasia ymaginative a vaporibus descendantibus a stomacho obiective mota, et tale sompnum est incertum. Aliud autem sompnum ponunt causari ex influenza celesti, que figurat diversas ymagines obiectas imaginative; et ille figure signant variacionem celestis influencie eventum varium futurorum. Ista autem infima species propheccie futurorum non tangitur per nostros seductores sed contrarie ad evangelium et per consequens ad librum vite sompniatur Christum dare pape licenciam absolvendi et appreciari noviter tamquam factum carissimum quod olim fuerat Christus detestatus. Et ista heresis est periculosissima fidelium seductiva, et fratres indubie sunt ministri Antichristi magis necessarii ad istud infidele negocium instancius exequendum. Ipsi enim promulgant populo istam infidelem sentenciam tamquam evangelium et consequenter laborant sollicite ad sic spoliatam pecuniam congregandum. Et tertio ad tantum seducunt dominos quod faciunt ipsos defendere spoliaciones sui proprii populi et thesauri. Numquid tales proditores post premonitionem triplicem forent a regnolis devastandi? Revera cum omnis ordinata caritas a se ipsa incipit, pocius debellarent domini tales hostes domesticos Deo et regno pocius inimicos quam hostes extrinsecos que regno et ecclesie minus nocent. Et cum omnis opportunitas data homini ad

7. DE: *et culpa.* 8. A: *Dei deest.* 9. E: *ordinata.* 12. D: *Eciām potissima.* 16. Codd.: *mote.* 18. E: *quod figurat.* 19. DE: *qua ille.* 21. DE: *non causatur.* 24. E: *appreciare.* 28. DE: *instancius deest.* 30. DE: *per consequens.* 33. A: *spoliacionem.*

merendum sit gracia, certum est quod ecclesia triumphans
hortatur nos ne in vacuum hanc Dei graciam recipiamus.

Primo ergo videtur ex unicordi regni nostri concilio omnia temporalia in manu mortua esse ad manum regis et secularis brachii capienda; hoc enim videtur plus participativum meriti regni nostri quam si pлавативе per regem singulariter foret factum. Et interim moneatur totus clerus possessionatus, si sciat obicere, quin sic debet de ordinacione Christi fieri iuxta leges duplicis testamenti, et prestantibus duodecim legibus Dei expositis in vulgari, regnum propter talem ablationem non debet esse solummodo inculpatum sed propter rectificacionem cleri secundum legem Domini commendatum; et cum idem sit Deum diligere et diligere legem suam, experiri possumus si regni nostri incole plus diligent stercora temporalia Jesu nostro, quia non dubium illi sunt manifeste ydolatre, quia isti rectificacioni legis Domini adversantur.

The council
should take all
property now
in mortmain
into the King's
hand.

Quod si fratres vel alii secrete consulunt ad huius facti oppositum propter multa, videant conversationem propriam exproprietariam quam ut imitentur Christum similius acceperunt. Et cum regnum non debet novis sectis infundabilibus et specialiter de clero superfluo onerari, istis sectis debet iniungi secundo vel fundare ipsas efficaciter in scriptura vel ab onustacione regni illegitima declinare, sic videlicet quod tota Christi ordinacio in sua ecclesia quantum populus sufficit ad primevum statum innocencie debite sit redacta. Sed quis ex parte Dei illud propositum increparet? Certum est quod, cum in Christo non sint *est et non*, homo in lege sua non inveniet contrarium huic facto. Quod si leges vel carte humane sint in contrarium allegate, idem est ponderare tales instancias et ponderare tradiciones hominum et errores antiquos cesaris vel seductorum mortuorum a probabili propterea dampnatorum supra ordinacionem quam edidit Jesus noster. Quod si elepcionem crucis pape obiciunt et excommunicacionem suam cum censuris aliis, benedictus Dominus qui detexit tam gracie eius versicias. Idem enim est isti intendere et Antichristum Christo nostro Deo et homine

The sects
should be put
an end to
unless they can
shew a
scriptural
warrant.

2. A: *nos — recipiamus* deest. 14. A: *et diligere* deest. 15. A:
nostri twice. 16. A: *stercorum temporalium*; ib. E in marg.: *De dilectione legis*. 25. DE: *efficaciter* deest; ib. DE: *onustate*. 26. Codd.:
sic valet. 30. E in marg. *De est et non*. 35. AD: *supra* deest.
39 E: *tan gloriose*.

plus timere. Nam in factis paparum recentibus patet quod non querunt salutem ecclesie sed sua temporalia vel seculi dignitates.

The false absolutions are plainly heretical.

Unde de istis absolucionibus adinventis manifestum est quod non possunt subterfugere heresim manifestam,⁵ cum innuant quod Christus reprobative destruxit maiorem partem legis sue sapientis celestia, quam olim conversans cum hominibus approbavit, et legem contrariam sapientem mundum et contencionem ecclesia approbat plus quam illam. Sed ubi est novum et¹⁰ eternum testamentum aut Dei stabilitas, si heresis hec credatur? Constat quidem quod neuter papa absolvit vel dat spiritualia carismata, nisi Christus propter amorem finalis beatitudinis hominum quibus hec tribuit ista donet; sed constat ex fide scripture quod olim hec¹⁵ omnia odiverat ut peccata. Idem enim est execucionem legis Christi propter talem Antichristum dimittere et dyabolum diligere plus quam Deum; pomparamus autem quod in causa hominum resistenciam non timemus sed in causa Dei ubi non foret timor infideliter formidamus.²⁰ Revera Deus manus apponenter adiutrices, cum facit unum alterum debellare et *omne regnum in se dirisum desolabitur*, ymmo movet fideles propinquos licet debiles, qui noverunt eorum versicias, ipsos in nomine Christi efficaciter impugnare.²⁵

We need not fear censures.

Habita ergo tam preclara causa lapidis qui non potest deficere, non timecamus eorum censuras frivolas plus quam partes iste altrinsecus sibi timent. Instemus ergo devotis oracionibus et rectitudini vite, ut Deo placeat istud sanctum propositum adiuvarare, quia certum³⁰ est quod omnes adversarii nesciunt eius iusticiam impugnare, et iterum certum est quod Deus iuvabit ad exequendum hoc sanctum propositum nisi antiqua cecitas vel culpa populi sit in causa.

Appeal to rulers.

Eya ergo milites qui vovistis legem Christi defendere,³⁵ expurgiscimini in causa tam salutari et utili, ne vel Antichristus vel corporalis desidia vel carnalis affeccio vos impedit ab opere tam meritorio exequendo. Nam clerus sic vivens iniuriatur tam Deo quam sue ecclesie.

4. E in marg.: *De absoluzione nota*. 10. D: *ubi, ubi*. 11. A: *testimonium*. 14. Codd.: *finis*; ib. A: *finis laboris*. 18. E in marg.: *Nota*. 20, 27. A: *lapides . . . possunt*. 28. A: *plus quod*. 36. A: *expurgiscite*.

22. Lucae XI, 18. 35. Cf. Cruciatam l. c., pag. 604.

Sed ubi est causa clarius ad vetus fermentum multipliciter impediens destruendum? Veniat rogo procurator Antichristi et arguat si sciverit pro parte sua istam fidem catholicam impugnando, et certum est quod vel negabit legem Christi que est fides ecclesie vel preponderabit sibi tradiciones humanas aut evidencias frivolas, vel tercio veritati fidei convictus a Domino condescendet. Et oremus devocius quod regnum nostrum pro causa belli particularis periculosi atque ambiguitatis caritativam causam Dei et tam utilem ecclesie non omittat. Sicut enim Deus est super omnia diligendus, God's cause the best to strive for.
 sic et causa sua est causis particularibus talibus preferenda. Nec moveat hec ceca Antichristi fallacia quod multi sancti non solum permiserunt sed dotacionem istam tamquam laudabilem approbaverunt. Certum quidem est quod Christus Deus et homo permisit facta multa dampnabilia que cum moderamine reprobavit. Numquid credimus quod sunt propterea facienda? Certum quidem est quod permittit omnia peccata mundi et tamen vult quod ad utilitatem ecclesie et suo ordine sint punita. Quantum ad illud quod obicis quod dicti sancti dotacionem illam ecclesie approbarunt, in hoc non laudo eos, sicut nec sanctum Petrum nec Paulum aut sanctos excellenciores quod contra Deum graviter peccaverunt. Supponi tamen potest suppositione probabili citra fidem quod tales abieci servi Christi de hoc peccato finaliter penituerunt ante mortem et ratione displicencie et vite alterius sunt iam in celis ex Dei gratia gloriosi. De hoc tamen non est tanta fides vel evidencia, sicut est de lege Christi dictante Fol. quod clerus non est taliter prediandus. |
 305^e

SERMO XVIII.

(Serm. Mixti V.)

Mulierem fortem quis inveniet? Proverb. ultimo.
 35 Constat ex evidencia huius scripture et concordi
 sanctorum testimonio quod ista epistola loquitur de

This epistle
speaks of
Christ and His
Church.

11. E in marg.: *De dilectione Dei et causa ipsius.* 22. Codd.: *ecclesiam*
 34. Hic sermo in codd.: ADEG habetur; A in marg.: *Sermo XVIII;* D in
 marg.: XV (sic); E in marg.: *Hic sermo secundum aliam positionem debet*
esse XVI in ordine et sic sequitur ultimum huius libri. In cod.: G hic sermo
 fol. 207—209 invenitur, sep. ab aliis huius partis sermonibus.

33. Epistle for the Mass de non Virginibus. 35. Prov. XXXI, 10.

The 'virtuous woman' is the Church, and Christ is her husband.

Christo sponso ecclesie et sancta matre ecclesia sponsa sua. Ecclesia autem est hec mulier fortis et Christus est nobilis sponsus suus; primo ergo querit sapiens per modum questionis *quis inveniet hanc feminam* sic dispersam? Cum enim omnis congregacio predestinatio-⁵ torum sit sancta mater ecclesia et illi predestinati in celo, in purgatorio et in nostra habitabili sint dispersi et illi more spicarum post messionem autumpni in multis congregacionibus hominum sint valde rari et nobis ignoti, pertinenter queritur *quis inveniet hanc mulierem* sic incognitam et dispersam, et (ut videtur) supponit ut fidem istos coniuges.

We must know what the Church is, or we cannot love her as we ought.

She is the whole body of the predestinate.

The Church is scattered i. as to place.

Quis rogo foret fidelis qui non cognosceret istam fidem creditam de ista muliere, cum singuli confitentur credere ecclesiam sanctam catholicam? Aut quomodo diligeret ¹⁵ istam mulierem, qui eam ab aliis nesciret distingue?

Aut tertio quomodo zelaret pro libertatibus vel privilegiis huius ecclesie qui non cognosceret quid est illa, cum secundum philosophos noticia quiditatis subiecti pre-exigitur ante noticiam passionis. Sicut igitur errant ²⁰ heretici in materia de quiditate ecclesie Christum cum diabolo despontantes, sic nimirum errant in materia de passionibus matris ecclesie. Teneamus igitur quod universitas predestinatorum et nullus prescitorum est ec-²⁵ clesia mater nostra.

Supposito ergo hoc subiecto procedit Salomon, declarando primo istud coniugium, secundo eius officium et tertio eius preconium. Cum autem Christus sit dominus fortis et potens in prelio, patet quod oportet ipsum habere mulierem fortem in coniugem; nec du-³⁰ bium quin nemo nisi vir huius coniugis vel ex noticia quam ipse donaverit hanc mulierem poterit invenire.

Est autem procul quoad locum, quoad tempus et quoad dispositionem; quoad locum, cum una pars eius secundum angelos et beatas animas sit in celo, secunda ³⁵ pars in purgatorio et tercia pars dispersa in seculo;

1. G: ecclesia deest. 8. G: amore. 9. G: sunt. 13. A: *Quomodo rogo; G: Quo rogo.* 14. A: *confitemur credo.* 16. A: *ipsam.* 20. A: *Sicut ergo.* 22. G: *desponsantis.* 23. A: *matris nostre;* ib. E in marg.: *Universitas predestinatorum est ecclesia.* 30, 31. DE: *dubitandum.* 31. AG: *quod nemō.* 33. DEG: *et deest;* ib. E in marg.: *Procul quoad locum.*

2. Cf. expositionem de sancta matre ecclesia in libro De Ecclesia, cap. XX, pag. 471—490. 15. Cf. De Ecclesia, pag. 1, 2. 19. De Eccl., pag. 2.

et cum solius Christi inter homines sit predestinacionem hominis intueri, patet quod parvam et confusam noticiam habemus de ecclesia matre nostra, licet senciamus eius naturam corpoream et eius sensibiles passiones. Do-
5 minus ergo istarum trium regionum qui est *omnibus mobilibus mobilior sapiencia coniugem istam inveniet, licet procul fuerit quoad locum.*

Quoad tempus autem est procul, cum a principio ^{2. as to time,} mundi usque ad finem paulative secundum animas ¹⁰ generatur, licet verbum Dei cum angelis semper fuit.

Et tertio quoad dispositionem est procul, cum lapsa fuit in fornicacionem magnam, et sic usque ad diem iudicii perornanda, nec sine suffragio gracioso sponsi sui posset redimi vel ornari. Ipsa enim est *oris centesima* ^{3. as to purpose.} *et dragma decima* quam pastor bonus invenerat et ponebat in humeris. Nec dubitaret fidelis de solucione cuiuscunque argucie heretici in ista materia, quantumcunque fuerit capiosus.

Sed quia talem feminam ad tale coniugium oportet ²⁰ esse divitem et ornatam et omnia illa oportet a sponso procedere, sicut Eva siebat a suo coniuge, ideo dicitur *quod de ultimis finibus premium eius.* Deus enim est finis omnium, eciam homo secundum philosophos est finis creature cuiuslibet citra ipsum. Et sic sponsus ecclesie, ²⁵ qui simul Deus et homo est, habet hos fines ultimos, cum habet eternitatem et temporalitatem que facta fuerat sexto die. Divicie ergo deitatis et humanitatis scilicet virtutes est premium huius femine. Quondam autem dixi quod, sicut *a summo celo fuit egressus huius 30 sponsi* (ut dicitur Psalm. XVIII) et eternaliter predestinavit quos voluit esse membra ecclesiastica: sic opus meritorium factum in via et infusa gratia sunt premium secundum quod hec femina Domino copulatur.

Nec oportet exspectare dispositionem aliam in altero ³⁵ horum coniugum vel exspectare presbyterum copulatorem: nam hoc fuit factum in mundi principio, cum Deus omnisciens sit *vir confidens in ea et sacerdos in*

Her merits proceed from Christ.

God is the priest of the marriage.

5. G: *religionum.* 6. G: *sapienciam.* 8. E in marg.: *Quoad tempus.* 10. D: *generantur.* 25. E in marg.: *Christus habet duos fines.* 28. E in marg.: *Premium ecclesie.* 33. DE: *Domino deest.* 34, 35. A: *dispositionem — expectare deest.* 35. DE: *expectantem.*

5. Sap. VII, 24. 14. Matth. XVIII, 12; Lucae XV, 8, 6. 22. Prov. XXXI, 10. 20. Psalm. XVIII, 7. Cf. De Ecc. pag. 475 37. Prov. XXXI, 11.

The work of
the Church.

eternum ad istud sacramentale matrimonium faciendum. Cum autem oninc membrum huius ecclesie habet graciā predestinacionis a qua non potest excidere et habet ratione sponsi omnia bona mundi, patet quod *spoliis non indigebit*, cum sponsus de cunctis sibi necessariis providebit. Nec ociaabitur hec matrona, cum *quesivit lanam et linum*, hoc est, in campo scripture quesivit que opera carnalia vel corporalia secundum vitam activam facienda fuerant tamquam lana et que opera spiritualia interioris hominis ab ipsa fieri debuerant tamquam linum. *Et operata est secundum arbitrium viri sui et secundum consilium sue operatricis*^{Fol. 306^a} *potencie*; et propter hoc precium et laboricium huius femine gracia huius viri *reddit sibi bonum* ad beatitudinem preparans et non malum dampnacionis, cum ubique invenire posset parate bona sponsi sui, licet pro sua insolencia secundum partem peregrinantem ad tempus fuerit castigata, nam tam insolencia illa quam punicio fuit expediens matri ecclesie, ideo istud veniale peccatum debet dici secundum Gregorium bonum.²⁰

Et quia hec est magna mulier, habens in se variam materiam operandi, ideo dicitur quod *facta est quasi uaris institoris*; non enim solum est induita pannum lineum, hoc est, habitum vel operacionem speculativam nec solum pannum laneum sed induitur ambobus mixtim et virtute communicacionis caritative mortue vendidit ac emit reciproce, cum communicat spiritualiter omnia bona sua. Et habet panem scripture vel verbum Dei occasione sui meriti de longe sibi et suis filiis deportatum; ideo dicit Salomon quod est *de longe portans panem suum*.³⁰

Et tamquam provida matrona *de nocte surrexit de-ditque predam domesticis suis et cibaria ancillis suis*, quia ex gracia sponsi pro tempore tribulacionis surrexit fideliter operando; et secundum partes ewangelicas dedit predam populi conversi, sicut patuit de apostolis, et dedit cibaria ipsis inferioribus conversis quibus anima nutriretur.

7. E in marg.: *lana, linum.* 12. G: *operatricis.* 14, 15. *beatitudinem: G; ad dibitionem.* 19. DEG: *matri nostre.* 22. G: *quod deest.* 23. D: *sola.* 30. DEG: *quod est deest.* 33. A: *et deest;* ib. E in marg.: *Nota.*

5. Prov. XXXI, 11. 7. ib. 13. 11 et seqq. ib. 13, 12. 21. Gregor. loc. insert. Cf. Regg. Past. III, 33. Dist. IV, XXXIX, tom. II, 92, 86, 444. 22, 32. Prov. XXXI, 14. 32, 33. ib. 15.

Sed quia pastus hic momentaneus non sufficit nisi Appointmen^t of eius minera radicaliter habeatur, ideo hec femina con-^{clergy.}
siderarit fide *a grum* regni celorum et precio sui operis
meritorii *emit illum*, id est, in militante ecclesia ex
labore proprio tam naturali quam meritorio *plantarit*
clerum qui reliquam partem ecclesie hilararet.

Et quia ad possessionem tanti agri requiritur magnus labor, ideo dicitur quod *accinxit fortitudine lumbos suos*, The Church's nedum quia preservavit se ab adulterio cum viro altero sed quia affectuose applicavit suas potencias et virtutes ad placendum Christo et prodesse^dendum ecclesie habendo potenciam que est fortitudo sponsi ad hostibus spiritualibus resistendum. Et quia exercitium laboris adauget potenciam et subiectum, ideo dicitur quod *roborarit brachium suum* et hinc operantes meritorie nedum ad-augent sibi meritum sed efficaciam promerendi.

Sed quia ad laborem continuum requiritur consolacio nutrimenti, ideo subditur quod *gustarit* in spe dulcedinem premii pro labore momentaneo et *ridit* in fide scripture ad quam assidue aspicerat, *quoniam bona est negotiatio eius*. Licet enim sit in tempore aliis tenebrosa, tamen in nocte *non extinguetur* sua recta intencio, que devacionis oleo et lichino sancti propositi erit fota.

Sed quia ecclesia debet procedere ab actibus grossioribus ad subtiliores, ideo post dicta de lumbis et brachio explicat de manu et digitis. *Manum*, inquit, *suam*, hoc est virtutem operandi, *misit ad forciam*, cum scalam a terris ad celum erexerat, et *digitus eius apprehenderunt fusum*, cum operacionem suam preteritam tamquam stabilem in memoriam Dei ligaverat, et potentiam futuram sollicite traiciebat, sicut a manu coli a retro filum traicitur. Nam circa hoc debet esse sollicitudo vigilans viatoris.

Et quia virtutem omnium istorum habemus a sponso, sic tamen quod communicemus egentibus nostro adiutorio, ideo signanter subiungitur: *Manum suam aperuit*

4. A: *illum et in.* 6. AG: *hyllararet.* 10—12. G: *sed quia — fortitudo deest.* 18. A: *nutriendi.* 18, 19. G: *dulcedinis.* 23. DE: *liceno;* G: *ticna.* 28. A: *cum deest.* 29. DE: *ad scalam ad celum;* G: *a terra;* ib. G: *erexerit.* 31, 32. DEG: *ut potentiam.* 32. AG: *futura;* ib. G: *sicut — a manu deest;* ib. AE: *a materia.* 33. DEG: *aspendere^r coli.*

4. Prov. XXXI, 16. 8, 14. ib. 17. 18—21. ib. 18.
29. ib. 19. 37. ib. 20.

inopi et palmas suas extendit ad pauperem. Egentes enim spirituali suffragio sunt inopes plus egentes quam pauperes egentes suffragio corporali; ideo debemus esse largiores in spirituali opere misericordie quam in opere misericordie corporalis, sicut manus amplior est quam 5 palma.

Charity cannot
fail in her.

Et patet quod *nec vir iste nec mulier timebit domum sue a frigoribus nivis.* Quamvis enim *refrigescet caritas multorum*, tamen certum est quod tota familia huius feminine, cum sint predestinati, non poterunt sic extingui; nam anima eorum *restitur duplicibus*, cum habent gratiam ex operatione secundum presentem iusticiam et gratiam predestinacionis quam anima non potest exuere.

Habet autem ecclesia *restem stragulatam*, nedum 15 quia habet aliquos seculares activam vitam ducentes et aliquos clericos speculative viventes; ymmo quia habet aliquos homines et aliquos qui sunt disparium naturalium et sic habet alias virgines candidatas castitate et alios martyrio rubricatos; ideo dicitur: *bissus et 20 purpura indumentum eius.*

Ex ipsis patet, cum oportet in omni ordinato coniugio virum esse caput feminine, quod *ralde nobilis in portis ad finalem beatitudinem erit vir ecclesie* (ut patet Matth. XXV) non solum in persona propria secundum 25 deitatem et humanitatem sed in sua familia, cum tunc erit | omnino sine macula et sine ruga. *Senatores* Fol. 307^a autem terre erunt apostoli, *cum quibus Christus sedebit in finali iudicio* (ut patet Matth. XIX°).

Et quia istorum sponsalium est sua tentoria dilatare, 30 ideo subditur: *Syndonem fecit et vendidit et cingulum tradidit Chananeo.* Per syndonem potest intelligi vestis evangelica vel habitus vel doctrina, quam Christus fecit auctoritative vel executive sui apostoli. Hanc autem syndonem vendiderunt gentilibus sine precio corporali, 35 cum spirituali usura quesierunt clementum, sicut querit in evangelio sponsus ecclesie. Et gentiles possunt racionaliter intelligi Chananei, ut elicetur ex historia de

3. G: *corporali* deest. 8. A: *nimis*; ib. DEG: *frigescit*. 10. DE: *poterint*. 11. E in marg.: *Predestinati vestiuntur duplicibus*. 15. E in marg.: *Vestis ecclesie*. 18. DE: *et aliquos deest*. 24. *ecclesie*; E: *ecce*. 27. G: *anima sine*. 31. E in marg.: *Syndon*.

7. Prov. XXXI, 21. 8. Matth. XXIV, 12. 15, 20. Prov. XXXI, 22. 23, 28. ib. 23. 31. ib. 24.

muliere Chananea (Matth. XV°). Nam gentiles exeuntis a finibus infidelitatis emunt hanc syndonem et cingulum fidei et caritatis qua sunt cum fidelibus colligati.

Further exposition in detail of the epistle.

Et ex ista dilatacione femine huius in membris, tota ecclesia ymmo sponso suo iuvante, patet quod *fortitudo et decor spiritualis* est *restis huius* femine et *in die norissimo ridebit*, dum adversarii condolebunt. Cum autem Christus sit Dei virtus et Dei sapiencia et sic anime vestimentum, signanter mandat Apostolus quod *io induamini dominum Jesum Christum*; aliter autem nemo fit virtuosus. Et fortitudo secundum Augustinum ex primit martyrum constanciam, et decor castitatem virgineam iuxta dicta superius *bissus et purpura indumentum eius*.

15 Unde exprimendo opera misericordie spiritualis sic scribitur: *Os suum aperuit sapiencie et lex clemencie in lingua eius*. Verbum enim Dei est os Domini et a tempore quo fuit incarnatum aperuit os corporis sapienciam eructando, et per idem *lex clemencie* Spiritus 20 Sancti fuit in lingua Christi, quia quicquid dixit sonuit caritatem.

Et sic ecclesia instructa a sponso considerarit vias per quas membra sua virtute incederent *et nichil comedat ociosa*, quia semper fuit in viando ad patriam, et 25 per consequens, tamquam recte itinerans expedite progrediens misterium secundum sponsi beneplacitum adimplevit; et hoc tollit ocium, quia sic itinerantes nec stant in via nec obliquant errando nec eciam retrocedunt. In istis autem sedecim stat officium matris 30 nostre.

Preconizatur autem hec domina ex hoc quod *filius eius surrexerunt* de miseria vie, de lymbo inferi et de purgatorio, et omnes testati sunt laudem ecclesie et gloriam quam est in patria habitura. Sed et *vir eius Deus et homo laudarit eam* verbo et opere.

Et quia beatitudo est verorum bonorum possessio consummata, subditur quod *multe filie synagoge satane vel huius seculi congregarerunt divicias*; sed quia ille

3. DE: *quo*. 9. DE: *mandavit*. 16. E: *describitur*. 19. G: *ho-*
mines eructando. 23, 24. D: *comederent*; E: *comederet*. 32. E: *de*
miseria. 37. A: *subiungitur*.

5. Prov. XXXI, 25. 10. Rom. XIII, 12. 11. Cf. De
Ecclesia, pag. 487. 16. Prov. XXXI, 26. 22. ib. 27.
31. ib. 28. 34. ib. 37, 38. ib. 29.

fuerunt caduce et momentanee, thesaurus autem quem ecclesia thesaurizavit in celo fuit interminabilis, ideo de matre nostra dicitur quod diviciis *supergressa est univeras.*

Laus ergo consistens in filiis alienis est *fallax*, quia 5 fundata in temporalibus, cuius finem oportet deficere; et sic de pulchritudine sensibili huius mundi. Et illas habuerunt filie alienigene quoad tempus. *Mulier* autem hec filialiter *timens Dominum* et usque ad mortem in eius servicio perseverans, *ipsa* (inquam) *laudabitur* vera 10 laude, quia laus sanctorum non est adulatoria sive fallax.

Precipit autem sponsus sodalibus *dare ecclesie de fructu manuum suarum*, qui fructus est beatitudo perpetua triumphantium et laude reali *laudabunt eam opera sua* perpetuo; sicut enim *in portis* vel patule erit post diem iudicii dampnatorum confusio, sic salvatorum laudacio perpetuo erit patula toti mundo.

We have a rule
for the Church
to follow; that
of Christ.

Circa istud canticum dubitatur utrum religio ecclesie pro statu viandi in scripture regula sit expressa. Nec 20 dubium quin sic, quia sponsus eius Christus hanc regulam sibi tradidit ad perpetue observandum. Cum ergo ille sit infinitum potencior, sciencior et benevolencior quam patronus alius, patet quod in comparacione ad regulam Christi non est nisi fallacia in 25 privilegiis vel regulis humanitus adiumentis. Et in ista heresi qua plus creduntur in mente et plus apprariantur in animo tradiciones humane quam regula legis Christi seducitur maior pars multitudinis militancium. Nam Johannis VIII°, 46 scribitur: *Quis ex robis arguet me de peccato?* quasi diceret: Cum sim Deus et homo et sic impeccabilis, nullus potest. Foret autem seductor pessimus et summe peccabilis, si mundani possent dare regulam meliorem; ideo manifestum est quod dicentes hoc in opere, in affectione sive implicite blasphemant 35

8. E: *enigene*; corr. in marg.: *alienae*. 10. E in marg.: *Nota*.
11, 12. DEG: *sive fallax* deest. 15. AG: *triumphantum*; ib. A: *cum*.
16. A: *perpetuo* deest. 18. A: *perpetua*. 19. DE: *istud evangelium*.
CE De Eccl. pag. 400; ib. E in marg.: *Dubium*. 22. G: *a perpetue*.
28. G: *tradiciones humanas*. 29. DG: *deducitur*; ib. G: *pars in ultimis*.
A: *militantum*; ib. E in marg.: *Per privatas religiones homines seducuntur*.
31. G: *cum sum*. 31. A: *et deest*.

3. Prov. XXXI, 29. 5, 8—10. ib. 30. 13. ib. 31.
15—17. De Eccl., pag. 49.

in caput ecclesie, ponentes ipsum expresse vel tacite esse falsissimum seductorem.

Notemus ergo qui credunt in ipsum, ordinacioni sue fideliter adherendo, quod est, verba sua efficaciter Fol. 307^b audire. Et illi sunt qui verba Dei audiunt et sunt predestinacionis filii ex parte Dei; contrarii autem sunt filii Antichristi, ut prelati maiores vel minores, qui effectualius audiunt tradiciones cesarias et privilegia alia mundana quam regulas Salvatoris. Christus enim 10 prohibuit dotacionem cesaream et conversacionem mun- Christ forbade endowment.
danam suis vicariis, ut patet ex tribus legibus legis veteris per vitam Christi et suorum apostolorum expositis et (quantum ad vitam exproprietariam) confirmatis. Et tamen (ut patet in divisionibus paparum 15 et suorum adherencium) tantum sunt hodie perversi, spreta ordinacione Christi ordinacioni cesaree adherentes, quod implicant Christum plus affici dotacioni cesarie quam unquam affectus fuit ordinacioni contrarie ec- clesie militantis.

20 Ubi ergo est novum et eternum testamentum? Ubi est voluntas Christi perpetua regendi ecclesiam suo more? revera idem est ac si expresse dicerent quod Christus est in volitione et ordinacione summe instabilis et in privilegiis summe incredibilis viatori. Now Christ is said to care more for worldly wealth than for the Kingdom of heaven.

25 Nam Matth. XX° promisit suis cognatis pro privilegio quod instar sui in vita paupere paterentur et primatus spirituales a Patre haberent postmodum, scilicet in celo, sed modo (licet false) dicitur quod tota ista Christi volicio aut ordinacio est subversa, cum Christus plus infinitum afficitur concedendo indulgencias conversacioni istius seculi quam umquam conversacioni contrarie est affectus; unde per laborantes ad defensionem illius conversacionis cesaree singitur quod absolvit a pena et a culpa infinitum plus quam propter conversacionem 35 pauperem absolvebat, et sic plus quam primi parentes vendicant pape se habere noticiam clavium ceteris oc- cultatam. Diabolus autem non audebat promittere primis

6. E in marg.: *Nota.* 15. ADG: *perversi deest;* ib. E in marg.: add. 17. G: *affici ordinacioni.* 18. *affectus;* AD: *affectio.* E corr. in marg. 22. A: *revera perinde;* E: *proinde.* 23. AG: *volitione.* 23, 24. E: *instabilis – incredibilis deest.* 25. A: Matth. XXX: ib. A: *privilegii.* 26. A: *fro vita.* 27. G: *scilicet deest;* A: *sed in celo.* 30. A: *in filium plus afficitur.* 31, 31. A: *conversacione isti;* A: *conversacionis.* 32. Codd.: *per deest.* Addidi. 31. A: *et culpa.* 35. A: *primi deest.* 37. E in marg.: *Nota.*

parentibus nisi quod *erunt sicut dii scientes bonum et malum ex esu ligni vetiti.*

Both popes
should be
suppressed.

Isti autem pape fingunt false se esse Christi vicarios scientes predestinacionem et preordinacionem damnacionis hominis sicut Deus. Et cum omnia ista sunt 5 heretica, dicit quidam quod probabilius foret pro habenda illa indulgencia quod unum regnum vel unus populus laboraret ad unius pape secularitatem sive dominium destruendum et alius populus laboraret ad secularitatem alterius destruendum. Nam sic laborarent gracia ordinacionis Christi et sui privilegii suscitandi, modo autem laborant contra Christum ad privilegium Antichristi contra Dominum defendendum, cum Christus ordinavit hanc regulam celestem divinitus, diabolus vero immisit in ecclesiam Christi ordinacionem contrariam ad in- 15 toxicandum Christi ecclesiam, idem est laborare ad defendendum contra adversarios partem istam et laborare in causa diaboli contra Christum. Quondam enim Christi vicarii qui erant ut *columbe ad fenestras suas* et quasi aquile a terrestribus celitus evolantes modo 20 versi sunt in talpas circa terrestria fodientes et serpentes fideles ecclesie venenantes. Nec fuit maior opportunitas pro causa Dei restituenda a multo tempore laborandi. Ego autem non consencio quod regnum Anglie vel aliquis christianus laboret ad proximos 25 hostiliter invadendum, sed istud affectuose appeto, quod omne regnum christianismi in quo ecclesia est dotata caritative incipiat a se ipso tollens a clero venenosum dominium, quod contra legem Dei clero proditorie est collatum, et post quod opere vel consilio iuvent alias 30 ad Dei ordinacionem cum moderamine defendendum, quia contra legem Dei atque nature est quod populus tantum spirituali suffragio relevetur pro defendenda causa diaboli et destruenda ordinacione Domini, et tam temporaliter quam spiritualiter severius opprimatur 35 pro causa et ordinacione Christi suscitanda. Nec sunt fratres vel alii sentencie huic adversantes credendi nisi per impossibile in fide scripture se fundaverint vel aliter ratione, quia fingere mendaciter hoc esse concessum a

The English
should not
attack their
neighbours, but
purify their
clergy.

2. DE: *ligni vite.* 16, 17. E: *Christi — defendendum* deest; ib. A: *ad defendendum — laborare* deest. 29. A: *Domini.* 36. A: *Christi contraria.*

1. Gen. III, 5. 19. Is. LX, 8.

Domino est factum manifestum diaboli et manifesta preconizacio Antichristi.

Et si vis convincere preconum stulticiam, dic quod primo debent instruere subditos de gradu gravedinis 5 peccati commissi per partem sibi contrariam et quomo-
modo contricio cognoscetur, quia requiritur in confessio ad hoc quod sit particeps futuri suffragii, quod cum nesciunt, convinci debet falsitas fictionis. Videtur enim quod utraque pars fratrum et omnium complicum pape 10 sui debet dicere quod resistencia partis adverse est maius peccatum quam fuit occisio Jesu domini nostri, quia non possumus convincere quod Titus et Vespasianus qui XLII° anno post resurreccionem in vindictam mortis Christi Judeos occiderant tantam indulgenciam me- 15 ruerunt; et sic utraque pars ex negligencia doctrine primi operis misericordie spiritualis (quo iret et doceret gentes peccati illius gravedinem et magnitudinem meriti Fol' oppositi) videtur | peccare graviter, et specialiter in isto 307 quod non vult dimittere offensam partis contrarie et 20 primatum mundi deserere more Christi. Hoc enim videtur ex fide scripture cum concessis a partibus plus sonare in meritum quam labor vel invasio corporalis. Maximum ergo peccatum contingens istam materiam videtur esse infidele iudicium et negligencia remittendi 25 offensam in parte contraria more Christi. Nisi enim utraque pars remittere posset suam iniuriam, Deus non posset illud peccatum dimittere nec ecclesiam suam ad statum pauperem exproprietarium quem ipse instituit restituere, quia non dimittitur peccatum nisi fiat satis- 30 faccio; ad quam (ut fingunt) requiritur restitucio ablato cesarie dignitatis. Et sic ordinacio insolubilis dotacionis ecclesie consequenter foret infinitum forcior quam ordi-
nacio primeva Christi quam ipse cum suis apostolis obser-
vavit.

Each side (in
the papal
quarrel) accuses
the other, and
both are
equally to
blame.

8. A: *convinci dicitur*; G: *debet deest*. 11. A: *domini deest*; G: *Jesu Christi*; *domini nostri deest*. 14, 15. DEG: *meruerant*. 23. G: *conti-
nens*. 24. *remittendi*; D: corr.: *omittendi*. 31–34. G: *Et sic — obser-
varit deest*. 32. A: *consequenter*.

SERMO XIX.

.Serm. Mixti VI./

In omnibus requiem quesiri. Ecclesiastici XXIV°, 11.

These words
are put in the
mouth of
uncreated
wisdom,
which dwells in Sapiencia
all creatures,
but specially in rutilat potentia, sapiencia et clemencia creatoris. Et
the predestinate, sic cum in qualibet creatura invenit ista sapiencia finem
sui operis consummatum, potest dici quod *requiem querit* in omnibus sed singulariter invenit in prede-
stinatis.

Videtur ex processu huius auctoris quod ista verba
loquitur Sapiencia increata, quia in eodem capitulo 5
prius sic scribitur: *Ego ex ore altissimi prodii primogenita ante omnem creaturam.* Et sequitur: *In omnibus requiem quesiri* etc. Ideo videtur textum istum esse de
increata Sapiencia principaliter exponendum. Cum ergo
ista Sapiencia sit Deus, *apud quem non est personarum 10 accepcio*, patet quod in omnibus hominibus quesivit
requiem, sapienciam et graciam offerendo, sed *in sancta ecclesia que est hereditas Domini quoad sapienciam et graciam perpetuo est moratus*, vel extensius loquendo
potest dici quod in creatore et qualibet creatura ista 15

Ideo de illis Prov. VIII°, 31 dicitur: *Delicie mee sunt esse cum filiis hominum.* Cum illis enim predestinatis
perpetuo moratur per graciam et sapienciam secularem
prudenciam excedentem. Et sequitur: *Tunc precepit et 25 dixit mihi creator omnium*, hoc est, tota Trinitas, sed
originaliter Deus pater pro salvacione humani generis
preceperat incarnari. Et sic totum incarnationis misterium
fecit Trinitas supradicta; et sic illa Trinitas *que creavit hanc sapienciam incarnatam specialiter requiebat* 30
in humanitate assumpta que est *tabernaculum verbi Dei*;
ideo dicit Apostolus quod *in Christo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*.

Nec obest sed consonat quod eadem sapiencia sit
increata, quia divinitus, et creata, quia humanitus, sicut 35

3. Hic sermo nec non et sequens in codd.: ADE habentur. A in marg.: *Sermo XIX.* D in marg.: *XVI. Marie.* 9. E in marg.: *Sapiencia querit requiem.* 15. A: *in creatore et deest.* 22. A: *me sunt.* 25. A: *excellentem.* 28. 29. A: *ministerium.* 31. E in marg.: *Trinitas requiebat in humanitate assumpta.*

3. Epistle for the Assumption. 6. Eccli. XXIV, 5.
10. Col. III, 25. Rom. XXI, 11. 20. Vulg.: *Et dixit mihi creator omnium, et qui creavit me, requiebat in tabernaculo meo.*
32. Col. II, 9.

expresse innuit hec scriptura. *Deus ergo pater dixit sapienie incarnate: in genere Jacob inhabita*, quod genus specialiter supplantavit diabolum hic in via, et in genere eiusdem persone que et Israel dicitur *hereditare*. Cum enim Israel interpretatur vir videns Deum et solum beati in patria vident eum faciem, signanter dicitur quod *in Israel* pro statu patrie *hereditet* hec sapiencia increata, et sic hoc genus Jacob vel Israel potest predestinatos specialiter designare, licet Christus ad literam fuit de semine Juda qui fuit filius Jacob corporaliter procreatus. Et hinc dicit Apostolus ad Hebr. VII°, 14: *Manifestum est Dominum de Yuda vel Israel processisse*, et quia superfluum fuisse tantam radicem in aliquo genere esse natam nisi germinet ad extra, ideo *misit radices virtutum* aliis sui generis pro-dessendo, ut patet de filiis sponse sue. Illis enim immisit gracias et instinctus tamquam radices virtutum et operum, pro quibus de congruo ad beatitudinem meruerunt.

20 Quamvis autem genus Christi et Marie erat in ceteris patriarchis, tamen *Jacob* specialiter nominatur, quia omnes duodecim filii sui erant fideles, et sic non fuit de Abraham et Isaac (ut patet de Ismael et Esau).

Jacob is specially mentioned because all his twelve sons were faithful.

Ideo propter misterium tanti et talis numeri filiorum 25 est Jacob ut Israhel crebrius nominatus. Et cum ista precepcione non potest frustrari, et per consequens, non in Dei preordinacione completa deficere, patet quod Deus omnia ad istum progressum necessaria infringibiliter ordinavit. Ideo dicit textus: *Ab inicio et ante 30 secula creata sum et usque ad futurum seculum non desinam*. Ordinata quidem fuit hec sapiencia incarnari ab inicio temporis et ante secula, et illa vocatur creacio passiva. Nec potest progressus istius sapiencie cum suo corpore usque ad finem seculi impediri, quia Christus 30^a ordinatus est principaliter per viam humanitatis ad salvandum genus Jacob incedere et secundarie vel accessorie quodlibet membrum suum.

The incarnation ordained from the beginning.

Fol. 307^a Et sequitur: *In habitacione sancta coram ipso ministravi;* verbum autem post incarnationem ministravit Trinitati

1. DE: *expresse annuit.* 4, 5, 7, AD: *Jerusalem.* 4. A: *que in.*
6. DE: *in patria aest.* 10. DE: *sit de.* 10–12. E: *qui fuit — de Yuda*
deest. 31. E in marg.: *Creacio sapientie.* 34. DE: *seculi deest.*
39. E: *Trinitati deest.*

in propria persona. quia humanitus et ante et post ministravit Deo in membris suis. Unde sequitur: *Et sic in Syon firmata sum et in civitate sanctificato similiter requievi et in Jerusalem potestas mea.* Ista quidem Sapiencia sicut figurata est per David et Salomonem,⁵ in tantum quod illorum accipit predicacionem secundum habitudinem vel figuram, sic de civitate et templo Jerusalem est dicendum. Nam in monte Syon ubi edificatum est templum a Salomone, ubi perante fuit tabernaculum Moysi portabile, figuratur quod iste Cesar¹⁰ semper Augustus augendo firmitatem ecclesie sue procedit; nec solum in prelatis ecclesie cuiusmodi erant apostoli signati per templum Syon, sed in tota civitate sancta Jerusalem, hoc est, in universalis ecclesia fidelium requiescit et in Jerusalem triumphante rutilat potestas¹⁵ sapiencie supradicte.

Four meanings of Jerusalem. Et sic (ut communiter dicitur) Jerusalem secundum quadruplicem sensum scripture quatuor modis intelligitur in scriptura. Nam secundum sensum literalem signat civitatem metropolitanam Judee, in cuius templo²⁰ Christus fecit plurima facta sua, secundum sensum vero tropologicum signat membrum ecclesie conversum in virtutibus ut castello tucius conversatum, tertio vero ad sensum allegoricum signat ecclesiam militantem, ut in textu proposito. Et concordat correspondencia inter-²⁵ pretacionis et similitudinis civitatis; et secundum rationem qua militat vocatur *hec civitas sanctificata*, quia predestinatione et virtutibus a Domino est firmata. Quarto vero ad sensum anagoycum signat ecclesiam que est sursum et secundum Apostolum ad Gal. IV°, 22, 23³⁰ est *libera mater nostra*. Unde in isto textu cum ibidem habet ecclesia plenam pacem sine aliquo hoste capit repugnante signanter dicit hec Sapiencia quod *in Jerusalem est potestas sua*.

Et sequitur in textu: *Et radicari in populo honorificato et in parte Dei mei hereditas illius et in plenitudine sanctorum detencio mea.* Nam ad literam populus Israeliticus fuit inclitus (ut dicitur Deut. IV) multis

4. DE: *si quidem.* 8. E in marg.: *Christus est David.* 10. Codd.: *portatile.* 13. A: *apostoli erant.* 17. D in marg.: *Jerusalem quadrupliciter intelligitur.* 18. E in marg.: *Jerusalem quatuor modis sumitur in scriptura.* 19. E in marg.: 1. 21. E in marg.: 2. 23. E in marg.: 3. 29. E in marg.: 4.

2. Eccli. XXIV, 15. 17. De sensu quadruplici S. Scripturae. Cf. Serm. P. I, Introd., pag. XIII.

privilegiis insignitus, quia Psalmo CXLVII^o. 20 dicitur: *Non fecit taliter omni nationi et iudicia sua non manifestavit eis;* de ista (inquam) gente Deus eternaliter ordinavit suum filium incarnari. Et ista gens signat mystice totam ecclesiam militantem. Ideo dicit predicta Sapiencia quod *radicarit in populo honorificato*, hoc est, in dicta ecclesia, cum nedium fuit incarnata in ipsa tamquam secundus Adam, tollens prevaricanciam primi Adam; sed multos produxit palmites quos in ipsa vite vel stipite radicavit. Et bene vocatur ista ecclesia *populus honorificatus*, cum initium summi honoris infinitum excedens omnem honorem mundanum sit honor predestinationis, et *hereditas illius ecclesie stat inter partes Dei* mei, non solum quia clerici debent de decimis vel 15 oblacionibus que sunt partes Domini contentari, sed omnia supposita militantis ecclesie sunt membra Christi et per consequens partes Dei. Et ita ista verba possunt in persona Ecclesiastici satis intelligi, licet ista Sapiencia sepe vocet humanitus Deum suum (ut patet Matth. XXVII). Ista eciam Sapiencia est detenta *cum plenitudine sanctorum*, hoc est, universalis ecclesia qui sunt omnes et singuli plene sancti. Omnes quidem, quia numerus illorum predestinatorum sine additione possibili est completus, et sunt singuli plene sancti non solum 25 secundum presentem iusticiam, modo quo papa vocatur pater sanctissimus sed secundum predestinationis gratiam et plenam beatitudinem in ecclesia triumphante.

Consequenter declarat dicta Sapiencia tam sui quam corporis sui mystici proprietates secundum novem nomina terre nascencium: *Quasi cedrus, inquit, exaltata sum in Libano,* per quod possunt intelligi tam *homo ille nobilis qui abiit in regionem longinquam* quam membra eius predestinata nobilia que in virtutum excellencia sunt fundata. Et per *cipressum in monte Syon* intelligi possunt membra eius magis subtilia que in virtutibus germinancia sunt de clero. Tercio est dicta sponsa in quibusdam membris victoriosis *quasi palma*

The
“honorable
people” is the
Church.

The properties
of wisdom and
the Church
likened to nine
sorts of trees.

5. E in marg.: *Populus Judaicus signat ecclesiam.* 12. E in marg.: *Sunnus honor quis?* 14. D in marg. int.: *Potest convinci Wy klephi qua (sic) Christus et apostoli non fuerint decimis et oblacionibus contentati sciat nec sustentati.* 22-24. A: *Omnes quidem — sancti deest;* ib. E in marg.: *Singuli electi sunt filiae sancti.* 28. D&E: *correspondenter.* 30. E in marg.: *Cedrus.* 34. E in marg.: *Cipressus.* 37. E in marg.: *Palma*

30-37. Eccl. XXIV. 17. 31. 32. Luceae XIX. 12.

in virtutibus *exaltata* non in Cadesbarne sed in *Cades* que est in sorte Judee; que *Cades* interpretatur *sancta vel mutata seu mare tollens*. Quarto est dicta sponsa odorifera in virtutibus et martyrio *tamquam rosa*, cum Apostolus dicat II Cor. II°, 15: *Christi bonus odor sumus Deo*. Et concordat interpretacio Jericho que dicitur luna vel odor. Quinto est ecclesia sponsa Christi fructifera quasi *oliva speciosa in campis*, et hoc quantum ad contemplativos devocationis oleo rutilantes. Sexto vero est *quasi platanus* quoad activos iuxta aquam sapientie germinans in plateis. Septimo est ecclesia sub spe beatitudinis | *sicut cynamomum* preservans a putrefactione. Octavo est *tamquam balsamum*, bono odore celestium mentem reficiens, et talia membra famam sue sanctitatis diffundencia ceteris in ecclesia ^{Fol.} *dant odorem*. Nono est *quasi mirra electa* preservans a corrupcione et hoc *per suavitatem odoris bonorum patrie*.

Licet autem ista novem et quodlibet illorum applicari possent ad beatam virginem et quemlibet beatorum explicando naturas eorum et applicando suam beatitudinem ad virtutes, tamen omnia ista radicaliter insunt Christo. Et cum omnis honor Christo debitus redundat in matrem, eo quod ipsi sunt more triumphantium unicordes, verisimile videtur quod applicacio huius textus ad Christum sit matri plus placita quam si sibi ²⁵ impertinencius applicetur. Sicut enim radix vel vitis est causa originalis fructificationis frondium vel palmitum, sic Christi humanitas est causa fructificationis virtutum in tota ecclesia. Et denominacio virtutum conveniens autonomatice sibi inest.

The Church
militant should
model itself on
the Church
triumphant.

Circa istam epistolam dubitatur utrum ecclesia militans regenda sit in omnibus conformiter ad ecclesiam triumphantem, et certum est quod sic, cum caput ecclesie triumphantis Christus auctorizat omne laudabile quod factum est in ecclesia militante. In cuius figuram ³⁵ Deus dixit Moysi Exod. XXV°, 40: *Omnia fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est*. Et ex istis videtur, cum partes triumphantis ecclesie sint plene

3. DE: *imitata*. 4. E in marg.: *Rosa*. 8. E in marg.: *Oliva*.
10. DE: *vero deest*; ib. E in marg.: *Platanus*. 12. A: *synamonum*; DE: *cynamonium*; ib. E in marg.: *Cynamonium*. 12, 13. A: *preservans* —
balsamum deest; ib. E in marg.: *Balsamum*. 16. E in marg.: *Mirra*.
29. A: *Et deest*. 31. DE in marg.: *Dubium*.

1—4. Eccl. XXIV, 18. 8—17. ib. 19, 20.

caritate sine errore circa bonum eligibile, quod sic debet esse in ecclesia militante.

Ex quo infertur ulterius quod pape nostri non debent altrinsecus bella pro sua dignitate, diviciis aut vita taliter commovere. Potest autem ex sedecim caritatis condicionibus convinci quod ambo isti pape excedunt limites caritatis; cum *caritas paciens est*, isti autem inquiete propter causam levem improbabilem altrinsecus se impugnant. Debet enim Deo esse proprium se non totantum pro causa tam frivola sed iustissima vindicare, medium autem vindicandi videtur sapere blasphemam heresim multis modis. Cum autem solus talis ex eleccione Dei, sine qua nulla humana est valida, sit papa in terris qui est humillimus inter fratres (patet Matth. XVIII), videtur quod neuter istorum ex eleccione Dei sit papa, cum sit tantum iniurie proprie vindicans. Sed hic sophisticatur quod sic siciunt propter honorem Dei et utilitatem ecclesie que faciunt primo omnium; falsissima quidem est hec excusacio in peccatis, cum unus dicit quod reliquus peccat graviter, et alter quod non ipse sed suus adversarius ita peccat. Honor quidem Dei foret et utilitas ecclesie quod uterque pateretur iniurias secundum formam qua Christus passus est, ut sepe sentenciatur in multis partibus legis sue.

Relinquat ergo uterque istorum paparum suum seculare dominium et honorem mundanum suo statui per diabolum cumulatum et statim ista dissensio sedaretur. Hoc enim Christus precipit in multiplici lege sua, ut patet de duodecim legibus pro vita cleri exproprietaria alibi allegatis. Quomodo rogo posset vendicare se esse clericum vel sacerdotem Christi qui vivere vitam pauperem, sicut fecit Christus cum suis apostolis designatur? Unde uterque istorum paparum videtur insolubiliter esse contradictorius sibi ipsi; uterque enim blaspheme imponit alteri quod peccat indelebiliter contra ipsum, quia (ut inquit) non posset absolviri a Deo nisi satisfaciatur, et per consequens nisi renunciet usurpacione tituli quo contra reliquum et contra iusticiam vendicat esse papa.

5. A: *caritatis deest*. 7. A: *autem deest*. 12. E in marg.: *Papa quis sit*. 16. A: *sit papa — vindicans deest*. 18. DE: *que siciunt*. 21. E in marg.: *Nota*. 29. E: *viti electi*. 32. DE: *discipulis*. 34. A: *contradictrivus*; ib. DE: *blaspheme deest*.

5. Cf. Cruciatam, cap. VI—VIII. De Christo et suo adversario Antichristo, Pol. Works, pag. 681. 15. Matth. XVIII, 4.

The Popes
should be
suppressed.

Meritum ergo populi videtur stare in isto quod simul vel separatim prudenter invadat utrumque istorum paparum et cogat ipsum deserere totam cesariam dignitatem. Cum enim idem sit militare pro Christo sive diabolo et militare pro suis legibus, videtur quod totus 5 christianismus occiduus in ministros Christi et diaboli est divisus. Qui enim laborant ad stabiliendum alterum 10 istorum paparum in suo seculari dominio sunt indubie ministri diaboli, cum laborant anxie ad defendendum legem diaboli et legem Domini destruendum. Et super isto erubescerent cuncti qui unum papam sic nituntur destruere et alium taliter exaltare. Via autem levis et meritoria Christi indubie qui est persona media foret utrumque papatum destruere, cum iste dignitates cesaree sint os quod diabolus conjecturavit mitti canibus vian- 15 tibus ad pugnandum.

or should
resign.

Cum ergo caritas non querit que sua sunt, neuter 20 istorum paparum quereret sibi istud merdosum commodum vel honorem, sed ipsum secundum formam legis Christi deserens se submitteret humiliiter ordinatione | et monitis Iesu Christi. Ad hoc enim quod sit immediatus Christi vicarius requiritur ipsum in humilitate, paupertate et virtuoso ministerio ecclesie precel- 30 308^b lere alios fratres suos, sed (ut sic contendunt) manifeste indicant quod nedum excellencia sed simpliciter vir- 25 tutibus istis carent. Meritum ergo ecclesie foret destruere hoc seminarium controversie per diabolum adinventum et non blasphemie credere quod Christus pro defendenda parte diaboli has indulgencias concedit et contra se ipsum tanta suffragia donat. 30

Tried by
St. Paul's
sixteen
conditions we
find both are
Antichrists and
opposed to
charity.

Et sic discurrere posset fidelis per alias quindecim condiciones caritatis quas Paulus exprimit: ex quibus pateret luce clarius quod uterque istorum Antichristorum laborat invidia opposita caritati. Que rogo maior candencia emulandi quam promittere cuicunque explicite 35 vel implicite absolucionem a pena et culpa qui cunctos suos adversarios opprimit vel occidit, licet sint mille- ies mille? et finis fructuosus quem ex onerosa pugna huius sortiretur foret dominium annexum papatui, laus

2. DE: *invadint.* 6. E in marg.: *Militare pro Christo vel diabolo est militare pro suis legibus.* 12. E in marg.: *Via meritoria et levis.*
14. DE: *utrumque primatum.* 15. A: *conturturavit.* 21. E in marg.: *Christi immediatus vicarius.* 26. DE: *esset.* 36. DE: *et a culpa.*

sua pro potenti victoria acquisita vel aliud venenosum nocens ecclesie.

Et in isto monstruoso dominio diabolus ad tantum intricavit ecclesiam quod nescit quomodo aliquis papa remittere posset alicui iniuriam qui auferret a papatu additamenta cesaria, licet videantur esse contraria legi Dei. Nam ad remissionem talem (ut inquiunt) requiritur satisfaccio sufficiens capitii ecclesie qui est papa; et cum ipse habet de iure tocius mundi huius dominium, videtur ad minimum pro complectione satisfaccionis huiusmodi quod requiritur restitucio tanti dominii quantum papatui est annexum. Sed quis in istud sufficeret? Non enim satisfacit qui fratri suo viginti solidos prius debuit et frangendo caput suum dat sibi precise illos viginti solidos quos prius debuit sibi dare. Fallax quidem et diabolica est hec evidencia; fallax autem, quia concludit cuicunque clero dotato, ymmo cuilibet peccatori, quod Deus non potest peccatum suum remittere, nec ipse Deo suo de congruo satisfacere; nam omnis clericus dotatus fuit in hoc prevaricator notorius Dei sui. Quomodo ergo posset satisfacere pro tempore perditio quo Deo debuit deserire? Ideo verum concluditur quod pro nullo peccato suo posset homo satisfacere nisi esset immensitas misericordie Salvatoris. Peniteat ergo homo Deo fructuose et deserat peccata preterita et virtute meriti Christi et sue gracie sunt deleta. Clerici autem qui non penitent sed gaudent de dotacione diabolica videntur esse ex parte diaboli tamquam edi, et non solum illi sed cuncti alii ut fratres et seculares qui fovent vel defendunt partem diaboli in hac parte. Fratres autem magis degenerant, cum ex noticia quam didicerant in scriptura et ex professione propria qua ad pauperem vitam exproprietariam obligantur debent tenere constancius cum causa Domini in hac parte.

35 Et cum illi sunt qui magis false et subdole adversantur, satisfaciant ergo quicunque peccatores per veram contricionem capitali domino et est satis, quia aliter clerici per istam proprietatem mundanam a lege Christi degenerans nunquam posset satisfacere pro peccato.

40 Et sic relinquendo hec temporalia pro quibus legem

3. E: *monstruoso* deest. 7. E in marg.: *Ad remissionem iniurie papalis.* 8. DE: *capitati.* 16, 17. DE: *qui concludit.* 20. A: *clerus.* 24. E: *misericordie Salvatoris* deest. 26. E in marg.: *Clerici non penitentes de dotacione.* 27. E in marg.: *Peccatum non dimittitur nisi ablatum restitutus quomodo intelligitur.*

They go so far as to say that it is impossible for any to be forgiven who takes away secular power from the Pope.

Dei deseruit satisfacit, non faciens sibi iniuriam sed se ipsum iustificat; et sic alii qui pia intencione clerum spoliant et compellunt intrare. Et sic verum est principium Augustini catholice intellectum quod *non dimititur peccatum nisi restituatur ablatum*, quod est minus 5 evidens de restituzione individua quoad pecuniam pro qua tamen avari et ignari dictum istud solum intelligunt. Videtur ergo sane posse intelligi de peccato commisso in Deum et suam ecclesiam, cum ecclesie oportet quod fiat restitucio boni ablati, si debet fieri dimissio 10 quoad Deum, ut quando homo per contritionem post peccatum fit filius ecclesie, satisfactorie sibi restituat pro iniuria quam commisit, et sive persona sit mortua in qua deliquerat sive incognita sive absens, satis est quod peccator satisfaciat Deo et sue ecclesie in quos peccat 15 eo ipso quo deliquit.

Taxans autem satisfaccionem vel restitucionem completam est necessario summus iudex; et ista est sententia satis aspera, cum degenerans a vita apostolica, relinquendo vitam pauperem et humilem ac intentus 20 seculo apprehendendo vitam mundanam et pomposam, se ipsum spoliat et in parte ecclesiam a conversacione laudabili et bonis gracie que infinitum exsuperant omnia bona | fortune; pro illis ergo oportet quod fiat 25. ^{Fol.} omnino restitucio modo dicto; et cum idem ultimum ^{308°} singulare non posset restitui, sicut idem tempus non potest redire, oportet quod isti coniugio reddatur equivalens quoad Deum. Sed quomodo Deus iustus habebit istam restitucionem equivalentem delicto, dum peccator nec penitet nec emendat? ³⁰

*Unjust
detention of
secular
possessions by
the clergy.*

Et eadem est consideracio de iniusta detencione cleri possessionem brachii secularis; non enim videtur quod cleris intendit restituere sed auferre. Et si dicatur quod clero donata sunt hec temporalia et partim empta legitime, patet quod non valet stulta donacio nisi per 35 impossibile habita licencia domini capitalis. Deus enim dedit seculari brachio secularare dominium ex integro, ut patet de lege veteri in Nabuchodonosor Jere Et

2. A: *ipsam et iustificat* deest. 3. D in marg. sup.; *restitucio ablati*:
10. A: *dimisso*. 11. E in marg.: *Nota*. 14. D: *delinquat*. 21. DE:
vitam humanam. 25. E in marg.: *Se ipsum spolians papam et in parte*
ecclesiam. 30. A: *non penitet*. 33. E in marg.: *Clerus iniuste detinet*
possessionem secularium. 38. Codd.: *Jere mie sequitur lacuna*; ib. E in
marg.: *Nota secularare brachium*.

4. S. Augustini Epist. ad. Maced. CLIII, tom. II, 532.

in lege gracie patet de Christo auctore omnium; ipse enim dedit tributum cesari in persona propria, difinivit quod bona cesaris forent sibi danda et *non habuit* in persona sua humanitus secundum dominacionem 5 secularem vel tugurium in *quo caput proprium reclinaret*. Dominacionem autem talem exclusit a clericis, ut ex duodecim legibus patet, tam in novo quam in veteri testamento. Quomodo ergo clerus audet sic sibi usurpare dominium sine licentia domini capitalis? Certum 10 quidem est quod Antichristus usurpat sibi et suis de regnis mundi a satana quod Christus sibi et suis Matth. IV°) assumi ab ipso diabolo renuebat.

SERMO XX.

(Serm. Mixti VII.)

15 *Ego quasi vitis fructificari.* Eccli XXIV°, 23.

Communiter exponitur ista epistola et satis catholice de Sapiencia increata que loquens enigmatische comparat se mistice pluribus creaturis: et cum ista Sapiencia sit incarnata, patet quod multa de ipsa dicta redundant 20 in honorem Marie et possunt quodammodo exponi de ipsa virgine, que ut amica est alter ipse et ipsius *anima* (ut dicitur Luce II). Prosequamur ergo sensum verborum huius epistole, quo loquitur Sapiencia increata: *Ego*, inquit, *quasi vitis fructificari suavitatem odoris*. Cum enim eadem Sapiencia dicit Joh. XV°, 5: *Ego sum vitis, vos palmites*, patet quod eadem Sapiencia spiritualiter fructificat quasi vitis; et quia ista est spiritualis fructificatio nec potest esse fetor misticus vel peccatum sed est per se odor virtutum. signanter 30 dicit quod *fructificavit suavitatem odoris*. Constat quidem quod odor dicitur fama communiter in scriptura, et quidam odor est bona fama et alius dicitur esse fetor: unde Exod. V^o, 21: *Fetere fecisti nos coram Pharaone*. Fructus autem huius Sapiencie est necessario bonus odor, 35 ideo dicit Apostolus II. Cor. II, 15°: *Christi bonus odor sumus Deo*.

Exposition of
the epistle as
concerning
increase
Wisdom i. e.
Christ.

5. A: *tigurrium*. 7. E: *duodecim* (sic) deest. 10. A: *usurpat sibi et suis twice*. 11. A: *quod — suis deest*. 15. A in marg.: *Sermo XX: E in marg.: XVII. Marie.* 18. Codd.: *ista sentencia*. 31. E in marg.: *Odor in scriptura*.

5. Lucae IX, 58. 15. Epistle for the Nativity of the Virgin Mary. 24. Lucae II, 35. 33. Eccli. XXIV, 23. 35. ib. 24.

Sed sicut indurati in odore fetido habent redolentiam plus nocivam et econtra de hominibus in odoriferis educatis, sic est mistice de spirituali odore vel fama, ut possumus sensibiliter experiri. Nam spiritualis homo qui est Dei filius habet famam que sapit virtutem tamquam odorem et econtra; secundo subiungit eadem Sapiencia eodem scemate: *Flores mei fructus honoris et honestatis.* Sapiencia autem predicta comprehendiosius procedit, dum flores facit fructus et econtra et sic de aliis partibus germinis spiritualis; flores autem 10 predictae Sapiencie sub ratione qua flores sunt honorifici, sicut flores pulcrificant arborem de qua nascuntur; et secundum rationem qua sunt fructus virtutum sunt flores honestatis.

Wisdom the
mother of fair
love.

Tercio sequitur: *Ego mater pulcre dilectionis et timoris et agnitionis et sancte spei,* ubi fructificacio huius vitis secundum vitam contemplativam notatur, cum sit mater pulcre dilectionis, ut Moyses ostendit in lege veteri, qui loquebatur cum Domino ut amicus (ut patet Exod. XXXIII). Et sicut hec mater specialiter dilexit 20 prophetas in veteri testamento, sic copiosius dilexit apostolos in lege gracie.

Distinction
between fair
and foul love.

Et nota distinctionem inter dilectionem pulchram et dilectionem fedam. Dileccio quidem feda est qua terrena diligimus, cum feda sint seu tetra, et dileccio 25 feda est qua lubrici diligunt feminas voluptuose propter appetitus carnales supplendos. Sed dileccio pulchra est qua diligitur Sapiencia increata vel quecumque sibi attinent, in quantum sunt flores sapiencie increase; ideo propter istam differenciam dicit vere quod est *mater pulcre dilectionis,* quia dilectionis caste et spiritualiter fructifere. Et ad conformiem sensum dicitur quod est mater *timoris,* non servilis vel mundani quem *perfecta caritas foras mittit,* sed timo 308⁴ ris filialis qui est sanctus, permanens in eternum; et sic est duplex agnicio, scilicet supernaturalis affectione indebita non fedata et agnicio naturalis affectione indebita deturbata; de quali agnitione dicunt philosophi quod multa sunt que ex-

2. DE: *in deest.* 6. Codd.: *sapit peccatum tamquam fetidum;* E cor-
rexit virtutem tamquam odorem. 8. A: *autem deest.* 10. DE: *et co-
teris partibus.* 11. D: *quam flores.* 15, 16. A: *timoris agnitionis.*
20. D: XXXIII: ib A: *spiritualiter.* 23. E in marg.: *Differencia inter
dilectionem pulchram et fedam.* 25. A: *seu deest.* 34. E: *timor sanctus.*
35. DE: *in seculum secuti et.* 37. *deturbata;* DE: *dampnata.*

33. I. Joh. IV, 18.

pedit homines non cognoscere, ymmo Deus si sic illa cognosceret in se vilesceret. Et isto modo dicit Yob quod *pepigit fedus cum oculis suis, ut non cogitaret quidem de virgine.* Sapiencia ergo increata est mater *agnitionis pulchre et supernaturalis, cum omnem talem noticiam influit in beatis.* Et ex ista triplicitate pulchre infertur quod dicta Sapiencia est mater sancte vel firme spei beatitudinis possidente.

Quarto sequitur in commendacione huius Sapiencie: In Wisdom are all grace and hope.

10 In me omnis gracia rie et veritatis, in me omnis spes rite et virtutis. Nam Joh. I^o, 14 dicitur de ipsa Sapiencia quod est *plena gracie et veritatis.* Et Joh. XIV°, 6 dicit eadem Sapiencia: *Ego sum via, veritas et rita,* ideo vere et pertinenter dicit ipsa Sapiencia quod in ea 15 est *omnis gracia rie ad patriam, cum sit veritas di- centi coequata.* Et per idem cum mediante ista Sapiencia incarnata dimittitur culpa commissa in Deum et per ipsam passam humanitus ut homo beatificetur in patria, signanter dicitur quod *in ea est omnis spes 20 rite in patria et veritatis tam in via quam in patria, cum sit Dei virtus et Dei sapiencia; et sic est in verbo Dei omnis gracia rie in moribus et veritatis noscende in speculacionibus, et per ipsum ut mediatorem est 25 omnis spes vite celestis recuperande et virtutis ex lapsu perdite restituende, quia est Samaritanus semivivum sanans (ut patet Luce X^o).*

Quinto dicit eadem Sapiencia: *Transite ad me omnes qui concupiscitis me et a generacionibus meis implemini.* Cum enim dicta Sapiencia sit veritas que est Deus, 30 ipsam naturaliter omnes homines concupiscunt, unde dampnati quodam appetitu insaciabili et languente cupiunt implicite verbum Dei. Cum autem ipsum sit immensum et ubique, patet quod ubique est via non irrecientibus se ipsos ad ipsam Sapienciam attingendum. 35 Vie autem predice sunt scilicet cognitio et amor per quas debemus Sapienciam ipsam attingere. In ipsa autem

Wisdom the highest object of desire.

7. DE: *Sapiencia deest.* 15. 16. DE: *primo dicenti.* 22. DE: *omnis omnia;* ib. E in marg.: *gracie rie et veritatis.* 27. *Transite ad me;* hic sequitur in cod. E diffusum additamentum ad hunc sermonem non pertinens, quod incipit: *Officium sacerdotis Et hinc credo quod reges et principes in ponam fecerat reciprocum . . . Explicit: suspectorum afferre illius tanta stipendia copiosa. Quae rectius in prima parte Sermonum habentur et invenies l. c. pag. 383, l. 19 - 385, l. 10.* 36. E in marg.: *Sapienciam que est Deus omnes homines concupiscunt.*

3. Job. XXX, 1.

10. Eccli. XXIV, 25.

27. ib. 26.

est inclinativa pronitas, movens homines ad sui comprehensionem, cum Prov. VIII°, 4 dicitur: *Numquid non sapiencia clamitat et prudencia dat vocem suam? in summis excelsisque verticibus supra riam in mediis semitis stans, iuxta portam civitatis, in ipsis foribus loquitur, dicens: O viri ad vos clamito etc.* Medium autem attingendi istum terminum est ut viator agnitionibus sapiencie impleatur. Nam quicquid vite cogitationis vel operis sonat in sapienciam sive prudenciam est generacio huius verbi, cum ipsum sit principium cuiuslibet creature nec aliquid potest implere humanum animum nisi generacio huiusmodi et finaliter mater sua.

Sexto cum dicta Sapiencia sit sponsus ecclesie perpetua caritate amplectendus, narrantur eius condiciones tali amplexui pertinentes. *Spiritus, inquit, meus super mel dulcis et hereditas mea super mel et favum.* Degustacio enim bonorum in patria est spiritualiter dulcis sicut mel est in lingua, et spiritus quo perpetuo inspirat interne est eciam dulcedinis infinite, hereditatio autem vel dotacio huius spone infinitum excedit mel et favum continens. Sufficiens ergo et desiderabilis est despensacio tali sponso.

Rewards of those who receive Wisdom.

Septimo et ultimo declarat dicta Sapiencia expressius quomodo se habet in patria quoad hominem ipsam finaliter comprehendentem. Et sunt sex circulares proprietates istis comprehensoribus pertinentes: Primo quod sue bonitatis *memoria est eterna*, dum tamen memorie delectacionis mundane vel tristicie sunt solum momentanee intercise. Unde Joh. XVI°, 21 scribitur: *Cum mulier parit tristiciam habet, cum autem peperit iam non meminit propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Et evidencius labitur delectacio temporalis tam propter variationem obiecti quam subiecti. Sed dicta Sapiencia vere dicit quod *memoria sua evo mensuratur, quia generacione seculorum est indeficiens.*

Their senses are spiritualized.

Et ex isto patet quod spiritualiter edentes ipsam Sapienciam et ipsam bibentes habent insaturabilem appetitum; semper enim saciantur sed numquam fatigabiler saciantur; ideo dicit: *Qui edunt me adhuc esurient*

16. A: *et dulcis.* 20, 21. A: *et suum.* 29. A: *Joh. VI.* 31. AD: *propter gaudium deest.* 34. A: *Sapiencia deest.* 39. A: *sauciantur.*

15. Eccli. XXIV, 27. 27. ib. 28. 39. ib. 29.

et qui bibunt me adhuc sient. Nam gustus et tactus corporales in societatem spiritualem huiusmodi conver-
 Fol. 309^a *tuntur | et quantum ad virtutem auditivam spiritualis alimonia perpetuo saciat intellectum. Et cum virtus*
 5 *visiva sit quodammodo activa extramittendo spiritualiter virtutem ab oculo, et sic sit quodammodo spiritualis operacio, dicitur quod est delectabilis intuicio sine culpa. Qui, inquit, operantur in me, non peccabunt, quia nec in*
 10 *humanitate nec in divinitate Christi est in beatis medium sic peccandi. Sive enim beatus sit Christo propinquior sive distancior, nichil sibi deficiet quod suum saciet appetitum.*

Et finaliter quoad omnes vires anime dicit dicta Sapiencia quod *qui ipsam elucidant hic in via, ritam eternam habebunt in patria.* Et hoc verbum movet multos ad studendum attencius fidem scripture et specialiter puncta que sonant in honorem domini Jesu Christi. *Ipse enim est scriptura que non potest solvi* (ut dicitur Joh. X^o, 35). Unde culpabiliter et stolidie peccant viantes 20 qui student humanos codices hoc libro vite contemptibiliter derelicto.

Questio concernens istam epistolam est ista utrum incarnata Sapiencia sit pre omnibus honoranda, et patet ex fide scripture quod sic, intelligendo more scripture 25 omnia creata propter equivocationem entitatis Dei et sue creature, et supponendo quod dicta Sapiencia sit eternaliter natura divina, licet per assumptionem hominis graciosissimam sit etiam creatura. Et patet quod nec ex hinc sit minus sed cumulacius honoranda.

30 Habita ergo veritate huius questionis videndum est fidelibus in quo consistit honoratio huius Sapiencie que quoad viatores maxime placet sibi. Nec dubium quin elucidacio legis antique et nove maxime placet Deo. Nam per eius declaracionem honor deificus qui 35 latra dicitur sibi specialiter reservatur. Ideo omne genus hominum debet summopere ad istam honorificenciam laborare et clerus specialiter ad elucidandum fidelibus istam fidem. Et hinc promittit ista Sapiencia quod *qui elucidant me ritam eternam habebunt.* Idem est

Incarc.
Wisdom to be
honoured above
all else.

The greatest
honour we can
pay him is to
make known his
law.

1. A: *sicutiunt.* 3. DE: *auditivam nam.* 8. A: *ymmo non:*
 ib. D: *quia ne.* 22. E in marg.: *Questio.* 28. 29. DE: *quod ex hinc non minus sed cumulacius sit.* 34. E in marg.: *Honor sapientie.*
 35. A: *latra;* ib. DE: *reservata;* E corredit: *reservatur.* 39. DE: *et qui;* ib. A: *eam vitam.*

8. Eccli. XXIV, 30. 14. ib. 31.

enim detegere et supereminenter defendere legem Christi et honorem suum singulariter defendere et servare. Nam per tradiciones hominum a lege Domini declinantes variatur inclinacio ad Deum, et hinc tam in lege nova quam veteri tantum despiciuntur leges humane et pre-⁵ciuntur singulares inclinancie legi Dei.

Christ's law obscured by traditions.

Unde patres legis veteris usque ad tradiciones pharisaicas ultra quantum nos facimus legem Domini semper singulariter honorarunt, et a tempore quo mixta vel preponderata est lex hominum infidelitatis heresis in-¹⁰olevit, ut patet de statutis provincialibus, de legibus civilibus et specialiter de tradicionibus papalibus que omnia de quanto dissonant a lege Domini vel expresse contrariando vel ab eius observancia distrahendo sunt heretica et tela aranee Antichristi. Et hinc lex Christi ¹⁵ in sua puritate servata foret copiosius elucidata, et per consequens omnes novitates legum talium vel regularum novorum ordinum forent ad Dei reverenciam semovende. Et moveret fidelem dictum evangelicum Joh. XX°, 31: *Hec autem scripta sunt ut credatis, quia Jesus est filius Dei et ut credentes vitam habeatis in nomine ipsius.* Alloquor autem adversarium huius fidei, querendo si credit quod tota Trinitas fecit istam legem scribi et doceri ut veritas eius credatur et a suis cultoribus vita perpetua habeatur. Et cum evangelium plane sic asserit, ²⁵ patet adversarii infidelitas, si hoc negat. Cum ergo nullius tradicionis humane novitas attingit ad hunc finem sed pocius retrahit, procurans commodum temporale, patet quod de tanto impedit elucidacionem sinceram Sapientie increate. ³⁰

Christ's law for his clergy.

Procedendo autem particularius pro declaracione istius sententie, notaret fidelis duodecim leges testamenti duplicitis que ostendunt quomodo cleris Christi viveret vitam pauperem instar sui. Nam per dotacionem cleri contra legem Christi tota die nomen Domini ³⁵ originaliter blasphematur; originaliter dico, quia per blasphemiam ortam in clero pullulat hec infidelitas usque ad blasphemiam populi laicalis et perturbaciones periculosisse militancium oriuntur. Quod patet particu-

3. DE: *Domini deest.* 8. A: *ultra — facimus deest;* ib. DE: *Dei:*
ib. A: *semper deest;* ib. E in marg.: *Studentes humanos libros peccant.*
13. DE: *de quanto deest.* 14. DE: *vel in bonis observanciam subtrahendo.*
19. E in marg.: *Regule novorum ordinum sunt semovende.* 22. DE: *allo-*
quistur. 36. D: *Nota bene i. m.* 36. DE: *originaliter deest.*

larius in ista crucis elevacione et diffusiore bellica contencionе istorum duorum qui dicunt se esse papas vel immediatos Christi vicarios iam instantе. Nec dubium quin radix istius malicie sit dimissio legis divine et nimia attencio ad observanciam eleccionis et tradicionis humane, et sic tota ista nequicia in falsitate patris mendacij radicatur.

Succrevit enim cleri falsitas a tempore dotacionis vocando false ipsum excellenciorē qui plus per dotacionem cesaream a Christi sorte vel ministerio elongatur. Clerus | enim secundum Jeronimum dicitur a ³⁰⁹ clerōs quod est sors vel hereditas, quia de sorte vel hereditate Domini contentatur. Et qui aliam sortem vel possessionem acceperit inficit nomen cleri. Et patet ¹⁵ quanta multitudo militancum, quid per agentes, quid per consenctos isto mendacio est infecta. Et illud est venenum quod per cautelas diaboli in Christi ecclesia est infusum. Nec dubium quin sit rete suum tocius dissensionis seminarium, cum nemo pro statu vel dignitate ²⁰ contenderet, si solum laborem et sollicitudinem in ipso more discipulorum Domini obtineret.

Ista ergo est pedica venenosa per quam diabolus capit pedes prelatorum ecclesie, ut plus affectent honores mundanos vel temporale commodum quam meritum ²⁵ patrie vel premium inde sequens. Quod patet ex hoc quod utrobique papa vel alio beneficiato pro statu vel lucro temporalium contendente et plene renunciante temporalibus in manum dominorum secularium, ubi secundum legem Domini debent esse, cessaret dissensio. ³⁰ Et tamen affeccio venenosa huius prevaricacionis est tanta quod antequam istud facerent sinerent et procurarent quotlibet hominum perdi tam corpore quam anima in gehenna.

Nec dubium quin tales non sunt Christi vicarii sed ³⁵ procuratores precipui Antichristi. Christus enim gratis se obtulit pro suis apostolis atque ecclesia: *Si, inquit, me queritis, sinite hos abire* Joh. XVIII°, 8. Sed Antichristus pro defendenda dotacione contra legem Domini

I. D: *diffusior.* 8. E in marg.: *Cleri falsitas quando succrevit.*
II. E in marg.: *Clerus dicitur.* 22. E in marg.: *Pedica diaboli.* 26. A: *alio beatificato.* 28. DE: *manu.* 30, 31. DE: *est causa.* 33. A: *gehenna.*
37. D: *Joh. XIV.*

12. Cf. Trial. Suppl. cap. I, pag. 407, 408. 34. Cf. Wyclif,
De Perfectione Statuum, Pol. Works 460.

Evils of
endowment.

It is the devil's
fetter.

The Popes are
Antichrists.

procurat totam ecclesiam perdi. Nec dubium quin hoc factum repugnat expressius caritati, cum caritas non querens *que sua sunt* contra Apostolum non proponit comodum proprium bono publico et celesti. Si autem facit communitas contra infeccionem huius status, contra legem Domini sic defendit.

The devil's indulgences.

Et considerando ulterius potes videre quomodo dyabolus ex innata versucia procedit in blasphemias ampliores, nam fingit mendaciter se potestative concedere inauditas indulgencias cuicunque volenti defendere partem suam ac si sine pena vel culpa statim mortuus ad celestia evolaret, quod tantum sonat implicite ac si diceretur: Concedo cuicunque qui voluerit partem diaboli defendere contra Christum quod carebit pena et culpa, quia causa Christi postponitur et causa Antichristi pro confirmando ista dotacione blasphema tamquam maximum meritum ponderatur. Nam concedens tales indulgencias diffinit meritum esse magnum ut taxat premium. Sed de coaccione tali ad paupertatem Christi non recolit et quomodo cuicunque ypocrita iste alios falsos fines finixerit sua intencio ita vadit. Non enim ignoramus versucias diaboli in hac parte quomodo Dei iusticia, non sinens amplius sine dirupcione ecclesie malignancium ita stare fecit ipsam acephalam, eius caput in duas partes diaboli dividendo, sed timens dyabolus de dissipacione huius nidi quem magis diligit inauditis cautelis et fictis mendaciis procurat quod ecclesia sua sic dissipata ad luciferinam fortitudinem reducatur. Cautela autem subtilissima a fratribus precipuis suis discipulis inventa stat in mendaci ficcione thesauri infiniti supererogati meriti ecclesie triumphantis quem Deus ponit in potestate distributiva cuiusque pape cesarii. Ideo illum thesaurum uterque papa propter imminens periculum largissime nunc exponit; et quia modicum valeret huius thesauri ficio nisi fuerit pro temporalibus commutata, ideo docet dyabolus ipsum thesaurum seducendo populum pro bellantibus atque pecuniam elargiri, et tam fallax commercium numquam ante in nostra ecclesia est inventum.

The fiction of the treasury of merit.

Sophisticatur autem hec ficta potestas ex heretica in-

10. E in marg.: *Indulgencie fides.* 19. A: *de deest.* 24. A: *ascensionem.* 25. DE: *dyabolus a.* 28. E in marg.: *De quo conceduntur indulgencies.*

telleccione evangelii, nam postquam (Matth. XVI°, 19) Christus singulariter dixerat Petro *quodcunque ligaveris super terram* etc. et Matth. XVIII°, 18 generaliter dicit cunctis: *Amen dico vobis, quecunque ligaveritis super terram erunt ligata et in celis et quecunque solveritis super terram erunt soluta et in celo.* Et Joh. XX°, 21—23 dicit Christus eisdem apostolis: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos; hec cum dixisset insufflavit et dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata, non remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta erunt vel sunt.* Cum ergo eterna Sapiencia non dixit ista illis apostolis sed quibuscumque eorum veris vicariis successuris, quia aliter periret regimen ecclesie ex negligencia Salvatoris, videtur quod Christus concessit eandem potestatem quibuscumque eorum veris vicariis et specialiter pape vicario sancti Petri.

False arguments in its favour.

Pro intellectu ergo huius evangelii concedi debet, primo quod dicta potestas concessa fuit generaliter veris Christi apostolis et quibuscumque eorum veris vicariis, 20 et sicut non claret mihi quod fuit concessa Scariothi, eo quod ille prescitus fecit culpabiliter quidquid fecit, Fol: nec plus ad eius factum vel rogatum correspondet 30° factum in celo sive concessio quam si pica taliter operetur, sic certus sum ex fide quod nichil ad sacerdotes sequentes apostolos verba ista promissoria Salvatoris nisi sequantur apostolos in moribus. Unde Apostolus I Cor. XI°, 1 docet ipsos fideles quomodo debeant ipsum sequi: *Estote, inquit, imitatores mei sicut et ego Christi*, ac si diceret: De tanto debetis sequi me vel 30 quemcumque alium christianum, de quanto ego sequor Christum in moribus et non ultra. Cum enim Petrus post missionem Spiritus Sancti fuit peccabilis (ut patet Gal. II°), et multo magis vocati eius vicarii plus postmodum a Christi regula declinantes, manifestum est 35 quod precise de tanto debemus ipsos imitari vel eis credere de quanto ipsi sequuntur Christum in moribus et de quanto in ipsis loquitur dominus Jesus Christus. Vendicantes ergo hanc potestatem docerent in vita quod ipsi sunt sic veri apostolorum vicarii et ipsos in vita

The power of binding and loosing was only given to true followers of Christ.

5, 6. A: *et quecunque — celo deest.* 8. A: *sufflavit.* 13, 14. DE: *quia — Salvatoris deest.* 19. A: *Christi — veris deest.* 20. DE: *non deest;* ib. DE: *non fuerat.* 24. DE: *sed certus.* 24, 25. A: *sacerdotes vel.* 27. D in marg. inler.: *Errare videtur, quia potestas stat in bonis et in malis.* 28. A: *et deest.* 30. A: *quanto deest.*

et in opere imitantes, et (ut creditur) eo ipso quo circa istud contenderent, a vera Christi vicaria deficerent.

Christ gave
Himself as our
example.

Unde ad imprimendum nobis istam sentenciam premittit Christus Joh. XX° hanc similitudinem: *Sicut misit me pater etc.*, quasi diceret: *Sicut ego qui sum unigenitus Dei filius non sum missus in mundum ad seculariter dominandum, sic nec vos debetis degenerare taliter dominando*, quia sic essetis apostate plus quam Judas. Oportet ergo quemcunque talem verum vicarium recipere insufflacionem Domini in virtute et specialiter in humilitate, quia aliter non est spiritus levis vel mulcens animos. Et per consequens deficiente virtute sequitur defectus moralis sequele, et allegata eleccione secundum tradiciones humanas non plus ex illis sequitur quod sic electi sunt veri Christi vicarii quam sequitur, si sic eliguntur habent Spiritum Sanctum vel sunt predestinati inerrabiles in ista imitacione vicaria; quod dyabolus non concedet.

The Pope
should be
judged by His
works.

Credamus ergo pape operibus, ut Christus edocet de se ipso (Joh. X^o), et non nudis fictis eleccionibus que fidelibus non dant fidem; et ista sentencia sedaret dissensionem potestatum et alias contenciones vanas iam in ecclesia volitantes. Ista autem sequela in opere ostenderetur per animosam defensionem legis Domini que est veritas evangelica, quia ad istum finem Deus pater misit Christum in mundum. Si ergo prelati cesarii ultra alios tumore superbie sunt inflati, signum est evidens quod non sunt Christi discipuli, cum non sunt humilitate sufflati, sed filii dyaboli regis superbie.

Habita ergo hac disposicione, quoniam impossibile est Christi vicarium contencione humana deducere, restat fundandum quod in concessione indulgencie non excedit limites quos Christus tradidit, ad quod requiritur revelacio quod Deus vitam illorum, quibus conceduntur tales indulgencie, habeat ita caram; quod cum sit Deo tam secretum et sit tam periculosum in puncto hoc blasphemare, patet cum quanta diligentia notarent episcopi et singuli christiani ne in ista materia induant habitum Antichristi. Antichristus enim secundum fidem Apostoli II. Thessal. II°, 6 extollitur super omne quod

1. A: *in deest.* 5. A: *sum deest.* 7. DE: *denegare.* 10. DE: *relinquere.* 12. A: *deficienti;* ib. E in marg.: *De humana eleccione.* 16. A: *sic deest.* 20. A: *nudis et fictis.* 25. DE: *Itaque caram.* 36. DE: *tam deest.*

dicitur Deus, quod nullo alio modo posset facere (nec evidencius est nobis quod faciat) quam concedendo vel auctorizando non solum quod Deo est proprium sed etiam contra Deum.

5 Tales autem non solum Christum non elucidant sed Blasphemies of
veritati prime oppositi (quantum in ipsis est) ipsam the Pope.
obnubilant et deturpant. Nulla ergo maior blasfemia
quam papam presumere se sic solvere vel ligare et
tamen ex ignorantia ac defectu clavium tam potestatis
10 quam sciencie apud Deum deficere. Apostoli autem non
sunt ausi nisi habita revelacione secundum humilitatem
vicariam sic solvere vel ligare. Ideo quantum ad auc-
toritates evangelii est communis solucio atque catholica
quod tunc solum ligat vel solvit, remittit vel retinet
15 Christi vicarius peccatum hominis, quando conformat
se capiti ecclesie triumphantis. Nec dubium fidelibus
de hac fide, cum impossibile sit christianum hec facere
nisi Deus prius faciat illud idem, et per consequens,
papa vicarie faciente illud quod est citra fidem spera-
20 bibile a contrito papa, de tanto est conformis capiti
ecclesie triumphantis. Oportet ergo hereticum discere
consequencias contra dyabolum quomodo non sequitur:
Si quis dicit vel bullariter scribit quod sic solvit homi-
nem vel ligat, concedit tales indulgencias, imponit ex-
25 communicaciones huiusmodi vel censuras, ergo sic facit
caput ecclesie triumphantis, quia tunc indubie foret
papa impeccabilis, et cum habet potestatem sic secula-
riter vivendi ut cernimus, ipse papa extollitur supra
humanitatem Christi ac eius divinitatem que sunt *onne*
30 *quod dicitur Deus*. Qui ergo vult elucidare hanc sapien-
Fol. ciam laboret viriliter contra istam blasphemiam. |
30q⁴

SERMO XXI.

(Serm. Mixti VIII.)

Significavit Deus que oportet fieri cito. | Apocal. I^o, 1. St. John in the
35 Constat ex fide scripture cum pauca probabilitate pro- Revelation
pinqua fidei quomodo Johannes Evangelista edidit librum completed
Scripture.

2. D: *quod concedendo*; ib. E: *quam deest*. 5. A: *Tales enim*,
7. A: *obnubilant*. 8. A: *papa*. 9. A: *tam deest*. 12, 13. DE: *auto-
ritates omnium*. 15. E in marg.: *Quando veraciter solvitur vel ligatur*.
19, 20. A: *quod papa deest*. 28. DE: *ut cernimus deest*; DE: *ne-
cessario ipse*. 30 A: *vult deest*. 31. A: *labore*. 34. Hic sermo nec
non et sequens in eodd. A, D, E, I, invenitur; A in marg.: *Sermo XXI*;
D in marg.: *XVIII*; ib. E: *Magnificari*.

34. Epistle for Michaelmas Day.

It is a prophecy Apocalypsis (qui interpretatur revelacio) tamquam ultimum scripture sacre et sufficiens complementum. In Church up to the day of judgment. quo notantur maiores eventus ecclesie a tempore ascensionis usque ad diem iudicij. Auctor autem istius

The book speaks of four substances as causes: libri indubie fuit Deus, licet quadam specialitate Christus cum eius humanitate Johanni paranimpho per angelum

sensus istos propheticos revelavit; et sic stans liber iste sicut tetragonus sine vituperio quatuor substancias tamquam quatuor causas innuit, scilicet naturam divinam

1. the divine nature, que est prima substancia increata, et illa est finis cuius- 10

2. the assumed manhood, libet rei producte ad extra. Secunda substancia est humanitas assumpta tamquam causa efficiens sensum

3. the angel, istum propheticum et revelans. Tertia causa tamquam formalis est substancia angeli ordinate revelans Johanni

eventus futuros ecclesie secundum formam quam Deus 15

4. John. sibi dignabatur revelare. Quarta vero causa tamquam materialis est substancia Johannis tamquam istam successivam impressionem propheticam intelligens et subiectans.

Ideo dicitur principium huius libri *Apocalypsis Jesu Christi quam dedit illi Deus palam facere servis suis* 20

que oportet fieri cito et significarit mittens per angelum suum seruo suo Johanni. Dicit ergo quod Deus magister optimus significarit humanitati Christi tamquam dictanti

et angelo tamquam instrumentaliter exhibenti servo suo fideli Johanni que oportet fieri cito, quia cum mille anni 25

sint isti auctori tamquam dies hesterna que preteriit,

patet quod omnes eventus futuri usque ad diem iudicij sunt cito, quia immediate noticie deitatis, et cum oportet ipsa fieri, patet eorum necessitas ex determinacione

eterna auctoris invariabilis et infrustrabilis, et omnia ista 30 redderent discipulum huius libri docilem et attentum.

Perhibuit autem Johannes fidele testimonium divinitatis (ut patet Joh. 1°) per decem conclusiones quas compendiose et seriose applicat *Verbo Dei;* perhibet eciam Johannes fidele testimonium humanitatis Verbi in hiis 35 quecunque vidit ad mentem vel oculum explicite vel implicite, quantum est necessarium ecclesie militanti, ut

6. DE: cum ce (sic) humanitate. 8. E in marg.: *Quatuor cause secundum quatuor substancias tanguntur.* 16. DE: dignabitur. 17. A: totam istam. 25. E in marg.: *Cito.* 20. I: tamquam deest. 30. A: innarrabilis; ib. E: inscrutabilis. 32. AD: fidele deest; ib. E in marg.: *Testimonium Johannis;* ib. DE: deitatis; I: deest. 33. I: et patet. 36. A: que vidit. 37. I: vel quantum.

19. Apoc. I, 1.

25. Psalm. LXXXIX, 4.

32. Ap. I, 2.

patet in processu evangelii consequentis ex textu illo
fuit homo missus a Deo usque ad finem libri.

Et quia premium allicit ad laborem, ideo premittit
Johannes: *Beatus qui legit et audit verba prophecie huius*
et servat ea que in ea scripta sunt, tempus enim prope
est; ubi patet mercedis immensitas, quia beatitudo tam
magistro huius doctrine quam discipulo est promissa.
Magister notatur per hoc quod *legit*, discipulus per hoc
quod *audit*; et quia modicum est legere vel audire nisi
servacio in opere sit secuta, ideo tercio signanter dici-
tur *et servat ea que in ea scripta sunt.* In prophecia
quidem Johannis scripta sunt passiones tribulacionum
pro nomine Christi que usque ad diem iudicij sunt
venture. Ille autem servat ista obprobria atque penalia
qui equanimiter et hilariter in caritate ipsa sustinet
pro nomine Jesu Christi. Et moveret ad ipsa sustinen-
dum quod tempus finalis iudicij est tam prope, tanta
necessitas istorum eventuum est futura et merces istius
sufferencie tam immensa; cum enim tempus finalis
iudicij sit tam prope, sequitur quod totum tempus
medians sit modicum et in comparacione ad perpetua-
tatem beatitudinis quasi instans. Quis ergo attente con-
siderans ista tria tribulaciones tam momentaneas non
delectabiliter sustineret?

25 Unde sequitur in textu: *Johannes septem ecclesiis que*
sunt in Asia. Gracia robis et pax ab eo qui est et qui
erat et qui venturus est. Ubi patet subsalutatio Johannis
toti illi populo cui scribit; nam per septem ecclesias
que sunt in Asia minori signatur universitas ecclesie
30 militantis, quia secundum Gregorium Omelia XXVII^a
septenario figuratur universitas numerati. Et patet quo-
modo ista prophecia in generalitate excellit prophecias
veteris testamenti. Non enim singulariter prophetat uni
tribui vel uni genti pro tempore modico citra diem
35 iudicij, sed generaliter usque ad illum diem toti

Rewards
promised to
teacher and
pupil who keep
the word.

The seven
churches of
Asia signify the
whole Church
militant.

1. I: excessu; ib. ADE: consequenter; ib. DEI: a textu. 1. I: pro-
phete. 2. A: huius sententie. 10. DE: tertio deest. 11. I: sunt deest.
13. 14. DE: quo usque . . . venturi. 15. ADE: que equanimiter; ib. DE:
in caritate deest. 17. DEI: sit tam prope. 17—20. DE: tanta — prope
deest. 20. I: totum deest. 22. I: igitur; ib. A: attendente. 25. I:
Johannis. 28. DE: cui subdit. 31. E in marg.: *Septem ecclesie.*

2. Joh. I, 6. 4. Ap. I, 3. 25. ib. 4. 30. S. Gregorii
Praefatio in librum Job, cap. VIII: Hinc est quod in Johannis
Apocalypsi per septem ecclesiarum numerum universalis ecclesia
designatur. Opp. tom. I, pag. 15. Cf. ib. pagg. 93, 733, 1150, 1593.

ecclesie militanti. Et cum *caritas non querit que sua sunt*
sed utilitatem communitatis preponderat, satis innuitur
caritas Johannis quam in hoc Christus adeo dilatavit.
Unde imprecatur eis *graciam* in presenti ad digne
merendum beatitudinem et *pacem* complendam in futuro,⁵
cum mentis | tranquillitas erit in beatitudine sine sen-
suali rebellione perpetuo stabilita et melior imprecacio^{310^a}

Connexion of grace and peace.

persone salutantis non posset populo adaptari. Gracia autem non deficit hic in via sed proficit et pacem perpetuam introducit; nec pax primo incipit in patria¹⁰ sed cum gracia in via incipit incompleta. Et sic simul crescent gracia et pax; gracia tamquam pacem efficiens et in patria consumatur. Tangit autem Johannes causam efficientem et finaliem huius gracie imprecate, cum sub-

Christ's double nature expressed.

1. Who is expresses His divinity;

2. Who was, His bodily nature:

dit: *Ab eo qui est et qui erat et qui venturus est*; ubi¹⁵ videtur quod duplex natura Christi mira subtilitate exprimitur, eius divinitas per primum verbum *ab eo qui est*, cum Exod. III°, 13 scribitur: *Qui est misit me ad vos*. In eternitate enim non est successio, cum secundum Boethium *eternitas sit interminabilis rite possessio 20 tota simul*. Ideo signanter dicit Christus Joh. VIII°, 58: *Antequam Abraham fieret ego sum*. Per hoc autem quod subditur *qui erat* notatur natura Christi corporea et tribulacio quam ipse passus est, et per consequens graciosa exemplacio ad tribulaciones pro tempore modico²⁵ paciendum; ideo Johannes XX°, 21 signanter loquitur suis discipulis: *Pax vobis, sicut misit me pater et ego mitto vobis*. Nam per multas tribulaciones oportet intrare in gloriam.

3. Who is to come, His spirit and His bliss as man.

Sed tertio simul exprimuntur Christi substancia tercua³⁰ (scilicet spiritus) et eius beatitudo completa quam habet humanitus, cum subditur: *Ab eo qui venturus est*. Nam beatitudo consummata ecclesie expectatur pro isto tempore preterito imperfecto, sed pro tempore futuro quo Christus est venturus in die iudicii, fideliter expectatur.³⁵ Et sic patet humilitas Johannis qui non pompat se dare gratiam vel beatitudinem ex infinito thesauro quem

2. E: *sed ad.* 11, 12. A: *in via — gratia deest.* 16. ADE: *ex natura* 17. I: *et per;* ib. DE: *verbum deest.* 18. A: *misit twice.* 20. A: *Boicum.* 23. DE: *subdit.* 24. DE: *ipse deest.* 26. A: *ideo deest.* 28. I: *mitto vos in mundum.* 30. I: *exprimitur.* 34. A: *imperfecto erat;* DE: *imperfeccio erat;* I: *in perfecto et sic erat.* 36. DEI: *hic patet.*

1. I. Cor. XIII, 5. 20. Boëthii consol. phil. V, pros. 6, pag. 258 (ed. Lugd. Bat. 1671). Cf. Trial., pag. 79.

habet ad venaliter ecclesie dispensandum, sed fideliter attribuit istam graciam et pacem a Christo capite ecclesie expectandam. Ipse enim meruit istum thesaurum singulariter et capitaliter sue ecclesie dispergiri, cum 5 Psalm. CIX^o, 7 scribitur: *De torrente in ria bibet, proptereas exaltabit caput.* Torrens autem que est aqua veniens ex nubibus liquefactis signat mystice tribulaciones quas ex frigescencia caritatis Christus in se et membris suis caritatively patitur hic in via. Si ergo papa 10 sociatus voluptate temporalium non sic bibit de torrente in via, quis titulus sibi ad taliter supererogata merita inpercierendum? Nam Christus proptereas exaltatur in patria super omnem ecclesiam tamquam caput. Unde patet quod presumpcio paparum qui dicunt se esse immediate 15 Christi vicarios est plena blasphemia, ut prophetatur Apocalypsis.

Et sequitur: *Et a septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt, et a Jesu Christo qui est testis fidelis, qui est primogenitus mortuorum et princeps regum terre.*

The seven
spirits are the
whole body of
angels.

20 Septem autem spiritus intelliguntur universitas angelorum, qui parate assistunt ante Dominum ad eius beneficium effectualiter execendum.

Et tertio fit ista gratia et pax a Jesu Christo humanus, qui est factus in novissimis temporibus, quia in 25 principio septime etatis seculi, et sic universitas creature et homo specialiter qui est ultima factura Dei in sexto die est facta circulus infinitus. Et sic quadratura circuli ab ista infinita sapiencia iam est scita. Fit autem ista gratia et pax a Jesu Christo divinitus auctoritative, si- 30 cut sine huius repugnancia fit a tota Trinitate; secundo fit instrumentaliter per ministerium spirituum beatorum. Nam si fratres nostri beati dabunt mensuram bonam etc. in sinum nostrum (ut dicitur Luce VI°, 38), multo magis vel a pari celestes spiritus possunt ministerialiter ac- 35 cidentale nobis premium dare. Sed tertio dat Jesus Christus nobis pacem et graciam secundum suam humanitatem et passionem, ideo signanter ponitur post angelos

1, 2. A: *sed fideliter — Christo deest.* 2, 3. DE: *ecclesie deest.*
4. DE: *capaciter;* I: *capitaliter.* 5. A: *IXC; I; CVIII;* ib. A: *bibit.*
7. DE: *nubibus;* ib. E in marg.: *Torrens.* 10. DE: *biberit.* 11, 12. ADE:
merita percierendum. 18. DE: *Christo deest.* 20. E in marg.: *Septem*
Spiritus. 23. DE: *gracia et deest.* 24. I: *sanctus in.* 29. I: *a deest;*
E in marg.: *Pax a Jesu Christo.* 32. DE: *Nam et.* 33. Codd.: *Luce VII.*

17. Ap. I, 4, 5. 26. Cf. Sermones I, 23*i.*

qui in primo die temporis sunt creati. Christus autem, círculus consummans utramque beatitudinem hominis, cum predestinat eternaliter atque divinitus fideles qui Christ a faithful witness.
bus voluit beatitudinem promereri, cum autem sit veritas in abstracto, est testis fidelis nature duplicitis, secundum suam humanitatem, testificans actus suos eternos secundum eius divinitatem et complens humanitatem in fine temporum cuncta media per que voluit paciendo redimere membra sua; ideo est testis efficacissimus secundum corpus et animam testificans Trinitati satisfactionem hominis per se ipsum. Sicut enim est primogenitus mortuorum, hoc est, spiritualiter genitus secundum suam humanitatem, sic principatur secundum suam

The kings of the earth are the predestinate.
How Christ was the firstborn of the dead.

humanitatem super singulos reges terre, hoc est, cunctos predestinatos, qui tamquam | membra sua sunt reges in patria, et sic est causaliter genitus humanitus super singulos alios predestinatos ad patriam. Nam intercidente morte sua tam meritoria vivificati sunt spiritualiter singuli fratres sui, non intelligendo quod Christus unquam fuit spiritualiter mortuus sed quod fuit corporaliter mortuus humanitus, et mediante illa morte simila vivificavit alios eciam spiritus mortuos per peccatum. Et sic secundum illum gradum status beatitudinis hominum mortuorum fuit *primogenitus* ad sensum expositum, et sic primo temporaliter intravit celum in corpore et primo temporaliter surrexit corporaliter homo secundum utramque naturam beatus.

How the bodies of saints rose at the crucifixion.

Quamvis enim multa corpora sanctorum ante resurrectionem Christi surrexerant efficaciam mortis sue testacionem (ut patet Matthei XXVII°, 52), tamen non docetur ex evangelio, quod illa corpora tunc ad vitam surrexerant. Sed consonum videtur quod ille anime sanctorum coniuncte sunt illis corporibus ut motrices, et sic licet fuerunt veri testes mortis ac resurreccionis dominice, non tamen videtur mihi consonum quod ex illa testificatione passi fuerunt mesticam, ex hoc quod erant bis mortui vel anime desinentes sua corpora informare, cum anime tunc non fuerant unite ut forme sed tamquam motrices

6. E in marg.: *Jesus Christus testis fidelis.* 7. A: *eis divinitatem.*
13. DE: *principaliter.* 11, 15. DEI: *cunctos alios.* 15. A: *sunt deest.*
18. A: *tam deest.* 20, 21. DE: *sed quod — humanitus deest.* 21. A: *mediavit morte.* 29. I: *efficaciam;* ib. DE: *mortis deest;* ib. sue: ADI: *Christi.* 30. I: *Matthei XXVII deest.* 33. A: *fuerunt deest.*
34. ADE: *tamen deest.*

ex limitato officio consolete. Quomodo ergo morerentur homines vel producerentur ex isto officio, si anime tunc solum unite fuerant illis corporibus ut motrices?

The Word's
love and its
fruit.

Unde sequitur in textu epistole, quod *dilexit nos et larit nos a peccatis nostris in sanguine suo et fecit nos regnum et sacerdotes Deo et Patri suo, ipsi gloria et imperium in secula seculorum. Amen.* In quibus verbis primo premittitur Verbi Dei eterna dileccio et secundo adiungitur effectualis et temporalis dilectionis eius fructus, tificatio, cum in caritate perpetua et eterna dilexit nos et attraxit nos miserans pro tempore oportuno, sic quod impossibile est hominem salvari nisi sit lotus in sanguine Jesu Christi. Nec sunt audiendi sophiste qui incarcerant verba de presenti, dicentes quod nichil est nisi illud quod est in hoc instanti; nam omne quod fuit vel erit est, quia aliter impossibile foret quod tempus aliquod esset prope. Ideo Christus pro tempore effusionis sui sanguinis lavat cunctos salvandos preteritos et futuros, non autem pro tempore adequato effusioni illius sanguinis, sed pro magno tempore totam imitacionem huiusmodi complectente. Sanguis enim Christi secundum esse suum spirituale est istius nature quod penetrat usque ad essenciam spiritus ipsum mundificans a peccato originali et actuali quomodounque contrahitur, dum tamen peccatum illud non ex induracione in Spiritum Sanctum sit commissum. Et illa affinitas contrahitur ex gratia et gratitudine fratris nostri. Per istam autem locionem sumus complete facti regnum quod est ecclesia triumphans. Et cum in patria damus reciproce sacra dona, patet quod in patria sine distinctione sexuum sumus singuli sacerdotes. Episcopus autem nos consecrans et excedens nostros episcopos est episcopus animarum et sacerdos in eternum; qui ascribit omnes suos regnicolas ad offerendum perpetuo se ipsos hostias Trinitati et ad docendum caritate obiectiva concives suos legem sacram, que per deitatem perpetuo est edocta; illi ergo episcopo fuit *gloria et imperium,*

1, 2. A: *consolete* — *officio* deest. 2. A: *sed anime.* 8, 9. DE:
dileccio — *dilectionis* eius deest. 13. I: *Christi Jesu nostri.* 16. DEI:
est twice. 21. E in marg.: *Efficacia sanguinis Christi.* 24, 25. DE:
concluditur. 29. I: est *accidencia* (?) *trinitati;* ib. ADE: *triumphant;*
E correcit: *triumphans.* 32, 33. A: *spiritus animarum.* 34. A: *ipsas.*
35. I: *caritative;* DE: *caritate obedientia.*

4. Apoc. XXIV, 5, 6.

cum sit simul rex et imperator et sacerdos sanctissimus
sive papa.

Circa hanc epistolam dubitatur utrum sapit blasphemiam papam sic bullative concedere absolucionem a pena et culpa et cetera spiritualia carismata quorum concessio est propria deitati; et videtur mihi quod sic, quia sine excepcione persone prescrite dicit se absolvere quemlibet talem sibi in illo quod appetit complacentem, et sepe sunt multi tales quos Deo non placet sic absolvere. Ergo sepe in talibus absolucionibus contrariatur beneplacito Dei sui. Sepe quidem non placet Deo movere illam personam ad contricionem cui tamen papa concedit talem indulgenciam.

Similiter, papa multis talibus concedit indulgencias qui ex sibi dubio sunt prescriti, et Deus nulli tali concedit indulgencias tales, ergo pape extolluntur in talibus supra Christum.

They are granted for acts contrary to the papal divine commands.
Similiter, requiritur ad talem concessionem discretam tale factum, sed papa caret tali noticia tam ex revelatione quam ex fide, quam tercio ex rationis deductione. Quid ergo moveret papam tam presumptive concedere quod Deus ex sibi dubio non concedit vel vendere quod non placet Deo reddere? revera evidencius posset papa movere homines ad purgandum latrinas | Fol. 310^e vel faciendum quodcumque opus corporale quod sibi placuerit quam absolvere quicunque a pena et culpa qui iuvat ad restituendum sibi cesaream dignitatem, quia hoc directe contrariatur ordinacioni divine in Christo et suis apostolis et cuicunque vero successori eorum.

The pope claims what is proper to God.
Similiter, nichil est magis proprium Deo quam donare vel remittere iniuriam sibi factam, sed sic facit papa in concessione talis indulgencie. Ergo concedit in talibus quod est Deo proprium, nam nullus secularis do minus vel homo alius potest concedere alteri quod

3. DEI in marg.: *Dubium.* 4. I in marg.: *Questio de absolucione a pena et a culpa;* ib. D in marg.: *Indulgencie pape;* ib. DE: *bullantem;* ib. DE: *absolucionem deest.* 5. DE: *a cu pa.* 11. E in marg.: 2. 18. E in marg.: 3. Nota. 20. D: *tale factum twice.* 21. DE: *ex deest.* 23. I: *excedere.* 27. DE: *placuit;* ib. DE: *quicunque deest.* 28. DE: *restitutionem.* 32. A: *Deum;* ib. E in marg.: 4.

6. Quae hic sequuntur, in opere Johannis Hus 'Adversus indulgencias papales, sive de Crucifixa pape Johannis XXIII' verbo tenus inveniuntur (Opp. tom. I, fol. 182^b—183^a). 32. ib. fol. 183^a.

remittat vicarie iniuriam sibi factam, nisi ille dominus vel homo prius sic fecerit; ergo multo magis Deus non potest concedere pape vicariam potestatem sic condonare Dei iniuriam, nisi Deus antea sic condonet. Et 5 confirmatur ex hoc quod illam condonacionem oportet esse Dei volucionem et per consequens eternam quam Deus non potest communicare creature sue. Quia ergo fronte presumeret Antichristus quod condonat Dei iniuriam nisi hoc Deus expresse sibi preceperit? et tunc 10 diceret quod Deus sic condonat vel remittit. Cum enim papa in talibus indulgentiis errare poterit, nec debet capi ut fides nec ut sperandum neque ut probabile. Quod si papa pretendit se dare tales indulgencias propter causam quam limitat, tunc necesse est quod Deus hoc 15 approbet, quia tunc papa posset ad votum Dei flectere voluntatem plus quam aliqua creatura posset variare voluntatem alterius secundum quod papa suam varia- verit voluntatem. Sed quid incredibilius aut blasphemius hominem super se assumere? Posset ergo papa dicere 20 de illo quod scit esse meritorium de Dei beneplacito, quod si istud compleveris, Deus tibi retribuet secundum quod sibi placuerit, sed ad quantam mensuram Deus reservat sibi noticiam.

Et quantum ad fictiones fratrum in ista materia quod Friars' fictions.
 25 Deus ordinat papas dispensatores ad votum omnium supererogatorum meritorum sanctorum in patria, que cum sunt infinita, papa potest dispensare de illis ad libitum, cum hoc tamen quod thesaurus remaneat in- finitus. Ista autem infundabilis fratrum ficticia est plena 30 stulticia, primo quia nulla sunt merita beatorum in patria, cum omnia merita sua in via sunt versa in premia. Quomodo ergo capit Deus vel eius vicarius ipsa merita donans cuicunque papa voluerit ipsa dare?

Secundo patet quod nec merita nec premia beatorum 35 in patria sunt istius nature quod possunt rapi ab illis et imprimi in mentibus viatorum, quia sive sint substancialia sive accidentia non possunt sic migrare de subiecto in subiectum. Et si papa non transmutat ista premia in viantes sed facit quod Deus acceptat illa ad

The blessed
have no merit;
all their merits
in life are
turned into
rewards.

Neither merits
nor rewards of
the blessed are
transferable.

5. E in marg.: *Confirmacio.* 6. A: *volucionem.* 8. Hus: *presu-
meret fixa.* 6, DE: *concesserit sive preceperit.* 10. DE: *cum ergo.*
 19. A: *Posset debet.* 24. E in marg.: *De fictionibus fratrum.* 28. A:
hoc deest. 29. E in marg.: *De fictionibus fratrum.* 30. E in marg.:
Proposicio, i. 34. E in marg.: 2. 36. D: *interpretari.* 36, 37. A: *sive
sunt substancialia.* 38. A: *transmittat;* D: *transmutet;* E: *transmitet* (sic).

meritum, quare non potest papa sic facere cum hoc quod suis institutoribus nichil donet?

All merits are rewarded.

Tercio patet quod omnia talia merita beatorum in patria sunt ad ultimum premiata; quomodo ergo potest Dei iusticia rapere merita ista vel premia et donare 5 indignis viatoribus qui non taliter meruerunt?

The reward of merit is bliss, so the Pope can give bliss in this life.

Quarto videtur, cum dicta premia sint beatitudines solum in anima subiectande, quod papa potest beatificare homines hic in via. Sed licet papa permissive approbet ipsum vocari patrem beatissimum, cum nec fides nec 10 racio illud dictat, stultus tamen foret elargiendo aliis has mercedes, nisi partem earum posset tam faciliter in anima propria accipere sibi ipsi, sicut quilibet papa foret fatuus et carerer caritate, si aliquis secum contemporaneus sit dampnatus; cuilibet enim tali posset 15 faciliter talia carismata impertiri. Quid ergo obesset nisi invidia quod cuilibet vianti vel in purgatorio non retribueret tale donum, ymmo quemlibet hominem in infinitum beatificaret, cum faciliter illud posset? Thesaurus enim infinitus potest cum tali prudencia dispartiri 20 quod infinitis personis potest dari de illo infinita multitudine, cum hoc quod remaneat infinitum, et cum nemo potest perdere talem mercedem cum sit beatitudo, quilibet foret humanitati Christi equaliter premiatus. Sed quid stulcias, cum papa docet fieri elemosinas pro 25 defunctis? et vel est invidus, avare distribuendo de illo thesauro infinito, vel superfluus et contrarius sibi ipsi.

He is wanting in charity if he does not make all men blessed.

Inter omnes igitur hereses surdas in ecclesia hec est stulcior, infundabilior atque blasphemior. Non diffiniamus ergo hominem cuius predestinacionem non no- 30 scimus esse tam beatum in patria, cum Deo sit proprium scire talia, nec habemus evidenciam quin in isto infundabiliter papa loquitur sicut pica. Quomodo queso Fol. talis thesaurarius indigeret post mortem tali thesauro 310^a in purgatorio aut quomodo privaretur tali officio? Aut 35 ergo omnes apostoli vel pape forent tales thesaurariorum et multi sibi ipsis et aliis in casibus multis contrarii, vel aliter Deo est proprium talia premia sine sollicitudine ex sua magnificencia dispartiri. Cum ergo papa

This is the worst and most groundless of heresies.

Inter omnes igitur hereses surdas in ecclesia hec est stulcior, infundabilior atque blasphemior. Non diffiniamus ergo hominem cuius predestinacionem non no- 30 scimus esse tam beatum in patria, cum Deo sit proprium scire talia, nec habemus evidenciam quin in isto infundabiliter papa loquitur sicut pica. Quomodo queso Fol. talis thesaurarius indigeret post mortem tali thesauro 310^a in purgatorio aut quomodo privaretur tali officio? Aut 35 ergo omnes apostoli vel pape forent tales thesaurariorum et multi sibi ipsis et aliis in casibus multis contrarii, vel aliter Deo est proprium talia premia sine sollicitudine ex sua magnificencia dispartiri. Cum ergo papa

3. E in marg.: 3. 6. A: *que non.* 7. E in marg.: 4; ib. DE: *quod dicta premia sunt;* ib. DE: *beatitudinis.* 9. A: *sed deest;* ib. DE: *approbat.* 10. A: *sanctissimum.* 12. A: *facillime.* 14. DE: *predestinatus vel fatuus.* 17. DE: *licet in purgatorio.* 18. A: *in deest.* 27. DE: *infinito deest.* 28. *surdas;* I: *ergo fictas;* ib. D in marg.: *fictas.* 31. I: *beatam.* 37. I: *multi sunt.*

non habet potestatem sic distribuere istos celestes thesauros, nisi Christo placuerit et cuilibet pape vel sancto in celis, quomodo faceret ipse evidens viatori quod tota celestis milicia hoc approbat, cum nec sit racio nec bulla ad hoc sufficiens? Sic ergo sunt pastores in lupos, vulpes et canes diabolice transformati, quia si essent pastores ovium iuvarent oves suas in pascuis virentibus scripturarum, defenderent ipsas a talibus hereticis et lupis rapacibus et oves fedatas talibus heresisibus ex*10* purgarent. Sed *mercenarii sunt* (ut dicitur Joh. X^o, 12, 13) *non pastores*. Et ideo cum sint presciti, non habent oves proprias neque quicquam. Ideo dicit Christus quod *sunt mercenarii quorum non sunt oves*.

Nec valet in ista materia sophisticacio Antichristi: *Antichrist puts in the plea that indulgences are only for the contrite.*

15 Dicit enim quod excipiuntur presciti et viri qui non sunt contriti vel dispositi ad recipiendum hanc indulgenciam, quam tam largiflue papa donat. Revera hec responsio vere innuit quod nulli datur absolucio nisi illi quem Deus eternaliter predestinavit ad beatitudinem *20* taliter premiari. Sed numquid papa propter causam tam reprobam hoc concedit? Si ergo subintelecta ista condicione papa concedit has indulgencias, posset et concedere subintelecta consimili condicione que nichil ponit nisi naturam divinam quemlibet esse Deum. Si *25* ergo secundum doctrinam beati Jacobi nichil futurum nostrorum operum debemus asserere, quantumcumque fuerint in nostra libera potestate, nisi subintelecta vel expressa condicione *si Deus voluerit*, multo magis de illis divinis et secretis Dei concessionibus de quibus *30* papa non habet evidenciam taliter blasphemandi. Per hoc enim Antichristus extollitur, populus in fide seducitur et pecunia pauperum symoniace exauritur.

Nec valet secunda sophisticacio qua Antichristus dicit se non intendere quod Christi vicarius ad tale dominium *35* cesareum contra legem Domini extollatur, sed pocius intendere quod libere et quiete regat ecclesiam Christi et Antichristus Dei et ecclesie adversarius deprimatur. Sic enim fingit symoniacus pangens cum homine mag-

Such a condition makes them idle and should be plainly expressed.

Other sophistries of Antichrist as to simony.

5. I: *cum ergo*. 7. AE: *minarent*; D: *inviriarent*. 8. DE: *ipsos*.
 12. D in marg.: *Nota*. 14. *valet*; A: *videlicet*. 17. 1: *quantam*.
 22. DEI: *et deest*. 25. DEI: *futuri*. 31. A: *enim deest*; ib A: *populus*
deest. 33. E in marg.: *Sophisticacio secunda*; ib. DE: *Antichristi Anti-*
christus. 34. Codd.: *Christus vicarius*.

num premium quod non dabit sibi tale beneficium ecclesiasticum. Fingit (inquam) quod sub talibus verbis non intendit emere tale beneficium, sed pro complectione veritatis pacti gratis misericordia vult exequi inde sequens. Sic enim servabitur fidelitas in utroque in talibus antichristivis sophisticacionibus, Deus non decipitur, cum novit fraudulentas deceptions, antequam sint a talibus reprobis machinate; Deus ergo scit quid talis reprobis principaliter vel communiter intenderit. Unde certum est, sive principaliter sive contrarie intendat explicite vel implicite quod est contra voluntatem et ordinacionem divinam, peccat graviter. Et sic cum intendit resuscitare antichristivum decretum contra Christi pauperiem, manifestum est quod peccat in isto sicut populus ad hoc iuvans. Blasphemia igitur est Deo homini odibilis quod propter complectionem istius peccati tanta indulgencia sit concessa.

SERMO XXII.

(Serm. Mixti IX.)

Ecce ego Johannes ridi angelum ascendentem ab ortu solis. Apoc. VII°, 2.

Scripture may have many senses.

Aliqua in ista epistola capienda sunt ut fides, ut est sensus historicus, ut quod Johannes vidit visione imaginaria huiusmodi visionem. Sed quid visio illa signat allegorice capimus probabili coniectura. Cum enim Apocalypsis ista Johannis significat notabiles eventus ecclesie a tempore ascensionis Christi usque ad diem iudicii, probabiliter estimatur quod Sanctus Spiritus intenderat istum sensum. Si autem alium sensum cum hoc intenderat non repugnat, cum mos sit Dei verba sua multiplici sensu fructifero gravidare. Dicitur ergo probabiliter quod ista epistola alludit persecucioni ecclesie que sub istis principibus est secuta.

This epistle alludes to the persecution of the early church.

Narrat enim ecclesiastica historia libro IX° quod Diocleciano et Maximiano deponentibus insignia successerunt Galerius et Constancius. Galerius autem instituit Severum in Italia et Maximianum in Oriente. Constancius

4, 5. A: *facti — fidelitas* deest. 4. *misericordia*; D *incerta lectio: mia sive mitti*; E: *mitti*; I: *mitti seu invitii*. 6. I: *antichristianis*. 11. A: *quia est*. 15. A: *ergo*. 16. I: *quod deest*. 17. EI: *concessa etc.* 18. A in marg.: *Sermo XXII*; D in marg.: *XIX*. 29. A: *dum alium*.

18. Epistle for All Saints' day. 34. Cf. Eulogium Hist. I, 337.

vero generavit ex Helena Constantiū qui mortuo patre assumpsit in consorciū imperii Liciniū. Fuerunt ergo tunc quatuor persecutores ecclesie scilicet Maximianus | in Oriente, Severus in Italia, Maxencius Rome et Licinius Alexandrie in Egipto. Et hī sunt quatuor angeli stantes sub quatuor partēs terre subiecte Romano imperio impedientes flatum predicacionis. De quo Cant. IV°, 16: *Surge aquilo, et reni Auster, et perfla ortum meum. Per terram autem intelliguntur christiani terrenis affecti,* 10 *per mare tribulati persecucionibus tyrannicis et per arborem quieti fructificantes. Omnes enim isti indigent flatu predicacionis.* Et ita Constantiū fuit ascendens ab Anglia, in qua fuit ortus sol iusticie per fidem, ut patet in Helena, Albano et multis eis similibus. Iste 15 autem Constantiū repressit istorum quatuor hereticorum maliciā.

Et patet literalis construccio textus propheticī, quomodo Evangelista vidi angelum, hoc est, personam missam a Deo, ut Constantiū qui ascendit ab ortu 20 solis, hoc est, ab illo situ habitabilis, in quo Deus ordinavit tam solem iusticie quam lumen gracie, sciencie scripture fidelibus exoriri. Multi enim fuerunt et erunt doctores in Anglia ecclesiam occiduam tamquam sol irradians illustrantes. Iste autem imperator Constantiū 25 habuit cum matre sua Helena signum crucis; nam veniens Romam nondum baptizatus vidi signum crucis inibi rutilantis et angelos astantes et dicentes quod hoc signo vinceret Maxencium inibi tyrannizantem; quod et factum est. Et hinc fecit crucem depingi in vexillis 30 militaribus, quod usque hodie perseverat. Et tres tiranni alios conformiter superavit; ideo dicit textus quod clamavit valde quatuor angelis, id est istis quatuor tiranni qui quoad communem profectum ecclesie a Deo erant missi. *Illi autem quatuor datum est a Deo* 35 *nocere terre, id est terrenis deditis, et mari, hoc est persecucionibus tribulatis, et arboribus, hoc est quiete*

The four angels
are four
persecuting
emperors.

The angel who
ascended from
the sunrising
is Constantine.

Constantine's
vision.

2. AI: *Lucinum*; DE: *Lucinium*. 4. I: *Severius*; ib. E in marg.: *Quatuor persecutores ecclesie*; ib. A: *Luxinus*; DEI: *Lucinus*. 5. A: *Alexandrine*, 10. A: *tribulaciones tyrannice*. 12. E in marg.: *Constantinus ortus*. 13. I: *solis*. 15. D in marg. inf.: *Hic Constantiū vocat angelum in scriptura prophetatum; alibi enim reprobat ut dyabolum*. 20. I: *habitabilis*. 21. I: *gracie deest*. 27. E: *edicentes*. 28. A: *quod deest*. 32. ADE: *clamavit valde*. 33. I: *qui ad*. 35. A: *terre id est deest; I: nocere in terrenis*.

14. Cf. Bedae, Hist. eccl. gentis Anglorum, L. 7. 25. 32
to 35. Apoc. VII, 3.

fructificantibus, quoad usque angeli boni signent servos Dei cruce Christi in frontibus animorum, hoc est, in supremis potenciarum intellectus. Quando enim fideles habent impressam fidem Christi quod tribulaciones cedent eis ex passione voluntaria ad profectum, tunc⁵ est tempus quod sint ab inimicis ecclesie persecuti. Et sic isto imperatore baptizato, a Silvestro ex cautela dyaboli et permissione Dei dotata est ecclesia; in qua dotacione licet multiplicavit gentem, non tamen magnificavit leticiam; licet illud malum occasionaliter ex divina¹⁰ gratia cessit quibusdam a bonum meriti.

The 144000 are
the church of
the predestined.
Numerus autem signatorum hac cruce spirituali signaturus est per centum quadraginta quatuor millia filiorum Israel. Nam ad Rom. II°, 28, 29 dicit Apostolus: Non enim qui in manifesto, iudeus est: neque que in manifesto,¹⁵ est in carne circuncisio, sed qui in abscondito iudeus est; et circuncisio cordis in spiritu non litera. Et sic potest christianorum universitas in duodecim tribubus Israel contineri, hoc est, in duodecim modis christianorum, cum Christus sit vir videns Deum et dyaboli suppluator.²⁰

Correspondence
between the
tribes and the
parts of the
Church.
Et conformiter potest fieri interpretatio duodecim nominum istarum tribuum ad signandum mystice partes duodecim ecclesie militantis. Et in signum huius sensus mystici non Ruben primogenitus sed Judas de quo Christus descendenter preponitur. Tribus autem Dan (de qua²⁵ dicitur Antichristum nasci et sic parum proficere ad augendum numerum beatorum) dimittitur, et tribus Joseph loco tribus Dan accipitur, sicut loco Scarioth Mathias eligitur. Nam duodecim apostoli pro tempore legis gracie sunt figurative duodecim patriarche, et sic duodenarius³⁰ qui est numerus resultans ex duobus senariis signat complete duodecimam partem ecclesie, que ex merito corporis et anime est salvata. Et numerus collectus ex centum quadraginta quatuor millibus qui ex duodecies duodecim millibus est resultans, signat universitatem salvatorum usque ad illud tempus in lege gracie. Et signanter numeratur sic iste numerus salvatorum, quia abhinc usque ad dominacionem Antichristi numerus filiorum Dei rarius est inventus, sic quod ecclesia potest

9. I: multiplicat. 15. DE: neque qui. 17. DE: circumcisus.
31. D: resultans deest. 36. I: salvator. 38. I: ad deest.

9. Isaiac IX. 3.

12. Apoc. VII. 4.

23. ib. 5-8.

illud dicere Isaie XXXVIII°, 17: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima.*

Post hec *vidit Johannes turbam magnam martyrum* The martyrs.
 qui in duabus prioribus persecucionibus ecclesie, scilicet
 5 *in timore nocturno et in sagitta volante in tenebris*
 beatitudinem meruerunt. Illi autem martyres dicuntur
innumerabiles propter difficultatem distincte numeracionis
 eorum, et ex omni genere gencium vel tribuum collecti
 sunt tales martyres. *Illi autem stant ante thronum Dei*
 10 *tam corpore quam anima pro suo tempore et ante*
resurreccionem finalem secundum esse suum possibile
propinquum existentie actuali. Stant autem in spiritu
 in quo est tota eorum personalitas nunc et semper.

Fol. 31^b *Stola* autem eorum *alba* significat perseverantem suam
 mundiciam usque ad finem vite | virtute gracie pre-
 destinacionis, et videtur clarius et textui consonancius
 referre *amiccionem* ad illam turbam innumerabilem quam
 ad Christum: *Palme* autem in manibus eorum signant
 suam victoriam post laborem fructificantem in beatifi-
 tudine. Signa autem perfecte victorie sunt in martiribus
 iam beatis, quia opera eorum testantur quod non restat
 eis pugna ulterius, sicut restat quantumlibet sancto hic
 in via.

25 *Et clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo nostro*
sedenti super thronum et agno; nam beati qui in Domino
 moriuntur laudant Deum tam secundum divinitatem
 quam secundum humanitatem laudacione perpetua se-
 cundum rationem qua insidet martyribus et confessori-
 bus tamquam throno.

30 *Et omnes angeli stabant,* parati ad exequendum man-
 datum Dei in ecclesia militante. Illi (inquam) stant *in*
circitu throni Christi qui sunt homines iam beati, *et*
quatuor animalia possunt intelligi quatuor evangeliste
 quorum doctrinam inhauserant hic in via. Seniores
 35 autem possunt intelligi patriarche legis veteris ex quo-
 rum dictis evangeliste tempore legis gracie suam sen-
 tenciam confirmarunt. *Et ceciderunt in conspectu throni*
in facies suas, confitentes humiliter quod quicquid in

1. DE: XXXIV. 12. A: *proprium quando existentie.* 14. DEI: *signat.*
 17. I: *qui sunt deest.* 18. A: *ad deest; ib. B: signat.* 20. I: *autem*
 scilicet *perfecte victorie que.* 25. I: *throno.* 27. A: *laudabile.*
 32. DEI: *Christi deest; ib. AE: qui sunt deest; D: qui est; ib. A: homini.*
 36. DE: *evangelico.*

via meruerant fuit ex speciali virtute et gracia huius agni ac si Deus opus proprium coronaret.

Amen autem in proposito est veritatis indicium confirmate. Laudes autem septemplices figurant indubie ministerium nobis absconditum, ita ut *benedicatio* significet eternitatem dicere Dei ad intra quo proponit eternaliter benedicere creaturis; *claritas* autem signat gloriosam ordinacionem divinam, qua clara ordinacione eterna ordinat ita esse. Nam in omnibus istis ordinacionibus relucet tertio *sapiencia* infinita. Ideo nimurum necesse est quod graciarum accio ebuliat ex Dei fabrica in effectu; *honor* autem latrie et yperdulie perpetuus debet tribui isti agno, et cum sit media persona in divinis, que est Dei *virtus* et Dei sapiencia, in cuius virtute et fortitudine cuncta eius membra sua faciunt facta sua, sibi tribuitur tam *virtus* quam *fortitudo* in secula seculorum.

God's hatred of idleness. Et ex istis patet quantum Deus qui est *sapiencia omnibus mobilibus mobilior* ocium odit. Nam in paradyso pro statu innocencie homines Dei fabricam custodirent (ut patet Gen. II°), in statu vero lapsus homines tamquam boni Christi milites sub pena dampnacionis perpetue laborarent, et tertio beati in statu beatitudinis non habent requiem die vel nocte laudantes opificem et Dominum se salvantem. Quantum autem degenerant viatores qui voluptuose affectant ocium, Dei officium dimitentes, sunt enim extra statum innocencie, extra statum beatitudinis ac eciam viatoris. Et sic tercia persecucio ecclesie et quarta que consistunt in *negocio perambulante in tenebris* et *incursu ac demonio meridiano* sunt maxime periculose et magis filios ecclesie a beatitudine retrahunt; nam tempore istarum persecucionum rarerenter intrant beatitudinem et spissim penetrant tartara viatores; cuius causa est, quia legi et ordinacioni Christi nimium adversantur. Ideo necesse est quod lex nobis adversaria sic in via tradat nos tortoribus condemnandos.

Is the Pope leader of Christ's army? Cum christianus exercitus sit cuneus bellans contra dyabolum, dubitatur de ordine et circumstanciis huius

1. DE; *meruerint*. 5. E in marg.; *Benedicatio*. 7. *creaturis*; D corr. in *creaturis*; ib. I: *significat*; ib. E in marg.; *Claritas*. 14–16. A: *et Dei — virtus deest*. 15. I: *eius faciunt*. 16. ADE: *tam deest*. 18. E in marg.; *Deus odit ocium*. 31. I: *retrahentes*. 37. DE in marg.; *Dubium*.

5 et seqq. Ap. VII, 12. 17. Sap. VII, 24. 29. Ps. XC, 6.

exercitus; supposita autem veritate dicti in hoc dubio implicati videtur quod papa sit dux huius exercitus, quia proximus Dei vicarius et gerens direccius vicem Christi. Sed hoc videtur mirabile, cum dux huius exercitus debet esse inter mortales maxime virtuosus, sicut dyabolus est maxime viciosus. Nam maxime strenuus in sciencia theologica et virtute debet ducere istum exercitum, quia aliter facheret ipsum retrocedere et culpabiliter deperire.

10 Sed cum non sit in potestate cardinalium vel hominum eligencium talem facere vel eligere, videtur quod episcopus sic nominatus non sit regulariter papa ecclesie militantis. Tunc enim foret plus strenuus in pugna spirituali et omnium virtutum genere plus armatus. Ille enim quicunque fuerit est Deo plus acceptus et Deo propinquior in virtute. Et iuxta descripcionem nominis patet non equivocantibus quod huiusmodi foret papa. Error ergo in eleccione ducis talis exercitus causaret maiorem errorem in pugna atque victoria consequente. Hie videtur mihi quod proprium est Deo talem ducem eligere, sicut proprium est Deo talem virtuosum instituere sive cognoscere pre aliis, et per consequens, cum non debet esse eleccio nisi de cognito, videtur quod solum Dei est talem eligere. Si autem humana presumpcio cadat super illum quem Deus eligit (quod raro evenit), tunc homo eligens stulte et presumptive promulgat quem Deus prius elegerat. Unde verecundaretur Antichristus de istis arguciis: Christus elegit duodecim apostolos, sicut fideles eligunt sibi Deum, ergo per idem homines sic eligerent sibi ducem spiritualem. Christus enim fuit divinitus sapientia Dei patris, ad cuius omniscienciam viantes non possunt attingere et fuit humanitus continue videns in verbo quid et qualiter est agendum. Verisicut ergo presumptor blasphemus istorum alterum de se ipso vel habeat revelacionis scintillam et promulget tunc eleccionem divinam.

Fol. 311^e
40 Et quantum ad hoc quod fideles Deum eligunt sit elector tam certus quod suus electus sit tam virtuosus et habilis ut spiritualiter proferatur, sicut est certus

Men cannot choose a pope rightly, since they do not know who is best qualified.

The choice of a true pope rests with God alone.

5. DE: *moraes*. 10. DE: *in parte*. 15. I: *Iste enim*. 17. A: *patet quod non*. 18. A: *ergo deest*. 20 E in marg.: *Responsio*. 22—24. A: *et per — Dei deest*. 26, 27. A: *presumpcio*. 28. I: *istis argumentis*. 29. DE: *tempore (te) apostolos*; ib. E in marg.: *Argumenti Antichristi*. 40. ADE: *ut deest*; ib. DE: *preferatur*.

quod Deus est a nobis eligibilis, et procedat ad elecionem sibi incognitam. Sed Deus qui dat graciā et cognoscit omnem predestinacionem ac generaliter quid et qualiter homo aget, ipse vendicat sibi soli illam noticiam. Sicut ergo super predestinacione vel alio⁵ omnino nobis incognito non cadit nostra eleccio, sic

Therefore the
apostles chose
by lot.

nec super aliquo nobis eque incognito. Et hec racio quare apostoli sortem mittentes super duos discipulos eleccionem divino iudicio commiserunt (ut patet Act. I^o). Eleccio autem humana potest esse super rebus sensibilius et ita super fortitudine ac valitudine corporali, sed super rebus omnino insensibilius atque incognitis cuiusmodi sunt virtutes non video quomodo illi cui non sit revelacio licet sic eligere; apostoli autem habentes revelationem elegerunt pontifices et ceteros officiarios ecclesie, vel verius eleccionem Dei absconditam promulgarunt, sed limitatis officiariis in clero ad dominia secularia et honores mundanos, postposita pugna spirituali secundum virtutes, procedit mundus ad elecciones huiusmodi clericorum, nesciens indubie utrum bene vel

The Church
would be better
without
prelacies.

male elegit; et talis eleccio est stulta, sicut eius radix ordinacioni Dei contraria est infecta. Ideo bene esset ecclesie si, postposita omni maioritate huiusmodi quoad mundum, homines in officio tali spirituali secundum legem evangelicam laborarent. Nam facta contencione huiusmodi inter apostolos (ut patet Matth. XVIII° et XX°, Marci IX°, Luce IX° et XXII° et Joh. X^o) Christus sedavit contencionem et exclusit eleccionem per hoc quod humilior et servitivior est in tali officio preponendus; faciant ergo ministri Christi humilius et attencius ministerium secundum quod Deus eis dederit et de prelacia huiusmodi non contendant.

It is idle to
reserve the
powers of the
Church to a
single leader.

Et patet quod vanum est sic talia opera ecclesie unipreposito singulariter reservare. Sic enim non fecerunt apostoli nec consonat legi Dei; et ista eleccionis cecitas secundum beneplacitum dyaboli perturbat ecclesiam, cum non pugnat spiritualiter sicut fecerunt apostoli, sed contendit circa honorem vel lucrum mundanum instar dyaboli. Nec doleat fidelis theologus quod tradiciones humane de prelatorum eleccionibus cassarentur, 40

⁴. DE: *sibi* deest; ib. I: *istam*. ^{6, 7}. A: *non cadit — incognito* deest.
⁷. D in marg.: *Eleccio prelatorum*. ¹⁰. E in marg.: *Eleccio humana*.
¹¹. DE: *ita* deest. ¹³. DE: *modi* deest. ²¹. A: *est radix*. ²³. E: *modi* deest. ²⁷. A: *atque* XX; ib. ADE: *IX et; Joh. X deest*. ²⁹. I: *ser-*
vior. ³⁶. DEI: *placitum*. ³⁷. D: *pugnant*.

quia tam elecciones quam ministeria huiusmodi prelatorum sunt perversa. Ideo utile esset ecclesie quod in isto ad ordinacionem Domini sit reducta. Et sic breviter totum papale officium est venenosum; deberet enim habere purum officium pastorale et tamquam miles precipuus in acie spiritualis pugne virtuose procedere et posteris ut faciant similiter exemplare. Sic enim fecit Christus in humilitate et passione et non in seculari dignitate vel ditacione. Et hec racio quare prelati versi sunt in lupos et capitaneus eorum sit dyabolus vita ac opere Antichristus. Christus enim dicit Joh. X^o, 11 tamquam passionem inseparabilem boni pastoris quod *bonus pastor dat animam suam pro oribus suis*; Antichristus autem directe e contrario pro anima sua contemptibili, ymmo pro sua mundana excellencia perdit de ovibus multa millia animarum. Numquid talis est communicacio Antichristi? Patet quod est stulta ac dyabolica commutans pro meliori ac Deo plus eligibili longe deterius et Deo odibilius in partem ecclesie militantis. Quomodo ergo proficeret ecclesia commercio talis ducis? Revera attendendo ad vitas et officia prelatorum, patet quod omnia mutantur in contrarium officii et vite apostolorum. Illi enim pugnarunt spiritualliter contra dyabolum atque mundum, nostri autem episcopi pugnant corporaliter et occulite spiritualiter pro parte dyaboli atque mundi.

Colorant autem quod postposito militari exercitu qui potestate debet defendere clerum Christi ipsis magis pertinet everso ordine sic pugnare; primo quia Divinitas dicit Deuteronomii XXXII°, 39, 41: *Ego occidam et ego vivere faciam, percuciam et ego sanabo, et si acuero ut fulgur gladium meum et arripuerim iudicium manus mee, reddam ulcionem hostibus meis.* Secundo quia tempore Machabeorum gloriosa victoria Judeorum capitaliter sacerdotibus est commissa; et tertio quia quidam pape et episcopi iuxta cronicas sic strenue bellaverunt; quare ergo non hodie bellarent nostri episcopi, quibus Deus dedit animum, naturalem fortitudinem et disposiciones alias ad bellandum? Talia sunt

4, 5. A: *est — officium deest.*

4. I: *venenum debet.*

6. ADE: *virtuose deest.*

10. I: *prelati deest.*

11. I: *et vita.*

20. I: *ecclesiæ.*

27. I: *quod deest.*

30. E in marg: *Color pro bellis prelatorum.*

32, 33. Rectius: *arripuerit iudicium manus meæ.*

32. E in marg.: 1.

33. E: *me;* ib. E in marg.: 2. 35. E in marg.: 3. 38. I: *Deus deest;*

ib. D in marg. int.: *Contra bella sacerdotum.*

The papal office
is poisonous
and the Pope
Antichrist.

Our bishops' arguments for going to fight: 1. God's words in Deuteronomy.

2. The example of the Maccabees.

3. That of popes and bishops in old time.

multa mardosa argumenta dyaboli in quibus exemplacio Christi postponitur ut indigna et exemplacio dyaboli preponitur ut sequenda.

Answers:
 1. To slay thus
is reserved to
God.
 Ad primum patet quod sic occidere vel pugnare est proprium deitati, sicut Deus in Egipto pugnavit pro 5 Israel miraculose Egipcios submergendo; quod ergo argumentum exemplans ex isto | quod prelati ecclesie Fol. 311⁴ sic pugnarent? Quamvis enim Antichristus extollitur super omne quod dicitur Deus, tamen vendicat illud quod competit homini quam illud quod proprium est deitati; false 10 tamen indubie secundum dyabolica commenta mendacii.

2. Fighting was
allowed to
priests under
the old law;
now we must
imitate Christ.
 Ad secundum dicitur quod sacerdotibus de lege veteri fuit licitum sic pugnare; pugna tamen ab illis accepta capitaliter fuit ad occasionem Domini terminata et ab hinc ad Christum incipientem novum sacerdotium sue- 15 runt humilitas et pacientia inchoata. Et mirabile videtur quod dimissa imitacione Christi a nostris sacerdotibus imitacio Machabeorum superborum mundanos honores sapiencium caperetur; hoc enim sapit expressam ydolatriam et prevaricationem tocius decalogi, cum relictis 20 ac despecta imitacione Christi Dei et hominis proponitur ac preponderatur imitacio superbi et peccabilis sacerdotis.

3. If popes and
bishops fought
they did
wickedly.
 Quantum ad tertium dicitur quod suppositis istis apocryphis de bellis paparum et episcoporum sapiunt omnia illa non excusacionem sed accusacionem apo- 25 stistarum in peccatis. Nam de papa quodam narrat cronica Martini post multa bella mortuo et cadavere suo in ecclesia voluntatem Domini expectante ac vento turbinis in nocte versus partem aquilonarem ecclesiam infringente evidens est quod dyabolus cadaver quod 30 sibi servierat sic rapuit ad infernum. Et breviter cum non ex fide scripture patet quod est licitum sacerdotibus sic pugnare sed plane oppositum, patet quod nec cronica nec fallax illusio per vocata miracula potest

2. A: *Christi — exemplacio* deest; ib. DE: *postponitur* deest. 4. E in marg.: *Solucio.* 5. A: *dominati.* 6. A: *Egipcios* deest. 7. 1: *exemplaris.* 9, 10. D: *compeccit.* 10. E in marg.: 1. 11. DE: *diabolica argumenta:* 1: *dialetica.* 12. E in marg.: 2. 17. A: *imitacione — sacerdotibus* deest. 22. I: *peccantis.* 23. E in marg.: 3. 23, 24. A: *istis hypocrisis,* 24. E: *de bullis.* 25. I: *omnia ista.* 26. AD E: *quem narrat.* 28. DE: *voluntate Dei.* 30. DE: *mirabilia.*

8. II. Thess. II, 4. 26. In chronica Martini (MM. Germ. SS. XXII, pag. 433) haec de Gregorio VI, ad annum 1048 narratur: Cumque mortuo eo sic factum esset, turbo divinitus veniens portas ecclesie firmatas non solum apperuit, sed etiam cum magno fragore usque ad parietem deportavit.

ostendere quod licet sacerdotibus sic pugnare. Sed attendendo ad occupaciones, ad ditaciones et vitas nostrorum prelatorum evidenter appetet quod relicta imitacione et lege Christi sunt magis horrendi apostate quam fuerunt sacerdotes veteris testamenti.

Quomodo rogo vel qualiter sapit conversacio vel factum papale imitacionem Christi in moribus aut edificationem Christi ecclesie secundum regulas caritatis? Evidens ergo est quod in penam peccati Deus dedit prelatis disposiciones huiusmodi sed perversas ad dyabolo serviendum, et perturbavit dyabolus sic elecciones humanas ad talia membra sua suo servicio coaptandum; et sic abusu naturalium datorum eis a Deo sunt gravius condemnandi, cum Psalmista non ligatus tali sacerdotio dicit Deo: *Fortitudinem meam ad te custodiam.* Bona ergo nature data a Deo debent sacerdotes expendere in sacerdotis ministerio et non pompatice in ministerio militari. Et in signum huius nequicie sacerdotes insolenciores et nequiores apostate sunt ad execucionem istius vocate indulgencie congregati.

SERMO XXIII.

Hora est iam nos de sompno surgere Roman. XIII°, 11.

Ecclesia facit hodie mencionem de adventu Christi. Est autem triplex adventus sicut descensus Christi notabilis: primus quo venit humanitus in carnem, secundus quo venit per gratiam in mentem, et tertius quo venit ad finale iudicium; et isti tres se habent per ordinem. Nam nisi Christus veniret in carnem ad redimendum genus humanum, nunquam venisset in mentem illustrando per gratiam animas prevaricatorum. Patet ex hoc quod aliter totum genus humanum fuisse dampnatum; nam Deus ex sua iusticia pro omni iniuria

Christ's triple advent:
1. into flesh,
2. into man's mind,
3. to judgment.

2. I: *occupacionem.* 4. A: *ex lege;* ib. I: *horrende.* 10. A: *modi* deest. 11. I: *preferre non ligatus* 20. D: *congregati* etc. 22. Hic sermo et sermones seqq. usque ad L. in codd. A, D, G, H habeantur; ib. A in marg.: *Sermo XXII;* D in marg.: *Constat omnibus quod iste Wycliff quadraginta sermones istos scribens fuit aliud a se ipso hic quam aliud, ut appareat legenti, quia demptis fauissimis fene in omnibus his scriptis sequitur ecclesiam in fide et ritibus et modo loquendi katholio;* ib. A: *nos deest.* 25, 26, 27. quo: H: *quomodo.* 26. DG: *et deest.* 28. Codd.: *carne.* 31. *quod alter:* A: *qualiter;* ib. A: *totum deest.*

15. Psalm. LVIII, 10. 21. Epistle for first Sunday in Advent. "Sermons XXIII—LXII (XI. Sermones de Tempore) are evidently the same with the Sermones XI, compositi dum stetit in scolis" of the Catalogues. Cf. Shirley, A Catalogue, pag. 14, 58, 65.

Only Christ
could satisfy
God's justice.

facta in hominem vel in ipsum exigit iusticie complementum, et per consequens exigit satisfaccionem pro prevaricacione primorum parentum. Nichil enim pure creatura potuit satisfacere, ideo relinquitur quod creator fiat creatura. Et hec est immensa misericordia qua⁵ iudex et dominus voluit fieri servus ut redimat inimicos. Maior patet ex hoc quod servus delinquens erga dominum non potest sibi satisfacere solum solvendo debitum ante delictum. Sed omnis pure homo tenebatur Deo quantum potuit reddere de servicio, licet non fuissest prevaricacio, 10 igitur supposita prevaricacione non superfuit, unde huiusmodi homo potuit pro delicto superaddito emendare. Nam non est michi satisfaccio si debitor meus in viginti libris prius frangit caput meum et consequenter solum dat michi antiquum debitum; multo magis igitur 15 primi parentes subtrahentes de servicio quod in statu innocencie debuerunt post prevaricacionem non sufficerant Deo satisfacere pro antiquo debito et novo delicto.

The existence
of just men
under the old
law does not
prove that
Christ's
incarnation
was needless.

Sed obicitur quod Abel, Noe, Job et multi patres veteris testamenti erant iusti, ut patet ex testimonio 20 scripture, sed non potuerunt iustificari sine adventu verbi Dei per gratiam in mentes eorum; ergo licet Christus nunquam fuissest incarnatus, potuit filius talis prevaricacionis fuisse iustificatus.

Responsio: Evidencia deficit in sequela, nam eadem 25 est fides patrum veteris et novi testamenti, quia utrique credunt quod Christus tempore suo incarnatur | et Fol. 312^a patitur, redimento genus humanum; et sic passio, mors et resurreccio que antiquis patribus est futura est nobis preterita. Et sicut virtus meriti Christi se 30 extendit usque ad finem mundi post eius complecionem, sic virtus eiusdem meriti se extendit usque ad principium mundi ante eius implecionem; et nisi sic esset, nunquam fuissest persona humani generis post prevaricacionem primi hominis iusta moraliter sive salva. Et istam 35 sentenciam detexit Andreas Egee de crucis misterio quintuplici ratione.

2. G: *pro* deest. 3. AH: *enim* deest. 5. H: *hoc*. 6. H: *servus* deest. 9. H: *delictum debitum*. 11. A: *igitur — prevaricacione* deest; ib. H: *ergo*, 12. ADG: *homo* deest. 14. ADG: *libris* deest; ib. DGH: *frangat*; ib. ADG: *libris* post. 15. DG: *antiqui*; G: *antiqui presentes*. 17. 18. A: *sufficerunt*. 19. DG in marg.: *Nota*. 20. A: *ex* deest. 22. DG: *igitur*. 23. H: *talis* deest. 26. AD: *parentum veteris*. 29. AH: *et* deest. 30. DG: *in nobis*.

36. Cf. De Fundacione Sectarum, Pol. Works, pag. 69, l. 1. St. Andrew's expositions of the mystery of the cross will be found in the lessons for St. Andrew's Day. Sarum Breviary III, 6.

Secundus vero adventus est necessarius ad finale iudicium, quia nunquam daretur pars iudicii pro iustis Matthei XXV°, 34: *Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod robis paratum est ab origine mundi, nisi iustificati fuerint prius illapsu verbi vite.* Nec tunc fuisset finale iudicium sed dampnacio perpetua in morte cuiuslibet peccatoris.

Isti autem tres adventus innuuntur in evangelio hodierno Matthei XXI°, ubi Salvator dicitur ascendisse ¹⁰ *asinam et pullum eius* versus Jerusalem: quod signat ad sensum allegoricum quod assumpsit naturam humanam ex Judeis et gentibus ad construendum ecclesiam. Nam Ruth Moabitis fuit de genere Christi iuxta vaticinium Ysaie XVI, 1: *Emitte agnum Domine dominatorem terra* ¹⁵ *de petra deserti ad montem filie Syon.* Et habuit correspondenter discipulos scilicet patriarchas et prophetas illum adventum Domini prenunciates. Ad sensum vero tropologicum signat quod tam Judei (signati per *asinam*) quam gentes (signatae per *pullum eius*) sunt ²⁰ per adventum Christi animum illustrantis incorporandi in ecclesia, quod signant *duo discipuli* ad literam missi ad Jerusalem, sicut patriarche et prophete primum adventum precesserant. Et quoad tertium adventum omnes salvandi Judei et gentes preteriti et futuri dicunt: ²⁵ *Benedictus qui renit in nomine Domini* per Enoch et Helyam conversi. Exposicio autem particularis patet alibi.

Sed dubitatur quare Christus tam sollempniter nunc venit ad Jerusalem dicto modo. Cuius triplex signaturatio, prima ad exemplandum ecclesiasticis humilitatem.

³⁰ Exemplar enim oportet docere pedites et ascensores quomodo se habebunt. Cogitemus ergo quod rex regum qui nunquam ante vel post fuit nisi pedester tunc sine sella non equum bellicosum sed rudem asinam ascendit.

Per hoc enim datur ecclesiasticis exemplum quod non ³⁵ ascendant sumptuosos palefridos, non consumant bona ecclesie cum sellis, strepis aut frenis deauratis vel antelis vel postelis de sericis. Sic enim dicitur quod

The three
advents are
implied in the
Gospel for the
day.

Reasons for
Christ's solemn
entry into
Jerusalem.

1. As an
example of
humility to
priests.

1. D in marg.: 2. 5. DGH: *pro via illapsi*; H: *illapsu*. 9. DGH: *hodie*: ib. H: *ubi deest*. 12. A: *ecclesiam deest*. 13. DG: *Ruth IV Moabitis*: ib. D: *degener fuit de genere*. 14. D: *Ysaie XVI deest*: ib. H: *agnum deest*. 17. H: *istum adventum*; ib. ADG: *Domini deest*. 21. A: *duo deest*. 22. A: *ad deest*. 23. D: *precesserunt ev.* 27. 1: *dubitaretur*: ib. DG in marg.: *Nota*. 31. DG: *igitur*. 32. DG: *ante deest*. 34. D: *emendatur*. 35. D: *falsefredos*: G: *falefredos*: ib. DGH: *bonum*. 36. A: *strepitis*.

10. Matth. XXI, 5. 21. ib. 1. 25. ib. 9.

cardinales figurantes Christi discipulos equitant in cassum per spacium quantumlibet parvum cum ascendentibus monstruosis, quorum omnium oppositum est hic exemplatum.

2. To shew
Christ's
dominion. His
godhead and
manhood both
shown.

Secunda ratio est ad ostendendum Christi dominium 5 et modum eius. Per hoc enim quod docet discipulos suos dicere: *Si quis aliquid eis dixerit, dicite quia Dominus hiis opus habet, et confessim dimittet*, quod et impletum est, docetur Christi divinitas atque humanitas. Divinitas quia solus Deus est dominus incontrakte, quia dominus 10 omnium, ut patet ex regula doctorum quando dominus ponitur per se in scriptura. Et per hoc quod habuit opus illis, docetur eius humanitas. Sola enim creatura indiget creatura et sic non venit regnare civiliter.

3. To fulfil
prophecy.

Tertia ratio ad implendam propheciam Zacharie IX°, 9: 15 *Dicte filie Syon: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam et pullum filium subiugalis.* Unde Joh. XII°, 16: *Hoc non cognoverunt discipuli eius primo sed quando glorificatus est Jesus, tunc cognoverunt quod scriptura fuit hec de eo.* Ordinavit enim Sapientia Dei 20 patris quod ista vecchio denotaret Christi adventum in carnem sumptam ex Judeis et gentibus, ut patet de Raab et Ruth gentilibus tamquam pullis asine et Judeis ut stolidis ignorantibus salutare, deformibus peccatis quibus peccarunt in Messiam, et tardis ad credendum 25 usque ad finem mundi supportantibus onera legis.

Two disciples
were sent to
signify the
active and
contemplative
servants of
Christ.

Quod autem Christus misit duos discipulos hoc videtur posse notare generaliter duas manieres discipulorum Christi, scilicet activos et contemplativos qui in Christi causa contra eius adversarios debent fideliter laborare. 30 Quod autem Jerusalem murata vocatur *castellum contra apostolos*, figurat quod incole huius ville scilicet summi pontifices, pharisei, saducei et scribe sunt contra veritatem evangelicam, et sic contra Christi discipulos ipsam veritatem fideliter predicantes. Et sic notatur per illud 35 verbum allegorice quod iste quatuor secte non cessant usque hodie agere contra Christum. Et quod Christus misit hos duos in istud castellum contra ipsos, notatur

5. DG in marg.: *Secunda.* 7. ADG: *suos deest;* ib. ADG: *quis quid:* ib. AH: *dicerent.* 14. H: *indiget creature.* 15. DG in marg.: *Tertia.* 18. A: *eius deest.* 19. Jesus: D: *Christus.* 19, 20. A: *quod hec scripta sunt de eo.* 21. vecchio: ADG: *uncio.* 23. H: *secundo Ruth.* 31. D in marg.: *Nota.* 34. H: *Christi deest.* 38. H: *contra deest.*

7. Matth. XXI, 3, 4. 16. ib. 5.

Fol.
312^b quod iste due maneris hominum debent viriliter + agere ad sensum tropologicum ex auctoritate Domini contra istos. Et quod isti duo discipuli secure et fideliter evaserunt, nota ad sensum anagogicum quomodo beati 5 in patria de istis hostibus sunt securi.

Secundo ordinavit dicta Sapiencia istam vectionem figurare secundum Christi adventum in animas conversorum Judeorum et gencium tamquam *asinam et pullum*, que gentes solute sunt a vinculis peccatorum auctoritate Christi, ut Deus eis insedeat mediantibus virtutibus et legibus Christi tamquam vestimentis. Et tertio duo discipuli Enoch et Helias versus finem mundi tempore Antichristi solvent Judeos incredulos ab infidelitate et gentes seduccione Antichristi apostatantes, ut Christus 15 perfecte eis insedeat usque ad diem iudicii. Et tunc *substernent* ritus Judaicos et gentilitatis suppeditantes ante pedes conversorum tamquam *pannos regum et ramorum* ab hominibus tamquam ab arboribus absconserum, ut legalia et ceremonialia a corpore mortalium 20 extracta debent cessare.

Sed tertio queritur quare populus Jerusalem cum tanta veneracione obviavit Christo, cum post et ante civitas commota fuerat contra eum. Huius triplex est racio, prima quia tota civitas movebat eos ad hoc ut 25 cognoscatur Christum appropinquare voluntarie ad passionem. Ille enim qui habuit populum sibi tante benevolum per quinque dies antequam paciebatur potuit faciliter excitasse eundem populum ne sacerdotes eum caperent, cruciarent vel occiderent. Perante vero antequam venit 30 tempus passionis abscondit se et modo sponte sollempniter venit ad paciendum; et sic nos similiter offeramus nos Deo. Unde sanctus Andreas probat Egeo quod Christus gratis passus est quintuplici ratione.

Secunda causa, quia Judei viderunt Christum fecisse 35 in suscitacione Lazari stupendum miraculum (ut patet Johannis XII°). Multi enim Judei interfuerunt, quia Bethania fuit prope Jerusalem; unde testimonium perhibebat sibi turba, quomodo Lazarum quadriduanum

This rising figures the entry of Christ into the minds of the converted.

It figures also the mission of Enoch and Elijah in the last times.

Why Jerusalem did honour to Christ:

1. That we might know that Christ suffered of His own will;

2. because of the raising of Lazarus;

4. DGH: *notatur*. 10. A: *insidunt*. 11. DG in marg.: *g-*
16. A: *gentilitatis suppeditando*. 17. ADG: *legum*. 18. DG: *arborum*.
19. A: *vel legalia*. 20. DE: *extracte*; ib. DG: *debere*; H: *deberent*.
21. H: *tercio deest*; ib. G in marg.: *3.* 23. H: *Huius triplex deest*.
24. DG: *cognoscant*. 25. A: *ad deest*. 25, 26. H: *passioni*.
26. DGH: *hibebat*. 31. H: *offeramus*; H: *offeret*. 34. D in marg.:
Secundi cuius.

suscitavit a mortuis; quando ergo persona tam nobilis et famosa tam miraculose suscitata testificata est excellenciam Christi, non mirum si populus credat sibi.

3. because of
the miracles of
the loaves.

Tertia causa quia populus vidit excellenciam Christi in triplici pastu miraculose in deserto, de quo Sermonе XXXVIII° dicetur. Et aliunde audivit concordanciam scripture propheticę de Messia promisso in lege, ideo venerunt facere sibi reverenciam tamquam regi. Unde Johannis VI° dicitur quod post primum convivium voluerunt fecisse eum regem. Et eo specialius quo 10 crediderunt quod ipse redempturus esset Israel de servitute Romanorum. Populus igitur fuit devotus sibi, sed sacerdotes quorum peccata reprobavit conspiraverunt subdole in mortem eius. Habuit ergo Christus populum sibi faventem, ubi, quando et quantum ipse voluit pro 15 isto adventu triplici consumando; pro quo adventu dici potest pertinenter verbum Apostoli quod *hora est iam nos de sompno surgere.*

Physical causes
of sleep.

In quo dicto notorium est quod sompnus accipitur pro peccato. Fit enim sompnus materialis ex fumosis-20 tibus elevatis a stomacho ad caput; que fumositates ex cerebro infrigidate et ingrossate descendunt instar pluvie generate in aere per meatus quibus spiritus ascenderunt a corde ad organa sensuum et ratione grossicie obturantes hos meatus impediunt fluxum 25 spirituum vivificantium sensus ad operandum; et talis inmobilitatio vocatur sompnus animalis et hinc fumosa ut vinum, allium et lolium sunt sompnifera, habentes eciam strictas venas sunt sompnolenti, sicut omnia dissolvencia has obturaciones ab extrinseco vel intrin-30 seco solvunt sompnum, cuiusmodi sunt excitancia sensus ab extrinseco secundum quandam excellenciam obiectivam, (ut patet de auditu et tactu), et digerencia secundum calorem naturalem materiam obturantem, et occupacio intellectus agitantis spiritus in cerebro ad discurrendum 35 secundum sensus intrinsecos; ille enim motus impedit

3, 4. A: *non mirum — Christi deest.* 4. DG: *excellencia;* ib. DG in marg.: *Tertia.* 5. DGH: *duplici.* 6. H: *dicetur deest.* 12. H: *ergo.* 13. D: *conspiraverunt.* 14. D: *igitur.* 15. H: *ipse deest.* 18. DG: *nobis de.* 21. DG: *a stomacho deest;* H: *ex stomacho:* A: *stomaco;* ib. H: *que deest;* ib. D in marg.: *Quomodo causatur somnium natura-*
liter. 24. A: *ascendent.* 28. D: *alrum.* 32. D: *abfectiram.*
33. DGH: *digerenciam.* 34. calorem: D: *talem rem.* 36. DG: *ille*
tantum.

10. Joh. VI, 15. 17. Rom. XIII, 11. 21. Cf. Trialogum,
pag. 95.

obturacionem fumorum ratione recursus spirituum a corde ad cerebrum. Correspondenter est de sompno peccati interioris hominis; nam fumositates sunt imaginaciones circa temporalia a memoria tamquam stomacho retentivo

5 cibi anime resolute; que venientes ad rationem que est caput interioris hominis infrigidantur a fluctuante intellectu, qui est pars inferior rationis. Et sic obturant radios amoris venientis a potencia volitiva ut corde, per quos radios omnia opera fiunt quoad meritum

10 vivifica. Nullus enim actus hominis meritorius est nisi in quo Deus supereminenter diligitur. Delectabilia itaque

carnis, mundi et dyaboli sunt fumosa hunc sompnium inducencia, sicut terrestres homines mundialibus dediti

Fol. 312^e sunt sompnolenti. | Dissolvencia vero has fumositates

15 excitant a dicto sompno, cuiusmodi sunt soni acute predicantium, molestie adversitatum tribulancium, calor

amoris intrinsecus dissolventis et sollicitudo ultimi premii vel terror iudicis; unde quia homo interior debet

20 semper esse vigil, eo quod non fatigatur labore corporali ut homo exterior, non plus indigens sompno quam an-

gelus, ideo signanter dicit Christus Matthei XIII°: *Quod uni dico, omnibus dico: Vigilate.* Specialissime tamen spectat

hec vigilia ad curatos qui sunt pastores observantes vigilias noctis super gregem suum et evigilantes ipsum

25 contra insultus luporum rapacium; unde Psalmo CXX^o, 3 dicitur quod *non dormitabit neque dormit qui custodit Israel.* Non enim debet maculari veniali aut mortali

peccato qui custodit communitatem videntem Deum per fidem.

30 Tribulaciones ergo quas patimur a pestilenciis, ab

aere, distemperanciis incipientibus quoad nutrimentum et sanitatem, distemperancias corporis et bella inter-

gentes et regna, excitarent tactum interioris hominis a sompno peccati ad desiderandum ab hac miseria libe-

rari. Sic enim sanctus Andreas licet potuit noluit tamen de cruce deponi.

Parallel with spiritual sloth.

Tribulations should make us long to be freed from this misery.

1. DG: *incursus.* 5. D: *veniens.* 6. G: *infrigidatur;* ib. H: *affluctante.* 9. ADG: *fiunt ad meritum.* 10. A: *Et nullus.*

10—12. D: *nisi — carnis* twice. 13. H: *interrestres.* 15. soni; ita codd.

17. A: *premii* deest. 18. DH: *interior;* G: *timor.* 19, 20. DG: *fatigatur — sompno quam deest.* 20. H: *homo interior non plus.*

21. D: *dixit.* 22. A: *vigilate* twice. 25. H: *ut in Psalmo:* ib. I in marg.: *De prelatis dicitur quod non dormitabit neque dormit qui cu. Is.*

27. H: *re: mortali.* 28. ABG: *vidente.* 30. DG: *igitur.*

21. Rectius Marci XIII, 37: *Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.*

The warmth of Calor eciam amoris quem haberemus de duplicitate
our love to Christ should absorb all other
 Christ should affectio temporalium instar
 affectio sui, ne preponamus Christo mundalia in amore
 affectus.

Matthei X^o, 37: *Qui amat patrem aut matrem plus quam me non est me dignus*, et sic de filio et filia et per consequens de qualibet creatura. Debet enim christianus in causa Dei plus stare pro veritate et utilitate reipublice quam pro affectione personali ad parentes vel cognatos maxime dilectos. Aliter enim dormiunt in peccato.

10

Et hec regula preservaret respublicas in quibus non caperetur pecunia vel sibi equivalens ad aliquam iniuriam sufferendam. Ex talibus enim privatis commodis temporalibus destruitur respublica intoxicata spissim per peccatum, quo solo sit persona deterior et consequenter sensibiliter per iniurias sensitivas quoad bona corporis facta in proximos.

God's love should teach us to love even our enemies. Considereremus itaque caritatem Dei patris qua misit filium suum ad redimendum eciam inimicos et accendamur exemplariter igne illius caritatis ad diligendum eciam inimicos, et tunc ex condicione caritatis de maximo inimico habebimus amicum; quod sic ostenditur: Omnis rationalis persona nobis benefaciens est ut sic nobis amica, sed omnis vocatus inimicus observanti caritatem benefacit sibi, quia persequendo adauget meritum; ergo omnis talis est amicus observanti caritatem. In cuius signum Christus Johannis XVIII° vocat Judam amicum: *Amice, inquit, ad quid renisti?* Cum ergo debemus eo plus Deum diligere quo plurem dilectionem nobis ostenderit, ut patet ex secundo adventu coniuncto primo in quo dominus Jesus Christus gracie illustrans animam illabitur, debemus Deum plus diligere et per consequens renunciando peccato quod Deus maxime odit signancius vigilare; ideo dicit Apostolus (ubi thema)

1. enim; 1; ecul; G; deest. 2. D; digeret. 2, 3. G; instar summi ne. 4. DG; Matth. XVI. 5. DG; secundo de. 8. DG; probabiliti. 9. DG; dilectionis. 11. H; salvaret. 13. ADG; sufficientam; ib. DG; igitur privatis. 16. ADG; per iniurias sensitivas deest. 19-21. H; et accendamur — inimicos deest. 23. ADG; rationalis natura; ib. DG; benefaciens deest. 25. DG; benefacit sibi quia deest; ib. D; adaugetur. 25, 26. H; benefacit — talis deest. 26, 27. H; observanti caritatem deest. 28. H; amicum dicens. 29. DG; debemus Deum plus. 30. DG; ostendit; H; ostendebat; ib. H; ut deest. 32. H; animas; illabitur deest. 34. H; significancius.

pro causa sententie thematis: *Nunc, inquam, est propior nostra salus quam cum credidimus.* Habemus enim post Christi incarnationem ampliora carismata ad plenam salutem ecclesie propinquiora quam habuerunt patres veteris testamenti qui crediderunt hanc redemptionem esse futuram, et per consequens ratione clementi donorum homo sit obligacionis ad amandum. Quod non sit nisi festinanter se exuat a peccato; ideo non dicit Apostolus: Tempus est, sed striccius: *Hora est iam.* Nam quinque hora quis peccaverit, debet conteri et in casu quo sibi proderit (ut patet alibi in speciali tractatu istius materie) habita sacerdotum copia confiteri.

Ultimo sollicitemus rationem nostram cogitando de premio dando in tertio adventu Christum diligentibus et pena danda dolentibus in mortem, de quibus Matth. XXV°, 31: *Cum venerit filius hominis in sede maiestatis sue.* Tunc enim communicabit suis regnum per nobilis hominis conquestum. Et hinc Apostolus Corinth. XIII° appropriat graciam domino Jesu Christo propter primum adventum et caritatem Deo patri propter adventum secundum et communicationem Spiritui Sancto propter tertium adventum.

Need of immediate contrition and perhaps of confession.

We should think on Christ's third advent.

The gospel mentions Christ's coming three times, to signify the triple advent.

Et in signum huius triplicis adventus facit evangelium Matthei XXI° ter mencionem quomodo Jesus venit, primo quomodo *renit Bethfage*, secundo quomodo *rex predictus renit* non contra ecclesiam sed *sibi ad utilitatem quia mansuetus*, tertio quomodo *benedictus qui renit in nomine Domini.* Habentes ergo illam fidem propter sollicitudinem quam in Deum proicimus, debemus servare nos | vigiles infinitum attencius quam si in crastino haberemus ad Westmonasterium hereditatem strictam acquirendam pro perpetuo vel perdendam. Deuteronomii XXXII°, 35 scribitur: *Juxta est dies perditionis et adesse festinant tempora.* Unde beatus Jeronymus:

1. DG: *causacione*; ADG: *sententie deest.* 2. DG: *credimus.*
5. A: *crediderant.* 8. DG: *exuant.* 10. DG: *in oculum.* 12. A: *illius materie;* ib. D in marg.: *Confessio auricularis.* 18. ADG: *nobilem hominem;* ib. DG: *Et hunc;* GH: *Et per hunc.* 20. AH: *medium adventum;* ib. A: *et deest.* 21. H: *primum.* 24. ADG: *Matth. XXII.*
25. H: *rex deest.* 28. H: *Islam.* 30. H: *si deest.* 31. DG: *crastinum;* ib. DG: *ad restum;* ib. G: *irriditatem.* 32. DG: *ad acquirendam;* ib. ADG: *fro deest.* 34. A: *beatus Bernardus;* H: *Bernardus vel Jeronymus.*

1. Rom. XIII, 11. 25. Matth. XXI, 1. 26. ib. 5. 27. ib. 9.
34. In S. Bernardi De Judicio (Mod. bene vivendi cap. LXXI) hic locus non extat. Cf. Super Cantica, Serm. VI.

Quocescunque de die iudicii eogito, semper in corde meo tremesco, quia sire dormio sive comedo, semper in auribus meis apparet illa tuba resonare; Surgite mortui, venite ad iudicium. Misceamus igitur amorem cum timore, ut in spe expectemus fructum bonorum 5 operum in finali examine, quia qui venit in nomine dyaboli tamquam eius minister cruciabitur tamquam discipulus maximi tyranni et ut eius magister Deo subditus sit; qui autem venit in nomine Domini tamquam servus bonus et fidelis accipiet benedictionem 10 a Domino, cum dicetur: Venite benedicti patris mei, possidete paratum robis regnum a constitucione mundi. Hic autem in via habemus ius ad rem, sed ibi nacta possessione habebimus plenum ius in re.

SERMO XXIV.

15

Induamur arma lucis. Rom. XIII°, 12.

How to keep
out the enemies
of the soul.

In sermone proximo dicetur quomodo necesse est omnem christianum negociari cum Domino, emendo ab ipso beatitudinem, et cum mercacio tam necessaria solum excluditur per hostes anime, intendo hodie (si 20 Deus donaverit) ostendere quomodo hostes predicti sunt quoad illud dampnum sagaciter excludendi. Constat ab experientia belli corporalis quomodo imminentे invasione hostili spirituali milites Christi sunt armandi et ad pugnam provocandi. Cum ergo appropinquate 25 die iudicii et die mortis exercitus dyaboli sit acrior, patet quod milites Christi sunt hortandi ad armacionem et pugnam, cum dyabolus instante articulo victorie opponit maiorem vim ut supereret christianum et hinc pro hora mortis et hora ultime etatis mundi pugnat 30 violencius.

Nearness of the
day of
judgment.

Constat autem ex sermone septimo quomodo sunt sex etates vivencium, septima dormientium et octava sine fine quiescentium, et sic computando tempus etatis mundi ut unum diem naturalem cuius nox sit tempus 35

2. D: *cum dormio*; G: *dum dormio*. 3. H: *istam tubam*. 4. H: *ergo*.
9. ADG: *sit deest*; ib. DG: *quia autem*. 12. D: *constitucionem*.
13. ADG: *nacta id est adepta* (glossa que in textum incidit). 14. DG: *in re. Amen.* 15. A in marg.: *Sermo XXV.* 19. ADG: *sit tam.*
20. H: *hodie deest*. 21. H: *ostendere deest*. 29. DG: *et hunc.*
32. A: *Constat ergo*; ib. H: *sermone septimo infra*; ADG: *sermone alio.*

11. Matth. XXV, 34. 15. Epistle for first Sunday in Advent.

vie et dies etas octava, patet quod totum residuum temporis usque ad diem iudicii est vix una hora. Ideo dicit Apostolus ut supra quod *hora est iam nos de sompno surgere*. Et Evangelista I. Joh. II°, 18: *Novissima hora est*, ideo necesse est christianorum exercitum et quamlibet eius personam vigilare, armari et pugnare viriliter. Ideo dicit Christus Matth. XXV, 13: *Vigilate, quia nescitis diem iudicii neque horam mortis*. Nam ista duo et predestinatio sunt ex hinc nobis incognita. Cum autem ista pugna sit spiritualis, patet quod eius arma debent esse spiritualia et per consequens virtutes; sicut patet de sex armaturis Dei, de quibus loquitur Apostolus ad Ephesos VI°, 14—17, scilicet de *galea salutis*, et *lorica iusticie*, de *scuto fidei*, de cingulo continencie quo *lumbos succingimus*, de *calceacione pedum in preparacione evangelii pacis*, et sexta armatura invasiva post hec quinque defensiva quam Apostolus vocat *gladium spiritus qui est verbum Dei* (ut Augustinus exponit in libro Ad Spiritum Sanctum). Omnia autem hec habentur si assit caritas tamquam tunica armature. Moveret autem ad arripiendum hec arma armature facilis, premii securitas, pugnandi necessitas, condicionis nobilitas et triumphi utilitas. Est enim facile acquirere ista arma, cum facile sit habere caritativam voluntatem ex sermone proximo. Sed ista habita omnes dicte armature consequuntur.

Nec moveat quod solus Deus dat caritatem et per consequens difficillimum est habere caritativam voluntatem, quia difficile est obnubilatis tenebris peccatorum, sed facile vigilantibus ad fores lucis eterne, ut, existente aere sereno et existente sole in nostro emisperio, facile est domesticis habere lumen aperiendo fenestram, licet lux solum a sole active proveniat; correspondenter cum sol iusticie non posset occidere vel ab irradicatione ex parte sui deficere, non restat nisi aperire fenestras anime et per consequens lumen gracie est dispositive

God only gives
charity, but He
gives it to all
who will accept
it.

2. DG: *est vie*. 3. A: *Apostolus ubi thema*. 4. DG: *Evangelista sermone*. 6. DG: *armare*; ib. DG: *pugnare*. 7. DG: *Matth. II*. 8. DG: *diem deest*; ib. H: *iudicii deest*. 8, 9. DG: *Nota ista duo*. 9. DG: *prescience et*. 13. AH: *ad deest*. 19. DG: *hec deest*; 20. *armaturae*; D addit: *facilitas premii, securitas pugnandi*; ib. DG: *Movel*. 21. A: *premi*. 22. DG: *condiciones*; H: *pugne nobilitas*; ib. D: *nobilitans*. 28. DG: *obumbratis*. 29. D: *in marg.*: *Quomodo armatura est facilis exemplo solis facile irradientis, quomodo secura ut nulla nocere queat creatura*. 30. D: *solo*. 31. ADG: *est hinc; habere deest*; ib. A: *licet twice*; H: *sed cum lux*. 32. D: *perveniat*.

3. Rom. XIII, 11. 18. S. Augustini Opp. tom. IV, 386.

In this armour
we are safe.

in hominis potestate, licet oporteat Deum ad illam dispositionem antecedenter concurrere. Ideo Psalmus CXVIII^o, 131 dicitur: *Os meum aperui et attraxi spiritum.* Est secundo | hec armatura secura, cum impossibile sit angelum bonum, dyabolum vel creaturam aliam ^{Fol. 313*} nocere homini secundum corpus vel animam, dum ista armatura sit indutus. Nam omne peccatum mortale quo solum nocetur anime expellit et inducendo repugnat formaliter. Si autem corpus cruciatur quantumlibet caritas paciens vertit ad commodum tam corporis quam ¹⁰ anime, eo quod in finali iudicio resurget persona tam corpore quam anima gloriosior, ut patet Matthei X et testatur Sapiens dicens quod, sicut aurum purgatur per ignem, sic iustus per tribulacionem et per consequens melioratur. Nichil igitur potest dampnificare ¹⁵ armatum caritate. Si enim christianus non deterioratur sed melioratur per consumpcionem corporis, anima caritate armata quomodo deterioraretur per ablacionem temporalium vel aliorum accidentalium que remociora sunt quam bona nature. Ista ergo armatura non est ²⁰ sumptuosa, gravis aut frigida ut armature ferree corporales.

Need of
spiritual
warfare.

Necessitas pugnandi patet ex tribus hostibus quibus sumus continue circumsepti; non enim est vel instans viacionis, pro quo licet a defensione vel invasione hostium ²⁵ ociali; dyabolus enim afflit domino Jesu Christo temptator; igitur deficiente temptatione mundi vel carnis dyabolus non dormit sed *tamquam leo rugiens querit quem deroret.* Et secundum Apostolum II° Timothei II°, 5 *non coronabitur nisi quis legitime certaverit.* Non ergo corona- ³⁰ nabitur miles Christi ante complecionem huius milicie et per consequens finis imponens maximam necessitatem mediis incitat et necessitat ad hanc pugnam.

Unde Deus excitando nos ad istud bellum ordinavit quarto eius condicionem naturalem quod ex continua- ³⁵ cione fit delectabilior atque facilior. Bellum autem

1. DG: *istam.* 1. 2. II: *ex ista dispositione* 1. A: *hoc armatura.*
8. AG: *solo.* 15. II: *ergo.* 17. 18. II: *sed — deterioraretur deest.*
18. DG: *deterioretur.* 20. II: *ergo deest.* 21. D: *aut armature.*
21. 22. D: *corporalis correxit in corporales.* 23. DG in marg.: *Nota.*
24. vel *instans;* DG: *uli (G: ulli) viacionis;* ib. DG: *quo licet.* 27. H:
ergo. 28. DG: *decerit sed.* 30. II: *quis nisi gut;* ib. DG: *igitur.*

13. Sap. III, 6. *Tamquam aurum in fornace probavit illos.*
28. I. Petri V, 8.

corporale est condicionis opposite, eo quod quantumcunque bellicosus fuerit miles, aveniente senectute fit veteranus et impotens ad bellandum. Et si iniuste bellaverit, capit communiter occasionem ex superbia ad iterandum peccatum ex complacencia pomposa. Econtra autem si quis bellando superat carnem, mundum vel dyabolum, fit ex pugne virili continuacione forcior eciam usque ad mortem et pugna delectabilior sicut motus naturalis velocitatur versus finem et motus violentus tardatur.

Utilitas vero patet ex fructu beatitudinis consequentia que infinitum est maior quam utilitas consequens pugnam corporalem. Nam illam licet laboriosam et tediosam non consequitur nisi vel vana gloria vel lucrum temporale, et hoc valde ambigue; pugnam autem spiritualem consummatam legitime infallibiliter consequitur corona perpetua. Ideo dicit Apostolus I. Cor. IX°, 26, 27, quod pugnat *non in incertum quasi aerem verberans sed castigat corpus*, subtrahendo occasione peccandi et paciendo miseras; et in ista pacencia consistit salus anime, et sic in pugna evangelica non est aliquid conversacionis christiani superfluum, sicut corporaliter pugnans superflue percutit aerem, et finis est undique incertus et punctalis respectu finis alterius, ymmo cum per se finis belli sit pax, impossibile sit pacem haberi sine pace cum Deo iuxta illud Job IX°. 4: *Quis resistit ei et pacem habuit?* patet quod impossibile est pacem acquirere per bellum corporale nisi precesserit bellum spirituale principaliter causans pacem.

Et hoc est indubie causa quare paces inite inter regna non sunt stabiles, quia non sunt fines fundate in bello virtutum. Cum igitur bellum corporale non valet sine bello spirituali sed econtra, patet quam necessaria est cuilibet christiano ars bellandi spiritualiter. Non tamen negatur ex isto quod bellum corporale rectificatum sit licitum, ad cuius rectificacionem

Spiritual warfare brings a far higher reward than bodily warfare.

1. H: *composite*. 2. DGH: *bellicosus sit*. 3. D: *actenus impotens*; G: *veterius impotens*; A: *veteranus impotens*. 4. A: *caput*. 7. DG: *forciorum*. 8. DG: *ex pugna*; ib. D: *delectabiliorum*; G: *delectabiliori*. 12. G: *utilitate*. 14. H: *vel deest*. 15. A: *ambiguae*. 16. H: *infallit*; 18. H: *t deest*; ib. H: *quod deest*; ib. DG: *in inventum*. 19. H: *subtrahendi*. 20. A: *et miseras et in illa*. 22. H: *est deest*. 24. *punctalis*; D: *pugna talis*; H: *puitas*. 25. ADG: *finis deest*. 26. ADG: *est*. 28. H: *adquiri*. 30. DG: *cassans*. 31. ADG: *causa deest*. 32. A: *stabiles — sunt deest*. 33. H: *ergo*; A: *deest*. 33—37. H: *non valet — corporate deest*. 34, 35. G: *quod necessaria*. 36. A: *isto quin*

Conditions of just war.

in seculari, cui soli licet sic pugnare, requiruntur tres
 1. a just cause, condiciones. Primo quod causa pro qua pugnatur sit
 2. injustice of the adversary, iusta, secundo quod persona expugnata habeat iniustam
 3. right intention.

How the qualities of light correspond with this.

causam, et tertio quod intencio sit recta.

Et sic omnino requiruntur ad iustum bellum *arma lucis*. Habet enim lux tres proprietates ad propositum pertinentes, primo quod multiplicatur secundum radium rectum, ut patet ab experientia perspectivorum; et illa rectitudo correspondet ad sensum misticum iusticie cause pro qua pugnatur. Secundo habet lux proprietatem quod non noviter illuminat medium nisi prius tenebrosum, quia aliter conservat lumen inductum, cum secundum philosophos recipiens oportet denudari a natura rei recepte. Correspondenter requiritur ad iustum expugnationem tenebra iniusticie in expugnato, ut posito quod Petrus habeat iusticiam ad bonum mobile vel immobile et Paulus similiter, non licet expugnare Paulum propter usum illorum honorum, licet causa sit iusta quoad titulum iuris | Petri, quia Paulus expugnatus non habet iniusticiam castigandam. Tercio habet lux proprietatem quod indifferenter illuminat quocunque medium mundum aut immundum ad ipsum serenandum, purgandum et perficiendum. Correspondenter necesse est omnem iuste expugnatem aliquando habere intencionem caritative corrigendi personam quam expugnat etiam quantumcumque inimicam. Et per consequens non debet expugnare aliquem zelo vindictae propter pompam vel questum ad libidinem dominandi, sed propter honorem Dei et utilitatem ecclesie et amorem persone bellande. Si enim plus amo temporalia inimici quam eius prosperitatem, pecco contra regulas caritatis que docent diligere inimicos et reddere bonum pro malo ac sine personarum accepcione benefacere cuicunque. Tunc enim armamur armis lucis increase que solem suum facit oriri super bonos et malos ac pluit super iustos et iniustos Matthei V^o, 45.

Dificulty of waring justly. Et credo quod si istis armis fuerit tota christianitas induita, conflarent gladios suos in vomeres et lanceas

1. DG: *sibi soli*. 5. A: *sic deest*; ib. DG: *bellum deest*. 10. DG: *quod*; ib. II: *pugnaretur*. 15. D: *tenebrarum*. 20. DG: *expugnaturus*. 21. II: *qui indifferenter*. 23. D: *seminandum*; G: *servandum*. 24. aliquando; GH: *alium*. 26. A: *pugnat et*; ib. DG: *inimicam repellere*. 30. II: *Si autem*. 35. II: *qui solem*; ib. DG: *suum deest*; ib. II: *et pluit*. 36. ADG: IX. 37. DGH: *quod deest*. 38. DG: *euos deest*.

suas in falces, non exercitati ultra ad prelum, quia inter omnes artes videtur mihi difficillimum cum circumstanciis plene rectisificantibus aggredi bella huiusmodi, quia unico habente caritatis regulas centum desiderant. Si ergo apostoli et multi alii Christi discipuli reliquerunt omnia propter Christi consilia observanda, multo magis verus Christi discipulus sufferret rapinam bonorum suorum cum gaudio, antequam exponeret se in casu tam ambiguo offendendi, cum via Christi securior atque facilior tam plane patescat. Nam scienter obmittens Christi consilium peccat mortaliter.

Et patet quam cece arguunt bellatores: dicunt enim All injury need quod bellum est refugium ultimatum iusticie. Quando ergo deficiunt leges pro complemento iusticie, necesse est bellare, quia aliter remaneret iniuria impunita. Istud autem argumentum accusaret Christum et suos discipulos qui didicerunt pati iniurias, quando potuerunt tam legibus quam potentia vindicari.

Secundo istud argumentum non supponit alium cui honorifice servanda est vindicta et iusticie complementum et per consequens committit in Deum blasphemiam.

Tercio istud argumentum non recolit quomodo ex remissione iniurie secundum doctrinam Christi Matthei XVIII°, 35 accrescit meritum iuxta illud Matthei V^o, 7: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.*

Quarto non recolit quomodo pie remittens iniurias temporalium habet in eis ut sic clariorem titulum quam si contencionibus vel bellis seculariter ipsa acquireret; aliter enim apostoli non gratis desererent temporalia; quod magis est quam proximo remittere resistenti.

Quinto tales diffidunt de Christi consilio, dicentes quod ipsum executum mundum destrueret vel plus ponderant bonum privatum quam bonum ecclesie. Nam consilium et dislinicio scripture est quod per pacientiam iniurie et mititatem conqueritur mundus longe efficacius quam armis bellicis quoad universalem ec-

1. DG: *ad populum*. 4. *habente*: DG: *hunc*; ib. DGH: *regulas deest*.
 5. AD: *multi ceteri*. 9. DG: *in causa ambigua*. 10. ADG: *plane deest*.
 12. DG: *quanto cece*: H: *patet quomodo*; ib. D in marg.: *Argumentum fulcrum dicendum quod bellum est ultimum refugium iusticie sed tamen impugnat sic loquentes*. 13. DG: *ultimum*. 14. DG: *igitur*.
 15. 16. DG: *istud enim*: H: *istud ergo*. 19. D: *id*: G: *illud*. 20. H: *et deest*. 23. DG: *intervix*. 27. D: in marg.: *Relinquare temporalia et remittere iniurias est habere clariorum titulum ad illa*. 35. DG: *nascio*.
 36. H: *mititudinem*.

clesiam et pacem permanentem. Pugnantes ergo spernunt salubre Christi consilium et adherent mundi consilio.

Sexto tales pervertunt ordinem caritatis, cum omnis homo diligens se in Christo circumseptus multis generibus hostium, debet eis resistere proporcionabiliter ut sunt sibi propiores, periculosiores et in malicia plus nocivi. Sed sic est de hostibus spiritualibus, ideo magna cecitas foret eis dimissis procurare vindictam et odium de forinsecis inimicis, specialiter cum eis superatis alii non nocerent et superatis forinsecis ipsis vincentibus est victoria dampnabilis, cum sit vecors vesania. Primo igitur omnium pugnari debet contra carnem servituti anime mancipandam, ut labore, ieunio et aliis afflictionibus carnis moderatis. Secundo contra mundum consideracione despectiva temporalium et largitione elemosinarum: quo facto sedaretur bellum extrinsecum, cum finis eius sit secularis proprietas; et tertio contra diabolum devotis oracionibus et contemplacionibus procurando divinum adiutorium, et sic per primam medicinam contra duplex peccatum carnis acuitur intellectus ad cognoscendum quomodo debet Deo serviri, per secundam medicinam contra peccatum seculi, ut avariciam atque accidiam acuitur affectus ad operandum Deo placita. Et per tertiam medicinam contra triplex peccatum diabolicum acuitur utraque virtus anime ad perseverandum in debito Dei servicio propter spem mercedis retribucionis divine; et sic fortificatis armis lucis usque ad mortem ducitur armatus ad locum lucis perpetue perhenniter coronandus.

Ideo enim dicuntur *arma lucis*, quia sunt arma Christi qui est lux vera, illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum; secundo quia faciunt fol. lucem illam illustrare | sic armatum infundendo lucem 31 gracie, et tertio quia ducunt finaliter ad plenitudinem 35 lucis spiritualis et corporalis in patria.

1. DG: *igitur*. 5. H: *homo deest*; ib. ADG: *est multis*. 6. H: *difformiter in istis specialiter cum eis superatis*. 7. *propiores*: H: *proponiores*. 11. ADG: *noceret*. 12. DG: *sed Victoria*; ib. ADG: *sic cum* 13. H: *ergo*; ib. DG: *pugnare*. 18. DG: *quo finito sic daretur*; 19. 20. DGH: *procurandum*. 23. DG: *ut deest*. 23. 24. H: *avaria . . . accidat*. 21. H: *intellectus*. 25. DGH: *duplex*. 34. H: *istam*; ib. H: *lumen*. 36. DG: *patria etc.*

SERMO XXV.

*Per pacientiam et consolacionem scripturarum spem
habeamus.* Rom. XV°, 4.

Ut dicetur infra Sermone XXXIX° quomodo necesse est omnem hominem cum Deo mercari, emendo regnum celorum, sermoneque proximo dictum est quomodo induemur *arma lucis*, defendendo nos ab hostibus impedientibus huiusmodi mercandiam, iam restat mediante Dei gratia dicendum quomodo dictum regnum emptum cum stat in deposito erit contra adversarios defendendum. Et stat in tribus defensio, scilicet *in pacientia, in consolacione scripturarum et in spe premii*.

Dictum autem est alias quomodo ex ratione multiplici oportet hominem salvandum multipliciter pati, primo quia cum contraria contrariis curantur, homo autem lapsus est a Deo per presumptivam passionem, ideo oportet quod reducatur per contrariam humilem passionem. Ideo celestis medicus noster dominus Jesus Christus sicut et Baptista prece suus sumpserunt pro themate: *Penitenciam agite, appropinquabit enim regnum celorum.*

Item, post peccatum oportet hominem satisfacere Deo reddendo sibi aliquid quod pro statu innocencie non debuit, et illud non est nisi pena, cum omne preter penale plene debuisse Deo et solvisset in statu innocencie. Ideo Luce XXI°, 19 dicit Christus discipulis suis: *In pacientia vestra possidebitis animas vestras; aliter enim perditur anima nisi purgata passa fuerit.*

Item, omnis homo debet scire quod omnis passio hominis sive iusti sive iniusti est iusta et per consequens placens Deo. Sed omnis christianus debet placari in eo quod scit esse Deo placibile, ergo omnis homo debet

How the kingdom is to be kept when got.

He who is to be saved must suffer.

Pain is the only thing that we did not owe to God in the state of innocence.

1. A iu. marg.: *Sermo XXV: II: Sermo III,* 3. A: *Io. XXV.*
1. H: *XXXIX deest.* 6. D: *sermone quia sermone.* 9. D: *qua-*
ib. A: *dictum twice* 13. H: *autem deest;* ib. D in marg.: *i:*

Defensio in *| pacientia*
scripturis
in spe premii.

14. H: *omnem salvandum.* 15. H: *quod;* ib. DG: *cum deest.* 16. DG:
faccionem fictionem; H: *fictionem.* 18. ADG: *noster deest.* 19. H: *et*
prece suus Johannes Baptista. 19. H: *sumpserint.* 20. H: *enim deest.*
22. G: *Ideo post;* ib. D in marg.: 2 23. DG: *per statum.* 24. ADG:
et deest. 29. D in marg.: *Quare hominem oportet pati hic in via.*

1. Epistle for Second Sunday in Advent. Cf. infra Serm. LXI.
20. Matth. IV, 17.

paciēter sufferre quidquid sibi advenerit. Si enim iustus patitur, tunc passio sua est iusta quia meritaria; si est iniustus remurmurans, tunc iustum est quod in pena peccati tantum et amplius paciatur. Nec video quomodo christianus dicit effectuali oracione illud Matthei VI°, 10: *Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra*, cum remurmurat quod voluntas Dei est impleta.

Item, quilibet christianus debet servire Deo sub spe part of the service that we obtain from God, which we owe to God, quia aliter stulte se ipsum dampnificaret, et Deum suum offendere; sed Deus exigit pacientiam voluntariam pro ipso, ergo omnis christianus debet sic servire Deo. Ideo dicit beatus Petrus, I. Petri II°, 21: *Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum ut sequamur vestigia eius*. Ideo (ut alias dixi) impaciens est similis dolenti caput qui frontose currit contra turrim immobilem et recalcitranti contra gladium invincibilem, immo irruenti in gladium proprium, cum verbum Domini et vis eius vindicandi sint turris fortissima et gladius inflexibilis.

To suffer for Christ is easier than to take vengeance. Item, omnis positus in adoptione duorum quorum primum est facilis et melius, secundum vero est difficulter et peius, peccat in legem nature et per consequens in Deum dantem discretionem ad melius eligendum, dum eligit secundum; sed cum oportet omnem hominem pati penas vel iniurias vel aliter vindicare se ipsum, videtur quod omittens prius, melius et facilis, vindicando se ipsum est satius et peccator. Nam facilis est pati etiam penam mortis pro Christo quam vindicando se ipsum mori naturaliter, quia pena est minor et merces melior. Oportet enim omnem hominem ante mortem pati penam, sed penam gravissimam paciuntur mundo dediti in recessu a corpore et penam levissimam martyres in amore Christi accensi. Ideo una mors est undique reliqua melior. Unde Christus dicit Petro volenti vindicare magistrum et se ipsum Matthei XXVI°, 52 et Joh. XVIII°, 10: *Mitte gladium tuum in raganam; omnis enim qui gladio percūtit gladio peribit*, hoc est, si

2. DGH: *sua deest*; ib. H: *et meritaria*. 3. H: *est deest*. 5. D: *effectualiter*. 6. D: *tua deest*. 6, 7. D: *remurmurant*. 8. H: *christianus deest*; ib. D in marg.: 4. 10. DG: *et deest*. 12. DG: *igitur*; ib. AH: *serve Christo*. 13. D: *Petri deest*; H: *primo et secundo*. 14. H: *sequamini*. 15. D in marg.: *impaciens*. 19. DGH: *sunt*. 20. D: *Pro pacientia* in marg. inf. 23. ADG: *distincionem*. 25. H: *aliter deest*. 26. DG: *et melius*; ib. A: *et facilis deest*. 29. Codd.: *maior*. 35. ADG: *vindicare se et magistrum*. 36. DG: *et Joh. XVIII deest*. 37. A: *enim deest*.

iniuste percutit vel gladium auctoritate propria accipit,
perbit divino iudicio.

Item, cum omnes nos tenemur sequi Christum et
suos milites precipuos in via morum, sed virtus precipua
est pacienza, videtur quod exemplo sanctorum debemus
armari pacienza. *Christus* enim secundum beatum
Petrum, I. Petri II°, 23 *cum malediceretur non maledi-
cebat, cum pateretur non comminabatur, sed gratis tradebat*
se Pylato iudicanti ipsum iniuste, et sic passi sunt beatus
Job et alii Christi pugiles, scientes quod omnis tribulacio
que iusto contigerit est medicina summi medici; ille
ergo foret stultus et ingratis paciens, qui in tanta im-
digencia resistit medele tanti medici; unde Apoc. III°, 19:
Ego quos amo arguo et castigo; unde secundum rationem
17 Jeronymi et beati Gregorii XX°. Moralium cap. quarto
Fol. si per l sona vel populus duraverit in peccato et non
31.3³ obstante hoc cuneta adveniunt sibi prospere sine tribu-
lacione, signum est quod celestis medicus reliquit eum
tamquam desperatum et viciis induratum. Est enim
20 persecucio stimulus Dei misericordiam implorandi, quia
Psalmo CVI^o, 6 dicitur: *Clamarerunt ad Dominum, cum
tribularentur;* secundo est medicina spem temporalium
relinquendi, et tertio est flagellum oculum et vicia relin-
quendi. In talibus rationibus stabiliti sunt sancti et
25 sapientes utriusque testamenti, cum scribitur Pro-
verb. XII°, 21: *Justum non contristabit quidquid ei
acciderit;* ymmo cum complacencia hominis de omni
eventu facit eum in voluntate deiformem et per conse-
quens *bene voluntatis,* sequitur quod facit eum pacificum.
30 cum Luce II°, 14 scribitur: *In terra pax hominibus bene
voluntatis.*

Nec video quod sine tali pacienza quietabitur viator, The worldly
sed erit sicut arundo cum vento instabiliter circumducta.

Arundo enim fundatur in luto, cavatur in stipite et habet
35 flabellum in capite. Sic affecio mundanorum luto infi-
gitur, stabilimento virtutum intus sunt vacui et per-

Christ and the
saints have set
us an example
of patience.

1. DGH: *ref. deest.* 7. H: *I. deest.* 9. H: *indicanti se.*
11–13. ADG: *ille ergo — medici deest.* 15. DG: *H. Moralium.*
17. H: *ei prospere.* 10. DG: *et deest A: a rictis.* 21. D in marg.:
Persecucio | stimulus
| medicina
flagellum.

23, 24. A: *et tertio — relinquendi deest.* 23. H: *ociosum.* 27. H: *fla-
cacia.* 28. H: *deformem.* 28, 29. DG: *consequitur.* 32. H: *video
deest: ib. D: quietabatur.* 35. DH: *labellum.*

15. S. Gregorii Moralium, lib. XXVI, cap. XXI.

consequens stulte ad imitacionem rei cui afficiuntur instar arundinis agitantur.

Three kinds of patience.

Habito quod est voluntarie paciendum propter Christum et non involuntarie tamquam maleficus vel voluntarie propter applausus aut terrestria, restat videre de tribus speciebus pacientie. Est enim pacientia vincens carnem, pacientia vincens mundum et pacientia vincens dyabolum. Pacientia contra carnem est pati penalitatem ieiunando per carnis macerationem; pacientia vincens mundum est pati iniurias in ablacione et rapina temporalium; et pacientia contra dyabolum est pati obprobria et contumelias propter Christum.

1. Conquering the flesh.
This consists in so ordering the body that it shall be fittest for Christ's service.

Quoad primum de tanto precise debet homo pati esuriam, sitiim, frigus et alias penalitates, de quanto disponunt carnem ut apieius subiciatur anime in servicio ad eius salutem tendente. Et (si non fallor) quandocunque quis peccat est propter defectum regiminis corporis vel insuperhabundancia nutrimenti sui vel (quod rarius accidit) in defectu, quia si caro se haberet in gradu equalitatis ad serviendum spiritui, nec in cogitatione nec in locuzione vel opere preteriret regulas legis Christi; nam quantum ad cogitationem de qua maxime videtur philosophis constare quod anima coniuncta corpori intelligit convertendo se ad fantasmata, et si corpus nunquam fuerit discrasiatum non plus eliceret homo cogitationem inordinatam quam in statu innocencie in locuzione et opere, et non peccaret homo per adiutorium corporis nisi pro defectu mancipacionis eius servituti anime.

Special care needed against sins we have been guilty of.

Unde supposito peccato ratione peccati carnis debet homo castigare carnem pro illo peccato preterito, eciam ad cautelam ultra quam oporteret peccato non perpetrato, ne propter defectum castigationis consimile postmodum perpetretur. Sic audivi de quodam strenuo rege Sarraceno qui licet secta illa non potet nisi aquam ex petulancia que in rege raro punitur potavit omne genus potus delicati. Et sic ex vino vel mero ineptius dedit temerarium iudicium; vino vere digesto et per-

4. DG: *malificus* 5. G in marg.: *Nota* 6. D in marg.: *Paciencia triplex. Nota.* 14. H: *et frigus.* 16. G in marg.: *Nota;* D in marg.: *Defectus regiminis corporis in nutrimento causat vecuum.* 21. DG: *rel.* II: *nec locuzione.* 23. H: *constat.* 24. A: *corpus deest.* 25. ADG: *fuit;* ib. DG: *decrastinatum.* 27. DG: *in opere;* ib. DGH: *nec peccaret.* 29. D: *peccato peccato;* G: *peccato preferito;* *reclusus;* *perpetrato.* 30. H: *isto peccato.* 31. DGH: *ista;* ib. D in marg.: *Nota de rege Sarraceno quare obligavit se bibere aquam.* 35. G: *raro permittitur.* 36. A: *rino rel deest;* H: *rel mero deest.*

cepto errore iudicij submisit se populo occidendum et pepigit pro suo scelere perpetrato se non potatum nisi aquam. Si ergo rex paganus ad imperium Machometi tantum punivit corpus suum propter gulam, quanto magis pius christianus ob amorem Christi tantum detestantis peccata et sufferentis pro nobis penalitates atque ieiunia tolleret occasionem inde peccandi ex gula perpetrata. Unde (si non fallor) crapula et sollicitudo mundi circa propria est causa quare infideles tantum hodie superant christianos. Oportet enim eos superare virtutibus et observancia legis Christi precipientis Luce XXI°, 34 cavere a *crapula* et a mundi sollicitudine. Quomodo queso utiliter superaret hostes forinsecos qui iacet superatus a carne propria et per consequens a diabolo captivatus? Istam pacientiam pene carnis supereminenter habuit sanctus Nicolaus cuius festum hodie alicubi celebratur, cum in etate infantili lactens ubera noluit quarta feria et sexta nisi semel percipere lac maternum. Et indubie continuavit istam macerandi suetudinem, cum annos discretionis contigerit, quia legit illud Prov. XXII°, 6: *Adolescens iuxta riam suam graditur, eciam cum senerit non recedit ab ea.*

Secundum genus pacientie stat in tolleracione iniurie quoad temporalium ablacionem; que pacientia si esset hodie stabilita in ecclesia regulariter ut deberet, cessarent bella corporalia inter christianos, cum radix omnium illorum sit libido dominandi ac avaricia. Moveret autem ad istam pacientiam exemplum Christi et sanctorum, spes premii et periculum repetendi. Christus autem per Petrum solvit didagma cesari, subiciendo se terreno principi (ut patet Matthei XVII); Christus quando Samaritani negaverunt sibi de suis vite necessaria, dixit apostolis vindictam petentibus ut ignis de celo descenderet destruens sibi injuriantes: *Nescitis, inquit, cuius spiritus estis* Luce IX°, 55; Christus eciam quoad bona nature gratis submittens se iudici con-

^{2.} Conquering
the world, by
patience under
loss of temporal
goods.

2. H: *pepergit*; ib. DG: *suo perpetuo*. 6. AG: *peccatum sive peccata*. 7. DG: *toleraret*. 8. DG: *perpetua*; ib. D in marg.: *Crapula et sollicitudo est causa cur hodie pagani superant christianos.* 10. DG: *non superare*. 12. H: XXII. 16. DG: *hodie deest*. 18. DG: *et sexta*. 20. DG: *distinctionis*. 20, 21. ADG: *qui legit*. 22. DG: *et cum*. 23. D in marg.: *Secundum genus*. 27. H: *istorum*; ib. H: *atque*. 28. DG: *illam*. 32. G: *negociaverunt*. 35. DG: *Luce XIV.*

16. Festum sancti Nicolai et dominica secunda Adventus anno 1383 in eundem diem concurrerunt. Cf. Serm. pars I, pag. XXX.
17. This story of St. Nicholas is told in the lesson for his day.

dempnandum, dixit Petro volenti vindicare quod *mitteret gladium suum in vaginam*. Nonne hic est contrarius Christo quia legi ac doctrine sue qui profitens se summe et immediatissime gerere vicem Christi in terris, et tamen ubi Christus fugit regaliam, iste maxime siti-bunde prosequitur; ubi Christus precepit mittere gladium in vaginam eciam in defensione cause iustissime, ille precipit vibrare gladium, spoliando pauperes ecclesias pro satellitum stipendiis, subtrahendo Dei servicium pro acquirenda dominacione monstruosa; ubi Christus im-pedivit vindictam ab iniustissime detinentibus sibi vite necessaria, hic severe excommunicat pro bonis super-fluis et non suis ad sustinendum pompam seculi? Ideo patet quod si quis est huiusmodi, hic est subdolus Antichristus et per consequens omnis sibi consciens in istis.

This patience
will be greatly
rewarded.

Moveret secundo ad paciendum dictam iniurium *spes premii*, cum quilibet deberet credere ex scriptura quod humiliiter pro Christo paciens auferri hec temporalia recipiet virtutem et gloriam a Christo qui est infinitum prestancior quam eadem temporalia; quod Christus docet Matthei V^o, 40: *Si quis, inquit, aufert a te tunicam, da ei et pallium*; et si aufert a te bona gracie ut virtutis que proprius et utilius insunt homini quam temporalia que sunt ut pallium, da ei temporalia antequam perdas tunicam virtutum. Unde (ut dixi sermone proximo) non est color christiano expugnandi quemquam pro temporalibus nisi gratia corripiendi eum et per consequens pro amore sui urgente ad castigacionem; quod non pertinet clero sed laicis a clero instructis. Non ergo propter fastum vel honorem mundanum suum continuandum debet sacerdos Christi procurare contencionem vel expugnacionem divitium, cum debent in persona propria esse pauperes instar Christi.

Tercio moveret timor erroris tenere partem alteram securam; nam eo ipso quo quis pugnat vel repetit

2. A: *Non hic*. 3. H: *qui legi*: ib. II: *qui deest*. 4. H: *Christi deest*. 5. DG: *regalia, ille*. 6—8. H: *mittere — precipit deest*. 8. II: *spollarit*; ib. I: *pauperes twice*. 9. DG: *prosatulum*. 10. H: *per-quirienda*. 11. D in marg.: *Contra bella maxime clericorum*. 13. ADG: *idem deest*. 14. ADG: *quod deest*; ib. DG: *hic deest*. 16. DG: *hic in istis*. 19. DGH: *pacienter*. 23. H: *et virtutes*. 30. DG: *a clero deest*; ib. DG: *instinctis*. 31. DG: *aut*. 33. DG: *vel deest*; ib. DG: *vel divitium*. 33, 34. DGH: *persona sua*. 34. H: *Christi deest*.

1. Joh. XVIII. 10.

temporalia plus pro amore corum quam pro amore persone quam persequitur, ut sic peccat, secundum aliam viam appropinquatur perfectioni paupertatis et per consequens verius acquiritur bonorum dominium, et meretur paciendo iniuriam, et sic in pace possidet animam propriam.

Unde tertium genus pacientie stat in tolerancia passionum et obprobriorum propter Christum. Ad hoc enim moveret exemplum ducis tocius exercitus christiani qui prius in se ipso gustavit calicem passionis acerbissime et nobis gustandum propinavit, cum *per multas tribulaciones oportet nos introire in regnum Dei*, Act. XIV°. Nam ad hunc finem oportuit prius Christum pati et ita intrare in gloriam suam. Cum ergo Dei filium oportuit per artam et angustam viam intrare in gloriam, qualis aut quantus es tu qui putas te per carnis illecebras pervenire ad eternas delicias, cum testante Jeronymo epistola CXIV^o ad Julianum, *difficile ymmo impossibile est ut et presentibus et futuris quis fruatur bonis, ut et ventrem hic et ibi mentem reficiat, ut de delicis transeat ad delicias, ut in utroque seculo sit primus, ut in celo et in terra appareat gloriosus*.

Secundo moveret inferioritas condignitatis nostre tribulacionis temporalis, quia ut dicitur Rom. VIII°, 18: *Non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis*.

Moveret tertio mortificacio carnis proprii nostri domestici inimici ne nostra dominetur iniquitas; quod fit potissime cogitando qualis fuerit in ingressu, qualis est in progressu et qualis erit in egressu. Nichil enim reprimit plus carnis illicitos appetitus quam cogitando qualis erit mortua.

Moveret etiam mundi instabilitas que velut luna vel mare continue est in cremento vel decremento, in fluxu vel refluxu, instar viacionis hominis qui nunquam in eodem statu permanet.

3. A: *appropinquat perfectioni*. 9. DGH: *christianitatis*. 12. DG: *in deest*; ib. DG: *Act. XIV deest*; ib. Codd.: *nos deest*. Addida: 13. ADG: *prius deest*. 11. DG: *introire*; ib. G: *igitur*. 16. D: *per car's*. 17. DG: *introire ad*; ib. D in marg.: *Jeronymus*. 20. A: *in delicis*; G: *inde deliciis*. 21. DGH: *et in utroque*; ib. DG: *seculo deest*. 23. D in marg.: 2. 24. DG: *I Rom.* 27. D in marg.: 3; ib. *carnis corporis*. 27—29. DG: *proprię — potissimum deest*. 30. DG: *et quam vilis*. 33. D in marg.: 4; ib. DG: *qui refut*. 34. H: *est deest*. 35. DG: *in refluxu instar ricio*; H: *riatoris*.

11. Act. XIV, 21. 18. S. Hieronymi Epistola CXVIII, ad Julianum, tom. I, pag. 798.

3. Conquering
the devil, by
suffering
reproach for
Christ.

Et moveret intimius certitudo mortis et incertitudo hore mortis, cum nichil cercius morte et nichil ^{Fol.} _{314^b} incius hora mortis.

Sed moveret finaliter amor et desiderium supernorum ac contemptus terrenorum et per consequens undique principaliter moveret amor et honor Dei. Et in isto desiderio et mundi contemptu ac tollerancia passionum tamquam turris fortissima nos protegat, defendat et iuvat consolacio scripturarum.

*Scripture
console us in
trouble.*

Unde quoad consolacionem scripture patet quod nemo suffreret dictam tribulacionem nisi habeat ex scriptura consolacionem. Est autem consolacio ex sermone Domini in monte Matthei V^o, 10: *Beati qui persecucionem paciuntur propter iusticiam, quoniam ipsorum est regnum celorum.* Est autem scriptura sacra turris fortissima cui firmiter innixi per fidem et amorem impellantibus adversariis quibuscumque trahere nos ad malum vel flectere non valebunt, nisi ipsam gratis consenciendo adversariis et succumbendo inimicis peccando relinquamus, et ultra quantumcumque impetant nos inimici, subtrahendo carnis solacia, ingerendo tribulaciones et obprobria, consolacionem habemus ex hac scriptura quod *fidelis Deus qui non sinit nos temptari ultra illud quod possumus scilicet resistere sed facit cum temptatione prouentum ut possimus sustinere* (1 Cor. X^o, 13); et secundum testimonium beati Petri *Deus omnis gracie qui vocavit nos in eternam suam gloriam in Christo Iesu modicum passos ipse perficiet, confirmabit solidabitque* Petri V^o, 10. Debemus igitur esse certissimi et ex illa certitudine consolati quod pocius celum et terra et omnis creatura in nichil verteretur quam quod verba Dei et lex Christi in uno iota vel apice preteriret vel a veritate deficeret, testante ipsa veritate Luce XXI°, 33: *Celum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt*, et Matthei V^o, 18: *Jota unum aut unus apex non preteribit a lege, donec omnia fiant;* ideo dicit Apostolus Rom. IX°, 6: *Non enim excidit verbum Dei.* Ideo pristis promittit Salvator Johannis XVI°, 33: *In mundo pressuras habebitis sed confidite quia ego rici mundum,*

1. D: *moveatur*; ib. D: *intimerius*; G: *intimus.* 4. D in marg.: 6.
6. DG: *et deest.* 10. D: *Unde habeat ex scriptura consolacionem.*
11. H: *suffert.* 13, 14. *Faciuntur*; H: *persecuntur.* 15, 16. A: *cum firmiter.* 17. H: *quodcumque.* 18. A: *gratis deest.* 19. A: *et deest.*
20. Codd.: *impetrant.* 23. H: *scilicet deest.* 25. A: *I, 10 sic.*
28. DG: *I Petri II:* ib. H: *ergo.* 29. H: *ista.* 30. A: *vertetur.*
31. A: *verbum.* 31. A: *apice vel deest.* 33, 34. AH: *transient.*
34. DGH: *et deest.* 36. H: *Jo. IX.* 37. DGH: *Joh. XVII.* 38. DG: *considerate.*

Super quo dicit beatus Augustinus De Verbis Domini, Sermone XX°: *Fratres, inquit, mei obsecro vos, attendite scripturas sacras, si aliquid dixerunt et aliter accidit quam dixerunt; necesse est ut usque in finem sic fiat quemadmodum dixerunt. Non nobis promittunt scripture in hoc seculo nisi tribulaciones, pressuras, angustias, augmenta dolorum, habundanciam temptationum, sicut et ipse Dominus in evangelio dicit: In mundo pressuras habebitis Joh. XVI°, 33.* Hec ergo consolacio scripturarum in fide fundatur et in spe elevatur, donec percipiamus in spe quod promittit.

Differunt autem inter se fides et spes. Spes vero, ut distinguitur contra fidem, respicit bona speranti futura. Fides vero est de preteritis, presentibus et futuris, tam bonis quam malis, pertinentibus et impertinentibus. Omnis itaque viator debet habere spem confidendo in bonis operibus, quia frustra sperat de premio qui non premitit meritum. Sicut enim non competit Deo bono punire hominem sine suo demerito precedente, sic non convenit Deo iusto premiare hominem sine suo merito ipsum premium precausante; cum enim meritum et premium dicuntur relative et cum relativa posita se ponunt et perempta se perimunt (ut patet in Predicamentis), sequitur quod si meritum non est, eius premium non est. Ideo non presumamus ut filii ingratiti de bonitate Dei nostri, sed dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes et spe firma premium expectemus. Igitur ex hac scriptura infallibili consolati in prosperis simus cauti et in adversis securi et in procellosis maris huius mundi amfractibus per anchoram spei tranquilla expectacione firmati, scientes secundum beatum Jacobum *quod probacio fidei nostre pacientiam operatur; pacientia vero opus perfectum habet.* Licet autem (ut testatur Sapiens Proverbiorum XIII°) *spes que differtur*

Difference
between faith
and hope.

1. H: *dicit deest;* ib, DG: *beatus deest;* ib, AD in marg.: *Augustinus.*
3. DGH: *si aliquid refellerunt, si aliquid.* 4, 5. A: *necesse — dixerunt deest.* 5, 6. DG: *scripture quod;* ib, D in marg.:

Scripture promittunt tantum { *tribulaciones,*
 { *pressuras,*
 { *angustias.*

6. H: *tribulaciones deest.* 6. DGH: *Joh. VII; AH; Joh. XVII.*
10. DE: *precipiamus.* 11. DGH: *vero deest.* 15. DGH: *quam de.*
18. DGH: *Domino.* 19. ADG: *suo deest.* 22. A: *relative;* ib, H: *cum deest.* 23. A: *et deest.* 28. H: *ergo ex.* 29. H: *et deest.*
26. 30. DG: *procellosis.* 31. H: *beatum deest.*

1. Si, Aug., Opp., tom. V, Pars. II, pag. 126. 32. Iac. I, 3, 4.
34. Prov. XIII, 12.

affligit animam, tamen consolacionem recipimus ex promissione verbi Veritatis que mentiri non potest; quod si fecerimus finaliter que precepit, salvi erimus ab ira per ipsum; promittit enim nobis Johannis XIV°, 15: Si diligitis me, mandata mea servate. Et sequitur posterius probacio dilectionis: Qui habet, inquit, mandata mea et servat ea, ille est qui diligit me, diligitur et a Patre meo et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus; quod nobis concedat omnipotens Pater et Filius et Spiritus Sanctus. Amen.

10

SERMO XXVI.

Deus autem pacientie et solacii det vobis id ipsum sapere in alterutrum, ut unanimes uno ore honorificetis Deum. Rom. XV°, 5.

We must suffer willingly. Constat quod per pacientiam et tribulacionem et consolacionem premiorum prosperatur | vita presens Fol. 314^e progrediens et accrescens quoisque pacientia convertatur in perfectum dominium, quia in regnacionem perpetuam super totum universum et consolacio in spe fundata convertatur in plenum gaudium. Cum enim homo sit due nature, oportet quod sicut fuit accione corporis inobediens, sic redeat et fiat passione corporis meritoria Deo obediens. Nichil enim est quod homo solvere potest Deo post lapsum quod in statu innocentie non debuit nisi nuda pacientia tribulacionum. Ideo quidquid fecerimus meritorie, oportet quod fiat cum pena voluntaria. Non enim sufficit nudum pati, cum hoc competit latronibus et inimicis, sed oportet, sicut natura superbiendo presumpsit honorem Dei, sic debet humiliando se subicere ad honorem Dei. Nec sullicter miles Christi in labores tam anxios nisi haberet solacium de labore. Sic ergo celestis medicus in primo adventu fecit emplastrum in utero virginali ad meden-

1. GH: *recepimus.* 2. A: *verbi deest.* 6. ADG: *comprobacio.*
 7. A: *diligenter d.* 9. AH: *concedat etc.* 11. A in marg.: *Sermo XXVI.*
 14. Cod.: *Joh.*; AH: *Joh. XV*; DG: *Joh. XIV*; ib. D in marg.: *Rom. XV.*
 15. A: *el deest before tribulacionem;* ib. A: *tribulacionum.* 21. D: *duplicis;* ib. G: *oftuit;* ib. A: *occasione.* 22. A: *illa sic passione meritoria Deo.* 23. D in marg.: *Pro pacientia per totum;* ib. DGH: *meritoria deest.* 24. A: *post baptismum.* 27. DG: *pena meritoria voluntaria;* H: *cum plena voluntaria;* ib. DGH: *mundum;* ib. G: *pati deest.*
 28. ADH: *competit.* 29. DGH: *naturaliter.* 26, 30. G: *sic — Dei deest.*
 32. DG: *igitur.* 33. A: *emplastrum.*

6. Joh. XIV, 21, 23. 11. Epistle for 2nd Sunday in Advent.

dum naturam infirmam, de qua Isaie I^o dicitur: *Omne caput languidum et omne cor mereus, a planta pedis usque ad verticem capitum non est in eo sanitas.* Jam vero in secundo adventu visitat nos per graciam, insfundendo pacientiam et consolacionem, ut sic destructa vel mitigata infirmitate sufficiamus servire sibi unanimititer ore uno; et sic in tertio adventu continuato bono regimine percipiamus perpetuam salutem mentis et corporis; et ille processus sermonis.

10. Pro primo quod est *paciencia* est notandum quod impossibile est hominem pati nisi iuste, quia si perseverat in caritate paciendo propter iusticiam, tunc passio sua cum sit meritoria et tam Deo accepta erit iusta, sicut fuit passio Christi quam Judei nequitur 15 intulerunt. Si autem paciens remurmurat et sic iniustus, cum non sit possibile aliquam penam corporalem ad plenum punire minimam iniusticiam, quod iustum sit peccatorem tantum pati et amplius; in illa conclusione instructi sancti omnes tribulaciones contin- 20 gentes equanimiter pertulerunt et cum beato Job Deum devocius laudaverunt; unde impaciens est similis infirmo dolenti caput qui contra turrim immobilem precipitanter curreret caput infirmum collidendo; ex quo nimis causaretur capitum infirmitas et sensuum turbacio. Qui- 25 cunque autem impacienter perturbatur propter tribulaciones sibi contingentes, habet rationem (que est caput anime) languidam et dolentem et currit contra invincibilem Dei iusticiam murmure offendendo. Justicia enim Dei ordinat invincibiliter omnem penam; unde iratus 30 animus et talis pene impaciens habet omnes sensus turbatos et sic quod appetendo vindictam incidit in superbiam et omnia genera peccatorum. Et quidquid fecerit ex cecitate mentis, vergit sibi ad detrimentum, cum reverberando contra invincibilem veritatem (que 35 est petra scandali) cadit retrorsum in terram cum captoribus Christi (Johannis XVIII°). O magna cecitas sic remurmurare contra iusticiam nuncium Domini quem impossibile est prohibere, sed gratanter acceptando ce-

We cannot
suffer above
our deserts.

1. H: *I deest.* 5. DG: *distracta.* 9. H: *iste.* 11. A: *est deest.*
13. 14. DGH: *est iusta.* 15. 16. et sic *iniustus;* sc. est; H: *sit iniustus.*
17. DG: *iusticiam debetur enim quod fustum;* H: *sequitur enim.*
18. H: *ista.* 20. DG: *et deest.* 25. H: *pacienter.* 37. A: *Deum.*

1. Is. I, 5, 6.

deret pacienti ad medelam et gloriam, quia Apocal. III°, 19: *Ego quos amo arguo et castigo, timentibus autem Deum et acceptantibus eius nuncium omnia cooperantur in bonum* Rom. VIII°, 28. Ideo simile est de talibus impacientibus et de recalcitrantibus contra gladium inflexibilem, contra quem de quanto quis impetuoso recalcitrat de tanto gravius se vulnerat; unde si ista medicinalis virtus pacientie saperet christianis in alterutrum, deficerent contenciones, emulaciones, bella et dissensiones, cum sufferendo insipientes per pacientiam fieret *pax*¹⁰ *hominibus bone voluntatis.* Unde Matthei V^o, 9 dicitur: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur;* filii Dei quia reservant patri celesti vindictam zelantes pro eius honore, ut grati filii, imitatores Christi pacientissimi, qui *cum malediceretur non maledicebat, cum pateretur non comminabatur, sed gratis tradebat se ipsum Pilato*¹⁵ *se iniuste indicanti* (ut dicitur I^a Petri II°).

Folly of wrong-doing. O supina stulticia! patente semita de qua certi sumus quod servando pacientiam quietaretur animus in via et servaretur immensum premium in patria, patente²⁰ vero alia via qua impacienter machinando vindictam anxie turbaretur animus in via et assistente ambiguitate inpresenciarum de victoria servaretur indubie pro futura pena perpetua; eligere ergo hanc secundam viam difficilem et perplexam foret stulticia. Indubie hec est²⁵ via obstinati luciferi secundum quam viam homo turbatus perdit omnes vires anime quoad efficaciam meritorie agendi et se ipsum cruciat hic et in fine. Ideo signanter dicit Veritas Luce XXI°, 19: *In pacientia restrra possidebitis animas vestras;* et econtra: *Qui a mat animam suam,* hoc est se ipsum apparere animosum, ut faciunt se vindicantes, *perdet eam* (ut dicitur Joh. XII°, 25), quia pugnat cum summo iudice orbis terrarum contra taliter insensatos, ut patet in evangelio hodierno in quo dicitur quod *arescentibus hominibus a gracia pre timore mundano, humano et servili erunt signa in celestibus crucianca et in terris pressura gencium pre confusione contencionis sonore pro temporalibus.* Mare enim vocatur

Fol.
314⁴

1. H: *et gloriam deest;* ib. H: *quia scribitur.* 5. H: *de deest.*
9. A: *bella deest.* 13. DG: *bellantes.* 15. DG: *non maledicebat deest.*
18. DG: *simus.* 21. DG: *que.* 22. H: *et deest.* 24. D: *igitur:*
H: *vero;* ib. DG: *tercam.* 25. H: *imperplexam.* 31. A: *sese ipsum:*
ib. DG: *timosam.* 38. D: *severe pro.*

10. Lucae II, 14. 11. I. Petri II, 23. 25. Lucae XXI, 25, 26.

mundus tumultuans peccato fetens, livore fervens, insultu fluctuans, in temporalibus decrescens, in quo potencior piscis devorat debiliorem, in quo etiam mortuus mundo non sinitur quiescere, cum desert thesaurum habencium anchoram spei ad celestem patriam, cum mali bonis proficiant. Quo contra infirmus pacienter se committens regimini celestis medici, sciens quod non potest tali desicere qui habeat lucrum beatitudinis infinitum melius quam tribulacio foret mala iuxta illud Apostoli Rom. VIII°, 18: *Non sunt condigne passiones huīus temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis, libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut in me ipso inhabet virtus Christi.*

Et hoc solacium superadditum pacientie spem nostram corroborat iuxta illud Rom. XV°, 4: *Per pacientiam et consolacionem scripturarum spem habeamus.* Omnis enim qui habet hanc spem sanctificat se ipsum, hoc est, confirmat et corroborat ad longanimiter tolerandum. Hoc enim est unum genus martyrii, ut patet de sancto Johanne Evangelista Matthei XX°, 23: *Calicem quidem meum bibetis.* Est enim calix in manu Domini habens in superiori vinum merum quod potant qui libenter gloriantur in infirmitatibus; per hoc enim sunt preclaro calice divini amoris inebriati; est secundum poculum in dicto calice mixtum de mero et turbido quo potantur infirmi qui hora tribulacionis turbati decidunt a pacientia et post penitendo ad pacientiam humiliter resurgent. Est tertio fex eius que non potest esse exinanita de qua oportet quod bibant omnes peccatores terre (ut dicitur Psalmo LXXIV°); nam sepulti in inferno *turbabuntur timore horribili* (ut dicitur Sap. V^o, 2). Unde Christus consolans suos discipulos a discipulis diaboli persecutos Matthei V^o, 12: *Gaudete, inquit, et exultate. Ecce enim, merces vestra multa est in celo.* Hoc quarto poculo inebriabuntur carissimi in celo, ut dicitur Cant. V^o, 1: *Bibi vinum cum lacte meo.* Sic autem quietati in animo honorificant Deum unanimis uno ore, quia confederati unitivo vinculo caritatis.

This
consolation
strengthens our
hope

2. II; et temporalibus. 4. ADG; et cum. 8. A: *debeat lucrum.*
12. A: *gloriabitur;* ib. A: *meis deest;* ib. ADG: *me deest.* 13. H: *ipso deest.*
15. A: Joh. XV; DG; Rom. III. 24. est; G: et. 25. DG: *mixto.*
29. H: *qua;* ib. G: *turbaturi.* 28. ADH: *examinita.* 31–33. H: *Unde –*
Matth. V deest. 34, 35. H: *Hoc – celo deest.* 36. G: *Cant. IX.*

12. II. Cor. XII, 9. 37. Rom. XV, 6.

The wrathful
shew want of
faith:

Omnis enim tales ad unum finem tendunt, scilicet ad honorem unius Dei propter unum finem beatitudinis, quo contra seminantes impacienter discordias inter fratres habent tot animos quot affectiones inordinatas et tot deos quot creaturas preponunt indebito Deo vero.⁵ Ideo nimurum tales repugnant contradictorie sibi ipsis; et sicut boves indomiti in aratro vel canes cecati in sacculo offendunt in se ipsos reciproce et tamquam malleus et incus reciproce se consumunt; omnis enim peccator est contrarius sibi ipsi, quia corpus pugnat contra spiritum et econtra; ymago quoque Dei in anima dicit naturaliter quod ad similitudinem Dei sit facta, sed deturpans peccatum contradicit, cum memoria maculatur infidelitate. Nam quicunque non affectuose credit Dei bonitatem atque severitatem est infidelis, cuiusmodi est omnis iracundus aut impaciens. Si enim tantum crederet remuneracionem Dei commissa sibi causa quantum credit lucrum ex propria victoria, tunc eque vel plus quia facilius in illa consideret vindicatione propria dimissa. Cum ergo de hoc lucro non habet fidem sed opinionem, sequitur quod multo magis de remuneracione Dei non habet fidem; et sic est infidelis, quia secundum Apostolum Heb. XI⁶, 6: *Accedentem ad Deum oportet credere quia est et remunerator bonorum sit.*

and are tainted
with despair,
since they have
lost hope in
God's aid.

Secundo maculatur racio desperacione, cum in effectu desperat quod Deus retribuet servis suis magnifice secundum suum dominium beatitudinem pro labore momentaneo, ac si crederet quod diabolus et sui complices sunt Deo nostro forciores, vel aliter quod Deus noster foret immemor vel ingratus. Nam si assit Deo nostro potencia, cogitacio et voluntas iuvandi servum suum, nulli dubium quin tunc iuvat.

Tercio si sedatur voluntas invidia opposita caritati, quis (togo) perfecte diligens Deum ex toto corde et sciens quod data tribulacio sit de Dei beneplacito non gratauerit vellet conformiter cum Deo? audeo dicere quod talis imperfecte Deo diceret: *Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra,* quia animus sermonibus con-

1. A: *fine.* 1, 5. D: *quos.* 5. D: *indebito.* 11. G: *ymo quoque;*
A: *ymago pue.* 12. A: *quo ad similitudinem.* 13. D in marg.: 1.
23. DH: *Heb. II.* 24. DH: *est et deest;* ib. D: *sit deest.* 25. D in
marg.: 2; ib. II: *in deest.* 27. DG: *sum deest.* 30. DG: *superavil.*
33. AH: *si deest;* ib. DG: *ledatur;* ib. D in marg.: 3. 35. II: *Deo
beneplacita et.* 38. AH: *quit deest.*

tradicit, cum displicet sibi de implecione voluntatis patris sui. Talis ergo *vir duplex animo inconstans est*
 Fol. 315* *in omnibus viis suis*, ideo non impetrat illud quod petit,
 offendens contra iusticiam. Sed necesse est christianos
 laudare Deum *uno ore*, quod faciunt precipue, si virtuose
 moderant linguam suam, quia Jacobi III°, 2 dicitur:
Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir; si autem
 offendit totum corpus operacionum inficitur, quia
 Jacobi I^o, 26 dicitur: *Si quis putat se religiosum esse*
non refrenans linguam suam, huius vana est religio.

Ponit autem beatus Jacobus triplex exemplum de in-
 domacione lingue. Primum est quomodo parvo freno
 possumus ad votum circumducere equum fortissimum,
 et tamen linguam vix potest aliquis refrenare, ecce maior
 15 inobedientia hominis quoad linguam propriam Deo suo
 quam est inobedientia equi vel alterius bestie homini:
 nam leonem et omnem feram potest homo domare
 ligacione, verberacione vel famelicatione, linguam autem
 domare vix potest aliquis; ideo cum virtus consistit
 20 circa difficile et illa difficultas originatur a peccato,
 patet quantam operam daremus ad moderandum mem-
 brum tantum intoxicans.

Secundum exemplum beati Jacobi est de parvo guber-
 naculo quo navis in alto dirigitur et illo deficiente navis
 25 fluctuat in incerto, quounque ventus impulerit nauta
 invito; sic quis refrenare nescit linguam est navis
 diaboli dicens spiritum quounque vento superbie in
 Caribdim. Unde frenum lingue est signum quo spiritu
 insidente iumentum sit ductum, et sic multi sumus sicut
 30 equus et mulus quibus non est intellectus.

Tercium exemplum Jacobi est de modico igne qui
 comburit domos, silvas et quotlibet magna, sic vicium
 lingue invidia et ira succense magnam communitatem
 commovet ad iram et consumit virencia virtutum. Ideo
 35 dicit Jacobus quod *lingua nostra ignis est universitas*
iniquitatis. Unde si attendimus, vicio lingue serpentine

St. James's
illustrations of
the tongue's
tamelessness.

2. DG: *igitur;* ib. DG: *vir duplex deest;* ib. G: *in animo,* 6. D in
 marg.: *De lingue viciis declarat Jacobus 3°.* 8. q. II: *quia ab Apostolo*
dicitur, II. A: *autem deest;* 12. D in marg.: *Exemplum de indoma-*
cione lingue, 18. ADG: *et verberacione,* 19. II: *cum aliquis*
 20. A: *ista difficultas,* 22. DG: *intoxicatus,* 23. AH: *beati deest;*
 ib. D in marg.: 2. 26. DG: *quis before nescit,* 20. H: *supradictum,*
 36. D: *in quibus,* 37. D in marg.: 3. 52. D: *et silvas;* ib. D: *quotlibet;*
 ib. D in marg.: *De lingua mala et bona per totum,* 35. D: *Jacobi.*

6. Jac. I. 8. 12, 23, 31. Cf. Jacobi III, 2—5. 35. ib. 6.

totum genus humanum infectum est (Gen. III°). Ideo poeta dicit:

Virtutem primam puto compescere linguam.

Habet autem lingua quatuor officia ad iuvamentum hominis naturaliter deputata. Primum quod gusto discernit 5 hominis cibaria, secundo quod flabellum circumducit ad dentes maxillares digerenda, tertio est organum formande vocis ad amicabiliter communicandum cum proximis in loquela, quarto est membrum specialiter deputatum ad Deum laudandum et suum adiutorium invocandum. Sed 10 heu veneno diabolico omnia ista ad contrarium sunt eversa. Nam lingua infecta non gustat verbum scripture (quod est cibus anime), sed prolabitur in securrilitates et turpiloquia, detracções et adulaciones. Et istud venenum diffusum in mundo seminat omne malum. 15 Quo contra docet beatus Petrus I. Petri IV°, 11 quod *si quis loquitur, quasi sermones Dei*, hoc est, loquatur sapienciam qua anima debet pasci; ad hoc enim lingua loquax data est homini pre ceteris animalibus ut sit organum racionis et vox racionis nuncius. Sed quomodo 20 racione regitur quando in securrilitates et verba que ad rem non pertinent imprudenter prolabitur? Per talia enim homo interior depascitur, quia quasi sagittis a lingua tensa curve ut arcus emissis spiritualiter vulneratur.

1. Spiritually we have ceased to love the taste of Scripture.
2. In supplying material for talk we should avoid scandal.

Quoad secundum officium debet lingua narrare, di- 25 gerere et docere sentenciam edicatoriam de absentibus et non nugas aut vanitates proximo infructivas revolvere.

Unde inter alia via in mundum volaneia est hoc toxicum nimis crebrum quod de proximis absentibus eciam de dominis secularibus et prelatis ecclesiasticis singuntur nuge et post siccionem publice enarrantur auditentesque gaudenter enunciant, et sic fame communitätum et procerum denigrantur. Recolere quidem debemus quod talis nuga sit scintilla diaboli per quam intendit campum virtutum succendere; ideo debemus tamquam scintillam 35 in combustibili positam niti ipsam extinguere, ne amplius invalescat. Non enim debemus tales nūgigerulos gaudenter audire sed prudenter corripere, ostendendo quomodo

3. GH: *puto esse*; H: *puta*. Recfius: *primam esse futa*. 7. H: *deter- gendos* 10. A: *et ad*; 12. D: *in marg.*; 1. 11. D: *Et itud* 22. H: *im- pudenter*. 25. E: *in marg.*; 2. 25. 26. D: *digere*. 27. H: *ret*; ib. ADG: *proximi*. 28. A: *est deest*; ib. H: *mundo*. 29. DG: *crebrum deest*. 30. D: *et secularibus*. 32. H: *quiā audientes*; ib. DG: *gaudentes*. 33. D: *debemus deest*. 33. 34. H: *quod — intendit deest*. 35. H: *non campum*.

3. Dionysii Catonis distichorum lib. I. distich. III.

lingua unique includitur a natura per hoc docente quod sibi debet ponit stricta custodia non loquendi nisi sapienciam dente triplici ruminatam. Sic enim Christus *butirum et mel comedit*, Isaie VII°, 15. Consideret secundo quomodo sal ponitur in ore baptizati ad denotandum quod lingua christiani debet sapientia condiri ad solum loquendum sapientia caritatem. Pro terecio docet Spiritus Sanctus missus in linguis igneis Act. II°. Unde vellem quod tales factores et zelatores mendacii portarent circa collum cum catena ferrea aucuperium ponderosum quoisque probaverint nugas quas referunt, sicut audivi quondam Londonii consuetum fieri. Nec est ista pena ad condignum, quia Matthei XVIII°, 6 dicitur: *Qui scandalizaverit unum de minimis istis qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria circa collum eius et demergatur in profundum maris.* Nam sicut alligant pondus peccati circa collum scandalizati, sic modica pena foret a maiori pena eos detrahens per minus ponderosum, ne post corporaliter demergantur. Nam stulti ut asini gravant se ipsis verbis superfluis et alligant aliis importabilia que faciunt sua. Debemus ergo scandala nobis ambigua suppeditare et scandala nobis cognita esse vera dolenter silere vel pro loco et tempore oportunitus ad correccionem edicere, quia (ut dicit Christus Matthei XVIII°, 7): *Ve mundo ab scandalis.* Sic enim creditur Eym mentitam fuisse Ade, hortando eum ad esum ligni vetiti, sicut diabolus mentitus est sibi; sic igitur rumemus verba ad edificationem proximi, ut docet Augustinus, scribens in dorso aule sue non historias ypocriphas in pannis sumptuosis sed hos versus:

*Quisque norit dictis absentium rodere ritam
Hanc mensam indignam noverit esse sibi.*

Quoad tertium patet quod aves et bestie regulariter laudant Deum servando vociferaciones secundum limites sue nature ad amicabiliter communicandum cum sibi

Scandal-mongers should be punished by revival of an old London custom.

1. H: *docendo.* 2. H: *debet pro omni.* 4. A: *buturum;* ib. DGH: *comedet.* 7. D: *sapienciam caritative.* 8. D in marg.: 3. 9. D: *relatores.* 10. A: *cum catena twice.* 12. DG: *quendam;* ib. D: *London;* AG: *Londonis.* 13. *consuetum;* AH: *consuet;* DG: *consuetis.* 15. H: *in istis:* ib. A: *ut deest.* 16. ADG: *circa eius deest.* 19. ADG: *detrahens quod.* 20. DH: *et post;* ib. DH: *demergatur.* 23. H: *cognita deest.* 24, 25. *opportunitus;* DG: *tantum.* 25. DG: *ad correccionem deest;* H: *correpcionem pro loco et tempore tantum.* 26. A: *Ve inquit mundo renit ab;* DG: *Ve qui renit mundo ab.* 27. H: *hortando Adam.* 28. DG: *esum fructum.* 29. DG: *ergo fundamus;* H: *respondemus.* 32. D: *ad scutum rodere.* 34. *Quod tertium;* DG: *quis Adam patet.* 36. ADG: *cum deest.*

3. Speech should be used in kindness.

similibus. Homines autem secundum innumerabiles fraudes, irritaciones et dolos circumveniunt fratres suos, ideo pervertendo ordinacionem Dei fiunt infinitum peiores volucribus, cum dampnabiliter pervertunt ordinem a Deo institutum; quod est peius quam aliqua condicio que posset consequi creaturam non racionabilem. In hoc gradu peccant in Deum et proximum. Unde (si non fallor) verba pomposa, adulatoria, derisoria, irritoria et deceptoria erant causa unius dissensionis bellice inter regna. Cum enim ex habundancia cordis os loquitur, 10 quomodo non foret nisi grata communicacio verbalis fidelium, si non ebulliret venenum peccati intrinsecum? et si utrobique foret communicacio cum verbis sic mundis, cessarent bella, dissensiones et rixe seminate: immo si altera pars de thesauro paciente verba viva et dulcia 15 proferret, monstruosissimos peccatores placaret. Sed necesse est iuxta sentenciam Salvatoris Matthei XV°, 11 quod omne exiens de ore anime peccato infecte coinquiet hominem infinitum gravius quam aliquod maculans corporale. Patet ex hoc quod omne tale est tante Deo 20 detestabilius. Deus autem detestatur rem secundum eius immundiciam, ideo dicunt doctores quod infecti linguis nugacibus continent in ore sputum diaboli, quod est infinitum horribilius et infectivius quam sputum vel turpitudine aliqua corporalis. Et sic omnes vicio lingue 25 infecti sunt serpentes diaboli subiecti infinitum gravius puniendi quam serpens qui decepit parentes in amenitate paradisi, quia ipsi voluntarie serviant diabolo ad intoxicanum proximum in natura que non gravarunt culpam serpentis. Unde os hominis est quasi porta vel 30 murus custodiens civitatem anime; ideo necesse est quod sit seratum et apertum secundum exigenciam racionis. Unde Prov. XXV°, 28: *Sicut urbs patens absque murorum ambitu, sic qui non potest cohibere in loquendo spiritum suum.* Et Prov. XIII°, 3: *Qui custodit os suum custodit animam suam.* Non solum ergo quoad esum sed quoad loqulam atque silencium sunt sere ori hominis adhibende iuxta illud Psalmi XXXVIII°, 2: *Posui custodiam ori meo, cum consisteret peccator adversus me.* Diabolus

Man's mouth
the gate of his soul.

3. DGH: ordinem. 6. D: aliqua creatura non racionabile. 9. DG: erat. 16. GH: placaret; DG: placaret quod. 17. DG: Matth. III. 18. DG: coinquiat. 20. H: advertere Deo detestabilius est. 23. H: in deest. 27. A: decipit; ib. D: in deest. 29. D: gravavit. 30. A: hos hominis. 32. D: seruum. 36. D: igitur. 37. DG: scientie ori. 38. H: aliunde iuxta. 39. D: adversus.

enim est notarius callidissimus reportans quicquid male loquimur, quia teste Salvatore Matthei XII°, 36: *Ex omni verbo ocioso quod locuti fuerint homines reddent rationem in die iudicii.*

5 Quoad quartum patet quod lingua non honoramus Deum sed blasphemamus, cum *nomen eius in vanum sumimus*, non impetramus oracionibus nostris nobis utile, cum irritamus Deum derisorie. Omnis enim vane assumens nomen Dei est blasphemus secundum eius triplicem 10 speciem, in cuius peccati detestacionem solent homines spuere propter horrorem. Unde ex hoc creditur Judeos palliare spuicionem qua in faciem Christo spuerant Matthei XXVI°, 65: Dixerunt enim: *Audistis blasphemiam.* Notaret autem iurator hodiernus penam blasphemie, de 15 qua Levitici XXIV°. Blasphemus enim ibi precipitur educi et lapidari. Notaret eciam narracionem Gregorii, IV° Dialogorum XIX°, quomodo unus iuvenis circa quinquennium raptus est a diabolo pro tali blasphemia; consideraret eciam quomodo lingua inter membra sit 20 specialiter ultra membra brutorum ad Dei laudes atque officia deputata: ideo eius mundicia est summo opere observanda, non ponendo cum sue rostrum, quod foret Dei organum in volutabro peccatorum vel osculando vel comedendo vel culpabiliter loquendo. Taliter enim 25 abutentes oris organo, cum se ipsos occidunt et alios, fol. sunt | canes carnificum habentes oris labia sanguine 31⁵² cruentata. Ideo caveant illud Matthei VII°, 6: *Nolite sanctum dare canibus.* Peccatori autem dixit Deus: *Quare tu enarras iusticias meas et assumis testamentum meum per os tuum.* Indecens quidem est atque dampnabile tam sanctum verbum de tam polluto ore procedere et (quod summe est horribile) huius oris indurata pollucio excludit a regno, cum Apoc. ultimo scribitur: *Foris canes et benefici.* Si ergo predictas quatuor semitas observemus, tunc celestis 35 medicus inducit secundum quatuor dotes mentis et corporis perfectissimam sanitatem in tertio adventu, cum invenerit suos pacientes bonum regimen eis impositum observasse.

1. A: *notarius.* 5. E in marg.; 4. S. H: *enim deest.* 6. A: *Dominus.*
11. DG: *spernere;* ib. DG: *honorare.* 12. DH: *conspuerant.*
13. ADG: XXXIV. 15. Reci. XVIII. 25. H: *et se ipsos.* 26. DG: *canes caricos.* 29. G: *injustificaciones et.* 30. H: *et dampnabile.* 31. DG: *et tam polluto;* ib. ADG: *et deest;* before *quod.* 32. A: *excligit.*
34. D: *igitur.* 35. 36. G: *secundum — perfectissimam deest.* 36. D: *adveniet.* 37. DG: *observasse etc.*

16. S. Gregorii Opp. tom. II, pag. 400. 27. Psalm. XLIX, 16.
33. Apoc. XXII, 15.

Evil of taking
God's name in
vain.

Need of watch-
fulness on our
speech.

SERMO XXVII.

Vinum non habent. Joh. II°, 3.

Mary knew
Christ's
miraculous
powers.

Constat ex historia quomodo dominus noster Jesus Christus cum sua familia (quia cum matre et suis discipulis) dignatus est adesse nupciis in oppido Galilee, ut sic doceat licere nubere; et deficiente vino secundo mater sua innuit quod iuvet eos de vino, dicens quia *vinum non habent*. Scivit enim ex eius mirabili conceptione, ex eius graciosa nativitate, et angelorum, magorum, stellarum, immo tocius mundi officiosa ministracione ¹⁰ quod habuit potestatem faciendi miracula. Unde urbane expeciit eius subsidium dicens ministris: *Quocunque dixerit vobis facite*. Christus autem tertio respondit secundum plenitudinem sue sapientie, dum dixit: *Quid mihi et tibi, mulier, nondum venit hora mea*, quasi diceret: quod habeo ¹⁵ de te, scilicet caro fragilis, est valde extraneum a potestate faciendi illud miraculum, sed hora venit quando offeram illam carnem pro salute hominum; quod fuit quando suspensus est in cruce. Unde istam horam meminit Jesus noster Joh. XIX°, 26, ubi recordando hanc horam dicit ²⁰ de Johanne: *Mulier, ecce filius tuus*. Utrum autem fuit iste sanctus quem Christus vocavit a nupciis et post desponsacionem servavit eius virginitatem, sicut videtur quosdam doctores sentire, non est necesse modo nos cognoscere, quia stultum est affirmare ambigua, quando ²⁵ in scriptura affirmantur quotlibet adhuc nobis incognita; satis est ergo notare quomodo in istis duabus locis solummodo vocavit matrem suam extranea *mulierem*, hic ad exprimendum alienitatem nature corporee assumpte ad faciendum miracula, sed post vocat eam *mulierem*, ad ³⁰ memorandum istam sentenciam et ad mitigandum matris dolorem, qui foret intensor, si vocaret eam tenere matrem suam. Quia autem Judei utuntur pluribus locionibus (ut patet Marci VII°, Johannis IV°), *erant sex ydrie*

1. A in marg.: *Sermo XXVII*; H in marg.: *Sermo Sus.* 3. D in marg.: 1; ib. G: *quod Dominus*. 5. H: *sic deest*; ib. D in marg.: 2. 8. ADG: *miraculosa*. 10. ADG: *stellarum deest*. 11. Codd.: *habent*. 11. AG: *dum deest*. 16. D: *extranea*. 16. AG: *Unde et*; ib. DG: *illam*. 20. H: *Jesus Christus dominus*. 20. 21. H: *ubi — Johanne deest*. 22. H: *ille*. 24. AG: *nos deest*. 27. AG: *satis — locis deest*. 29. G: *affetatem*. 31. DG: *illam*. 32. A: *intencion*; ib. H: *severe matrem*. 34. H: *Matth. VII*; ib. H: *ydney*.

1. Gospel for Second Sunday after Octave of Epiphany.
12. Joh. II, 5. 14. ib. 4. 34 et seqq. ib. 6—10.

lapidee posite, ut imminentे casu quo oporteret lavare adesset copia aque, quas ydrias Christus fecit impleri aqua et conversa ipsa in vinum vocavit sponsum et iussit ut ferret in mensa. Ex quibus quinto notatur quod Christus non amavit primos recubitus in cenis de quibus reprobavit phariseos. Architrichinus itaque miratus est ex vini bonitate laudabili, dicens quod alii solent in principio, quando adest gustus discrecior, apponere vinum bonum. Ipse autem econtra serrarit bonum vinum usque in finem.

10 Ut autem ista historia intelligatur ad edificationem populi, notandus est eius sensus mysticus: *Nupcie* quidem sunt sponsacio Christi atque ecclesie seu figurant innovationem desponsacionis Christi cum sua ecclesia, que est virgo ex Judeis et gentibus aggregata. *Vinum* autem signat legem Dei que dissipata est per tradiciones pharisaias quam mater Christi synagoga peciit sibi dari: sex ydrie signant sex genera Judeorum induratorum, scilicet pontifices, levitas, doctores, scribas, phariseos et principes, sapientes superbiam instar senarii, per quos 15 tamquam per aquas infrigidantes Christi graciam caritas evangelica est tardata.

Quod autem sunt sex ydrie lapidee, signat duriciem superbie Judeorum, et quod continent aliqua *metretas binas et alia ternas* signat quod iste ceremonie sunt ab ypocritis 20 introduce, ut satrapis et populo placeatur vel ut fingatur quod lex Domini compleatur. Christus autem convertit aquam in vinum, quando revocavit populum a ritu gentili vel pharisaico frigido instar aque, ut gustet legem sapientem caritatis dulcedinem. Et oportuit Christum 25 hoc facere, cum constat quod nec imperium nec regnum nec civitas nec quevis communitas potest legitime conversari sine lege regulante; et hinc imperator condidit legem civilem, rex legem terre sue, civitas legem suam et breviter quelibet communitas cleri vel populi militat 30 sub lege. Ex quibus sequitur quod Deus cuius imperio subiacet totus mundus, cuius regnum est ecclesia sponsa

Some law is necessary.

1. D: *lavacrum.* 2. H: *ydreas.* 3. 1. AG: *ut — notatur deest;*
D: *ut fieret principali in mensa.* 4. *quinto;* 1: *secundo.* 5. ADG: *de quo,*
6. AGH: *est deest.* 8. D: *disincerio.* 12. D: *figurat;*
ib. D in marg.: *Sacramentum magnum in Christo.* 14. H: *autem deest.*
15. G: *significat.* 17. D: *significat;* ib. II: *sed deest;* ib. D: *induratorum deest.* 22. AG: *sex ydrie deest;* D: *ydree;* H: *ydrie deest;*
ib. D: *significat.* 23. DG: *Judeorum, et est tardata;* H: *secundo quod continent;* ib. AH: *alia.* 24. D: *significat.* 25. H: *ut populo,*
27. H: *aquam deest.* 29. ADG: *oportuit Christus.* 32. DG: *regulande;* ib. D in marg.: *Oportet leges humanas regulare omnem communitatem.* 36. D in marg.: *De lege Dei et eius necessitate et commendatione per totum?*

sua, cuius civitas est pusillus grex clericorum, dedit subditis istis legem nature, legem evangelii et legem consilii. Aliter enim culpabiliter deficeret eis in necessariis, quod esse non potest; ideo dicit Christus ^{Fol.} ^{315^a} Matthei V^o, 17 quod *non renit legem solvere sed adimplere*. ⁵ Est autem lex maxime necessaria, maxime formidabilis et maxime premiabilis. Est (inquam) maxime necessaria, quia propter elonganciam sue bonitatis impossibile est hominem salvari vel merendo prosperari sine eius observancia. Si enim defectus foret in ista lege data, oporterer illum defectum fuisse in legiferio nostro. Ideo cum lex se habet ad legem ut legifer ad legiferum, patet ¹⁰ Christ's law the best. quod lex Christi est infinitum melior quam aliqua lex humana.

Iterum, cum dicta lex sit sermo vel verbum Dei quod ¹⁵ est scriptura sacra, patet quod nemo potest placere Deo sine eius observancia. Ideo Joh. XIV°, 23 dicit Veritas: *Qui diligit me, sermones meos serrabit; qui non diligit me, sermones meos non serrat*. Ideo (ut sepe eliciuntur) ex scriptura multiplici, idem est Deum diligere et mandata eius (que sunt lex Dei) servare.

Iterum, cum nemo potest quicquam acquirere vel iuste aliquid possidere, nisi ex beneplacito et dacione approbativa Domini, et iterum impossibile est Deum esse beneplacitum homini nisi servaverit legem suam, ²⁵ manifeste sequitur quod nemo potest vere prosperari, ditari vel pacificari in via, nisi servaverit legem Dei; ideo vere dicitur quod est maxime necessaria. Ideo ut nemo capiat excusacionem ex eius ignorancia, reducta est ad quotlibet compendia. Includitur enim in oracione dominica ³⁰ et symbolo, in dialogo quem Christus recitat Matthei XXII°, 37: *Diliges dominum Deum tuum et proximum tuum sicut te ipsum. In hiis, inquit, duobus mandatis universa lex pendet et prophete*. Immo Apostolus I^o Tim. I^o, ⁵ reducit ad unicum: *Finis, inquit, precepti est caritas*. ³⁵ Cognoscat ergo homo Deum suum vel se ipsum et diligat sicut debet, et indubie est satis ad observanciam legis Dei. Unde ista conclusio est fructus tocius scripture.

1. A: *quod ipse*; ib. DGH: *Christus deest*. 7. D in marg.:

Lex est maxime { *necessaria*
formidabilis
premiabilis.

8. II: *eleganciam*.

23. II: *donacione*.

31. III: *in deest*.

9. A: *merendum*. 10. II: *merendum*. 15, 22. D: *Item*.

21. A: *est twice*. 26. DG: *debet prosperari*.

36. ADG: *suum deest*.

Ex quo patet quod omnes alie leges humane precise All human laws
de tanto sunt utiles, de quanto serviunt ad observanciam only useful as
legis Dei. Non enim possunt esse sibi impertinentes vel they help to
precedentes, nec potest esse aliquid utile homini nisi keep God's.
de quanto dicit ad finem ultimum. Ex quo secundo
sequitur quod quelibet lex sive sciencia preter scrip-
turam sacram que retrahit ab eius doctrina vel eius
practica est nociva et per consequens expellenda, iuxta
illud Gen. XXI°, 10: *Etee ancillam et filium eius.* Unde
10 signanter lex Domini immaculata comparatur vino et God's law like
tradiciones humane similantur aqua. Licet enim vinum wine; man's
habeat quotlibet laudes secundum naturales, tamen tres like water.
sufficit pro nunc repeterere. Habet enim virtutem bonos
spiritus generandi, sensus et ingenium clarificandi nec
15 non animum exhilarandi. Et econtra de aqua que ex
sua simplicitate non nutrit sed depauperando spiritus
sensus ebet et animum contristat, sic lex Domini
generat in homine spiritum sapientie et intellectus, spiri-
tum consilii et fortitudinis, spiritum sciencie et pietatis
20 nec non et spiritum timoris Domini. Econtra vero aqua
sapientie mundane generat in homine spiritum inanis
glorie, invidie, iracundie, fornicacionis et blasphemie.
Unde Psalmo CXVIII^o, 131 dicitur: *Os meum aperui et*
attraxi spiritum, et pro secundo Jacobi III°, 17 dicitur
25 que desursum est sapientia, primum quidem pudica est,
deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consenciens, plena
misericordia et fructibus bonis, non iudicans, sine simu-
lacione.

Iterum, vinum legis Dei generat sensus vivaces ad
30 intelligentum veritates catholicas iuxta illud Psalmi
CXVIII^o, 22: *Super omnes docentes me intellexi, quia*
testimonia tua exquisiri. Quo contra aqua mundane
sapientie excecat sensus mundanum, quod nec videant
35 spiritualia temporalibus pociora nec fide videant sed
solo sensu sensibilia eis presencia, iuxta illud Psalmi
CXXII^o, 8: *Similes illis fiant qui faciunt ea.* Sic enim
ut vituli captivi a diabolo currunt ad mortem; nam

Bane of
worldly
wisdom.

1. H: *quod deest;* ib. D in marg.: *Pulchra racio pro legibus humanis*
salvandis; 6. A: *quelibet deest.* 7. 8. DGH: *vel practica;* 8. *nociva:*
H: *multis;* ib. D: *explicanda.* 9. H: *Gen. 25;* 9. 10. A: *Dum sig-*
naturae; 13. H: *sufficiunt;* ib. D in marg.: *Vini propriales;* 15. DG:
exiliandi; ib. A: *et deest.* 17. DG: *sensus deest.* 19. H: *et veritatis*
nec; 22. DG: *et deest.* 23. DG: *ut Psalm.* 29. AH: *Dei deest.*
31. D in marg.: *Proverbii in cod. erased; Psalmi in marg.* 32. H: *que-*
siri. 34. D: *idem.* 35. AGH: *eius presencia.* 37. A: *capti diaboli.*

stupefacti excellenti sensibili ut nive confunduntur in discernendo cum remisso lumine subtile visible, sic consternantur mundiales prope mortem mundo declinante ab applausu fallaci iuxta illud Sap. III°, 11: *Sapienciam et disciplinam qui abicit infelix est, et vacua est spes illorum et labores sine fructu et inutilia opera illorum sunt.*

Christ's law
gives courage
under suffering.

Quoad tertium patet quod lex Christi exhilarat viaatores ad paciendum tribulaciones et contumelias sub spe retribucionis eterne iuxta illud Psalmi XVIII°, 6: *Exultarit ut gigas ad currendam riam.* Sic enim hilarati sunt Christus et martyres in quibus lex Domini fuit pura, modo vero tantum mixtum est de aqua mundane sapientie cum lege Domini quod vix manet mundus in colore christiani, sicut patet ex defectu virtutis observandi legem Dei; ex hinc enim *refrigescit caritas multorum*, ita quod de multis nominetenus christianis pertinenter dici potest thema propositum: *Vinum non habent sed vix lympham rubricatam.* Et revera maius miraculum foret convertere corda sic lapidea indurata in legalitatem Christi quam convertere aquam materialem in vinum, cum natura vitis potest in secundum et solus Deus in primum.

Earthly things
attract in
prospect;
heavenly, in
possession.

Ex istis colligitur quod experientia est cognoscendi si lex Christi sit sapida christiano, dum plus aspirat, plus laborat et plus delectat in celestibus quam terrestribus, plus in eternis quam temporalibus et plus in spiritualibus quam carnalibus. Ista enim sunt optima signa boni. Ponit autem Augustinus differentiam inter temporalia et spiritualia quod temporalia plus affectantur habenda quam habita, dum inardescit ad habenda appetitus sed postquam sunt habita tunc vilescent. Econtra autem spiritualia minus appetuntur habenda sed maius habita, eo quod temporalia non saciant sed ipsis ventibus sub ratione boni et post apprehensionem invento phantasmate fastiditur animus frustratus a bono optimo, in quo naturali desiderio quietaretur. Bona

t. D: *confundentur.* 1, 2. H: *in discernendo deest.* 3. D: *confirmantur.* 4. H: *ab deest.* 10. A: *Psalm. CXXVIII.* 11. H: *exillerati.* 15. ADG: *sicut deest.* 16. D: *observandum;* ib. H: *enim deest.* 21. D: *De istis.* 26. DG: *et laborat;* H: *elaborat.* 29. D in marg.: *Differencia inter temporalia et spiritualia secundum Augustinum.* 31. H: *dum deest.* 33, 34 DG: *minus habita.* 34. D: *faciant.* 37. G: *opertino;* D corr. *optimo.*

15. Matth. XXIV, 12. 29. S. Augustini De Doctrina Christiana lib. I, cap. XXXVIII. Opp. tom. I, p. I, pag. 18.

autem spiritualia in principio propter suam insensibilitatem appetuntur tepide, sed post apprehensionem qua aperiunt sue bonitatis noticiam continue forciosus appetuntur, in tantum quod quidam ex continuacione gustus suavitatis Domini sunt hic in via quodammodo confirmati sed omnes in patria.

Secundo dixi quod lex Dei est maxime formidabilis, nam foris facientes contra leges humanas vel amercentur vel incarcernentur vel proscribuntur vel ad ultimum occiduntur. In lege autem Dei est foris factura gravior, cum offendens in eam de bonis gracie spoliatur, et pertinax finaliter tam corpore quam anima perpetuo condemnatur. Ideo dicit Christus Matthei X^o, 28: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, post hoc non habent quid faciant. Sed timete eum qui habet potestatem et corpus et animam perdere in gehennam.* Unde Matthei V^o, 25, 26 dicit Christus: *Esto consciens adversario tuo, cito dum es in via cum eo, ne forte tradat te iudici et ipse ministro et in carcere mittaris.* Amen dico tibi, 20 non exies inde donec reddas novissimum quadrantem.

Adversarius peccatoris secundum Augustinum est lex Dei immobilis que cum flecti vel maculari non poterit eo ipso adversatur homini quo peccat, eo quod precepit non peccare et peccator presumit contrarium. Dum ergo homo est viator, oportet quod peccando legi Dei consensiat, quando relieta volucione sibi contraria penitet de commisso et gaudet cum angelis perseverare in observancia illorum que lex precipit. Aliter enim lex accusabit obstinatum in die iudicii, quomodo precipit sibi eius observanciam quam reliquit, et sic Christus iudex tradet eum ministro mittendum in ignem eternum qui preparatus est diabolo et angelis eius.

Tercio dixi quod lex Domini est maxime premiabilis eo quod secundum Apostolum Rom. VIII, 18: *Non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que datur pro momentanea passione.* Quid enim plus premiaret quam lex que pro infinitum modico, ymmo

2. Danger of disobeying God's law.

3. Reward of keeping it.

4. H: *ex quadam continuacione.* 5. D: *et gustus.* 8. G: *amer- ciam; amercentur;* ameriare, amercentum, voces fori Anglici et Scottici. Est autem ameriare multam seu poenam pecuniariam pro delicti modo et qualitate in reum decernere. Poena ipsa Mercia appellatur. Du Cange, vol. I, pag. 226. 9. D: *perscribuntur.* 10. A: *est deest.* 12. AH: *finaliter perpetuo.* 15. D: *qui faciant.* 18. A: *cum illo.* 19. DG: *inter ministros.* 21. H: *non presumit.* 25. DG: *igitur.* 29. A: *observationem;* ib. H: *precepit.* 31. D: *iudex deest.* 32. H: *paratus.* 36. D: *per momentaneam passionem;* ib. D: *quod evitum.* 37. DG: *que fer-*

pro volitione momentanea donat eternam premium? iusticia autem distributiva terrena vix confert militi quantumcunque strenuo villam vel patriam talem. Lex autem Dei distribuit pro levi milicia terram eternam vivencium; unde Canticorum V^o, 1 dicit sponsus: *Com- 5 edite et bibite amici mei et inebriamini carissimi.* Nam secundum beatum Gregorium illa pars scripture quam oportet propter sui difficultatem rodere et masticare instar panis est cibus robustus vianicum. Illa autem pars legis scripture quam viator potest propter sui ¹⁰ planiciem sine ruminacione inglutire inhibitur modo potus, sed tercia noticia legis quam beati pro fructu finali habent in patria inebriat filios carissimos, faciens eos instar ebrii tocius mundane sollicitudinibus oblivisci. Tunc enim sunt filii carissimi et illud est bonum vinum ¹⁵ servatum usque ad hue, hoc est, ad cenam novissimam ad quam nos perducat Jesus Christus. Amen.

SERMO XXVIII.

Sanatus est puer in illa hora. Matthei VIII°, 13.

The centurion's
humility and
faith.

Istud evangelium continet historice duo miracula ²⁰ quorum secundum propono hodie per Dei graciā vobis detegere. Narrat enim Evangelista quomodo quidam miles gentilis centurio rogavit Jesum | pro filio suo ^{Fol.} ^{316^b} paralitico *iacente* in Capharnaum *male* ericiato, cui Jesus promisit se venturum et sanaturum eum; at ille ²⁵ confidens in Christi divinam potentiam reputavit se indignum ipsum recipere, sed quoad promissum satis esset quod verbo diceret, cum localis distancia vel creature resistencia eum non impedit vel resistit. Et adducit ad propositum exemplum de suis centum militibus et servis ³⁰ quorum quilibet obedit sibi ad eius imperium. Cum ergo iste constitutus sub potestate terrena habet tam efficax imperium super suos, multo magis rex regum et dominus dominancium cuius imperio subiaceat totus mundus potest verbo dicere et fiet. Christus autem ad- ³⁵

1. H: *volitione.* 11. D: *planitatem;* ib. DG: *remurmuracione;* ib. G: *inglutire;* ib. DG: *inhibit.* 15. H: *vinum deest.* 16. A: *tem- 20*
pora novissima. 17. AGH: *Jesus Christus deest;* ib. AH: *Amen deest.*
18. A in marg.: *Sermo XXVIII;* H in marg.: *Sermo Ius.* 19. D: *in illa 25*
hora deest. 20. AH: *historiae.* 21. A: *cruciatus.* 26. A: *Christo,*
27. D: *eum.* 28. AD: *vel resistencia.* 31. H: *sibi deest;* ib. H: *nu- 30*
merium. 32. G: *igitur.*

7. Cf. S. Gregorij In Ezech. Hom. X, tom. I, pag. 1263 et seqq. 18. Gospel for 3rd Sunday after Octave of Epiphany.

mirans fidem centurionis ait circumstantibus quod *non invenit tantam fidem in Israel*. Super quo dicit quod *multi venient extra Iudeam filii imitacionis Abrahe de omni plaga mundi ad requiem, et filii regni Iudaici 5 eicientur in tenebras exteriorum*. Et dixit centurioni *quod filius suus sanaretur*; quod et factum est in illa hora.

Est enim triplex dubium literate, primum quomodo Three doubts as Jesus cui omnia sunt cognita ab eterno miratus est de to this passage
eventu quem prius novit etiam humanitus. Pro quo cleared up.

dicitur quod Christus non miratus est divinitus sed humanitus, nec humanitus secundum visionem beatam in verbo sed secundum noticiam experimentalem sensitivam. Habuit enim illos sensus et passiones eorum plene, ut patet de dolore et profectu scienzie.

15 Secundum dubium est quomodo Christus non invenit tantam fidem in Israel, cum in terra et gente illa invenit fidem matris et apostolorum suorum, immo ipsam fidem centurionis, sed intellexit quod pro tempore sue peregrinacionis non invenit tantam fidem in gente propria extra suam familiam. Sic enim veniens Londonias cum sua familia dicit quod non invenit tantam gratitudinem in compatriotis, sicut in extraneo faciente sibi gratitudinem, subintelligendo exceptionem suorum domesticorum et amicorum qui sunt alter ipse.

25 Tercium dubium est quomodo tenebre inferni sunt tenebre exteriorum, cum sint tenebre intimi loci mundi. Pro quo notandum quod tenebre ignorancie que sunt privaciones noticie hominis interioris sunt tenebre interiorum que inducunt precipitanter ad tenebras exteriores. 30 Tenebre autem huius habitabilis sunt tenebre extrinsecse elongate, sed tenebre inferni sunt tenebre exteriorum, quia plus elongate a loco et luce homini naturali quod sonat violenta eieccio.

Quoad sensum mysticum huius historie sunt tria no-
35 tanda fidelibus, primum quod fides atque humilitas sunt

Three lessons from it:

2. G: *in deest.* 7. G in marg.: *Nota.* 11. *beatam;* II: *anim.*
12. 13. A: *sensituram.* 13. II: *enim deest;* ib. II: *istos;* ib. DG: *et hos*
sensus. 15. D in marg.: *Quomodo intelligitur Non invenit tantam fidem*
in Israel. 18. ADG: *intelligit.* 19. D: *non deest.* 20. DG: *Londonias.*
21. II: *quod deest.* 22. ATI: *extero.* 24. DG: *ipso.* 26. AD: *sunt:*
ib. ADG: *tenebre deest.* 27. D: *sunt que.* 28. D: *privatio.*
30. DG: *huiusmodi.* 31. LGH: *elongate deest.* 32. A: *elongate deest:*
ib. II: *a luce.* 35. II: *quod deest*

3. Vulgate: *Dico autem vobis quod multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum Abraham et Isaac et Jacob in regno celorum.*

precipua ornamenta virtutum quibus aliquis christianus placet Deo, secundo quod mediante opere fidei virtuoso unus potest mereri alteri, et tertium quod sine personarum acceptione quicunque christianus cuius fides est pocior est Deo accepior. 5

Faith and
humility the
chief virtues.

Quoad primum patet quod centurio ex hinc commendatus est supra gentem Judaicam, quod humiliter confessus est in Christo virtutem divinitatis; humiliter dico quia non est confessus se esse parem Deo in auctoritate vel potentia sed primo dixit se indignum 10
ut tantus dominus intret sub tectum suum. Secundo quod non sicut dignus habere a Christo tantum ministerium sed sufficit Domini imperium, et tertio humiliter confessus est se constitutum sub potestate humana, cum fuit miles et officiarius Romani imperatoris, non quod 15
auctoritate vel potestate sua sola quidquam faciat sed quod sub potestate constitutus est. In hoc ergo quod confessus est quod Christus tantum verbo imperaret modo Dei et factum fieret, confessus est Christi divinitatem. Ecce fides et humilitas connexe sunt fundamentum 20
religionis christiane. Ideo beatus Petrus I^a Petri IV°, 11 docet quod *si quis ministrat tamquam ex virtute quam administrat Deus ut in omnibus honorificetur Deus*. Debemus ergo in omni opere nostro modo illius centurionis recogitare quomodo sumus humiles Dei ministri et quasi 25
serre mote a Deo cui debetur totus honor. Et sic humilitas est quasi forma substancie religionis nostre et fides quasi materia vel fides quasi lapis et humilitas ut cementum. Sine istis enim impossibile est christianum placere Deo, cum summe odit superbiam et per con- 30
sequens summe amat humilitatem et obedientiam, ut patet de beata virgine, de David et isto centurione.

Humility the
soil in which
other virtues
grow.

Humilitas enim est quasi area temperata in qua oportet omnia plantaria aliarum virtutum inseri, si debeant crescere in christiano. Unde David in Psalmo: 35
Non veniat mihi pes superbie; per ipsam enim primo apostatatur a Deo, ut patet de Lucifero qui voluit esse similis altissimo, de primis parentibus qui voluerunt

1. ADG: *aliquis deest*. 2. D: *quid mediante*. 8. ADG: *est deest*.
9. dico; G: dicendo. 13. G: *sufficit*. 14. H: *est quod*. 15. D: *officialis*.
17. D: *igitur*. 18. A: *tum verbo*. 22. ADG: *quis tamquam*. 23. DG:
Dens deest. 24. D: *igitur*; ib. H: *istius*. 26. D: *se remote*; G: *sere*.
29. DG: *quasi cementum*; ib. H: *in isti*; ib. H: *entum deest*. 32. DG: *illo*.
33. DG: *quasi aura*. 34. DG: *conscri*. 35. Axi: *in Psalmo deest*.

esse sicut dii scientes bonum et malum et generaliter de omnibus lapsis. Nec mirum si Deus despiciat superbos mente cordis sui, cum omnes (quantum in eis est) usurpant sibi regaliam Dei et per consequens moliuntur Fol. 310^r regalitatem suam destruere. Non enim regnat Deus nisi per legem. Ideo dicit beatus Gregorius

Qui diligit regem

Diligit et eius legem.

Inobedientia vero maxime indisponit servum Dei.
10 Quis ergo rex non offenderetur tali proditori? Unde superbia talis est implicite blasphemia, cum tribus modis committitur blasphemia; primo quando negatur a Deo quod sibi convenit, ut quod est impeccabilis; secundo attribuitur Deo quod sibi non convenit, ut quod potest 15 sine defectu creature deserere sperantes in se, et tertio quando creatura assumit sibi quod Deo est proprium, ut posito quod quis dicat quod sit tante virtutis atque potencie quod non possit peccare. Unde Judei quando audierunt Christum dicere quod filius Dei esset et anno gelos esse ministrantes sibi scissis vestibus imposuerunt sibi blasphemiam. Quando ergo homo superbit, negat implicite se habere superiorum legibus cuius obediatur, quod est Deo proprium, et sic talis superbiens est blasphemus.

25 Fides autem secundum Apostolum est scutum in quo possimus omnia tela nequissimi hostis ignea extinguere.

Faith the shield
in which the
enemy's fiery
darts are
extinguished.

Pro quo notandum quod omnes christiani viantes sunt quasi naute inclusi in ecclesia ut nave Petri et navigantes versus portum salutis quibus adversantur pirate 30 in corpore diaboli, qui transmittunt tela vel gunnas igneas ad incendendum dictam navem. Primo enim moliuntur destruere fidem scripture qua deficiente periclitaretur navigans. Cum enim oportet omnem christianum sequi Christum in moribus iuxta illud Apostoli I Cor. II°: 35 *Estote imitatores mei sicut et ego Christi,* Christus autem ascendit in celum et modo non conversatur nobiscum

1. H: *sicut deest.* 4. D: *regat.* 4, 5. D: *moliuntur regalitatem deest;* ib. H: *moliuntur.* 9. DH: *Inobedientia igitur.* 12. A: *quod negatur;* ib. G in marg.: *Nota.* 10. D: *quod fuit filius Dei.* 20. G: *imposuerat.* 21. A: *blasphemiam deest;* ib. D: *igitur.* 23. H: *superbiens deest.* 26. H: *igneus deest.* 28. A: *in ecclesia twice;* ib. *Petri;* DG: *impetu.* 29. A: *portam.* 30. H: *in corde;* ib. A: *qui transiit tunc (!);* ib. *gunnas;* DG: *gunnas.* 33. H: *omnem hominem*

7. I have not been able to find this passage in the works of St. Gregory. 25. Eph. VI, 16. 35. I. Cor. IV, 6.

nec fulgent miracula ut in primitiva ecclesia, ideo non restant nisi duo principaliter inductiva ad sequendum Christi vestigia, scilicet conversacio suorum sacerdotum et scriptura sacra que est Christi testamentum. Ideo illam tenentur omnes christiani sub pena peccati mortis talis discere, servare atque defendere. In ipsa enim est aqua sapientie per quam possumus iacula diaboli extinguiere, ut patet Matthei IV° de triplici confutacione diaboli per scripturam sacram. Sacerdotes autem ad hoc discunt et docent scripturam sacram ut ecclesia cognoscat conversacionem Christi et amet eum; unde et ista est causa precipua quare sacerdotes celebrant, ut recolant paupertatem, passionem et ascensionem Christi; et hinc dicunt in fine confeccionis huius sacramenti ex instruccione eiusdem Domini: *Hoc quociesunque feceritis in mei memoriam facietis.*

Three ways in
which our faith
is defective.

Hec ergo scriptura est fides una et eadem in utraque ecclesia, que est scutum tutissimum contra omnia iacula inimici, que format in nobis fidem qua credimus et per quam credimus. Sed hec fides deficit hodie in nobis tripliciter; primo scilicet scutum fidei omnino vel secundum plurimum in multis abest, ut patet de infidelibus extra christianismum. Et illi sunt omnino accensi iaculis hostium. Secundi vero licet habeant magnam partem illius scuti integrum, tamen multa habent foramina defectus fidei; in quibus non resert quantum ad letalem ictum iaculi, quod omnino careant scuto fidei, nisi quod gravius et dampnabilius peccant quam pagani ex maiori obligacione et ingratitudine; sic enim sagitta vel lancea perforans scutatum usque ad cor cum scuto affixum plus nocet quam si sic perforatus non foret sic armatus. Tercii vero sunt hi qui licet habeant scutum fidei integrum, tamen nimis remissum vel tenue; ideo rogarerunt apostoli *adaugeri sibi fidem*. Tales autem sunt qui propter spem vel alseccionem temporalium titubant in fide, habentes tam actus quam habitus commixtos

2. A: *indictiva*. 5. G: *illa*. 8. H: *Matth. VIII*. 9. D in marg.: *Quare sacerdotes celebrant per hec signa*. 13. A: *paupertatum, passionum*. 14. D: *confeccionis deest*. 15. D: *ex institutione*. 17. D: *Hoc ergo: ib. D: in deest*. 19. H: *inimici deest*; ib. H: *spem qua*. 20. D: *hodie deest*. 21. ADG: *scilicet deest*. 25. H: *istius*; ib. D: *cum multi*. 27. H: *ritum iaculi*. 26, 27. H: *letalem ritum*. 31. H: *si deest*; ib. H: *fuisset*. 32. AG: *hui deest*. 36. H: *mixtos*.

15. Lucae XXII, 19; I. Cor. XI, 24. 17. Cf. Serm. I, 89.
III, 480. 34. Lucae XVII, 5.

qui faciunt fidem tenuem vacillare; et tales sunt cum filio centurionis in Capharnaum (id est, agro pinguedinis vel villa consolacionis) paralitici.

Est enim paralisis passio dissolvens nervos motos ex What palsy is.
5 fluxibili materia, sic quod virtus directiva operum non sufficit stabiliter regere membrum ad opus, sed nunc erigitur et nunc supprimitur. Ita est de christianis confidentibus in temporalibus quod manus operum et
10 pedes affectionum vacillant a recto tramite sequendi Christum, in tantum quod non sufficiunt dicere oracionem dominicam nisi tremuli commisceant cogitationes mundanas cum oracionibus, et hinc non impetrant quod petunt. Ad quem sensum videtur Christum dicere Matthei XVII°, 19 et Marci IV°, 31 quod si discipuli
15 sui habuerint tantam fidem sicut granum sinapis et dixerint monti ut precipitet se in mare, ita fiet.

Ex quo patet quod deficit fides Christi ut plurimum in nobis. Grana enim sinapis sunt modica quantitate, sed magna virtute, et ad litteram sinapium est contra 20 paralisim precipua medicina. Sic semen fidei scripture Fol. est | maxime virtutis (ut patet ad Hebreos XI°), cum 316° ipsum producit omnes fructus operum in patribus utriusque testamenti. Nam habentes quantumlibet modicum fidei scripture quod expellat tremorem temporalium qui 25 est spiritualis paralysis, quicquid postulaverint, in fide nichil hesitantes, Deus supplebit; sic quod quantum- cunque montuosus fuerit infidelis in superbia ad orationem fidelem humiliabitur a montuosa superbia et cadet in amaram contricionem de vana iactancia. Quis 30 enim considerat ex fide scripture quomodo omnis mons et collis humiliabitur non solum in morte nec solum in die iudicii sed specialiter in inferno, quando confitebitur inutiliter quod nichil profuit sibi iactancia, humiliabitur velit nolit, cum Veritas scripture dicit 35 Luce XVIII°, 14 quod *omnis qui se exaltat humiliabitur*. Et hinc credo quod in veteri testamento ante circumcisio- nem filii salvati sunt in fide parentum et (ut evangelium hodiernum meminit) filius centurionis sanatus est

The proud shall be humbled.

2, DG: *Capharnaum*. 3, D: *vel deest*. 4, *nervos*; D: *noramos*; ib, A: *motui*. 6, D: *membrum*. 8, DG: *temporalia*. 12, DGH: *mundiales*. 11, A: *Matthei XI*. 15, DG: *haberent . . . dicarent*. 16, H: *monti quod*; ib, AG: *se deest*. 18, DH: *sinapis deest*; ib, H: *minore quantitate*. 19, D: *sinapum*. 21, A: *iuxta me (sic) virtutis*; ib, D: *ad deest*. 24, 25, ADG: *que est*. 25, H: *est deest*. 26, A: *sed quod*. 27, DG: *monstruosum*. 29, 30, H: *Qui enim*. 30, ADG: *considerans*.

a paralisi per fidem patris: *Vade, inquit, et sicut credidisti fiat tibi.* Et iuxta fidem mulieris Matthei XV°, 28 promisit sibi Christus quod *filia sua sanaretur*. Non ergo valet oracio unius pro reliquo nisi orans habuerit granum fidei et ille pro quo oratur sit unitus in eodem corpore ecclesie. Sicut enim videmus quod medicina per os recepta in stomachum digeritur ad salutem membra quantumlibet remoti lesi, ut patet de vulneratis stante continuacione membra perforati, sed omnino abscisis non proficit, sic medicina fidei scripture per os Domini transmissa in sacerdotes Christi quos Chrysostomus vocat stomachum corporis ecclesie, cum debent digerere spirituale alimentum cum quo membra nutriri debent, transmittitur per virtutem regitivam ecclesie ad membra peccatis lesa, dum manent secundum aliquid vivacis fidei corpori ecclesie continuata. Unde illud spirituale suffragium extendit se ad illos qui sunt in purgatorio, dum

Christ teaches us that every member of the church may help any other; but only members of the church can profit by the merit of others.

Heretici autem et scismatici non participant suffragiis ecclesie quantum ad meritum beatitudinis, quia divisi sunt a corpore; ideo virtus regitiva ecclesie Christi (qui est scripture sacra) non derivat eis medicinam huiusmodi ad salutem; verumptamen notandum quod licet mortuis prosint suffragia ecclesie, verumptamen quantumlibet parvum opus meritorium factum a superstite est sibi magis utile quam foret ipso mortuo, quantumlibet magnum suffragium; sic quod plus prodesset homini viventi dare in caritate calicem aque frigide pro Christi nomine quam pro ipso mortuo in purgatorio punito darentur ab executoribus millies mille libre, quia per elargicionem aque frigide mereretur homo beatitudinem

1. A: *inquit deest*; G: *Unde inquit*. 3. D: *igitur*. 5. A: *unctus pro*.
 7. DG: *dirigitur*; AH: *derivarunt*; ib. DG: *in salutem* 9. H: *at scilicet*.
 10. H: *non deest*. 11. D in marg.: *Sacerdotes sunt stomachus ecclesie*.
 12. DG: *dirigere*. 12, 13. D: *spirituale alias spirituale* 16. ecclesiæ: D: *celle*. 18. D: *igitur*. 19. A: *ununcunque* 20. H: *puerum deest*.
 25. A: *Christus*. 29. H: *dirimat*; ib. ADG: *modi deest*. 30. H: *meritorium parvum*; ib. D in marg.: *Plus prodest homini vicium parvulum opus meritorium quam innumerabiles elemosyne post mortem.* Et quare Cate. 31. H: *prodest*. 34. D: *executoribus*; ib. A: *millenes*; G: *milles*.
 35. H: *meretur ille homo*.

1. Matth. VIII, 13.

eternam, per distributionem vero quantilibet executo-
rum non mereretur homo nisi vel remissionem vel
brevitatem pene temporalis, quorum utrumque est in-
finitum minus; intelligo autem meritorium per se con-
sideratum.

Quoad tertium patet ex fide scripture quod Deus
non potest esse acceptor personarum sed quecumque
persona, vir vel femina, imperator vel papa, dominus
vel servus, habuerit fidem efficaciorum est maior et
melior quad Deum. Et hec fides est consolacio magna
fidelium, cum nullus ex paupertate vel condicione ab-
iecta repellitur a Deo. Patet ex hoc quod Deus appre-
ciatur virtutes et nullam famam vel gloriam mundanam
nisi de quanto concomitantur virtutes, cum virtus, gracia
et divina precepta correspondent. Nec Deus odit aliquem
nisi correspondenter ad peccatum. Ex quo patet quod
nemo debet presumere se esse reliquo simpliciter mai-
orem, sed in alto gradu constitutus debet senciendo
humiliter de se ipso ministrare vel servire in reputa-
tione sui inferioris et per consequens non de maioritate
sua presumptive contendere. Quantus enim quis est
coram Deo precise tantus est. Ideo non elevet se homo
per superbiam pharisei, sed secundum preceptum Sa-
pientis Eccli. III°, 20: *Quanto maior est, humiliet se in*
25 omnibus et coram Deo inveniet gloriam scilicet in pre-
senti et gloriam in futuro.

God is no
accepter of
persons.

SERMO XXIX.

Quid hic statis tota die ociosi. Matthei XX°, 6.

Constat ex serie evangeli quomodo Veritas docet suos
discipulos ad edificationem ecclesie laborare, nam noster
paterfamilias exiit in opere primo mane conducere ope-
rarios in vineam suam, quando in prima etate mundi
Fol. produxit genus humanum et convenit cum eis quod |
317 daret eis beatitudinem pro labore quo laborarunt opus

Christ teaches
us to labour
for the good of
Church.

3. DG: brevitatem vite. 3. + A: infinitum twice. 4. A: autem
per se minus; 5. meretur. 6. efficaciorum; DG: edificationem.
12. A: Deo suo; ib. D in marg.; Hic nota diligenter fidem sentenciam
contra sentenciam alibi de prescelite; ib. H: Deus deest. 13. H: mun-
diam. 14. concomitantur; H: concomitant; ib. DG: gracia deest.
20. A: inferior. 21, 22. A: quid est Dominus. 23. A: superbiam supra se.
24. DG: maior es humilia te, . . . inventies. 25. H: scilicet deest.
27. H in marg.: Sermo 7°. 32. H: quando ipsa etate. 33. A: genus
twice. 34. DG: laborarent.

suum non opus eis proprium in vinea sua. Nam Trinitas est paterfamilias, cum omnem familiam creat, The vineyard is gubernat et instruit, et specialiter sibi competit hoc nomen quoad regimen sponse Christi. Est autem ecclesia *vinea Domini* (ut patet Isaie V^o, 5), cuius *ritis est Christus* 5 (Job. XV°, 1) et omnes fideles sunt palmitae. Qui ergo denudat terrenam affectionem a radicibus cordium membrorum Christi, amputat facta superflua et coniungit ipsa ad invicem et ligno vite vinculo caritatis, laborat The penny is opus patrisfamilias in vinea sua. *Denarius autem diurnus* 10 est beatitudo perpetua, denarii quidem puritas in substancia, continuitas in partibus, caritas in valore et claritas in splendore signant dotes beatorum, ut puritas subtilitatem, continuitas immortalitatem, caritas agilitatem et splendencia claritatem, utriusque partis figuratio 15 signat dotacionem corporis et anime, impressio ymaginis regis signat indissolubilem illapsum divinitatis. Denarii circulacio est beatitudinis perpetuacio, numerus perfectus signat complectionem omnium bonorum in statu perfecto. Cum autem triplex sit dies scilicet temporis, 20 hominis et eternitatis, patet quod denarius ille signanter diurnus dicitur, quia oportet merentem hunc denarium sicut in die temporis honeste ambulare, et hoc per totum diem sue periodi quo lux anime illucescit suo corpori vel saltem in fine vite quo valeat trinitatem sue 25 anime secundum amorem trinitati increate, que est dies eternitatis, connectere.

The hours correspond to the ages before Christ. Tres autem alie hore quas Christus commemorat scilicet *tercia, sexta et nona et undecima* includunt quatuor horas quarum quilibet continet duas horas 30 naturales sic quod a prima hora usque ad decimam inclusive sunt quinque tales hore correspondenter ad quinque etates que Christum precesserant; unde sicut in prima etate Deus *conduxit operarios* in vineam, sic in secunda etate a Noe usque ad Abraham, in tercia 35 etate ab Abraham usque ad David, abhinc usque ad transmigracionem, a transmigracione usque ad Christum.

1. Codd.: *cius.* 7. A: *terram.* 10. D: *opus deest;* ib. D: *paterfamilias;* ib. H: *in via sua.* 13. H: *significant* 15. A: *signacio.* 10. H: *significat.* 17. H: *significant;* ib. A: *deitatis.* 22. DG: *quod oportet.* 25. H: *in quo;* ib. DGH: *quo videat.* 27. H: *connectere deest.* 28. Tres in codd. Reete: *Quatuor.* 29. D: *scilicet deest;* ib. D: *et nona hora et undecima.* 30. A: *quarum — horas deest;* ib. codd.: *continet.* 31. DGH: *ab una hora.* 32. DG: *correspondent.*

10, 29, 34. Matth. XX. 2, 3, 5.

In omnibus enim istis *conduxit* Deus *operarios* edificantes ecclesiam, ut patet de patriarchis, regibus, sacerdotibus et prophetis; verumtamen Christus condescendens vulgari horarum cotacioni quatuor ante prandium, scilicet primam, terciam, sextam et nonam exprimit inter quas quintam subintelligit; unde prima et secunda hora vocantur suis principiis, sicut Adam et Noe erant principia tocius sue generacionis. Abraham vero fuit perfectus in fide, ideo notatur senario numero perfecto, 10 qui est finis hore tercie. Quarta vero hora includens horam septimam et octavam tacetur, cum in quarta etate abiecto domino post civilitatem introductam introducitur divisio et multiplex prevaricacio. Quinta vero etas significatur nonario, quia sacerdotes erant 15 boni in principio et declinarunt in fine usque ad transgressionem decalogi. Hora vero undecima usque ad vesperam signat sextam etatem seculi usque ad diem iudicii in qua hora Christus interna locuzione vocat gentes ad edificandum ecclesiam cum Judeis, proponendo eis finem laboris et ostendendo quod quicquid fecerint extra fidem et caritatem, non gratia huius finis, est labor ociosus, quia status in bonis nature cum frustracione a fine gracie. Illi autem ante vocationem Dei internam defecerunt a fide et spe beatitudinis, 25 dicitur in animo: *Nemo nos conduxit ad hunc laborem;* sed Paterfamilias vocat omnes gentes Matthei IV°, 17 dicens: *Penitenciam agite, appropinquarit enim regnum celorum.*

Promittit autem eis gaudium immensum, quod est 30 iustum de congruo, non explicabile eis in particulari, sicut terra promissionis et alia bona creata figurancia beatitudinem erant sub certo velamine promissa in veteri testamento. Et correspondenter sicut in sex etatibus mundi Deus vocat filios regni ad laborem et mercedem, sic quamlibet eius personam Deus vocat in qualibet suarum sex etatum ad eundem effectum et mercedem, cum gracia huius Deus dat cuilibet tali

Promise of great reward.

Man's ages corresponding to those of the world.

4. G: *horarum deest.* 7. AH: *Adim deest;* ib. H: *nominantur.*
 5. S. DG: *creant principia.* 10. ADG: *dominio.* 14. DG: *signatur.*
 12. ib. DG: *transmigrationem.* 16. H: *hora enim;* ib. nona usque.
 17. G: *septimam etatem.* 19. D: *ad edificationem ecclesie sive ad*
edificandum ecclesiam. 19. 20. G: *propoundendo.* 23. H: *ante deest.*
 26. D: *promittit enim;* ib. G: *autem deest.* 33. D.I: *et deest.*
 36. A: *ad idem officium.*

quicquid boni vel mali in aliqua etate sibi emiserit. Debet enim quasi ingenitus infans lac fidei concupisci, quasi puer purus in spiritu communem aerem verbis virtutum aromatizare, quasi adolescens crementum operum virtuosorum superaddere, quasi vir virencia omnium virtutum stabilitus in vinea Domini prepollere, ^{Fol.} ^{31^b} quasi senex in moribus | antiquatus sapienciam seminare et quasi decrepitus mundo et carni mortificatus ad beatitudinem aspirare.

The manager of
the vineyard is
Christ's
manhood.

The Jews and
Gentiles were
as labourers
called at
different hours.

Procurator autem vinee est humanitas Christi qui ¹⁰ est caput ecclesie, qui sicut incipit a latrone cui primo promittit paradisum Luce XXIII°, 43, sic vocatos in sexta etate preponit constituens eos iudices sibi assidentes super sedes iudicantes duodecim tribus Israel; unde sicut in sexta etate Judei et gentes contenderant ¹⁵ quis in statu merendi foret Deo accepctor, Judei se preponentes ex antiqua familiaritate et Dei de ipsis incarnati promissione, gentes econtra ex grata legis Christi acceptione et ex immunitate a Christi morte ab ingratitudine post accepta beneficia (ut patet Rom. III°), ²⁰ sic erit in die iudicii murmur admiracionis, non tedi vel culpacionis, quomodo Deus tam gracie prefert membra ecclesie in ultima etate ad tantam graciā super alios qui longe diuciis in via virtutum floruerant: et sic undique quietatum tollet quodlibet membrum ²⁵ ecclesie suum denarium, cum habet ipsum ex gracia qua Deus non iniuriatur meliorando confratrem ad sui commodum, eo quod omnium beatitudines cedunt cunctis beatis ad bonum beatitudinis. Et ad istum sensum dicit mater ecclesia illud Psalmi XCI^o. 11: *Senectus mea in misericordia uberi*. Totum ergo diem sue viactionis divisum in duodecim horas et ingrossatum in sex secundum duos sexus oportet expendere in edificacione dicte vinee, in cuius diei hora undecima enim Christus sepultus est, abhinc vero usque ad diem iudicii non ³⁵ est horarum vulgarium distincio, quia sub unico patriarcha militat universaliter universalis ecclesia.

The murmurs
come from
those who are
members of the
Church only
outwardly.

Potest autem murmur istud referri ad eos qui ad tempus vie stantes in ecclesia rumpunt rete. Illi autem

1. A: *alia*. 2. ADG: *quasimodo genitus*. 9. G: *aspirate*; H: *anhelare*. 10, 11. A: *que est*. 12. DG: *sicut enim*. 13, 14. A: *assistentes*. 14. A: *decem*. 20. G: *post deest*; ib. DG: *acceptata*. 22. H: *gracie* præter. 24. H: *alias*. 27. D: *quo*. 30. DG: *Psalmi IX*; H: *XIX*. 32. G: *in sex deest*. 33. DG: *duos textus*; H: *duos sensus*. 34. A: *enim Jesus*; DG: *Christus Jesus*. 36. AH: *vulgaris*. 38. D in marg.: *Nota murmur*.

sunt unus alienus homo *non habens vestem nupcialem*, qui licet non sit electus, tamen vocatus est et de numero existentium de ecclesia putativa; secundum illum ergo remurmurat mixta ecclesia; et sibi est responsio duplex signans recessum ab unitate accepta; prima quod ad omnivolenciam misericordis Dei spectat punire malos, sicut premiare bonos, cum pena sit plus debita; secunda quod perversio intencionis causans dacionem denarii plumbei non potest impedire severitatem Dei. Possunt autem verba questionis in themate nostro proposita signanter porrigi ad quoslibet torpentes in Dei servicio, cum quodlibet membrum ecclesie tenetur iuvare quodlibet (ut patet Cor. XII°). Et sic patet ex serie evangelii quomodo cuiuslibet christiano est primo ociositas fugienda, secundo operositas amplectenda et tertio felicitas consequenda. Est enim ocium mater omnium peccatorum et per consequens omnium dampnorum, est secundo confortans evidencia temptatorum et tertio Deo maxime odiosum.

Est inquam primo mater omnium malorum, cum impossibile sit creaturam committendo peccare, nisi prius omissione peccaverit, cum prius ociatur a Dei servicio quam sic peccat. Sic enim angelus apostata qui ociatus est a laude divina, quiescendo blasphemie in se ipso, peccavit in Spiritum Sanctum Ysaie XIV°, 13, 14. Eva eciam quia sola ociata est a Dei adiutorio postulando incurrit temptationem diaboli, Gen. III° et Ezech. XVI°, 49: *Hec fuit iniquitas Sodome sororis tue superbia, abundancia panis, saturitas, vinum et ocium,* et ut breviter dicam) non est possibile peccatum vel malum contingere nisi occasione ociositatis. Ideo ipsa est per se causa tocius nequicie.

Est secundo evidencia unde spirituales inimici ex-superant ociositatem; patet de Eva Gen. III°, que non consulto viro vel domino dixit mediando inter Deum

Idleness the mother of all evils.

Examples from Scripture: Eve, the man who had laid up much goods.

2. ADG: et deest. 3. A: ergo twice. 1. H: est deest; D: scilicet et. 5. H: significans; ib. H: ad deest; ib. H: aptata. 5-7. G: prima debita deest. 8. H: eau da 10. A: in themate nostro deest; G: hominis in themate nostro. 12, 13. A: iuvare ut; quodlibet deest. 13. DG: ut H. Cor. XII; ib. A: Et sic deest. 15. H: et deest. 16. D in marg.; Nota; G in marg.: *Ocium.* 18. D: dampnandorum; ib. H: odibilium. 20. AGH: primo deest; ib. D in marg.: *De oib quomodo est causa malorum.* 25. D: peccat. 26. A: saturitas deest. 26. H: est deest. 31. H: nisi deest. 31. ADG: *ociantem.* 35. H: ut domino.

1. Matth. XXII, 12, 14.

et diabolum: *Ne forte moriamur.* Sic eciam dives volens ampliare horrea sua dicit anime sue: *Requiesce, comedere et bibe.* Et exhinc satane satellites rapuerunt animam suam (ut patet Luce XII°, 19). Unde legio demonum effugata per Christum rogavit quod posset intrare in porcos; quod et Christus concessit Matthei VIII°, 32, ut vel sic vereamur ociari cum porcis iacentibus in volutabro voluptatum. Unde Matthei XII°, 44 dicit immundus spiritus: *Reretur in domum meam unde exiri;* quod et fecit, quia invenit eam vacantem. Ideo non est possibile spiritualem hostem superare hominem nisi prius vacaverit a petendo Dei auxilio, quia si rite pecierit, Deus non desert, et si diabolus assistente Deo adiuvante exsuperat, tunc est forcior Deo. Ideo sciamus pro regula quod si hostis spiritualis nos exsuperat 15 quod ocium quo a cultu Dei ante defecimus est in causa. Unde Job XL°, 16 dicitur quod Beemoth *in secreto calami dormit;* calamus autem ad intra vacuus signat honiinem ociantem. Quod autem ocium sit Deo maxime odiosum ex hoc evidet, quod Deus non potest 20 cessare ad intra agere et necessario semper operatur ad extra. Ideo ille non sanctificat in se tamquam filius Fol. 31° imitationis nomen Dei qui ab ipso degenerans ociatur.

Beemoth.

Laziness
destroys God's
order; who
gave our organs
for use.

Item, ad hoc Deus ordinavit homini tot organa, ut ad laudem Dei sui nunc operetur uno genere operis et 25 nunc alio. Ille ergo qui in facto nititur ordinem istum interimere tamquam alter diabolus nititur ordinacionem Dei destruere. Unde Job V^o, 7: *Homo nascitur ad laborem et avis ad rotatum.* Unde Gen. II° homo creatus in statu innocencie positus est in paradyso, ut opera- 30 retur et custodiret illum, quanto magis post peccatum est penaliter operandum, ut dicitur Gen. III°.

Christ's
example of
industry.

Item, Christus in persona hominis fuit maxime operosus; in primeva etate senciens aeris continentis penitatem, in virili etate senciens fatigacionem, esuriem 35 et tam nocte quam die laborem continuum, et in

1. H: *sic enim.* 4. H: *Luce II.* 5. AGH: *in deest.* 6. D: *quia et; corr.; quod et; ib H; Jesus concessit.* 7. AH: *terreamur.*
8. A: *volutabulo.* 10. ADG: *quod et facit; ib. AH; Non enim est.*
12. H: *appetendo Dei auxilio.* 13. H: *differit.* 14. AH: *invante.*
15. AH: *superat.* 16. A: *Dei deest.* 17. DG: *Beemoth; ib. D; Job. IV.*
20. ADG: *ociosum.* 21, 22. D: *agere — filius deest.* 21—23. G:
agere — oclatur deest. 22. H: *non deest.* 25. AGH: *Dei deest;*
ib. DG: *et deest.* 27. A: *interimere;* ib. AH: *alter Deus;* ib. DGH:
ordinem. 29. H: *et deest;* ib. H: *autem ad rotatum.* 31. G: *custodiat.*
33, 34. G: *operosus deest.* 34. DG: *aridis deest.* 35. D: *fatigacione.*
36. H: *et deest.*

ultima estate sive tercia, omnia genera tormentorum. Cum ergo omnis Christi accio sit nostra instruccio, patet quod nos filii imitacionis per ipsum recreati facere debemus similiter; quam detestabile ergo est viatorem in loco peregrinacionis circumseptum hostibus ociari, cum eo ipso meretur ut in temptationem inducatur, sicut morbus antiquatus fit incurabilis, qui in principio posset curari facilime. Ex istis secundo colligitur quod debemus pro statu vie continue operari.
 10 primo propter evitandum malum culpe, malum pugne et malum pene, que ociositas introducit, ut patet ex iam dictis et Matthei III°, 10: *Omnis arbor que non facit fructum excidetur et in ignem mittetur*. Secundo propter bonum multiplex quod debita operacio intro-
 15 ducit. *Non est enim possibile post lapsum hominem coronari, nisi legitime certarerit* (ut dicit Apostolus). Cogitemus ergo quod que seminarerit homo hec et metet, immo quod repugnat divine iusticie premiare inmeritum. Et tunc *bonum facientes non deficiamus*. *Tempore enim suo metemus* Gal. VI°, 9. Cogitemus secundo quod tempus nostrum est breve in comparacione ad patres priores et pro magna parte preterita interruptum ocio quoad divinum cultum et emendemus sollicite tempus residuum nobis datum, dicentes cum Apostolo ubi supra:
 20 *Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes*, et Eccl. IX°, 10: *Quodcumque potest manus tua, operare instanter, quia nec opus nec ratio nec sciencia nec sapientia est apud inferos quo tu properas*. Solum in hac vita est tempus commercii beatitudinis pro labore, quia oportet
 25 utramque naturam mereri simul mercedem quam simul recipiet, ideo ociantes properant ad penam quieti contrarium, sicut agonizantes properant ad beatitudinem labori vie contrarium. Oportet enim motum violentum rapiencium celum esse a contrario in contrarium. Ideo
 30 dicit Salomon quod *apud inferos non est opus merendi*,

Scriptural exhortations to exertion.

1. ADG: *etatis sue*; DG: *circum*; ib. G: *tormenta*. 2. D: *igitur*.
 3. D: *nos deest*. 4. A: *detestabile sibi*. 7. DG: *sit incurabilis*.
 8. H: *faciliter curari*. 10. DG: *propter curandum*. 11. D: *et deest*; ib. ADG: *quod ociositas*; ib. ADG: *ut deest*. 12. A: *Matthei 3,3*.
 13. A: *secundum*. 14. H: *et propter*. 15. A: *impossible*. 17. D: *igitur*; ib. H: *quod deest*. 21. DG: *est deest*; ib. H: *ad deest*. 22. A: *priores deest*; ib. D: *interrumpit*; ib. ADG: *ocio deest*. 23. emendemus; DG: *omni deestimus*. 26. H: *Ecclesiast. 4,9*. 28. D: *cui properas*; ib. D in marg.: *Questio*. 30. DG: *utramque numerum mereri*; ib. A: *mereri deest*. 31. idem; DG: *odio*; ib. AGH: *preparant*. 32. A: *properant*; ib. DH: *ad deest*. 33. A: *laborari*; ib. A: *violente*.

16. II Tim. II, 5. 17. Gal. VI, 8. 25. ib. 9.

*nec est tempus racione excusandi peccata preterita, nec sciencia adquirendi alleviamen pene per media, nec sapit dampnatis quicquid experimento cognoverunt sed econtra cruciat cogitando quomodo *insensati* possent tam brevi tempore pro labore tam modico tantum premium meruisse (ut patet Sap. V^o): unde Luce XVI°, 19 diviti epuloni sepulto in inferno negabatur guttula aque ad refrigerandum vim gustativam qua viando peccaverat. Cogitemus tertio misericordiam Dei qui dat notoriis peccatoribus per totum residuum vite sue diurnum denarium, si in articulo mortis contriti gemuerint, ut patet in parabola evangelii hodierni et de latrone (Luce XXIII°). Sed consideremus quod dilacio temporis in peccato difficultat ad resipiscenciam finalem: ideo Eccles. XI°, 6 dicit Sa'omon: *Mane semina semen tuum et respere non ccesset manus tua.* Seminacio vero bonorum operum in iuventute preparat ad fructuosam conclusionem in senectute, ut terra bene culta ante tempus seminandi disponat ad iniectionem seminis fructiferam. Tercio debemus continue operari bonum propter facetum amorem Domini qui servicium hoc iniungit. Non enim requirit servicium a creatura rationali pro bono sibi utili, sed solum pro commodo servitoris. Patet Luce VII°, 10: *Cum feceritis omnia que precepta sunt robis, dicite servi inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus,* quasi diceret non est possibile quod facias quicquam Deo utile vel gracieose indebitum de digno, cum eo ipso quo quis servit bene Deo, premiatur ab ipso ultra quam meruit.*

The honour of serving God. Est ergo honestas in Dei servicio propter honorem Domini cui servitur, propter pulcritudinem servitii quod precipitur et propter libertatem quam servitor consequitur. Si enim honorificum sit servire regi terreno, quanto magis regi seculorum? Non enim habet aliquos vel minimos de sua familia nomen fugientes nisi reges ad regnum celorum.

1. AH: *tempus racione deest.* 6. DG: *meminisse;* ib. DG: *Sap. I.* 8. G: *refrigerendo;* ib. D: *frorando.* 13. A: *Si consideremus,* ib. 17. A: *verborum operum.* 17. D: *fructuosam communionem,* ib. *iunctionem;* G: *admissionem;* H: *disponit reflectionem.* 21. A: *qui servicium a creatura rationali non exigit pro bono.* 21. H: *ut patet,* 25. G: *dicite quod;* ib. D: *debeamus.* 28. H: *quod quis.* 32. D in marg.: *Servire Deo quam honestum est.* 33. H: *amicos, vel intimes;* ib. AH: *non fugientes;* ib. ADG: *reges deest.*

6. Sap. V. 4.

Fol.
317¹

Quantum ad substanciam servitii non potest precepere quicquam quod peccatum sapiat sed virtutem. Et quantum ad libertatem patet quod Deus detestatur servitorem invitum. Solum enim voluntarium acceptat servitorem ad suam familiam, et eo ipso quo est liber a peccato, quod oportet si debeat Deo servire, debitor est liber simpliciter, quia civis sanctorum et domesticus Dei. Si igitur cives Romani sint ex hinc humanitus liberi, quanto plus cives sanctorum celestis ierusalem. Defenduntur eciam ab hostibus, quia I Joh. V^o, 18 dicitur: *Malignus non tangit eum, quia generatio salvat eum.* Omnes enim confederati sunt nedium amicicia sed cognacione, quia fratres, sorores et matres Christi et sui invicem.

God will not have unwilling service.

15 Illas conclusiones ex fide clara demonstrabiles non sapit velatus mundi diviciis et malicie libertate, sed generaliter nos omnes ex defectu fidei sumus tepidi et remissi. Nam *in pace vel quiete ecclesie est amaritudo eius amarissima*, ut dicitur Isaie XXXVIII°, 17. Et cum 20 oportet caput ecclesie masticando assimilare sibi quodlibet membrum suum, cavendum est de prophecia Apoc. III°, 16: *Quia neque calidus neque frigidus es, incipiam te eromere de ore meo.* Constat quidem naturalibus quomodo aqua tepida provocat vomitum, sic spirituualiter habentes fucum religionis christiane sine fervore virtutum sunt Deo abhominabilissimi. Ideo Christus Matthei VII°, 15 docet carere de talibus qui veniunt in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Et Apostolus I Timothei IV°, 12: *Spiritus manifeste 30 dicit quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide attendentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorum in ypocrisi loquencium mendacium et cauteriatam habencium suam conscientiam.* Unde maior est spes de simpliciter frigidis quam de talibus ypocritis sub velamine christiane religionis incorreptibiliter et imperceptibiliter simulantibus sanctitatem. Tales enim semper pugnam simulant, sed propter remissionem nunquam superant, sed se ipsos et alios continue debilitant. Quo contra Apoc. II°, 17 dicitur: *Vincenti dabo manna absconditum.*

Our want of faith shewn in want of energy.

7. ADG: *debite.* 11. GH: *quod malignus.* 12. II: *omnis.*
 15. AH: *istas.* 18. G: *nam deest.* 19. DG: *Iustie XXXIV.* 20. II: *masticando.*
 22. DGH: *quod neque.* 23. H: *Constat quibusdam.* 29. II: *Timothei VIII.* 30. G: *temporibus twice.* 32. D: *et deest.* 32, 33. II: *habencium deest;* D: *cauteriatam.* 35. II: *et imperceptibiliter deest.*
 35. ADG: *se deest.*

Unde sicut corporalis exercitacio membra corroborat, sic spiritualis exercitacio evidencius interiorem hominem animat, habilitat et fortificat ad laborem. Econtra autem ocium laxat, apporiat et enervat, immo sicut aqua actualiter calefacta propter commixtiones frigidarum parsium reddit ad frigiditatem antiquam et cicius aqua simpliciter frigida congelatur, correspondenter partim fidelis; ad quem sensum Salvator Matthei XXIV°, 12 prenosticat quod *refrigescet caritas multorum.*

Our instrument
for work is the
faith of the
Church.

Viso ergo quod oportet continue laborare descendendo 10 particularius oportet notare asciam vel instrumentum operandi, quod indubie est fides ecclesie, ut patet Luce XVII°, 6: *Si habueritis tantam fidem sicut granum sinapis, dicetis huic arbori moro: Eradicare et transplantare in mare, et obediet robis.* Et post adiungit officium operandi. 15 Oportet enim fidelem operarium habere fidem pungitivam, acutam et asperam et non lacteam et remissam. Tali enim fide sancti vicerunt regna, operati sunt iusticiam, adepti sunt recompensationes, ut ostendit Apostolus Hebreorum XI°. Si enim membrum diaboli ut Alexander et 20 ceteri conquestores per fidem imperfectam vicerunt regna laborioso certamine corporali, quanto magis membrum Christi per fidem sinceram et acutam cooperante Domino; quod patuit in conversione gencium ad religionem Christi ipsis maxime odiosam per paucos Christi 25 discipulos, ut patet in processu Actuum apostolorum. Ipsi enim transformati sunt a moro in vitam, eradicati de peccatis profundissimis et transplantati in mare amaritudinis et post securus decursus aquarum fructificarunt uberrime. Si ergo isti mundani in fide sua fallaci operati sunt 30 regente diabolo opera corporaliter tam force, quomodo miles Christi ipso duce iuvante non operaretur facilius opus iusticie spiritualiter forte, si eciam tiro seculi adipisceretur hereditatem terrenam et thesaurum absconditum a diabolo vel eius membro fallaciter repro- 35 missam, quomodo magis miles Christi non adipisceretur per medium quod Christus docuit et promisit regnum

1, 2. DGH: *membra — exercitacio deest; ib. A: et corroborat.* 3. *habilitat;* D: *humilitat;* G: *humilitat;* ib. G: *laborem laxat.* 4. G: *laxat,* affetit et; D: appareat apparenter enervat; H: apporeat. 5. *actualiter;* D: *accidentaliter.* 8. A: *sensus.* 10. D: *figitur.* 11. DG: *vel iustum.* 12. G: *est fides twice.* 16. D in marg.: *Laborare continue in vincula Domini.* 19. H: *promissiones.* 21. AGH: *infectam.* 22. A: *corporale.* 24. H: *quod et mirabile factum est.* 31. foreta sequitur lacuna in G; D: *tam sueta.* 33. *forte;* D: *formate.* 34. H: *adipiserit.* 35, 36. DG: *recompensa;* recte: *recompensione.* 36. H: *adipisceret.* 37. H: *et deest.*

celorum et thesaurum eternum in ipso absconditum: indubie defectus fidei est in causa. Si enim affecio temporalium est in causa, si enim pure crederemus verbis Christi de premio et mediis adquirendi per quod ipse pugnavit, operaremur similiter; sed defectus operis manifestat defectum fidei et amoris, ut alibi exponitur.

Fol. 318^r: Oportet ulterius | nos christianos circumire cum isto How we should be occupied.
quinario, serviendo Deo circulariter continue iuxta hoc metricum:

10 *Discas aut ores, doceas, recreesve, labores.*

Oportet enim anime incorruptibili tres operas convenire, scilicet discere vel docere quoad intellectivam et orare quoad potentiam volitivam; nam qui in quoconque die vel hora non fuerit pastus pane scripture, indubie percussus 15 est infirmitate vel debilitate gravissima. Ideo sicut oportet continue discere saltem perseveranciam, sic oportet continue docere religionem Christi opere vel sermone. Aliter enim iuxta Salvatorem Matthei XXV° in penam peccati auferetur ab ociante talentum in die iudicii et dabitur 20 iusto qui pecuniam dedit spiritualiter ad usuram; quoad corpus vero oportet corporaliter operari, quia II Thess. III, 10: *Si quis non vult operari, nec manducet*, ubi perhibet christianum manducare panem in ocio vel quiete. Et quoad recreationem vult facetus dominus quod de 25 quanto recreatus est maior, utilior vel modestior, de tanto est sibi placencior. Sed oportet in isto ut in aliis quatuor notare modestiam. Quanto enim corpus plus modificatur temperancia, ut serviat spiritui ministerio virtutum, tanto est recreacio Deo placencior, sed omnis 30 recreacio ad petulanciam vel rebellionem carnis in spiritum sapit immodestiam, cum oportet castigare corpus et in servitorem spiritui redigere.

2. Rectius: *indubie defectus fidei sive affecio temporalium est in causa.* 11. D in marg.: *Versus: Discas aut ores, doceas, recreesve, labores.* 13. DGH: *quacunque.* 15. D: *immo debilitate.* 18. D: *per Salvatorem in penam.* 21. DG: *oportet corporaliter deest;* H: *oportet deest.* 22. G: *operari.* 25. ADG: *recreacio.* 27. H: *notari modestiam;* ib. ADH: *Quando.* 29. H: *tanto enim;* ib. H: *omnis deest.* 31. DG: *modestiam.* 32. A: *servitatem spiritum;* ib. A: etc.

SERMO XXX.

Semen est verbum Dei. Luce VIII°, 11.

Parable of the
sower

Dictum est superiori dominica quomodo operarii in ecclesia domini debent vites suffodere, superflua earum excidere et palmites convertere. Iam in evangelio hodierno descendit paterfamilias specialius quomodo ecclesia debet utriusque se habere ad spiritualissimum actum edificandi ecclesiam qui est predicacio verbi Dei. Narrat enim Salvator quomodo idem paterfamilias qui exiit conduceere operarios exiit seminare semen suum, quia 10 Matthei X^o, 20 scribitur: *Non enim vos estis qui loquimini sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* Et sicut de facto seminans in parabola Salvatoris alius semen sevit iuxta viam quod fuit a pedibus conculetum et volvituribus consumptum, alius vero supra petram, et 15 natum aruit quia non habebat humorem; tertium autem inter spinas quod per illas concrecentes suffocatum est; quartum vero in terram bonam quod fecit fructum centuplum, sic iuxta expositionem Salvatoris est seminatio quadruplex verbi Dei. Quidam enim ad tempus devote 20 retinent verbum predicatum, sed quia suppressi sunt servitute diaboli, ideo statim tamquam auceps habens cordam ligatam ad pedes avis quam permittit ad tempus evolare revocat lapsos ad suum servicium et tollit verbum quod ipsi conceperant, et isti sunt occupati 25 superbia, invidia et ira.

Secundum ergo semen supra petram satum signat verbum Dei predicatum indispositis triplici culpa carnis, scilicet accidia, gula atque luxuria.

Tercium vero semen inter spinas seminatum signat verbum Dei predicatum avaris. Avaricia enim proprietatem querens solum se ipsam directe germinat. Diabolus enim et caro tamquam rationalia in triplicitate

1. D in marg.: *In Sexagesima;* H in marg.: *Sermo 8.* 3. D: *in superiori;* 4. D: *corum.* 6. DH: *spiritualis qua ecclesia* 7. DGH: *utrumque;* ib. DG: *edificandum.* 8. D: *qui est.* 10. G: *qui deest.* 11. DGH: *semen cecidit.* 15. A: *petram deest.* 15, 16. ADG: *quod natum.* 16. H: *habuit.* 17. H: *istax.* 18. H: *vero deest.* 21. H: *qui deest;* ib. D in marg.: 1. 25. DG: *quod isti;* ib. H: *et deest.* 27. D in marg.: 2. ib. H: *Secundum vero.* 28. H: *Dei deest.* 29. D: *culta (i).* 30. D in marg.: 3. 32. DG: *directe diminuit.*

1. Gospel for Sexagesima Sunday.
13. ib. 6. 17. ib. 7.

11. Lucae VIII, 5.

peccati quiescant, sed mundus tamquam insensibilis de sollicitudine contentatur.

Ex isto processu elicetur quod ad predicacionem efficacem requiruntur operacio assidua predictantis, valor seminis et aptacio materie recipientis. Si enim oculus fascinantis efficaciam habet alterandi acrem, sicut et visus serpentis que solo visu interficit, quanto magis oculus et viva vox pii sacerdotis cui cooperatur beata trinitas? et per consequens deficiente hac caritate *factus* 10 est velut es sonans aut cimbalum timuiens. Ideo Psalmo XLIX°, 16, 17 dicitur: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iusticias meas et assumis testamentum meum per os tuum, tu vero odisti disciplinam.* Cum enim animus qui est pars principalior contradicit verbis et 15 ipsa operibus, quomodo haberent verba virtutem ab animo aut persona tantum sibi contrariis, graciam vel virtutem ad perficiendum opus dignum viatoris? Dei enim adiutores oportet suos esse amicos.

Oportet secundo semen esse sanum, non verba falsa, 20 non ludicia, non fabulas vel apocrypha que sunt semen

illusionis Antichristi, sed verbum Dei, quia ipsum habet vim regenerativam ex calore semineo (ut patet posterius).

Sed tertio oportet quod terra recipiens sit aptata; et 3. Fitness of the hearer.
quia illud est pertinens adiutorio, ideo de illo fiet
Fol. processus. | Oportet enim ad apacionem terre ipsam 31st assidue colere, timare radices, et herbas nocivas evellere
et a superveniente impedimento fructum preservare.
Ille terram cordis et corporis bene colit qui fugato
ocio in bonis operibus se ipsum assiduat.

36 De nequicia occii dictum est superiori dominica; cui addendum arbitror quomodo ocium consequitur summa stulticia iuxta illud Prov. XII°, 11: *Qui operatur terram sociabitur panibus, qui autem sectatur ocium stultissimus est.* Exerceat homo primo terram cordis in operibus 35 virtuosis et non potest deficere quin sociabitur pane scripture, quia si desit homo qui doceat, dominus

Three things required for preaching:

1. Industry of the preacher.

2. Goodness of the word preached.

3. Fitness of the hearer.

Idleness is wicked.

2. D: *solitudine.* 3. DG: *Ex alio;* ib. D in marg.: *Ad predicacionem tria requiruntur.* 4. DG: *opera.* 5. DG: *seminantis.* 7. DG: *qui.*
11. H: *dixit: Peccatori.* 13. D: *odi.* 16. DG: *contrariam.* 19. D in marg.: *t.* 20. D: *aut;* ib. A: *ypocrypha.* 22. H: *generativam.*
23. H: *tercio deest.* 24. H: *isto.* 25. D in marg.: *Rusticitas.* 27. DH: *reservare;* 36. D in marg.: *De ocio quam sit malum.*
32. H: *illud deest;* ib. A: *operabit;* DGH: *operabitur.* 33. DGH: *sectabitur.* 34. AH: *exercitet.* 36. DGH: *st deficit.*

dabit verbum ab alto. Patet de apostolis Act. I^o et de Cornelio Act. X^o, nec non ratio fidei hoc convincit. Si enim Deus non deficit terre cum suis ornamentis quin dat eis pluviam corporalem in suis temporibus, quomodo deficeret creature rationali facte ad ymaginem et similitudinem suam quin segregabat illis dispositis pluviam voluntariam? Psalmo LXXX, 11 scribitur: *Dilata os tuum et implebo illud.* Aperi ergo fenestram cordis tui et sol iusticie, qui est lux vera non potens occidere vel eclipsari, ipsum illuminat. 10

and foolish.

Et patet secunda pars conclusionis Salomonis. Est (inquam) sic ocians stultus, eo quod rem sibi saluberrimam negligit et sectatur rem sibi maxime nocivam. Magna quidem foret stulticia, ubi quis posset in una hora mercando licite adquirere mille libras ociari ad tantum dampnum; sic est de ociantibus hora novissima (ut loquitur Evangelista I Joh. II°), quia etas nostra (ex evangelio dominice proxime) est hora undecima; est eciam stulcior, eo quod se ipsum denudando hostibus hostes tarditate expectat; est tertio stultissimus, eo quod 20 hostes qui ipsum interimunt confortat; sed cum omnes ociamus interdum, ille qui frequenter sequitur ocium vel continuat se in ipso usque ad vite exitum est eo stulcior qui negligit preparare locum sibi. Non enim est sic ocians dignus locari in celo, quia solum in vinea 25 Domini laborantibus est iste denarius diurnus debitus (ut patet Matthei XX°). Dignum namque est quod celum corpus subtilissimum et velocissimum deputetur servis Domini celorum qui sunt instar celi operosi, nec paratus terrestris ipsum recipiet, cum Gen. II°, 15 legitur: *30 Positus est homo in paradyso ut operaretur;* nec locabitur in purgatorio, quia Psalm. LXXII°, 5 scribitur: *In labore hominum non sunt et cum hominibus non flagellabuntur.* Si enim pro statu vie taliter ociantur, post viam indignum est ut purgentur. Nec mundus iste sensibilis 35 hos locabit, quia Luce XIII°, 7 precepit Dominus de scilicet sterili quod succidatur: *ut quid, inquit, terram occupat?* Relinquitur ergo quod solum infernus sit locus debitus taliter ociosis, quod est consonum propter tria:

1. DG: *ab altero: H: de alto.* 3. A: *non deest.* 6. D: *qui segregabit; ib: illi discipulis.* 7. DG: *LXXXIX.* 8. A: *ergo deest; D: igitur.* 9. H: *occidi.* 12. H: *inquit.* 17. A: *qui etas.* 20. A: *expectant.* 24. H: *enim deest.* 25. D: *sic deest.* 26. A: *ille.* 29. A: *cooperosi.* 30. DG: *et cum Gen.* 36. A: *locabat Luce: ib: A: precepit.* 38. D: *igitur; ib: H: est locus.*

primo quia sic ociantes *dant locum diabolo contra doctrinam Apostoli Eph. IV^a, 27*, ideo consonum est quod perpetuo habeant locum cum illo; ipse enim est pater familias inferni sicut Christus celi. Secundo, quia inter omnia corpora terra et specialiter iuxta centrum (ubi est infernus) est corpus ociosissimum (quia immobile et infructuosum), ideo cum locus debet aptari nature locantis, iusto Dei iudicio limitatur ociantibus ille locus.

Hell only will receive the slothful.

Tertia racio est: Rationale videtur quod volens se ex altare indebite humilietur ad contrarium; sed omnis sic ocians presumit innuitive immobilitatem Dei, cui non vult obedire laborando, ideo dignum est quod a sede Dei (que celum est) sit maxime elongatus. Cum ergo medium terre maxime distet a celo, quia est locus bassissimus, patet quod est locus sic ocianti convenientissimus; cum ergo *que seminaverit homo hoc et metet*, patet quod terra cordis et corporis nostri si sit inculta non erit fructifera, sed portabit spinas et tribulos viciorum et per consequens habebit mercedem condignam.

Nam volens contrariari Deo, quiescendo quando laborandum est, debet superari a summo iudice, laborando quando quiescendum est. Deus enim post opera sex dierum requievit die septimo et tu vis quiescere die primo. Unde solum infernus est locus post diem iudicii labori deditus, omnibus partibus aliis mundi quietis. Stat autem simacio terre in usu temporalium, quantum expedit ad virtutes fructificandum (de quibus alibi). Terra ergo sic trita et simata est capax seminis verbi Dei.

Quantum ad secundum, patet ex processu evangelii quod tria genera peccatorum, scilicet diaboli, carnis et mundi oportet eradicari de terra nostra, ne germinent cum semine verbi Dei. Et primo oportet caveri de triplici peccato diaboli, et primo de superbia eo quod ex spiritualitate et insensibilitate est subtilior et per consequens ad seducendum periculosior. Est eciam radix, qua destructa sequitur cuiuslibet alterius | peccati de-

Three kinds of sin must be destroyed.

t. Pride, the root of all other sins.

1. D in marg.: *t*: ib, DG: *quod sic*. 3. DG: *locum illum*. 4. D in marg.: 2. 5. DG: *terre*. 6. H: *corpus deest*. 9. D in marg.: 3. 9, 10. A: *volens ex exaltare*. 9. H: *est deest*. 11. DG: *immobilitate*. 11, 12. D: *cum non*. 13. A: *qui celum*. 14. DG: *a centro qui est*. 16. D: *cum igitur*. 17. A: *si deest*; ib, D: *sit deest*. 20. DG: *volens humari*. 21. DG: *debet superiori*. 23. H: *requiescere*. 28. H: *terra autem*. 29—32. DG: *Quantum — Dei deest*. 29. D in marg.: *Superbia*. 31. H: *mundi sunt*. 31. H: *mundi que*; ib, Codd.: *eradicare*. 32. D: *cavere*. 33. ADG: *et quod*; ib, D in marg.: *De superbia per totum*.

16. Gal. VI, 8.

struccio. Et tertio est in amacione difficilior, quia primo venit et ultimo recedit, et ideo eius radicacio est maxime precavenda.

Pride difficult
to discern.

Quoad primum patet quod superbìa latet in anima, cum sit amor inordinatus proprie excellencie, ideo de substantia eius non est alterius hominis discernere. Et quoad signa sensibilia in gestu, apparatu vel aliis signis ab ea procedentibus docet diabolus responsionem sophisticam, quia taliā non expresse docent superbiam, cum sint honestatis, animositatis et equitatis; apparatus honestatis, insultus animositatis et persecuciones non remittendo iniurias sunt equitatis. Unde propter palliations tales sophisticas vix aliquis ponderat superbiam vel cognoscit, et tamen est peccatum maximum iuxta expositionem illius Psalmi XVIII°, 14: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero et emundabor a delicto maximo*, id est, a superbìa secundum glossam. Quando-cunque enim servi extrinseci de familia dominorum vel membra corporis aut potencie anime dominantur rationem cui debent serviliter ministrare, est peccatum superbie undique introductum, et per consequens, si non fuerint tam prepostere dominati, deest superbìa que est delictum maximum. Unde propter eius excessum super alia peccata dicitur portare coronam; Isaie XXVIII°, 1 scribitur: *Ve corone superbie*; et hinc petit lucifero primo apostate, qui dicitur *rex superbie omnes filios superbie* Job XLI°, 25.

Pride brings
with it a train
of other sins.

Unde superbìa ex sua condicione nunquam venit sola sed cum magna familia, ut patet de Lucifero in quo genuit invidiam atque iram, in primis parentibus in quibus genuit accidiam atque gulam et in Egipciis in quibus genuit avariciam atque luxuriam. Ex hinc enim noluerunt permittere filios Israel sacrificare (ut dicitur Exodi IV° et infra). Sic eciam in presenciarum tolle superbiam et cessabunt bella inter regna, pugne inter personas et dissensiones inter communitates. Tolle eciam superbiam et cessabunt sumptuose expense superiorum ecclesie in quibus pauperes spoliantur, rapine predonum et latronum et omnis avara detencio honorum fortune.

1. H: *amacione*. 2. H: *cuius deest*. 9. DG: *quod*. 12. H: *fuerit*.
 17. 18. DG: *quamcunque*. 18. G: *enim deest*. 19. H: *vel potentie*.
 25. DG: *dicitur*. 26. G: *Lucifer*; D: *Lucifer*; ib. DG: *apostatare*.
 27. H: *XLI deest*. 32. 33. A: *Et hinc noluerunt*. 34. 35. H: *sic ergo tolle superbiam in presenciarum*. 38. H: *cuius pauperes*: ib. H: *rapine deest*. 39. H: *et deest*; ib. H: *avaricia et*.

Tolle superbiam et cessabunt castrimargia et luxuria ac per consequens omne peccatum nominabile. Superbia enim ex hoc quod requirit maiores expensas et maiorem familiam, ac primo et ultimo retinet campum pugnandi cum homine, gignit ex se omnia alia via ut suos baiulos.

Ideo saluberrima foret doctrina quam Deus dedit humane nature Gen. III°, 15 superando antiquum serpentem, quod ipsa primo et principaliter *conterat caput suum*, quia Eccli. XXV°, 22 scribitur: *Non est caput nequius super caput colubri*. Sic enim ad literam serpens precipue servat caput, quia cauda abscissa adhuc remanet vivus sed contrito capite statim moritur. Sic secundum Chrysostomum tolle hoc vicium de clero, ut non velint homines apparere hominibus, et sine labore via alia resecantur. Superbia enim est primogenitus Pharaonis cuius morte filii Israel liberabantur Exodi XI°; est eciam Golias quem David percussit in fronte cum lapide et sic prevaluit in Philisteum I. Reg. XVII°. Sic enim confuse sunt lingue capitum egrediencium de oriente ad edificandum civitatem et turrim Babel, Gen. XI°, 3. Unde secundum Gregorium cetera via sunt quasi domus iuxta turrim site et ab ea protekte. Omnes enim peccatores singunt quod oportet eos vivere honorificare vel humane. Ideo necesse habent sic facere; et patet secunda conclusio dicta de superbia.

Tercium autem, scilicet difficultas amacionis superbie, ex hoc patet quod ipsa habet bonum pure naturaliter desiderabile pro objecto quod est humana excellencia quam omnis homo debet naturaliter appetere. Deficit autem in modo vel ordine appetendi, et ideo est peccatum; unde sicut milites volunt videri fortes et clerici sapientes, sic sancti postquam fugaverant alia via superati sunt surrepente inani gloria.

Pride is hard to remove
as because its objects are in themselves legitimate:

1. D: *cessabit*; ib. Codd.: *et per consequens luxuria*. 2. H: *nominale*.
12. H: *et cauda*. 13. DG: *virus deest*. 14. DH: *a clero*. 16. H: *enim deest*. 17. AH: *ad cuius mortem liberantur*. 18. A: *est autem*.
21. DG: *civitatem et deest*. 23. G: *sita*. 20, 30. H: *desiderabile — homo deest*. 31. H: *autem amocio*. 32. G: *cleri*. 34. G: *surrepenta*:
H: *surrepenti*; ib. D: *rana*.

1. Castrimargia, gulae concupiscentia, vid. Du Cange II, 227.
14. S. Joh. Chrysostomi, In Matth. Hom. LXV (al. LXVI). Opp. tom. VII, 733 (et passim). 22. S. Gregorii Moralium lib. XXXIV in cap. XLI beati Job Opp. tom. I, 1137 et al.

^b because
only humility
can destroy it;

Secunda vero racio huius difficultatis est quod superbia in homine, nec potest deleri nisi per humilitatem, que cum dicit abiectionem maxime detestabilem apud mundanos, non mirum si amocio superbie sit summe difficultis. Unde non est possibile hominem indurari in peccato contra Spiritum Sanctum nisi ex superbia. Ipsa enim inveterata gignit consummatam inobedientiam, ut patet Gen. III°, 14 de serpente: *Super pectus tuum gradieris et terram comedes cunctis diebus vite tue.* Et sequitur: *Tu insidiaberis calcaneo eius; ubi premittitur superbia et annectitur consummata invidia.* Et tertio adiungitur ire filia.

^c because of
the pleasure it
brings with it.

Tertia causa difficultatis amocationis superbie est quod habet quoddam delectabile connexum; et cum Deus punit citra condignum, patet quod superbus noscens suam | et suum delectabile ex presumptione eligit statum in sua obstinancia, ut patet de Lucifero, de Pharaone et de omnibus induratis. Non enim possibile est hominem indurari in malicia nisi prius ex superbia. Ipsa ergo est peccatum periculosissimum propter eius surrepentem introitum imperceptibilem ex sua subtilitate, propter eius amocationem difficillimam postquam introducta est, ex sua dominacione, propter eius nocenciam, cum prevaluerit ex nephanda multitudine sue familie. Nullum enim est peccatum quod Deus summe humiliis magis despicit, cum directe opponit se voluntarie ordinacioni divine quam cum oportet habere cursum suum oportet nos sibi humiliari submittendo nos sue voluntati; quod nobis prestare dignetur qui semet ipsum humiliavit usque ad mortem pro nobis Deus benedictus in secula seculorum Amen.

SERMO XXXI.

Semen est verbum Dei. Luce VIII°, 11.

Reasons for
teaching in
parables.

Constat ex serie evangelii quod Salvator noster dominus Jesus Christus crebro locutus est suo auditorio

1. A: *quod deest.* 8. H: *conscientem inobedientiam.* 9. DG: *Supra;*
ib. DG: *gradies.* 11, 12. DG: *et annotatur.* 13. H: *superbie deest.*
15. ADG: *superbum.* 16. D: *et sensuum; ib. DH: elegit.* 18. DG: *hominem deest.*
19. A: *nisi prima; ib. D: Ipsa igitur.* 20. H: *surrepentis.*
21. D: *ex deest.* 26—28. A: *voluntarie — nos sue deest.* 29. G: *humiliat.* 30. ADG: *usque deest.* 31. AH: *seculorum deest; ib. D: Amen deest.* 32. H: *Sermō nonus.* 35. AG: *adiutorio.*

32. Gospel for Sexagesima Sunday. Printed in Lechler's Johann von Wyclif, II, 580—590.

in *parabolis*, nunc ut sententia latens et salubris in patente parabola foreius memorialiter imprimatur (sic enim docemur artificialiter per domos et ymagines memorari), nunc ut audientes ob penam sui demeriti minus intelligent, et nunc ut naturalis proprietas tam exempli quam exemplati philosophice doceatur sic enim secundum beatum Augustinum scriptura sacra continet omnem veritatem philosophicam⁷). Et propter primam causam et terciam totus populus Palestinarum et multorum inter quos Salvator noster conversatus est intentus fuit parabolis, et ideo congruum valde fuit quod evangelium Christi medium inter vetus testamentum et epistolas apostolorum participaret condicionibus utriusque.

Sed inter omnes parabolas Salvatoris nullam signans eius et apcius legitur docuisse quam parabolam seminantis. Ipsam enim dignatus est suis discipulis seorsum exponere, ultra quam sufficit fragilitas humana comprehendere. Unde ante expositionem factam de terra quadruplici seminata declamat in hec verba: *Qui habet aures audiendi audiat. Semen itaque secundum expositionem Salvatoris est verbum Dei.* Ex quibus verbis elicio michi tria fraternitati vestre per ordinem declaranda. Primum est de dispositione spiritualis seminis, secundum de dispositione seminantis et tertium de congruencia temporis seminandi. Pro quo advertendum quod semen accipitur tripliciter in scriptura: primo pro materia decisa a vivo habente in se virtutem inclinativam ad animatum consimilem, detrudenti in forma et specie producendum, sive sit terre nascencium et natalium quorum semen est constans, cum non habet appropriatum receptaculum, sive formabile et liquidum, ut semen gressibilium vel volatilium. Unde Gen. I^o, 12 scribitur: *Protulit terra herbam virentem et facientem semen iuxta genus suum.* Secundo modo accipitur pro individuo speciei seminantis ex tali semine producto, ut Gen. III°, 15: *Inimicicias ponam inter te et mulierem et*

Meanings of
"Seed" in
Scripture.

2. DG: *memoranter.* 9. H: *et aliquam totus.* 11, 12. H: *unam signancius.* 10. H: *declinat.* 20. D in marg.: *Quid est semen et quotuplex est.* 21. H: *ex cuius.* 21. D: *secundum est.* 25. D: *congruencia sive convenientia.* 28. DGH: *detrudenti deest;* ib. H: *ad in forma.* 29. H: *natalium.* 31. D: *formale;* ib. AG: *ad liquidum.* 32. H: *crescibilium.* 33. D: *id est facientem.* 35. A: *productio.*

7. S. Augustini, *Contra Faustum XIII.* 5. Opp. tom. VIII. 254.
19. *Lucae VIII.* 8.

semen tuum et semen illius. Et tertio accipitur pro quo-
cunque opere viatoris digno merito vel demerito. Unde
ad Gal. VI°, 8: *Que enim seminaverit homo hec et metet.*

The preacher
has speech for
his material and
intellect to
inform it.

Semini ergo primo modo dicto similatur verbum Dei,
quia detruditur non a quocunque vivo sed ab angelo 5
ecclesie, sacerdote videlicet Domini, misso ad gignendum
et nutriendum populum verbo vite. Habetque verbum
debita predicatoris vocem formatam pro suo materiali et
vim mentis, que secundum philosophos precipuos com-
multiplicatur cum voce pro suo formali. Hinc enim 10
secundum magicos naturales habent verba sapienter in-
cantancium suam efficaciam quantumlibet distancia trans-
mutando sine hoc quod taliter transmutent medium.
Verbum itaque predicatoris est materiale quoddam de-
cисum a vivo habetque in se quandam virtutem semina- 15
lem *datam desuper* ad producendum novam creaturam,
quia non dubium quin preter vocem et vim anime
oportet esse interius verum doctorem qui mentem illu-
minet et veritatem ostendat. Cum ergo ille magister
utitur voce tamquam organo, non mirum si in illam 20
redundet virtus inclinativa ad spiritualem hominem
producendum. Et istum sensum pretendit Apostolus I
ad Cor. IV°, 15: *In Christo Jesu per evangelium ego
ros genui.* Ecce premitit Christum Jesum tamquam
opificem principalem, quia Jacobi I^o, 18 scribitur: 25
*Voluntarie genuit nos verbo veritatis, ut simus in cūm
aliquid creature eius.* Et hinc concipientes in animo
verbum divinitus seminatum et foventes calorem caritatis,
donec formetur in eis Christus, matres eius sunt. Unde
Matthei XII°, 50 dicit Salvator: *Quicunque fecerit volun- 30*
*tatem patris mei qui in celis est, ipse meus frater et
soror et mater est.* Frater quidem propter idemperitatem
patris | celestis secundum interiorem hominem reno- Fol.
vatum, et soror secundum naturam corpoream que quam- 319^a
vis deiformis est sexus, tamen fragilior, et mater propter 35
subministratoriam gignionem et nutricionem Christi
in anima compositi. Cui per se debetur accio per opera

1. DH: *Et deest.* 2. H: *vel demerito deest.* 3. DG: *ad deest;*
ib. A: *hec deest.* 4. H: *assimilatur.* 5. DG: *quia deciditur.*
6. H: *scilicet Domini.* 7. H: *debetum.* 8. H: *debetum.* 9. 10. DG: *multiplicatur.*
11. H: *sapientis.* 12. A: *transmittent.* 13. 15. A: *quod decisum.*
16. DG: *Cum igitur.* 17. H: *istam.* 18. H: *respondet.* 19. DG: *illum*
sensum. 20. DG: *ad deest.* 21. H: *promittit.* 22. H: *opificem prin- 319^b*
cipalem. 23. H: *virtutis.* 24. H: *in deest;* ib. D in marg.: *Frater*
soror et mater Christi quomodo est faciens voluntatem patris eius. 25. DG: *difformix.* 26. DG: *propter*
ministratoriam. 27. H: *in deest;* ib. D in marg.: *Frater*
soror et mater Christi quomodo est faciens voluntatem patris eius. 28. AD: *patris patris.* 29. DGH: *difformix.* 30. 31. DG: *propter*
ministratoriam.

fervida caritatis; oportet enim merentem ad actuū suum
meritorium active concurrere, sicut oportet matrem
coagere ad formacionem sue prolis. Et istam affinitatem
secundum narratum ordinem oportet quemlibet natum
5 denuo habere ad Christum secundum humanitatem et
per consequens esse filium eius secundum divinitatem
(ut dicitur Joh. I^o, 12 et I^a Joh. III°, 1).

O stupenda virtus divini seminis quod fortē armatum
eicit, corda quasi lapides indurata emollit et homines
10 per peccata conversos in bestias et sic infinitum a Deo
distantes revocat et transmutans in homines efficit dei-
formes. Non dubium quin tam summe mirabile non
possit verbum sacerdotis perficere, nisi principaliter
coeficiat calor spiritus vite et eternum verbum. Unde
15 Matthei X^o, 20 scribitur: *Non enim vos estis qui loqui-
mini sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.*

Sed proh dolor hiis diebus est verbum sacerdotis
quasi semen decisum a mortuo, et cum influencia ce-
lestis semper agit secundum dispositionem materie, non
20 mirum si verba exhortacionis non sunt tante efficacie
sicut olim. Unde manifestum est quod precipua causa
mortificacionis spiritualis in populo et per consequens
tocius nequicie regnantis in seculo est defectus vel
mortificacionis seminis verbi Dei. Sed unde quero tam
25 perniciosa radix peccati? Revera inimicus homo sur-
repens in animas sacerdotum superseminavit zizanniam.
Nunc enim si quis loquitur non quasi sermones Dei
sed gracia exemplandi, predicabit gesta, poemata vel
fabulas ext a corpus scripture, vel predicando scripturam
30 dividet ipsam ultra minima naturalia et alligabit more
zizannico per colores rhythmos quoisque non appareat
textus scripture, sed sermo proprius predictantis tam-
quam auctoris et inventoris primarii. Et ex ista affec-
tione diabolica qua quilibet appetit a se ipso et non
35 ab alio habere talia insurgit tota viciosa novitas huius
mundi; propter hoc autem fiunt divisiones sermonum,
divisiones ornamentorum et aliorum artificialium ultra
solitum; et non dubium quin iste divisiones vel causant

Wondrous
power of the
divine seed.

Now, alas, the
seed has been
killed, and men
preach to shew
their cleverness,
not to sow
Christ's word.

2. DG: *sed oportet.* 6. H: *esse pro eius.* 7. G: *et deest.*
8. a. DG: *armatum erant.* 11. D: *disputantes;* ib. H: *deiformes.*
13. D: *posset.* 15. D in marg.: *Nota.* 20. D: *verbum . . . sit;*
ib. H: *non deest.* 22. H: *spiritualis deest.* 24. H: *seminis deest.*
26. DG: *zizannia.* 28. DG: *exaneandi;* ib. H: *predicabant.*
30. DG: *ultra minuta;* ib. H: *allegabit.* 30, 31. DG: *moralizando per.*
32. D: *primus dicantis;* H: *frius dicantis.* 33. D: *illa.* 35. A: *totum,*
36. A: *divisiones causant.*

vel prenoscant divisiones in moribus. Ex hinc enim *refrigescit caritas multorum*, que est unitiva virtus *non querens ambiciose que sua sunt sed que domini Jesu Christi*. Sermo ergo perversa intencione sic infectus in radice et suco alligatus in germine est verbum mortuum et diabolicum et non verbum domini nostri Jesu Christi, qui iuxta confessionem beati Petri, *verba rite habet* et secundum alium apostolum *verbum Domini non est allagatum*.

Excuses for display in preaching:
1. the learned preacher should be distinguished from the illiterate.

Sed ut predictum peccatum iactancie magis appareat 10 et caucius caveatur, quod tam latenter et nequiter perdit oves Christi fame refectionis spiritualis, recitabo tres evidencias inventas a sic superbientibus ad excusandas excusaciones in peccatis. Dicunt enim quod, nisi aderent aliquas novitates ultra modum predicandi solitum 15 ab antiquo, non foret differencia inter theologum quantumcunque subtilem in seminando verbum Dei et sacerdotem ruralem quantumlibet exiliter literatum. Sed quid pretendit ista sententia nisi cupiditatem inanis glorie qua affectamus nos ipsos predicare et non dominum 20 Iesum Christum? cum tamen Apostolus ad Gal. V^o, 26 monet et specialiter nos ecclesiasticos, quod *non simus inanis glorie cupidi invicem prorocantes, invicem invidentes*; inanis glorie cupidus est qui innititur divisionibus et texturis verborum, ut reputetur subtilis ab auditorio. 25 Illi autem invicem provocant et invicem invident qui nedum divisiones thematis sed cuiuslibet auctoritatis occurrentis totpliciter ingeminant ut aliis subtiliores apparent. Non sic, carissimi, sed simus imitatores magistri nostri domini Jesu Christi, qui cum in forma 30 Dei esset, humiliter confessus est Johannis VII°, 16: *Mea doctrina non est mea* (supple auctoritative secundum humanitatem), *sed eius qui misit me patris*, quia qui a semetipso loquitur gloriam propriam querit; et revera hoc est inanis gloria et fallax; inanis quidem, quia 35 *gloria in confusione eorum qui terrena sapiunt*; inanis-

^{1.} H: *Sermo autem*, 5. G: *fugo*; D: *fugio*; ib. H: *verbum deest*, 6. H: *et deest*, 7. qui: AGH: *qua*; ib. ADG: *beati deest*, 10. DG: *sed nota ut*, 13. A: *evidencias deest*, 14. D in marg.: *Nota*, 11. 15. DGH: *addiderint*, 17. 18. H: *ad sacerdotem*; A: *sacerdote*, 18. G: *mirale*, 19. DG: *illa*, 23. A: *cupidus*, 27. D: *divisionis*, 28. DGH: *tripliciter*, 30. D: *magistri deest*, 32. D: *scilicet auctoritative*, 35. D: *hec*.

2. Matth. XXIV, 12. 3. I. Corr. XIII, 5. 7. Joh. VI, 60.
8. II. Tim. II, 9. 36. Phil. III, 19.

This is mere vain glory.

sima igitur est gloria laudis, cui quanto quis ardencius innititur tanto abieccius et confusibilis deicitur. Est eciam summe fallax, quia tales *dicentes se esse sapientes stulti facti sunt, eo quod mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis.*

Et indubie hec est sapiencia terrena et per consequens diabolica. Que queso magis diabolica sapiencia quam honorem proprium | honori divino preponere et dare occasionem extraneando et se ipsum exaltando per grandia verba et composita, ne simplices audeant predicare? Non dubium quin ista sapiencia sit expresse caritati contraria et per consequens mere diabolica.

Secundo movet predictos inaniter gloriantes quod de lege nature forma semper proporcionanda est eius materie. Cum ergo materia theologica sit perfectissima, consequens est quod forma nobilissima et pulcherrima sit sibi tribuenda. Sed huiusmodi est color rhetoricus et colligancia rhythmica; sic enim secundum auctores eloquencia perficit sapienciam. Sed sic arguentes peccant graviter tam in materia quam in forma. In materia quidem, quia assumunt quod forma sapiencie sit lepor verborum, et sic in re *dicunt bonum malum et lucem tenebras,* sed (quod peius est) dum declamatorie sic loquuntur sapienciam que ex solo Deo est, formam meretriciam induunt sibimet usurpando. Ad quam quidem inducionem est labor in curiose componendo, labor in pueriliter repetendo, et labor in composite proferendo. Et in omnibus istis propter carenciam fructus et aggravacionem sceleris est *vanitas vanitatum et afflictio spiritus.* Respiciamus ergo ad formam qua sapiencia theologica a nostris auctoribus est induta. Et instar illius coaptamus formam verborum cum ipsis exhortacionibus: II^a ad Cor. II°. 17 scribit Apostolus: *Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei, sed in sinceritate sicut ex Deo coram Deo in Christo loquimur.* Quid (rogo) est predicatorem adulterare verbum Dei, nisi involvendo ipsum in pepulis et aliis ornamentis meretriciis

Second
excuse:

Theology as
the noblest of
subjects merits
the noblest
forms.

1. H: *ergo.* 3. A: *summe deest.* 1. A: *facti twice.* 11. ADG: *sit deest.* 13, 14. A: *quod forma proporcionandi est.* 15. DG: *Cum igitur.* 17. D: *modi deest.* 22, 23. DG: *bonum malum et malum bonum et lucem tenebras.* 25. A: *dum dum.* 24. A: *loquitur.* 25. D: *metricam.* 27. H: *referendo.* 30. DG: *igitur.* 31. H: *inducta;* ib. H: *illius autem.* 32. DG: *forma;* ib. A: *in ipsis.* 33. DG: *ad deest;* ib. G: *simus.* 35. ADG: *coram in.* 36. D: *predicatore;* H: *predicare.* 37. D: *in altis.*

3. Rom. I, 22, 23. 22. Is. V, 20. 29. Eccle. I, 2, I, 14.

Like Scripture extraneis a scriptura, abuti ipso ad eius voluptuosam
we should ostensionem, et sic a sponso excludere florem eius et
speak plainly, fructum qui est honor Dei et conversio proximi? Et
caring only to save souls.

quid est in sinceritate loqui nisi in clara intencione
nude et apte loqui veritatem que edificat? tunc enim 5
predicador loquitur ex Deo et non de extraneis im-
pertinentibus ad salutem anime, et cum honorem Dei
habet principaliter pre oculis ad gignendum Christum
in anima sponse sue, non dubium quin coram Deo in
Christo loquitur; coram Deo quidem et non latenter 10
more adulteri in angulis falsitatis. In Christo eciam
loquitur (qui est lux mundi) tamquam nichil sibi
conscius et non in tenebris peccatorum. Nec caret
scriptura nostra eloquencia sibi debita, sicut egregie
declarat beatus Augustinus IV° de Doctrina Christiana 15
cap. VI°: *Quereret forsitan aliquis utrum auctores nostri
quorum scripta divinitus inspirata canonem nobis sa-
luberrima auctoritate fecerunt, sapientes tantummodo aut
eciam eloquentes nuncupandi sunt. Que quidem questio
apud me ipsum et apud eos qui mecum quod dico senciunt 20
facillime solvitur. Nam ubi eos intelligo, sicut eis nichil
sapiencius, ita eciam nichil eloquens mihi riederi potest.
Et audeo dicere omnes qui recte intelligunt quod ipsi
loquuntur simul intelligere eos non aliter loqui debuisse.
Sicut enim est eloquencia que magis etatem iurevilem 25
decet, estque senilem; nec iam dicenda est eloquencia,
si persone non congruat eloquentis; ita est quedam que
summa auctoritate viros dignissimos planeque divinos
decet. Hac ipsi locuti sunt, nec ipsos decet alia nec alios
ipsa. Quanto enim videtur humilior, tanto alius non 30
rentositate sed soliditate transcendit. Hec Augustinus.
Utinam ecclesiastici nostri moderni sic saperent de scrip-
tura, tunc enim forent longe plures pugiles pugnantes
in campo spiritualis milicie cum gladio spiritus quam
sunt modo.*

35

2. DH: ostentacionem. 3. A: proxim¹⁵. 4, 5. A: nisi — loqui deest.
1. DG: nisi clara intencione. 5. A: edificatio. 6. D: non de extranea
sibi vel extraneis. 8. G: per. 10. DG: loqui. 11. A: modo adulteri.
15. AG: beatus deest; ib. D: quanto deest. 17. DG: scriptura Dei intus.
17, 18. DG: saluberrimum. 19. DG: eciam deest. 20. quod dico:
DG: quodammodo: H: ex Deo. 21. Aug.: non solum nichil est eis.
25. A: sic enim. 26. H: quam pro est que. 27. H: quedam deest.
27, 28. H: quo summa. 28. DG: plane quod; ib. ADG: dominos.

15. S. Aug. Opp. tom. III, pag. I, pag. 67.

Tercio movet predictos ypotcritas quod quidam libri Third excuse:
ympnidici et prophetic veteris testamenti contexti sunt some books of
metrice, sicut patet de libro beati Job pro parte et de the Bible are
aliquibus libris Salomonis. Professor ergo huius textus
5 debet se conformare sue auctoritati, specialiter cum rhyth-mical.

Metra iuvant animos paucis comprehendere multa.

Sed constat quod istud dictum facit ad oppositum, Rhythm may be
nam aliud est canticum laudis vel propheciam canere good for praise
et aliud verba exhortacionis disserere. Quoad primum or prophecy;
10 iuvat sermo metricus, sicut patet laudabili usu canti- in preaching it
corum ecclesie, sed quoad secundum non dubium quin delights the ear
colores moderni confundunt intelligenciam sentencie,
tum quia communiter obscurius profertur sentencia and deadens
pretextu vocalis concordie, tum eciam quia auditus the sense.
15 assistencium senciens pruriginem in verbis metricis plus
attendit ad signa sensibilia quam signata, et cum sen-
saciones impertinentes mutuo se confundunt, patet quod
Fol. 319^c colores | moderni abstrahunt a conceptu sentencie,
etsi quandoque iuvent memoriam loquentis. Unde more
20 attendencium ad melodias musicas, pro magna parte
non reportatur ex modernis sermonibus nisi pro tem-
pore prolacionis titillans delectacio et forte predica-
torum de sua subtilitate ventosa laudacio. De tali
ergo discrasia mortali populi christiani potest verificari
25 illud Apostoli II^a ad Timotheum IV°, 3, 4: *Erit enim
tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt sed ad sua
desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus,
a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem
convertentur.* Revera complecio huius prophecie instat
30 hodie, cum maior pars potentatum ecclesie sit tantum
dedita temporalibus quod seminantes doctrinam saluti-
feram reputant more stolidos et hinc iuxta sua desideria
coacervant sibi ecclesiasticos qui omnes debent esse
magistri populi; et signanter dicit Apostolus quod
35 *coacervant* et non quod ordinant, cum ecclesiastici
debent esse infirmis firmum defensorium contra hostes
tamquam turris David edificata cum propugnaculis, sed
modo sunt impoliti et inordinate positi propter defectum

3. H: *beati* deest. 4. D: *igitur*. 6. A: *innuant*. 8. D: *vel
prophetam*. 11. D: *quoad sensum*; ib. H: *non dubium* deest.
16. H: *attendant* deest. 21. DH: *nisi quod*. 22. D: *prolonus*; ib. G:
titillans. 23. D: *ventuosa*. 24. D: *igitur*; ib. D: *posunt*. 25. DGH:
II deest. 26. D: *salvam*. 32. D: *iure stolidos*. 33, 34. D: *dicunt se
magistri*. 35. D: *dicunt esse*; ib. D: *infernus*. 37. DG: *turris dans
affropinquata*.

cementum sciencie et caritatis, et sic coacervati quasi
materie depulse a gradu spiritualitatis ad gradum sum-
False preachers among the religious.
mum mundane vanitatis in tantum quod religiosi quidam
propter ambitionem temporalium egressi de claustris
commixti sunt inter gentes et didicerunt opera eorum.⁵

Et revera hec est horrenda monstruositas sponse
Christi et verisimiliter presumendum quod sit occasio
perturbationis tocius christianismi; cum secundum Lin-
colnensem *claustralis* propter ambitionem temporalium
*sic egressus sit cadaver mortuum, pannis funebribus in-*¹⁰
volutum, de sepulcro egressum, a diabolo inter homines
agitatum. Quid mirum ergo si perturbacio sit con-
sequens tale monstrum? Tales igitur magistri sic spis-
sim coacervati ingerunt pruri*m* auribus mundialium,
dum alii ymaginacionibus lucrorum temporalium solum¹⁵
intendunt, alii lautis refectionibus, largis muneribus et
fictis adulacionibus populum pascunt et alii palliantes
verba doctrine dimissa annunciacione sceleris populi
vanos applausus auditorio rhetorice referunt, et cum in
rebus insensibilibus et eternis potissime sit veritas sed²⁰
in istis transitoriis propter eorum mutabilitatem fabulosa
fallacia, patet quomodo moderni a veritate auditum
avertunt ad fabulas convertentes. Nam si quis hodie
veritatem theologicam annunciat, non auditur sed sper-
nitur tamquam vaniloquus, sed tractanti negotia secu-²⁵
laria statim intenditur; quod sine dubio est signum
carnalitatis et extincionis vite spiritualis, quia spiri-
tualis homo appetret refici cibo spirituali quo viveret;
et carnis appetitus induratus in homine est evidens
signum mortis.³⁰

Plain preaching the best. Patet ergo cuilibet utcunque nutritio in philosophicis
quod quecunque media ordinata ad finem aliquem de-
tanto sunt apcius proporcionata, de quanto compendio-
sius et copiosius ducunt ad finem illum. Cum ergo
seminacio verbi Dei sit medium ordinatum ad honorem³⁵
Dei et edificationem proximi, patet quod quanto com-
pendiosius et copiosius hoc facit de tanto est apcius.

1. DG: *commenti*; ib. A: *sic deest*. 2. G: *matirie*. 7. DG: *pre-
sumuntur*. 8. H: *christianitatis*. 8, 9. D: *Linconiensem*. 10, D: *sit*
egressus sicut; ib. H: *rectius*; *funeralibus*. 12. DG: *igitur*. 13. H: *ergo*,¹⁵
15. DG: *monachantibus vel machinantibus*; A: *machinacionibus*. 20, 21. H:
et in istis. 23. D: *et ad*; ib. H: *hodie deest*. 25. G: *tractati*.
26. D: *talis appetitus*; AG: *casus appetitus*. 31. H: *utrumque*. 34. H:
et copiosius deest; ib. D: *cum igitur*.

10. Cf. Trialogum IV, 26, Suppl. cap. VI, pag. 336, 434.

Sed non dubium quin plana locucio de pertinentibus ad salutem sit huiusmodi, ideo illa est eligenda declamatione eroica postposita. Idem enim secundum Jeronymum est sic loqui populo et miscere semina cum floribus ne radicentur, et secundum Lyncolniensem cum predicatoris sint ubera sponse, sic loquendo deludunt populum, ac si nutrix divaricatam papillam porrigeret infantulo, ne lac sugat, et ac si dispensator mensuram surfuris et non tritici daret familie domini sui. Non enim rutilante cortice verborum sed adipe frumenti saciavit nos Dominus. Sic ergo consumpto calore caritatis ad intra et relucente nitore verborum ad extra sunt predicaciones moderne tenebrate nocte ignorancie sensibilia innominata ut squame piscium et quercus putride; sed esus talium secundum philosophos est mortiferus, sterilizans edentem; ideo consultitur metrice quod

Pompous
declamation is
but adulteration
of the words.

*Lucens de nocte
Non comedatur a te.*

20 Non sic sacerdotes Domini. Sed sicut in veteri testamento ordinati sunt sine defectu in naturalibus quoad corpus, sic in novo testamento correspondenter ad figuram habudent in spiritualibus et specialiter in fidei dispensacione divini seminis. Sicut enim inter 25 omnes actus ierarchicos ecclesie militantis est fidelis Fol. huius seminis ministracio Deo maxime placida, | sic ^{319^dfraus in ista seminacione est maxime perniciosa et per consequens Deo maxime odiosa. Et tantum de dispositione divini seminis.}

Preaching the
chief work of
priests.

30 Secundo dixi quod ostenderem caritati vestre dispositiōnē seminantis, que notari potest in secundo verbo thematis. Debet enim quilibet christianus et specialiter predicator constanter et iure substare divino beneplacito et quamvis de se non habeat qualitatem, 35 oportet tamen ipsum quatuor virtutibus cardinalibus spiritualiter indui. Et primo prudencia, attendendo ne iusticiam suam faciat coram hominibus, ut videant opera eius bona. ne forte sit de numero fatuarum virginum

Virtues needed
by the preacher:
1. prudence.

4. H: est deest. 5. D: ne ut dicent: G: ut dicent: A: radicent: ib. D in marg.: *Linconiensis*. 6. H: verba sponst: ib. DG: loquendi. 8. sugat: D: frigat: G: fricat: ib. ADH: et deest. 13. A: tenebratis: D: tenebratiss: G: tenebrantis. 14. D: piscium deest. 15. ADG: putrida. 20. DG: sacerdos. 25, 26. DG: et fidelis seminis. 27. D: illa. 28, 29. H: dispensacione. 30. D in marg.: 2. 30, 31. H: dispensacionem. 33. H: emere. Rectius: et vere. 36. G: specialiter: ib. D in marg.: 1.

quibus Dominus dicit in evangelio: *Amen dico vobis, nescio vos*, Matthei XXV°, 12. Quam fatua ergo est intentio aptare labores bonos de genere ut vel principaliter vel mixtum captetur applausus populi. Idem est enim sic facere et commutare amiciam Dei pro ficta et adulatoria fama mundi et per consequens bonum eterni gaudii perdere pro gaudio hypocrite quod est instar puncti breve, ymmo constituere unum talem vilem peccatorem Deum suum et sic (quantum in se est) pervertendo ordinem universi dum eius laudem prefert laudi Dei. O ceca commutatio et distorta. Ideo

(Prevalence of vanity among schoolmen.)

dicit Salvator Matthei VI°, 22 quod *si oculus tuus, hoc est, intentio operandi, fuerit simplex, tunc totum corpus operum lucidum erit.* Et credo quod inter omnes cautelas diaboli hec est una de subtilissimis per quam surrepit in mentes scolasticorum, quia vix est aliquis quin vel principaliter vel mixtum facit acta sua, ut videatur ab hominibus, et cum minimus error in principio sit causa maximi in fine; patet quod isti cautele diaboli est

2. Temperance prudencius resistendum. Secundo requiritur temperancia in cibariis et aliis corporum nutritivis, ne forte sacerdos propter petulanciam et ventris ingluviem cespitet in serendo. Unde exemplariter dicit Apostolus: *Castigo corpus meum et in servitatem redigo, ne forte cum aliis predicatorum ipse reprobis efficiar.*

3. Fortitude. Tercio requiritur fortitudo in tollerando adversa proximo veritatis et salute populi. Istud patet discurrendo per omnes pugiles laudabiles ecclesie militantis. Unde vere dicit Apostolus: *Omnis qui pie volunt vivere in Christo, persecucionem paciuntur.* Et demum iustum est

1. Justice. quod mens sacerdotis elevetur in Deum per noticiam et amorem ac alias latrrias Deo debitas. Unde Salvator noster exemplificans predictoribus suis quoad omnia ista per ordinem non legitur in evangelio publice predicasse ante annum tricesimum, sed paulo ante predicationem suam petivit desertum locum, ut sic doceret discipulos suos prudenciam ad evitandum adulatorios applausus populi. Ibi eciam ieunavit quadraginta die-

1. DG: *de quibus.* 3. H: *captare;* ib. H: *labores destruere ut vel.*
 5. H: *vel commutare;* ib. D: *Des.* 7. DG: *ypocraice;* D corredit.
 8. AH: *talem deest.* 16. DG: *in mente.* 17. DH: *vel deest.* 27. DH:
illud; ib. A: *patet twice.* 30. Recte: *facientur.* 33. DG: *exemplificans*
s. predictoribus suis s. 34. D: *illa.* 36. D: *ad sertum locum.*
 37. A: *adulatores.* 38. D: *ieiunat.*

23. I. Cor. IX, 27.

29. II. Tim. III, 12.

bus naturalibus, ut ipsos doceret temperanciam. Tercio pugnavit vincens temptatorem tripliciter, ut in hoc doceret nos fortitudinem; et quarto oravit prestans obsequium Deo, docens in hoc sacerdotes suos iusticiam, 5 et tune exivit publice predicando et ostendendo se populo. Ipsum ergo magistrum sequamur in nostris operibus non solum secundum eius humanitatem sed secundum eius divinitatem et per consequens secundum totam benedictam trinitatem. Non enim est possibile quod actus aliquis viatoris sit Deo placidus, nisi fuerit ad imitacionem summe Trinitatis exemplatus. Oportet ergo sacerdotem precipue esse potentem correspondenter ad Deum Patrem omnipotentem, potentem quidem non in diviciis nec in potestate mundi vel corporis sed in 10 opere et sermone. Oportet ipsum secundo esse sapientem correspondenter ad Filium non sapiencia huius mundi que est stulticia apud Deum sed sapiencia que vincit maliciam populi, acerbe et fortiter increpando peccata et suaviter disponendo ac nutriendo bona opera. 15 Et oportet ipsum tercio esse benevolentem correspondenter ad Spiritum Sanctum; benevolentem dico, non iniuste conferendo indignis propter affectionem carnalitatis bona temporalia sed caritative procurando proximis salutem anime et bona spiritualia. Et tantum de dis- 20 posicione seminantis.

Tercio dixi quod ostenderem fraternitati vestre con-
gruenciam temporis seminandi; quod notari potest in
tercio verbo thematis quod successionem implicat et
sic tempus. Constat quidem ex tercia signacione seminiis
quod quamdiu sumus hic in via superest tempus con-
tinue seminandi. Unde Exod. XIII°, 9 precipitur quod
lex que obligat nos ad seminacionem predictam et in-
strumentaliter continet semen nostrum, *sit quasi signum*
in manu nostra et quasi appensum quid ob recorda-
30 cionem *ante oculos*, sed secundum ymaginacionem Apostoli
seminantes sunt bisarii, ut quidam in carne et quidam
in spiritu, et hii proporcionaliter duplice sapientie tam-
35 pol. quam vasi sui seminis colla subiciunt; seminantes

We must follow
Christ's
example in
virtue.

The seed-time
is now, in this
life.

3. II: *nos deest.* 4, 5. DG: *docens — publice deest.* 4. *suos:*
II: *eius.* 5. ADG: *quod tunc.* 8. ADG: *consequens totam.*
1. ADG: *exemplatum.* 15. DGH: *omnipotentem deest.* 16. DGH: *in*
sapientia. 17. G: *Dominus deest.* 20. D: *Sed oportet tercio;* H: *oportet*
populum. 21. dieo; H: *Deo.* 23. DG: *caritatem.* 26. D in marg.: 3.
20, 27. DG: *convenienciam.* 27. II: *seminandi deest.* 29. G: *quidem*
deest. 30. 31. A: *continue seminandum.* 32, 33. DG: *et instruit.*
34. H: *quidem ob.* 34, 35. DG: *quid — ante deest.* 35. A: *oculos deest.*
36. DGH: *et deest.* 38. II: *corda.*

autem mundialiter habent sapienciam huius mundi pro
 Evil of worldly wisdom. contentivo et directivo sui seminis. Sed illa sapiencia
 secundum Jacobum est triplex correspondenter ad
 tria que beatus Johannes dicit esse in mundo: Est
 enim *animalis* correspondenter ad concupiscenciam carnis; 5
 est *terrena* correspondenter ad concupiscenciam oculorum;
 Worldly sowers et est *diabolica* correspondenter ad superbiam vite. Et
 bring unwholesome ita mundialiter seminantes tres auras insalubres sibi
 airs on their captant pro suis seminibus. Sunt enim nonnulli ec-
 seeds; the marshwind of clesiastici qui in concupiscencia carnis secundum ani- 10
 lust: malem sapienciam sed in paludibus seminant semen
 the cold breeze suum. Hii sunt qui de patrimonio Christi carnem suam
 of avarice, gulose nutriunt, meretrices et histriones vestiunt et
 corrupti luxurie se involvunt. Et non dubium quin
 abscisa vena voluntatis quod inevitabiliter erit in hora 15
 mortis taliter seminantes in carne de carne metent
 corruptionem. Sunt et alii in concupiscencia oculorum
 secundum terrenam sapienciam in aura gelida seminantes;
 et hii sunt ecclesiastici qui bona pauperum per tradi- 20
 ciones suas avare congregant, vel ut totum mundum per
 coactivam potentiam sibi subciant vel ut predia, pos-
 sessiones ac pingua beneficia sibi perquirant vel ut
 lites pro temporalibus potenter suscitent et foveant.
 Nec dubium quin tales cum dormierint sompnum suum 25
 invenient pro tali semine acerbas tristicias, anxietates
 corrosivas ut vermes, et colligancias horridas cum opacis
 terrestribus que tam inordinate construxerant. Sunt et
 the strong gale of pride. tercii in superbia vite secundum sapienciam diabolicam
 in vento valido seminantes; et hii sunt inflati qui propter
 pompam seculi acta sua faciunt et ut honorabiles ac 30
 dominativi spectantibus appareant, apparatus splendidos
 et sumptuosos sibi adinveniunt; et in isto vicio est
 maior pars ecclesiasticorum hodie executa, cum vix
 ullum invenies qui prelaciam vel officium in ecclesia

3. DG: *duplex*. 3. 1. DG: *concupiscenciam carnis et* 1. *est* *terrena*
correspondenter ad concupiscenciam oculorum; A: *triplex ad concupi-*
scentiam oculorum. Et est diabolica correspondenter ad tria: ib. H: *con-*
cupiscenciam — correspondenter deest. 3. 7. DG: *ad tria — corre-*
spondenter deest. 7. 8. H: *et ideo.* 8. A: *aures.* 11. H: *flaudibus.*
 12. D in marg.: *Nota.* 11. D in marg.: *Nota bona ecclesie vocat patrimonium*
Christi contra multa dicta alibi. 18. A: *aure.* 21. G: *vel de;* ib. D:
preda. 22. D: *vel pinguisa.* 26. A: *corresidas;* H: *corrosivas.*
 26. 27. H: *optutis terrestribus.* 27. DG: *construxerint;* ib. DG: *Sunt*
eciam; H: *et deest.* 30. DH: *et deest.* 32. G: *adinveniunt.*

3. Jac. III. 15. *Nou est enim ista sapiencia desursum descendens: sed terrena, animalis, diabolica.* 5. 1. Joh. II. 16.

suscipit, ut *semen spiritualiter fratri suo seniori suscitet*, sed magis ut laute vivat et gloriosus appareat. Sed cum *durum iudicium hiis qui presunt fiet*, non dubium quin talis sicut ceteri finaliter obstinati pro tempore ⁵ quo reddet rationem villicacionis sue ignominose repulsus proicitur in tenebras extiores ligatis manibus et pedibus. Qui autem in spiritu seminant, seminant in benedictionibus et sunt illi quorum omnia bona sunt ad imitacionem summe trinitatis (ut superius est ¹⁰ expositum) exemplata et per consequens benedicta. Quam quidem benedictionem in operibus precatur sibi Psalmista sub triplici nomine trini Dei ita dicens: *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus.*

Those who sow
in the spirit are
blessed.

Sic igitur fratres carissimi seminemus in benedictionibus, dum tempus habemus, quia non dubium quin tunc tempore suo et in benedictionibus metemus, quando veniemus cum exultatione portantes fructum divini seminis. Qui quidem fructus est sempiterna fruicio beatifice trinitatis quam nobis concedat dominus Deus noster ²⁰ Amen.

SERMO XXXII.

Respic, fides tua te salrum fecit. Luce XVIII°, 42.

Superiori dominica docuit Christus ecclesiam quomodo se habeat ad seminacionem et retencionem verbi Dei. In evangelio hodierno docet per historiam duplificem secundum quam spiritualem doctrinam multiplicabitur dictum semen, narrans primo quomodo *ascendens Jerosolimam* predixit *duodecim apostolis* quomodo tradendus esset principibus sacerdotum et scribis per Judam Scariothos (per illum autem tradendus esset gentibus *ad illudendum, flagellandum et crucifigendum*), et quomodo tercia die resurgeret; et in hoc consistit spiritualis doctrina sacerdotum qui missi sunt ad predicandum verbum Dei.

Christ's
teaching.

His prophecy
of His own
passion.

4. H: *tales.* 7. DG: *Illi autem qui.* 8. H: *isti;* ib. H: *omnia opera.* 11. H: *in operibus deest.* 13. DG: *et benedicat.* 14. DG: *ergo.* 17. A: *divinum.* 19. H: *Deus deest.* 21. D in marg.: *In Quinquagesima: ib. H: Sermo decimus.* 25, 29. A: *historiam duplificem spiritualem doctrinam secundum quam:* ib. G: *historiam sensibilem quam specialem:* D: *secundum quam specilem.* 29, 30. H: *principibus – esset deest.* 31. D: *et flagellandum.* 33. G: *iussi sunt.*

1. Gen. XXXVIII, 8. 3. Sap. VI, 6. 13. Psalm. LXVI, 8.
21. Gospel for Quinquagesima Sunday. 28. Lucac XVIII, 31—33.

Story of
Bartimaeus.

Secunda historia miraculosa est quomodo *cecus audiens*
quod Jesus transiret per Jerico clamaret valide; *Jesu fili*
Darid, miserere mei, et antequam increpatus est ut taceret
et post; ad quem Jesus faciens eum adduci ad se que-
sivit quid vellet ut sibi facheret. *Et ille petens que*
maxime indiguit respondit: Domine ut rideam. Et tertio
ex istis duabus partibus sequitur conclusio, dum Jesus
dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit. Et confessim
ridit, et sequebatur eum, magnificans Deum; et omnis
plebs ut vidit dedit laudem Deo.

10

We must bear
persecution for
the truth.

In prima parte docemur tolerare persecuciones pro defensione veritatis, cum pacientia sit maxime necessaria predicatori. Ideo Christus Matthei X^o, 22 mittens discipulos ad predicandum animat eos ad tolleranciam passionum. *Eritis, inquit, odio omnibus hominibus propter nomen meum;* et sequitur: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum qui potest et animam et corpus perdere in gehennam.* Si ergo filius hominis innocens | talia passus est pro nobis, quanto magis nos rei eius discipuli 20 gracia premii voluntarie pateremur: Unde Matthei X^o, 24, 25: *Non est discipulus super magistrum nec servus super dominum suum, sed sufficit discipulo ut sit sicut magister eius, et servo ut sit sicut dominus eius.* Cum ergo discipuli Christi vocarunt eum *magister et domine* et bene dixerunt, est etenim: cum ipse gratis talia passus est pro nobis, eo quod prescius hoc predixit, quanto magis nos eius veri discipuli pateremur pro eius amore et nostra indigencia miciora? Consideremus igitur quod filius hominis hec passus est pro nobis.

30

Why Christ is
called the Son
of Man:
1. because His
only ancestor in
a state of
innocence was
Adam;

Triplex enim ponitur causa quare Christus tam crebro vocat se ipsum *filium hominis*, prima quia alii sunt filii multorum hominum, eciam imitacione peccati, Christus autem solum Adam habuit patrem quem secutus est in statu innocencie, nam nullus preter primum Adam et secundum dum fuit pure innocens. Ideo Apostolus 1. Cor. XV°, 45

1. A: *quo cecus;* ib. DG: *s. quomodo.* 2. DG: *quod Jesus deest.*
 6. DG: *rideam lumen.* 9. H: *ridens sequebatur.* 11. H: *In sexta.*
 12. A: *maxime twice;* ib. DG: *summo necessaria.* 13. DGH: *predicanti.*
 17. DG: *animam — occidere deest.* 18, 19. D: *mittere in gehennam.*
 25. D: *igitur;* ib. ADG: *et deest.* 28. A: *vere.* 29. A: *mischiora.*
 30. H: *consideremus — nobis deest.* 31. D in marg.: *Quare Christus*
vocat se filium dominis 1. 33. H: *eciam deest;* DG: *et;* ib. D: *Per*
presens autem. 36. H: *I deest.*

1. Lucae XVIII, 35 et seqq. 16. Matth. X, 28.
 26. Joh. XIII, 13. 32. Lucae XVIII, 31.

vocat cum *secundum Adam*, quia solus Christus fuit secundus plenus homo sed complectius primo Adam, quia primus per morulam stetit in paradyso ad Dei similitudinem secundum interiorem hominem et post 5 lapsus est; secundus autem stat perpetuo innocens eciam impossibilitatus ad lapsum. Et sicut primus Adam est principium humani generis quoad carnem, sic secundus celestis Adam est principium humani generis quoad spiritum. Cum ergo Christus tam singulariter habet unicum patrem carnalem in vita similem a quo mediate processerat, signanter vocatur singulariter *filius hominis*.

Secunda causa: Quatuor sunt combinaciones productionis hominis, quarum quartam solus Christus implevit.
 15 Nam primus homo non fuit ab homine sed immediate a Deo. Gen. II°, 7: *Formarit igitur Deus hominem de lino terre*. Secunda persona hominis scilicet Eva formata est a viro et non producta ab hominibus. In tercio gradu abhinc usque ad Christum propagati sunt 20 homines ab hominibus et facti filii hominum gravi corde. Sed quarto Christus factus est singulariter et mirabilissime *filius hominis*, quia habuit matrem immediatam carnalem et non patrem. Ideo ad denotandum quod Christus ad honorem sexus feminei implevit hanc 25 combinacionem quartam, vocat se singulariter *filium hominis*, cum ab hoc unico parente immediate processerat.

Tertia causa: Errant quidam heretici dicentes quod Christus fuit pure spiritus, assumens sibi corpus celeste 30 secundum quod fantastice ambulavit super aquas, intravit ianuis clausis et videbatur pati quod humane carni fuit impossibile; ideo ad destruendum hunc errorum necesse fuit declarare quod fuit verus homo tam secundum corpus quam secundum animam; quod expressissime docetur per hoc quod Veritas dicit se ipsum *filius hominis*. Non enim fuisset *filius hominis*, nisi secundum carnem processisset ab homine, ut angelus bonus vel malus, licet assumat corpus ut deferens et localiter procedat ab homine, non tamen est *filius*

2, because He
had but one
earthly parent;

3. to guard
against the
error that His
human form
was only a
phantasm.

2. G: *completus*. 6. A: *impossibilitatis*. 8. G: *Adam deest*.
 11. 12. DG: *singulariter deest*. 13. D in marg.: 2. 16. H: *ergo*.
 17. H: *fars hominis*. 10. D: *sunt deest*. 21. G: *quarta*. 26. A: *hoc deest*.
 28. ADG: *erat*. 34. A: *quam animam*; ib. *quod*; D: *sed*; H: *quia*. 34. 35. DG: *expresse*. 35. ADG: *ipsam*. 36. H: *hominis deest*. 38. H: *licet deest*; ib. DGH: *differens*.

hominis; sic nec Christus nisi carnem sumpsisset ex virgine. Et ad istum errorem destruendum exponit Beda illud Luce XI°, 27: *Beatus venter qui te portarit et ubera que suxisti.* Non enim foret racio qua venter et ubera beate virginis fuissent beata propter solam locationem vel lacionem celestis corporis, cum aer hoc faceret.

Let us think of His sufferings. Consideremus igitur hunc nobilissimum *filium hominis* quomodo illusus est, hunc tenerimum *filium hominis* quomodo flagellatus est, et hunc innocentissimum *filium hominis* quomodo crucifixus est, et disponamus nos ad passionem, cum aliter non possumus esse eius discipuli nec per consequens christiani; Luce XIV°, 27 scribitur: *Qui non baiulat crucem suam et renit post me non potest meus esse discipulus;* et cum nemo potest salvari nisi fuerit christianus, patet quod pati pro Christo est de necessitate salutis; unde sex sunt genera passionum sive martyrii (ut patet alibi). Cum ergo oportet omnem hominem esse persecutum et persecucio pro Christo sit levissima, consolatissima ac fertilissima, omnes homines et specialiter predicatores verbi Dei disposerent se ad pacientiam pro defensione iusticie. Unde Apostolus II. Tim. III°, 12: *Omnies qui pie volunt vivere in Christo Jesu persecuciones pacientur.* Nec mirum quia arguens, obsecrans et increpans legi Christi rebelles sive seculares sive clericos exponit se ut sic eorum irritacioni; ideo ne predicatores Christi deficiant, armat eos Matthei X^o ad pacientiam, viriliter predicando.

The blind man is a figure of human nature. Quoad secundam historiam informantem mistice singulos christianos in fide, patet quod cecus mendicans signat naturam humanam intellectu cecatam per peccatum, et sic secundum omnes vires invalidam ad viandum. Que quidem natura mendicavit cibum spiritualem, cum habuit ipsum elemosinare ex pura gracia quia sine opere meritorio. Cum autem audisset quod Jesus appropinquaret Jericho (que interpretatur luna vel odor clamavit misericordiam, quia instante

4. H: *sic nec filius hominis nisi.* 4. AG: *et deest;* ib. *qua;* H: *quare,* 5. 6. H: *sanam locationem.* 6. H: *cum aere.* 6. 7. H: *hoc faceret deest.* 12. G: *possimus.* 17. DG: *salvacionis.* 23. ADG: *I. Tim. III:* H: *H deest.* 24. H: *pie deest;* ib. H: *paciuntur.* 25. D: *et deest.* 29. D in marg.: 2. 36. quod: H: *autem.* 31. DG: *humanam inveciam.* 33. H: *ad attiuvandum.* 35. A: *gracia contra sue;* ib. DG: *meritorio.* 37. H: *luna lis odoris.*

3. Beda. In Lucae evangelium lib. IV. cap. XI°. Opp. (ed. Col. 1688), tom. V. pag. 340. 36. Lucae XVIII. 36. 38.

tempore incarnationis, que fuit assumptio nature humanae defective, clamavit valide, ut patet de Zacharia, Symone et Maria specialiter, quando habuerint odorem incarnationis Christi. *Sed pharisei et magistratus qui preibant secundum pretensam dignitatem increpabant volentes in Christum credere, Johannis VII°, 48: Numquid ex principibus aliquis credit in eum aut ex phariseis?* et Joh. IX°, 22: *Iam enim conspiraverant Iudei ut si quis eum confiteretur Christum extra sinagogam fieret.* Sed Jesus fecit per suos apostolos naturam cecam adduci ad se (ut patet Act. IV°) et illuminavit intellectum, infundens fidem; qua habita sequuntur christiani Christum in moribus, laudantes Deum, sed et plebei specialiter sic dant laudem. Nichil autem execat interiorem Pride blinds us. hominem nisi superbia, nec aliquid illuminat mentis oculum nisi humilitas. Ideo omnes qui volumus videre clamemus ad Christum ut discamus ab ipso lectionem Matthei XI°, 20—30: *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego reficiam vos; tollite iugum meum super vos et discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suare est et onus meum leve.* Potest autem cecitas superbie ostendi in tribus generibus hominum in quibus est magis sensibilis: primo in corpore validis, cuiusmodi sunt milites qui laborant anxie pro laude milicie; et certum est quod hec est ceca fatuitas. Nam militis Christi fama dilatatur perpetuo per totum mundum pro levi labore et pacientia: fama vero ficta ac momentanea militis mundi stringitur Earthly fame is empty. in arta superficie terre porciuncula, sicut Boecius declarat in libro De Consolacione Philosophie considerans quod tota spera terre est quasi centrum in comparacione ad mundum, considerans secundo quomodo parva terre

1. DH: *incarnationis sue.* 2. A: *desitive.* 2, 3. H: *Zacharia simul et Maria.* 7. A: *aliquas;* ib. D: *in illum.* 9. G: *eum esse Christum extra.* 10. H: *naturam cecam deest.* 15. H: *nec aliquis.* 18. A: X. 21. A: *sensibile;* ib. D in marg.: *Primum genus superbie.* 25. H: *est deest.* 27. DG: *jactitas militis;* ib. DG: *militis deest;* H: *nam militis deest.* 30. DG: *superficiei deest;* ib. AM: *Boecius.* 31. A: *libro deest;* in cod. lacuna; ib. A: *considerans deest.* 33. G: *quo.*

30. Boethii De Consol. phil. lib. II, cap. VII (ed. Obbarius, pag. 36): *Omnem terrae ambitum . . . ad caeli spatium puncti constat obtinere rationem, id est, ut si ad caelestis globi magnitudinem conferatur, nihil spati prorsus habere iudicetur. . . . Huic quartae si quantum maria paludesque premunt, quantumque siti vasta regio distenditur, cogitatione substraxeris, vix angustissima inhabitandi hominibus area relinquetur.*

superficies inter tropicos divisa in septem climata est habitabilis. A qua si subtraxeris maria, deserta et loca ab habitacione vasta, modicum remanet habitatum et adhuc famosissimus ac apud mundum gloriosissimus est apud multos incolas terre incognitus. Et quantum ad brevitatem fame, cum tota sexta etas sit hora novissima, fama vero superbi vix durat per quartam partem vite sue, patet quam momentanea est fama seculi: laboret autem miles usque ad etatem senilem et quando incipit desicere, tunc vix incipit fama crescere, in tantum quod propter eventum unius hore casualem fama perditur nec quantacunque fuerit lucrefacit sed pocius excitando ad superbiendum dampnificat.

God's praise
wide-spreading
and lasting.

Econtra vero de milite Christi qui paciendo vincit totum mundum, carnem et totum exercitum demonum; merito namque laus eius est perpetuo in ecclesia sanctorum, que cum sit totus mundus qui est domus Domini patet eius dilatacio temporalis et localis. Vocatur enim mundus *domus Domini* Baruch III°, 24, que dividitur in celum tamquam sancta sanctorum vel cancellum et mundum inferiorem tamquam sancta vel corpus ecclesie (ut patet per Apostolum Hebreorum IX°).

Nec mirum si nomen Christi militis non cadit in oblivione coram Deo, quia plus est vincere orbem quam urbem; plus diabolum cui non est potestas super terram comparabilis Job XLI°, 24 quam quemcunque corporalem gigantem; plus pugnare spiritualiter cum armis virtutis quam corporaliter cum instrumentis bellicis. Nam in corporali potencia iumentum et quelibet inanimata excellunt homines. Et si subtilitas vel prudencia ponderatur, infinitum prudencior subtilitas est virtute regere animum quam stulticia pura manum, ut patet ex fructibus qui sequuntur. Corona igitur virtutis et humilitatis est signum quod militatur sub rege seculorum, sed corona superbie est titulus et signum quod militatur sub demone qui est rex super omnes filios superbie, ut dicitur Job XLI°, 25. Est igitur ceca stul-

3. D: *habitacionem*: G: *habitacionem*. 5. A: *multo*: H: *multas*.
 7. AH: *quadrangnam*. 8. G: *vita seculi*. 8, o. DG: *laboret ergo*.
 u. *hore*: A: *hodie*. 11, 12. D: *fama desperditur*: G: *famam desperdatur*:
 H: *desperdatur*. 12. BG: *quantumcumque*. 16. BG: *et perpetuo*:
 H: *in sancta*. 23. D in marg.: *Vincere*. 26. A: *Job XI*; H: *Job 4°*,
 ib. A: *quintumcumque*. 28. BG: *cum inferis*. 29. H: *quotlibet*.
 31. H: *ponderetur*. 32. H: *aliam quam*. 33. DG: *que sequuntur*:
 ib. DGH: *ergo*; ib. o in marg.: *Contra superbiam est canthus sic*.
 34–36. H: *rege — sub deest*. 37. A: *ut dicitur Job. XII deest*:
 H: *XII deest*; ib. H: *Est ergo*.

ticia pro mortis stipendio militare sub tali principe in tanta anxietate et premium vite eterne relinquere, militando leviter sub omnium salvatore. Est secundo stulticia militare sub principe mundi quem oportet ex fide credere oportere finaliter cum omnibus membris suis a Christo superari, ut patet Matthei XXV°: *Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius.* Est tertio stulticia magna inducere coronam vel vestem que fedat omne concomitans que indubie est peccatum superbie, quia ad Titum I^o, 15 dicitur: *Omnia munda mundis. Coinquinatis autem et infidelibus nichil est mundum sed coinquinate sunt illorum et mens et conscientia.*

Fol. Et probat consequenter | quoad opera ab eis procedencia per hoc quod sunt *abominati et incredibiles quod sunt ad omne opus reprobi.* Infecta enim voluntate que est per se causa aliorum actuum inficiuntur eciam ipsi actus. Ideo dicitur Corinth. V^o, 6: *Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit?* Et patet Matthei VI°, 23: *Si oculus tuus fuerit nequam, corpus tuum tenebrosum erit.*

Superbus itaque vane orat: *Sanctificetur nomen tuum, adreniat regnum tuum, cum firmat in se nomen diaboli.* Et patet quod omnis superbus est hypocrita; nam pretextu honestatis induit superbiam et intra est plenus spuria.

Secundum genus cece superbiencium sunt mundi ^{Pride of wealth.} vites qui tam prepostere acquirunt divicias, quod de quanto plus ullo modo nituntur nancisci divicias de tanto plus elongantur ab earum vera possessione, cum iniustus iniuste occupat quicquid habet. Aliter enim iustus iudex non condemnaret hominem pro occupacione huiusmodi. Ideo conclusio Augustini est quod habens divicias de tanto verius habet illas de quanto minus eis afficitur. Cuius racio est quod animus declinans a temporalibus ut sic inclinatur ad celestia et per consequens affeccio maxime elongata a temporalibus

^{Wealth wrongly held is not really ours.}

3. 4. H: *stulticia deest.* 7. A: *preparatus.* 7, 8. DG: *suis.* Et tertio, 9. H: *anime concomitans;* DG: *comitans.* 10. A: *ad deest;* ib. D: *dicit apostolus;* ib. H: *cito.* 12. H: *sunt deest;* ib. D: *mentes.* 13. A: *Et deest;* ib. DG: *quod alia.* 14, 15. A: *abominati — sunt deest.* 15, 16. H: *quod est.* 17. A: *dicitur.* 21. H: *in vanum.* 22. AGH: *adreniat — tuum deest.* 23. DG: *Et deest.* 26. D in marg.: *Secundum genus superbie.* 27. DGH: *de deest.* 28. G: *nanciscere.* 31. ADG: *hominem deest.* 36. H: *maxime deest.*

32. Pecunia a bonis tanto melius habetur quanto minus amatitur. S. Aug. ad Maced. Ep. CLIII. Opp. tom. II, 534.

maxime afficitur ad Deum et per consequens Deus maxime sibi afficitur. Cum ergo Deus dat omnia suis discipulis, sequitur conclusio. Ideo est de volenti amplecti temporalia sine previa Dei captata benevolencia, sicut foret de homine divertente a sole et prosequendo voluntate comprehendere suam umbram. Nam experimento constat quod prosequens fit ut sic a sua umbra elongacior et procedentem versus luminosum umbra consequitur. Unde Sap. V^o. 14 dicunt hec duo genera superborum *in inferno*: Quid nobis profuit superbia? aut diviciarum iactancia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa sicut umbra. Quid ergo stulcius quam propter interludium momentaneum onerosum pati eternum supplicium?

Pridge of knowledge &c.

Tercium genus cece superbie est propter scienciam, preposituram atque carismata quemquam se extollere, quia hoc idem est quod herbas novellas virentes absindere. Circumducamus ergo petram que erat Christus circa caput interioris hominis rationem et occidamus Goliam habentem caput superbiam; ipse enim Christus omnem honorem Patri attribuit se ipsum inaniens; et cogitemus quomodo vita sua et doctrina exinde legitur cotidie in ecclesia, ut cotidie aliquid de vita sua humili discamus, quia conclusio Augustini in *De vera Religione* cap. XVI° est quod impossibile sit christianum peccare nisi eligendo quod ipse renuit vel abnuendo quod ipse approbavit; humilitatem autem tamquam lectionem specialissimam docuit in opere et sermone et superbiam nimirum summe despicerat. Superbi igitur *dicentes se esse sapientes stulti facti sunt* Rom. I^o. 22: cum appetendo impossibile supra se scilicet honorem divinum non attendentes ad pedes se ipsos precipitant.

Gifts misused a cause of condemnation. Quantum ad superbiam prepositure patet quod durissimum iudicium hiis qui presunt fiet: Sap. VI°. 6. Ideo idem est de illa superbire neglecto officio et furem

1. H: *maxime deest.* 3. DG: *rotunditate impletii;* H: *volenti complecti.* 5. DG: *coaptata;* H: *capta.* 8. DH: *procedente.* 12. GH: *ista.* 15. D in marg.: *Tercium genus superbie.* 16. H: *at;* ib. G: *quidquem.* 17. DGH: *quasi herbas.* 18. DG: *igitur.* 19. H: *i. e. raciones.* 20. G: *superbie;* ib. H: *caput deest;* ib. ADG: *Christus deest.* 21. H: *tribuit.* 22. DG: *exemplum inde;* H: *exemplum legitur.* 23. H: *cotidie autem.* 25. Cod. cap. XV. Corres: ib. H: *predicare.* 28. H: *subtilissimam.* 29. DGH: *ergo.*

25. S. Aug. *Liber de vera Religione* cap. XVI Opp. tom. I, 758: Non enim ullum peccatum committi potest, nisi aut dum appetunt ea quae ille contempsit aut fugiuntur que ille sustinuit.

de fune ad collum pompare; quo fune debet cognoscere se suspendi. Non enim qui se ipsum commendat ille probatus est sed quem Deus commendat. Deus autem commendat hominem propter ministerium sive officium et non propter posicionem in gradu alio, quia hoc non est suum. Vana vero recepcio carismatum reddit hominem magis dampnabilem. Omnia ista peccata expurgat fides et illuminat animum ad videndum veritatem credendam et abhinc inducit ad videndum directe lucem a viatore inaccessiblem, ubi loco fidei succedet clara visio et delectacio consequens infinita in qua Deum collaudabimus circulariter sine fine. Unde primo dicitur *Respice*, id est, iterum *ridete*, et cum sit ille qui *dixit et facta sunt*, confestim lumen fidei est infusum. Sed cum omnis plebs, id est, universitas micium et humilium salvanda videt intuitive hanc gratiam (quod primo erit in die iudicij), unanimiter laudat Deum.

SERMO XXXIII.

Dominum Deum tuum adorabis et illi soli serries.

20 Matthei IV°, 10.

Superiori dominica dictum est quomodo cecus restitutus est visioni iuxta Jerico, iam videndum est quomodo dictus cecus instruendus est ad observandam religionem

How we should observe Christ's religion.

Christi, quod plene docent verba thematis. Sic enim 25 oportet paulative procedere et in rectitudine, specialiter

in Quadragesima crescere; unde secundum Magistrum Historiarum desertum in quo temptatus est Christus fuit

Fol. 321^a inter Jericho et Jerusalem; et vocatur Quarentena | . Sed

30 cum *omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum* Jac. I^o, 17, religionis vero Christi observancia est donum perfectissimum, necesse habemus

instanter petere dictum donum a Domino. Cum ergo

3. H: *approbatus*. 3, 4. D: *Deus — commendat* deest. 4. H: *misterium*. 6. G: *receptione*. 7. H: *omnia enim*. 9. A: *veritatem — videndum* deest. 10. DG: *ducem amatorem inaccessiblem*. 11. H: *succedit*. 13. ADG: *et iterum*; ib. ADG: *Vide*. 16. A: *intuitive; ridet deest*; H: *ridebit*. 18. H: *Sermo tuus*. 19. A: *tuum deest*; ib. D in marg.: *In Quadragesima*. 21. ADG: *est deest*. 21. H: *dictum erat*. 25. A: *procedere twice*. 28. D: *sic vocatur*. 30, 31. DGH: *religionis — perfectissimum deest*. 30. A: *perfectissimum la* H. 32. DG: *Cum igitur*.

14. Psalm. XXXII, 9. 19. Gospel for the first Sunday in Lent. 27. Magister Historiarum is the distinguishing name of Petrus Comestor. Cf. Hist. evangelica, cap. XXXV: Jejunavit autem Dominus in deserto quod est inter Hierusalem et Hiericho, 32. Matth. VI, 9—13.

oportet captare tempus ac locum ad petendum donum huiusmodi, occurrit pro primo dictum Apostoli in epistola hodierna: *Ecce nunc tempus acceptabile*, et pro secundo Matthei ultimo: *Ecce ego robiscum sum omnibus diebus usque ad consummacionem seculi*. Nec oportet timere de sollicitudine vel oblivione abbatis vel patris nostri, faciendo nobis bullas ornatas, quia *nomina servitorum Christi scripta sunt in libro rite Luce X^o.* 20 et Christus met formavit bullam nostram omnia necessaria petenda continentem Matthei VI°. Ideo premittamus pro dono observancie religionis Christi dictam oracionem: *Dominum Deum tuum adorabis et illi soli serries*, ubi supra. Notanda est historia evangelii quomodo Christus implens omnem iusticiam baptizatus est a Johanne; sicut enim superiori dominica dictum est quod Christus consummavit quartum gradum produccionis hominis, quando mas pure est factus ex semina, subiendo se Johannis baptismati, implevit quartum gradum subiectionis atque iusticie. Iustum namque est quod res inferior homine in natura subdatur sibi in ministerio; iustum eciam est quod res par homini in natura sed sibi subditus dignitate pareat suo superiori, iustum eciam est tertio quod homo par homini dignitate vicissim sibi obediat, quia religio christiana est quod homines sint honore invicem prevenientes; quartus vero gradus et ultimus soli Deo et homini possibilis est quod summus homo possibilis obediat servo suo. Et cum hoc sit iustum, ut humilitas redemptoris correspondeat superbie hominis redimendi, patet quod Christus signanter dicit Baptiste quod *illa baptizacione decet eos implere omnem iusticiam*. Nec caret misterio quod Christus statim

Christ fulfilled
the highest
degree of
obedience in
His baptism.

His example of post baptismum complevit penitenciam ieunando, pro penitence. homine orando et temptatori qui non temptat nisi solos se manifestando. Hec enim triplex causa quare desertum peficit post baptismum. Cum autem omnis Christi accios sit nostra instruccio, patet quomodo per hoc docemur pro tempore quo loti sumus baptismō flaminis perficiamur

1. DG: aptare; ib. DGH: et locum; A: locus. 2. occurrit: H: accidit. 6. DG: vel oblivione deest. 7. H: cenatis. 8. D: format. 10. A: pro domino. 12. D: etc. et; ib. A: Nota est. 13. A: evangeli deest. 15. A: consumbit. 16. ADG: qua mas; ib. 11. mas deest. 17. H: sic subiendo; ib. DG: Johanni Baptiste. 19. DG: inferior hostie. 21. A: subditur. 22. A: quomodo homo. 24. H: honore deest. 26. A: hoc deest. 28. H: Christus deest. 32. H: temptari; D: a diabolo qui. 33. D: duplex; triplex; addc: est.

3. II. Cor. VI, 2. 9. Matth. XXVIII, 20. 20. ib. III, 15.

nostram penitenciam et omne opus nostrum meritorium, cum ille qui peccare non potuit post baptismum suum faciendo penitenciam illud nos docuit. Est autem racio huius quod quicquid fecerimus non loti isto baptismate non est nobis meritorium beatitudinis. Cuius triplex est racio; prima: Opus non est meritorium nisi operans placaret dominum. Sed Deus non placatur sed despicit quolibet opus factum extra caritatem; ergo conclusio.

Item, servus domini terreni presumens officium, antequam dominus acceptet eum ad illud incurrit ut sie offensam domini, multo magis ergo hoc de domino celesti.

Item, nemo meretur nisi in quantum membrum ecclesie tamquam communis procurator missus ad proficiendum sibi et aliis, sed cum omnis existens in mortali sit inimicus Domini, patet quod est indispositus ad impetrandum quicquam a Domino nisi forte fuerint bona minima aut bona media. Ideo alias ostendi, quod existens in peccato mortali peccat continue mortaliter quicquid facit. Ex quo correlarie sequitur quod omnis christianus existens in mortali peccato actuali et obligatus ad penitenciam Quadragesime peragendam tenetur sub pena peccati novi mortalis induere humilitatem et obedienter confiteri peccata sua, ut sic in caritate perficiat dictam penitenciam. Aliter enim peccaret mortaliter faciendo dictam penitenciam, ut patet ex conclusione proxima.

Confirmatur supponendo quod sicut triplex est peccatum, scilicet diaboli, mundi et carnis, sic est triplex penitencia, scilicet oratio contra peccatum spirituale diaboli, elemosina contra peccatum mundi quo avare iniuriatur proximo, et ieiunium contra peccatum carnis quo homo peccat directe in se ipso. Oportet enim quod pena correspondeat delicto. Confirmatur ex dictis Apostoli I. Cor. XIII°, 1. Nam quoad primum dicit Apostolus: *Si linguis hominum loquar et angelorum, vel predicando vel orando, caritatem autem non habeam, factus sum relut es sonans aut cimbalum tinniens.* Quoad secundum et tertium dicit

Penitence of
three kinds:
1. prayer,
against the
devil.

2. alms, against
the world.

3. fasting
against the flesh.

6. H: *primo.* 7. H: *placeret solum.* 10. eum: DG: *cum;* ib. H: dominus deest. 15. H: *peccato mortali.* 17. DG: *forte sint.* 18. D: Item alias. 19. G in marg.: *Nota.* 19—21. H: *peccat — peccato deest.* 20. D: *Ex illo.* 23. G: *non mortalis.* 25. H: *penitenciam deest.* 25, 26. D: *Aliter — penitenciam deest.* 27. G: *confirmaret supposito;* ib. D in marg.: *Confessio.* 27. D in marg.: *Peccatum triplex.* 30. D in marg.: *Penitencia triplex;* ib. G: *avaricie;* ib. A: *iniurietur.* 33. H: *debito;* ib. AGH: *I deest.* 37. A: *Ad secundum.*

Apostolus ibidem: *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas et tradidero corpus meum, ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nichil mihi prodest.* Et hinc ritus et religio christiana in die Cinerum accipit aspersionem pulveris, ut de peccato humiliter conteratur,⁵ considerans quomodo *ex limo terre factus est cinis occasione peccati*, Gen. III°, 19, et post vadit confitens sacerdoti, ut ipse tamquam media persona inter Deum et hominem petat suffragium ecclesie mediante divino ^{Fol.}
^{321^b} auxilio.
¹⁰

Natural reason
sheys need of
penance.

Unde licet non fuerit sacramentum penitentie per impossibile constitutum, tamen ratio naturalis necessitat quod infirmus spiritualiter dicat potenti et ordinato ad ipsum iuvandum suam infirmitatem poscendo subsidium; ad hunc itaque finem tradite sunt claves sacerdotibus ecclesie (ut patet Matthei XVIII°). Sed cogitare oportet quomodo in sacramento penitentie necesse est primo morbum sentium dolere, secundo ipsum morbum cum suis accidentibus medico spirituali plane ostendere et tertio medicinalem dietam ac regimen iniunctum diligenter perficere. Potest autem triplex exemplum induci manuducens ad credendum istum fidei articulum. Primum quomodo oppressus gravi sarcina appeteret rationabiliter alleviari, specialiter si grande exstiterit sibi tunc iter; peccatum autem ex declaratis alibi est pondus gravissimum. Que ergo est cecitas movens ad eius oppressionem continuandum, specialiter cum continuacio reddit hominem continue obligaciorem ad penam et impotenciam ad resipiscenciam, cum indurat perdendo tempus ducens in finalem impenitenciam? Ps. CXXIV^o, 5 scribitur: ³⁰ *Declinantes autem in obligaciones adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.* Secundum exemplum est de vulnerato sagitto qui tardat sagittam recentem extrahere quoisque generans putredinem inficiat totum corpus, reddens ipsum indispositum ad malagma. Peccata sunt ³⁵ sagitte generantes vulnus in anima. Celestis autem medicus

2. D: *meum in ignem.* 3. A: *in caritate autem;* ib. D: *non habeam.* 5. A: *convertatur;* ib. D in marg.: *Cineres in caput quare accipiuntur.* 8. A: *ipse deest.* 9. H: *sacramentum ecclesie.* 11, 12. A: *pro impossibile.* 16, 17. H: *sed — primo deest.* 17. D in marg.: *Penitencia tria reguluntur* (sic). 18. AH: *primo dolere;* ib. DG: *dolere;* ib. H: *secundum,* 20. DG: *medicinam.* 22. DH: *Primo.* 24. A: *tunc iter deest;* DG: *iter deest.* 25. DG: *declaracione.* 26. A: *est deest;* DG: *igitur.* 30. G: *C et IV;* ib. DH: *scribitur deest.* 35. H: *ipsum deest.* 36. D: *vulnera.*

1. I. Cor. XIII, 3.

non apponit medicinam antequam peccatum vulnerans dolore mollificatum fuerit.

Tercium exemplum est: Frustra paratur infirmo a planta pedis usque ad caput medicina ab extrinseco, exercicium vel dieta, cum oportet primo prescindere causam morbi; peccans vero mortaliter languet caput et stomachum, affeccioque pedum et omnis virtus interioris hominis patitur discrasiam. Ideo oportet calorem innatum cum iuvamine influencie solis iusticie evacuare infectivum principium; sed licet Christus in se non potuit peccare, tamen planxit peccata sponse sue, orando, opera spiritualis misericordie impendendo, et penalissime ieiunando; docens nos in hoc sequi ipsum modo quo possumus; unde licet Christus inchoavit ieiunium suum statim post Epiphaniam, nos tamen non potentes ad ieiunium suum attingere, prorogamus usque ad tempus sue passionis, ut instar sui paciendo conformemus nos veteri testamento, celebrando pascha in cordis mundicia. Nam filii Israel statim post penitenciam Egipti peractam celebrarunt Pascha (ut patet Exod. II°).

Fuit autem Christus temptatus a Lucifero qui temptavit primos parentes de tribus eisdem viciis, licet ordo mutatus fuerit. Nam dictum fuit sibi Gen. III°, 15 quod mulier contereret *caput suum*, hoc est, destrueret suam superbiam, et Messias redimeret genus humanum. Viditque multa signa Christo competere, de ablacione sceptri (de quo Gen. XLIX°), de complectione ebdomadarum (de quibus Danielis IX°, 25), et de sancta conversacione Christi conformiter ad prophetata de ipso. Et specialiter cum audivit angelos canentes in sua nativitate et Patrem ac Spiritum Sanctum testificantes in sua baptizacione, illusus tamen est non habens plenam evidenciam quod fuit Deus et homo nec ex ieiunio nec ex aliquo signo adhuc sibi ostenso. Voluit ergo aggredi secundum Adam solum, sicut temptavit Evas solam, et quia credidit Christum ex esurie cicius cum Esau temptationi succumbere, ideo incepit a peccato carnis commiscendo superbiam. Christus autem confutavit eum per scripturam

Christ tempted by Lucifer, who was not yet sure of His godhead.

3. D: *infirmo* deest. 4. H: *caput* deest. 5. *primo*: H: *ergo*.
 6. D: *peccantes*. 7. DG: *stomachus*. 8. H: *patitur discrasia*.
 10. H: *putredinem* sed. 12. H: *spiritualiter*. 16. DG: *prolongamus*.
 20. H: *H* deest; recte: XII. 22. A: *eiusdem*. 24. D: *conteret*.
 26. H: *ablacione capti*. 29. D: *prophetandum*; G: *prophetanda*. 30. A: *sua* deest. 31. H: *sua* deest. 36. D: *esu*; ib. D in marg.: *Temptatio*.
 38. D in marg.: *Efficacia verbi Dei*.

The word of God better than bread.

notam diabolo (Deuteronomii VIII°, 3), ubi patet quod *verbum Dei* quod est eius doctrina est prestancior quam cibus corporalis. Ipsum autem verbum docet quod non est peccandum pro aliqua pena possibili, ideo evidencia diaboli non moveret quod Christus faceret hoc miraculum ad ostentacionem sui vel pastum perficiendum, specialiter cum miracula vel doctrina private facta sonarent in pompam se ostentantis. Hec autem doctrinalis confutacio sufficeret ad regendum totam ecclesiam nedium quoad peccata carnalia sed ad omnia peccatorum genera ¹⁰ fugienda. Est enim doctrinalis conclusio Christi in ista superacione diaboli quod propter nullum cibum corporalem possibilem est verbum Dei postponendum et per ^{Fol.} consequens propter nullum bonum fortune | vel nature, ^{321^e} cum cibus naturalis sit maxime necessarius homini, ergo ¹⁵ si propter illum non licet aliquod verbum Dei spernere, multo magis propter nullum minus necessarium. Conclusio autem probatur per hoc quod propter nullum minus bonum dimittendus est amor magis boni; sed *omne verbum quod procedit de ore Dei* est magis bonum ²⁰ quam cibus corporalis. Sunt enim veritates scripture que sunt verba Dei sic connexa quod unumquodque iuvat quodlibet et omnia iuvant Deum. Nam verbum Dei efficacius pascit corpus quam cibus corporalis, ergo est ipso prestancius, specialiter cum nutrire corpus sit ²⁵ operacio perfectissima cibi corporalis. Assumptum patet de Moyse Exodi XXIV°, qui verbo Dei nutritus est perfectius quoad corpus quam si panem cotidianum quantumlibet laatum reciperet; et idem patet de Ilelia III. Reg. XIX° et de Christo hic; immo probabiliter creditur ³⁰ quod sic pascuntur Enoc et Helias in paradyso et credi debet ex fide quod sic pascuntur corpora sanctorum in celo. Magna ergo excellencia huius verbi Dei quod manens integrum pascit simul tam corpus quam animam.

Bread useful only for helping us to keep God's word.

Secunda racio excellencie est quod panis corporalis ³⁵ non proficit sed officit nisi de quanto sustentat supponitum ad custodiendum verbum Dei. Dictum ergo verbum

^{2.} H: *eius deest.* ^{6.} A: *sustentacionem sui.* ^{8.} H: *ostentantes.*
^{11.} D: *in illa;* H: *in aliqua;* ib. D in marg.: *Optima conclusio.*
^{12—14.} G: *corporalem — nullum deest.* ^{15.} DGH: *corporalis sit.*
^{16.} D: *Dei deest.* ^{17.} A: *magis deest.* ^{17—19.} AH: *necessarium — minus deest.* ^{20.} A: *prescedit.* ^{21.} D in marg.: *Prima racio.* ^{27.} A: *XXXIV.*
^{28.} H: *ergo ad.* ^{29.} 36. A: *IV. Reg. XIX;* H: *IV deest.* ^{33.} H: *magis;* ib. DG: *igitur;* ib. AGH: *Dei deest.* ^{34.} A: *semel.* ^{35.} D in marg.: *Secunda racio.* ^{36.} officit; ib. DG in marg.: *id est novet.* ^{37.} G: *Dictum — verbum deest;* ib. D: *igitur verbum Dei.*

quod est per se finis panis huius est longe prestancior illo pane. Ad hoc enim debet homo manducare corporaliter ut ministret Deo, ut patet II. Thess. III°, 10: *Qui non laborat non manducet*. Cum ergo verbum Dei sit per se causa laboris huius, multo magis est dignius cibo huiusmodi corporali.

Tertia racio est quod verbum Dei est tam necessarius cibus anime pascende, sicut cibus corporalis est cibus necessarius corpori; ymmo si bene perspicitur plus necessarius, quia simpliciter necessarius tam in via quam in patria. Ergo sicut se habet cibus ad cibum, sic subiectum ad subiectum. Sed quis dubitat quin anima sit perfectione corpore? ideo verbum Dei perfectionis est pane. Custodia ergo illius non est dimittenda propter panem. Causa autem quare non sapimus hanc doctrinam est, quia palatum animi est distemperatum per temporalia intemperate sumpta morbum spirituale inducencia. Ad istam doctrinam attenderet gulosus sequendo Christum modo possibili ieiunio quadraginta dierum numquam bibens vel comedens, nisi de quanto promovet ad custodiā verbi Dei.

Triplex autem est racio quare secundum numerum quadragesimum ieiunamus, primo conformando nos Christo qui sic ex integro ieiunavit, secundo quia ille numerus dierum est quasi decima vite hominis per annum; cum 360 habent pro decima triginta sex, que constituant sex septimanas Quadragesime demptis diebus dominicis; quatuor autem dies ieiunii antepositi complement dies quadraginta sic quod dies Jovis sit decima quinque dierum imparium vel sex dierum in annis bissextilibus.

Secunda racio, tanto tempore peregrinati sunt filii Israel in deserto, antequam venerunt in terram promissionis; quod nos debemus recolere, sciendo quod totum tempus peregrinationis nostre in desolabili, aspero et frigido deserto penitentie debet esse penalitatem, antequam veniamus ad terram vivendum. Totum quidem tempus peregrinationis nostre est vigilia ad diem festum in celo.

God's word
necessary to the
soil.

Why we fast
40 days;
a) in imitation
of Christ;
b) as a tithe of
our life.

1. AD: *prestancius*. 4. D: *Cum igitur*. 7. D in marg.: *Tertia racio*. 10, 11. H: *quam patria*. 11. H: *sic se*. 11, 12. H: *sicut subiectum*. 12. H: *Si quis*. 14. H: *Custodia igitur*. 15. A: *nos sapimus*; D: *suscipimus*. 16. H: *disparatum*. 18. DG: *illam*. 19. A: *Christum twice*. 22. A: *autem racio*; ib. D in marg.: *Quare Quadragesimam ieiunamus*. 25. DGH: *vita*. 26. H: *366*. 29. H: *sint*. 30. in; H: *vel*. 33. DH: *ad terram*. 35. H: *totum deest*.

3. Because of
the mysterious
virtues of the
number 40.

Tertia causa quam tangit Augustinus LXXXIII questionum questione LVII^a est propter misterii fructum in quadragenario inclusi. Nam observantes decalogum secundum quatuor virtutes cardinales et dilectionem Christi iuxta quadruplex evangelium crescunt ad fructum verbi in patria satisfaciendo quod in quatuor quartis anni, in quatuor etatibus, quatuor complexionibus et quatuor viciis prevaricatus est contra decalogum. Si eciam attendimus ad partes aliquotas numeri quadragenarii, que sunt 1, 2, 4, 5, 8, 10 et 20^b, equaliter constituunt 10 numerum quinquagenarium qui est numerus remissionis. Viso ergo quare est diebus totidem iejunandum, videntur est de bono iejunio et cum oppositorum eadem sit disciplina, patet quantum malum infert gula.

SERMO XXXIV.

15

Nos autem fratres secundum Isaac promissionis filii sumus. Gal. IV^c, 28.

Abraham's
obedience.

Nota est historia Gen. XVII^d et XXIe quomodo sanctus Abraham patriarcha et propheta centenarius et Sarai nonagenaria genuerant filium unigenitum Isaac; et iterum 20 quomodo Deus temptavit Abraham precipiens quod tolleret filium unigenitum quem diligeret Isaac et in terra visionis super montem Moria ipsum mactando combureret. Qui eadem nocte executus est mandatum Domini, non obstante quod fuit filius suus, quod fuit unigenitus, 25 quod ex probitate filii ipsum tam | tenere diligebat. Fol. 321^f Unde secundum Hebreos quatuor erant iussiones et alterne responsiones facte Abrahe, ad denotandum obedientie magnitudinem: primo quidem precepit ut tolleret filium suum. Et quia duos habuit filios Ismaelem et 30 Isaac, quesivit quem tolleret; et responsum est sibi secundo quod unigenitum immolaret, sed tertio Abraham dicente quod uterque fuit unigenitus matris, responsum est sibi quod illum quem diligit; et ipso quarto dicente

1. A: *LXXX.* 7. H: *etatibus, in.* 10. D: 1, 2, 4, *dies 10 et 30;* ib. H: *qualiter.* 13. H: *bono iejunii.* 11. G: *gula etc; H: Sermo 12us,* 16. H: *promissiones Abraham.* 20. A: *germinant.* 22. A: *diligit;* H: *dilexerat;* ib. D^h: *et deest.* 25. H: *qui fuit unigenitus.* 27. AGH: *visiones.* 28. DG: *facte sunt.* 34. AH: *sibi deest;* ib. H: *est ipsum quem.*

1. S. Augustini Liber de diversis quaestionibus octoginta tribus, Opp. tom. VI, pag. 25—27. 15. Epistle for Midlent Sunday. 22. Gen. XXII, 2.

quod utrumque diligit specificatum est nomen filii predilecti Isaac. Unde ad experiendum obedienciam patriarche preceptum est ei quod ad locum remotum pergeret, ut ex diuturnitate temporis assistente grata communicacione cum filio predilecto et stante continue constante obediencia meritum suum exemplariter augeretur.

Abraham autem sicut non expectavit usque mane ad implendum mandatum Domini, sic nec uxori nec pueris revelavit, ne forte ponerent obicem, sed ipsem et strarit asinum necessarium pro lignis et aliis necessariis deferendis et immolans filium tam facto quam animo exinde meruit quod Christus de semine suo nasceretur.

Isaac autem obedienter portabat ligna et tenere interrogavit patrem *de victimâ*; et cum fuit triginta quinque annorum, libenter sustulit se ligari a patre decrepito.

Sed experta voluntate Abrahe Deus precepit sibi quod non occideret Isaac sed providit arietem reprobis secundum cornua abherentem; patet historia Gen. XXII°. Que licet ad literam doceat nos exemplariter obedire, mistice

tamen signat sacramentum redempcionis humanae. Nam

Abraham (qui interpretatur pater videns populum) signat Deum patrem; Isaac (qui interpretatur risus vel gaudium) signat dominum Jesum Christum; allocucio Abrahe signat eternum Dei consilium ad genus humanum congrue redimendum; Moria (que interpretatur visio sive illuminans) signat montem Calvarie in quo Christus videns liberacionem hominis illuminavit passione et morte totum mundum; lacio lignorum signat crucis portacionem; ligacio super struem signat Christi affixionem ad crucem per clavos pedibus et manibus affixos, evasio persone signat deitatis Christi immunitatem in qua persona Verbi mansit incorruptibilis, occasio arietis signat completi hominis mortem herentis per suspensionem potestati Iudaice. Nam propter avariciam temporalium ipsum occiderunt. Cum autem propter lapsum natura filii ire sumus, non superest quomodo possemus adoptionem filiorum Dei redimere nisi secundum mediationem Isaac nostri.

Isaac's submission.

Mystical meaning of the history.

1. H: diligenter. 2. DG: ad periendum. 6. H: suum deest.
 7. A: autem twice. 11. DG: immolatus. 13. ADG: et deest. 16. D: illi.
 17. 18. H: secundum deest. 18. A: Gen. XXIII. 20. A: strenuam.
 31. D: et ensio persone. 32. D: quia primum; ib. G: incorruptibilitas.
 33. H: signat deest; ib. DG: pro suspensione. 35. D: occiderant; 11: occidant; ib. DGH: post lapsum. 35, 36. DG: nomen filii 37. G: im-
 mediactionem

10. Gen. XXII, 3. 13. ib. 6, 7. 17, 18. ib. 12, 13.

How we may
be sons of God.

Iterum, cum sint ad propositum nostrum tres maneris filiorum, scilicet filii imitacionis, filii adopcionis et filii naturales, nos autem non possumus esse Dei filii naturales, non superest quomodo possemus esse filii nisi mediante adopcione et promissione filii naturales 5 iuxta illud Joh. 1º, 12: *Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Ideo signanter dicit Apostolus ubi supra: *Nos secundum Isaac promissionis filii sumus.* In quibus verbis docemur de iure filii adoptivi imitari Deum specialiter in hiis tribus: primo amore 10 mentis sincerius diligendo, secundo honore sermonis et operis diligencius honorando et tertio obediencia tam mentis quam corporis humiliter obsequendo; et tunc sumus imitatores Dei sicut filii carissimi ambulantes in dilectione, sicut Christus dilexit nos Ephes. Vº, 1, 2. 15 Sed cum hec non possunt fieri nisi mediantibus tribus virtutibus theologicis, necesse est filios Dei esse induitos fide, spe et caritate, ut patri celesti conformius famulentur. Et de ista inducione triplici dicam vestre fraternitatи quod Deus donaverit. 20

We need the
theological
virtues:

1. Faith.

Primo quoad fidem que est fundamentum religionis christiane sine qua impossibile est placere Deo patet sic: Nemo potest placere Deo nisi ipsum diligendo, sed nemo potest Deum diligere nisi ipsum per fidem cognoscendo; ideo nemo potest placere Deo nisi fidem 25 habeat. Debemus itaque credere in unum Deum summe potentem et summe bonum quem non possumus hic sentire vel intelligere nisi obscure propter sui excellenciam, sicut noctua non potest obtutus in solem infigere ex secundo Metaphisice; non propter defectum intelligentiae 30 bilitatis divine sed propter infirmitatem mentis nostre. Debenus itaque credere quod Deus est potencior, sapiencior et beacior quam scimus exprimere vel mente concipere; patet sic: Deus est tam potens, sapiens et

4. G: possumus. 11. DG: sermone; H: sermone honoris. 15. G: nos deest. 16. H: cum hic non nisi mediantibus. 22. H: cum qua: ib. A: immo possibile placere. 22, 23. H: patet — Deo deest 23–25. A: ipsum — Deo nisi deest. 26. DG: debemus enim. 27. DG: summe verum; H: quo non possumus. 29. DG: obtutis; A: obtutus. 30. H: Mathaphysice; ib. H: defectum deest. 31. H: nature divina. 32. D: debemus illum.

8. Gal. IV, 28. 30. Aristoteles, Metaph., I, 1, Minor: ὅσπερ γὰρ καὶ τὰ τὸν ψυχερότων ὄμιλατα πρὸς τὸ φέγγος ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν, οὕτω καὶ τὴς ἡμετέρας φυγῆς ὁ νοῦς πρὸς τὰ τῷ γένει φιλερώτατα πάντα.

iocundus quam ipse est cognitus, nos autem sumus minus cognitivi quam ipse, ergo est magis huiusmodi quam nos scimus comprehendere.

Fol. 322^a Est iterum tantum unus Deus, qui est tres personae ^{The faith as to the Trinity;} quarum nulla est alia, quamvis omnes sint eadem | essentia, sicut multe personae hominum sunt omnes eadem communis humanitas, et ille Deus in principio temporis fecit universitatem tam spiritualem quam naturam corporalem pure ex nichilo et gubernat essencialiter ¹⁰ quodlibet opus suum, quia invidus esset, si sine causa conservacionem subtraheret; quod repugnat bonitati sue, cum meliorando universitatem suam oportet ipsum proficere. Debemus secundo credere in Dei Filium naturalem, quod licet absolute necessario sit eadem ¹⁵ substancia que est Pater, tamen in plenitudine temporis fecit hominem et sic substancialiter que non est eius pater propter genus humanum perditum redimendum, quod opus cum fuit summa caritas que Spiritui Sancto appropriate tribuitur, dicitur signanter nedum per totam ²⁰ Trinitatem sed a Spiritu Sancto appropriate concipi. Et cum illud genus Ade satisfacere debuit quod deliquerit de genere Ade suscepit hominem, ac cum quatuor sint manerieries hominem procreandi, scilicet de limo ut Adam, de viro ut Eva, de concubitu ut communiter procreati, ²⁵ implevitque decentissime quartum modum ex sola virgine procreatus, nedum quia hoc fuit honestius et congruencius, verum quia voluit sexum muliebrem non nimis patere despectui.

Debemus iterum credere quod Christus natus complevit ^{as to Christ's life:} legem veterem et iniciavit novam conversatus cum hominibus, nunc predicando, nunc miracula faciendo et nunc miserias multiplices paciendo et demum captus est a Iudeis et multipliciter cruciatus, mortuus et sepultus secundum corpus, sed secundum animam ³⁰ descendit ad inferos patres veteris testamenti extrahens de limbo, die tercia resurrexit et per dies quadraginta apparens eis in decem argumentis feria quinta ascensionis propria virtute penetravit celos dicens secum patriarchas

1. H: *cognitus*. 2. H: *cogniti*; ib. H: *est deest* 4. G: *Et iterum*.
 5. D: *una nulla*. 10. D in marg.: *Declarat cursim symbolum apostolorum*.
 13. A: *reddere*. 14. DG: *quamvis*; ib. DG: *necesse*. 15. DG: *cum in*.
 16. ADG: *se hominem*; ib. H: *est deest*; ib. A: *eius pater deest*.
 17. 19. G: *perditum — nedum deest*. 18. DG: *summa* (A: *supra*) *eternitas*. 22. DG: *sunt*. 24. H: *Eram*. 26. DG: *procreans*.
 27, 28. A: *non minus*. 29. H: *credere deest*. 30. G: *nunciari*.
 33. A: *Judis*. 34. H: *et secundum*. 36. H: *dies 48*.

tirannide diaboli captivatos et inde venturus est in forma hominis iudicare in die finalis examinis tam predestinatos ad gloriam quam prescitos retribuendo unicuique secundum exigenciam sui meriti.

as to the Spirit's governance;

Debemus tertio credere in Spiritum Sanctum quod 5 gubernat ecclesiam catholicam usque ad finem seculi profuturam, quia cum sit eadem substancia procedens a Patre et Filio ut uno principio, idem est iudicium de gubernacione clementi per Spiritum Sanctum et conservacione per Filium ac creacione per Patrem. Oportet 10 secundo credere quod omne membrum ecclesie communicat cuilibet tam in merito quam demerito, sic quod omne membrum prodest vel nocet cuilibet. Oportet tercio credere quod virtute meriti Christi omne peccatum 15 crita finalem impenitenciam sit remissibile. 15

as to the resurrection of the dead and the last judgment.

Quarto oportet credere quod erit generalis resurreccio mortuorum et iudicium ultimum secundum exigenciam meritorum. Et quinto oportet credere quod sicut testatur Apostolus II. Cor. V^o, 10: *Omnis nos oportet manifestari ante tribunal Christi ut referat unusquisque pro 20 ut hic gessit in opere sive bonum sive malum; sic Deus iustis reddet pro meritis gloriam sempiternam, malis vero finaliter induratis ignem infernalem sine fine permansurum secundum illud evangelii Matthei XXV°, 46: Ibunt huius scilicet mali in supplicium eternum, iusti autem 25 in vitam eternam.*

Ista autem fides est necessaria ad salutem, cum secundum Apostolum ad Hebr. XI°, 6 *omnem accedentem ad Deum oportet credere quia est et remunerator bonorum sit.* Quis (inquam) diligenter Deum nisi fide 30 ipsum cognoverit ac quis sibi serviret nisi retributionem ab eo crediderit et perinde punicionem demerentis expectaverit? Unde in signum necessitatis fidei omnes qui annos discretionis attigerunt debent symbolum suum cognoscere. 35

Inter alia quidem in quibus fides est utilis, prodest generaliter ad hec tria, primo omnes regeneratos in via virtutum vivificat, secundo viantes ad invadendum inimicos excitat et confortat, et tertio protegendo impug-

1. H: *in* deest. 2. H: *fina* (sic); cod. blank space. 11–13. A: *ecclesia – membrum deest.* 16. H: *et quarto* 19. Codd.: *Cor. V: ib. A: Omnes* twice; ib. D: *oportet deest.* 21. ADG: *evangelium.* 27. A: *est fides.* 28. A: *ad deest.* 29. H: *et deest.* 30. A: *quid.* 31. A: DG: *et.* 34. H: *attigerant.* 34. D: *distinctionis.* 37. H: *quod omnes.* 38. AH: *prima virtutum.*

nantes confundit et hebetat. Primo inquam vivificat ^{Faith gives us} iuxta illud Apostoli Rom. I^o, 17, quod capit dictum a ^{lite,} Domino per os Abacuc prophete cap. II°, 4: *Iustus mens ex fide vivit;* sicut enim vita vel vivere immediate ⁵ succedit ad esse, sic fideliter vel infideliter Deo vivere immediate succedit ad spiritualiter esse. Unde heretici et scismatici signanter vocantur mortui et solum membra corporis Christi mistici primo fide congregati dicuntur vivere, nam credere est primus actus adhesionis. ¹⁰ Secundo fides viatores excitat ad pugnandum contra ^{gives courage} hostes spirituales iuxta illud Hebr. XI°, 33: *Sancti per fidem ricerunt regna, operati sunt iusticiam, adepti repromissiones etc.* Quis inquam tam difficulter agonizaret ^{to fight} dimittendo prospera temporalia que apparent nisi crederet ^{against spiritual} ¹⁵ ipsum attingere bona eterna nunc invisibilia occultata? ^{enemies,} Ideo prosequitur Apostolus docens hoc induc ^{Fol.} tive de patribus veteris testamenti quomodo omnia opera virtutum vel commendabilia operati sunt per fidem. Et sanctus Evangelista I. Joh. V^o, 4, 5: *Hec est victoria que 322^b vincit mundum, fides nostra, et quis est, fratres, qui vincit mundum nisi qui credit quoniam Jesus est filius Dei?* Si enim credimus quod Jesus per passionem suam sit gloria et honore coronatus super choros angelorum, qui sumus nos qui non in fide et virtute huius ducis expugnaremus ²⁵ viriliter inimicos?

Et descendendo particulariter ad tres manieras inimici, patet quod habemus a Christo evidenciam convincendi diabolum, nam capitalem diabolum Christus convicerat (ut patet Matthei IV°); et cum ipse sit Deus est omni ³⁰ creato spiru infinitum potencior nec potest nos deserere iuvando si nos non primo deficimus nec permittere nos temptari supra id quod possumus quoad mundum, quis fidelis non ipsum relinqueret considerans quam parce sed modeste dominus mundi usus est istis temporalibus nichil volens habere proprium, ut patet Matthei VIII°, ³⁵ 20: *Vulpes foreas habent etc.*? Ideo signanter dicit Joh. XVI°, 33: *Credite quia ego vici mundum.* Quis non vinceret carnem ieuniis, passionibus et aliis maceracio-

^{and defends}
us against
them.

5. D: *ad esse* deest. 5. o. G: *ad esse — succedit* deest. 5. DH: *rel in fide;* H: *fide filii.* 7. A: *membrum.* 8. A: *prima.* 11. D: *Hebr. XI, 2.* 13. DG: *etc. deest; H: et quis.* 11. DG: *credent.* 15. DG: *eterna deest.* 16. H: *I deest.* 21. H: *mundum deest.* 26. H: *descendo.* 28. A: *Christum.* 29. H: *ut deest.* 36. DG: *habent, volvères celi nidos;* ib. A: *dicit deest.* 37. DG: *Tercio quis non.*

37. Vulgate: *Sed confidite, ego vici mundum.*

nibus, cum innocens qui peccare non poterat quadra-
ginta diebus ieunavit. Et ideo consultit Apostolus
Ephes. VI°, 16 armandos spiritualiter quod *in omnibus
sumant scutum fidei in quo possunt omnia nequissimi tela
ignea extinguere.* Nam fervorem invidie et rancorem ire 5
extinguenter, cogitando Christi miticiam, sitibundam
mundi avariciam, cogitando Christi paupertatem, et can-
dentem carnis gulam atque luxuriam, cogitando Christi
parcitatem. Unde (si non fallor) non est possibile peccare
nisi propter defectum fidei. Quidam enim habent fidem 10
titubantem, quidam fidem nimis tenuem et quidam
fidem perforatam: Titubantem qui hesitant cum Petro
Matthei XIV°, 31: *Modice fidei quare dubitasti?* Et hinc
serpens decepit mulierem Gen. III°. Fides tenuis est que
levi evidencia superatur. Et hec faciliter telo diaboli 15
superatur, ut promissione temporalium vel quacunque
apparencia sensibilium presencium. Fides perforata est
que partim credit et partim discredit et per foramina
scuti iacula diaboli intoxicant didimum vel vulnerant
letaliter discredentem. Igitur sit fides vestri spiritualis 20
ediūci firmum fundamentum, sit spes eiusdem edificii
parietes stabiles invicem erigentes et sit caritas tectum
totum corpus operum et has duas partes huius edificii
operiens et consummans; et tunc non dubium quin sumus
filii Dei, quod si filii et heredes. 25

SERMO XXXV.

*Christus per proprium sanguinem introivit semel in
sancta.* Hebr. IX°, 12.

Resemblance of the tabernacle to a church. Exodi XXVI° describitur tabernaculum divino cultui deputatum, sicut Deus in monte Moysi preceperat et 30 figuratum est in parte, sicut modo in christianismo formantur ecclesie; nam pars exterior quadrangula quasi navis ecclesie viginti cubitos habens in longitudine et decem in latitudine et tot in altitudine continebat. Et in istam intrarunt sacerdotes cotidie ad celebrandum 35

3. DG: *Ephes. VIII.* 6. A: *extingueret.* 6, 7. A: *miticiam —
Christi deest.* 7. H: *et cogitando.* 7, 8. G: *canentem;* H: *cadentem.*
9. H: *est deest.* 11. H: *et deest.* 20. H: *letaliter deest;* ib. H: *ergo.*
21. A: *firmum firmamentum.* 26. H: *Sermo 13us.* 28. DG: *sancta
sanctorum.* 29. D: *describit.* 31. AGH: *christianissimo.* 33. H:
habens deest. 34. et; D: *ad;* H: *reclius ac;* ib. DG: *tot in.* 35. DG:
ista; H: *illam.*

mane et vespere iuge sacrificium de agnis anniculis (ut patet Exodi XXIX°). Interior autem pars tabernaculi tamquam corpus vel cancellum ecclesie quadrata fuit continens in latere decem cubitos, et primam partem The rites of the
 5 vocarunt *sancta* simpliciter; secundam autem *sancta* O. T. only
sanctorum et in istam introivit summus sacerdos semel figures of Christ
 in anno cum sanguine bestie scilicet in festo expiacionis the complete
 mense septimo immolans pro peccato proprio et populi redeemer of the
 sibi subditi (ut patet Levitici XVI°). Vult ergo Apostolus world, Christ's
 10 dicere quod Christus ex dignitate persone sancte conversacionis excellence.
 et benedictie passionis sit plenus ac perfectus
 mundi redemptor figuratus multipliciter tamquam per
 signa imperfecta sacerdotibus et ritibus veteris testa-
 menti.

15 Patet tota sententia sub uno involucro ex septem proprietatibus quas textus Apostoli attribuit Christo correspondenter ad septem proporcionabilia in sacerdotibus veteris testamenti. Primo in hoc quod est Christus, id est, Deus et homo, notatur dignitas perso-
 20 nalis que sola sufficit perfecte redimere genus humanum
 a captivitate in quam prevaricando inciderat. Probatur
 sic: Solum ista persona sufficit debitum exsolveare que
 habet de propriis plus vel tantum quantum est debitum:
 sed nulla persona de genere Adam preter Christum
 25 tantum habet ex propriis; ergo nulla preter Christum
 sufficit debitum Ade persolvere genus perditum redi-
 mendo. Maior per se patet de pura iusticia et minor
 Fol: 322° exinde evidet quod quelibet alia persona, cum | omne
 322° quod habet ex pura gratia Dei habet, quicquid persol-
 30 overet vix sufficeret pro se ipsa; non ergo pro se et
 suo genere foret per se plenarie satisfactum. Christus
 autem ratione divinitatis habet omnia et pro peccato
 proprio non potest esse debitor, eo quod peccare non
 poterit, ergo solvendo corpus vel animam que est eadem
 35 persona cum filio dat patri tantum quantum valuit
 genus perditum, et per consequens plene satisfecit redi-
 mens captivatos.

Secundo patet Christi excellencia in hoc quod existens
 sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech

1. Christ only could pay the price of redemption.

2. Christ's priesthood eternal.

2. DG: unde patet. 4. H: et deest. 6. DG: introiret; H: introieret.
 8. DH: de mense. 12. D: figurans. 17. G: proporcionalia. 20. AH:
 genus hominum. 22. D: Sola; ib. A: illa; ib. D: in marg.: Pulchra racio
 valde pro redemptione generis humani. 23. D: quam. 26. G: sufficit.
 27. H: de se. 29. H: quidquid ergo. 30. H: per se. 32. DG: habet
 eciam et. 33. D: persona deest; ib. H: tantum precium.

est pontifex summus simpliciter et omnes alii compara-
tione sui non sunt nisi quedam umbre vere lucis quos
omnes oportet de plenitudine eius quicquid boni habent
accipere tamquam de principio sui generis et de capite
vivificante membra corporis mystici Dei sui. In cuius 5
signum non administrat solum sacramenta temporalia
sed graciā in presenti distribuit et bona futura ut
beatitudines ac gaudia sempiterna. Et primum tangit
Apostolus Hebre. VII°, 27 quod Christus *non habet*
necessitatem cotidie offerre hostias pro peccato proprio 10
(ut patet Levitici IX°). Secundum vero tangitur I^a Petri
V^o, 4: *Cum apparuerit princeps pastorum.*

3. Christ's power as an intercessor.

Tercio in hoc quod assistit perpetuo nedum ante
Deum sed sedet ad dextram Dei patris semper vivens
ad interpellandum pro nobis, non impeditus ex propria 15
culpa vel mediante ac excludente persona alia vel obli-
vione, avaricia aut desidia ad procurandum suis subditis
omne bonum. Excellit incomparabiliter ad sufficienciam
sacerdotii omnes alios pontifices figurantes qui ex quinque
predictis possunt irregularitatem incurrende. 20

4. The greatness of His tabernacle in the universe.

Quarto patet eius excellencia ex proporcione taber-
naculi Christi nostri. Nam amplius et perfeccius taber-
naculum aptatur nostro pontifici, cum totus mundus
ordinatur sibi subici; mundus sensibilis tamquam sancta,
mundus autem insensibilis ut supremum celum tamquam 25
sancta sanctorum; et illud tabernaculum non est corpo-
rale aut portatile opus hominum paucorum sacerdotum
in gente Israelitica contentivum, sed perpetua Dei fabrica
immobiliter firmata omnium contentiva.

5. The worth of His sacrifice.

Quinto patet excellencia Jesu Christi nostri ex modo 30
oblati sacrificii quantum valor distat preciosi sanguinis
Jesu Christi valorem arietis, hirci vel vituli. Unde omnes
aspersiones sacrificiorum facte per sanguinem bestiarum
figurant effusionem sanguinis Jesu Christi nostri et plus
distant quam protracciones vel figuraciones carpentarii, 35
cementarii vel talis artificis distant ab opere extra facto.

6. The efficiency of His single act.

Sexto patet excellencia sacerdotii Jesu nostri ex hoc
quod non quolibet anno semel sed semel in magno
anno mundi pro semper intravit celum empireum tam-

5. H: *unificante.* 11. H: *unde vero.* 13. *nedum;* A: *ne diom.*
11. A: *dominum;* ib. H: *Dei deest.* 17. *aut;* G: *ac.* 18. D: *in suf-*
ficienciam; H: *insufficiencia.* 20. A: *regularitatem.* 25, 26. A: *mundus — sancta deest.* 28. H: *Dei deest;* ib. H: *de fabrica.* 32. H: *unde bee-*
hee. 33. 34. ADG: *bestiarum — sanguinis deest.* 34. H: *figurarunt;*
ib. H: *Caristi deest.* 35. H: *mundi Christus.*

quam sancta sanctorum. Hoc enim attestatur compendiositatem, complecionem et perfectionem expiacionis, cum aliter oporteret officium suum repeti sicut officium sacerdotum veteris testamenti. Et hinc ante introitum 5 satisfecit denotando officium consummatum. Solus autem introivit ascendendo, id est, virtute propria penetrando. *Nemo autem aliis venit ad eum nisi traxtus a Patre et a Christo capite deportatus* (ut patet Joh. VI°, 44 et Hebr. I^o).

10 Septimo autem distat perfeccio sacerdotii Christi supra sacerdotium veteris testamenti in hoc quod ipse invenit redempcionem eternam et alii solummodo temporalem, ille redempcionem anime et illi solum corporis, ille a pena iehenne, illi a pena legali temporali. Nec 15 mirum quia redempcio eterna suspensa est in tabernaculo magno mundi, ultra hoc quod fuit possibile sacerdotem alium ascendendo pertingere. Ipse autem penetravit interius tabernaculum in quo semper fuit secundum Deum, invenit redempcionem perpetuam eternaliter ordinatam.

Cum autem medicina generalis et remedium universale sit fide cognitum, superest videre quomodo nobis infirmis medela tam ex se sufficiens sit salutifera; pro quo notandum quod primo omnium necesse est evacuare 25 causam morbi; secundo necessaria est applicacio emplastri et tertio continuacio regiminis sani; et ex illis consequitur plena et perpetua sanitas prius infirmi. Unde cum omnis morbi spiritualis causa est peccatum, 30 ideo diverim fraternitati vestre quomodo sacramento penitentie evacuabitis peccata.

Consistit autem vera penitencia in cordis contricione, in oris confessione et operis satisfaccione, quia hiis tribus modis peccatur in Deum. Debet autem accedens ad confessionem revolvere diligenter totam vitam suam 35 quam contra Dei mandata expendit eius dona et quam gracie expectat Deus eius emendacionem, dans continuacionem et augmentum bonorum multiplicium, et sic ex Dei gratitudine gracia et sua tarditate dampnosa commixta tamquam ex igne et lignis erit resolvens

^{7.} The
superiority of
His redempcion

Use of
penitence in
getting rid of
sin.

Penitence is
made up of
a) Contrition,
b) Confession,
c) Satisfaction.

3. G: oportet. 6. H: veritate. 9. A: I deest. 12. D: scilicet eternam; ib. DGH: et deest. 15. H: quod. 22. A: ac cognitum; H: sic cognitum. 23. DG: medelam; ib. tam deest. 31. D in marg.: Vera penitencia consistit in tribus. 31, 32. G: contricione oris. 32. D in marg.: De confessione oris usque ad finem alii valde contra. 35. A: Dei mandata twice. 39. DG: et resolvens.

Fol.
322⁴

fumum oracionis et confessionis. Consideremus igitur gratitudinem Dei nostri in creacione, in honorum collacione et graciosa preservacione, quot pericula que aliis ex igne, aqua, furto, infirmitate et aliis eventibus acciderant a quibus omnibus Deus nos gracie preser- 5 vavit; et tunc attendendo nostram ingratitudinem et Dei nostri contemptum merito in lacrimas doloris erumperemus, peccati voraginem devitando et viciorum horrorem detestando, Dei nostri immensam clemenciam et misericordiam humiliter postulando. Si enim peni- 10 tendo displices tibi ipsi de hoc quod offenderas regem vel dominum terrenum, quanto magis de hoc quod offendisti dominum dominorum tibi graciosissimum? Item, si ex parva culpa peniteas, quanto magis ex delicto maximo contra Deum? Item, si ex amissione bonorum 15 fortune, amicicie vel nature peniteas, quanto magis ex amissione bonorum gracie? Iste quatuor evidencie moverent te ad recogitandum pro Dei honore omnes annos cum Ezechia *in amaritudine anime* tue. Et moverent ad plane confitendum in casu (ut patet alibi) Christi 20 vicario racio naturalis, preceptum ecclesie et meritum obediencie. Ideo talis quilibet cognoscens propriam indigenciam vel defectum ostenderet illam potenti relevamen tribuere, sicut patet de lege nature bestiis indita. Sed quilibet peccator accedens ad sacerdotem habet 25 defectum maximum et eget iuvamine quod sacerdos potest sibi instrumentaliter conferre, ergo debet sibi necessitatem suam ostendere. Maior patet de bestiis que famem, insultus et nocimenta clamore naturali ostendunt, ut inde moveantur animalia sue speciei vel alterius eis 30 succurrere. Et minor patet ex fide; nam apostolis et sacerdotibus eorum successoribus dedit Christus potestatem ligandi atque solvendi ministerialiter et commutandi tamquam Christi vicariis penam in casu (ut patet alias in speciali tractatu istius materie), perpetuam in penam 35

1. H: *ergo.* 4. A: *fuit furto;* DG: *facto.* 5. H: *acciderat.*
 6. G: *et sic.* 7. G: *conceptum.* 10. G: *poscendo.* 14. A: *Iterum ex.*
 11. H: *delicto — ex deest.* 17. D in marg.: *Confessio habet fieri ratione precepti ecclesie et meriti obediencie.* 17. 18. A: *moverunt ad.*
 18. H: *cum honore;* ib. DG: *omnes alios.* 21. DG: *rationalis;* ib. DG: *naturalis deest.* 22. ADG: *Racio talis;* G: *talis quibus;* ib. H: *cog-*
noscens suam. 23. G: *eridetur illam;* A: *illa.* 23. 24. A: *releramini;*
 H: *releramine;* D: *debet ostendere illam secundum quod patet.* 24. G:
sed patet. 27. DG: *igitur.* 36. G: *cius.*

temporaleni, faciendique quod merita passionis Christi et tocius ecclesie iuuent ligatos peccatis, qualiter non antea sunt adiuti. Quis ergo non honeste ostenderet sui indigenciam ut in tanta necessitate tanto adiutorio fulciatur? Honeste dico quia cum bona fama insit homini ultra hoc quod habent bestie, voluit Deus quod occulere ostendatur infirmitas sacerdoti quam si detexerit septuplum puniretur.

Sed movent imbecilles tres evidencie unde tardant iudebit confiteri, primo erubescencia quo confunduntur ostendere culpas suas; sed repellat triplex evidencia istam cecam arguciam; primo ex hoc quod verecundius est in Dei presencia turpe tale committere, honestum quidem et laudabile ipsum extergere. Committit ergo verecundiam secundum racionis tramitem qui sic diabolice execetur. Secundo consideret quod secura verecundia de quanto est amplior de tanto est perficiens confessionem meritorior. Et sic moveat bonum finis ad vecors inicium. Et quia ista est passio mulierum et iuvenum, moveat exemplum Marie Magdalene que post cordis contritionem ingressa est super convivas. Tercio moveat quod celatis peccatis incomparabiliter maior confusio consequetur. Nam oportet quod finaliter impenitens habeat ante summum tribunal in finali iudicio omnia peccata ad maximam sui confusionem toti mundo detecta, quod si in via peccata defleat ac hostes exsuperet, tunc erunt cognita ad laudabilem victoriam, sicut cicatrices ad laudem militis deteguntur.

Secundum retardans confidentem ab ostensione peccati minis est vecors timor de penitencia subeunda, sed repellat hunc timorem triplex evidencia, primo exemplans passio teneri et nobilis domini Jesu Christi, *qui passus est pro robis robus relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit I. Petri II°, 21, 22;* moveat secundo immensitas et incomparabiliter maioritas pene quam oportet impenitentem sufferre in dampnacione perpetua

Men deterred
from confession:

1. By shame;
but the shame
of remaining in
sin is worse.

2. By fear of
penance, but
penance is
lighter than
unrepented sin.

2, 3. A: non *āna*; H: *qualiter a venia non*; 4; *qualiter ante ea non sunt iusti*; H: *iuti*. 4, D: *indigencia sine necessitate*. 4, 5. G: *fulciantur*. 5, D: *quid deest*. 7, G: *sacerdotis*; ib. G: *detergetur*; D: *deterget*; H: *sibi deterget*. 7, 8. A: *cepunction*. 9. D in marg.: *De confessione auriculari per totum, quam probat racionibus et scripturis et quod fiat honeste, id est, occulere, non publice.* 11. H: *repellit*. 12. A: *verecundus*. 14. H: *ipsum peccatum*; ib. DH: *committit*. 16. D in marg.: *Tria requiruntur a confessione, verecundia, timor et spes diu vivendi. Procedit reprobando omnia ista tria.* 18. G: *finis deest*. 20. H: *magne que*. 25. H: *toto*. 26. H: *in deest*. 28. DG: *ad laudem deest*. 29, 30. H: *abusione peccans*. 30. H: *repellit*. 34. H: *I deest*.

tam intensive secundum corpus et animam quam eciam extensive, moveat tertio quod peccatum remanens maiorem penam infert quam foret penitencia iniungenda; nam penam dampni bonorum gracie indubitanter parturit; et illa est incomparabiliter nocivior pena sensus⁵ et cum hoc aufert potentiam resistendi diabolo vel alii spiritualiter invadenti et instar infixo stagno lacuali continue profundato. Reddit enim continue amplius et immobilius profundatum, ideo necesse est peccatorem recenter laqueatum supinum humiliiter inclinari clamando¹⁰ cum Psalmista LVIII°, 2: *Salvum me fac Deus, quoniam intraverunt aque usque ad animam meam.*

3. By excess or
detēct of hope;
by
presumption,
delay, or
despair.

God does not
save the
impenitent.

To defer
penitence is
dangerous.

Tercio retardat confessionem spei superhabundancia vel defectus superhabundancia, ut temere assumentes quod Deus neminem quem redemerat vult perire, vel cum diu- | Fol. 323.
turna sit mora ante vite exitum non oportet accelerare, cum satis est quod homo peniteat ante mortem, vel tertio ex peccato spei desperantes indicant quod peccati gravitas exsuperat misericordiam Dei sui.

Quantum ad primum, patet quod Deus neminem²⁰ redimit ad regnum nisi post peccatum vere peniteat; sed vult ex sua iusticia quod talis impenitens perpetuo condempnetur. Patet ex hoc quod Deus iuste condempnat omnem talem, ergo est de Dei beneplacito et iustum sic fieri. Consideret ergo talis quod sicut non impellit²⁵ violente cogendo aliquem ad merendum, sic nec ad demerendum vel ad graciam resurgendum, sed utrobius ponit in libera potestate viantibus et premiat vel punit secundum exigenciam vocantem. Alter enim tam meritum quam demeritum tolleretur. Quoad secundum patet³⁰ quod tria sunt ad nostri commodum nobis incognita, scilicet dies iudicii, dies mortis et dignitas ad amorem vel odium, ut vel sic vigilemus in bonis operibus et cauciores in periculis maneamus. Falsum ergo assumitur et ab experientia cotidiana insolitum. Quis enim non³⁵ expertus est in crebris pestilenciis iuvenes spissius quam senes inopinatae decedere, quod doceret omnes viantes attencius vigilare? Consideret insuper quod viciosus in

1. DH: *eciam deest.* 3. H: *iniuncta.* 4, 5. H: *percurrit.* 5. A: *ista;*
ib. AII: *nocivior.* 6. A: *hoc deest;* ib. ADG: *potentiam resistendi*
deest; ib. H: *et alii.* 7. A: *dampnabititer invadenti;* ib. A: *stagno;*
H: *instans noticuali.* 10. A: *clamando deest.* 11. H: *Psalmo LXVIII.*
14. H: *quod Christus.* 16. ADG: *mors ante.* 17, 18. A: *vel secundo.*
18. H: *ex spe disparantes.* 25. D: *igitur.* 25, 26. DG: *non imponit*
violentum. 27. D: *resurgentem.* 29. ADG: *exigenciam voluntatis;*
ib. G: *Aliquando.* 34. DG: *igitur.* 35. A: *insolutum.* 37. H: *omnes*
christianos.

mortis articulo quid propter morbi gravedinem, quid propter seculi, proximorum et temporalium sollicitudinem et quid propter demoniorum insultum plus asperum, propter indicti belli optatam victoriam non habet oportunitatem Christum, peccata vel salutem mentis recolere, quia ad hoc oportet meritum spirituale procedere. Unde ergo impenitenti evidencia quod talis gratia succedet sibi in mortis articulo, qui cum potuit gratis noluit? Ergo iuxta consilium Apostoli Gal. VI°, 10 *dum tempus*
10 *habemus, operemur bonum ad omnes*, quia tempore suo metemus cencies tantum tam in hoc seculo quam in futuro (ut dicit Salvator Marci X^o, 30). Optacius enim foret in articulo mortis habere iuvamen alicuius sancti ex precedente merito quam omnia bona mundi.

15 Tercium peccatum est gravissimum, cum ex defectu fidei induratum est in peccatum omnino irremissibile, ergo cum cadere sit humanum, resistere christianum, sic finaliter desperare est diabolicum et contra rationem luminis naturalis. Deus enim est tante vel plus remissivus
20 vel misericors quam est punitivus, cum solum punit per accidens occasione data expectante, sed facit ex mera gratia omne bonum. Ex quo patet quod non est possibile quod malicia peccati supereret misericordiam Dei nostri. Ideo non est possibile creaturam tam graviter
25 peccare, quin si converti voluerit sicut potest, peccatum suum ex largitate misericordie dimitti poterit. Ideo cavendum est ne incidat in peccatum quod omnino remitti non potest. Exemplum patet de misericordia Dei nostri, respectu Petri, Pauli, David, Magdalene,
30 quorum memoria et scriptura est eo celebrior in ecclesia, ut peccatores quantumcunque horribiles capiant evidenciam penitendi et spem misericordiam consequendi. Oportet autem quod oris confessio sit discreta singulatim et particulatim et plane explicans circumstancias aggrava-
35 vantes, ut egrotus corporaliter cum magna diligencia exprimeret medico circumstancias gravedinis morbi sui; quanto magis infirmus spiritualiter, ubi periculum est gravius? Oportet ergo nedum verbis generalibus peccata

Despair is the worst of sins and devilish.

Confession should be full and particular.

3. D: *propter* deest; ib. GH: *demonum*. 6. A: *procedere*.
7. DG: *igitur*; ib. *impenitenti*; H addit: *est*; ib. A: *succedat*. 9. A: *igitur*.
11. A: *sensit*; ib. H: *in deest*. 17. A: *igitur*. 19. A: *luminis*
rationalis; H: *animis naturae*. 20. A: *quam est punitivus* deest.
23. H: *superaret*. 25. DG: *sicut patet*. 33. D in marg.: *'Confitenda*
sunt peccata Christi vicario plene cum omnibus circumstantibus peccati.
34-36. H: *aggravantes — circumstantias deest*. 38. A: *oportet deest*;
D: *igitur*.

exprimere sed personam, substanciam, actus, locum, tempus, moram, occasionem et comitivam; nam persona ut gravior et Deo graciōr est ex conformi actu culpabilior, homicidium eciam gravius quam atrox percussio. Committere eciam peccatum in locis Deo dedicatis est 5 gravius quam in locis extraneis, ut patet de polluzione sanguinis vel seminis quibus ecclesie polluuntur. Gravius insuper est voluntari in peccatis per annum integrum quam conforme peccatum semel committere. Gravius eciam est occasione accepta cum deliberacione quem- 10 quam occidere quam ex passione data occasione ab iniuriante. Gravius eciam est incitare multos comitantes peccati participes quam quod una persona vel pauciores peccent eodem peccamine. Iotas circumstancias in casu quo confessio procedit oportet confitentem attendere et 15 Christi vicario cum diligencia explicare.

Finally
satisfaction in
deed must
complete the
penitence.

Tercio principaliter est operis satisfaccio annexenda, quia sine illa non perficitur confessionis cithara; patet sic: Si duo homines discordes secundum certam condicionem concordati fuerint, cessante condicione perit 20 concordia. Conformiter est de pacto satisfactorio confidentis cuius dolor debet vel in habitu vel actu esse perpe | tuus sine interrupcione peccati iterum maculantis. ^{Fol.} _{323^b} Et qui sic penitet est bene dispositus ut intret per contemplacionis alas in sancta sanctorum ad orandum 25 sine intermissione pro peccato suo et tocius populi.

SERMO XXXVI.

Qui ex Deo est et verba audit. Joh. XVIII¹⁰, 47.

The world
divided into the
family of God
and the family
of the devil.

In istis verbis tria sunt declaranda per ordinem, primo quomodo distinguitur familia Dei a familia dia- 30 boli per audicionem verborum Dei, secundo quomodo audienda sunt verba Dei, et tertio que sunt illa verba et que est eorum retribucio. Pro primo notandum quod totus mundus iste dividitur in duas familias et dua regna vel duas civitates, scilicet Dei et diaboli. Unde 35 diabolus vocatur princeps huius mundi qui est eius

1. D: *scienciam, actus; G: hominum.* 2. A: *nam deest.* 3, 4. H: *ex conformi — gravius deest.* 4. D: *est gravius;* ib. A: *quam deest;* ib. *percussio;* H addit: *ex conformi actu culpabilior.* 5. D: *est pecca- tum;* ib. D: *dicatis.* 10, 11. H: *accepta — occasione deest.* 15. pro- credit: A1G: *proderit.* 18. H: *qua sine illa.* 26. D: *populi etc.* 28. A: *Qui est ex Deo;* ib. A: *Joh. XVIII;* ib. D in marg.: *Dominica Letare in Paschone;* H: *Sermo 14os.* 30. H: *primo deest.* 36. H: *rocatus est.*

28. Gospel for Passion Sunday.

familia; cum sit rex super omnes filios superbie, et ita cum *plures sint vocati, pauci vero electi*, verisimile est quod pauce sunt ville vel communitates aut nulle quin in eis diabolus sit princeps cum Deo. Sic enim 5 in conventu Christi fuit Judas Scarioth inter apostolos ex parte diaboli. Sed obicitur per hoc quod videtur diabolum esse *Deo nostro regem forciorēm, cum regnum suum sit forcius*, et sic Deus noster foret vel insipiens vel malivolus, quod nescit aut non vult ampliare regnum suum. Sed dicitur quod Deus est infinitum potenter diabolo et regnum Dei est quantumcunque prestans; cuius signum est quod diabolus et tota familia sua velint nolint serviant Deo. Omnis enim creatura servit Deo, faciendo quod debet vel paciendo 15 quod debet. Ideo diabolus cum membris suis carceri detrusus ostendit Dei maiestatem. Regnum Dei eciam semper augendo procedit quo usque fuerit potens in summo gradu; regnum autem diaboli procedit semper dampnificans se ipsum quo usque fuerit in summo gradu 20 impotencie. Nec est signum insipientie sed summe sapienie quod Deus ordinat milites suos exercitari cum hostibus, ut gloriosius coronentur; sic enim Christus vicit diabolum (ut patet Matthei IV). Et summa condicio libertatis Domini requirit quod nemo sit de familia 25 sua, nisi gratis velit. Ubi econtra diabolus per exacciones et calliditates suas conquerit sibi regnum nec aliter mererentur servi Christi nec demerentur servi diaboli, nisi gratis consentirent diabolo, ubi possent habere sufficientis adiutorium, si voluissernt humiliter inniti divino 30 suffragio; et sic patet in Deo summa potencia, summa sapiencia et summa benevolencia. In hoc ergo distinguuntur hee due familie quod prima audit verba Dei et secunda audit verba diaboli.

Sed forsitan dicis mihi quod omnes homines audiunt missam, oracionem dominicam vel alias partes scripture, que omnia sunt verba Dei, et per consequens omnes homines sunt de familia Dei.

Both must serve God, willingly or not.

God gives us free will, since He will have none but who wishes to be His.

3. H: *quod* deest; ib. DH: *sint*. 4. DG: *particeps*; ib. H: *est princeps*. 11. H: *est deest*. 15. D: *carcere*. 18. A: *gradu deest*; ib. D: *regnum vero*. 27. G: *merentur*; ib. servī; A: *sunt*. 28. A: *diabolo deest*; ib. A: *possunt*. 30. H: *et deest*. 30, 31. A: *sive sapiencia*; DG: *potencia, sapiencia*. 33. A: *secunda verba*. 34. D: *diceret*.

Truly to hear
the word is to
obey it.

Sed (ut premisi) secundo videndum est quomodo audienda sunt verba Dei. Audienda quidem sunt aure cordis, quia quoad audicionem corporalem precellunt bestie et preter illam apprehensionem animi recordenda sunt in memoria, ne tradantur oblivioni, et tertio iuxta voluntatem ponenda sunt in effectu operando et vivendo eis conformiter; et tunc est perfecta audiencia que est obedientia. Qui autem audit aure corporis et dimitit aure cordis, non proprie audit sed obaudit, cum habet in precipua virtute hominis interioris inaudienciam. Unde tales qui audiunt aure corporis verba Dei et surdescunt aure mentis (que est intellectus et affectus) ad sui dampnacionem audiunt, quia scientes Dei voluntatem rebellantes tanto domino in opere contradicunt; et sic minus malum foret quod non audirent.¹⁵ Et sic loquitur evangelium communiter de auditione perfecta, quia analogum per se sumptum pro famosiori debet accipi. Et sic intelligitur consequentia Christi Joh. VIII¹⁶, 52: *Si quis sermonem meum servaverit, mortem non gustabit in eternum.* Ille (inquam) servat sermonem Christi qui custodit eum sine perdicione, cum quo non est compossible quod moriatur morte eterna, cum nemo dampnatur nisi propter perdicionem observancie mandatorum.

Obedience
includes the
grace of final
perseverance.

Ex ipsis colligitur quod observancia vel audicio verborum Christi est tam necessaria viatori quod est virtuosior viatori quam aliquod bonum corporale viacioni sue compossible. Patet ex hoc quod illa observancia includit graciam finalis perseverancie et per consequens beatitudinem que est quocunque bono corporali prestantior. Unde Luce XI¹⁷, 27 postquam quedam mulier de turba *beatificavit ventrem matris Christi et ubera que suggebat*, Christus hoc approbans pretulit eos qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud. Et confirmatur

1. D in marg.: *Audire verbum Dei quid est.* 3. A: *quoad ad:*
ib. DGH: *excellunt.* 4. *animi;* G: *aurium;* D: *animi correxit;* *aurium;*
ib. *recordenda;* A: *recordenda;* H: *recolenda.* 5. H: *in oblivionem.*
6. D: *in deest.* 8. H: *que est obedientia deest;* ib. A: *Qui proprie-*
10. H: *inaudiam.* 17. H: *forciari.* 18. DG: *intelligo consequentiam.*
10. H: XVIII. 21. H: *quo deest.* 22. H: *possible;* ib. DG: *moreretur;*
ib. H: *in morte.* 23. H: *dampnabitur.* 26. H: *que est.* 26, 27. GH:
quod — viatori deest; ib. DH: *precisione viatori.* 27. A: *corporale.*
28. D: *possible;* ib. DG: *ista.* 32. H: *ut ventrem;* ib. D in marg.:
Magis est verbum Dei audire digne quam Christum carnaliter concipere
et matris concipere mente quam corpore.

ex hoc quod beata virgo ex humilitate ut per se causa
meruit concipere Christum carnaliter; ideo servancia
verbi Christi de humilitate est gestione carnali prestan-
cior, cum virtute primi conceptus Christi in mente con-
cepit Christum | in carne, ideo conceptus spiritualis,
virtute cuius per se adquiritur beatitudo et est meri-
torius conceptus carnalis, est posteriori prestancior. Con-
firmatur ex hoc quod cum cognacione carnali Christi
stat dampnacio, non autem cum cognacione spirituali,
ideo sicut anima est corpore prestancior, sic spiritualis
cognacio corporali.

Et hoc docet Christus Matthei XII°, 47, quando oc-
cupato circa predicacionem verbi Dei Judei inproperant
dientes: *Ecce mater tua et fratres tui foris stant que-
rentes te.* Quibus ipse signanter respondit extendens
manus in discipulos dicens: *Quicunque fecerit volun-
tatem patris mei qui in celis est, ipse meus frater et soror
et mater est.* Ecce quomodo triplex confederatio spiri-
tualis sese consequens est cognacione carnali prestancior.
Aliter enim Christus plus ad carnalem attenderet et
per consequens fratres carnales pocius heredes regni
sui statueret, quod noscitur esse falsum, Joh. VII°, 5,
ubi patet fratres carnales nisi adquisiverint fraterni-
tatem spiritualem esse dampnandos. Ille ergo ex Deo
est qui semine fidei et gracia Christi gignente ex matre
ecclesia fit Dei filius adoptivus.

Sed quoad tertium notandum quod verba scripture
sacre et specialiter decem mandata decalogi sunt verba
Dei et falsitates eis contrarie sunt verba diaboli, ut
Deus dicit in primo mandato prime tabule quod *non
adorabis vel diliges falsos Deos* sed solum se vel aliud
in ordine ad illum. Diabolus autem econtra dicit quod
adorabis eum et diliges mundalia que vides ad oculum,
cum in ipsis consistit bonum palpabile; ille ergo qui
principalius et sollicicius laborat circa temporalia, ut

Christ's true
brethren are
those who obey
Him.

2. H: *observancia.* 3. H: *ex gestione est; carnali deest.* 7. AD: *posteriori deest.* 10. H: *que corpore est.* 11. DG: *carnali;* ib. D in marg: *Cognacio spiritualis est carnali prestancior sicut anima corpore.* 12. 13. G: *occupatio.* 17. H: *frater soror.* 14. G: *sese deest;* D: *se sequens.* 22. DG: *statueret, vel quod non est verum, ut patet Joh. VII,*
quod noscitur esse; ib. D: *esse filium.* 29. A: *in contrarie.* 30. A: *in deest;* ib. D in marg.: *Quid est verbum Dei et quid verbum diaboli.* 31. H: *se deest.*

16. Matth. XII, 50. 30. Vulg.: *Non habetis deos alienos
coram me.* Exod. XX, 3.

The command-
ments:
1. To adore
God only.

divicias et honores quam circa spiritualia ut virtutes et plus dolet de eorum amissione, audit verba diaboli et dimitit verba Dei et per consequens adiungit se sue familie. Deus eciam precipit in secundo mandato prime tabule quod *non assumes nomen Dei tui in vanum*; sed diabolus precipit falsitate contraria quod iures per vulnera et membra Christi, ut sic fias in reputacione hominum maior ex verbis audacibus. Et ad tantum in isto invaluit doctrina diaboli quod maior pars hominum putat non esse peccatum sic iurare. Quod 10 indubie contradicit verbis Veritatis que non potest mentiri. Ideo in nomine Domini moneo vos abstinere vos ab illicitis iuramentis, cum satis est iurare *in veritate et in iudicio*, quando oportet, *et in iusticia* pro veritate iusticie detegenda (ut dicitur Jeremie IV°, 2).¹⁵ Que verba Domini si audieritis ex ore meo ut organo Dei mei, tunc possumus in die finalis iudicii habere reciprocum testimonium et honorem quod simus fideles servi Dei nostri. Et quecumque pars nostrum hic obmutescat, sufferret confusione maximam, projectus in 20 tenebras exteriores cum servo nequam qui *sine reste nupciali* intrans Christi familiam obmutuit (ut patet in parabola Christi Matthei XXII°, 11).

3. To keep the sabbath. Tercio precipit Deus in tercio mandato prime tabule *ut vigili memoria sanctifices sabbatum*, visitando devote 25 ecclesiam, confitendo peccata cito dum es in via, quia inveterata indurantur et sunt incurabilia et deturpant omne opus quo laudares Deum. Et post talem confessionem prorumpas specialiter in sabbato in laudem Dei contemplando, orando et spiritualia operando. Ver- 30 bum autem diaboli est econtra quod ut in sabbato cum sit tempus vacuum ad leticiam deputatum intersis negotiis et tractatibus mundialibus, intersis conviviis, tabernis et aliis mundi solaciis. Et hoc verbum diaboli est communius inter vos rurales auditum quam verbum 35 Dei sibi contrarium, cum locucio et audicio ludicriorum,

1. A: *qua contra spiritualia.* 2. H: *plus contristratur; ib. H: quam verba.* 6. H: *precipit.* 7. DG: *Christi deest; ib. H: sic deest.*
10. AG: *se iurare.* 11. DH: *non possunt.* 12, 13. H: *absthiere ab; vos deest.* 13, 14. AH: *iurare veritate.* 19, 20. G: *obmutescit.* 21. ADG: *quod sine.* 22. A: *intratus.* 23. H: *Christi deest.* 24. H: *precipit.*
26. A: *peccato.* 27. DGH: *et deest; ib. D in marg.: Docet visitare ecclesiam vigili memoria et confiteri peccata.* 28. DG: *Et deest.*
29. H: *prorumpans.* 31. A: *ut in.* 35, 36. H: *diaboli est deest.*

5. Exod. XX, 7. 25. ib. 8.

detraccionum et omnia genera peccatorum communius
sunt in sabbato quam in alio die feriali. Et in hoc
perfecto ostenditis vos esse ex parte diaboli. De primo
mandato secunde tabule erit processus (ut patet Sermone
5 de dominice XIX°). Retribucio autem audicionis ver-
borum Dei est beatitudo, cum Luce XI°, 28 dicitur:
Beati qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud.

SERMO XXXVII.

Hoc sentite in robis quod et in Christo Jesu. Phil.
10 II°, 5.

Dictum est dominica proxima quomodo omnis chri- How we are to
stianus tenetur audire verbum Dei et custodire illud have the mind
mente, sensu et voluntate, et per consequens omnis of Christ.
christianus tenetur concipere Christum in animo, cum
15 ipse sit precipuum verbum Dei, et per consequens te-
netur Christum gignere et nutrire, et tunc faciendo volun-
Fol. 323⁴tatem patris Christi fit mater Christi, ut ipsem dicit
Matthei XII°, 50: *Quicunque enim fecerit voluntatem
patris mei qui in celis est, ipse meus pater et soror et
20 mater est.* In istis verbis tria dixerim caritati vestre,
primo quomodo quilibet vestrum debet palpare se
ipsum, si sentit Christum in intellectu et affectu. Se-
cundo debet notare mores et vitam Christi quid pro
nobis passus est, et tertio debet iuxta verba thematis *sentire*
25 *in se ipso imitatorie quod sensit in Christo Jesu* previe;
primo inquam debemus examinare conscientiam nostram
si amamus Christum nostrum conditorem, nostrum
redemptorem et nostrum premiatorem. Cum autem
30 tres sunt persone quibus secundum Aristotelem homo
non potest satisfacere, scilicet Deus, parens et peda-
gogus, patet quod in Christo omnes iste tres con-
ditiones convenient. Ipse enim produxit nos ex nichilo,
genuit nos ex matre ecclesia sanguine suo et instruit
nos quoisque collocet in regni solio. Ideo sibi tenemur
35 precipue ex lege gratitudinis.

3—5. *De primo — XIX.* Hec verba marg. in textum incidisse videntur.
8. H in marg.; *Sermo 12os.* 9. DE: *et deest.* 14. H: *accipere;*
ib. G: *in animo deest.* 20. A: *est deest;* ib. H: *verbis deest.*
21. A: *quomodo deest;* ib. E in marg.: 1. 22. H. *Christum deest;* ib. D in
marg.: 2. 23. *iuxta;* H: *ipsa;* ib. D in marg.: 3. 25. *previe;*
AH: *prie;* ib. H: *que sensit.* 26. H: *expiare.* 29. D in marg.: *Quibus*
non redditur equivalent. 31. H: *ille.* 32. A: *enim deest;* ib. A: *pro-*
ducit. 33. A: *gignit.*

Christ only
requires us to
take His light
yoke upon us.

Christus autem non exigit a nobis nisi quod tollamus solum quod ipse nobis contulit ad sibi reddendum, de quo nemo potest excusari, cum sufficit bona voluntas que est facillimum in potestate nostra, et totum quod exigit a nobis est ad nostrum commodum, non ad suum; ideo nimur dicit Apostolus I. Cor. XVI°, 22: *Si quis non amaverit dominum Jesum Christum, anathema sit.*¹⁰ Sed omnes fatemur in ore nos Christum diligere, quod si facto non implemus, mendaces sumus et contra Christum vivimus et sic dupliciter peccamus. Si enim Christum diligimus, debemus sequi eum ducem in deserto hostibus circumsepto; debemus ad ipsum atten-15 dere ut signum in portu pro isto naufragio. Et debemus omnia sua diligere, quia diligens dominum diligit membra sua, suam familiam, eciam usque ad canem.

If we loved
Christ more
than the world
we should
imitate Him.

Sed palpemus intellectum nostrum et voluntatem si sic faciamus, nam plus mundum sequimur, ideo incidi-20 mus in latrones, plus ad caribdim attendimus versus quam navigamus quam Jesum stantem in litore et plus innitimus familie diaboli quam familie Dei nostri; ideo si diligenter palpamus, non sentimus Christum in nobis vivere, quia si inhabitat, movet affectum ad declinandum 25 vicium et prosequendum virtutes, quod si demon inhabitat, movet ad vicia. Debemus itaque excitare cogitationem et affectionem, ut Christus inhabitet; ad quod multum confert iugis cogitacio vite Christi; qui enim habet Christum patrem delectatur audire mores laudabiles patris sui, et specialiter si gesta sua excitant filium ad patrissandum, defendant a malo et honeste, iocunde et secure inferunt omne bonum.

For this reason
a portion of His
life is read each
day in the
mass.

Unde ob hoc ordinatur in ecclesia quod quolibet die legatur ad missam aliqua porcio vite Christi. Unde ex 35 magna ingratitudine culpandi sunt filii qui mallingent audire gesta seculi, tragedias et fabulas poetarum quam quamlibet paginam vite Christi. Quis enim intime medi-

3. H: *laboriosum accedens.* 9. H: *non mirum;* ib. A: *H. Cor. XVI.*
11. H: *Christum deest.* 14. D: *diligamus.* 15. A: *circumcepto.*
18. H: *et usque.* 20. nam: H: *non.* 22. A: *quoniam Jesum.* 23. A: *ideo deest.* 25. DG: *inhabitat.* 29. G: *confert magis.* 34. D: *ad hoc;* ib. D in marg.: *In qualibet missa legi debet aliqua porcio vite Christi.*

1. Matth. XI, 29.

tatur quomodo tantus dominus tot et tanta passus sit amore sui liberando cum a tot magnis periculis, sicut ex fide credimus Christum passum fuisse pro nobis, non accenderetur in amore suo ad recompensandum sibi servicum, specialiter si ex servicio accrescit tam multiplex bonum? Unde ut omnes christiani eciam laici noscant sensum evangelii, ordinavit ecclesia ut, dum legitur passio qua Christus nos redemit, sacerdos alternet in vocibus, et clerici aliis signis visibilibus imprimant sensum evangelii, ut patet de casu sacerdotis signante mortem Christi, de scissione veli chori et de ablacione vestimentorum die Paraseues de altari.

Debemus autem ex fide scripture credere quod non restat nobis via defendendi nos ab hostibus spiritualibus vel corporalibus, nisi ex suffragio passionis Christi.

Significant ceremonies on Palm Sunday and Good Friday.

Nichil enim plus terret demones nec aliquid plus confundit membra diaboli, malos homines, in tantum quod non est compossibile, quod quis amore, reverencia et confidencia adhæreat crucifixo, cum hoc quod superretur a hostibus. Si enim corpus occiditur, spes ecclesie est quod ut sic gloriosus triumphat, quia ut sic liberatus a miseria huius vie est Deo propinquior et per consequens securior, forcior et iocundior quam foret superstes. Et in ista fide omnes martyres Fol. sequendo Dominum triumpharunt, cum quo triumpho 32^a venerunt eis pariter omnia bona. Nec potest esse mors honestior quam mori in campo penitencie pro fide et causa Christi et (ut testantur vite martyrum) nullicubi est mors iocundior, quia nullicubi est merces securior, cum ex fide Deus non potest deficere suo militi taliter occumbenti quin retribuet sibi pro perpetuo terram vivencium. Ex quo patet quod ceci et infideles sunt qui dimisso isto agone certant pro mundo vel homine; et istam viam modo martyrii oportet omnes salvandos transire, quia subeundo penitenciam mori pro Christi nomine. Sed quia omnes dicimus nos diligere Christum, 33 ideo restat ex signo cognoscere si sic facimus in effectu, quod evidentissime cognoscitur iuxta tertium principale,

Only by help of Christ's passion can we defend ourselves against enemies ghostly and bodily.

1. DG: *tantus Deus.* 2. DGH: *pro laude sui.* 5. D: *accessorit tm.*
6. H: *ut deest.* 7. G: *ordinat;* ib. H: *dum deest;* ib. D in marg.:
Dominica in Palmis cantari debet passio in ecclesia vocibus alternatis,
sacerdos debet cadere, velum scindì palle de altari in die Paraseues.
8. 10. H: *imprimere.* 12. H: *in die.* 16. A: *aliquis;* G: *aliquid.*
23. H: *Deo securior.* 28. H: *et deest;* ib. D in marg.: *Vite martyrum*
31. H: *qui retribuet;* ib. D: *pro deest.* 33. G: *vel honore.* 34. D: *nudi*
martyrio. 37. A: *non restat.*

si sentimus in nobis quod Christus sensit in se ipso quod facimus servando mandata.

Fifth commandment. Unde dixerim hodie fraternitati vestre quomodo secundum mandatum secunde tabule sit servandum, scilicet: *Non occides.* In quo primo notandum quod solum 5 iniusta occisio est prohibita, cum Deus occidit et ordinat leges secundum quas hostes sui occiduntur. Christus autem secundum humanitatem voluit occidi et non occidere sicut sacerdotes suos voluit esse immunes ab isto officio. In cuius signum precepit Petro ponere gladium 10 in raganam Joh. XVIII°, 11, sed cum potuit per duodecim legiones angelorum, ymmo uno verbo oris sui, facere omnes hostes suos retrorsum cadere, voluntarie accessit ad locum et ordinavit sibi gratis passionem et mortem. Et (ut dicit Petrus, I. Petri II°, 23) *cum pateretur, non 15 comminabatur*, nec unquam usus fuit humanitas sua potencia coactiva vel corporali ad vindicandum, sed docuit nos tam verbo quam opere vincere paciendo; a qua leccione mundus continue magis exorbitat, cum modo *exsurgit gens contra gentem, regnum adversus 20 regnum*, immo communitas contra communitatem et persona contra personam, non in causa Dei vel salutis anime sed precipue propter terrenum dominium atque questum. Ex isto peccato credo fratres se extinguere, sicut Caym extinxit Abel, Gen. IV°, sic quod eodem 25 peccato homicidii quo iniciata est fraternitatis destruccio in fine seculi consummetur, quod si vox sanguinis Abel simplicis persone clamat vindictam ad Dominum, multo magis homicidium tam spissim dispersum per totum mundum.

30

Murder is committed in mind, word, and deed, in mind, by conspiracy, hatred and anger.
Nec possumus nos excusare ab homicidio, licet non ferro percutimus, quia tripliciter committitur homicidium, scilicet mente, verbo et opere. Mente, machinando, irascendo et odiendo. Machinando quomodo proximus per nos vel alios occidatur, quod est peius quam occisio 35 corporalis, quia illa est neutra quoad maliciam, nisi de quanto procedit a malo animo. De ira dicit Christus Matthei V^o, 21 quod *dictum est antiquis: Non occides;*

5. G: est notandum. 6. ADH: est deest; ib. D in marg: *Occidere*.
7. A: secundum quam. 15. H: Petri 29. 16. H: usquam. 19. DG: magis deest. 24. A: patres. 25. G: continuit. 29. H: tam deest; ib. H: sparsim. 31. 32. AH: nullo ferro. 33. D in marg.: *homicidium*.
35. H: rel fer.

5. Exodi XX, 13. 11. Matth. XXVI, 53. 20. Marci XIII, 8.

ego autem dico vobis quod omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Irascatur ergo homo ad peccata proximi pro emendacione sui atque ecclesie et non pro zelo vindicte. Et correspondenter dicitur de odio, de quo

5 *scribitur I^a Joh. III°, 15: Omnis qui odit fratrem suum homicida est. Que tria si diligenter in nobis attendimus et specialiter quomodo omnis peccans dampnificando fratrem spiritualiter commortuum ducit eum ad mortem spiritualem, nullus nostrum reperitur immunis ab homi-*

10 *cidio.*

Ore incurrit homo homicidium tribus modis, vel accusando vel consulendo vel sentenciando, que si non fiunt in personam ream sed immunem, si non intencione proficiendi sed officiendi, si non in forma et circum-

15 *stancia legitima sed informi, est homicidium a Deo prohibitum. Et qui non occidit fratrem suo ore, nec directe nec interpretative, hic perfectus est vir, cum omne peccatum mortale lingue occidit spiritualiter proximum qui ex hinc incidit in mortale, cum existentes*

20 *in mortali mutuo se impediunt, sicut existentes in gratia mutuo se iuvant et expedient. Et sic viator offendendo in Deum peccat in totam ecclesiam.*

In word, by accusation,
advice or sentence.

Facto autem incurrit homo culpabiliter homicidium tribus modis, primo modo qui iniuste vulnerat hominem,

25 *percutit vel suspendit, ratione cuius dampni corporalis ciecius moritur quam aliis paribus moreretur; quod autem annus vel aliud tempus taxatur, humanis legibus inest propter sensibilem evidenciam capiendam, non negando quin homo occidit proximum, licet ultra ter-*

30 *minum talem supervivat. Et ex isto videtur quod gulosus*

Fol. *abbrevians vitam ex crapula vel commessa | cione alia*

324^b *occidendo se ipsum incurrit homicidium; ideo oportet*

eum, quando est in ianuis, conteri et penitere quoad

Deum.

In deed,
a) by hastening
a man's death
wrongfully.

35 Secundo modo committit homo in facto homicidium, quando persona occisa est rea, sed persona occidens ex Christi consilio est prohibita facere tale opus, ut sacerdos suspendendo vel percuciendo usque ad mortem

b) By slaying even justly, if we are persons forbidden so to act.

1. H: *vobis* deest. 2. A: *ergo* deest; H: *autem*. 4. H: *et* deest.
 5. H: *I* deest; ib. Codd.: *Joh. II.* 6. D: *eciam diligenter* 11. D in
 marg.: *Homicidium oris.* 13. A: *fiunt.* 15. *informi;* D: *infuria;* G: *in*
forma. 16. A: *suum.* 17. G: *est ubi.* 20. A: *in mortali.* 23. A: *im-*
culpabiliter; D: *homo* deest. 25. A: *percutit* twice. 27. A: *autem* deest.
 28. DGH: *inest* propter deest. 29. DG: *nego* 30. DG: *istis;* H: *isto*
 deest. 33. D in marg.: *Gulosus quomodo se occidit et fit sui homicida.*
 37. D in marg.: *Homicidium facti.* 38. A: *usque* deest.

eciam dignum occidi incurrit dampnabile homicidium, cum Christus caput sacerdotum non exercuit talem actum. Ideo dicit Apostolus 1^a Tim. III°, 2, 3 quod *oportet episcopum*, id est, sacerdotem *esse non percussorem*, et sic laicus occidens reum, dum deficit a caritativa intentione, ut pro sit occiso et matri ecclesie, ad honorem Dei incurrit culpabiliter actum homicidii.

c) By refusing help which would save life. Tercio modo privative incurrit homo facto homicidium, ut puta quando faciendo opus extraneum subtrahit subsidium debitum, ratione cuius subtractionis proximus moritur, sicut absencia naute est per accidens causa periclitacionis navis, et avarus est per accidens causa mortis pauperis. Diligamus ergo fabricam artificis, honoremus milites suos quos deputat ad custodiam servi sui et decoremus arma Trinitatis in anima, ut vel sic adquiramus beatitudinem.

SERMO XXXVIII.

Hoc sentite in robis quod et in Christo Iesu. Phil. II°, 5.

A leader needed by all who have
 1. to fight against enemies;
 2. to find a difficult path;
 3. to navigate dangerous channels. All these difficulties assail us spiritually.

In epistola hodierna tria genera imperfectorum reperio que egent duce vel capitaneo, ut in optatum terminum receius dirigantur, scilicet impugnantes hostes callidos, transmigrantes meatus devios et navigantes amfractus ambiguos; sed cum omne corporale in effectu multiplicius reducitur ad spirituale simplicius, patet ex fide quod dominus noster Jesus Christus sit caput et dux omnium viatorum, cum non sit possibile quemquam peccando desicere nisi exorbitando a regula quam ipse instituit et in effectu patenter docait. Sunt autem omnes viantes obligati hostes spiritualiter impugnare, ut dia-bolum oracione, carnem corporis maceracione et mundum temporalium abdicacione. Tota eciam via hominis est meatus versus terminum in quo contingit facillime oberrare, vel deviando vel ociando vel retrocedendo. Mundus eciam est quasi mare magnum tumens super-

3. H: *dicit* deest. 3, 4. H: *Apostolus Tim.* III *oportet episcopum et.*
 5. D: *dum dum,* 7. H: *incipit.* 9, 10. H: *ut — subsidium deest.*
 10. H: *beatitudinem Amen;* DG: *beatitudinem ad quam perducat etc.*
 17. H: *Sermo 16os,* 20. A: *Et in epistola: ib. A:* *hodierna deest.*
 21. D in marg.: *Tria genera imperfectorum.* 25. DGH: *in spirituale;*
 16. DGH: *simplicius.* 29. A: *et eciam effectu.* 32. D in textu: *corporalium.* In marg.: *temporalium.* 33. A: *magnum deest;* ib. D in marg.: *Mundus est mare.*

bia, diminutus miseria, fetens luxuria, salsus tristitia; maior piscis minorem devorat, dum potentior super pauperem tirannizat, eventibus fortuitis sonat, ideo necesse est Christum sequentes mundum supponendo 5 navigare et nec substerni mortuos nec inclusos seculo subnatare. Quod vobis non continget nisi proporcionalis sentiretis in vobis dispositionem qualis est in Christo Jesu. Ipse enim est vera regula quam sequendo universitas hominum salvaretur ab insidiis diaboli a 10 temptationibus mundi, a naufragio in mari. Nam Joh. XIV°, 6 dicit Christus: *Ego sum via, veritas et vita;* igitur senciendo in nobis ipsis tres virtutes Christi quas commemorat Apostolus in predicto capitulo, possumus evadere dicta pericula securi, scilicet humilitatem, paci- 15 enciam et passionem. Nam cum debemus habere Christum in nobis per graciam et iterum cum omnis virtus secundum esse intellectuale sit Dei virtus et Dei sapiencia, patet quod possumus et debemus habere in nobis tria predicta. Est enim Christus via supportans quamlibet 20 creaturam, quia *verbo virtutis sue portat omnia*, Heb. I^o, 3. Et quia non sufficit habere quantumlibet pulcram viam eciam sicut est candor lucis eterne existente errore possibili nisi sit veritas dirigens indirectum, ideo subdit quod ipse est *veritas*. Est enim signum ad quemlibet 25 passum vite nostre docens quomodo debemus incedere ipsum sequendo in moribus. Sed tertio cum viantes fastidio et labore deficiunt, necesse est quod ipse ostendat se, ut signum obiectum sub ratione delectabili in fine laboris, ut vel sic alliciat ad meandum; et quia vita 30 est maxime delectabilis viventi cuiilibet, ideo dicit se tertio esse *vitam*. Iste ergo est dux et capitaneus noster quem sequendo possumus esse mente securi, dum tamen tres dictas virtutes Christi Jesu *senserimus in nobis*.

Sed quia proxima dominica dicta est generalis sententia, quomodo christianus debet confiteri peccata, et ad peccatorum confessionem requiritur eorum noticia, 35 ideo hodie fraternitati vestre dixerim de capite, inicio et radice peccati cuiuslibet quod est superbia; et quia

Christ is our
guide, as the
way;
our light, as
the truth;
our reward, as
the life.

3. D: *fortuitus*. 6—7. H: *quod — dispositionem deest*; ib. DG: *nobis . . . sentiremus*. 10, 11. H: *Ideo Joh. XIV*; ib. D in marg.: *Christus est via, veritas et vita*. 12. H: *ergo*; ib. A: *quos*. 14. H: *predicta*. 17. *secundum*; A: *servi*. 21. D: *quamlibet*. 24. G: *est eciam*. 28. G: *scilicet in fine*. 31. H: *et deest*. 32. H: *mente deest*. 33. A: *tres dicte*; ib. DG: *sensiemus*; H: *senserimus*. 37. D: *hodie deest*.

Pride the head
and source of
all sin.

38. Cf. supra Serm. XXXII, pag. 279 et seqq.

oppositorum eadem est disciplina, ideo dicam post
detesta | cionem superbie quomodo humilitas est am-^{Fol. 324°}
plectenda. Ipsa enim est disposicio ad impugnandum
spiritualiter omnes hostes. Patet sic: Nemo devincitur
nisi superbia prosteratur, sed vera humilitas repugnat⁵
superbie, ergo vera humilitas est tutum scutum invasivum
contra insidias et cautelas spiritualium hostium. Unde
sicut prima mulier Eva superbiendo intoxicarat genus
humanum, sic secunda mulier econtra humiliando se et
recipiendo contrarium Ave salvaverat genus suum, Luce¹⁰
1º, 38: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum
tuum.* Et sic verificatum est illud Gen. IIIº, 15 diabolo
communicatum: *Ipsa conteret caput tuum,* id est, sexus
muliebris elidet superbiam que est toxica capitalis illa-¹⁵
queans peccatores.

Pride is the creature's inordinate love of his own excellence.

Primo ergo dicendum est quid est superbia et quot
sunt species eius, ut caucius caveatur. Secundo detegenda
est eius malicia et quante sit Deo odibilis, tertio vero
ostenditur eius pena. Est autem superbia inordinatus
amor creature rationalis ad propriam excellenciam. In²⁰
hoc quidem actu consistit quidam defectus qui est
peccatum formaliter, ut primus angelus voluit Deo in-
consulto habere excellenciam que pro tunc non fuit
sibi conveniens. Et sic est de quolibet qui contra legem
Dei aspirat ad statum vel bonum aliquod, postposita²⁵
lege Christi et sic in amore vel cupiditate boni indebita
affectati consistit superbia.

This shews itself in three ways.
1. In claiming credit for what is a gift of God.

Est autem triplex superbia secundum Gregorium,
prima quando quis bonum quod habet ascribit con-
siderat dignitati proprie, non referens Deo laudes ex graciōsō³⁰
dono suo recognito. Et ista est ceca superbia, cum non
sumus sufficiētes cogitare aliiquid a nobis quasi ex nobis
II. Cor. IIIº, 5, ymmo omnis creatura operans est *serra*
Dei, Ysa. Xº, 15, sed constat quod serranti vel opifici
sit laus et honor principaliter tribuendus. Consideret³⁵
ergo viator propriam imbecillitatem a qua processerat
per uterum maternum atque cunabula ex Dei adiutorio
dantis sibi naturalia. Et videbit quod quicquid boni

2. A: est deest. 7. D: *hic insidias cautelas.* 10. H: *contrarium eius.* 11, 12. H: *fiat — tuum deest.* 13. A: *conterat.* 11. H: *est deest.*
15. DG: *qua liqueas:* H: *contra liqueas peccatoris.* 16. D: *Primo igitur.*
18. A: *quanta.* 16. D in marg.: *Superbia.* 22. DG: *unde primus.*
28. D in marg.: *Triplex superbia.* 30. H: *dignitati.* 33. H: *H deest;*
A: *H Cor. II: ib.* DG: *sarra.* 35. DG: *principium.* 36. D: *igitur.*

19. Cf. Trialogum, lib. III, cap. 10, pag. 162.

ipse fecerit sit simpliciter donum Dei et per consequens
Deo est honor principaliter ascribendus.

Secundum genus superbie est presumere arbitrari se esse meliorem quam est de facto. Et in ista superbia tument pompatici, ypocrite et alii inaniter se iactantes de ista; Apoc. III°, 17: *Quia dicas quod dires sum et locupletatus et nullius egeo et nescis quia tu es miser et miserabilis et pauper et cecus et nudus.* Unde et illud genus superbie surrepit in viros post sanctitatem. Sed consideremus quod nemo scit utrum amore vel odio sit dignus, utrum bona nature vel fortune cedant sibi ad salvacionem vel dampnacionem, et habebimus frenum contra istam mendacem superbiam, ymmo si haberemus que false fingimus, Deo et non nobis esset honor principaliter tribuendus; sicut nemo honorat ymaginem pro se ipsa, sed propter opifcem vel sanctum cuius est ymago; quelibet ergo creatura plus distat a Deo quam ydolum ab effigiatō.

Tercium genus superbie est cum quis inaniter affectat vel imprecatur quod sibi non convenit, ut multi languent circa excellencias quas nec habent nec habere poterunt; multi circa excellencias eis possibiles, dum tamen habent eis sufficiens si legem servarent quam modo transgrediuntur ex ambitione superflua. Ista autem triplex radix licet non videatur propter suam insensibilitatem mundialibus ponderanda, cum tamen sit seminarium omnium viciorum, est caucius prescindenda, quia principiis est obstandum.

Generaliter autem loquendo quatuor sunt cause ex causes of pride, quibus homines in maiori parte superbunt, scilicet generis uobilitas, bonorum fortune fertilitas, abundancia bonorum naturalium et habituacio gratuitorum.

Quoad primum indubie omnes christiani ex eque generosis parentibus processerunt et ex eque vili materia quoad condicionem nature. Patet sic: Ex Adam et Christo omnes christiani processerant, sed quis est ipso Adam in statu innocencie nobilior aut quis Christo generosior?

1. G: *sibi fecerit.* 3. D in marg.: *Secundum genus superbie.*
4. G: *defeccio.* Et in, 5. ABG: *timent.* H: *tumant.* 6. DG: *de ista dicitur;* ib. A: *qua deest;* ib. A: *divis.* 13. G: *illam.* 17. D: *igitur.*
18. A: *effigiate.* 19. D in marg.: *Tercium genus superbie.* 20. H: *ret interpretatur.* 23. Codd.: *habentes;* ib. DGH: *si deest.* 26. H: *mundialibus deest.* 29. D in marg.: *Cause superbie.* 31. D: *fortune steri-
litas.* 34. DG: *ex eque deest;* ib. A: *nisi*

2. In thinking ourselves better than we are.

3. In foolish desire of excellencies that we cannot have.

4. Nobility of race. (In truth we are all equal).

Item, numquid sanguis menstruus ac semen parentum qui laucus educantur minus exercitantur aut purgantur sit semine vel sanguine ignobilium magis mundus? Verisimile est quod non, cum quodlibet tale sit superfluum alimenti et superfluitates plus fetidas habent laucus ⁵ educati. Nec proles eorum hoc ostendit sed pocius oppositum. Ingenuitas ergo morum correspondens naturalibus est maxime attendenda; quod si pauperior cum debilioribus naturalibus virtuosior fuerit, est indubie plus | laudandus; parentum ergo nobilitas que non ^{324^d} relucet in posteris accusat filios et eos exhibet plus culpandos. Unde signum stabilitatis regnorum est quod proles nobilium postposita insolencia virtutibus assuecant, et per consequens oppositum contrarii est ¹⁵ iudicium.

2. Wealth. Quoad secundum patet quod nemo possidet tempora. (All our possessions are ralia nisi ex Dei mutuo gracioso, ut ea dispenset redit ^{Fol.} a loan from God.)

que permittit Deus iniustos sicut iustos talia temporalia occupare, patet quod illorum possessio non est signum honoris sed oneris. Et illud patet direccius videndo quod temporalia que accident non formaliter bonificant occupantem sed cum virtutibus occasionaliter proficiunt et sine virtutibus multum officiunt. Si ergo nemo rationabiliter gloriaretur de illo quod non est suum, ²⁵ sicut est de quolibet qui abutitur dono vel precario Dei sui, que gloria mihi de temporalibus que mihi adiacent? specialiter cum labore adquiruntur, timore custodiuntur et merore licet necessario desperduntur? Nichil intulimus in hunc mundum, haud dubium, quia ³⁰ nec aliquid inde auferre possumus, I. Tim. VI°, 7. Opera tamen omnium sequuntur illos Ap. XIV°, 13. Ideo dicit Apostolus I. Cor. IV°, 7: *Quid habes quod non acceperisti?* Si autem acceperisti quid gloriaris quasi non acceperis? Immo idem est laudare temporaliter divitem ex suis ³⁵ diviciis et commendare mendicantem ex hoc quod ad sui egenciam elemosinas potenciorum accumulet. Deus enim miserando donat eciam iusto temporalia ad sui

^{2.} G: *nimirum exercitantur.* ^{3.} A: *minus nobilium.* ^{6.} D in marg.: Nobilitas. ^{7.} DG: *Ingenuitas igitur.* ^{8.} H: *pauperinus.* ^{10.} D: *igitur.* ^{11.} DG: *posteriorum.* ^{14.} DG: *contrarium.* ^{14, 15.} H: *oppositum est contrarii induitum.* ^{15.} iudicium: A: *indum.* ^{16.} D in marg.: 2. ^{17.} D in marg.: *Divicie.* ^{18.} AH: *computum.* ^{20.} DG: *istorum:* H: *eorum.* ^{21.} A: *pater* deest. ^{22.} D: *beatificant.* ^{28, 29.} A: *timore — desperduntur* deest. ^{29.} G: *et memore.* ^{30.} G: *nichil inutilis;* ib, A: *aut dubium.* ^{31.} H: *I. Cor. IV* deest. ^{38.} A: *eciam deest.*

indigenciam relevandam. Et hinc Christus non habuit famulatum pompaticum vel sumptuosos apparatus, cum non eis indiget; in deserto enim pavit miraculose familiam. Ipse metu dixit *Gracias* et multipliciter ministri stravit; ascendit asinam sine sella.

Quoad tertium eadem est instance. Nam membrorum elegancia sive formositas, robur corporis sive agilitas et quicquid ad laudem de naturalibus donatum fuerit ad hoc donatur ut Deo humiliter serviat. Ymmo si 10 robur attenditur, tam equus quam camelus omnem hominem excedit in robore. Si formositas, ecce flos agri omnem sensitivam substanciam in lineamentis exsuperat et colore. Ideo nisi virtus moralis affuerit, quoad hoc peioris condicionis est homo quam bestia, 15 quia in delectacione sensitiva excelsior et ad penam ex donis gratuitis obligacior. Considera ergo vilitatem condicionis humane, intrinsecus quomodo omnis homo est saccus stercorum, extrinsecus dealbatus, et quod in quolibet membro Kalende mortis distancius vel proprius 20 assignantur; et applica istis duabus premissis horrorem et feditatem mortis, ut vel sic compescas fallacem pulcritudinem tue carnis.

Quoad quartum patet quod repugnat aliquem ex virtute morali superbe tumescere, quia si fastus infuerit 25 abest virtus, quod si quis ex sciencia est inflatus nondum cognoscit quomodo oporteat ipsum scire; ex habundanciori enim sciencia est homo Deo obligacior ut proficiat ecclesie militanti. Ideo si adest tibi sciencia, noli extolli, sed cave ne in vacuum recipias gratiam 30 Dei tui, sed da thesaurum Domini tibi creditum ad usuram, ne ex superfluo sapientis nomine stultus sis. Moveat eciam quod quantumlibet sapiens hic in via incomparabiliter plura ignorat quam distincte cognoscit; ideo si ipse attendit sicut alii portando ignoranciam 35 ita gravem, scienciam autem paucam et labilem, habet cognatam materiam occasionaliter reprimendi superbiam.

Quoad exempla vide responsiones Christi quomodo utrobique retorsit honorem et laudem operis Deo Patri

3. Natural
bodily gifts.
(These are
poor at best
and are only
lent for God's
service).

1. Virtue and
knowledge.
(Virtue fails if
we are proud
of it, and our
knowledge is
very small).

1. *relevandam*; H: *plenandam*. 2. H: *aut.* 4. H: *familiam suam*.
5. A: *cella*. 6. D in marg.: 3. *Bona naturalia*. 10, 11. H: *omnes homines*. 12. H: *substanciam et*; ib; codd.; *livamentis*. 13. A: *colere*.
15. A: *delectione*; ib. A: *non excelsior*; H: *excelsior*. 16. A: *obligativior*; ib. D: *igitur*. 19. A: *Kalendis*. 20. A: *assignatur*.
23. D in marg.: 4. 24. DG: *superbie*. 25. G: *ex deest*; H: *sua est*.
26. G: *eum scire*. 27. H: *enim deest*; ib. H: *quod est homo*. 29. H: *ne deest*. 30. H: *tui deest*; ib. AG: *donum tibi*; D: *tui*. 31. A: *capientis*.

nec in aliquo conformavit se seculo, unde occasionem
 tribueret superbiam suspicandi. Unde Luce X^o, 17 *reversi*
 Humility makes ^{us safe,} *sunt septuaginta duo cum gaudio* etc. Humilitate ergo
 potes esse securus et superbia pates insultui, ut arbor
 robuste resistens spiritui persepe prosteratur, ubi herba ⁵
 tenuis flectendo viorem retinet; assistens suo principio
 procumbens eciam contra insultum canis, leonis vel
 bestie rapide evadit periculum, ubi irritator erectus
 prosteratur, inclinans eciam subingrediendo hostium
 sanus inducitur, ubi frontose ac incircumspecte prosiliens ¹⁰
 ad superluminare offenditur. *Humiliamini ergo sub*
potenti manu Dei, committendo vos et causam suo | Fol.
 regimini, quia ipsi est cura de talibus non permittens
 eos temptari ultra potentiam sed facit cum temptatione ¹⁵
 proventum; illos autem qui superbiendo usurpant Deo ¹⁵
 propriam ac si vellent pervertere legem et ordinem uni-
 versi exuentes se a proteccione sui creatoris despicit
 iuxta illud Luce I^o, 51: *Despexit superbos mente cordis*
sui. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat ²⁰
graciam Jac. IV°, 6, quia superbi offendunt conspirantes ²⁰
 ledendo regiam maiestatem. Oportet enim solum unum
 esse regem in regno cuius nutui et regimini totus
 mundus subiaceat. Et hinc Salvator Matthei XI°, 28, 29
 non docuit pugnare corpore, non regna temporalia
 conquirere, non temporalibus lucris insistere, sed mer- ²⁵
 cacione graciosissima, mirabilissima, inopinatissima
 regnum celorum humilitate perquirere: *Venite, inquit,*
ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego reficiam
vos; tollite iugum meum super vos et discite a me, quia ³⁰
mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus ³⁰
restris. Ecce ad reseccionem interioris hominis requiritur
 accessus ad Christum secundum imitacionem morum:
Venite, inquit, ad me, et tunc prius intollerabilia sient
 delectabilia. Secundo requiritur humilis subieccio legi
 Christi que eos doceat mititatem quoad actus extrinsecos ³⁵
 et humilitatem quoad intrinsecos. Et ex istis tertio
 sequitur requies animarum; nam sicut centrum est locus
 gravis et lune concavum locus levis, sic quod non

2. D: *suscitandi.* 3. A: *septuaginta duo deest;* ib. D: *igitur.*
 4. D G: *patens insultui;* II: *potes insultari.* 5. D: *rento resistens;*
 ib. H: *per se prosteratur.* 9. H: *eciam deest.* 10. H: *frontose;*
 ib. G: *circumspecte.* 11. D: *igitur.* 16. AG: *perfondere.* 20. H: *superbo.*
 22. A: *mutui.* 23. A: *Et hoc;* H: *Et deest.* 27. A: *inquit deest.*
 33. A: *tunc post.*

11. I. Petri, V, 6. 18. Vulgate: *Dispersit superbos mente*
cordis sui.

quiescunt nisi dum inibi sunt locata vel eis innixis continuata, sic nec anima humana nisi adhereat Deo suo: nam quam innaturale est appetitum corporis naturalis saciari sine hoc quod in suo naturaliter cons⁵cupito quietetur, tam innaturale seu innaturalius est quod virtus rationalis volitiva seu amativa plene et quiete sacietur donec discat in summo bono capacitatem creature excellente. Unde vere dicit Augustinus I^o Confessionum: *Domine fecisti nos ad te, ideo inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te;* quod nobis concedat et cetera.

SERMO XXXIX.

Crucifixerunt eum. Joh. XIX°, 18.

Proxima dominica dixi fraternitati vestre de Christi 15 humilitate, superest hodie dicere de pacientia et anime et corporis passione. Constat omni fidei adulto quod Christus Deus et homo passus est a gente propria mortem crucis, et cum voluntarie fecit singulos actus suos, sequitur quod fuit summe paciens. Passio autem 20 Christi debet commendari memorie christiani specialiter propter tria, primo quia est peccatorum humani generis remedium completissime deletivum, secundo quia medium spiritualium hostium maxime prostrativum, et tertio quia consequenter est regni celestis precium maxime 25 quesitivum.

Quoad primum dictum est superius, et concordant doctores quod solum homo Christus Jesus posset esse mediator Dei et hominum, satisfaciens pro peccato humani generis, primo quia solum illa persona potest debitum complete reddere, que habet de propriis quantum debetur aliunde in debitum; solum Christus est homo huiusmodi, ergo etc.

Item, tantam oportet esse obedienciam vel emendam in suo genere quanta fuit inobedientia vel offensa in 30 suo genere; sed illam non posset nisi Deus homo per-

- Christ's passion:
- 1. The remedy for sin.
- 2. The means for overthrowing spiritual enemies.
- 3. The price of heaven.

- 1. Remedy for sin. Christ was the only possible mediator.

1. D: *in eccliam*; ib. G: *dum eccliam*; ib. H: *verba sunt.* 5. A: *quietur.*
 6. A: *voluntaria.* 6. ABG: *crevsti nos;* rectius: *et inquietum est.*
 17. A: *eum etc*; H: *Sermo 17.* 18. H: *cum fideli.* 18. A: *fecerit.*
 19. A: *repuravit quod;* ib. D in marg.: *Passio Christi memoranda,* 1, 2, 3.
 20. D: *christiane.* 21. DH: *communiter est;* ib. H: *precium deest.*
 27. A: *Fosset esset.* 33. A: *in delatione (sic).* 33. D in marg.: *Satis-
 faccio Christi pro peccato.* 33. H: *illam deest.*

8. S. Augustini Confessionum, lib. I, cap. I, Opp. t. I, pag. 69.
 13. Gospel for Good Friday.

ficere, ergo etc. Maior patet eo quod Deus non potest dimittere peccatum aliquod ad regulam inpunitur, et minor patet eo quod presumpcio superba hominis nolentis subici fuit ad Dei equalitatem, ergo oportuit obedienciam esse tantam scilicet a Deo ad hominem; 5 et istud argumentum tangit Apostolus Phil. II°, 6, 8, dicens quod *Christus, cum in forma Dei esset, humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem.*

Item, proporcionaliter ut persona contra quam peccatur est gravior, est culpa maior. Incommensurabiliter gravior 10 est quelibet persona divina quam persona humana et non Deus, ergo incommensurabiliter est culpa maior, et per consequens oportet quod satisfaccio sit proporcionaliter maior; quod non contingaret nisi persona proporcionaliter gravis emendet. Ideo supposito peccato 15

The punishment aggravated by circumstances: remissibili hominis necesse est Deum pro satisfaccione hominis incarnari et proporcionaliter ad peccatum sui generis penam pati. Unde sicut octo sunt circumstancie peccata gravantes, sic octo erant circumstancie penam Christi gravantes. Circumstancie patent in hoc versu: 20 *Quis, quid, ubi, quante, cum quot, cur, quomodo, quando.*

1. The dignity of the sufferer. Quoad personam punitam patet quod fuit unigenitus Dei vivi et per consequens pena maior.

2. The nature of the death. Quoad substantiam pene patet quod fuit pena gra- 325^b vissima, tum propter horribilitatem crucis, tum propter 25 vivacitatem corporis. Non enim passus est Christus in etate infantili, quando sensus fuerant fluente humido fleumatico ebetati, nec in etate senili, quando mortificatis partibus sicco terreo riguerunt sed in media etate, quando sensus singuli fuerant plus vivaces. 30

3. The publicity of the place. Quoad locum patet per Apostolum Hebr. XIII°, 12 quod fuit *extra portam* Jerusalem et sic in loco expectacioni gentis proprie gravioris plus patulo.

4. The continuance of suffering. Quoad quantitatem discretam vel continuam pene Christi patet quod per totam vitam suam fuit in pena. 35 Et quoad numerum ponunt sancti quod vulnera 547^b sensibilia passus fuit, sic quod quolibet die anni solaris

7. G: *humilitat.* 9. H: *proporcionaliter.* 10. A: *Incommensurabiliter;* ib. et 12. H: *incomparabiliter.* 11. A: *hominis.* 15. H: *peccato deest.* 16. H: *necessitate.* 17. D in marg.: *Iucarnacio Christi.* 19. H: *peccata — circumstancie deest.* 20. D in marg.: *Pena Christi gravis.* 21. D: *quantum, quot.* 24. D in marg.: *Quis? filius Dei.* 26. D in marg.: *Quid? pena.* 27. DG: *erant.* 28. A: *fleugmatico;* G: *fleumatico.* 29. A: *riguerunt.* 31. D in marg.: *Ubi.* 32. H: *quod deest;* ib. A: *ex iste.* 34. D in marg.: *Quantum.* 36. D in marg.: *Quot;* ib. A: *vulnera IIV, VII, V;* D in marg.: *Vulnera Christi 547^b.* 37. DG: *in qualibet.*

dicendo quindecim oraciones dominicas parificarentur oraciones in sine vulneribus Jesu nostri.

Quoad loca corporis, patet cum *auima* secundum opinionem Judeorum sit in sanguine (ut patet Levitici XVII°, 11) et tria sunt loca in quibus est sanguis scilicet in spongiositatibus intercutaneis, in venis et in corde sanguis instagnatus, quod in omnibus istis locis quesierunt animam impii Jesu, cum flagellis sanguinem intercutaneum evacuando, cum clavis sanguinem quatuor organorum effundendo et in corde sanguinem, cum spiritibus lancee perforacione dissipando. Unde quinque vivus et semel mortuus effudit sanguinem, primo in circumcisione (Luce II°), secundo in sanguinis exsudacione (Luce XXII°), tercio in flagellacione (Johannis XIX°), quarto in spinarum coronacione (Johannis XIX°), et quinto in clavorum infossione (Johannis XX°, ut prophetatum est Psalmo XXI°, 17: *Foderunt manus meas et pedes meos etc.*). Sexto autem mortuus effudit aquam et sanguinem (Joh. XIX°) et sic suo sanguine perfecit omnia opera sex dierum.

The frequent
shedding of
blood.

Punitus eciam fuit in omnibus generibus sensuum quibus genus suum peccaverat. In visu videndo horribiles aspectus proximorum, sed et oculis ter lacrimatus est Jesus (ut patet Joh. XI°, Luce XIX° et ad Hebreos V^o). Aure audivit exprobrosas blasphemias Matthei XIII°, 55: *Nomine hic est filius fabri?* Quoad olfactum, locus ubi crucifixus est fuit fetidus de cadaveribus mortuorum. Quoad gustum, felle potatus est, et quoad tactum, nervi disrupti sunt extencione crucis. Et sola lingua mansit integra ad orandum pro populo. Et sic totum hominis quo peccavit punitum est in suo principio.

The pain felt in
all Christ's
senses.

Quoad quintam circumstanciam patet quod, quotquot sunt genera hominum peccatorum, tot concurrebant ad Christi passionem, ut gentiles actu implentes, pharisei consulentes, ministri exsequentes, sexus femineus ministrando et explorando, Matthei XIV° ancilla accusavit Petrum; et sic omnia genera hominum concurrebant ad perficiendum sed nequiter que fuerunt salvanda misericorditer.

5. The
combination of
all kinds of men
against Him.

2. H: *in fine anni;* ib. H: *Jesu Christi.* 3. A: *Et quoad.* 8. *impii;*
A: *fueri* = *fueri;* ib. A: *sanguinem* deest. 6. H: *intercutaneis*
10. H: *corpo;* 11. D in marg.: *Quinque Christus fudit sanguinem*
vivus et semel mortuus. 21. H: *ad deest.* 31. ADG: *quod.*
32. H: *patet quod;* A: *quod quod sunt.* 33. DG: *concurabant deest.*
35. A: *coudentes.* 36. XIV: *recte:* Matthei XXVI, 69, 71. 38. H: *in-*
iquiper. 38. 39. H: *que — misericorditer deest.* 38. G: *salvandi.*

6. The evil purpose that sought His death.

Sexto quoad intencionem patet quod fuit corruptissima, cum gracia avare retencionis Judei contra proprium iuramentum conspiraverant in Christi mortem Joh. XI°, 49, 50: *Cayphas cum esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam nec cogitatis, quia expedit robis ut unus moriatur homo pro populo et non tota gens pereat.* Judas eciam avaricia cecatus tradidit Salvatorem, quia I. Tim. VI°, 10: *Radix omnium malorum est cupiditas.*

7. The injustice of His persecutors.

Quoad modum faciendi tortorum patet quod fuit iniustissimus; nam accusatus est tripliciter, primo quia tributa dari prohibebat Cesari, secundo quia se regem faciebat et tertio quia se Dei filium esse dicebat.

Et patet quod primum ex falsitate non est conveniens, sicut nec fuit conveniens quod finxerunt eum dicere: 15 *Possum destruere templum hoc manu factum et post triduum aliud non manu factum edificare,* Marci XIV°, 58.

Ignominy of His capture and treatment.

Fuit eciam ignominiosus, quia tempore nocturno venerunt *tamquam ad latronem* cum laternis, fascibus et armis, Marci XIV°, 48, in loco, tempore et consorcio 20 latronum et alternatis penis exprobrosis. Nam quadruplici illusione despectus fuit, primo in domo Anne, ubi recepit *sputa et colaphas relata facie,* Marci XIV°, 65; secundo in domo Herodis ut fatuus albis vestibus induitus et multiplicitate exprobratus, Luce XXIII°, tertio 25 in domo Pilati, ubi milites *eum indumentes clamidem cocineam dederunt arundinem in manu eius.* Matthei XXVII°, 28. Quarto in cruce, Matthei XXVII°, 39: *Pretereentes blasphemabant eum morentes capita sua et dicentes: Vath qui destruit templum Dei et in triduo 30 reedificat | illud.*

Treachery of His friends.

Fuit tertio ingratissimus, quia ab amicis et proximis, Psalmo XXXVII°, 12: *Amici mei et proximi mei adversum me appropinquaverunt et steterunt,* et Joh. X^o, 32: *Multa bona opera ostendi robis propter quod eorum opus me 35 lapidatis.*

1. D in marg.: *Cur.* 2. A: *Judee.* 6. ADG: *homo deest.*
8. II: *I deest;* ib. II: *Tim. VI scribitur.* 9. A: *est deest.* 10. D in
marg.: *Quonodo;* ib. A: *faci;* ib. D: *patet deest;* ib. II: *quid deest.*
12. ADG: *Cesari deest.* 13. DG: *tertio deest;* ib. ADG: *esse deest.*
14. G: *non deest.* 15. II: *sicut conveniens deest;* ib. II: *ipsion dicere.*
16. A: *est post.* 17. II: *edificabo.* 18. A: *ignominiosus.* 19. II: *falsus.*
21. II: *secundo deest;* ib. A: *fatuis;* ib. A: *vestitus deest.*
26. 27. DG: *clamide coccinea.* 27. II: *dederunt ei el.* 28. G: *cruce.*
Matthei XXIV°. 30 A: *qui destruit twice;* ib. A: *dei deest.* 30. 31. DG:
destruis. 31. G: *re (sic); edificat deest;* ib. A: *illud deest.* 32. A:
proximi me.

Et quoad tempus patet quod captatum est ignominiosum, quando omnes gentes convenerant Jerosolymam in vigilia sancti Sabbati hora patentissima.

8. The solemnity of the season.

Sed omnes iste circumstancie gravantes peccata tortorum converse sunt in remedium congruentissimum peccatorum. Patet ex dictis quoad personam; quoad substancialm actus, patet quod congruit; nam Adam agendo, superbiendo et crapulando deliquit; Christus autem paciendo, obediendo et ieiunando satisfecit.
10 Oportet enim penam meritoriam correspondere delectacioni inordinate.

All these
circumstances
made the
remedy more
effective.
Christ's
obedience
corresponded
to Adam's
disobedience.

Quantum ad locum patet ex hoc congruencia quod Jerusalem secundum cosimmetras sita est in medio terre habitabilis iuxta illud Psalmi LXXXIII°, 12: *Operatus est salutem in medio terre*. Ille igitur cuius influxu vivificanda fuit in circuitu orbis terrarum signanter in centro posuit medicinam.

Fitness of the place (as the centre of the earth).

Quoad quantitatem continuam et discretam patet quod omnis numerus digitus citra septimum numerum 20 universitatis per Christum sanctificatus est. Creatura enim non contingit ad septenarium creationis et requiei, ideo senarius numerus hominis peccantis sanctificandus fuit. Unitas enim perfecta est simpla morte Christi, binarius per corporis et anime compunctionem, ternarius 25 per triplicis sanguinis effusionem, quaternarius per quadruplicem illusionem et exprobracionem (ut patet ex decursu evangeliorum) quinarius per quinque vulnerum passionem et senarius per sextuplici vice cruentacionem.

How Christ
sanctified all
numbers.

Indiguit autem unica species mortalis peccabilis quod 30 post peccatum unicus summus sacerdos unica morte introiret semel in sancta (Heb. IX°); indiguit eciam homo peccans secundum corpus et animam quod idem sibi in specie in utroque proporcionabiliter puniretur; tercio indiguit homo peccans concupiscencia oculorum, 35 concupiscencia carnis et superbia vite quod sanguis de triplici minera defossus diluat triplicem maneriem

Correspondence
of His suffering
with the sin it
had to cure.

1. D in marg.: *Quando.* 1, 2. A: *ignominosum.* 7. D in marg.: *Adam.* 9. DG: *et deest;* ib. D in marg.: *Christus.* 12. D in marg.: *Ubique;* ib. DGH: *locum patet ex hoc congruencia patet* 13. ADG: *cosymmetras;* ib. H: *situm.* 14–15. H: *habitabilis tere deest* 14. A: *LXXI.* 15. DGH: *Iste ergo.* 17. A: *incenter posuit.* 18. D in marg.: *Quantum.* 21. A: *sanctificandum.* 23. AH: *est deest.* 21. A: *corpus.* 25. G: *triplicitatis.* 26. A: *quatriplicem.* 28. A: *sextuplici;* DGH: *sextuplicem* item. 29. H: *spes.* 31. H: *Hebr. IV.*

19. Cf. Trial., pag. 398.

peccati captam a triplici inimico; quarto indiguit peccans quatuor passionibus contra virtutes quatuor cardinales quod individuum sue speciei quatuor exprobrosis illusionibus secundum potencias illarum passionum proporcionaliter puniatur; quinto eget peccans 5 in quinque sensibus quinque medelis fontalibus ex quinque Christi vulneribus signanter dilui et lavari; sexto eget peccans circulariter ad modum senarii in sex eius etatibus per sex genera consensuum per circularem atque penalem peregrinacionem Christi triginta trium 10 annorum spacio ac per eius cruentacionem sextuplicem misericorditer emendari.

Christ's good
will
corresponds to
the wicked will
of the Jews.

His atonement
made at the
same day and
hour as Adam's
sin.

Contrast
between the
first Adam and
the second.

Quoad quintam circumstanciam patet quod intencionis nequissime Judeorum correspondet intencio misericordissima Dei nostri. Nam sicut fratres Joseph vendentes 15 eum in Egyptum corrupte posuerant fratribus alienacionem per quorum facta Deus intendit Egipti et terrarum adiacencium liberacionem, sic quod Judei fecerunt ad Jesu extincionem, Deus convertit ad mundi liberacionem, illud opus quod Judei fecerunt impie et nequiter, Deus 20 fecit pie et misericorditer, et ultimo illud tempus quod Judei disposuerunt ad Christi scandalum exprobrosum, convertit Deus ad mundi salutiferum sacramentum et Judeorum prenósticum erumpnosum. Nam Adam in mense Marcio feria sexta et hora sexta peccaverat (sicut 25 elicitor ex textu Gen. Iº et IIIº), Christus autem eodem mense, eadem feria et eadem hora passus fuerat; et sicut Adam de terra virgine procreatus deceptus est per feminam, edendo de fructu ligni vetito, sic Christus procreatus de viva virgine per feminam decepit dia- 30 bolum fructu preciosissimo ligni vite.

Sed condiciones proporcionales opposite patuerunt, cum primus Adam ad imaginem Dei sed secundus ymago intrinseca Dei patris; primus Adam nudus ministravit passive de latere materiam sponse sue, 35 secundus autem Adam nudus de suo latere ministravit active materiam de qua nata est ecclesia sponsa Christi Joh. XIXº, 34, 35: *Unus militum lancea latus eius aperuit et continuo exivit sanguis et aqua, et qui ista*

6. A: *sensibus*. 11. A: *ac — sextuplicem deest.* 12. A: *emundari.*
16. GH: *proposuerant.* 18, 19. DG: *ad Jesum;* ib. H: *ad Deum.*
20. H: *et illud.* 25. AH: *Marcii.* 28. H: *terra deest.* 32. D: *proporcionatiter.* 33. H: *ad imaginem deest;* ib. H: *sed deest.* 35, 36. A: *ministravit — nudus deest.* 36. H: *suo deest.* 37. DG: *passive;*
ib. D: *ex qua.* 39. ADG: *continuo deest.*

vidit testimonium perhibuit, et scimus quia verum est testimonium eius; et Apostolus ad Eph. V^o, 32: Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo 325^a et ecclesia. Adam superbus et gulosus pre varicatus est inobedienter, Christus humilis et ieiunus implevit legem paciendo obedienter: Adam in orto paradisi voluptuoso peccaverat, Christus omnia presciens in orto captus est orando penaliter.

Ex istis patere potest quod Christi passio est peccatorum humani generis remedium completissime deletivum quod fuit primum. Quo habito liquet disposicio prius ligato sed iam soluto ad hostes viriliter impugnandum, quod fit multipliciter, scilicet iugi passionis Christi meditacione, oris nominacione et operis exemplacione.

Quoad primum considera, quis vel cordis saxe cogitat intimius quomodo Dei naturalis filius non pro scelere proprio sed pro nostro totupliciter fuit passus, vincendo mundum, carnem et sathanam, quin operam daret ad vincendum dictos hostes, non succumbendo recorditer, pro quo Matthei X^o: *Estote fortes in bello et pugnate cum antiquo serpente et accipietis regnum 1. by meditation eternum. Remanet itaque nobis spes victorie ex hostibus on the passion; superatis, cum Johannis XVI°, 33 scribitur: Confidite, quia ego vici mundum. Omnem ergo obicem debellandi 25 vel evidenciam ociandi excluderet passio Jesu nostri; nam devicto principe tenebrarum totus eius exercitus foret recordior. Igitur si mundus alliciat ad concupiscenciam oculorum, dominus mundi nudus peperdit in cruce, si caro ad concupiscenciam carnis, rex celorum pro illa 30 concupiscencia passus est omnimas penas: si superbia vite, dominus exercitum humiliiter subicitur servis sui. Unde non video quomodo quis peccare poterit nisi propter omissionem meditacionis debite pene Christi.*

Quoad oris nominacionem patet quod christianus 2. by speaking instar Apostoli debet iudicare se nichil aliud scire nisi of it; dominum Jesum Christum et hunc crucifixum. Et quoad potentiam volitivam non gloriari nisi in cruce Domini

II. Christ having freed us from sin, we should war upon our ghostly enemies;

2. H: *ad deest.* 3. H: *eo quod eo autem d.co.* 12. DGH: *et dissoluto;* ib. D in marg.: *Habita passione Christi restat impugnacio hostium.* 13. ADG: *fuit.* 17. DG: *totupliciter;* H: *tripliciter.* 19. H: *re- 33. ADG: meditacionis deest.* 37. A: *volutivam.*

20. This place does not occur in Matth. X. 35. I. Cor. II, 2. 37. Gal. VI, 14.

nostri Jesu Christi. Cum autem diabolus sit superbissimus obstinatus, nullo modo efficaciter effugari poterit quam nominacione Christi passionis et signacione sancte crucis; superbus enim non libenter sentit suam deviccionem 5 despectivam. Cum ergo diabolus superbus per crucem 10 semel sit devictus, tolle iugiter crucem Christi per imitacionem, iugem memoriam et amorem, et non dubium quin securus sis contra omnes insultus diabolicos, et relinquendo hanc crucem et eius virtutem et efficaciam omnimode pates insultui. Si ergo vis ad vitam ingredi 15 ad quam nec Dei filius stante ordinacione patris attingere potuit nisi per medium passionis, cum Luce XXIV°, 7 oportuit Christum pati et ita intrare in gloriam suam, tolle crucem tuam et tuum ducem sequere Dei filium, cum aliter frustra queris quod per medium extraneum 20 non attingis, ipso duce dicente Luce XIV°, 27: *Qui non baiulat crucem suam et renit post me, non potest meus esse discipulus;* quod si quis ipsum ducem directe et fideliter secutus fuerit, quo ipse ingressus est necessario perveniet.

20

SERMO XL.

Ecce mater tua. Johannis XIX°, 27.

Christ's commendation of His mother to St. John. Constat iuxta historiam quod aliis discipulis a Christo in passione fugientibus Evangelista carissimus affuit sibi cum Maria, cum sociabantur pendenti in ligno, ut 25 notatur in ymaginibus ecclesiarum. Christus autem pendens in patibulo tamquam doctor in cathedra docuit efficaciter primum mandatum secunde tabule, commendans matri sue curam de Evangelista tamquam altero eius filio et econtra. Dixit itaque matri sue: *Mulier, ecce filius tuus.* Deinde dixit discipulo: *Ecce mater tua.* Vocat autem eam extranea mulierem, quia operaturus redempcionem humani generis habuit ab ea humanitatem a commercio isto extraneam, licet naturam passivam huius commercii ex ipsa habuit. Et hanc horam 35

1. A: *cum ergo,* 2. DGH: *obstinatissimus;* ib. DGH: *efficiatus;* ib. A: *fugari.* 8. A: *sit;* ib. H: *et deest.* 11. G: *attingere deest.* 14. AH: *sequaris.* 15. A: *cum autem;* ib. G: *sinistra queris.* 16. A: *ducere.* 17. ADH: *sum deest.* 19. H: *vel fideliter.* 20. DG: *perveniet etc.* 21. H: *Sermo 18.* 24. A: *quoniam affuit.* 25. DG: *cum deest.* 25, 26. G: *et notatur.* 31. ADH: *tuus deest;* ib. H: *dicit.* 34. G: *illo.* 35. D: *habuerit.*

24. Gospel for Good Friday. 30. Joh. XIX, 26.

innutive predixit, Joh. II°, 4, quando motus ad faciendum miraculum in conversione aque in vinum dixit extranea: *Quid mihi et tibi mulier?* Et post hoc compendiosissimus doctor mitigavit dolorem matris sic vocando eam extranea, quia iuxta naturales extraneaciones amici mitigat affectionem et tenerior affacio excitat amorem.

Sed cum verba magistri optimi sunt plena misterio, patet quod ultra literam est sensus subtilior indagandus.

¹⁰ Est enim duplicitis matris duplex dileccio, scilicet carnalis Fol. 325 et spiritualis. Spiritualis autem mater nostra est sancta ecclesia, non lapides et ligna, sed cetus sanctus fidelium | animarum. Ex quo ceterum cum potentia operatrice Christi spiritualiter gignimur et fovemur.

¹⁵ Istam autem matrem debemus attendere infinitum plus quam matrem carnalem, quia est infinitum melior et infinitum plus benefacit nobis ratione capitum quod

est Christus. Necessario itaque doctrina non posset dari fidelibus quam docere eos affectuose diligere matrem istam, et (ut loquamus generaliter de amore) non posset

a nobis effectualius diligi quam extinguendo peccata in nobis et aliis quantum sufficimus. Nam licet cleris

cesarius reputet accumulacionem temporalium et privilegiorum secularium factam clero esse magis ad honorem

²⁵ et amorem cleri ac consequenter tocius ecclesie, in tantum quod reputant quoscunque hereticos qui illud impediunt vel impugnant, tamen illis loquentibus quo-

modocunque voluerint ille plus zelat pro sancta matre ecclesia qui laborat attencius ad reducendum et defendendum privilegia et statum in quibus Christus instituit sponsam suam, cum debemus ex fide credere quod

Christus infinitum prudencius et infinitum affectuosius dilexit sanctam ecclesiam quam cesar vel aliquis dominus secularis. Stat autem sanitas ac prosperitas ecclesie in

³⁵ temporalium postposizione, in pacientie tribulacionum preposizione, et in occasionum peccandi amacione. Quomodounque autem loquamus de amicis ecclesie atque hereticis, ille est hereticus qui procurat contra

statum et privilegia que Christus instituit, quia

We must love
our spiritual
mother, the
Church.

How to shew
our love.

3. AGH: *preter hoc.* 6. DG: *affecio.* 9. G: *subtilior deest.*
 12. D: *nec ligna;* ib. A: *setus.* 13. ADG: *Christi deest.* 14. H: *faremur.*
 15. D in marg.: *Quid est ecclesia sancta.* 16. H: *de i' deest.* 20. G: *il'am.*
 21. ADG: *factas;* ib. H: *magis deest.* 27. DG: *cum ill's.* 28. H: *felant.*
 29. H: *laborant.* 30. ADG: *ad statum.* 33. H: *istam ecclesiam.*
 35. D: *paciendo;* GH: *paciencia.* 36. A: *preparacione;* ib. H: *animacione.*
 37. D in marg.: *Ecclesiæ sanitas in quo stat.*

Matthei XX°, legitur quod mater filiorum Zebedei mota a filiis petivit eis hoc privilegium, quod unus illorum in regno Christi sederet sibi a dextris et alias a sinistris. Pro quo Christus eos reprobavit, concedens eis hoc privilegium, quod pro Christo voluntarie sufferant passionem.⁵ Et talis impetratio privilegii licet non fuerit sumptuosa, est tamen multipliciter preciosa, quia in hora mortis et die iudicii infinitum plus valebit constans eius servacio quam observacio alicuius privilegii secularis, eo quod accensa in amore Dei plus distrahit a peccato, quia a septem mortalibus. Ad que cavendum laborat tota christiana religio et facit annue mencionem de conversacione, de passione et morte Christi, ut ab eo discamus contra peccata remedium; nam non nisi peccato Deus offenditur nec nisi per ipsum viatori¹⁵ nocetur vel adiutorium Dei salubre subtrahitur.

The seven words on the cross.

Sunt autem septem verba que Christus locutus est in cathedra crucis que concepta subtiliter multum valent contra septem peccata mortalia. Oportet autem notare hec septem verba et septem proprietates consequentes²⁰ mortem corporalem. Et tunc servando hec ad sensum misticum proderit nobis annua memoria mortis Christi. Epilogantur autem hec septem verba in istis versibus:

Huius ignosce pater, hodie mecum requiesces,

Filius ecce tuus, eloy, sicio, satis est iam,

Me tibi mando pater. Deus hec ait in cruce pendens.

The seven signs of death. Signa autem corporalis mortis in hiis versibus continentur:

Rigidus algescit, pallescit atque gravescit,

Sensu, diriciūs privatur, horride fetet.

Primum omnium peccatorum et radix tocius nequicie est luciferina superbia humilitati contraria, quam pestem fugat Christus per illud Luce XXIII°. 46: *Pater in manus tuas commendō spiritum meum.* Nichil enim plus fugat rigidam inobedientiam et superbiam quam considerare humiliiter quomodo Deus est omnipotens, summus iudex, quem nichil potest latere, sic quod serviendo sibi et obediendo mandatis suis, paciendo iniurias commit-

1. DG: *Matthei X.* 2. DGH: *hoc deest: ib. H: privilegia.*
 4. D: *eos deest.* 6. A: *impetratio twice.* 7. H: *multis preciosa.*
 17. D in marg.: *Septem verba;* ib. A: *focus est.* 19. ADG: *peccata deest.*
 21. A: *hoc.* 23. A: *versibus;* ib. D in marg.: *Nota.* 25. H: *heloy.*
 26. DG: *hoc ait.* 27. A: *versibus.* 29. DG: *Rigidus.* 30. H: *diricūlus privatur.* 32. D in marg.: *Contra superbiam.* 33. D in marg.:
Pater in manus et in marg. 35. H: *rigidam deest.*

tatur vindicta suo iudicio. Sic enim fecit Christus propter instrucionem nostram, paciendo flagella, obprobria et derisus. Defectus itaque huius virtutis quo deseritur doctrina Christi et amplectitur rigida superbia diaboli 5 est causa tocius perturbacionis ecclesie. Unde rogo bella, unde persecuciones vel contenciones nisi a matre superbia? Nam verba rigida et facta inobedientia sunt causa tocius huius perturbacionis ecclesie, quia si quis de se ipso sentiret humiliter, parando se ad paciendum in-
10 iurias, posset esse causa extingendi omnes istas malicias.

Sed hic obiciunt seculares per hoc quod, si quilibet pateretur iniurias, extingueretur iusticia et mundus foret plenus nequicia nemine resistente malicie.

Hic oportet supponere sic obicieni fidem domini How we should suffer wrong.

¹⁵ Fol. iniuri | as, cum Deus iudex iustus sit fortis et paciens, ^{326^b} et per hoc luceret habundanter iusticia que modo extinguitur, dum populus qui sic patitur vincit virtute summi iudicis. et sic paciens efficaciter resisteret malo 20 culpe. Licet tamen seculari pacienti iniurias modeste prosequi ad rectificandum ipsas iniurias. Sed illud officium pertinens laicis est periculosius, cum vix invenies unum qui prosequitur ista secundum regulas caritatis. Unde ecclesia servante hanc scolam genera-
25 liter soparentur iniurie, cum lex Christi cum sua gracia sit pro complemento iusticie prestancior lege cesarea. Si ergo nos executores legis Dei faceremus plene nostrum debitum, indubie fieret a Deo copiosius iusticia, inni-
tendo pure legi Dei dimissis humanis legibus.

³⁰ Unde infidelis consideracio est quod periret ecclesia nisi preter legem Dei humanis legibus regularetur. In hoc enim peccatur infideliter dimittendo executionem legis Dei et inducendo tradiciones humanas fomenta licium. Sufficeret enim epikeya in populo ad concor-
35 dandum tales iniurias. Et theologus debet hortari ad concordiam secundum legem Dei per hoc quod bonum virtutis in humiliter paciendo iniurias est infinitum prestancius quam commodum temporale quod casua-
liter ex contencione contingeret. Ideo non est nisi ex

7. D: et deest. 8. H: huius deest. 9. H: se deest. 10. D: om-
nino istas. 11. A: obiciant. 13. A: recidente. 15. H: debet pati.
17. H: et sic per. 17. 18. A: exquiratur. 21. A: iniurias. 22. AdG:
laicis deest; ib. H: periculosius ut. 25. AGH: cum deest. 30. D: Nota
infidelis. 30. 31. G: Unde — legibus deest. 34. D: epikora; A: epi-
krita. 35. D: Nota theologus.

defectu fidei et inordinato amore ad temporalia quod dimittimus istam legem; et quomodo cumque nunc senserimus de ista sententia in hora mortis, quando habebimus plus sanum iudicium, sic iudicabimus dolentes quod illud omisimus. Fides itaque debet esse fidelium 5 quod non est possibile ipsos assumi ad celum nisi Deus eos assumpserit, nec assumit nisi voluntarios et deiformes, cum oportet Deus sigillare eos tamquam conformes voluntati sue et sic eos trahere quod repugnat gibbositati superbie. Ideo fides christiana testatur quod 10 oportet omnes volentes intrare patriam declinare superbiam, nam superbos non cedentes Deo ut lucifer oportet ad yma decipi, quod vocatur humiliari, et humiles obedientes influencie divine oportet ad celestia exaltari. Ideo discant uxores humilitatem et obedienciam post- 15 posita superbia viris suis, discant servientes eandem lectionem servare suis prepositis et discant prepositi tractare suos subiectos, humiliiter non superbe, commendando in manus Dei secundum suas leges et voluntates totum opus sui regiminis. 20

2 Patience under wrong will increases charity which overcomes the coldness of death.

Et patet ex istis quod oportet caritatem regulare undique christianos et postponi invidiam, quia aliter sit homo mortuus spiritualiter frigidus et exsanguis, sicut prophetat Christus Matthei XXIV°, 12 quod *refrigescet caritas multorum*. Et illud frigus fugavit secundus sermo 25 Christi in cruce, quo Luce XXIII°, 43 legitur dixisse latroni: *Hodie mecum eris in paradiſo*; ubi exprimitur comitativus amor in bonis non solum amicis sed etiam inimicis. Sic enim oportet nos crucialiter diligere Deum supra nos, sicut et inferiora homine in natura et a 30 dextris ac sinistris tam amicos quam inimicos. Et movet ad hoc ratio naturalis, cum plus sic quam exasperando inimicos proficiamus nobis ipsis. Irracionabile itaque commercium invidorum qui laboriose et sumptuose deteriorant se ipsos, ut noceant inimicis. Nichil 35 enim magis accumulat inimicos, et per consequens, cum invidus statuit sibi pro regula quod odiat inimicos, patet quod ex commixtione inimicicie caritas populi refrigescit. Sic enim in accensis cineribus commixti

1. H: *et deest*. 2. DG: *illam*. 5. A: *amisimus*. 6. H: *ipsos ascendere*. 8. H: *eos deest*. 9. H: *trahere deest*. 18. H: *subditos*; ib. G: *superbie*. 22. A: *preponi*; H: *postposita invidia*; ib. D in marg.: *Contra invidiam*. 27. D in marg.: *Hodie mecum eris in paradiſo*. 27, 28. DH: *communicatus*. 29. G: *amicaliter*. 30. H: *et after sicut deest*. 31. DGH: *et a sinistris*. 33. H: *nobis met ipsis*. 37. A: *odeat*. 38. H: *quod deest*; ib. A: *ex deest*. 39. DG: *terrestribus*.

lapides frigidi extinguunt candentem tumulum infra breve. Christus autem communicando caritatively dedit latroni inimico quia peccanti beatitudinem. Sed econtra diabolus temptat multitudinem hominum, non ut compunctione eis in bonis sed ut plus noceat inimicis quod videtur sibi bonum delectabile. Unde illud serpentium peccatum absconditum caret omni ratione, cum sit peccatum diaboli et nature contrarium. Deus enim indidit omni nature cognitive affectionem ad sibi simile in natura. Ille ergo est nimis bonitati Dei contrarius, qui ad sui detrimentum invidet sibi simili in natura.

Et ex istis patet quod oportet miticiam ire contrariam Fol. mitigare pallorem hominis mortui spiritualiter, quia 326 aliter non manducat | spiritualiter Christi carnem et 15 bibit eius sanguinem, quod tamen oportet omnem salvandum facere (ut patet Johannis VI°, 54). Qui enim non applicat passionem Christi per iugem memoriam ad pastum anime sue est mortuus spiritualiter et serens consequenter septem signa mortis. Oportet enim vivificatum post lapsum induere humanitatem Christi, quia aliter erit rigidus, frigidus, pallidus, gravis, sine sensu vel possessione, horribilis atque fetens. Et hunc sensum ignorarunt *discipuli qui abierunt retrorsum*, ymmo Scarioth flete remansit (ut patet Joh. VI°).

25 Et hec racio quare religio christiana colit annue memoriam passionis, sic quod Christus dicit in nobis continue: *Hoc passus sum pro te, ostende signum amoris*

The passion
celebrated
yearly as a
memorial to us.

quid pateris pro me. Et est ista Christi obieccio co ingratis acucior quo Christus nichil precipit nisi leve

30 *et nobis non sibi utile. Matthei XI°, 28—30 dicitur:*

Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis et ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos et discite a me, quia mitis sum et humilis corde. Iugum enim meum suare est et onus meum lere. Christus autem non pro 35 rupit in iram contra ingratissimos filios committentes in eum summam iniuriam, sed dixit mitissime: Pater ignosce illis, Luce XXIII°, 34. Multi autem profitentur nominetenus scolam Christi quod velint hoc pro ipso

2. H: *caritatem*. 3. H: *latroni et peccanti*. 9. H: *homini naturem*.
12. A: *quod deest*; ib. D in marg.: *Contra iram*. 15, 16. H: *hominem salvandum*. 16. D in marg.: *Pater dimitte illis, quia nesciunt*.
20. H: *opus lapsum*. 23. H: *cum abierunt*. 26. H: *sic autem*.
27. D: *Hoc passus*; H: *homo passus*. 29. D: *illis precipit*. 32. G: *et tollite*. 38. H: *volunt*; ib. DII: *hec*.

23. Joh. VI, 67, 72.

3. Need of
mildness
without which
we cannot eat
Christ's flesh
to keep us
spiritually alive.

facere et tamen sunt ad dampnacionem suam discipuli proditorii Scariothis. Oportet enim omnem salvandum in hora mortis deponere omnem rancorem, diligendo omnes homines; sed quomodo disponitur ad hoc qui servat rancorem per tantum temporis, cum peccatum 5 instar infectivi liquoris vas in quo residet ex diuturnitate temporis maculat et corrodit. Si ergo quantumcunque mite et charitable vivens vix habebit in mortis articulo sufficienciam ad remittendum iniurias et diligendum proximum sicut debet, quanto magis maculatus 10 ex consuetudine tot peccatis? Ideo necesse est nos assuesieri in virtutibus isti triplici diabolico peccato contrariis. Ipsum enim triplex peccatum magis opponitur Trinitati.

4. We must put away sloth, the heaviness of death.

Sed necesse est quod volens hanc triplicem pestem 15 aufugere sit semota accidia in servicio Dei assiduus, quia aliter erit mortuus spiritualiter gravedine peccatorum et fugam illius criminis docuit Christus in quarto verbo Marci XV°, 34 quando dixit: *Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti?* Nam usque ad finem 20 dilexit membra sua, orans pro illis ut persona eorum, docens et promerens quomodo in quantumcunque magna tribulacione a Deo dimissi fuerint, manebit tamen semper Deus eorum tam secundum corpus quam secundum animam, non quod Christus in persona sua ambi- 25 gebat ad quid dimisit se ipsum et martyres in luporum manibus cruciandos, cum eternaliter scivit causam, scilicet ut camino tribulacionis purgati ad aliorum commodum amplius mereantur. Sic ergo Christus in isto verbo oravit et docuit, ymmo quando lingua sibi 30 defecerat serviendo Deo passus est mortem et lancee perforacionem; et sic sine nota accidie servivit Deo continue. Nec est contra peccata meritorior aut melior medicina. Et licet omnes fateamur lingua hanc theosebeiam, tamen affecio et facta condempnare nos patule, 35 cum crebrius servimus mundo, carni et patri superbie, non in ordine ut serviamus meritorie Deo nostro; et tamen ex fide debemus credere quod quicquid fecerimus non in ordine et intencione ut colendo Deum faciamus

5. DG: *parciun temporis*; H: *totum temporis*. 6. H: *infecti*, 7. D: *igitur*, 9. 10. A: *ad diuidendum*. 12. H: *isto*. 16. H: *in Jugere*; ib. 1) in marg.: *Accidia*. 10. H: *Deus meus once*. 20. ADG: *ut deest*. 21. 25. AH: *secundum deest*. 31. DG: *desiceret*. 34. ADG: *lingua deest*. 31. 35. ADG: *theosebiam*. 35. DG: *cum affecio*; ib. H: *affecio et si condempnatur*. 35. DG: *notorio Deo*. 38. X: *et quicquid*.

eius voluntatem, peccamus continue; quod si finxerimus quod facimus omnia opera nostra principaliter propter Deum, regula scripture convincit nostram stulticiam, cum debemus scire quod crebro faciendo contrarium 5 foret nobis facilius ut amplius mereremur. Ideo necesse est nobis quod examinemus discrete omnia facta nostra, sic quod apud iustum iudicem videatur quod quicquid facimus illud ad honorem Dei provide faciamus. In quo quia peccamus continue, necessitati sumus orare Deum 10 semper in via *debita nostra nobis dimittere*.

Sed quia avaricia facit graves iuxta illud Psalmi IV° 3: *Fili hominum usque quo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem et queritis mendacium?* ideo necessitati sumus cavere avariciam et amplecti paupertatem honestam 15 sibi oppositam, quod intelligi potest in illo verbo Christi pendentis in cruce Johannis XIX°, 30: *Consummatum est.* Avaricia enim nescit consummacionem (ut dicitur Ecclesiastes V^o), sed profundatus in avaricia, quia frustratur a proposito et appetitus acuitur de tanto magis atten- 20 ditur. Unde recoleremus de quinta condicione corporum mortuorum quomodo iacencia integra carent sensu atque Fol. 326^a divi | ciis. Necessus est enim homines in egressu de matre carnali et ingressu in matrem terre sapere con- dicionem paupertatis honeste, qualis fuit in statu inno- 25 cencie et erit in statu quo properas. Ideo oportet quod status medius conveniat cum extremis, specialiter cum non sit nisi medium ad statum futurum. Ideo non est utilis nisi de quanto direccius duxerit ad hunc statum. Ideo dicit Apostolus I. Tim. VI°, 7, 8: *Nichil intulimus 30 in hunc mundum, haud dubium nec aliquid auferre possumus: habentes igitur alimenta et quibus tegamur, hiis contenti sumus.* Hec est vita apostolica, vita secura; aliam autem vitam mundanam periculosam observant seculares et laici in quibus periculum est in tempo- 35 rialium adquisizione, periculum in eorum observatione et periculum in eorum ammissione. Periculum autem magnum est, ne adquirendo divicias quis iniurietur proximo, sed magis periculum est ne avare detineat

5. We must beware of avarice, which makes us always in want.

2. D: *faciamus.* 3. A: *scripture deest.* 7. A: *videtur.*
 8. D: *fecerimus.* 10. DG: *dimitti.* 11. D in marg.: *Avaricia.*
 13. AH: *et — mendacium deest.* 14. paupertatem: II: *honestatem.*
 20. G: *recolemus.* 28. D: *directe.* 29. H: *Apostolus ad Timotheum.*
 31. H: *ergo.* 32. DGH: *simus;* ib. H: *vita deest.* 35. ADG: *adquisi- 36. DGH: et*
cione in eorum; *periculum deest;* ib. G: *conversacione.* deest; ib. D: *autem deest.*

vel imprudenter consumat; maximum autem periculum est ne finaliter affectio in istis temporalibus se nimis immergit; quod sit regulariter quando plus amantur quam finis illorum. Virtus enim est finis possessionis, que virtus remanebit cum homine possessione necessaria 5 derelicta. Ideo non debent divicie appeti vel haberi nisi de quanto sunt necessaria organa ad virtutes quod Christus verbo et vita docuit.

6. We must be
on our guard
against
gluttony,

Et preter ista necesse est christianum caverre de gula, cum propter illam erratur potissime in causa quare 10 divicie sunt querende. Habentes enim excessivam copiam temporalium sepe pretereunt mensuram in assumptione cibariorum; quod sit generaliter, quando assumitur quantitas vel qualitas cibi vel potus preter necessaria ad ministerium Dei complendum in via. Et fugam illius vicii 15 docet Christus in sexto verbo in cruce quo dicit: *Siclo.* Debet enim viator instar Christi esurire et sitiare iustitiam et per consequens salutem anime tam sui quam proximi et omnem alium potum corporalem ut fel respuere, nisi de quanto preparat ad hunc potum, sic 20 quod quilibet christianus cum gustasset quod pocio corporalis non ducit ad hunc finem, debet nolle bibere.

Debet autem movere ad hanc moderationem sexta condicio que consequitur corpora mortuorum, quod naturaliter horrescant eciam in caris suis. Gula namque 25 nedum facit corpulentos et horride infirmos sed (quod est maximum) gula corporis facit ipsum Deo horridum ut ipsum inhabitet per virtutem, et per consequens tota triumphans ecclesia horret gulosum huiusmodi, cum excedit legem quam ipsi habent, quam eciam habuisset 30 in statu innocencie, et quam communiter observant bestie. Horrenda est ergo archa putredinis quam Deus et tota eius milicia tantum horret. Sit ergo pastus Christi nobis exemplum quomodo debemus pascere corpus nostrum et postposita superbia ac mundi gloria 35 pascere corpus secundum quod ratio exigit cum virtute et in isto peccato nos Anglici nimis defecimus.

to which we
English are too
prone.

2. H: est deest; ib. A: se deest. 1. A: eorum. 5. H: passione accio. 6-8. DG: appeti — verbo deest. 7. A: organa. 9. A: propter ista; ib. D in marg.: *Contra yadam.* 13. H: quod licet. 16. D in marg.: *Siclo.* 17, 18. A: iustitiam deest. 25. H: eciam deest; ib. ADG: in deest. 28. D: ne ipsum. 32. A: ergo deest; ib. H: quam tua. 33. DG: igitur.

Ideo caveamus ultimo de gule filia que est luxuria. Gulosus namque sepe spumat in libidinem et virtuosus animus corruptitur apud Deum, et per consequens fetur bestialis materia ortus disrupta inducitur. Unde fugam illius vicei docet Christus Joh. XIX°, incorruptam virginem virgini commendando. Recoleremus autem de septima condicione sequente corpus mortuum, quod statim deficiens a virtute regitiva in corrupcionem et fetorem dissolvitur, sic quod corrupto freno pudicicie deficit regitiva prudencia ad Deum et proximum debite diligendum et coram utraque ecclesia causatur fetur. Unde necesse erit suffragio spirituali destitui; nam bonus angelus fugit fetorem videns quod celibatus qui servaretur cum capite et sponso tocius ecclesie Christo dirumpitur. Angeli itaque servantes perpetuam virginitatem sicut et Christus ac cariores eius amici fugiunt et odiunt hanc fetidam corruptelam. Diligamus ergo sponsum ecclesie cui sumus casto amore sub gravi pena forti vinculo afidati. Solum enim virgines spirituales que sunt membra virginis et matris ecclesie *sequuntur agnum* in patria *quocunque ierit*. Recolamus igitur septemplicis verbi Christi et septemplicis peccati per ipsum fugati addentes memorie septemplicem condicionem corporis mortui, cum nichil plus valet ad dominandum carnis desideria quam pensare qualis erit mortua. Unde videtur michi esse signum quod Christus amat militantem ecclesiam ex hoc quod ostendit sibi exempla pestilencie, bellorum | et variacionis instabilis huius mundi. Ex hoc enim castigatur, docetur et necessitatur mundum deserere et Deo suo tamquam infallibili adiutori intendere. Et per istam viam proderit nobis memoria mortis Christi in vitam eternam, quo nos perducat qui crucis patibulo passus est dira pro redemptione nostra. Amen.

Lastly we must
shun lust.

Only virgins
follow the
Lamb where-
ever he goeth.
Apoc. XIV, 4.

The use of
pestilence and
war.

3. D in marg.: *Contra luxuriam*. 4. A: *disrupta*; ib. ADG: *orti*.
 5. G: *Christus docet*; ib. H: *Joh. XIV*; ib. I in marg.: *Mulier, Ecce filium suum*. 6. G: *Recoleremus*. 8. A: *a deest*. 9. A: *dissolvitur in corrupto*; D: *terreno pudicicie*. 11. H: *et deest*; ib. ADG: *ultramque*. 14. A: *Christi*. 17. DG: *igitur*. 18. DH: *cum sumus*; G: *cusa simus*. 19. H: *affederati*; ib. Solum; A: *Soli*; DG: *sputum*; ib. G: *igitur virgines*. 21. A: *Recoleremus*. 29. D: *Ex hac*. 30. GH: *ineffabili*.
 31. G: *tendere*. 32. AH: *quo nos — nostra deest*.

SERMO XLI.

Consummatum est. Johannis XIX°, 30.

Should Good Friday be a day of sorrow or rejoicing?

Supponitur illud esse ultimum verbum quod Christus locutus est pendens in cruce, qui postquam dixit se sitire salvacionem hominis per mortem celeriter gustans⁵ dam ut potum, et ipsi porrexisse sibi *spongiam plenam potu amaro*, gustando pro allevianda pena mortis, noluit bibere sed dixit quod passio sua *consummata est*. Sed queritur, cum passio Christi fuit eternaliter ordinata et a Deo tam accepta, ad quid debet esse modo tantum¹⁰ memorata, cum sit iam consummata. Unde solent homines querere tres questiones de solempnitate huius diei; primo si christianus debet gaudere vel tristari in hoc die; et videtur quod debet gaudere, quia quilibet naturaliter debet gaudere de bono sue nature, sed¹⁵ maximum bonum contigit humane nature pro isto die. Unde Apostolus Phil.: *Nos autem gloriari oportet in cruce domini nostri Iesu Christi.*

In oppositum sic: Homo debet sequi Christum in moribus, sed ipse maxime doluit isto die; quod et²⁰ approbat ecclesia faciens penitenciam multiplicem.

Of both; in different ways?

We should sorrow for our sins as cause of Christ's suffering and signs of our ingratitude.

Pro isto dicendum est quod christianus simul debet gaudere et tristari; sed de diversis et de eodem secundum disparem rationem. Debet enim tristari de peccato sue nature, pro cuius redempcio oportuit Christum²⁵ pati. Debet secundo tristari quod paucam vel nullam gratitudinem reddidit Domino suo qui pro suo amore tanta passus fuit, et debet tertio tristari quod tot oblications et opera et ingratissima despectiva et horribilissima retribuit Christo et suis membris, quia quociens³⁰ peccavit in Deum et proximum vel se ipsum, tocens (quantum in ipso est) preparavit bonitati Christi qua vult peccatorem salvare ut iterum paciatur, quia nisi remaneret Christi grata bonitas, hoc oporteret ad sui salvacionem. Magnus ergo despectus est imprecari tanto³⁵

2. H: Sermo *19us*. 3. DH: *istud*. 5. A: *sentire*. 8. A: *sua deest*. 9. H: *cum deest*. 12. D in marg.: *Questio*. 16. ADG: *bonum deest*. 22. DG: *illo*; ib. A: *dicendum deest*; ib. H: *est deest*. 26. DGH: *debet esse*. 27. DG: *Deo suo*. 29. H: *opera ingratissima*; ib. H: *despectissima*. 31. H: *et deest*. 32. DGH: *nam quantum*. 33. A: *et iterum*. 35. D: *igitur*; ib. A: *interpretari*; H: *impescare*.

1. Gospel for Good Friday. 6. Joh. XIX, 20. 17. Rec-
tius: Gal. VI, 14: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi.*

Domino pro sua maxima gratitudine tantam penam, et non minus horrendum est proditorie confederari cum exercitu diaboli, Christo et suo exercitui maxime inimico. Sic ergo debet christianus isto die dolere de peccato quod commisit, de defectu gratitudinis quam omisit et tercio de iterata offensione quam post reconciliacionem graciosam intulit. Debet autem gaudere dum remanet christianus quod habet tam gratum, tam potentem et tam humilem dominum; debet secundo gaudere quod tam plene, tam parate et tam secure satisfactum est pro peccato suo, quod si essent infiniti mundi salvandi, precium solutum sufficeret; passio etiam fundat reconciliacionem quociescunque christianus peccaverit, si voluerit perseveranter redire ad penitenciam fructuosam; nec licet de ipsis diffidere, quia Dominus cui debemus reconciliari, taxavit peccatum et aptavit sic satisfaccionem. Quibus autem desunt ista insignia, restat luctus perpetuus; ideo devoti christiani hodie specialiter gaudenter subeunt penitenciam et reddunt devotam oracionem et cavent de peccato pro quo solummodo Deus offenditur, quia aliter duplici contritione sunt conterendi, scilicet de triplici malo preterito et de multiplici malo futuro.

Et interim solum restat punctus mundani gaudii inter illa, sic quod prescitus debet conteri de omni contritione qua predestinatus conteritur, et secundo debet conteri de omni solacio de quo predestinatus letatur, cum propria stulticia vertit totam materiam gaudii fidelis in luctum, et sic intelligi potest illud Jeremiah XVII°, 18: *Duplici contritione contere eos.*

Sed secundo queritur quomodo digne recolemus obitum Dei nostri, cum ipse non eget nostro servicio, sed manet in gaudio consummato et tota sua penalis peregrinatio consummata est iuxta thema. Sed hinc dicitur quod ratione sui veri et proprii dominii verum est quod ipse non eget nostro servicio, sed nos econtra egemus ut serviamus sibi pro habendo suo dominio. Econtra autem est de dominis temporalibus.

We should
rejoice in
Christ's
goodness and
in his complete
satisfaction for
sin.

2. A: *est deest.* 3. G: *Christo deest;* ib. G: *exercitu;* ib. D: *maximo.*
 4. AG: *Si ergo;* D: *igitur;* ib. AGH: *die deest.* 6. D: *irritata.*
 8. DGH: *quia;* ib. H: *tame deest before gratum.* 10. D: *et deest.*
 12. A: *passio deest.* 13. A: *reconciliacionem.* 15. H: *Deus cui.*
 16. DG: *sic deest.* 17. A: *desinit.* 20. A: *solo modo deest.* H: *Deus solomodo.* 21. H: *solum deest.* 25. H: *ista.* 28. A: *contra materiam.*
 30. DG: *eos Domine.* 31. D in marg: *Questio.* 34. D: *est twice;*
 ib. DG: *Sed deest.* 35. A: *domini.*

How we are to
serve Christ.

1. By shunning sin. Sed quoad dignitatem memorandi obitum Jesu Christi, patet quod stat in tribus, scilicet in cavendo a peccatis
 2. By striving to be virtuous. pro amore sui et commodo nostri, secundo in inten-
 3. By defending His law. dendo virtutibus, et tertio specialiter in defendendo legem suam | in nobis et aliis; propter huiusmodi inquam legis defensionem passus fuit Christus mortem durissimam. Nec dubium quin homo non posset placencius, conformius aut meritorius recolere mortem Christi quam paciendo in ista causa, nam exemplo sui confortati sunt omnes martyres in ista causa intrepide pati mortem. 10

We must be wise as serpents, making ourselves deaf against temptation

Ad faciendum autem digne dictam memoriam confert multum recolere doctrinam Christi quam dedit discipulis suis missis ad predicandum, ut patet Matthei X^o, 16: *Estote, inquit, prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe.* In quibus verbis informantur intellectus et affectus; intellectus prudencia serpentina obturando aures cordis unam applicatam terre, considerando nostram fragilitatem et miseriam quam de terra contraximus. Et per hoc evacuabitur tam peccatum diaboli quam peccatum carnis. Non enim superbiret terra et cinis, 20 nec foveret homo dampnabiliter escam vermium. Aliam vero aurem obturaret cauda, hoc est, morte vie que est extremum vite, et tunc surdesceret in tumultu seculi, non procurans fastum vel questum seculi, quia nec in hora mortis nec in die iudicii sibi proderunt sed nocebunt. Sic ergo preservando nos ab incantacionibus tumultuosis diaboli et seculi salvamus nos fugiendo ad serpentem eneum, *habitu inventum ut homo*, sed immunem a peccato carnis. Illum enim oportuit hodie suspendi pro salvacione percussorum a serpente antiquo, ut testatur 30 Christus Joh. III°, 14, 15: *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum non pereat sed habeat vitam eternam.*

As doves we must rest on the Cornerstone and feed on the grain of Scripture.

Per simplicitatem vero columbinam informatur affectus, cum sine duplicitate et felle amaritudinis inniteretur 35 christianus lapidi vivo in nidificando nutritus puro grano scripture. Tunc enim quiescens super lapidem angularem non timeret aves predales ut puta diabolos, quia

1. D in marg.: *Nota.* 3, 4. D: *intendo*; ib. H: *in innitendo*.
 5. AG: *huius*. 7. DG: *Non dubium*. 9. A: *illa causa*. 9, 10. H: *nam causa deest*. 16. DG: *obdurando*. 20. A: *et cibis*. 21. A: *nec foret*.
 23. D: *tumultum*. 26. D: *igitur*. 28. G: *sed innititive*. 29. A: *oporet*.
 31. D: *Sicut enim*. 33. D, H: *in ipso*. 36. *nidificando*; D: *iudicanda* (*nidificanda*); G: *mundificando*. 38. DG: *diaconos qui*.

non audent propter offenditum descendere predando hominem isti lapidi innitentem; sec miscent zelum vindicte vel affectionem cadaveris sed pure honorem grani frumenti in agonizando pro sua causa, recolentes quod sunt necessario morituri; sed non facilius, placen-
 cius aut meritorius possent mori, et sic armati pro defensione legis evangelice constanter corripiunt huic legi rebelles et parate disponunt se ad paciendum mortem,
 si oportet in causa huius legis. Sic enim Christus docuit
 10 hodie paciendo vincere, non propriam iniuriam vindicando sed humiliter paciendo, cum Deus non potest sic pacientem relinquere quin coronabit et vindicabit,
 ut patet ex evangelio, ubi primo ostendit potentiam divinitatis sue, dicens: *Ego sum, fecit eos retrocedere*
 15 et *cadere in terram*; secundo Petro eximente gladium fecit ipsum illum *repouere in vaginam*, sanando aurem alteram, licet posset efficaciter *rogare patrem suum exhibere sibi plus quam duodecim legiones angelorum*, ut patet Joh. XVIII°; tercio vero potuit movisse populum
 20 si voluisset contra sacerdotes, scribas, phariseos et suos complices ad resistendum et expugnandum omnes adversarios suos, sed voluit dare nobis exemplum paciendo vincere. Postmodum vero XLII anno post ascensionem quando fuit precise eque potens excitavit Romanos principes Titum et Vaspasianum qui destruxerant funditus civitatem. Palpemus itaque animos nostros, videndo si sequimur Christum in humili pacienza, quia penes hoc attenditur amor Christi.

Tertia questio solet queri quare Deus passus est tot angustias pro redempcione operis proprii a servo suo diabolo; compendiosius enim et levius posset procedere. Sed pro isto est notandum quod, sicut Deus est summe potens et summe misericors, sic est summe iustus. Ideo supposito peccato hominis iusticia requirit quod pro redempcione detur premium competens, ideo secunda persona redemit secundum humanitatem a tota trinitate genus humanum, non mercando cum diabolo qui non

Christ's example teaches us to conquer by patience.

7. A: *corripiunt deest.* 9. G: *sed oportet;* ib. DG: *vitam istius legis;* ib. H: *istius.* 10. ADG: *non deest.* 12. D: *relinquere quoniam.* 13. DGH: *in evangelio hodierno.* 14. H: *fecit eos deest.* 23. H: *annos.* 25. A: *et deest;* ib. DG: *Vespasianum.* 29. D in marg.: *Questio.* 32. D: *illo;* ib. DG: *quia sicut.* 33. DG: *potens et summe deest.* 34. D: *requiritur.*

14. Joh. XVIII, 6: *Ut ergo dixit eis: Ego sum; abiierunt retro et ceciderunt in terram.* 19. Recte: Matth. XXVI, 52, 53.

Christ's sufferings required by justice.

dominabatur homini incarcerato sed tirannizavit super homine quem iniuste detrusit. Nec fuit alius modus redimendi competencior (ut alias ostendi).

Causes of Christ's suffering:
1. To redeem mankind.

Tres ergo erant cause in genere quare Christus sic passus est: prima ad redimendum hominem perditum, ⁵ in quo commercio satisfactorio oportuit hominem tantum humiliari quantum | homo superbivit, sed homo ^{Fol. 327^a} presumpsit temere se exaltare a statu creature ultime usque ad statum creatoris, dum proprium sit Deo non habere superiorem cui debeat obedire, quod homo ¹⁰ temere presumpserat usurpare. Ideo dicit Apostolus quod *Christus semel ipsum exinanivit, formam servi accipiens*. Quanta enim fuit presumptiva exaltacio ab humanitate ad divinitatem, tanta fuit vera Christi humiliatio a divinitate ad humanitatem. Non ergo decuit illud com- ¹⁵ mercium preterire summe iustum et summe misericordem, cum ex sua sapiente misericordia debuit misereri hominis peccantis ex ignorancia, sicut non decuit ipsum fecisse cum angelis, et ex sua infinita iusticia debuit satisfacere, tantam dando humilitatem quanta fuit pre- ²⁰ sumpcio, et sic solus Deus homo potuit redemisse.

2. To give us an example.

Secunda causa passionis Christi fuit ut nedum foret satisfactoria pro peccato preterito sed exemplar christicolis ad conformiter paciendum pro defensione iusticie, cum vita innocens tanta passa fuit pro nobis. Ex hinc ²⁵ enim animati sunt martyres tamquam ab exemplo ducis exercitus cum gaudio pati mortem.

3. To help us to avoid sin.

Et tercia causa est ut passio et mors Christi sit remedium suo exercitui ad caucius cavendum pericula peccati futuri, et sic causa mortis Christi fuit undique ³⁰ destruccio peccati, sicut patet ex illis septem verbis que dixit pendens in cruce, septem mortalibus peccatis contrariis, ut patet in istis versibus:

Hii ignosce pater, hodie necum requiesces,

Filius ecce tuus, eloy., sicio, satis est iam, ³⁵

Me tibi mando pater; Deus hec ait in cruce pendens.

1. C: *tyrannum facit*. 2. DG: *hominem*. 6. DG: *in suo commercio*; ib. H: *satisfaciō*. 9, 10. A: *Deo nostro habere* ¹⁰ DG: *superiorem*. 13. G: *quarta enim*; ib. ADG: *presumpta*. 14. DG: *tanta vero fuit Christi*; ib. D: *humilitas*. 17. sapiente; DG: *sapientē nunc*. 21. H: *solum*. 22. D in marg.; 2. 28. D in marg.; 3. ib. A: *et mors twice*. 29. A: *sui*; ib. A: *pericula twice*. 31. DGH: *istis*. 33. DGH: *hiis versibus*. 34. DG: *Hii ignosce deest*; ib. DGH: *Pater etc. sicut in sermone precedente*. 35. Codd.: *sicio deest*.

12. Phil. II, 7. 34. Vide supra Serm. XL, pag. 330.

Quorum verborum tria sunt contra prevaricatores trium mandatorum scilicet *non mechaberis, non furtum facies, non dices contra proximum tuum falsum testimonium*. Contra primum eorum est quod Christus commendavit matrem virginem discipulo virgini. Ex hoc patet quod amat castitatem et per consequens odit adulterium. Contra furtum est illud Luce XXIII°, 43 quod promisit latroni: *Hodie tecum eris in paradyso*. Non enim amavit furtum latronis sed eius penitenciam nec rapuit aliena sed communicavit misericorditer sibi sua, quod est contrarium furto. Contra falsum testimonium adversus proximos est illud Luce XXIII°, 34 quo rogavit Patrem *illis ignorare, cum ignorant quid faciunt*. De istis tribus erit processus, de quibus patet superius sermone proximo.

SERMO XLII.

Venient ad monumentum orto iam sole. Marci ultimo, 2.

Qui pasceret corporaliter magnum populum non posset parare eis solum cibum singularem pro una persona solitaria delicata, sed cibum communem in suis gradibus cum quo omnes poterunt ministrari. Cibus anime est verbum Dei cum quo iste populus est pascendus. Ideo oportet attendere ad condiciones, ad tempus et ad locum, et secundum hoc pascere proporcionaliter totum populum, et eo diligencius quo cibus spiritualis est prestancior corporali, cum Deus aliter deficeret nisi pararet pastum nature defective proporcionabilem. Anima enim excellit corpus; in cuius confirmationem Moyses pastus fuit quadraginta diebus solo verbo Dei laucus secundum faciem plus splendidam quam pasceretur cibo aliquo corporali, sic Helias, sic Christus in deserto et sic beati in patria pascuntur perpetuo dicto verbo Dei.

Unde ad ministrandum vobis hodie secundum mensuram quam Deus dederit suo organo accepi dicta verba de evangelio, quorum sensus historicus stat in isto: Postquam Christus Deus noster die Parasceues redemit genus humanum per mortem crucis circa occasum solis

God's word the common food of the soul.

4. H: *est deest*. 8. DG: *latroni deest*. 11. DGH: *contra proximos*. 12. G: *est de istis tribus*. 13. DG: *quo ignoravit*; ib. DGH: *illis ergo ignorare*. 15. H: *proximo. Amen.* 16. I in marg.: *Pasce*; H: *Sermo 29us*. 25. A in marg.: *Moyses*. 31. A in marg.: *Helias*. 32. A: *Dei deest*. 34. DG: *dedit*. 35. DG: *historicus*. 36. H: *Christus deest*; A in marg.: *Sensus historicus*.

16. Gospel for Easter Sunday.

How Christ
was three days
in the
sepulchre.

eodem die sepultus est per ministerium Joseph ab Ari-mathia et Nicodemi (ut patet Joh. XIX°), et cum tunc fuit prope equinoccium vernale, patet quod incipientibus diem naturalem in medio noctis (quo Christus natus est) Christus habuit de die Parasceues sex horas⁵ et de sancto sabbato viginti quatuor horas sed de die dominico qui fuit prima sabbati alias sex horas, eo quod resurrexit cum luce, et sic triginta sex horas iacuit in sepulcro; et sic intelligenda est scriptura dicens quod Christus *triduo* sed non per triduum iacuit in ¹⁰ sepulcro. Unde quia veritas fidei sensibilis de resurrec-tione non habuit testimonium sensacionis ecclesie pro autenticacione scripture sacre que est efficacior quam testimonium sensum, addit scripture quod Christus resurrexit tercia die secundum scrip | turas. Unde tres ^{Fol.}
^{327^a} devote mulieres scilicet *Maria Magdalene et Maria mater Jacobi et Maria filia Salome* venerunt mane ad ortum solis pro corpore Christi cum unguentis preciosis vene-rabiliter condiendo. Ex elemosinis enim talium fidelium vixit Christus (ut patet Matthei XXVII°). Et iste est ²⁰ sensus historicus verborum thematis.

The Eucharist
may be called a
tomb of Christ.

Sed pro sensu mistico ad pascendum hunc populum noto quod sepulcrum est locus quo corpus quod prius erat mortuum est absconditum; quod cum conveniat eukaristicie, patet quod ipsa potest dici monumentum;²⁵ et cum maior pars vestri visitabit per Dei graciā hodie hoc sepulcrum, patet quod pertinet dicere vobis quomo-digne impendetis Deo illud servicium; quam doctrinam docet thema ad sensum istum quod omnes communicandi hodie veniant ad monumentum eukaristicie ³⁰ orto sole iusticie in sua mente.

The material
sun and the
sun of
Righteousness.

Sed ut iste sensus particularius explicetur, notandum quod quatuor sunt proprietates solis materialis ex quibus docemur a sole iusticie quomodo digne sit hodie sacramentaliter sumendus. Prima proprietas solis est ³⁵

t, 2. A: *Armathia et Nicodemum.* 3. A: *equinoctium.* 7. H: *sabbati* deest. 8. A: *sex twice;* ib. DH: *horis;* G in marg.: *dies.* 12. A: *sensacionis.* 13. A: *qui est.* 14. DG: *addidit.* 16. ADG: *mater* deest. 16, 17. D: *Magdalene Maria Jacobi.* 17. DG: *Salomee;* H: *So-lome.* 18, 19. DH: *honorabiliter.* 21. D: *historiacus.* 22. H: *Sed* deest; ib. D in marg.: *Nota:* A in marg.: *Sensus mysticus.* 23. DG: *noto quod* deest; H: *notato;* ib. D in marg.: *Nota;* D in marg.: *Sepulcrum.* 26. ADG: *maior* deest. 27. H: *vobis discere.* 30. A: *venient.* 33. A in marg.; A: D in marg.: *Solis proprietates ia.* 35. D: *assumendus;* AG: *assumendum;* ib. H: *est deest.*

quod diffundit libere lumen suum secundum sex differencias positionum. Nam sursum solis radii protenduntur, cum positus sit ut rex in medio regni, medius inter planetas et non solum tres planetas superiores, scilicet ⁵ Saturnum, Iovem et Martem, sed eciam omnia astra fixa in firmamento illuminat et celum immotum respicit et de aliis quinque differenciis nemo dubitat. Correspondenter quilibet communicandus hodie debet diffundere radios amoris ad Trinitatem immobilem et angulos ¹⁰ fixos in celo stellato nec non ad martyres, confessores et virgines qui sunt planete superiores viatore; debet eciam extendere amoris radios ad universitatem creatam, que est ipso inferior, cum Deus diligit universitatem creatam, sed primo ad planetas sui generis ut contem-¹⁵ plativos potentatus et operarios; debet eciam extendere amorem ad amicos a dextris, ad inimicos a sinistris, ad mortuos in celo, in inferno vel purgatorio qui sunt retro, et ad generandos in ecclesia quos habemus socios qui sunt ante. Sicut enim mortui vivunt in spiritu, sic ²⁰ generandi sunt modo in suis causis et utrobique ut cognoscimus creature debemus proportionaliter ipsas diligere et sic iuxta doctrinam Apostoli: *Quantum in nobis est habere pacem cum omnibus hominibus.* Et hinc ordinavit ecclesia quod ante communionem eciam sacer-²⁵ dotis pax detur.

Sed cum triplex sit pax, Dei ad hominem, hominis ad hominem et hominis ad se ipsum, videlicet quando corpus sine rebellione regulatur per animam, patet quod iste est ordo huius pacis triplicis quod impossibile est duas posteriores paces haberi, nisi pax prima primo omnium habeatur. Ideo dicit propheta quomodo mundiales dixerunt: *Pax, pax, et non erat pax,* Jеремie VIII°, 11, quia non est pax impiis, dicit Dominus, Isaie XLVIII° 22. Oportet enim triplicare pacem incipiendo a prima, et cum sola peccata separant nos a Deo faciendo discordiam, patet quod oportet omnem communicandum hodie purgari a fermento peccaminum,

Need of peace
1. with God,
2. with
ourselves,
3. with man.

2. ADG: *positionis.* 5. H: *Saturnus, Iovis et Mars;* ib. A: *sed et;* H: *eciam deest.* 8. D: *hec debet;* ib. D in marg.: 5. 10. H: *conformes et.* II: A: *que sunt;* ib. H: *ut planete;* ib. A: *viatores.* 12. D: *universitatem sive veritatem.* 23. H: *habebimus.* 26. A: *Sed causa;* ib. D in marg.: *De pace danda ante communionem.* 27. A: *videlicet. deest;* ib. D in marg.: *Pax triplex.* 29. D: *ille ordo est;* ib. A: *huius deest.* 32. H: *non est.*

22. Rom XII, 18. 32, 33. Cf. Jerem. VI, 14.

quia aliter iuxta beatum Job IX°, 4 non est pax vera cum aliqua creatura: *Quis, inquit, restitit ei et pacem habuit?* Nec moveat quod nos debemus diligere inimicos, cum idem sit quicquam diligere et velle sibi bonum. Quis ergo non debet naturali ratione velle bonum nature⁵ sibi simili que est fabrica Dei sui?

We must love our enemies. Item, nisi quis vellet inimicum suum converti et fieri sibi amicum, non perfete diligenter se ipsum.

Item, Deus precipiens nos diligere inimicos, non potest desicere quin remuneret nos pro illa dilectione copiosius quam sit possibile nostram blasphemam vindictam nobis lucrifacere. Quis ergo non racionabiliter diligenter inimicos? Odiamus ergo peccata proximorum et irascamur pro eorum iniuriis et zelemus pro emendacione nature. Sic enim fecit Christus dux noster dans¹⁵ nobis exemplum, ut similiter faciamus. Nec aliter conformamus voluntatem nostram voluntati divine, ut tamen tenemur ratione multiplici. Nec turbemur sed confortemur in hoc quod dicitur nobis: Si Deus fuerit amicus noster, nichil tunc nobis nocebit, quia quicquid tunc²⁰ advenerit, convertetur in bonum. Et hoc est potissimum solacium christianorum, testificatum ex cantu ecclesie quod

*Nulla ei nocebit adversitas,
Si nulla dominetur iniquitas.*

25

Et hinc dicitur quod nulla excommunicatio dampnificat, nisi dampnificatus excommunicetur principaliter a se ipso.

2. Directness of the sun's rays: a symbol that we should love justice. Secunda solis proprietas est quod rectissime diffundit Fol. 328^a radios quaquaversum. Ex qua proprietate | debemus accipere, quod antequam recipiamus sacramentaliter

solem iusticie, debemus pollere iusticia. Est autem iusticia in communi unicuique tribuere quod suum est et specialiter incipiendo a Deo. Est enim iusticia secundum Aristotelem preclarissima virtutum rutilans in eis³⁵ ut Esperus inter astra. Debemus ergo pro debito peccati

1. G: *Job I*; H: *Job IV*. 3. DG: *moret*; ib. DG: *non haberemus.*
 4. A in marg.: *I.* 5. G: *igitur.* 7. D in marg.: *De dilectione inimicorum:* A in marg.: *2.* 9. A in marg.: *3.* 11. DGH: *eset.*
 14. H: *fro deest.* 17. A: *ut cum.* 18. DGH: *conturbemur.* 26. DGH: *dixi.* 29. A in marg.: *B;* D in marg.: *2.* 30. DG: *contra illa qua versum;* A: *qua contra versum.* 31. DGH: *recipere;* ib. H: *quonodo.*
 32. D in marg.: *Justicia.* 32-31. H: *Est — a Deo deest.* 36. DG: *Hesperius.*

24. See above 1. 7.

36. Arist. Ethic. Nicom. V. 3.

reddere Deo contricionem et recidivationis precavicionem. Debemus enim de necessitate salutis conteri de commissis ante assumptionem hostie consecrate, quia aliter ad dampnum nostrum ipsam recipimus. Nam sine contritione Deus non remittit et ipso non remittente non valet sacerdotis absolucionis. Et ideo primo omnium oportet peccatorem sibi satisfacere conterendo.

Dissent autem contricio ab attritione, quia contritus plene dolet de quolibet peccato et de qualibet circumstancia aggravante. Sicut enim Deus est plenus dominus universi, ita requirit ex debito quod peccans in eum plene doleat de quolibet commisso in eum, quia complacencia de quocunque peccato vel circumstancia aggravante attestando inobedientie peccantis ostendit quod non debite dolet sed gaudet de offensione Dei et per consequens novo peccato super antiquum veniente duplicat offensam Dei. Ymmo si bene prospicitur, cum non deletur peccatum sine penitencia, nec Deus potest delere unum peccatum hominis mortale nisi deletat quodlibet, patet quod oportet peccatorem volentem aliquod peccatum donari penitere de quolibet. Non enim deletur mortale sine infusione gracie, nec infunditur gracia cum mortali, ideo oportet quodlibet delere vel nullum, et per consequens oportet contritionem esse plenam, et ideo debet contritus molere peccata sua tamquam paleam, furfur vel scoriam inter lapides, quorum superior motus sit consideracio de severitate divina, quomodo intuens omnia corda et circumstancias operis limitat sine personarum acceptione penam acerbissimam nisi peccator hic fructuose peniteat. Inferior autem lapis debet esse area peccatorum quorum cuiilibet debet correspondere compunctione; et inter hos duos lapides peccatum debet conteri, sic quod nulla pars remaneat integra; nec solum de substancia operis peccati sed de circumstanciis debet homo dolere et per consequens amovere omnes circumstancias aggravantes, quia aliter non vult efficaciter sanus fieri. Nam febricitans cui dictum est a sapiente

Difference
between
contrition
and
attrition.

Remission must
be of all sins or
none.

1. A: *Deo deest; ib. D in marg.: Contricio.* 1, 2. G: *precaucionem.*
 4. ADG: *ipsam deest.* 6. DG: *remissio sive absolucionis;* ib, DGH: *et deest.*
 7. D: *peccatores;* ib. G: *convertendo.* 8. D in marg.: *Differencia inter contritionem et attritionem.* 10. H: *dominus deest.*
 13. H: *vel complacencia.* 17. D in marg.: *Non deletur unum mortale
sine reliquo.* 16. DG: *nisi doleat.* 19—22. H: *nisi — mortale deest.*
 24. DGH: *et deest.* 26. DGH: *scoream.* 28. DG: *sine deest.*

8. Cf. Serm. pars I, 283; II, 138, 139; III, 26, 27.

medico, si vult sanari, debet cavere a vino et dum abstinencia fuerit sibi facilis ingurgitat se vino, in effectu non vult sanari, quia volens finem aliquem, debet velle media necessaria ad eundem; ad quem sensum dicitur de inordinate volentibus finem et non medium, vult et non vult piger iuxta hoc metricum:

Catus vult piscem sed non vult tangere flumen.

We must mortify ourselves to guard against a relapse into sin.

Celestis medicus (quia scriptura sacra) dicit nobis quod si sanari volumus a morbo peccati, ut puta luxuria, oportet macerari carnem et omnino amovere comunicacionem cum muliere, eo quod est contagiosa, cui summe prodest fuga, cum fortitudo, sapiencia et sciencia per feminas superantur (ut patet de Sampsone, David rege et Salomone). Sive ergo sacerdos sive solitus sive coniugatus proponat tenere adulteram redeundo ad vomitum post communicacionem sanctam, certum est quod non est vere contritus, et per consequens Deus non remittit sibi peccata, cum videt quod remanet in eo propositum Dominum suum contempnere. Nam dominus terrenus si videret animum servi offendit, quo modo cum duplicitate petit veniam proponens postmodum dominum suum supplantare, non sibi remitteret sed puniret. Habeamus ergo voluntatem efficacem amovendi incitamenta peccati et tunc vere conterimur.

Our will must be equal to our power and knowledge. Oportet enim quod voluntas nostra adequetur potencie et scientie nostre, sicut est in increata Trinitate, et per consequens nulla potentia vel sciencia nostra ociatur quin voluntas correspondenter ad illas ponit in effectu quod concluditur esse nobis salubre et placens Deo. Sicut enim voluntas quadam proprietate meretur, cum nichil sit meritorum nisi voluntarium, sic quadam proprietate demeretur, cum aliter non esset peccatum nisi foret voluntarium. Sed intelligamus actum peccati esse voluntarium, si olim fuerit in potestate nostra ipsum declinare, et sic impossibile est nobis acquirere gratiam Spiritus Sancti, nisi instar sui adequemus voluntatem nostram efficaciter in effectu nostre potencie et nostre sapientie. Nec ipsa dixerim quin quociescunque et quamdiu viator peccaverit, si contritus amplius continere voluerit ex

2. H: *ingurgitans*. 3. AH: *aliquem vult*. 4. G in marg.: *Nota fulcrum*. 7. DG: *catus amat*. 10. DH: *macerare*. 10, 11. A: *conicionem*. 14. AH: *rege deest*; ib. D: *igitur*. 21. G: *proponens*. 22. DH: *deterior supplantare*. 23. G: *habemus*; ib. DG: *igitur*. 29. G: *esse deest*. 38. G: *quoniam quociescunque*. 38, 39. DGH: *quamdiu peccator*.

25. Cf. De Domino divino I. XVI, pag. 145.

immensitate divine misericordie remissionem paratissime recipere poterit, quia aliter blasphemaret peccator in Tri-Fol.
328^b nitate, peccando gra| vius quam perante; offendet enim in Dei infinitam potentiam cum Caym, in Dei infinitam
5 sapienciam qua improvide vellet perdere suam fabricam cum Juda, et per consequens in divinam clemenciam cum Symone mago. Ideo dicunt sancti quod Judas gravius peccavit desperando quam ante proditorie operando.

Simus ergo prudentes sicut serpentes et simplices ut columbe, sicut dictum est in sermone proximo, cogitantes necessario quod tota nostra peregrinacio non est nisi quoddam interludium momentaneum respectu status innocencie et vite future et ubi quilibet quantumlibet magnus dominus ludit paginam suam. Unde tota caro 15 nostra cum suis ornamentis est quasi habitus larvati respectu indumenti carnis glorificati, cum ibi sine indumentis succedet caro incorruptibilis, caro agilis, caro subtilis et caro splendida ab obscuritate immunis; quod si in isto ludo estivo vel per nos vel per famulos 20 nostros excedimus regulam ludi quam scriptura nobis instituit, si non hic satisfacimus, consciendo adversario nostro, hoc est legi scripture, torquebimur sine fine.

Unde tota causa perturbationis militantis ecclesie stat in isto quod partes in diversis paginis ignorant 25 ludos suos et correspondencias sermonum ex originali scripture. Si enim clerici luderent secundum legem Christi, ut scripture eos docet, instruendo dominos et populum, ut scripture precipit, causaretur in ecclesia tranquillitas armonica; illi enim debent portare originale 30 et prohibere, ne ludentes inmisceant rithmos dissonos, secundum quod sunt leges humane sed specialiter praxes earum. Servemus ergo rectitudinem operum nostrorum, faciendo Dei iusticiam instar solis.

Tertia solis proprietas est quod indifferenter diffundens 35 se in loco solemphi et humili in loco cenoso et mundo manet ubique impollutus. Per quam proprietatem do- cemur primo Deum nostrum non acceptare personas

Our life is but a momentary interlude.

The cause of trouble is that we do not play our parts as God would have us.

3. The sun sheds his rays on all alike.

3, 4. H: autem in Dei. 4. DG: ut Caym. 5. DG: quam prouide. 10. H: sicut columbe. 13. AH: ubi deest. 15. A: sua cum; DG: nostra deest. 17. 18. A: caro agilis subtilis deest. 18. DG: ab deest. 19. D: estimo: ib. A: fer ros. 20. G: concedimus. 22. H: lege. 27. A: eos — scripture docet. 30. H: proscibere. 34. A in marg.: C: D in marg.: 3; ADG: diffundans. 35. DGH: et loco. 36. ADG: ubi libet. 37. A in marg.: t.

hominum sed in omni populo vel persona proporcionabiliter ut timet Deum, sive dives fuerit sive pauper, sive mundo abiectus sive gloriosus, Deus refundet sibi gratiam correspondenter ad virtuosam humilitatem.

We ought not
to have respect
of persons.

Docemur secundo sine personarum accepcione commendare quem Deus commendat et reprobare quem Deus reprobatur, cavendo ab adulacione pro temporalibus simulanda, secundum doctrinam beati Jacobi II°.

God is present
in the Eucharist
yet, like the
sun's rays,
cannot be soiled
or profaned.

Docemur tercio condiciones Dei et huius venerabilis sacramenti. Quamvis enim Deus sit ubique presencialiter, potencialiter et essencialiter, tamen non maculatur ex feditate corporali vel spirituali, cum indignum sit quod ille qui a creatura non capit mundiciam a creatura contrahat inmundiciam, verumptamen sicut nubes eclipsat lumen solis secundum partem remanente lumine remisso, sic peccatum subtrahit inhabitacionem Dei per graciam remanente Dei benevolencia per conservacionem et communem influenciam.

What the
sacrament is.

Et quoddammodo proporcionaliter dicendum est de isto venerabili sacramento; pro quo videtur primo notandum fideli quod illa res alba, rotunda, dura, gravis et sapida non est in natura corpus dominicum vel pars eius, quia tunc corpus Christi macularetur, divideretur et undique tractaretur ut hostia talis quam sentimus; quod prophanum foret christiano imponere corpori Dei sui. Ex quo patet quod sensu mentis non sensu corporis percipit christianus corpus dominicum in hoc venerabili sacramento. Percipit autem ex fide quod plenum corpus Christi sanguis et anima sit ex integro ad omnem punctum huius sacramenti, quod inter omnia mysteria fidei videtur difficultissimum christiano concipere. Tria enim sunt puncta fidei difficultia, que abiciunt Saraceni, scilicet Trinitatem, incarnationem et transsubstancialiacionem; pro cuius fidei declaracione notandum quod sponsus ecclesie peregrinans in ecclesiam triumphantem per mirabilem ascensionem faciens memoriam mirabilium suorum reliquie sponse militanti quoddam intersignum,

3. H: *gulosus.* 5. A in marg.: 2. 9. A in marg.: 3. 10. DH: *principaliter;* ib. D in marg.: *Inter omnia dicta Wycliff de Eukaristia non repert eum ita profinque loqui fidei ecclesie de Eukaristia ut hic facias exceptis.* 13. DG: *ille deest.* 11. G: *contrahat.* 15. DG: *remanente parle:* A: *remanente.* 17. DGH: *et per.* 16. B in marg.: *Sacramentum Eukaristicum;* A in marg.: *De sacramento altaris;* in marg. sup.: *Nota de sacramento;* G in marg.: *Conclusio.* 28. DG: *Percipit enim;* ib. H: *plene.* 31. A: *contingere;* ib. D in marg.: *Tria difficultia fidei.* 36. G in marg.: *Nota de venerabili a cruce it.*

per quod memoraretur tenerius sponsi sui, quia in die cene postquam implevit sacramentum agni paschalis quod figuravit immolacionem veri agni in cruce introduxit hoc memoriale, tradendo discipulis in forma panis azimi et vini puri corpus suum et sanguinem, volens suos vicarios idem facere in memoriam sue passionis, resurreccionis et ascensionis, ut ex Christi passione simus contriti, ex memoria resurreccionis surgamus ad frugem melioris vite et ex memoria ascensionis queramus 10 et sapiamus celestia despectis terrestribus.

Fol. 328^c Si autem queratur quomodo hoc posset fieri, dicitur quod facile est fideli illud concipere qui non grosses et carnaliter concipit quod corpus Christi in sacramento predicto dimensionaliter extenditur per sacramentum 15 illud sensibile.

Pro cuius manuduccione videtur mihi quod vis convertendi unam rem in aliam licet sit subtilis et bona, tamen multi ex dicto illo capiunt occasionem erroris, putantes hii quod panis est corpus Christi, hii quod 20 panis fiet et erit corpus Christi, hii quod panis convertetur in corpus Christi per desicionem panis secundum quamlibet eius partem, et sic de multis ficticiis ex quibus infideles despiciunt fidem nostram.

Videtur ergo satis christiano credere quod corpus Christi sit quadammodo spirituali sacramentali ad omnem punctum hostie consecrate et quod illi corpori sit post Deum honor principaliter tribuendus et tertio loco illi sacramento sensibili tamquam ymagini vei sepulchro corporis Christi. Sic enim adoramus crucem 30 Domini non credentes quod illa crux sit corpus Domini vel pars eius. Et istam sentenciam dicit sequencia istius festi, dum dicitur

*Quod non capis, quod non vides
Animosa firmat fides.*

Errors concerning it.

The body of Christ is at every point of it.

9. D: et deest; D in marg.:
Memoria { *passionis*
 resurreccio[n]is
ascensionis.

10. A: *despectis terrestribus* deest. 12. A in marg.: *Questio*; ib. H: *de fideli*. 13. A: *De sacramento altaris* in marg. sup. 14. A: *dimensionaliter*. 16. AH: *manuduccionem*; DG: *manducacione*. 19. A in marg.: 1: ib. ADG: *Christi* deest. 20. A in marg.: 2. 21. AGH: *Christi* deest; ib. G: *depositio[n]em*. 24. H: *satis esse*. 25. A in marg.: 1; ib. A in marg.: 2. 26. D: *quod deest*. 27. D in marg.: *Corporis Christi adoracio*. 31, 32. H: *huius festi*. 33. H: *Quod non capis, quod non sapis*.

25. Cf. Serm. Pars II, pag. 459; III, 470. De Eucharistia, tractatus maior, cap. I. Cf. Daniel, Thes. hymnol. II, 97 seq. Cf. Lechler I, 637.

We see Christ in it with the mental, not the bodily eye. Nec enim tangis nec vides sensu corporali corpus Christi in hoc sacramento, sed fideli sensu mentis, quia oportet vel per se vel per accidens visum esse corpore vel situaliter distensum vel positum terminando basem piramidis radialis; quod si multi christiani errant in isto, videtur cum prudencia salubri errorem fidei huius detegere et eodem modo de fractura, de divisione et aliis accidentibus que sensus dictat contingere hostie consecrate. Et hinc dicitur in eadem sequentia

Nulla rei fit scissura

10

Signi tantum fit fractura.

Non enim lacerat mus, nec tangit dens canis nec digerit stomachus corpus Christi, nec est vis nobis quid sit sacramentum, sed est satis nobis noscere quale sit et propter quid. Pocius enim laceret heresis quam doceretur veritas fidei per mendacium (ut docet Augustinus contra mendacium). Unde ad concipiendum quomodo corpus

Comparison with a mirror where the face is at every point according to the angle from which it is seen. Christi sit sacramentaliter, non dimensionaliter in hoc venerabili sacramento, videtur conferre sententia perspectivorum dicencium quod speculo mundo proportionaliter faciei obiecto est ad omnem punctum talem speculi plena similitudo faciei, licet unus videat in uno loco et alius in alio secundum diversitatem radii incidie et reflexi. Si ergo natura creata potest facere similitudinem suam vel verius se ipsam esse multiplicatam ad omnem punctum dati mediī vel speculi secundum esse intencionabile, facile est nature increate facere corpus sui suppositi esse sacramentaliter secundum totum ad omnem punctum sensibilis sacramenti.

Et sic corpus Christi est et sacramentum quia signum gracie insensibilis, et res sacramenti quia signatum hostie consecrate, que tantum est sacramentum, sicut gracia tantum est res sacramenti.

Three parts in the Sacrament.

Et sicut communiter dicitur, est dare tria in hoc venerabili sacramento, scilicet sacramentum tantum ut hostiam consecratam quam doctores dicunt sacramentum

1. H: <i>oculo corporati.</i>	3. A: <i>corporis.</i>	4. H: <i>vel deest.</i>
11. A: <i>factura.</i>	12. ADG: <i>canis deest.</i>	13. A: <i>dirigit.</i>
11. A: <i>deest;</i> ib, ADG: <i>noscere deest;</i> ib, A: <i>qualis.</i>	14. A: <i>est</i>	14. 15. H: <i>et propter</i>
11. A: <i>deest;</i> ib, ADG: <i>noscere deest;</i> ib, A: <i>qualis.</i>	14. 15. H: <i>et propter</i>	15. H: <i>quid deest.</i>
16. G: <i>veritas Dei.</i>	19. A: <i>conferri;</i> DG: <i>confiro;</i>	16. G: <i>veritas Dei.</i>
ib, G: <i>sententia deest.</i>	20. DG: <i>dicendum.</i>	19. A: <i>conferri;</i> DG: <i>confiro;</i>
ib, G: <i>sententia deest.</i>	21. BG: <i>subiecto;</i> ib, A: <i>tales deest.</i>	20. DG: <i>dicendum.</i>
23. DG: <i>alio loco.</i>	24. DG: <i>igitur.</i>	21. BG: <i>subiecto;</i> ib, A: <i>tales deest.</i>
23. DG: <i>alio loco.</i>	24. DG: <i>igitur.</i>	24. DG: <i>igitur.</i>
31. G: <i>invisibilis;</i> ib, D: <i>quia figurativa;</i>	27. G: <i>inesse;</i>	27. G: <i>inesse;</i>
G: <i>signancia.</i>	33. H: <i>gracia deest.</i>	33. H: <i>gracia deest.</i>
33. H: <i>gracia deest.</i>	35. A in marg.: I.	35. A in marg.: I.

15. S. Augustini, Contra Mendacium ad Consentium Opp. tom. VI, pag. 463. 34. Cf. Trialogum, pag. 248.

et non rem, secundum in hoc sacramento est corpus dominicum, quod simul est sacramentum et res sacramenti, et tertium in hoc sacramento est gracia quam Deus dat rite capienti hoc venerabile sacramentum, et illud est res sacramenti et non sacramentum; et sic est necessarium cognoscere sacramentum et non rem ut hostiam consecratam, sacramentum et rem ut corpus dominicum, et rem et non sacramentum ut graciam. De primo sacramento dicit sequentia:

10

*Fracto demum sacramento
Ne vacilles, sed memento
Tantum esse sub fragmanto
Quantum toto tegitur.*

Ecce quod corpus Christi tegitur sub qualibet particula primi sensibilis sacramenti. Corpus ergo Christi non maculatur feditate corporali nec spirituali, sicut nec solis radius sed quicunque indigne ipsum sumpserit occasione presumptionis et irreverencie maculatur. Sic enim febricitans ex assumptione vini vel alterius saluberrimi nutrimenti deterioratur, sic et recipiens bonum domini in domum suam ad despectum domini fit ex receptione deterior. Despectus autem esset magnus in summum dominum defendere auctorem peccati diabolum in thalamo tanti domini sibi contrarii inhibiti hospitali. Licet igitur res sit bona et tamen habitudo unius ad aliam est mala, ut collum iusti et gladius acutus sunt ambo bona et tamen decapitatio est mala, sic natura sumentis eukaristiam et natura humanitatis Christi sunt ambo bone sed indigna sumpicio est sumenti mala, ut dicit Apostolus I. Cor. XI°, 29: *Qui manducat et bibit indigne iudicium sibi manducat et bibit, non diuidicans corpus Domini.*

Quarta solis proprietas est quod emittendo radios per foramen eciam angulare dilatat hos radios et faciens eos declinare ab angularitate et tendere ad rotunditatem, sicut patet ad oculum.

1. The sacrament (the host).
2. The sacrament and 'res' (the body of Christ).
3. 'Res' the grace given.

If Christ's body harms the taker, it is because of his unworthiness and consequent presumption.

1. A in marg.: 2. 3. A in marg.: 3. 4. DGH: *dat deest*; ib. G: *rite sumenti*. 5. DGH: *sacramentum infundit in idem*; et illud deest. 8. A: *rem sed non*. 6. DGH: *dicitur in*. 14. H: *quod deest*. 17. G: *ipsum deest*. 20. DG: *et deest*. 21. H: *domini deest*; ib. H: *sit*. 22. H: *autem est*. 23. H: *recipere auctorem*. 25. H: *ergo*; ib. A: *et deest*. 25-27. H: *habitudo — tamen deest*. 27. DG: *bonum*. 29. H: *quia indigna*. 29. H: *assumption*. 33. A in marg.: D: D in marg.: 4. 34. D: *et angulare*: ib. D: *dilat*. 35. DGH: *tendunt*; ib. D: *rotunditatem*.

Whatever shaped hole it comes through, light tends to roundness.

We should increase in virtue; as light spreads.

Ex qua proprietate docemur servare viaticum. Oportet enim quod radius *caritatis nostre magis ac magis habundet*, ut precipit Apostolus, et per consequens non debemus redire ad vomitum, ut canis, statim post Pasca. Oportet enim peregrinantes a Domino continue movere versus eum immobilem, et per consequens oportet eos esse sibi continue propiores, et cum distancia localis sit impertinens, oportet eos esse continue propiores in moribus, et cum ipse sit infinitum et innarrabiliter virtuosus, oportet nos progreedi proficiendo in virtutibus, sicut solis radius ampliatur.

We should avoid corners in which falsehoods lie.

Oportet eciam nos declinare angulos peccatorum in quibus latent falsitates, cum veritas non requirit angulos. Et doceamur a natura corporea quomodo sordes colliguntur in angulis, ut patet de oculis et angulis domorum in quibus aranee ordinantes telas venantur bestiales; sic diabolus plenus veneno et multiples ad nocendum capit affectiones simplicium per mille meandros in affectione temporalium. Caveamus ergo de angulis terrestrium.

The round holds most and is infinite, and is thus an emblem of heavenly things.

Figura autem rotunda est infinita et capacissima secundum mathematicos, ideo convenit celo et signat affectionem quam christianus debet habere circa celestia, ut docet Apostolus in epistola hodierna. Ipsa enim sunt infinita ut circulus, terrestria autem finita per ea. Ipsa eciam sunt capacissima, ut patet de beatitudine, et infernus strictissimus; et hinc contingit quod linee in circulo sese secantes versus centrum multiplicius concurrentes quam versus circumferenciam causant angulum. Sic indubie dum homo afficitur terrestribus instabiliter evagatur, mutans cogitationes ad angulos declinantes a rectitudine. Unde quia naturalis locus anime foret celum, quando anime hominum afficiuntur terrestribus collise ad invicem causant perturbationem propter loci strictitudinem. Econtra autem est de sanctis *quorum conversatio est in celis.*

War may be lawful, but it is spiritually dangerous.

Non nego tamen quin licet pugnare contra infideles sed summe cavendum est in bellis de spirituali periculo. Oportet enim ad pugne iusticiam quod invadens habeat

8. DG: *continue*. 7, 8. Codd: *propiores*. 9. DGH: *et deest before cum*; ib. DGH: *innvariabilitate*. 11, 12. II: *colligunt*. 16. ADG: *ordinentes*; ib. A: *bestiales deest*. 17. DG: *et deest*; II: *multiplices*. 19. A: *Caveamus twice*; 22. A: *qua*. 24. II: *tudem infinita*. 29. DG: *multipliciter*; ib. II: *cum homo*. 31. DGH: *vagatur*. 31. II: *qua deest*. 31. 32. II: *foret anime deest*. 36. II: *qui deest*. 38. D in marg.: *Pugnare licet*.

2. Phil. I. 19. 22, 23. Cf. Col. III. 2. 34. Phil. III. 20.

iusticiam ad illud quod vendicatur, quod invasus deficiat
 a iusticia ad idem, et tertio quod invadens observet
 modum et ordinem expugnandi, ut puta quod sit non
 clericus sed secularis cui licet pugnare; quarto quod
 5 offerat pacem petendo sua sine bello si posset, et quinto
 quod parte iniuste detinente pertinaciter hoc negante
 procedat ad bellum principaliter ob honorem Dei et
 utilitatem ecclesie, immo plus amando et affectando
 iusticiam persone invase quam lucrum temporalium vel
 10 honorem seculi pro quibus licet secundarie expugnare;
 que si essent plene servata, credo quod pauci vel nulli
 christiani debellarent christianos sed solum in causa
 Dei pro utilitate ecclesie. Si ergo colligamus in nobis
 caritatem et diffundamus undique iuxta primam solis
 15 proprietatem, et si secundo servamus in nobis iusticiam
 quoad Deum et proximum iuxta secundam solis propri-
 etate et si tercio sentimus orthodoxe de fide eukaristie,
 ministrando pie Dei gratitudinem iuxta terciam solis
 proprietatem, et si quarto habundamus dilatando habun-
 20 dancius radios caritatis et bonorum operum iuxta
 quartam solis proprietatem, tunc habemus cibum viaticum
 sufficientem ad nos sustinendum peregrinantes in deserto
 huius seculi quoisque veniamus ad montem Dei Oreb
 que est celestis Jerusalem quo nos perducat via, veritas
 25 et vita. Amen.

SERMO XLIII.

Pax vobis Joh. XX°, 21.

Die Parasceues dictum est de Christi tribulacione et Christ's conflict
 die Pasche de eius consolacione, scilicet quomodo veritas
 30 et falsitas sunt contrarie et inter se repugnantes sine
 pace reciproca; Christus ergo summa veritas et eum
 false et atrocissime crucifigentes erant repugnantes, et
 ad tempus veritas in carne assumpta mortua est agens
 pro nobis bella fortissima, sed finaliter vicit resurgendo
 35 a morte corporis ad vitam glorie et pacis perpetue ad
 hunc finem ut suos eriperet de potestate diaboli et a

1. D: *vendicat*; ib. G: *invasus*. 4. ADG: *secondo quarto*.
 5. DGH: *fossil*; ib. Codd.: *tercio*. 7. DG: *ad honorem*. 8. DG:
primo plus. 11. DGH: *puto*. 13. DG: *igitur*. 15. DGH: *servamus*.
 18. Codd.: *mirando*. 20. A: *in bonorum*. 22. D: *sustinendo*; ib. A: *nos*
peregrinantes. 21. H: *quod nobis concedit*. 26. D in marg.: *Dominica*
(sic); H: *Sermo 21*. 31. DG: *igitur*; ib. D: *et cum*; corredit: *enī false*.

27. Gospel for first Sunday after Easter.

laqueo peccati ad libertatem gracie, ut eum sequentes
in moribus mortificantes carnem suam resurgent finaliter
a morte culpe ad vitam gracie et finaliter per-
veniant post miliciam huius vie ad pacem eterne glorie.

The places of
man's
habitation:
heaven, earth
and hell.
Earth the place
of our warfare.

Its variety made
to try us.

A like variety
in the Church
seasons.

Ideo iam tertio dicendum est de virtutum et status confirmacione. Unde secundum beatum Chrysostomum tria sunt loca pro habitacione hominum deputata, scilicet celum, locus mediterraneus | et infernus. Terra est locus in quo oportet pugnare cum mundo, cum diabolo et cum carne. Ideo Job VII°, 1 dicitur: *Milicia est vita hominis super terram*. Illi autem qui laudabiliter agonizant et superant sunt assumti ex graciosa sigillacione Christi in celum, et illi qui recorditer superantur mancipantur perpetuo carceri in infernum. Et hinc Deus ordinavit locum mediterraneum per vices participare

condicionibus utriusque, cum nunc sit nobis nox, nunc dies lete aure et placite, nunc autem dies aure tristis et horride; nunc est tempus pestilencie et morbidum, nunc autem tempus sanitati conveniens, ut per talem alternacionem consideremus condiciones locorum extre- malium unum viriliter fugiendo et alterum amplectendo.

Et iuxta istam consideracionem mutat ecclesia tempus quadragesimale penalitatis in tempus paschale iocunditatis, cum iejunium longum et penale servicium cum aliis observanciis penalibus mutantur in cibacionem iocundam sed honestam, in oracionem brevem alleluyaticam et celestem. Et tota ecclesie observacio mutata est a penali et lugubri in placidam et celestem, quod si sinistre laxatur frenum pudicie et christianus in priores insolencias fuerit dissolutus, gravata est superans cautela diaboli, et ubi foret conversacio celestis, succedit palliata vita et infernalnis Deo abhominabilis. Videtur enim quibusdam quod difficilius est servare virtutem et perfectionem anime quam ipsas adquirere, quia Deus gratis dat virtutes, sed diabolus nititur ipsas temptationibus expugnare; sic enim ex invidia fecit cum Christo (Matthei IV°) et cum aliis membris suis.

The most
precious gift of
God is peace.

Melius autem signaculum virtutum nec donum Dei preciosius confirmans perfectionem in homine habere non

1—3. H: *ut cum — gracie deest.* 5. A: *iam de.* 9. DG: *et deest.*
10. A: *rel cum; ib. G: corpore.* 11. D: *Illí autem: G⁴: igitur.* 14. A: *caceri.* 15. A: *ordinavit;* DG: *ordinat;* ib. A: *pro vice.* 16. DG: *utriusque.* 17. A: *tristes.* 18, 19. A: *mo^{dum} et nunc.* 19. A: *et per-*
20. D: *locorum deest.* 23. A: *tempus deest.* 26. D: *oracione;*
ib. D: *alleluiaiticam.* 31. A: *ipsas deest.* 38, 39. A: *nec donum —*
homine deest.

Fol.
329^a

possimus quam pacem Dei que exsuperat omnem sensum.
Et ideo angelus in nativitate Christi preconizavit *pacem*
hominibus bone voluntatis, et Christus post resurreccio-
nem imposuit apostolis tamquam donum insigne dicens:
5 *Pax vobis.*

Est autem triplex pax, scilicet hominis ad Deum, Three kinds of
hominis ad se ipsum et hominis ad proximum. Prima 1. of man with
pax est tante virtutis quod sine illa non valet pax alia.
Sed ipsa habita omnis pax alia consequitur. Nichil autem 2. of man with
10 dissolvit pacem cum Deo nisi peccatum, quia solum himself;
ipsum dividit inter Deum ethominem, pro quo Isaie LIX°, 2
dicitur: *Iniquitates vestre divisorunt inter vos et Deum*
restrum. Ideo peccati inmundicia licet pretermittatur 3. of man with
infideliter, est maxime tamen annotanda. Unde defectus his neighbour.
15 artis amandi bona pociora confundit ecclesiam. Debemus Peace with God
enim infinitum plus amare virtutes quam temporales leads to all
possessiones, honores vel voluptuosa, sicut debemus in- other peace.
sinitum plus odire peccata quam penas aliquas corpor-
ales; et hec maxima summe stabiliret pacem hominum.
20 quia servando hanc regulam constituitur homo amicus
Dei; sed si *Deus nobiscum quis contra nos?* Nam talibus
25 timentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Ideo
licet inimicus persecutetur tales, tribulando eum in
corpo, in possessione et bonis temporalibus, tamen
prodest eciam inimicus augendo meritum, et secundum
istam rationem dictus est amicus, ut patet de Scarioth
quem Christus vocat *amicum* Joh. XVIII°. Ille enim qui
facit bonum alteri dicitur de tanto esse eius amicus,
quia aliter Deus purgans apostolos in camino tribu-
30 lacionis non foret eis amicus, quod est contra Psalmum
CXXXVIII^o, 17: *Nimis honorati sunt amici tui*
Deus. Honorem autem istum consequentem ad virtutes
et illud principium fidei quod sufficit ad regulandum
totam militantem ecclesiam vix unus credit; sed Deus
35 huius seculi ad tantum excavat oculos viacium cum

4. A: *apostolis* twice. 9. A in marg.: *Triplex pax. Nota.*
7. 8. A: *qua pax;* ib. D in marg.; *in pax.* 9. D: *Nichil enim.*
ii. DG: *pro quo deest.* 13. DGH: *restrum deest;* ib. A: *mundicia.*
11. G: *maxima.* 23. A: *persecutetur.* 24, 25. DGH: *cum prodest.*
26. D: *illam;* ib. DGH: *per Scarioth.* 27. A: *ideo XVIII. Recte:*
Matthei XXVI, 50. 32. A: *consequentem deest.*

2. Lucae II, 14. 5. Cf. Sermonem mag. Joh. Hus *De Pace*, quem intendebat praedicare in concilio Constantiensi. Opp. tom. I, fol. LII^b. 22. Rom. VIII, 28.

pulvere temporalium quod reputant nimis infideliter illa bonum potissimum.

Servet ergo homo hunc ordinem amandi et habebit Deum amicum et per consequens pacem cum quolibet servo suo. Deus enim ex immensa et gracia preven-⁵ cione cuiuslibet creature quam oportet sibi servire non permittit aliquid deteriorare amicum suam, sed facit cum omni accione proventum, convertendo illud ad bonum; pax igitur cum Deo est maxime amplectenda; hoc enim est unum pernecessarium. ¹⁰

A man is at peace with himself when the body is in due subjection to the soul.

Quoad secundam pacem que est hominis ad se ipsum, cum homo sit duarum naturarum utraque, patet quod consistit in debita subieccione corporis ad animam. Corpus enim cum debet servire anime et post lapsum sit petulans, patet quod necesse est ipsum domari, ut ¹⁵ mitigetur rebellio non solum quoad peccata carnis sed quoad superbiam, | quoad iram et quoad cogitationes,³²⁹^b affecciones vel desidias quibus anima perturbatur. Quando enim hec vicia subrepunt, necesse habemus domare carnem cum parcimonia, ut luat quod inobedienter ²⁰ fecerat et caveat ne in talem temeritatem iterum prorumpat. Pauci autem sunt qui excedunt limites pascendi corpora nimis parce, ut sufficienter serviant Deo et anime, quia in punicione corporis peccantis stante discrecione non est compossibile mentem excedere, cum Deus pro ²⁵ quolibet peccato incomparabiliter gravius punit corpus. Habita ergo plena concordia corporis ad animam consequens est quod obmutescat cogitacio, locucio et operacio, quibus offenderetur Deus vel proximus. Et qui excedit hanc regulam est gulosus. ³⁰

Peace with our neighbour consists in brotherly love which implies faith and hope.

Unde quoad tertiam pacem, scilicet hominis ad proximum, patet quod consistit in dileccione fraterna et per consequens presupponit fidem et spem. Debemus autem ex fide credere quod ex vi communionis sanctorum quilibet bonus christianus prodest cuilibet, et omnis maculosus nocet vel obest quantumcunque distanti cuiilibet christiano; et in isto articulo fidei deficiunt omnia genera hominum, mediocres, simplices et maiores. Debemus enim credere quod caterva clericorum dicens subditos

5. H: amico suo. 9. H: ergo. 10. DG: unum per deest; ib. H: necessarium. 11. D in marg.: 2^a pax. 19. DG: hec deest. 23. corpora; G: deest; A: cor. 25. mentem. Rectius: mensuram. 27. DG: igitur. 29. DG: offenditur. 31. D in marg.: 3^a pax. 33. DG: supponit.

11. Joh. Hus I. c. fol. 411^b. 31. Cf. Joh. Hus I. c.

in viam Domini pacificaret subiectos et per consequens populum tam Deo quam eciam sibi ipsis, et deficiente ista fide seculares domini fovent discolors propter questum. Et hoc prenesticando assero quod quamdiu duraverit ⁵ ista contagiosa macula inter clerum et dominos, contnuabuntur bella et dissensio inter regna. Oportet enim quod fiat pax hominis ad Deum et hominis ad se ipsum, antequam facta fuerit pax hominis ad proximum. Ista autem pax debet fieri per prelatos; quod si principes ¹⁰ consenciant suo facinori, necesse est quod magna pars populi maculetur et per consequens ut omnia regna, ymimo ut totus orbis terrarum rebellet in tales et hec causa pestilencie et bellorum.

Constat autem sextuplici consensu quomodo maior ¹⁵ pars gregis dominici inficitur in hoc peccato. Dicitur enim metrice

*Consentit operans, defendens, consilium dans,
Ac auctorizans, non iurans nec reprehendens.*

Quis ergo est ille qui non consentit aliquo istorum ²⁰ sex generum consensus prepositis ecclesiasticis indiscretis?

Ideo necesse est quod solvantur paces inter regna initie et populus altrinsecus puniatur.

O si in qualibet ecclesia parochiali preponeretur unus sacerdos mundus et discretus docens fidem Christi ²⁵ subiectis tam opere quam sermone, quam gloriosum et pacificum foret regnum, eciam si non haberet alios prelatos ecclesiasticos conversantes. Non enim est episcopale officium congregare sibi divicias sive pecunias videre sub pena americiamenti quod ecclesie, cimiteria ³⁰ et rectorum edificia sint parata, quia hoc melius sciret laicus senescallus, nec ex defectu populi multati ad votum pingue facere bursam suam; necesse est igitur ³⁵ sibi deficiente sacerdote qui mediaret ad pacificandum populum Domino sed ad irritandum Deum sicut faciunt mali prepositi quod sint bella, contenciones et detrimenta ecclesie.

Reform of the clergy needed to produce it.

Advantage that would come of having a good priest in each parish.

3. AGH: *discipulos*. 4. ADG: *diu deest*. 5. A: *dominos et*
7. A: *ad Deum et hominis deest*. 9. H: *quod si*. 10. H: *consenciant*.
12. A: *ut cetus terrarum*. 14. DGH: *audem vocato simplici*. 15. A: *in*
deest. 17. D in marg.: *Versus de consensu*. 19. DG: *igitur*; ib. A:
alico. 20. D: *sex deest*. 21. DG: *dissolvantur*; ib. DG: *rite*
28. DGH: *divicias sive deest*. 29. A: *sola pena*. 30. H: *et deest*.
32. A: *militati*; DG: *militanti*. 33. A: *igitur deest*; ib. DGH: *sibi deest*.

Experciscite itaque et servate pacem ad invicem, faciendo Deo cultum debitum et servando proximo amorem fidem et mutuum servicium iuxta illud Apostoli Rom. XIII°, 8: *Nemini quicquam debeatis nisi ut invicem diligatis*; qui enim negligenter detinet debitum proximo, 5 facit tam Deo quam proximo manifestam iniuriam.

SERMO XLIV.

These words a
greeting and
a bequeathal.

Pax vobis. Johannis XX°, 21.

Duobus modis solet Christus dicere verba thematis, scilicet per viam salutacionis et per viam legacionis; 10 constat ex evangelio Luce XXIV° et Johannes XX° quomodo Christus salutavit post resurrectionem suos discipulos verbis pacificis, sicut faciunt apostoli in suis epistolis. Et Joh. XIV°, 27 patet quomodo Christus die cene legavit filiis suis carissimis in sua finali licencia 15 pacem tamquam iocale maximum.

God's peace
and the world's
peace.

Est autem duplex pax, scilicet pax Dei et pax mundi. Pax Dei exsuperat omnem sensum; que hic habetur arraliter et in patria complete finaliter. Tantam autem vim habet pax quod omnes homines naturaliter ipsam 20 appetunt, cum gratia istius sunt omnia bella que forent frustra, nisi ille finis sequeretur. Ad tantum est pax necessaria quod eciam latrones appetunt inter se pacem Fol. cum aliter dissol | veretur eorum consorciū et sic 320° 25 contendunt homines ad habendum sua pacifice; sic 25° humanum corpus, sic omne mixtum et activum alteri contrarium salvatur in quadam pace, concordia vel conveniencia, quam Empedocles vocat amiciciam que est causa generacionis, sicut lis est causa corrupcionis.

Contrast
between the
two.

Differunt autem pax Dei et pax mundi in hoc quod 30 pax Dei semper est in Dei benevolencia auctorizata, in bono virtutis fundata et amicicia angelorum ornata. Ad quam consequitur mundi dominium et securitas a cunctis hostibus. Pax vero mundi fundatur in applausu humano communiter sophistico inter paucos subdolos 35

God's peace
gives dominion
and safety.

2. H: *Deum*; ib. D: *conserrando*. 4. H: *sed ut*. 6. D: *iniuriam etc.* 8. H: *Sermo 22.* 9. H: *dicere deest.* 11. A: *Luce XIV.* 12. H: *suos deest.* 15. H: *et carissimus*; ib. *licencia* (sic et Hus l. c.); A: *lita.* 17. D in marg.: *Pax duplex.* 18. H: *qui.* 21. D: *filius.* 22. H: *iste;* ib. D: *tantum eciam.* 28. AH: *Empedocles.* 30. D in marg.: *Pax Dei.* 31. H: *Dei deest post in.* 34. D in marg.: *Pax mundi.*

8. Gospel for 1st Sunday after Easter. 17. Cf. Joh. Hus 1. c. fol. LIII^a seqq.

et fragiles ligamento carnali vel seculari confederatos. Ideo ad illam pacem non formaliter sequitur verum dominium nec securitas ab hostibus sed pocius fraus atque illusio. Ideo Joh. XIV°, 27 signanter dicit Christus: *5 Pacem relinquo vobis, pacem do vobis, non quomodo mundus dat ego do vobis.* Christus enim quandocunque dat pacem, primo omnium dat se ipsum et per consequens omnia bona mundi. Ex quibus sequitur securitas, cum omnia creata serviant sic pacificata. Habens ergo *10 pacem tam fortē confidenter habet securitatem;* ideo adiungit Christus, *non turbetur cor restrum neque formidet.* Debemus quidem ex fide credere, quod si sumus de Dei familia vestiti tunica caritatis, quicquid tunc demon vel mundus intulerit, cooperatur nobis in bonum, *15 cum fides scripture dicit Rom. VIII°, 28: Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Quis ergo timeret videndo hostem invalidum se ipsum proprio iaculo prosterrentem et vulnerantem nec non *20 et ipsum quem insultat erigentem ac arma decorata stabilientem;* sic est de omni christiano persecuto a mundo. Et in ista firmitate fidei certarunt omnes martyres, ut sepe dictum est. Unde bulliente maiori persecucione corporis innitendo hiis armis fidei et caritative pacientie, pululant christiano maior securitas *25 et vita iocundior.*

Ex quibus correlarie colligitur quod nimis ceca foret mundana stulticia relinquere caput ecclesie qui est dominus universitatis, postponendo pacem suam et pre eligendo pacem seculi. Amara quidem stulticia et in grata foret Deum derelinquere. *Maledictus enim qui sic confidit in homine.* Est autem accessus ad primum dominum semper liberior, adquisicio pacis sue facilior et retencio pacis infinitum eligibilior et omnino securior. Nam quilibet christianus potest in omni hora loqui *30 cum Domino tamquam patre, fratre et coherede.* Et hoc confortat pios ad orandum eum assidue. Empcio autem dicte pacis stat in bona voluntate christiani, ut in per se causa. Voluntas autem illa est facillima

The world's
peace is
illusory.

Folly of
exchanging
God's peace
for the world's

2. D: *istam;* ib. H: *aliquid verum.* 6. A: *quantumcunque.*
 7. H: *pacem suam.* 8. H: *sequitur deest.* 15. H: *ut fides.*
 17. D: *igitur.* 18. A: *prosternitatem;* ib. *nec non;* A: *necessario.*
 31. G: *in deest.* 33. DGH: *et deest.* 35. H: *patre deest.* 36. D: *ad diligendum.* 38. G: *ipse causa;* ib. H: *revera est.*

volenti. Et securitas ex hoc patet quod pax illa solum dependet a Deo inviolabili et pacienti bona voluntate. Nam *hominibus bone voluntatis pax* illa inseparabiliter adiacet (ut dicit angelus Luce II°, 14). Ideo nunquam amittitur ab homine nisi velit. Alia autem pax perditur ab invito.

God's peace
sufficient;
man's
insufficient,
unstable,
restless.

Nec oportet declarare infinitatem excessus pacis Dei super pacem seculi, quia prior est per se bona et sufficientis; infinite autem paces seculi non equivalerent minime paci Dei, cum quelibet earum sit insufficientis, ¹⁰ instabilis et inquieta; insufficientis quia non valet nisi in virtute pacis Dei, instabilis, quia dependet a flexibilitate multarum voluntatum peccancium, a diabolo et a mundo; et tamen quilibet appetit veram pacem, quantumunque forte fuerit vinculum pacis seculi, honor ¹⁵ temporalia et cetera mundalia, adhuc inquiete appetimus vincula pociora. Et hec racio quare paces inita inter homines et regna, quia non fundantur in pace Dei et virtutibus sunt disrupte; fundamentum enim earum est cumulus temporalium, instabile et inquietum. Regula ²⁰ igitur Dei et scripture in fundacione vere pacis est infallibilis, cum docet totum mundum relinquere pro hac pace.

To night for
wealth as for
fools as for
boys to night
for cherries.

Unde simile videtur pugnare pro dominio vel questu temporalium et pueros vulnerare se letaliter pro collezione ventilatorum lapidum ceresorum; nam ventus fortune instabiliter agitat dominia temporalium, nunc uni genti nunc alteri, et tota illorum occupatio est momentanea ut nundine ceresorum qui frigescere faciunt caritatem sunt magis sumptuosa quam preciosa et faciunt ortos ac arbores a pueris dissipari. Unde omnes has tres condiciones ceresorum habent temporalia avarorum; ex | avaricia nempe in fine seculi invalescente *refrigescet* ^{Fol.} *caritas multorum*, ut Christus dicit Matthei XXIV°, 12. ^{320^o} Et sicut ad rectificacionem frigoris ceresorum requiritur vinum valencius quod per se plus valeret, sic ad perfectum usum temporalium requiritur subtilis et fervida discrecio distribuendi temporalia pro Deo, et ille amor

Cherries are
cold and wealth
makes charity
cold.

^{2.} DH: *immobili*; ib. DG: *et pacificati*; H: *et impacifici*. ^{4.} Cod.: *Luce I*; sic et Hus l. c. ^{9.} A: *equivalerent*. ^{11.} H: *et deest*; ib. A: *insufficientis deest*. ^{12.} A: *quit deest*. ^{14.} A: *et deest*. ^{15.} 16. ADH: *honor temperancia*. ^{16.} H: *et tamen mundalia*. ^{17.} D: *paces s.* ^{16.} A: *disrupte*. ^{21.} H: *ergo*; ib. H: *est deest*. ^{25.} D: *et primis*. ^{26.} 27. D: *ventus fortis*. ^{28.} DG: *vel alteri*. ^{31.} a *pueris*; D: *f'nis*. ^{31.} G: *dissipati*. ^{34.} H: *Matth. XIV.* ^{36.} *vinum*; DG: *unum*; ^{36.} AH: *et per quod*. ^{36.} 37. DG: *perfectum usus*. ^{38.} DG: *iste*.

ebetur per immixtionem cum temporalibus, ex eorumque occupacione turbantur possessores a latronibus et omni genere peccatorum; ymmo sicut eorum occupatio est momentanea, sic eorum rubor pretendens pulchritudinem colore est deceptoria. Nunquam ergo citra spiritualia est pax vera; et hec racio quare confederatio pacis secularis est instabilis. Oportet enim precones scripture undique evellere via et plantare virtutes, que sunt necessaria vincula vere pacis, et ve theologis ex ista desidia. Quelibet enim persona de populo facit ad veram pacem et quodlibet membrum diaboli perturbat eam. Ideo oportet rectores rei publice ad ista diligenter attendere.

Igitur vos qui in die Pasche habuistis virtutem rei sacramenti eukaristie, pacem cum Deo et homine, cum tenemini continue crescere in virtute, pacem illam inquirite et non solum perfecte sequimini sed violente sequimini vestris iniuriatis cum bonis fortune, cum bonis nature et bonis fame satisfaciendo iniurias vobis illatas, humiliter paciendo et omnino a prevaricacione decalogi abstinendo. Non enim fuit ille vere contritus ad Pascha, qui iniuriatus est proximo in bono nature, fame vel fortune et tamen iam post Pascha suppetente facultate defert culpabiliter emendas. Nam satisfaccio talis foret vinculum pacis vere inite. Ideo deferens apponere hoc vinculum plus appreciatur possessionem temporalium quam habicionem pacis Dei, quod repugnat caritati que non est ambiciosa.

Quantum ad pacientiam illate iniurie patet ex sermone Pasche quod debemus sic pati, cum stultus foret mercator qui faciliter posset adquirere centuplum et cum difficultate anxia perdendo unum bonum adquirit precise fantasma sub centuplum. Nec ista dixerim negando quin licet homini bona sua modeste repetere et iniuste venditata defendere, sed securus foret vivere expropriatarie sine tali tumultu seculi, cum nunquam aut raro pensatur in temporalibus quin utraque pars aut altera peccat graviter vel plus ponderando temporalia quam spiritualia pocius persequendo zelo vindicte quam zelo correccionis fraterne, et seminatis undique verbis super-

cherries bring
pilferers into
the garden, as
riches bring
thieves.

Both are
fleeting.

Those who have
communicated
must hasten to
repair wrongs
they have
committed.

Need of
patience under
injury.

1. DG: *quia ex eorum.* 5. DG: *igitur.* 9. DG: *vere theologie.*
11. A: *virtute.* 22. D: *in Pascha:* ib. A: *est deest;* ib. H: *proximo*
deest; ib. A: *bona.* 23. DG: *fortitudine.* 32. H: *pure.* 33. H: *ne-*
gando deest. 33, 34. D: *quoniam licet.* 36, 37. A: *raro causatur.*
37. *quin;* D: *quoniam.* 39. DG: *quam deest.* 40. D: *correpcionis.*

fluis falsis et irritatoriis datur occasio peccandi ex eleccione demeritoria status minus boni contempto Christi consilio. Ideo Christus docuit suos vivere pauperem vitam expropriatarie et Caribdim istam aufugere.

Obedience to
the command-
ments.

Quantum ad tertium quod est observancia mandatorum, 5 patet quod nedum prohibetur mechia et furtum, que sunt seminarium dissensionis et discordie contrarie vere pacis, sed iniusta concupiscencia est prohibita in duobus mandatis ultimis. Nam prohibito peccato prohibenda est eius viciosa origo. Actus autem extrinsecus non est 10 peccatum nisi propter peccatum in anima de concupiscentia inordinata. Ideo precipit Christus Matthei V^o, 27, 28: *Audistis quia dictum est antiquis, non mechaberis. Ego autem dico vobis qui riderit mulierem ad concupiscentium eam iam mechatus est eam in corde suo.* Si 15 ergo plenus consensus voluntatis in adulterium inducit mortale, multo magis concupiscentia superaddens signa sensibilia ut amplexus, oscula, nutus et in abdito tactus ac verba luxuriosa. Et ita videtur viros habere plurem rationem peccati gravioris quam adulteras, primo quia 20 naturaliter debent esse prudenciores quam femine, secundo quia contra formam temptationis primorum parentum viri communiter temptant feminas; videtur tamen sicut nec Adam nec Eva est omnino excusabilis a peccato, sic nec altera persona adulterans, sed contingit 25 indifferenter nunc virum nunc feminam peccare gravius. Nec moveat quod secundum Augustinum hec sunt duo mandata, quia concupiscentia quam textus Exodi XX°, 17 exprimit sub hiis verbis: *Non concupisces rem proximi tui* est concupiscentia oculorum, sed concupiscentia uxoris 30 *proximi* est concupiscentia carnis alterius rationis. Unde quia prima prevaricatio est generalior quam secunda, ideo eius oppositum est nonum mandatum et prohibicio voluptatis in personam tam dilectam est mandatum ultimum quod scrip | tura exprimit sub hiis verbis: *Non desiderabis uxorem eius, non serrum, non ancillam, non borem, non asinum, non omnia que illius sunt.* Communiora enim sunt priora natura sed secundum Apostolum Timothei VI°, 10: *Radix omnium malorum est cupiditas.*

2. A: *contempti.* 8. DG: *sed in ista.* 11. D: *factum in.*
16. DG: *sensus.* 18. DG: *abscondito.* 27. DG: *moret.* 28. H: *Exodi II.*
37. non; G: nec. 38. *priora;* H: *peiora.* 39. ADH: *est deest.*

Fol.
330^a

Ideo mandatum concupiscentie bonorum proximi precedit mandatum volendi mechari. Moveret autem ad abolitionem huius radicis peccati que est inordinata cupiditas omne malum procedens ex stipite. Nichil enim reddit hominem magis infamem quod seculum quam furtum et adulterium; ideo radix eorum diligencius est cavenda, avaricia autem facit hominem gravi corde divertere dorsaliter amorem a celestibus et gignit discordias desiderium adulterandi, maculat primum sacramentum loco, tempore et statu precellens alia, dirrumpti multipliciter legem nature et obligat ad penas multiplices; nam principium legis nature est quod homo faciat alteri quod sibi vult fieri; contra naturam est quod proles mendaciter heredetur, contra naturam est quod proles dehonoret parentes et quod ipsi cognoscant filias commixto sanguine confuse, et sic furtum ac mendacium confunderent policiam. Omnia autem ista contingunt ex mechia et preter hoc pugne in via et Ve perpetuum in iehenna. Unde propter fornicacionem cum uxore Urie dictum est David II. Reg. XII°, 10 quod *gladius in perpetuum non recederet de domo sua*. Vera itaque pax consistit in virtutibus ducentibus ad beatitudinem in qua omnis perturbacio est sedata. Vide infra sermonem proximum et nota pro ista sentencia dilatanda.

Christus passus est pro nobis, robis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius I. Petri II°, 21.

In ipsis verbis patet primo racio gratitudinis in Deo nostro, cum *Christus passus est pro nobis*, secundo patet causa finalis huius grate passionis, cum ex hinc *relinquit nobis exemplum*, et tertio patet doctrina compensacionis *ut sequamini vestigia eius*. Constat quod, sicut gratitudo est maxime laudabilis, sic ingratitudo est summe culpabilis, cum peccator in quantum huiusmodi sit ingratissimus. Gratitudo vero respicit gravitatem persone grate, quantitatem rei collate et voluntatem conferentis, quod cognoscitur ex quantitate pene tollerate. Que persona

3. A: *peccata*. 4. ADG: *exim* deest. 7. D: *autem* deest.
13. ADG: *sicut sibi*. 20. H: *H* deest. 21. H: *Utraque autem*.
24. DG: *declaranda*. 26. H: *Sermo 23us*. 27. H: *I* deest. 28. A in marg.: *I*; ib. ADG: *primo* deest. 29. A in marg.: *2*. 30. G: *et hinc*.
31. A in marg.: *3*.

25. Epistle for 2nd Sunday after Easter.

est Christo gravior? que res donabilis est Christo se ipsum conferente maior? que caritas est maior quam quod tantus dominus det vitam suam sufferendo penam acerbissimam pro hostibus reducens eos ad amiciciam? Maiores caritatem nemo habet quam iste pastor bonus.⁵ Ideo debemus ipsum summe diligere et gesta sua cum diligentia, reverencia et permanencia summa recolere, cum maxima ingratitudo sit non recolere benefacti; ideo est in ecclesia magis memoria dominice passionis ut continue in sacramento altaris, quia hoc est capere exemplum ad Dei honorem et nostrum commodum. Aliter enim frustraremus quantum in nobis est ingratissime finem propter quem Christus sic passus est, cum una causa sit exemplum quod dedit suis discipulis, ut *sicut ipse fecit et ipsi faciant*, ut dicit Joh. XIII, 15. 15 Unde Joh. XX°, 21 dicit Christus: *Sicut misit me pater et ego mitto vos*, id est, secundum beatum Gregorium: *Sicut misit me pater, Deus Deum, et ego mitto vos, homo homines.* *Pater Filium misit, qui hunc pro redempcio[n]e humani generis incarnari constituit, quem licet in mundum venire ad passionem voluit, cum eternaliter eum amarit.* Electos vero apostolos Dominus non ad mundi gaudia sed *sicut ipse missus est ad passionem in mundum misit*. Sicut ergo filius a patre amat[ur] et tamen ad passionem mittitur, ita discipuli amantur a Domino qui tamen ad passionem mittuntur in mundum. Itaque dicitur: *Sicut misit me pater et ego mitto vos, id est, ea caritate vos diligo, cum inter scandala persecutorum mitto qua me caritate pater diligit quem venire ad tolerandam passionem fecit.* Ex qua sententia primo sequitur quod stultum est credere ex analoga similitudine esse omnino similitudinem inter comparata, ut Johannis XVII°, 21 rogit Christus *ut membra sua unum sint, sicut ipse et pater sunt unum;* et tamen constat quod est quantalibet distanca unitatum. Ex quo secundo sequitur quod quicunque chri-

^{2.} ADG: *que — maior deest.* ^{10.} *continue;* DG: *cotidie.* ^{11.} D: *que dedit.* ^{15.} H: *ut dicit; unde deest.* ^{16.} H: *Unde Joh. deest.* ^{17.} H: *id est deest.* ^{17, 18.} DG: *id est — mitto vos deest.* ^{17.} A in marg.: *Gregorius.* ^{20.} Rectius: *quem videlicet;* ib. Rectius: *sed tamen amarit filium, quem ad passionem misit.* ^{23.} H: *misit deest;* ib. A: *et filius.* ^{26.} Codd.: *mundo.* Correxii. ^{27.} DG: *et ea caritate.* ^{28.} D: *que me.* ^{30.} A in marg.: *t.* ^{32.} DGH: *ut deest.* ^{33—35.} DG: *ipse et — sequitur deest.* ^{35.} A in marg.: *2.*

^{17.} S. Gregorii In Evangelia, lib. II, Hom. XXXVI. Opp. tom. I, pag. 1553,4.

stiani non secuntur Christum in moribus non sunt veraciter christiani eciam pape et alii pastores ecclesie; unde Fol. Johannis X^o, 11, 12 declarando se ipsum exemplar 330^b pastorum quos dicit | oportere animam ponere pro ovibus 5 subinfert de mercenario quem dicit non esse pastorem, eo quod non habet oves proprias, sed videns lupum venientem dimittit oves et fugit. Super quo dicit beatus Gregorius: Non pastor sed mercenarius vocatur qui non pro amore intimo oves dominicas sed ad temporales 10 mercedes pascit. Mercenarius quippe est qui locum quidem pastoris tenet, sed lucrum animarum non querit, terrenis commodis inhiat, honore prelacionis gaudet, temporalibus lucris pascitur, impensa sibi reverencia ab hominibus letatur, merces talis mercenarii hic colligitur, 15 non in futurum in hereditate gregis dominici. Quia ergo mercenarius est, stare in periculo non potest, dum in eo quod ovibus preest, non oves diligit sed lucrum querit. Dum enim honorem amplectitur, dum temporalibus commodis letatur, opponere se contra periculum trepidat, ne 20 hoc quod diligit amittat.

Ex sententia huius passionis post dictum pastoris summi cum facto prelatorum videtur quod multi vocantur nominetenus pastores qui tamen sunt perfidi mercenarii, quia omnes qui plus diligunt fastum vel questum 25 seculi quam salutem animarum ex sua meritoria edificatione, etsi non sunt pastores, non sunt pape, epis copi vel rectores, cum quodlibet istorum sit nomen officii. Sicut ergo mercenarius non exponit se periculo mortis propter blada, bestias vel alia bona mobilia 30 que custodit, quando credit exhinc perdere lucrum temporale pro quo conduitur, eo quod predicta non sunt bona sua propria, nec fructum ex eis expectat nisi annuale stipendium; sic est de avaris propositis. Illi ergo ingratissime frustrant finem passionis Christi (quanto 35 tum in ipsis est) et sunt indubie pessimi Antichristi.

De quo non hic sed alibi fiet sermo.

1, 2. A: non secuntur — christiani deest. 5. H: quoniam dicit.
6. A: non habent. 21. D: huius pastoris. 24. A in marg.: Nota;
D in marg.: Nota de mercenariis. 26. H: non sunt before pape deest
28. D in marg.: Nota de mercenariis. 34. DG: igitur; ib. D: frustrant.

8. S. Gregorii In Evang. Iib. I, Hom. XIV, I, c. pag. 148^b.
14. Ibid. Istae sunt etenim merces mercenarii ut pro eo ipso
quod in regimine laborat, hic quod querit inveniat et ab hereditate gregis in posterum alienus existat. 15. Ibid. loc. cit.
pag. 148^c.

Et sic omnis homo debet iugiter memorari Christi passionem, effectualiter imitari eam et devote venerari dominum redemptorem. In hiis enim consistit sequela vestigiorum Christi, ad quam tenetur quilibet qui vult manere in Christo, quod est de necessitate salutis; cum 5 Johannis XV°, dicit Christus, *sicut palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis.* Oportet enim Christi discipulum tollere crucem suam et sequi Christum (ut dicitur Luce XIV°, 27), quia oportet nos dolere de peccatis nostris, pro quibus 10 Christus sic est passus. Iterum oportet nos dolere de ingratitudinibus quibus omittimus pati aliquid pro Christo qui pro nobis tot pertulit. Et tertio debemus subire penas corporales pro Christo, ut ieunia et alias pacierias sed omnino cavere a triplici peccato. Nemo enim dives 15 vel pauper excusatur a sequela ista, et sic tenemur sequi Christum in observancia mandatorum, quia aliter non sumus fideles servi Dei iuxta illud Psalmi XVIII°, 12: *Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retribucio multa.*

Summary of
the command-
ments.

Et hinc exposui vobis tam seriose decalogum manda- 20 torum, et hodie ut melius memoremimi epilogo mandata utriusque tabule, hortans ad mandatorum observanciam propter tria, primo quia oportet nos oves Domini sequi pastorem summum in deserto seculi, si volumus salvari a latronibus. *Ipse enim est via, veritas et vita* Joh. XIV, 6, 25 et testatur Joh. X, 16 et in evangelio hodierno quomodo *ores sue per hoc discernuntur ab aliis, quod vocem eius audiunt,* sequendo pastorem. Cum ergo naturaliter volumus salvacionem que non habetur sine observancia mandatorum, debemus ipsis intendere. 30

Secundo debemus considerare quod mandata Domini quibus tantum obligamur sunt levia, non sibi sed nobis utilia, et de quanto diurnius observata de tanto sunt leviora, placenciora et validiora Ex quo convincitur quod sunt naturalia et motus eis oppositus violentus. 35

Tercio debemus considerare brevitatem presentis vite qua debemus ludere interludium larvati, et tota occupacio nostra circa temporalia est quasi nundine cereorum (ut patet in duabus sermonibus proximis). Si

6. H: *Joh. III.* 7. A in marg.: *Nota tria.* 8. A in marg.: *I.*
11. A in marg.: *2.* 13. A in marg.: *3.* 17. H: *dicit alter.*
19. D: *custodit;* ib. D: *in custo.* 23. A in marg.: *Nota tria;* ib. A in
marg.: *I.* 28. D: *figitur.* 31. A: *mandata cui.* 39. H: *ut patet in deest.*

25. Gospel for this Sunday is John X, 11—16.

ergo omnes fatemur quod Christum diligimus, debemus ipsum pie recolere, quia ubi amor ibi oculus, pro amore suo aliquid tolerare tamquam boni milites Jesu Christi, ut in die iudicii Christo querente quid pro ipso pertulimus, qui tot et tanta pro nobis passus est, dicere possumus ex sua gracia: *Hec et ista.*

Nec excusare possumus quod non hostes cum quibus pugnaremus, vicimus, quia preter mundum et carnem

We have no lack of enemies.

Fol. 330^c atque diabolum sunt multi emuli veritatis, inimici |

10 crucis Christi et amici trium hostium quibus resistere-

mus si Christum perfecte diligeremus. Sed mundi gloria

et lucrum seculi confundunt recordes et execant eos,

ne videant assistenciam angelorum ex precepto Domini

Angels stronger than our foes are ready to help us.

paratorum iuvare omnibus hostibus quantumcunque for-

15 ciorum. Nec videmus per fidem usque ad principium

mundi et diem iudicii, quia tunc vinceremus seculum

alliciens ad torporem, quia ut dicitur 1^a Joh. V^o, 4, 5:

Hec est victoria que vincit mundum, fides nostra; quis

20 *est qui vincit mundum nisi qui credit quoniam Jesus est*

filius Dei? Si enim hoc credimus cum doctrina sua,

tunc spernimus mundum sicut ipse, tunc credimus quod

amor hominis non stat in colleccione sed precisione

temporalium, cum pater disposuit hoc sibi, sicut et

ipse suis apostolis tamquam filiis carissimis. Unde hec

Our blindness in discerning spiritual things from temporal.

25 cecitas nesciendi discernere temporalia a spiritualibus

confundit seculum et facit nos quantum in nobis est

stultissime et ingratissime frustrare finem a Christo in-

tentum. Unde si servus egenus cognosceret dominum

suum ex summa misericordia ordinare viam ad rele-

30 vandum et large promovendum predictum servum, dum

tamen servus voluerit perficere viam gratam et facilem

quam dominus ordinavit, servus autem predictus gratis

declinans a via predicta ad viam contrariam, nonne

faceret domino suo magnum despectum, contempnendo

35 intentum suum, et sibi ipsi dampnum stultissimum? Ex

fide enim tenemur credere quod Christus Deus ordinavit

se et suos mundum despiceret, pati paupertatem, ob-

probria et penas corporis pro veritate; et pro ista

sequela promittit suis sequacibus mansiones in celo

1. D: *diligamus.* 4. *ipso;* DG: *Christo.* 6. DG: *Hec est illa.*

7. H: *excusari;* ib. ADG: *non sunt.* 8. ADG: *vicimus deest.*

14. DGH: *quantumlibet.* 17. D: *abiciens.* 18, 19. AH: *quis est fides:*

DGH: *quis est fratres.* 22. H: *non instat;* ib. D: *collacione.* 23. A: *cum*

patre; ib. A: *simul et.* 28. H: *si deest.* 29. H: *niam deest.*

36. DG: *enim;* ib. G: *tenentur.*

perpetuas. Vult enim suos habere sufficientiam temporaliū, quietum gaudium et gloriam. Sed primum oportet mensurari penes hunc finem quod promovet ad Dei serviciū, secundum mensuratur penes rectitudinem spei celestium gaudiorum et tertium penes hoc quod reccius servando Christi mandata cognoscit quod Deus de tanto plus ipsum diligit et honorat. Et hoc intendit Apostolus I^a Cor. I^o, 31 et II° Cor. X^o, 17, dum dicit: *Qui gloriatur, in Domino gloriatur; non enim qui se ipsum commendat iste probatus est sed quem Deus commendat.*

SERMO XLVI.

Homo quidam fecit cenam magnam. Luce XIV°, 16.

The feast is
that prepared
for us in
heaven.

Notata historia evangelii hodierni constat quod homo iste tam singulariter notatus est dominus Jesus Christus, 15 de quo Eccle. VII°, 29 *Virum unum ex mille reperi;* nam nullus christianus potest sibi parificari ratione gracie unionis. Cena vero est pastus novissimus post quem nullus, sed sumptus est post vesperam huius vite quo beati fruuntur in celis; qui dicitur magnus ratione 20 duracionis, ratione multiplicitatis convivarum et ratione preciositatis epularum. Cepit enim a principio mundi in confirmatione angelorum ad primum prandium positorum et durabit in eternum.

The number of
the guests.

Angels first
placed at the
feast.

Quantum ad multitudinem convivarum, patet si *decies 25 milies centena millia angelorum ex testimonio Danielis assistebant ei de natura angelica,* quantum adactus est numerus hodie ex patribus utriusque testamenti predestinatis ad hanc cenam, cum aliqui doctores estimant quod tot erunt homines salvati quot angeli, alii vero 30 quod tot homines salvabuntur ultra eos qui forent in statu innocencie quot angeli ceciderunt, quia aliter non foret celestis Jerusalem restituta. Quomodounque autem sit de hoc, angeli positi sunt soli ad primum prandium ab instanti sue confirmationis usque ad ascensionem

5. ADG: *tercio.* 8. DG: *I. Cor. I et deest;* ib. H: *II. Cor. XIX et X.* 11. H: *commendat. Amen.* In codd. D et G sequuntur loci aliquot prolixiores ex operibus SS. Augustini, Bernhardi, nec non Petri Comestoris, Rabani etc. a quodam (ut videtur) Hussita compilati, quos cum ad rem non pertinent hic omisimus. 15. D: *signanter;* ib. H: *vocatus.* 17. H: *frofiteri.* 20. DG: *beati deest.* 22. A: *cepit eum.* 25. G: *decies deest.* 31. DG: *eos deest.* 34. H: *positi deest.*

12. Gospel for 2ⁿ Sunday after Trinity. 25. Dan. VII, 10.

Christi in celum; ex post vero paulative penetraverant,
ut plene fuerant maturati.

Preciositas vero epularum patet ex hoc quod est Exquisiteness of
divinitas et humanitas Christi quibus beati sine fastidio
5 vel labore sine termino vel timore fruuntur. Vocat autem
homo iste multos, quia ad tantum illuminat hominem
omnem venientem in hunc mundum quod quilibet
naturaliter appetit beatitudinem. Et hora cene que est
terminus huius peregrinacionis et specialiter tempus
10 gracie que est novissima hora *misit servos suos* qui
omnes sunt unus servus *dicere invitatis* a domino nature
quod venirent, cum omnia sunt parata. Sed tria genera
hominum que sunt omnes filii hominum, distincti contra
filios Dei, excusarunt se, ambulantes post mundum, post
15 diabolum et post carnem. Post mundum vadunt qui
Fol. dicunt: *Villam | emi et necesse habeo videre illam*. Villa
330^a vero secundum Aristotelem principiatur ex viro et femina
tamquam ex materia et forma, a quibus procedit proles
tamquam eorum conneccio, et servi cum aliis bonis
20 fortune ut accidencia, et constituitur una familia tam-
quam unum perfectum suppositum speciei. Ex multis
familiis constituitur unus vicus et ex multis vicis con-
stituitur villa. Correspondenter sicut ex uno supposito
procedit *generacio*, *ex multis generacionibus procedit*
25 species materialiter dicta non formaliter vel prius
naturaliter; correspondenter mistice illi qui sunt mundo
dediti habent rationem et voluntatem tamquam marem
et feminam. Ex quibus procedunt quatuor affectiones
ut filii et vase cogitationes tamquam familia. Ex qui-
30 bus indies intentis nunc circa unum genus temporalium
et nunc circa aliud constituitur vicus, et ex multis tali-
bus annuatim per totam periodum hominis adunatis,
constituitur villa spiritualis vel pocius mundialis, quam
cum homo non habuissest pro statu originalis iusticie,
35 oportet quod fatue illam emat, quia dat pro ea the-
saurum sapientie et sciencie celestis. Talis autem ne-

The three
excuses.

i. The world.

8. q. DG: *est tempus huius*. 10. G: *hora deest*. 13. H: *hominum deest*; ib. H: *filiī deest*. 14. DG: *excusant*. 14, 15. A: *post diabolum — mundum deest*. 16, 17. D: *villa enim*. 20. DG: *fortune deest*. 21. *speciei*; A: *spera*. 22. DG: *familis*; ib. H: *unus deest*. 23. *Correspondenter*; H: *casualiter*. 24. A: *generacio — procedit deest*. 25. DG: *materialiter dicendo*; ib. A: *dico*; ib. A: *vel plus*. 31. DG: *nunc deest*. 34. G: *originati*.

10. Lucae XIV, 17. 16. ib. 18. 17. Cf. Aristotelis *De re-publica I, 2.*

cessitatus est exire viam Christi et videre temporalia sollicitudine anxia et per consequens non gustare quam suavis sit Dominus.

Our affections
ought to be set
on heavenly
things.

Contra illud peccatum instatur tripliciter: primo videtur quod sit maxime innaturale, nam principalissima pars hominis est anima que debet naturaliter amare sibi simile in natura, cuiusmodi est natura angelica et spiritualia celestia; sed cum terrestria sunt a celestibus maxime elongata, affectiones que sunt circa terrestria sunt nature anime contrarie. Manifestum est ergo quod contrariatur nature anime sic affici circa temporalia, et cum ipsa sit elementum predominans in homine, manifestum videtur quod affecio hominis debet naturaliter ferri in hiis que sursum sunt et non que super terram. In cuius signum Christus apparuit in carne, ut abnegantes impietatem et secularia desideria vivamus simplicem vitam in hoc seculo, et finaliter ascendit in celum, ut illuc tendat nostra devocio.

Secundo docuit natura prima istam sentenciam in hoc quod ordinavit terram a celo maxime distantem a pedibus hominum conculcandum, ad docendum quod affecio terrestrium maxime elongat a celestibus, ideo debent suppeditari in affectu.

Tercio docetur idem ex modo faciendi sanctorum conversorum in primitiva ecclesia qui vendebant sua possessa et ponebant precia ante pedes apostolorum, ad denotandum quod temporalia debent conculcari affectu et supponi quantum est necessarium ad supportandum presentem miseriam. Sicut ergo foret contra naturam quod celum adhereat terre, sic est contra naturam quod anima finaliter afficitur terrestribus.

All earthly
things must be
left at death.

Secundo obicitur contra hoc peccatum per hoc quod omnis homo necessitatus est in hora mortis omnia ista deserere, sed tunc quando foret finalis triumphus periculosissime retardaret temporalium profunda possessio. Ideo magna videtur stulticia in affectione temporalium nimium profundari. Maior patet per Apostolum I Tim. VI°, 7: *Nichil intulimus in hunc mundum, haud dubium nec aliquid inde auferre possumus.* Et minor patet ex

4. A in marg.: *Prima obieccio.* 5. A: *maximum naturale;* ib. D in marg.: *Pulchra argumenta contra avariciam et avarorem terrestrium.* 6. G: *pars deest.* 7. A: *modi deest.* 9. G: *maxima.* 9, 10. DGH: *circa - anime deest.* 10. DG: *ergo deest.* 17. H: *ascent.* 24. D: *ficienzi ex modo.* 29. DG: *igitur.* 32. A in marg.: *Secondo obieccio.* 37. D in marg.: *t.*

illo Eccle. XI°, 3: *Si ceciderit lignum ad austrum aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit ibi erit. Homo quidem comparatur arbori cuius radicem supportantem residuum necesse est prescidi, cum calorem naturalem 5 oportet extingui; quod si illa hora fuerit plus affectus terrestribus quam celestibus, non resurget ad beatitudinem in finali iudicio, quia contra primum mandatum plus affligit creature quam creatori et per consequens moritur in mortali; si autem ramos affectionis habuerit 10 ad temporalia declinantes trunco cadente ad austrum, tunc affectiones aquilonares in purgatorio comburentur et truncus salvabitur. Unde ad domandum illud periculum ordinavit natura in remedium lapsorum quod necessitatibus sunt mori; ordinavit eciam quod mortis 15 articulus sit incertus, ut de morte sit iugis meditacio et ratione sue incertitudinis continua preparacio. Ordinavit natura insuper quod continuacio diutina in unam partem impossibilitat flexionem ad partem oppositam, ut patet de arboribus que flecti poterunt, quando sunt 20 virge, sed nequaquam factis arboribus. Cum ergo affectus hominis continuatur pro maiori parte vite sue in temporalibus, sic quod necessitatus est contra rationem eis offici, quomodo non erit impossibilitatus in articulo mortis, quando erit impotencior et cuneus temp- 25 tatorum acucior, amare celestia.*

Tercio docetur illud ex scriptura multiplici; nam Psalmo IV°, 3 dicitur: *Fili hominum, usque quo gravi Fol. corde | utquid diligitis vanitatem et queritis mendacium?*
331 Cum enim mens affectione colligatur terrestribus, ne- 30 cessario erit gravis et per consequens indisposita ad ascensum. Christus eciam dicit impossibile est quoad naturam subducto speciali miraculo *diritem intrare in regnum celorum*, ut patet Matthei XIX°, 23. Non ergo prodest temptare Deum confidendo de tali miraculo. 35 Tercio principaliter arguitur contra hoc peccatum in-naturale per Ve multiplex suo supposito prophetatum. Nam Isaie V^o, 8 dicitur: *Ve qui coniungitis dominum ad domum et agrum agro copulatis. Et Isaie XXXIII°, 1: Ve qui predaris, nonne et ipse predaberis?* Et generaliter

Scriptural
warnings
against world-
liness.

2. A: *ad deest.* 10. D: *truncto.* 12. H: *docendum.* 21. A: *hominis deest.* 23. H: *quomodo non erit deest.* 24. H: *potencior.* 26. A in marg.: *Tertia obieccio.* 28. A: *corde twice;* ib. A: *vanitates et queritis deest.* 29. A: *enim affeccio.* 31. A: *est deest.* 32. G: *spirituali;* H: *substantie nisi speciali;* ib. A: *in deest.* 33, 34. D: *tgitur prodest nisi.* 36. ADG: *proposito.* 38. Codd.: *XXXII.* 39. H: *numquid et ipse.*

Woe denounced Abacuk II°, 6: *Ve qui congregat non sua.* Pure avari
against the
greedy: quiescentes non saciantur de affluencia temporalium
sed continue immensurabiliter aspirant ad amplius. De
quibus necesse est quod die iudicii vel ante *non relin-*
quatur lapis super lapidem, cum tota habitabilis erit 5
pure elementum quadruplex tota fece metallorum et
aliorum mixtorum detrusa in infernum. Ille ergo non
considerat cum Apostolo quomodo *non habemus hic*
manentem civitatem sed futuram inquirimus qui est solli-
citacione circa tugurium presentis miserie quam circa 10
perpetuam mansionem celestem.

against those
who plunder
their
neighbours;

Secundum Ve dictum est avaris et ambiosis qui
rapiendo predantur proximos; et vel oportet quod 15
Spiritus Sanctus quia scriptura sua sit falsus vel quod
ipsi sint in posterum depredati. Vel enim remecietur
eis per predones secundum mensuram quam propinarunt
aliis vel diabolus rapiet ab eis animam et possessiones
iniustas, vel tercio Deus movebit eos ad compunctionem
et rapiet cum quadam initiali violencia quo ipsi iniuste
predati sunt. 20

Ideo christiani sequentes scolam Christi pacienter
sustinent illatas iniurias et non irruunt in hostes pre-
cipitanter vindictam divinitus capiendo, sed humiliter
tolerant et expectant ulcionem divinam. In quo refrigerio
inveniunt fructum multiplicem, cum sciunt quod pacien- 25
tes tales oportet vincere, ubi retribuentes mala pro
malis hostes exasperant corporaliter et se ipsos debili-
tant spiritualiter. Ideo vel oportet quod humana pru-
dencia sit sapientia divina prestancior vel quod melius
foret finaliter utrobique regulari secundum legem scrip- 30
ture divinitus inspirate. Non tamen negatur humana
prudencia sed invocatur sapientia divina pro regula.

against those
who do not
restore what
they have
acquired
unjustly.

Tercium Ve dictum est avaris, ambiosis et dolosis
quomodocunque iniuste aliena bona occupantibus, quia
omnes illos oportet restituere, si peccatum debet remitti, 35
nam *Domini est terra et plenitudo eius*. Ideo vel oportet
iudicem illum in potencia ac desidia deficere vel sibi

1. ADG: *Primi avari.* 4. A: *necessae est pro die iudicii;* ib. DG: *quod post diem.* 5. A: *ad lapidem;* ib. DG: *cum terra.* 6. G: *tota fere.*
9, 10. DGH: *solicitor.* 14. DG: *et scriptura.* 15. DG: *dampnatis vel.*
19. D: *et deest;* ib. DG: *rapiet deest;* ib. H: *quod ipsi.* 21. A: *patenter.*
26, 27. DG: *pro mala.* 27. G: *exasperanter.* 32. A: *innovatur pru-*
dencia. 35. DGH: *dimitti.* 37. GH: *istum;* ib. DG: *potencia et;*
A: *et;* ib. D: *defidere.*

1. Vulg.: *Vae ei, qui multiplicat non sua.* 5. Matth. XXIV, 2.
8. Hebr. XIII, 14. 36. Ps. XXIII, 1.

iniuriantem restituere vel tercio ex defectu satisfaccionis penaliter luere. Cum ergo iusticia et sufficiencia Dei non possunt deficere, non restat nisi alterum duorum sequencium: vel Deo satisfacere vel tormentis luere, 5 cum subterfugere sit impossibile. Et tales consideraciones movebant patres utriusque testamenti capere de bonis Dei quantum est eis necessarium ad Dei ministerium, scientes quod oportet eos dare sibi de toto recepto strictum compotum. Unde sapiens Salomon Proverb.
 10 XXX°, 8: *Diricias et mendicitatem ne dederis michi sed tantum victui meo tribue necessaria.* Et Apostolus 1 Tim.
 VI°, 8: *Habentes ergo alimenta et quibus tegamur hiis contenti simus.*

Nec dubitabit catholicus quin omnis criminosus sit
 15 quasi proditor capitalis domini non requirentis aliam
 excusacionem legalem pro iusticie complemento, in
 quantum talis iniuste occupat bona Dei. Si enim homo
 devenerit ad lucem, tunc patesceret occupacio iniusta,
 sed eo ipso quo sic peccatur venit ad lucem et ad
 20 Dei nostri iudicium; ideo sine interrupcione temporis
 patet iniuria quoad eum. Ideo Deus facit de omni
 iniusto immediate iusticie complementum, tolerando
 tamen ocupacionem iniustum; non negatur tamen quin
 contingit criminosum facere cum bonis Dei multa bona
 25 de genere licet male; nec negatur quin licet habere se-
 culariter multas divicias, sicut patet de Abraham, Loth,
 Job, David et ceteris patriarchis; sed caveat mundo
 dives quod omnes sue divicie sint sibi necessarie vel
 utiles ad servicium divinum congruum suo statui pera-
 30 gendum. Caveat secundo quod non occupet divicias pro
 fastu seculi vel corporis voluptate, et videat tercio quod
 nec diviciarum impetracio nec earum occupacio distrahat
 a servicio Deo debito; nec vertatur sibi in scandalum
 in servando mandatum dominicum. Abiciat itaque se-
 35 cularis dolum in impetracione, solitudinem distrahen-
 Fol. tem | a cultu Deo debito in occupacione, et dolorem ex
 331^b amore inordinato in temporalium desercione, et habeat
 quotlibet temporalia satis secure.

Every wicked man is a traitor to God and holds his possessions wrongfully.

True use of riches.

2. D: *igitur.* 5. H: *vel subterfugere.* 6. H: *morebant deest.*
 8. S: *de toto deest.* 9. D: *compositum;* ib. H: *sapiens deest.*
 9, 10. G: *Prov. III.* 11. G: *retribue.* 12. D: *igitur.* 14. A: *quim deest;* ib. DGH: *cum sit.* 15. DGH: *quasi deest.* 16. A: *execucionem.*
 18. D: *paterit.* 20. ADG: *ad divinum.* 21. G: *quoad Deum.* 22. H: *in-iusto et;* ib. H: *tollendo.* 25. DG: *non negatur.* 31. H: *tercio deest.*
 33. DG: *Dei Deo.* 35. H: *in deest.* 36. G: *Det.*

^{2nd} Excuse
representing
the follower of
the devil.

Secundo principaliter dico quod ambulantes post diabolum querunt sophistice excusacionem in peccatis per hoc quod emerunt *quinque iuga boum*. Nam in prima excusione indisponitur sensus interior, in se- cunda indisponitur sensus corporalis exterior, qui bene⁵ notantur per *iuga quinque*, quia constat quinque esse sensus exteiiores scilicet visum, auditum, odoratum, gustum et tactum, qui duplicantur, quando pater dupli- citatis atque mendacii stante natura sensuum istorum pervertit eorum officium ad suum servicium. Non enim¹⁰ potest illabi animo sed residens in spongiositatibus corporis ut aranea in angulis conjecturat, ad que vicia temptatus suus est pronior, et ad illa vicia congregando humores celeriter movet sensus.

The 5 yokes of
oxen are the
senses, by
which men are
tempted.

Unde sicut quinarius est numerus circularis, sic¹⁵ maligni spiritus in circuitu ambulant, nunc temptando unum sensum nunc alium et nunc redeuntes ad temp- tacionem qua ceperant, et sic peccator callida mer- cacione diaboli ubi prius habuit simplices quinque sensus, habet officium duplicatum scilicet ad naturale²⁰ regimen corporis et ad voluptuosum ac bestiale fomen- tum istorum sensuum in quo est stulta commutacio commutare delectacionem momentaneam pro eterna. *Qui enim riderit mulierem ad concupiscendam eam iam mechatus est eam in corde suo iuxta testimonium Salva-*²⁵ *toris Matthei V^o, 28; sed quam momentaneum est hoc respectu visionis beatorum perpetue, quam momentanea est pena visionis caste respectu visionis horrende dia- bolice, quam momentanea est audicio ludicrii aut verbi detractorii respectu eterne audicionis cantus angelici et³⁰ dolorosi questus demoniaci, quam momentaneus est odor quo excitatur olfactus ad prevaricationem decalogi respectu odoris unguentorum perpetui et fetoris inferni gravissimi, quam momentaneus est gustus cibarii durans ab ore usque ad stomachum respectu gustacionis per-³⁵ petue pene novissime et cruciatus lingue divitis in inferno sepulti, quam momentanea est tactus suavitas hic in via respectu suavitatis perhennis in patria et*

1. D in marg.: *2m.* 6. A: *quinque deest.* 8. D: *quanto ita.*
9. H: *natura deest;* ib. D in marg.: *De regimine quinque sensuum.*
13. A: *congerendo.* 14. DG: *celariter.* 16. A: *ambulabant.*
21. G: *ad deest.* 20, 21. G: *ac detestabilem forum cum.* 25. D: *est deest.*
29. H: *aut deest.* 31. DG: *quomodo.*

horrende asperitatis in iehenna. Custodiamus igitur sensus nostros a voluptuosis excessibus, quia illi sunt fenestre per quas intrat peccatum, scilicet mors anime atque diabolus. Unde ad innitendum dicte custodie habemus exemplum multiplex in natura, primo quod omnes sensus habent duplex organum ut visus, auditus et olfactus habent instrumentum dextrum et sinistrum ad denotandum quod debemus equanimiter nos gerere in prosperis et in adversis. Et sic de duplice palato oris, de nervis tactus et medio carnis.

Item, solus homo de numero animalium habet caput erectum ad celum, ut dicitur XXIV de animalibus, ad hoc ut illuc tendat sensus sui intencio et non ut bos inclinetur continue ad terrena.

Item, omnes sensus fundantur in capite, ad denotandum quod regulari debent in capite rationis, sic enim visus fundatur in anteriori capituli ut tamquam speculator speculando ac procurando prospера ad anteriora se convertat. Auditus vero in medio ut fides que est ex auditu fundetur in presenti, preterito et futuro. Olfactus sub oculis ambobus in facie, ad denotandum quod debemus de fama curare que pro tempore presentis miserie vergit ad nomen future glorie. Gustus vero absconditur in ore, ad denotandum quod debemus contemplari absconde dulcedinem celestis patrie; tactus vero diffunditur in toto corpore tamquam sensus plus necessarius ad docendum nos quod debemus cogitando de Deo salutem nostram intendere in cunctis nostris operibus. Aliter enim non sentimus de domino in bonitate. Increpandi itaque sumus inexcusabiliter, si post tantam doctrinam nature non dirigimus sensus nostros conformiter legi Dei, cum primo invitiat omnes creaturas rationales ad cenam predictam naturaliter appetendum. Secundo vocat desides per predicatores suos, hortantes vocaliter ad finem illum secundum legem evangelicam exequendum, et tertio relinquit in eis exemplaria secundum naturas creatas in quibus videre possunt quo

The senses
should be
subject to
reason.

^{1, 2.} G: *igitur gressus*; H: *gressus*. ^{2.} A: *excessibus*; ib. *quia*; DGH: *qui*; illi; D: *ibi*. ^{3.} A: *instrat*; ib. A: *scilicet deest*. ^{4.} H: *custodie deest*. ^{5.} A: *primo quidem*. ^{6.} D: *visus et*. ^{8.} D: *equanimiter*. ^{12.} DG: IV de animalibus; Vide infra; H: XIV. ^{18.} A: *speculando ac*; D: *atque*. ^{20.} D in marg.: *Olfactus*. ^{22.} A: *fame*.
^{21, 25.} *absconditur — contemplari* twice. ^{30.} D: *quod post*.

^{12.} Aristoteles, De animalibus hist. I, 15, 468. Cf. Trialogum, pag. 94.

ordine sit agendum. Disrumpamus igitur vincula iugi
diaboli et habeamus simplices sensus non boum sed
absque felle latente intrinsecus columbarum.

3rd Excuse, the wife, represents those who walk after the flesh.

Fol.
331^c
Tercio et principaliter dico quod ambulantes | post carnem sunt maxime bestialiter elongati. Ipsi enim non solum emerunt extrinseca a quibus per vices separati raptim vident celestia, sed ducunt carnem in uxorem et sociam. Ideo dicunt simpliciter negative quod *non possunt renire*. Caro enim est hostis summe continuus, cum non potest pro tempore vie sicut mundus et dia-
bolus ab homine separari. Unde licet specialiter temptet ad gulam atque luxuriam, tamen inter omnes hostes ardencius temptat ad avariciam atque accidiam. Quando enim caro effrenis est impotens ad actus gule atque luxurie, ut patet in senibus atque decrepitis, tunc vi-
goratur in eis avaricia atque accidia. Avaricia, quia plus timent quod temporalia eis egenis deficient propter impotenciam lucri atque custodie. Iterum, cum sint plus melancolici nec circa actus proprios mundanos solliciti, necesse est mentem eorum circa temporalia solicitari, quia circa illa sunt fortissime habituati. Ex quibus cum impotencia corporis necesse est ut gignatur accidia et per idem tria peccata spiritualia ac diabolica, et hinc senes delectantur in pompa et gloria sua preterita, invident denigrantibus famam preteritam et irascuntur contradicentibus sue sentencie. Ideo precipua prudencia foret congregare arma virtutum quibus homo finaliter obviet illi hosti, quia nec mundus nec diabolus potest ultimate convincere nisi mediante victoria huius hostis.

Carnalitas itaque cui racio inseparabiliter colligatur reddit hominem maxime negativum, cum mens ebriatur in illa facta impotens ad senciendum celestia, et hinc diabolus temptavit hominem per uxorem. Moverent autem timor et amor ad evadendum hoc duplex consor-
cium, timor sentencie Dei terrifice qua dicitur quod nemo virorum illorum gustabit cenam suam et per consequens, cum anima manebit perpetuo, non restat nisi quod habeat penam perpetuam perhorrendam. Amor autem beatitudinis moveret forcium, cum beatitudo sit

4. A: *et* deest; ib. D in marg.: 3. 6. DG: *illius quibus*.
16. H: *atque — avaricia* deest; ib. D: *et accidia*; ib. D: *Avaricia* deest.
19. A: *malencolici*. 20. D: *necesse — sollicitari* deest; ib. A: *est twice*.
22. A: *ut*. 31. H: *deebriatur*. 36. DG: *istorum*. 38. ADG: *quod* deest.

suo genere pena prestancior et affeccio sit timore naturalior, cum beatis deest et dampnatis affeccio beatitudinis inest. Beatitudo vero est sine malicia sed pena non est sine bonitate, cum sit iusta, igitur cum 5 istis duabus alis volaret christianus ab isto conventu triplici venenoso ad societatem civium supernorum, quod nobis concedat conviva dominus Jesus Christus. Amen.

SERMO XLVII.

Gaudium est in celo super uno peccatore penitenciam 10 agente. Luce XV°, 7.

Constat ex evangelica historia quomodo *publicani et peccatores appropinquarunt ad Jesum, ut audirent verbum Dei, contra quos remurmurarunt scribe et pharisei ex causa triplici*, primo quia oderunt servos publicos cesaris 15 qui census Romani imperii colegerunt: appetebant enim libertatem et per consequens doluerunt de exacione tributi, secundo quia oderunt Christum, eo quod acute arguebat peccata eorum et per consequens invidebant fame et reputacioni sue in populo. Unde Matthei XI°, 20 defamarunt eum in hoc quod fuit amicus publicanorum et Luce XV°, 2. *Hic peccatores recipit et manducat cum illis.* Tercia causa fuit quia erant hypocrite volentes videri sancti a populo, ideo arguebant sanctum sanctorum ex communicacione cum peccatoribus, quia Psalmo XVII°, 27 25 dicitur *cum perverso perverteris.*

Sed *Christus secundo dixit illis parabolam tam ipsum quam suum auditorium excusantem, quomodo quilibet eorum, si fuerit homo rationalis, dum habuerit centum oves datas sibi ad possidendum et custodiendum sub pena vite, perdendo unam, dimititt nonaginta novem in deserto, vadit ad orem que perierat et inventam imponit in humeros suos gaudens et veniens domum convocat amicos et vicinos dicens eis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem que perierat.* Talis enim diligeret quam- 35 cunque ovem suam non solum ut possessionem sed ut vitam propriam.

Why the
pharisees
murmured
against Christ.

2. A: *deesse.* 6. ADG: *societatem celestium.* 8. H: *Sermo 25us.*
23. DG: *in populo.* 27. G: *aditorium.* 35. DG: *in possessionem.*

9. Gospel for 3rd Sunday after Trinity. 11. Lucae XV, 1.
19. Matth. XI, 19. 27—34. Lucae 4—6.

Christ is the
shepherd; man
the lost sheep.

Ex qua parabola Christo ad propositum applicata, cum sit ex Judeis, Christus excusatur a communicacione cum peccatoribus; ovis perdita excitatur ad diligendum salvantem ipsam in suis humeris; et induratus accusatur ex proditoria defensione partis demonis. Mistice autem 5 homo iste est dominus Jesus Christus de quo proxima dominica dictum est quod fecit cenam magnam, cui Deus pater tradidit centum oves, hoc est universitatem fidelium tamquam corpus eius mysticum et nedum possi-dendam sed capitaliter gubernandam secundum sensum 10 et motum. Pars autem humani generis ingrossata est ovis centesima, que exiens ab invitacione ad beatitudinem erravit, sicut *oris que perierat*. Unde Christus necesse habuit ponere animam suam pro 1 ove perdita, quia aliter 331^a cum paribus non salvaretur divina iusticia. 15

The 99 not lost
are the 9 orders
of angels.

Dimisit ergo Christus nonaginta novem, hoc est, uni-versitatem novem ordinum angelorum in celo, quod dicitur desertum, quia multi vocati ipsum deserunt, quia alienum est ab impulsibus tumultuancium et quia ar-bores, herbe et bestie imperturbate in pascuis eterne 20 viriditatis ibi pacifice nutriuntur. Et descendit de celis assumens naturam sanabilem, quam invenit in beata virgine, quam portavit in humeris, quando verba virtutis eterne portavit humanitatem assumptam triginta tribus annis, instruens membra sua; et hoc fecit gaudens, quia 25 *exultavit ut gigas ad currendam viam*, Psalmo XVIII°, 6 et demum in humeris portavit crucem que fuit reclinatorum precii et pabuli ovis perditae et post ascen-dens reportavit ad celum convocansque omnes angelos qui sunt sibi amici ex caritate et vicini ex propinqui-30 tate nature, quia nimirum congratulabantur ei ex reperi-cione celestis curie et complecione socialis leticie.

Ex ista parabola patet primo quod Christus est ex-eusabilis de communicacione cum peccatoribus, eo quod missus est a patre *ad ores que perierant donis Israel*. 35

Medicus itaque celestis debuit visitare egrotos quos scivit capere medicinam. Nec est timendum sibi de macula, quia cum sit Deus non potuit inquinari. Quoad

1. DG: *ad deest*. 2. H: *sic ex*. 7. A: *cuius*. 8. H: *ores deest*.
11. D: *incrassata*. 13. H: *erravit*. 14. A: *ore deest*. 17, 18. A: *qui dicitur*. 26. AG: *Psalmo XVIII deest*; D: *Psalmo XIV*. 30. H: *viam*.
31, 32. DG: *reportacione*. 32. G: *socialis*. 38. A: *Ideo ad*.

35. Matth. X, 6.

excusacionem auditorii Christi patet quod forent summe stolidi, si non recurrerent in tanta infirmitate ad sanc-
cionem tam potentis, tam parati et tam pii medici;
et tertio patet ex eadem parabola condemnacio ex-
5 probrancium tam graciosum redemptorem et medicum
complentem tam directe suum officium. Nam ad hoc
venit ut recipiat peccatores et conversetur cum eis. Et ex istis patet racio quare Christus tam acute arguebat
scribas, phariseos et sacerdotes (ut patet Matthei XXIII°
10 et Luce XI°), quia illi precipue nitebantur impedire opus
redemptionis *quod dedit sibi pater ut faceret*, quod est
peccatum summe diabolicum; unde Petrus Matthei XVI°,
22, 23. ex hoc quod defendit dictam redempcionem
dicens: *Absit hoc a te Domine*, audivit nimis: *Vade*
15 *post me sathanas. Non sapis ea que Dei sunt.* In hoc
itaque docemur tolerare pacienter proprias iniurias et
esse in causa Domini furiosi (ut patet Matthei IV° de
triplici temptatione diaboli).

Impedierunt autem dicti tres exercitus resistendo quan-
20 tum in ipsis fuit Christi predicacioni, cum Joh. X^o, 20
dicitur: *Insanit, utquid eum auditis?* Et diligenter aus-
cultabant *ut eum caperent in sermone*, sicut patet Luce XI°
et Matthei XXII°, 13. Secundo resistebant miraculorum
Christi faccioni, quia (ut dicitur Matthei XII°, 24)
25 *dixerunt quod in Belzebub principe demoniorum eiecit*
demonia, et tertio apposuerunt manus ut consulerent
eius capcioni et crucifixionis. Matthei XX°, 19 dicitur:
Filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis
et *tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum*
30 *et crucifigendum:* quia ergo hoc peccatum fuit in eis
tam venenosum, ideo arguebat eos tam dure (sicut
Apostolus cepit pro regula Tit. primo); nec communi-
cavit cum eis et aliis, quia novit eorum obstinaciam.
Unde triplex signatur causa a sanctis doctoribus quare
35 peccatum sacerdotum perversorum est gravissimum, primo
quia status eorum est seculari statu perfeccior, ideo
casus est gravior. Videmus enim quod corpus naturale
subtilius quando corrumpitur putrescit vilius, et in
spirituali perversione patet de natura angelii apostate

Priests, scribes
and pharisees
resisted Christ's
teaching.

1. DGH: *acusacionem.* 2. DG: *retinerent.* 8. ADG: *arguit.*
16. H: *proprias deest.* 21, 22. AH: *ascutlabant.* 23—25. DG: *Secundo —*
dixerunt deest. 24. A: *satisfacciōni.* 27. Codd.: Matth. XVI.
28. A: *hominis deest.* 29. G: *ut tradent.* 32. A: *tit I deest; lacuna*
in cod. 33. A: *corum deest; ib. II: ut aliis.*

11. Joh. V, 36. 32. Tit. I, 11.

et perversis hominibus ordinis alcioris. Secunda causa est quia sacerdotes propter excellenciam dignitatis renunt correpcionem fraternalm accedentes ad luciferinam superbiam. Non enim recognoscunt superiorem in terra qui ipsos corripiat. Tertia causa est simulacio latentis ypocrisis. Sacerdotes enim synagoge imposuerunt aliis quod erant peccatores pessimi, divine legis ignari, et quia non parebant suis tradicionibus maledicti, ut patet hic et Joh. VII°: *Populus hic maledictus qui non novit legem.* Difficile ergo est venenum eorum cognoscere. Christus ergo cognoscens eorum duriciem dure eos redarguit et medicinam mulcentem non eis apposuit nec cum eis sicut cum laicis in esculentis et interloquuis communicavit, sicut patet ex cursu evangelii. Voluit enim Christus a laicis et feminis sustentari, ut patet in ingressu, in progressu et in egressu.

Christ rejoices more over the church of the saved than over all the angels.

Relinquendo igitur ista alibi declaranda patet tertio conclusio Christi sequens parabolam quod *gaudium est in celo super uno peccatore penitenciam agente etiam magis quam super nonaginta norem,* hoc est, super universitatem novem ordinum angelorum beatorum qui non egent penitencia, cum nunquam peccaverant. Patet ex hoc quod totum corpus ecclesie, sicut est una ovis que perierat iam salvata, sic est unus peccator agens penitenciam. Ex quo cum capite que constituant personam humane ecclesie est maius gaudium quam super tota multitudine angelorum non solum propter Christum, ratione cuius angelii fatentur se esse conservos hominum (ut patet Apoc. penultimo), sed propter ipsum corpus hominis secundum duplificem naturam glorificatum, specialiter si numerus hominum beatorum constitutus sit secundum numerum filiorum Israel.

The remission of sins:
all sins will be a source of glory
and praise.

Ex istis patet ulterius quomodo credemus istum articulatum fidei qui dicitur remissio peccatorum. Ponunt enim doctores communiter, quod omnia peccata beatorum erunt nota reciproce quod cedet illis ad gloriam et ad Deum fervencius collaudandum. Sic enim laudatur militaris strenuitas ex derelicto cicatricis sanato vestigio

1. DG: *alitorum.* 2. D: *quod sacerdotes.* 3. G: *renuit;* ib. A: *accidentes.* 6. H: *synagoge deest.* 9. AH: *et deest.* 10 et 11. DG: *igitur.* 11. H: *eorum deest.* 12. G: *multicem.* 13, 14. H: *et colloquitis.* 15, 16. A: *ut patet deest.* 16. DG: *et progressu.* 17. G: *Relinquenda;* ib. DG: *igitur deest.* 25. DG: *constituent.* 26. A: *magis.* 27. A: *multitudinem.* 29. Rectius: *ultimo.* 30. A: *glorificatis.* 33. ADG: *credimus.*

18. Lucae XV, 7. 29. Apocal. XXII, 9.

faciei et collaudatur gracia benevolencia medici, ex cuius gracia indelebilis sanitas tam plene adquiritur.

Secundo dicunt doctores communiter quod impossibile est predestinatum de peccatis conteri nisi resurgat in gracia ampliori, tum quia oportet ad graciam predestinationis aliam infundi ratione meritorie contricionis, tum eciam quia aliter diminucio prioris gracie sine plena restituzione ratione peccati testaretur quod peccatum non foret plene dimissum, sed perpetuo punitum, 10 quia ratione illius bonum ad quod habet naturalem habitudinem perpetuo esset destitutum; et hoc est notum eis qui dicunt quod Deus semper diligit uniformiter et quod Deus vult omnem predestinatum semper meliorando procedere. Talis enim dum est in posteriori gratia 15 est ad habenduni beatitudinem maturior. Tercio dicunt doctores quod occasione peccati hominum et angelorum est nedum ecclesia perfeccior sed eciam universum. Tantus enim est numerus salvatorum quantus fuisset subducto peccato et insuper dampnati et perpetuo in- 20 carcerati ostendunt divinam potentiam atque iusticiam faciuntque beatitudinem et laudem sanctorum plus fer- vidam nec non secundum perfectionem nature dampna- torum accumulanter perficiunt universum.

Sed absit ex isto credere (sicut dicit Apostolus) quod 25 licitum sit peccare, nam *timentibus Deum licet omnia cooperantur in bonum*, tamen obstinati cedunt peccata sua ad innumerabile dampnum nec proficeret culpa salvatis nisi occasione accepta et data ex plenitudine gratie mediatoris Dei et hominum. Ideo ad ipsum ut 30 ad centrum concurrunt omnes raciones laudis et gracie. Non enim videtur michi posse esse quod primus homo peccasset, nisi verbum Dei hominem redemisset, eo quod oportet celum ornari perpetuo natura hominis. Et sic intelligit beatus Gregorius necessarium Ade peccatum et 35 felicem culpam. Sic eciam loquitur Apostolus Rom. V^o, 20 dicens *ubi abundavit delictum superabundarit et gracia*. Cum igitur de plenitudine gracie Christi nos omnes

This is no excuse for sin.

2. D: *indebilis*. 3. A: *ducunt*. 5. H: *qui deest*. 6. A: *meritorii*.
11. A: *esset deest*. 12. AD: *conformiter* 13, 14. DG: *in meliorando*.
15. A: *Sed dicunt*. 18. G in marg.: *i.* 22. A: *ut non*. 23. DG: *ac- cumulanter*. 25. H: *non timentibus*; ib. DG: *licet deest*. 29, 30. AH: *ut centrum*. 32. A: *omnes redimisset*. 34. A: *necessariam*. 35. D: *Et sic loquitur*; ib. A: *Rom. XV*; D: *Joh. V.* 36. D: *et deest*.

25. Rom. VII°, 28. 34. S. Gregorii Hymnus in Benedictione Cerei, Sabbato Sancto, in Missali Romano. Cf. Trialogum, pag. 141.

We must be accepimus prius summe bonum tam utile quam delec-
contrite and tabile, et honestum foret nos christianos sibi rependere
keep God's law. vices nostras; que repensio stat in tribus, primo quod
conterendo peniteamus peccata que commisimus contra
ipsum, secundo quod ipsum diligamus in observancia
legis sue et tertio quod perseveremus in observancia
legis huius. De primo dictum est in sermone Pasche
quomodo contricio satisfactoria debet fieri; quam peni-
tenciam consequitur duplex bonum, cum gaudium sit
in celo super homine taliter confitente. Si ergo miles ¹⁰
laboraret pro gloria mundana tam anxie, quam sollicite
laboraret miles Christi pro gaudio infinitum prestan-
ciori, non est causa quare non nisi defectus fidei.

Ad secundum sunt omnes homines obligati, quia
Joh. XIV°, 23, 24 scribitur: *Si quis diligit me, sermones meos servabit, qui non diligit me, sermones meos non servat.*
Idem ergo est Christum diligere et legem suam ser-
vare, non solum in nobis sed in proximis amando
sanctam matrem ecclesiam. Unde inter omnia peccata
quibus perturbatur ecclesia omissio correpcionis fraterne ²⁰
est periculosius. Iam enim conversum est in commune
proverbium: *Unusquisque pro se ipso respondeat. Que mihi
potestas fratrem meum corripere, cum tamen unicuique
mandavit Deus de proximo, ut eum diligat ut se ipsum?*
Sed quomodo diligo hominem ut me ipsum qui elemosinam ²⁵
potissimum quam in me ipso facerem miserens anime mee
a proximo meo subtraho? Nam refrescencia caritatis
faciensolucionem continuitatis in corpore Christi mistico,
ut in yeme contingit de foliis arborum, est in causa.

Conditions
needed to fit us
to reprove
others.

Fol.
^{332^b}
Scio autem quod ad cor | repacionem fraternalm re-
quiritur triplex condicio, primo quod corripiens non sit
in eque gravi vel graviori crimen quam corruptus,
iuxta illud Matthei VII°, 5. *Ipocrita, eice primo trabem
que est in oculo tuo, deinde festucam de oculo fratris tui.*
Quamvis enim criminosis corripiendo fratrem suum ³⁵
facit bonum de genere etiam minus male quam faceret
omittendo, tamen dirumpit caritatis ordinem que inci-
peret a se ipso. Unde obstinati correpti rependunt con-

1. AH: *prius* deest. 1. A: *penitenciamus.* 6. D: *et* deest.
8. H: *satisfacio.* 9. ADG: *triplex.* 10. DG: *confitentem;* D: *corredit.*
11. D: *laborat;* ib. A: *quod sollicite.* 11. A: *omnes deest;* ib. A: *qui*
deest. 12. ADG: *scribitur deest;* ib. ADG: *sermonem meum.* 17. DG:
org: deest. 20. A: *amissio.* 21. ADG: *periculosior;* ib. G: *versum.*
23. DGH: *uolumquemque.* 30. D in marg.: *Corripiens debet habere tres
condiciones.* 31. A: *correpcionis.* 31. H: *festucam que est.*
35. ADH: *suum deest* 37. DG: *cum disrumpit.*

vicia, dicentes quod correptores sunt in eadem dampnacione, nunc vere et nunc false de proximis menciendo.

Secunda condicio est quod correptor habeat discretum iudicium, supponendo in sibi ambiguis partem 5 meliorem et in manifestis ex opere malo corripiendo acute vel molliter, private vel publice, secundum exigenciam circumstancie peccatoris.

Tertia condicio est quod correptor pia intencione 10 correptet et sancte matris ecclesie et non propter zelum vindicte aut affectum pecunie. Unde inter alia pericula ecclesie quantum ad legem correpcionis fraterne dampnoscum foret quod iurisdiccio civitatis sit venalis et correpcio evangelica conversa in pecuniariam, quia utrum-

que est symoniacum. Moveret autem omnes christianos et precipue sacerdotes Christi instare pro fide legis sue, cum illi sint milites Christi ad similitudinem beati Martini, qui non minus auderent pugnare contra diabolum quam contra proximum in causa Dei. Qui ergo est in

20 exercitu Christi et non audet confortare pusillanimes reprobando desides non meretur coronam victorie; aut quomodo est cum Christo qui audiens arma Domini sui despici non audet exponere se pro illis? Arma Christi et nostra sunt fides scripture quam omnes debemus in

25 vita et doctrina et in adversariorum repugnancia constanter defendere. Quomodo (queso) amat proximum qui videns eum in morbo litargico laborantem non prudenter evigilat sed dormientem usque ad mortem fovet et protegit? Aut quomodo diligit sanctam matrem ec-

30 clesiam qui videns in ea putredinem infectivam non ipsam a matre evacuat? Quomodo insuper potentes corrigere et ex desidia vel temporali commodo negligentes non proditorie consciunt agentibus? nam non ut sic sunt cum Christo vel sponsa sua et per conse-

35 quens contra ipsum (ut ipsemet diffinit Matthei X^a, 30). Aut quomodo ultimo sequitur Christum in caritate sui et ecclesie qui videt quantus fructus posset ex correpcione ista insurgere et tamen neglit agere? Hoc enim

fuit maxime opus laudabile in Christo et suis apostolis

^{2.} He must be discreet and not too ready to suppose evil.

^{3.} His intention must be for the good of the reprobated.

Duty of reproof.

^{2.} DGH: *de deest; ib. DG: proximo.* ^{4.} D: *in supponendo; ib. A: nisi ambiguis.* ^{8.} H: *correpcio.* ^{13.} DGH: *civiliter sit.* ^{14.} D: *penu- riariam.* ^{18.} Codd.: *non deest. Alibi; ib. D: auderet.* ^{19.} DGH: *Qui tigilat in; est deest.* ^{20.} DGH: *et deest.* ^{22.} H: *cum isto; ib. A: qui audiens.* ^{23.} D: *suo.* ^{24.} D: *scripture quomodo.* ^{25.} H: *adversorum.* ^{38.} DG: *cum neglit.*

per quod fuit eciam ecclesia ampliata; sed modo est nedum restricta, sed secundum predominium membrorum diaboli occupata. Cuius causa indubie est correcpcionis negligencia. Si enim quilibet nostrum eciam sacerdotum staret concorditer cum adiutorio ecclesie 5 triumphantis, quomodo non deprimerentur hostes ecclesie? Oporteret quidem, cum sit proporcio maioris inequalitatis. Ideo desidia nostri qui debemus esse instrumenta superioris ecclesie est in causa tante malicie. Et hoc est maximum malum ecclesie, cum nullum sit 10 membrum eius quin possit verbo, opere, exemplo vel affeccione adversarios exercitus diaboli mitigare.

Need of final
perseverance.

Et hec racio quare dux nostri exercitus exigit finalem perseveranciam, primo quia ipse est finis omnium non momentanei bonus sed per se semper, ideo exigit iuxta 15 suam condicionem perseverans servicium, secundo quia semper adest paratus ad iuvandum. Ideo instrumentum suum quod tam vecorditer frangitur condempnat tam propter defectum proprium quam eciam propter bonum quod instrumentaliter inferret ecclesie. Tercio quia de 20 lege Dei est quod capiat arborem ad illam partem in quam finaliter ceciderit sive in bonum sive in malum, ideo nisi homo perseveraverit usque in finem non salvabitur.

Christ's love;
its strength and
sweetness.

Moveret autem quoslibet christianos tam levis, tam 25 dulcis et tam utilis amoris Christi quesicio. Non enim plus exigit quam amorem quod est levissimum et indubie delectabilissimum, quia quanto est profundior ac diuturnior, de tanto est sapidior. Est eciam utilissimum, quia in omni necessitate adest. Quando enim christianus 30 ab hoste invaditur, credat in dominum Jesum Christum et securus efficitur, quando mors insultat; solum in eius amicicia est securum refugium. Non enim potest in necessitate suis deesse, infirmatur quis, vulneratur, pauperatur vel alio eventu | fortuito perturbatur. Et Fol. 332^c quando medicus, pater, possessio et omne humanum suffragium prostrato deficiunt, Christus adest, in tantum quod de quanto quis est pro amore Christi ab humano suffragio elongacior, de tanto est de adiutorio Christi

L. DG; non erit; A; non est. 7. G: Oporteret enim. 8. H: equalitatis. 8 -10. H: nostri hoc est deest. 9. G: ecclesiastica. 11. H: membrorum; ib. G: et exemplo. 15. A: non exigit. 16. D: perseverans. 20. A: fieret ecclesie. 21. G: istam. 22. A: in quantum. 20. quesicio: Rectius: conversatio = q̄o; ib. D: in marg: In amicicia Christi securum est refugium in omni malo eventum. 28, 29. D: et diuturnior. 33. Non: DG: nec. 36. D: medici potest; ib. A: et misericordia humanum.

securior. Nec potest esse sine Christi amicicia prius habita hic vel in futuro seculo in quacunque alia creatura securitas; magna igitur in nobis ignorancie cecitas, cum scimus demonstrative ex fide huius Veritatis et tamen omittimus ordinatae adquirere primo hanc amiciciam ad quam omnes alie consequuntur; quam amiciciam christianus ex parte sui non solvat et non est compassibile quod ex parte Christi deficiat. Et est satis facile tenere hanc amiciciam, quia non plus requiritur nisi preservare nos a proditoria confederacione cum hostibus, pugnando usque ad mortem in armis suis. Omnes enim tales in finali iudicio collocabit a dextris. Amen.

SERMO XLVIII.

15 *Maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea.*
Luce X^o, 42.

Constat quod tota servitus qua ecclesia militans servit sponso ecclesie, dividitur in tres partes: prima et infima est qua operarii fideliter serviunt Deo suo, secunda qua seculares prepositi active viventes fideliter serviunt in illo officio Deo suo, sed tercia est qua contemplativi, cuiusmodi debent esse clericci a perturbationibus mundi quieti serviunt securius Deo suo. Unde iste due mulieres Maria et Martha signant duas has vitas scilicet activam et contemplativam; et sic cum in secunda vita contemplativi non debent dominari in clero (ut docet beatus Petrus I Petri V^o, 3) sed servire ut socii vel ministri (ut docetur Luce XXII°), signanter manet ista perfeccior vita integra, et secunda imperfeccior est divisa. Prima autem pars est bona, secunda melior, sed tercia est optima, et illam partem dicit Veritas Mariam Magdalenam sed excellencius Mariam matrem Domini elegisse.

Quod autem illa sit optima, patet ex sentencia Christi cui discredere non licet, specialiter cum adiungitur eius probacio, *quod illa pars non auferetur ab ea.* Omnem

Martha and
Mary types of
active and
contemplative
life.

Merits of the
contemplative
life.

1. *sine;* A: *nisi.* 10. A: *cum twice.* 11. D: *articulis suis.*
13. A: *Amen deest.* 14. D in marg.: *De Assumptione.* 15. AH: *que —*
et deest; H: *Sermo 26oos.* 17. A: *Constat deest.* 20, 21. G: *seculares —*
est qua deest. 21. D: *sed deest.* 22. G: *modi deest.* 28. H: *perfeccio.*
29. H: *indivisa.* 31, 32. A: *Magdalenam — Mariam deest.* 32. D in
marg.: *Vita contemplativa sicut et caritas non auferuntur sed manebit in*
patria. 35. H: *ista;* ib. A: *ab ea deest.*

17. Gospel for the Assumption. Cf. Joh. Hus, Serm. Opp. tom. II, XXVIII°.

enim vitam activam necesse est evacuari ante finale iudicium. Vita autem contemplativa sicut et caritas manebit in patria; ideo oportet quod sit perfeccior quam activa, et gracia illius eligende finaliter oportet omnes active viventes dirigere vitam suam non solum pro vita 5 contemplativa quam haberent in futuro seculo sed pro vita contemplativa quam debent habere in mortis articulo. Tunc enim necesse est omnem salvandum a vita activa cessare et vite contemplative intendere. Ideo illi qui educantur in vita contemplativa continue, dimissa 10 sollicitudine mundana securius moriuntur.

Hanc autem vitam elegit Christus cum suis apostolis, cum matre et carioribus eius discipulis; sed hodie est in ecclesia eciam clerus tantum mundo deditus quod contempta hac parte optima nedum pars activa bipertita 15 eligitur, sed pars filiorum huius seculi condempnanda, cuiusmodi sunt omnes finaliter delectantes in mundi diviciis et eius gloria, non operantes quicquid hic fecerint pro parte optima adquirenda.

Of the Virgin Mary:
1. what we must believe.
2. what we must do to win her aid.
3. how we may trust in her.

Tria itaque dixerim caritati vestre ad laudem beate 20 virginis Marie, primo quid de ipsa virgine sit credendum, secundo quomodo ad placitum huius virginis ut ipsa sit nobis coram filio suo propicia est vivendum, et tertio quomodo servata constanter propicia hac vita est de matris Dei procuracione et suffragio confidendum. 25

1. We must believe
a) that she was taken up into heaven.

Quoad primum oportet tria credere de matre Domini, primum quod mediante morte corporali assumpta sit hodie ad beatitudinem; sic enim de illa canit ecclesia:

Veneranda nobis domine huius diei festivitas opem conferat sempiternam, in qua sancta Dei genitrix mortem subiit 30 temporalem. Nec moveatur fidelis quod sequens particula oracionis repugnat prime parti, cum dicitur: *Nec tamen mortis nexibus deprimi potuit que filium tuum dominum nostrum de se genuit, Salvatorem incarnatum.*

Pro cuius declaracione oportet notare duplex genus 35 mortis scilicet mortem preciosam et mortem dolorosam. Mors preciosa est quorumcunque predestinatorum, quia est medium necessarium ad beatitudinem tamquam porta. Fol. Mors autem presci torum est dolorosa, cum ducit ad 332^a

5. *videntes*: D: *viantes*. 11. DG: *et clerici*. 17. H: *declinantes*.
21. D in marg.: *Glossa dicta de virginis Marie suffragiis et interpellacionibus*.
23. AH: *coram deest*. 24. ADG: *propicia deest*. 26. D in marg.: *im.*
29. G: *confert*. 34. A: *Salvatorem deest*. 35. D in marg.: *Mors duplex*.

dampnacionem perpetuam. Prima mors est medium ad celorum ascensum et habet nexus amoris quibus anima voluntate leta trahitur ad superna. Secunda mors est medium ad infernalem descensum, et habet nexus criminis 5 quibus spiritus obligatur ad hanc penam perpetuam. Nam declinantes in tales obligaciones adducet Dominus in finali iudicio cum operantibus iniquitatem. Ille autem anime que transeunt in purgatorium vadunt licet oblique per nexus amoris ad beatitudinem. Beata itaque virgo 10 non potuit deprimi, hoc est, deorsum violente premi per multitudinem nexuum obligantium ad infernum, eo quod Christus tunc non decenter honorasset matrem carnalem.

Secundum quod oportet pie credere de matre Domini est quod inter omnes beatos citra filium ipsa sit beator, 15 quia beatissimo propinquior, singulari privilegio gloriosior et per consequens gracia et dotibus glorie secundior. Sicut enim filius suus est singulariter rex totius curie civium supernorum, sic et ipsa quodammodo est regina. Unde ex titulo gracie nature supperaddite angelicam superat 20 dignitatem. Utrum autem assumpta sit in corpore vel nude in anima ad beatitudinem, est dissensio apud multos. Et arguunt quidam quod sic tripliciter, primo quia Johannes Evangelista minister eius sic assumptus est, secundo quia corpora sanctorum que surrexerunt 25 sic assumpta sunt, cum aliter veri testes resurrecconis forent penaliter bis mortui, et tertio, quia aliter Christus improvide ordinasset coli reliquias corporis matris sue, cum secundum beatum Jeronymum in valle Josaphat sepulta non habet relicta membra corporis a fidelibus 30 honoranda. Si ergo Deus plus honorat et privilegiat minus caros, multo magis matrem eius carissimam.

Hic dico cum beato Jeronymo quod pium est dubitare in isto articulo curiositate nostre saluti impertinente pretermissa. Ad hoc enim Deus celavit a nobis puncta 35 talia ut recognoscentes humiliter nostram ignoranciam fidei necessarioribus forcius insistamus.

Quantum ad triplex argumentum patet quod primum assumitur magis ambiguum ad minus ambiguum con-

*by that she is
on the highest
degree of bliss.*

2-3 H: et — superna deest. 3-4. H: est — descensum deest.
5. A: *hanc vitam.* 12. H: *matrem eternalem.* 13. D in marg.: *2m.*
14. DG: est deest; ib. ADG: *omnes deest.* 17. DG: *simpliciter.* 18. D:
superiorum. 20. D in marg.: *Assumptio.* 21. 22. H: *apud multos deest.*
22. H: *Sic arguunt;* ib. D in marg.: *1.* 24. H: *sic deest.* 24. DGH: *est deest;*
ib. DG: *quod;* ib. D in marg.: *2.* 25. A: *sic deest;* ib. H: *vere.* 26. D in
marg.: *3.* 28. A: *beatum* twice. 29. G: *corporaliter.* 30. D: *igitur.*
33. A: *circa salutem.* DG: *circa salvacionem;* ib. Codd.: *impertinens.*
35. A: *humaniter.* 37. D in marg.: *ad im.* 38. H: *ad minus ambiguum deest.*

We need not
know whether
she was taken
up in the body.

The reasons
assigned for
this belief are
insufficient.

firmandum. Quoad secundum patet quod corpora ista possent sine actuacione per animas surrexisse et sic mota per spiritus proprios vel alios redisse in cinerem sine pena. Quoad tertium patet quod cultus reliquiarum beati et sumptuosus ornatus circa corpus eius vel 5 locum non auget eius beatitudinem vel honorem nisi forte per accidens, de quanto ecclesia militans ex cultu tali accenditur et ad melius provocatur; et quia ex cultu erroneo et cupidine cleri contingere posset oppositum, probabile videtur Deum ordinasse corpus Moysi, 10 corpus matris sue et corpus Evangeliste cum multis aliis martyrum sanctis corporibus esse nobis abscondita propter errorem qui ex cultu contingeret.

Danger of relic worship.

c) We must believe that she is the advocate of her true servants.

2. How to win her aid.

She will not pray for the unworthy.

We must imitate her in humility, poverty and chastity.

Tercium quod debemus credere de matre Domini est quod ipsa est suis veris cultoribus propicia procuratrix. Nam viatores ex impetu caritatis suffragantur egentibus; sed beata virgo Maria videt in verbo nostram egenciam, et est magis caritativa et magis misericors; ideo credendum est fidencius quod procurat contra nostram egenciam et eo specialius quo noscit se adeptam 20 tantum honorem ut sit refugium peccatorum.

Quantum ad secundam partem sermonis, notandum quod mater Domini non suffragatur in illo suffragio in quo scit filium suum peticionem ex indignitate persone negaturum. Nam nullus prudens sciens voluntatem 25 circumspecti patrifamilias sic oraret, quantum magis beatus voluntati divine in nullo disformis. Ideo ad hoc quod beata virgo sit procuratrix viancium requiritur quod sequantur eam in moribus; solum enim sibi sic similes ad tantum diligit. Oportet ergo nos imitari 30 beatam virginem, specialiter in humilitate, in paupertate et in castitate. In humilitate contra superbiam diaboli. Ipsa enim fuit humillima, ut patet Luce I^o, 38: *Ecce ancilla Domini*. Fuit secundo pauperrima contra mundi cupidinem. Unde quando domina mundi salutavit Elizabeth, 35 non in curribus, equis vel pedissequis numerosis sed sola (ut creditur) cum festinatione transivit festinanter montana ad ministrandum Elizabeth, ut dicitur Luce I^o, 39. Et tertio fuit castissima contra carnis temptationem, unde docuit triplex remedium contra | hoc vicium a Fol. 333^a

1. D in marg.: *ad 2m.* 4. D in marg.: *ad 3m.*; ib. A: *reliquarum.*

5. A: *bene;* DG: *beate;* ib. ADG: *ordinatus.* 6. DH: *relicius.* 11. D in

marg.: *3m.* 17. A: *Maria deest.* 19. G: *promat contra.* 21. DG: *re-*

frigerium; D corr.: *refugium.* 23. G: *suffraga;* ib. H: *isto.* 26. D:

patrifamilias; ib. DH: *quanto.* 31. ADG: *et paupertate.*

ventris ingluvie abstinendo, viri consorcia fugiendo et occupacione devota occasionem luxurie eciam cogitacione illicita prescidendo. Hoc enim figuravit transitus virginis *cum festinacione*. Hoc figuravit conversio uxoris Loth in statuam salis ex respeccione; et hoc docet beatus Job qui *pepergit fedus cum oculis suis, ut non cogitaret de virginie*. Nam memoria huius peccati ex proclivitate movet affectum et consequenter a virtute motiva moventur organa corporis ad opus illicitum perpetrandum.

10 Et licet omnes christiani teneantur cavere luxuriam, specialiter tamen in illa parrochia ex hoc quod beatam virginem que tantum odit hoc vicium vendicat pro patrona. Idem igitur videtur hominem de parrochia beate Marie virginis fedari luxuria et abicere eius suffragium ut sit sibi propicia.

Quantum ad tertium, quomodo confidendum est de suffragiis beate virginis servata ista virtute triplici, patet ex his dictis in tercia particula prime partis. Sed obicitur per hoc quod habita ista dignitate ista virtute triplici, cum omnia virtutum genera connectuntur, videtur quod se dignificans eciam sine sancte Marie suffragio premiatur. Hic videtur milii quod impossibile est nos premiari sine Marie suffragio; verumptamen sunt gradus in eius auxilio, ut quosdam eciam prescitos iuvat ad cavendum peccata vel eorum gravedinem et per consequens ad pene perpetue mitigationem; quosdam autem iuvat ad bonorum fortune, nature et gracie cumulationem et per consequens ad periculi vel dampni temporalis evitacionem et quosdam iuvat ad beatitudinis promeracionem; et sic nemo est expers eius superhabundanti suffragio sive plus sive minus sibi servierit, ymmo illi qui nichil meruerunt sencent eius levamen cum occasione sue humilitatis et interpellacionis pro humano genere micius punientur. Ipsa enim fuit quodammodo causa incarnationis et passionis Christi et per consequens salvacionis tocius mundi.

Purity specially binding on
dwellers in
St. Mary's parish.

3. How she helps all, even the reprobate.

5. H: *exspeccione*; ib. H: *deest*. 6. H: *pepergit*. 11-14. A: *specialiter — luxuria deest*. 12. DG: *tantum deest*. 14. DG: *luxuriam*. 15. D: *ut non*. 17. DGH: *illa*. 17-20. H: *patet — triplici deest*. 20. G: *omnium*; ib. D in marg.: *Glossa dicta de virginis Marie patrocinis et oracionibus pro nobis inter duces quod tam excellencia nusquam per me reperta*. 21, 22. H: *quod — videtur deest*. 21. DG: *eciam deest*; ib. A: *sine deest*. 32. H: *suis levamen*. 36. H: *tocius salvacionis*.

Hoc tamen credendum est quod nemo meretur beatitudinem nisi gratia Dei preveniat et ipse consequenter Deum adiuverit; Maria tamen sepe prevenit merita peccatorum, quia meretur existentibus in crimen, ut resurgent, et sic non est sexus, etas, status vel condicio humani generis quin necesse habeat auxilium virginis implorare. Nemo tamen meretur beatitudinem nec ipsa orat pro aliquo ut habeat beatitudinem nisi qui optimam partem cum ipsa elegerit.

No sex, age,
state or
condition but
needs her aid.

Christ's three
occasions of
weeping:

1. for the
person of
Lazarus;

2. for the city
of Jerusalem;

SERMO XLIX.

10

Videns civitatem flerit super eam. Luce XIX°. 41.

Tria possunt dici caritati vestre de verbis evangelicis prelibatis, primo quociens Jesus flevit, secundo quare et quomodo Jesus flevit, et tertio quomodo modus suus flendi est edificatorius populo christiano. Quoad primum legitur in evangelio Dominum ter flevisse, primo in suscitacione Lazari quatriduani fetentis in monumento (Johannis XI°, 35), *et lacrimatus est Jesus*; secundo super civitatem Jerusalem (ut in evangelio hodierno) et tertio tempore passionis (ut He. V^o, 7: *Fundebat preces cum 20 lacrimis clamore ralido et exauditus est pro sua reverencia*).

Prima lacrimacio fuit pro persona Lazari, secunda pro civitate Jerusalem et tercia pro toto populo christiano. Quoad secundum notandum quod Jesus nunquam flevit, nisi quando flevit pro peccato humani generis, ut in primo fletu flevit peccatum hominis tractum in consuetudinem in persona fetentis Lazari figuratum. In secundo fletu flevit peccatum Jerusalem quod commisit et commissura fuerat in personam suam, asserens quod et *ipsa fleret si cognorisset* penam que exinde futura erat. Nam XLII° anno post ascensionem Titus et Vespasianus in solemnitate Pasche circumdederunt undique civitatem, et obsidione dura coangustarunt venientes ad solemnitatem non permittentes illos exire, et tertio prostraverunt facta magna clade (ut dicit evangelium et diffuse Josephus in de bello Judaico).

3. A: *Maria deest.* 8. AD: *ipsam.* 9. H: *elegit.* 11. DGH: *Videns Jesus;* H: *Sermo 27us.* 23. A in marg.: *I.* 26. A in marg.: 2. 31. ADH: *et deest.* 32. DG: *Vespasianus;* AH: *Vaspasianus.* 33. A: *circumdederant.* 34. DG: *obsidione;* ib. H: *coangustabant.* 35. G: *mittentes;* ib. DG: *eos.* 36. H: *magna callide.* 37. A: *Josaphus.*

10. Gospel for 10th Sunday after Trinity.

Civitas enim secundum beatum Gregorium reedificata est extra, ubi Dominus crucifixus est, et sic amoti sunt cuncti lapides civitatis. Causa ergo huins fuit ingratitudo qua non fuit grata suo gratissimo, specialiter quando verus sol illuxit ad pacem populo Judeorum. De tali enim ingratitudine fatua maxime foret flendum. Sic enim corrupte sunt legis litere propter tria, scilicet amorem, dolorem et timorem.

Et tertio flevit peccatum humani generis pro quo 3. for the
10 oportuit ipsum tantum pati. whole world.

Sed obiciunt infideles dupliciter contra fletum illum, primo per hoc quod Christus cum fuit Deus non potuit flere, sicut non potuit dolere.

Solucio autem istius est quod secundum divinitatem 15 nec fovere potuit nec dolere, sed quia simul fuit verus Fol. Deus et verus homo, secundum humanitatem flevit et 333^b doluit plus quam aliquis frater suus.

Secundo obicitur per hoc quod fletus et dolor sunt propter displicenciam alicuius, sed Christus cum fuit 20 omnipotens potuit impedire omnem eventum qui foret sibi displicens, ergo non foret materia fletus vel doloris in Christo.

Hinc dicitur quod vere concluditur in Christo non fuisse culpabilem materiam doloris sed in fratribus suis 25 fuit culpa pro qua oportet eum satisfacere ex vehemensia sue gratitudinis gracie. Quamvis autem potuit omne malum prohibere et impedire tamquam Deus, tamen gratancius fecit, ponendo factum hominis in libertate sui arbitrii, quia aliter non plus mereretur quam pecus, 30 et super hoc non permittet aliquod peccatum contingere quin vertit illud ad utilitatem ecclesie.

Restat ergo declarare quod Christus nunquam flevit vel doluit nisi quando doluit pro peccato. Nam non est domini potentis, sapientis et clementis dolere nisi 35 pro notabiliter dampnoso. Sed huiusmodi dominus est

He wept and grieved only for sin,

1. D in marg.: *Quomodo verificatur: Non manebit lapis super lapidem.*
 4. DG: *quia non.* 6. D: *fatui.* 7. DGH: *leges.* 9. A in marg.: 3.
 10. A: *oportet.* ib. 11: *tanta.* 12. A: *fuerit.* 15. A: *ful deest.*
 16. G: *veritus.* 19. DG: *cum sit.* 21. H: *materia deest.* 21. H: *fuisse*
culpabilem doloris: A: *culpabilem.* 25. G: *ipsum.* 26. DG: *gracie*
deest. 27. D in marg.: *Quare Christus permisit se occidere potens*
alias impedire et quare permitit in se peccare. 29 ADG: *aliter deest:*
 ib. G: *meretur.* 35. A: *modi deest.*

1. S. Gregorii, In Evangelia, Hom. XXXIX. Opp. tom. I,
 pag. 1644, 5.

caring not for Christus. Ideo non pertinet ad eum flere vel dolere temporal loss.¹ propter amissionem temporalium sed virtutum. Ibi enim amittitur Deus et amicicia tam triumphantis quam militantis ecclesie; temporalia autem non possunt esse ab eo perdita, quia quecumque pars habuerit, ipse habet,² et quando in penam peccati consumuntur, hoc fit ad laudem et beneplacitum domini vindicantis. Si autem dolet pro pena aliena, cum infert omnem penam, tunc dolet de iusticia quam ipse facit ad purgacionem et profectum ecclesie. De pena vero sensus proprii naturaliter doluit tamquam homo, sed de pena dampni proprii non credo Dominum doluisse, cum dampnum virtutum non potuit habuisse. Et perdidio bonorum naturalium non fuit sibi dampnosa, sed beatitudinis tam in se quam in ecclesia lucrativa. Et talis prudens commutatio¹⁵ foret leta.

We should
imitate Him,

Ex istis colligitur quod modus flendi et dolendi Christi est plane instructivus tocius ecclesie. Cum enim omnis Christi accio sit nostra instruccio, patet quod non faceret tam mirabile opus et specialiter in persona propria,²⁰ nisi notabile ministerium ecclesie indicaret. Non enim facit quicquam ex indifference nec sine notabili et patula ratione. Per hoc ergo informatur vis concupisibilis humani generis; per hoc instruimur quomodo debemus compati fratribus nostris et quomodo debemus passiones²⁵ corporis temperare.

making gifts of
grace our chief
desire.

Quoad primum patet quod dolor perdit, desiderium habendi et amor habitu in suo genere correspondent. Ideo cum debemus infinitum plus concupiscere et amare bona gracie quam bona nature vel fortune, patet quod debemus infinitum plus de eorum perditione dolere quam de perditione cuiuscunque boni alterius, et cum primum in genere debet esse metrum omnium aliorum, patet quod nunquam debemus dolere vel flere nisi quando contingit perdidio bonorum gracie, pro illa³⁵ dolendo principaliter et pro aliis accessorie et consequenter. Et illa regula domaret in ecclesia multas

1. D in marg.: *Christus non doluit pro aliquo dampno naturali vel temporali sed solumente pro peccato secus de dolore sensus.* 5. H: *ea;*
ib. DG: *habuit.* 6. DG: *consumuntur;* ib. DG: *hoc fuit.* 7. D: *veridicantis.* 8. H: *omnem deest.* 11. H: *proprii deest.* 12. H: *cum non potuit dampnosa dampnum.* 13. DG: *potuit deest.* 21. ADII: *misterium;* ib. ADII: *enim deest.* 22, 23. H: *et patet a ratione.* 29. H: *ideo deest.* 31. *infinitum;* A: *infinitum;* ib. A: *dolore.* 33. D in marg.: *Regula dur dolendi et flendi rectissima.* 36. DH: *et deest.* 37. A: *regula deest.*

inordinatas anime passiones, quia dolor amissionis temporalium superans dolorem alium manifeste indicat quod trium bonorum scilicet fortune, nature et gracie plus amamus.

5 Debemus autem ex vi primi precepti infinitum plus amare Deum et per consequens bona virtutum quam omnia bona temporalia vel naturalia hic pro via. Quando ergo plus dolemus pro ammissione temporalium quam pro ammissione bonorum gracie, manifeste convincimus nosmetipsos amare temporalia plus quam Deum, quod est peccatum gravissimum.

Quoad secundum patet quomodo debemus plus dolere de lapsu proximi in peccatum quam de perdizione omnium nostrorum temporalium. Hoc enim Christus exemplavit, et conservacio bonorum virtutis in proximo foret nobis utilius et plus commodiferum; et in isto peccato quamvis lapsi sint laici, tamen clerici et specialiter prelati sunt a Deo et homine plus culpandi. Debent enim clerici invigilare ad instruendum subditos in via virtutum et ad docendum eos vitare de via viciorum eciam infinitum plus quam ad commodum proprium temporalia adquirendum et per consequens infinitum plus castigare et punire subditos pro bono virtutis in eis stabiliendo et malo vicii effugando, quam pro temporali commodo adquirendo; quod si postponimus hunc ordinem

We should grieve more for another's sin than for any temporal loss.

Fol. 333^e fovendo vicia pro pecunia quam plus diligimus quam virtutes, nulli sunt regnorum magis periculosi proditores vel apud Deum et homines magis odibiles. In cuius signum Christus quando flevit peccata Jerusalem, docens quod omnia illa | traxerunt originem ab inordinata affecione temporalium sacerdotum statim post fletum accessit ad templum et eiciendo vendentes et ementes in templo dicens: *Domus mea domus oracionis est. Vos autem fecistis eam speluncam latronum.* ac si in facto diceret secundum Chrysostomum: Vos sacerdotes mercantes dignitates ecclesie empacionibus et vendicionibus simoniaciis et secundo negociantes pro questu tempo-

5. H: *autem — plus deest;* ib. *infinitum:* A: *in filium.* 6. A: *bonum.* 7. D: *bona deest;* ib. DG: *in via.* 10. ADG: *nos amare.* 12. H: *plus deest.* 13. A: *lapsu twice.* 17. D: *sunt.* 19. DGH: *enim deest.* 22. H: *temporilium.* 23. A: *subditos deest.* 37. DG: *et tertio;* H: *eciam secundo.*

33. Matth. XXI, 13; Lucae XIX, 46. 35. Chrysostomus in Matth. Hom. LXVII. Opp. tom. VII, pag. 745 (?); VI, 898. Cf. I, 349.

ralium et non pro salute fidelium subditorum estis causa
tocius materie huius fletus. Ideo instrumenta que sunt
occasio peccandi vobis et populo sunt a seculari brachio
subtrahenda, cum ego ut rex veniens Jerusalem ista
facio (ut notatur Matthei XXI° et Johannis XII°). 5

Like Christ we
should bear
injury with
patience.

Quoad tertium patet quod sequendo Christum fletu
et pacienza quoad iniurias sedabuntur anime passiones
ut iracundie, pugne, mutulaciones, rixaciones et maior
pars malicie in hoc mundo, sic quod per nos stat
quod ecclesia militans erit taliter perturbata. Nec valet 10
instancia qua dicitur quod tunc mundus foret repletus
iniuriis, quia Christus qui non potest errare docuit
istam doctrinam verbo et opere ad introducendum pacem
et sedandum contumelias; et ideo istam doctrinam
tenetur clerus Christi specialiter imitari. Unde notando 15
contumeliosos qui abiciunt hanc doctrinam et vel impli-
cant se perturbationibus ad maius dispendium quam
inest proximo suo pacienti vel ipsis prosperatis in via,
hoc est, quia Deus ipsos refugit tamquam morte secunda
mactandos, sic enim secundum beatum Gregorium bestia 20
mactanda consumit sine castigacione terre nascencia.
Unde qui sic agendo prosperatur est tamquam fera
diaboli desperata. Efficaciam ergo fletus Christi, cum
sit via ad beatitudinem, doceat nos noster magister et
dominus qui sic flevit. Amen. 25

SERMO L.

Omnis qui se exaltat humiliabitur. Luce XVIII°, 14.

Falshood of
the Pharisee's
words.

Constat ex serie evangelii quomodo duo homines,
scilicet publicanus et phariseus *ascenderunt in domum*
Domini ad orandum. Phariseus tamquam hypocrita pallians 30
se habere a Deo duas partes iusticie, primo *gracias agit Deo* sed false et accusatorie processit. False, quia
asserit *se non esse ut ceteros raptorem, iniustum vel adulterum.* Et cum constat quod quicunque est raptor,

1. H: *non deest.* 4. G: *et rex.* 5. H: *Matth. XII:* ib. Codd.:
Joh. II. Cf. *Joh. XII.* 15. 8. D: *mutillaciones.* 10. H: *est taliter:*
ib. H: *valet deest.* 15. H: *nominando.* 16. D: *istam doctrinam.*
17. A: *quod magis dispendium.* 23. G: *efficacia;* ib. D: *igitur.*
21. ADG: *noster deest.* 26. Sermo L: A: 28. 27. A: *exaltat.*
36. ADG: *igitur tamquam* 32. A: *false accusatorio.* 34. A: *quod deest.*

20. S. Gregorii Moralium, lib. XXXIII, in cap. XI, beati Job.
Opp. tom. I, 1078. 25. Gospel for 11th Sunday after Trinity.
29. Lucae XVIII, 10.

qui publice accipit alienum. iniustus est qui ad laudem sui committit Deo tam manifestum mendacium. et adulter qui ex religione affidatus miti et humili sponso ecclesie abicit iugum ipsum suave et confederat se iugo patris mendacii, sed tercio adaugens maliciam inordinate accusat proximum, dum subiungit sicut hic publicanus, et bene inchoat, false mediat et incaritative, quia accusatorie, consumat, et sic peccat in sapienciam et benevolenciam.

10 Et ista est scola patris mendacii colorate incipere, ut versicia sequens coloracius abscondatur. Unde sicut dicit Beda in Commentario quadruplex est genus iactancie, primo quando superbus presumit se ex se habere aliquid, secundo quando fatetur se habere quicquid 15 habet de Deo sed ex suo merito precedente, et utrumque istorum est manifesta blasphemia; tercio quando false simulat se habere bonum quod non habet; et in isto iactavit se iste phariseus; et quarto quando cum mendacio iactandi detrahit fratri suo et in ista malicia 20 geminavit.

Inter omnia autem vicia peccatum magis oracioni contrarium pompa vel iactancia elemosinarii Dei est et ad impetrandum petitum inepcius, primo quia Luce I^o, 51 de Deo dicit mater sua quod *desperit* 25 *superbos mente cordis sui*, sic ergo despectus est ineptus impetrare quicquam a Domino; secundo quia Deus novit omnia intima peccatoris; ideo pompare sibi de adesse iusticiam a Deo accomodatam, si qua infuerit, videtur esse indignacionem divinam incurrere. Unde 30 Psalm. CXLII^o, 2 dicitur ad hunc sensum: *Non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens*, scilicet non ex se

Four forms of boasting.

1. DG: *accipit*. 3. *qui*; here ends the Lambeth manuscript n. 23 (H.).
 7. A: *et sic bene*; ib. DG: *mediat*; A: *mediat caritative*; ib. *qua*; A: *qua*.
 12. DG: *commentatore*; ib. A: *quadruplex*; ib. D in marg.: *Secundum Bedam quadruplex genus iactancie*. 15. DG: *habet de re*. 18. A: *quando deest*. 19. DG: *detrahat*. 20. DG: *geminacia*. 21, 22. DG: *Inter-iactanciam deest*. 22. *elemosinarii*; DG: *clarum*. 22, 23. DG: *est sibi ad*. 24, 25. Recte: *dispersit superbos*. 25. DG: *igitur*. 26. G: *quicquam*. 27, 28. DG: *sibi de iusticia a Deo accommodata*. 29. A: *incurre*. 29, 30. DG: *Nam Psalm.* 30. G: *CXLIV*. 31. A: *sed non*.

12. Cf. Beda in Lucae Ev., cap. XVIII, lib. V. Opp. (Edit. Colon. 1688) tom. V, pag. 392: Quatuor sunt species . . . cum bonum aut a semetipsis habere se aestimant, aut si sibi datum desperer credunt, pro suis se hoc accepisse meritis putant aut certe cum iactant se habere quod non habent aut despectis ceteris singulariter videri appetunt habere quod habent.

sed ex infinitum ab huiusmodi iactare distante procedens eo. Et hinc in oracione hodierna dicitur quod omnipotenciam suam parcendo et miserando maxime manifestat, quia infinita potencia requiritur ad delendum peccatum et infinita misericordia ad tam ingratum⁵ participative iustificandum.

Boasting to be shunned not only at prayer since God is always present.

Tertia causa est cum condicione et natura orantis sit ex titulo misericordie impetrare petitum; patet quod orantis est suggerere suam indigenciam et non pompare de | non accomodato. Nec valet ficticia nostra Fol.³³³ qua dicimus quod nec coram Deo nec in ecclesia sic pompamus, quia cum Deus sit semper et ubique, patet quod quocunque loco vel tempore pompaverimus, coram Deo iactamus in contemptum sui de suis, ut sic nos indisponimus qui necessitati sumus cottidie dicere orationem dominicam ad quicquam a Domino impetrandum. Et si examinamus sedule vitam nostram, repeiriemus nos in pompam pharisaicam crebrius incidisse. Et tantum dixerim de prima parte sermonis in qua instruimur quod omnino in oracionibus iactanciam²⁰ caveamus.

The second lesson of this Gospel is to refrain from slander.

Secundo patet de serie evangelii quomodo debemus cavere falsum iudicium fratrum, accusacionem, detractionem vel scandalizacionem, cum phariseus exinde reprobatus a Deo retorsit in publicanum vicia a qui-²⁵ bus se false excusaverat. Non negatur tamen a christianis prudens iudicium, cum in utroque foro sint iudices tam seculares quam ecclesiastici ad vicia hominum corrígenda; ymmo oportet quod simplices accusantes fratres reos iudicent de sentencia quam deponunt, sed omnino³⁰ iniquum iudicium est cavendum. Rectificatur autem iudicium proximi ex hiis tribus: primo quod iudicio sit substrata veritas, quia mendacium per se displicet veritati et est contra octavum mandatum decalogi: *Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium;*³⁵ nec hoc sufficit, quia ex levi suspicione vel cum oppositi

1. DG: *infinitum tibi dispar;* ib. DG: *ab — procedens deest;* ib. A: *procedens coniectaravi;* Cod.: *procos* (?). 7. G: *cum de.* 11. DG: *coram deest.* 12, 13. A: *patet ex.* 15. A: *continue dicere.* 19. AD: *Et tamen;* ib. A: *dixim.* 23. DG: *carere ceterum fraternum.* 24. G: *phariseis et.* 25. DG: *Domino.* 26. G: *cum christianis.* 30. DE: *iudicant;* ib. DE: *quod omnino.*

2. Deus qui omnipotenciam tuam parcendo maxime et miserando manifestas. Oratio for 11th Sunday after Trinity. 35. Exodi XX, 16.

estimacione potest homo asserere veritatem. Ideo oportet quod sit clara evidencia a sensu vel aliter invincibilis antequam proximus accusetur. Ideo debet esse accusatio de preterito, cavendo de reatu pro presenti vel futuro proximo imponendo.

Sunt enim tria que Deus ex gracia causa ordinavit God has hidden from us
nobis esse incognita, scilicet predestinationem proximi, hora mortis et dies iudicii. Primum est ut amemus proximum quem quantumcunque peccaverit, ignoramus 1. the predestination of others,
10 utrum habebimus in celo patronum, ut contigit de duobus apostolis et Maria. Diem vero iudicii et horam mortis ordinavit Deus esse nobis incognita, ut probando nos iudicio continue timeamus. Tercium vero pernecessarium ad rectificandum iudicium est recta intencio, 15 quod postponamus zelum vindicet et munera vel favorem pro fratribus accusandis, quia omnia ista et singula reddunt accusatores fratrum dampnabiles. Oportet ergo pure quod intendatur honor Dei, purgacio ecclesie et emendacio proximi accusati. Et adhuc oportet quod 20 observetur ordo triplicis correpcionis fraterne, de qua Matthei XVIII°, 17; et demum debet obstinatus caveri *ut ethnicus* et non annuatim peccatum suum pecunia redimi et ad maximam Dei prodicionem ex turpi consensu contaminator ecclesie pro veritate pecunia vendita 25 sustentari. Unde videtur mihi quod sicut improvide accusans proximum (ut dictum est superius) est culpandus, sic celans prodicionem ecclesie ex taciturnitate proditoris est dampnandus.

Moveret autem ad pie compaciendum fragilitati lapsi We must not judge harshly.
30 quod *publicanus* evangelicus qui stabat a longe nec voluit oculos ad celum levare sed percuciebat pectus suum dicens humiliter pio patri: *Deus propicius esto mihi peccatori;* in momento quidem contritus est licet laicus et descendit in domum suam iustificatus ab accusacione 35 apparente religiosa securus. Per hoc enim docemur quod Deus est qui iustificat et secundum scolam suam cavendo questum deberet eius vicarius apponere medicinam. Stacio autem a longe laici retro clericum signat

6. DG: enim deest; ib. D in marg.: *Tria a nobis abscondita et quare.*
8, 9. D: *proximum quin.* 12, 13. A: *parando nos.* 13. DG: *Tercio.*
21. A: *obstinatio.* 23. DG: *perficionem.* 24. DG: *contaminatorum.*
27. DG: *perficionem.* 28. DG: *proditoria.* 35. A: *secura.* 36. A: *est deest.* 37. DG: *debet.*

36. Lucae XVIII, 13.

eius veram humiliacionem, nolicio levandi oculos ad celum signat eius erubescensem contritionem et tunsio pectoris signat eius plenam contritionem et fructuosam sui confessionem.

Lesson of
humility.

Tercio patet ex finali conclusione principium evangelii 5 concludente quis fructus est de pomposa iactancia et fructuosa penitencia, dum infertur quod *omnis qui se exaltat humiliabitur et qui se humiliat exaltabitur*. Oportet enim viantem crescere continue tamquam arborem in virtute, quoisque summitatem celi contigerit, ideo oportet 10 ipsum profunde radicibus humilitatis infra terram humiliacionis humane contra fatus venti superbie stabiliri, considerando quomodo *terra est et in cinerem revertetur* et quomodo quicquid boni habuerit ex influencia celi spiritualis descendit desuper, modo quo 15 fructificat spera terre, et sic oportet foveam radicis huius arboris humilitatis | penetralibus undique 334^{Fol.} 20 cavari, quia concavitas vallosior est humoris gracie capacior et vita convexa ex curvitate rectitudinis facit arborem ex defectu humoris arescere. 20

Unde oportet imaginari hominem multiplicatum in utroque brachio equeilibre secundum disparem rationem qua presumit superbe sese extollere in brachio sinistro equeilibre positum, secundum rationem vero qua se virtuose humiliat in brachio dextro equeilibre positum, 25 et utriusque humana natura substernitur; tunc regula inmutabilis iusticie deprimit naturam in brachio sinistro, in brachio vero dextro exaltat naturam, unde mira subtilitate dicitur universaliter quod *omnis qui se exaltat humiliabitur, sed indifinite qui se humiliat exaltabitur*. 30 Prescitus enim ad tempus se eciam virtuose humiliat, sed manet peccato irremissibili depresso continue, quia false se humiliat et nisi equivoce virtuose; bravum itaque ad cuius fastigium exaltandi sumus alliceret ad veram humilitatem cum eius familia consequente, quod 35 nobis concedat Christus Jesus. Amen.

2. A: *erubescenciam*; 4. DG: *soni confessionem*. 6. G: *de dampnosa*; 8. DG: *et qui — exaltabitur deest*. 9. DG: *viatorem deest*. 12. G: *ventus*. 15. A: *descendit semper*. 16. G: *sic oportet*. 18. A: *vallacioni*. 19. A: *ex circuitu*. 22. DG: *equeilibre*. 23. DG: *que*. 24. DG: *qua*; ib. A: *contra se*. 25. DG: *equeilibre*. 26. D: *utraq[ue]*. 32. D: *in peccato*; ib. A: *qua*. 34. DG: *alliceret*. 36. DG: *Christus Jesus deest*.

SERMO LI.

Surdos fecit audire et mutos loqui. Marci VII°, 37.

Constat ex serie evangelii quomodo Salvator non solum edificavit Judeam miraculis sed gentes exteris, ut Tyrum, Sidonem et terram Decapoleos, a quibus ordinate venit ad mare transeundo Jerusalem. Dicitur autem quod Galilei vel gentes adducunt sibi personam surdam et mutam ut sanetur; qui apprehendens eum seorsum a turba, misit digitos suos in auriculas eius et expuens tetigit linguam eius et suspiciens in celum ingemuit, dicens: *Effeta, quod est aperire.* Et statim aperte sunt aures eius et solutum est vinculum lingue eius et loquebatur recte. Et precepit eis ne cui dicerent. Et eo plus predicabant factum et mirando dixerunt: *Bene omnia fecit;* et surdos fecit audire et mutos loqui. Secundum Bedam in Commentario surdus iste et mutus signat genus humanum a Iesu salvatum, qui exierit de finibus Tyri (hoc est, de timore vel superfluo), quando exiit a Patre et venit in mundum (ut loquitur evangelium Joh. XVI°, 28). Ad Dominum enim pertinet timor, et secundum divinitatem dicitur supersubstancialis et flexus super singulas creaturas, quia Genesis I^o, 2 dicitur: *Spiritus Domini ferebatur super aquas.* Unde secundum divinitatem nominatur terribilis.

Venit autem per naturam angelicam ministrantem, que bene Sidon dicitur (hoc est salus vel tacens), quia celestes spiritus sunt in salute vel beatitudine confirmati et in vita contemplativa tacente vel ociante beatifice occupati. Per medios vero fines Decapoleos venit, quia per universitatem graduum humani generis. Nam septuaginta duo gradus numerantur Luce IV° ab Adam usque ad Christum; quibus additus octonarius generatorum posterius salvandorum et denarius universitatis angelice cum generacione spirituali natorum ex Deo semine verbi Dei decies decem civitates constituit. Venit autem ad

Mystical meaning of Tyre.

1. D in marg.: *Dominica 12.* 2. A: *Surdus.* 3. DG: *ut Tytum;*
ib: *Tytum et.* 7. G: *Gallii.* 12. AG: *et before loquebatur omitted;*
ib: A: *recte deest.* 15. DG: *Commento.* 18. G: *qui exiit.*
22. A: *qui Genesis.* 23. DG: *dicitur.* 25. A: *evangelicam.*
29. DG: *occupari;* ib: A: *Decapolis.* 33. G: *et domus.* 34. G: *ge-*
nerali.

1. Gospel for 12th Sunday after Trinity. 7. Marci VII, 32.
14. Cf. Bedae in Lucae Ev., l. c. pag. 143/4.

mare Galilee, quia ut paciatur tribulaciones vite carnalis,
facta transmigracione ante ascensionem.

How the human
race is deaf and
dumb.

Surdus autem et mutus est secundum Bedam genus humanum: surdus quia a tempore quo in paradiſo audivit altum verbum et blasphemum diaboli: *Nequaquam moriemini*, surduit a speciosa laude Dei, cum tria sunt ex quibus inveteratus surdescit, scilicet sonus altus et terribilis, stupor nervorum ex vehemencia frigoris et paupertas animalis spiritus. Sonus autem quo diabolus imposuit implicite Deo mendacium fuit valde terribilis, et diverso homine a sole iusticie necesse fuit eum occupari frigore debilitante nervos ad opus iusticie; et per consequens illi qui attente audiret quid loquatur in ipso dominus Deus deficeret septuplex spiritus. Vis ergo sic frustrata a fructu salutifero fuit perdita per peccatum, et sic per idem potencia locutiva fuit perdita ex loquela letifera cum diabolo credendo verbis eius et discredendo verbis Domini. Et sic natura humana facta est surda et muta ex culpa propria.

Christ opened
its ears.

Sed Christus prius aures aperuit, quia prius est audire verbum Dei quam loqui, quia *fides est* secundum Apostolum *ex auditu*, et hinc secundum Aristotelem omnis surdus a nativitate naturaliter est mutus et non econtra, eo quod oportet ut fiat doctrina ^{Fol.} | ydiomatis ex ^{33,4^b} auditu. Christus ergo prius sanavit naturam quam primo separavit a seculari tumultu, quia, sicut radius solis non calefacit aerem vento commovente, sic nec spiritualis radius illustrat hominem, dum fuerit negotiis secularibus implicatus. Et hinc predicator laicis non in feriis, quando mancipantur ministerio seculari, sed in sabbatis, quando seclusi sunt ab occupacione seculi distrahente. Tunc autem ponit Christus digitos suos infidelis auriculis, mandans quod aperiatur vis anime auditiva, quando ex operacionibus eius subtilibus instruit fideles ad recognoscendum peccatum hominis et virtutem verborum Dei, cum oportuit Christum pro satisfaccione hominis tanta pati. Ideo Act. I^o, 1 notatur quomodo *cepit Jesus facere et docere*.

3. DG: *autem deest*. 6. A: *surditur*; ib. A: *Domini*. 13. DG: *loquitur*. 24. DG: *e converso*. 25. A: *salvavit*. 26. A: *seculi*. 27. A: *commoventem*. 29. D: *Et hic*; ib. G: *inferis*. 32. A: *Christi*. 34. G: *subtilius*; ib. A: *fidelem*. 37. A: *tanti*; ib. D: *fecit cepit*.

4. Cf. Bedae in Lucae Ev. I. c. pag. 143/4. 22. Rom. X, 17; ib. Aristoteles, De Anima II, 8.

Sed sputum Christi quo tetigit linguam muti signat dulcedinem spiritus quo aperit affectionem ad attente predicandum verbum quod prolatum a Deo audierit. Sic enim apparuit Spiritus Sanctus in linguis igneis 5 contra serpentinam seductionem qua homo obmutuit.

Christ's touching the tongue was a sign of His commission to prelates to preach.

Ex isto evangelio patent tria in quibus populus est docendus; primo quomodo excuciendo surditatem audient verbum Dei, secundo quomodo instructi in fide ex auditu loquentur cum fiducia verbum Dei, et tertio 10 quomodo ex virtute quam Deus ex ipsis indidit cavebunt laudes hominum et applausus, cum Christus non extorsit laudes a populo sed mandavit, *ne cui dicerent*, suple, adulatorie. Homo enim est indignus, ut laus eius sit merces finalis operis meritorii facti tanto domino.

15 Quoad primum patet quod audire verbum Dei est obedienter ipsum mente concipere, quia aliter brutum audiret verbum Dei ad mentem scripture; sed natura aperit aures animalis ad auditum huiusmodi, ideo oportet quod evangelice audiens verbum obedienter ipsum 20 intelligat; sensus enim humanus est virtus passiva; et oportet quod respondeatur ad magistrum spiritualiter et obedienter recipiat speciem immaterialē quam inprimis. Nec hoc sufficit ad beatitudinem (ut patet Luce XI°), sed oportet quod sit verbi perfecta custodia. Clavis enim 25 infixus ferramentis equorum vel curribus retorquetur et insuper circumrotatur, cum aliter reciperet rubiginem tamquam frustratorium quoad fructum, sic oportet quod audiens verbum Dei intendat ipsum completere in opere et procedat circumrotando pro loco et tempore oportuno; 30 et sic surditas culpabilis est fugata. Et istam doctrinam notavit sibi Augustinus, cum confessus fuit cum Apostolo: *Gracia Dei sum id quod sum, et gracia eius in me vacua non fuit*, sicut patet de multiplicibus sermonibus et scripture sacre exposicionibus.

Hearing must be intelligent and must be followed by obedience.

35 Quoad secundum patet quod licet omnis christianus cui Deus donat potentiam, debet loqui cum fiducia verbum Dei, tamen specialiter spiritualis prepositus, sicut fecit Augustinus, cuius festum hodie solempnizat

Preaching the special duty of prelates.

2. A: *affectum*. 3. A: *prelatus*. 7. DG: *docendum*; ib. A: *audiret*. 9. DG: *loquuntur*. 9, 10. DG: *et — virtute deest*. 10. A: *ex ipsis vidit*; D: *indidit Deus* (twice). 21. A: *respondentur*. 22. G: *in naturalem*; ib. G: *reprimunt*. 25. DG: *serramentis*. 29, 30. DG: *opportuno*. 36. DG: *illam*. 32. G: *idem sum*. 34. DG: *et deest*. 36. D: *donavit*.

12. Marci VII, 36. 32. I. Cor. XV, 10. 38. Cf. *Introduct.* in primam partem, pag. XXX.

This sermon ecclesia, cuius laus et specialiter apud scolasticos in vita preached on sua exprimitur. Unde querenti quare verbum Dei non St. Augustine's day (Aug. 28th), est modo in efficacia et reverencia sicut olim, dicitur quod peccatum prelati et induracio populi est in causa. Quidam enim sunt canes muti, non valentes latrare, 5 sicut loquitur Isaías; quidam autem predican specialiter propter questum, et quidam omissa intencione profectus anime predican propter famam. Ideo minimus grex non capti verbum efficaciter sicut olim. Deus enim non cooperatur ad meritum taliter predictis pocius quam 10 cum graculo, ut populus informetur, et specialiter quia deest confirmacio sermonis in opere predictis, dum in pociori parte sit contrarius sibi ipsi. Opus enim movet efficacius quam sermo. Auditorium autem exinde indisponitur sicut fera que non audit efficaciter 15 verbum, sicut nec populus Judaicus infidelis. Nam sicut Ezechielis III°, cap. 26 lingua sancta prophete a predicacione frustrabitur, *quia domus exasperans* est in Deum et specialiter in quinque generibus blasphemie, de quibus est longus sermo. 20

Sins of the tongue:
1. Murmuring against God.
2. Slander.
3. Abuse.

Sed de tribus peccatis lingue ad presens dicetur, scilicet de murmure contra Deum, de detraccione in proximum et de conviciis in fratrem proprium. Murmur autem predictum est fatuum, quia deteriorat murmurantem dupliciter, non nocet Domino nec impedit eventum. 25 Detractores odivit Augustinus, unde supra tabulam suam fecit scribi hos duos versus:

*Quisque norit dictis absentium rodere ritam
Hanc mensam indignam noverit esse sibi.*

Unde detractor | comparatur in scriptura cani, porco et serpenti: cani quia canis habet labia sanguinosa, latrat communiter sine causa et naturam suam prostratam invadit; porco quia rostrum et os turpiter inquinat, intrans ortum preelegit congregacionem stercorum ante cumulum florum redolencium et deicit pedibus cibum 35 suum. Serpenti vero comparatur, quia mordet in abscondito, tortuose incedit et terram comedit. Detractor autem habet condiciones proporcionales, ideo sanctus

4. A: *induracio*. 8. DG: *minus grex*. 9. DG: *olim deest*; ib. AG: *enim deest*. 11. A: *sermone*; ib. DG: *auditorium enim*. 10. A: *de quo*. 25. A: *eventum deest*. Lac. in cod. 28. DG: *Quisquis*; ib. A: *reddere*.

6. Is. LVI, 10. 28. Hos duos versus in opp. S. Augustini non inveni. Cf. pag. 220.

iste noluit cibum sumere cum talibus quoad convicia.
Unde de isto potest verificari thema, cum scripsit plus
quam mille volumina in quibus fides scripture exponitur.
Quibus deficientibus magna pars cleri surda mutesceret;
5 solus tamen *Christus bene omnia fecit* et in nomine eius
partem factibilium fecerunt cetera membra sua. Quoad
tercium patet Luce XVI° quod religio christiana debet
omnem laudem suam sperare a Domino, considerans
quod quicquid boni fecerit habet illud a Deo. Et adhuc
10 nimis modicum facit Deo tamquam *servus sibi inutilis*
(ut dicitur Luce XVII°, 10). Unde ergo laus nostra ab
homine, cum secundum Apostolum: *Si acceperis, quid
gloriaris, quasi non acceperis.* Unde prudenciores laudando
hominem dicunt quod est multum Deo obligatus ex
15 multitudine donorum que ab eo receperat. Quando enim
Deus nos premiat, propria dona coronat etc.

Augustine an example how Christ made man speak.

SERMO LII.

Magister quid faciendo ritam eternam possebo. Luce X^o, 25.

20 Istam questionem quam quesivit legisperitus a Christo
potest quilibet subditus a suo prelato querere pertinenter,
et responderi debet, ut Christus respondit. Quilibet
enim naturaliter appetit beatitudinem, ymmo secundum
Augustinum non potest eam non appetere, cum sit
25 finis naturalis ad quem humana species naturaliter
ordinatur, sicut terra ordinatur naturaliter ut quiescat
in medio. Et hinc insurgit anxietas dampnatorum quod
necessario appetunt id ad quod sciunt se non posse
attingere. Cum ergo omnis christianus necessario ap-
petat illum finem et debet scire se non posse ad illum
30 attingere, nisi ipsum in via meruit, patet quam dili-
genter debet querere opus quo de congruo mereatur
istam vitam, specialiter cum hore mortis, diei iudicii
et illius meriti propterea sit ignarus, ut diligencius
35 discat viam in qua si consummaverit habebit bravium.

We should all desire to know how we may be saved.

2. Unde de isto: A: *De frimo.* 8. A: *suam comparere.* 10. DG: *con-*
servus. 16. A: *non premiat.* 17. D in marg.: *Dominica XIII.*
18. A: *fossile.* 24. A: *posset.* 26, 27. DG: *naturaliter quiescere in*
medio et hanc. 28. A: *scitv non possunt.* 29. DG: *igitur.*
31. DG: *meruerit.* 32. DG: *meruerit.* 33. A: *iudicii deest;* G: *Judei.*

5. Marci VII, 42. 12. I. Cor. IV, 7. 18. Gospel for
13th Sunday after Trinity. 24. S. Aug. Confession, lib. X,
cap. XX, Opp. tom. I, 181 (et passim alibi).

Nulla ergo ars est illa salubrior, facilior aut delectabilior. Stat (inquam) in caritate, que est ordinata dileccio Dei et proximi, et quia Deus est hic nobis absconditus propter quod ipsum confuse hic diligimus, ideo de ordinata caritate creature dicere pauca intendimus. ⁵

How man
should love:

Primo (inquam) oportet quod homo se ipsum diligit ordinata, secundo quod diligit proximum ut se ipsum, et tertio quod quandoque exponat se ipsum in causa Domini.

i. Himself.

Sed quoad primum diceret forte aliquis quod nemo ¹⁰ est qui non amet se ipsum, ymmo pessimi homines secundum Apostolum sunt *se ipsum amantes*. Non ergo pertinet caritati ut homo amet se ipsum sed magis ut odiat.

This love must
not be
inordinate and
must chiefly be
directed to his
soul.

Hic oportet primo notare quod amor est duplex, ¹⁵ scilicet ordinatus et inordinatus, et sic de odio. Tunc dicitur quod omnis amor vel caritas nature hominis ordinata incipit proficere a se ipsa; sicut omnis amor inordinatus incipit efficere a se ipso. Amor autem ordinatus est odium quoad mundum, sicut amor in- ²⁰ ordinatus est odium quoad Deum. Quis ergo diceret quin ille qui plus amat ornamenta quam corpus, qui stulte macerat corpus fame, ymmo qui cultellum letaliter infigit in corde se ipsum odiat? Multo magis qui plus amat temporalia sua quam animam pascit corpus laute ²⁵ et animam dimittit fame spirituali perire, vulnus mortalis peccati infigit in animam, nec solicitatur circa eius salutem. Naturale ergo est quod amor ordinatus hominis incipiat a se ipso, cayendo a peccato et insudando circa meritum et virtutem. Sed mundus, caro et diabolus ³⁰ sic exceccant nos fatuos quod isti fidei evangelice infideliter dissentimus; et isti sentencie discredunt miseri qui pascunt se potibus in noctibus usque ad nauseam, ibique seminant verba pompatica, verba detractoria et blasphematoria. Ex ipsis autem pocionibus oriuntur ³⁵ adulteria, omicidia et furta ac aliorum peccatorum genera, ut patet consideranti cursum seculi et statum huiusmodi miserorum; in qua | materia est longa dis- ^{Fol.} _{334^a}

1. DG: *igitur ars est ista.* 2. D in marg.: *Dileccio.* 5. AG: *in-ordinata.* 10. D in marg.: 1. 12. DG: *igitur.* 15. D in marg.: *Amor duplex.* 10. A: *officere.* 21. DG: *igitur.* 28. D in marg.: *Dileccio sui.* 29. AG: *et insudando deest.* 34. DG: *ubique.* 35. A: *blasphema tota;* ib. G: *Ex hiis.* 37. D: *consideranti s.* 38. D: *in qua deest.*

gressio. Talibus autem deficit fundamentum quo caritative se ipsos diligenter et vitam eternam adquirerent. Quo contra debemus reputare lucrum, quando anima virtute pascitur, actus meritorius contra diem iudicij 5 instauratur et corpus ut anime et Deo serviat adaptatur, quia terrena validudo corporis ista postposita nichil valet.

Secundo dixi quod caritas requirit ut homo diligit proximum ut se ipsum. Stat autem dileccio ista primo declinando a malo, ne fiat proximo iniuriatio in se vel in suis. Secundo iuvando cum omnino spirituali suffragio. Iste enim sunt due partes iusticie, ut dicitur Ps. XXXVI°, 27: *Declina a malo et fac bonum*, et breviter ista regula Christi Luce VI°, 31 et Matthei VII°, 12: *Omnia quecumque vultis ut faciatur robis homines hec et vos facite illis* est optima ad docendum nos quomodo debemus fratres diligere. Debemus (inquam) ipsos diligere ad beatitudinem et non iniuriari eis in via ad illam. Ideo dicitur quod *debet diligere proximum tuum, sicut te ipsum*, non tantum quantum te ipsum, nec tam primo sicut te ipsum, sed ad parem beatitudinem; iuxta quem sensum dileccio carnalis excluditur.

Et patenter sequitur quod quicunque non dilexerit se ipsum modo predicto, deficit in ista particula caritatis, tum quia illa presupponit quod homo diligit ordinante se ipsum, tum eciam quia debet iuvare proximum in gratia conmerendo a quo frustrat proximum. Nec debet ista dileccio solum se extendere ad amicos, sed eciam ad inimicos et quoscunque proximos in natura.

Sed dubitatur quomodo omnibus proximis meis deboe 30 velle bonum beatitudinis cum scio Deum velle contrarium.

Hic dicitur quod quantum ad proximos conviventes debeo velle voluntate condicionata, et quoad dampnatos debeo velle dampnacionem eorum ad beatitudinem 35 sanctorum proficere, et sic debeo utrobique Deo dicere: *Fiat voluntas tua in celo et in terra*. Debemus autem diligere inimicos beneficiendo, orando et generaliter merendo eis. Et istam scolam esset necessarium hodie introducere in ecclesiam tam opere quam sermone,

4. D: *virtuose*. 7. D in marg.: 2. *Dileccio proximi*. 6. A: *ne fiat twice*. 10. A: *vel suis*; ib. A: *amando eum*. 15. DG: *hec est*. 18. DG: *istam*; ib. AG: *tuum deest*. 20. AG: *parem deest*. 37. D in marg.: *Diligere inimicos*. 38. DG: *illam*.

18. Matth. XIX, 19. 36. Matth. VI, 10.

2. His neighbour.
This love should move a man to seek his neighbour's spiritual good.

It must extend to all men.

quia indubie tota dissensio inter regna, personas vel populos est propter frigescenciam caritatis. Nisi enim plus amaremus temporalia et mundanos honores, nunquam sic ad invicem pugnaremus; et totum fundatum erroris est defectus fidei quod non credimus 5 rationibus et dictis scripture, sed temporalia que videmus preponderamus eternis que credimus. Debemus enim credere quod diligendo inimicos possumus aptissime facere amicos vel eis manentibus in inimicicia sua resistere, cum ut sic habemus Deum et angelos 10 adiutores et (quod maximum est) ut sic meremur beatitudinem, dimittendo honorem et questum mundialium pro beatitudine; et per istam viam docet scripture nos vincere. Modo vero infideliter innitendo mundane victorie destruimus nos ipsos altrinsecus ut molares, cuius causa 15 est scola regis superbie. Et quantum ad sermonem, patet quod debemus orare pro consequentibus nos, quia ut sic tam nobis quam illis proficimus et maledicendo unumquemque frustra officimus.

3. God.
This must
make us willing
to incur danger
for His sake.

Tercio dixi quod oportet caritativum quandoque se 20 exponere contra adversarios in causa Domini: cum enim necesse sit Deum habere contradictores in via continue, potissimum signum quo ostenderetur Dei dileccio foret adversariis legis sue secundum dona ad hoc prestita cordate resistere. Quis enim tenens benigni 25 domini videns arma sua despective reversa, legem suppeditatam et se ipsum contemptum non excuteret a se recordiam atque segniciem et adversariis domini sui secundum posse resisteret, specialiter si ad hoc sub pena gravissima et premio amplissimo sit astrictus? 30 Cum autem milicia sit vita hominis super terram, patet quod oportet omnem christianum esse Christi tenentem et suum dominum cum circumstanciis predictis cognoscere. Quando ergo videmus omnipotenciam, iusticiam et iudicium Christi reversa, que sunt arma sue divinitatis, paupertatem, humilitatem et pacientiam que sunt arma sue humanitatis reversa, si scintilla caritatis ad Deum in nobis reluceat, non mirum si nos viriliter | Fol. 335^a exponimus ex adverso. Et cum quicunque diligit regem

1. *dissolucio*. 6. DG: *scilicet et*. 7. A: *ponderemus*. 8. G: *quod deest*. 12. A: *mundanum*. 13. DG: *illam*. 19. A: *undique . . .* (lacuna in cod.) *officimus*. 20. D in marg.: *30.* 23. A: *quia ostenderetur*. 25. DG: *concordate*; A: *cordata*. 26. A: *videns enim*; DG: *enim deest*. 34. DG: *igitur ridemus Dei*. 36. D: *et humilitatem*; D: *humilitatem*.

diligit eius legem, patet quod peccatores Dei et legis sue contemptores debemus secundum regulas legis Christi verbo et opere impugnare.

Sed quid de servo superiori qui uberiores expensas de Christi patrimonio vendicat et tamen in sua domo peculiari defendit fures, meretrices et omni genere proditores de impensis propriis? Quis queso plus profundus proditor quam est talis proditor nequam domini sui, proditor regni sui et proditor sibi ipsi? Sed sunt alii proditores inferiores in seculo, ut hii qui in dominibus suis fovent maledicos, ebriosos, latrones, meretrices et quantumcunque criminosos notorios eciam pocius quam servum fidelem de probabili domini capitalis. Tercii vero proditores sunt infimi qui non audent blasphemos et alios in se peccantes corripere. Quilibet talis potest dici servus nequam, negligens aut piger, multum elongatus ab illo servo bono et fideli quem incidentem per excellentissimam viam caritatis dominus fideliter constituet super omnia bona sua.

Traitors to
Christ.

20

SERMO LIII.

Quod est mandatum magnum in lege. Matthei XXII°, 38.

Constat ex serie evangelii quomodo pharisei subdole, derisorie et inutiliter temptarunt Christum de doctrina evangelica. Ipse autem more suo reddens bonum pro malo compendiouse instruxit *in duobus mandatis in quibus tota lex pendet et prophete*, quando dixit quoad primum: *Diliges dominum Deum tuum ex toto corde, in tota anima et tota mente.* In ista quidem dilectione Dei et dilectione proximi *universa lex pendet et prophete*, quia conclusio finalis gracia cuius sunt omnia scripta hominum est dileccio Dei et proximi, cum secundum Apostolum Rom. XIII°, 10: *Plenitudo legis est dileccio.* Illud autem quod doctor legis quesivit a Christo inutiliter debet quilibet subditus querere a proposito suo in nomine Christi humiliter, propter necessitatem doctrine quam capiunt soli humiles et per consequens pie ac utiliter.

Love of God
and of our
neighbour the
conclusion of
the whole
matter.

7. D in marg.: *Proditores triples.* 8. A: *in quam Domini.*
11. G: *maledictos.* 15. D: *talis servus.* 16. A: *in tantum elongatus.*
17. A: *incidentem.* 20. D in marg.: *De eodem.* 21. D in marg.: *Doco 18.*
28. D: *illa: ib. A: dictione et.* 32. DG: *Id autem.* 17. A: *raptunt.*

20. Gospel for 18th Sunday after Trinity. 25 et seqq.:
Matth. XXIII, 40, 37.

Need of
learning this
lesson.

Est autem hec leccio tam necessaria quod sine illa non potest haberi vie prosperitas, pax cum hominibus vel beatitudo finalis. Quantam vero diligenciam apponneret christianus pro ista lege discenda. Quod autem sine huius noticia non potest haberi vie prosperitas, patet ex hoc quod sine dilectione Dei cedit homini quicquid habuerit ad deterioracionem prosperitati oppositam. Sed nemo Deum diligit nisi noverit hoc mandatum, ergo prima pars conclusionis. Quanto enim quis Deum odiens plus proditorie consumpscerit de bonis Domini, de tanto accumulat sibi penam iuxta illud Apoc. XVIII°, 7: *Quantum glorificari se et in deliciis fuit, tantum date ei de tormento et luctu.* Sicut ergo frenetico non prodest habere gladium, febricitanti habere contrarium poculum vel litargico habere ocium et neminem suscitantem, sic proditori Dei cuiusmodi est quicunque ipsum oderit quantumcunque videatur in mundialibus abundare; ideo dicit Sapiens Sap. VI°, 6 quod *durissimum iudicium hiis qui presunt fiet.* Nam ex fide patet quod oportet omnem talem reddere finaliter rationem Domino quem nichil latere poterit de omnibus factis propriis et de minimo quadrante quem a Deo receperat.

We must have
peace with God
if we would
have peace with
men.

Secunda pars conclusionis patet ex hoc quod impossibile est habere pacem cum homine nisi primo habita fuerit pax cum Deo. Ipsa autem non habetur nisi per dilectionem Dei. Non enim habetur vera pax cum militibus vel servis omnipotentis domini primitus impacati quin *pocius pugnabat cum eo orbis terrarum contra insensatos* (ut dicitur Eccl. III°). Unde Job IX°, 4 dicitur: *Quis restitit ei et pacem habuit?* Pacem autem falsam proditorum Dei et furum *venit Christus dissolvere* (ut dicit Matthei X^o, 34), quia secundum beatum Gregorium quanto hic maior fuerit tanto peior.

Love of God
the price by
which we buy
bliss.

Tertia vero pars conclusionis ex hoc evidet quod nemini datur beatitudo patrie nisi emat. Non est possibile hanc emere sine Dei dilectione; ergo ad beatitudinem illam querendam requiritur pro precio Dei dileccio. Si | enim Deus constituisset precium regni centum solidos

Fol.
335^b

3. DG: *Quantum igitur.* 5. A: *sine huiusmodi.* 12. G: *fuerit;*
ib. D: *tanto* 13. D: *Scut igitur.* 18. D: *dicit.* 25. DG: *autem deest.*
29. Eccl. III. Recte: Sap. V, 21. 30. DG: *autem suam.* 31 A: *furius;*
G: *furtum;* ib. A: *sevit Christus.* 34. DG: *ex hoc deest.* 36. DG: *igitur.*
37. DG: *istam;* ib. A: *queritur.* 38. D: *cendum solidos deest.*

vel aliud ad quod pauperes non possent attingere, forent pauperes necessitati regnum perdere et divites allecti ad impetrandum temporalia, ut post dominium vie intrent dominium quod seculariter impetrarunt, quod 5 esset maximum inconveniens. Ideo Christus statuit per se precium huius commercii bonam voluntatem que maxime est in potestate cuiuslibet viatoris. Unde solum finaliter impenitens peccans in Spiritum Sanctum secluditur ab hoc regno (ut patet Matthei XII°), et ex ista 10 conclusione tam patenter sequente ex fide scripture patet quod quilibet fidelis postposita omni alia lege vel doctrina disceret precipue istam legem. Unde propter eius necessitatem et solemnitatem est opus sabbati, quando homines sunt magis quieti et solemniores ipsam 15 addiscere. Quo habito patet quod nemo potest ipsam discere nisi magister gencium affuerit et ipsam docuerit. Ideo queramus ab eo (modo quo supra) quod est mandatum magnum in lege. Constat quidem ex XX° capitulo Exodi quomodo decalogus mandatorum quem eciam 20 observant Judei divisus est in duas tabulas, in quarum una inscribebantur tria mandata que docent Deum diligere, scilicet *non facere falsos Deos, non assumere nomen Dei in vanum sed meminisse servare sabbatum*; de quibus hodie. Idem enim est Deum diligere et hec servare, 25 quia Joh. XIV°. 21 dicit Veritas: *Qui habet mandata mea et servat ea ipse est qui diligit me. Qui autem diligit me diligit a patre meo.*

Ex quo patet convertibilitas horum trium: Deum diligere, mandata eius servare et esse in gratia et per 30 consequens a Deo diligiri. Repugnat enim gratitudini et rationi terreni domini quod constituat precepta honesta servo suo, et quod ille servus voluntarie impleat illa omnia iuxta vires, cum hoc quod ille dominus odiat servum illum. Multo magis repugnat Deo qui est dominus gratissimus, rationabilissimus et scientissimus, qui nullum servicium requirit ab homine nisi observanciam facilium, rationabilium et utilium mandatorum. Licet autem omnis christianus debet ex fide cognoscere quod

To love God,
to keep His
commandments,
and to be in
grace are all
one.

1. D: *sibi vel.* 2. A: *forent pauperes deest.* 8, 9. A: *secludit se.*
11. D: *omnium.* 12. DG: *illam.* 14. D: *istam;* G: *ad istam.*
19. A: *et quem.* 24. A: *enim deest.* 26. DG: *mea deest;* ib. D in
marg.: *Idem est diligere Deum, mandata Dei servare et esse in gratia.*
30 D in marg.: *Nota bene.* 32. G: *iste.* 33. D in marg.: *Nota istam*
racionem de prescritis in gratia, ubi repugnat ei. 34. D: *Domino.*

22. Exodi XX, 3, 7, 8.

tenetur pro summa tocius religionis christiane diligere Deum super omnia et proximum ut se ipsum, tamen minus pauci sumus explentes modum quo debemus diligere.

We must bear to God a triple love, in heart, soul, and mind.

Specificat autem Veritas modum quo debemus diligere Deum per tres particulias, Trinitati et tribus mandatis prime tabule correspondentes, scilicet *ex toto corde*, hoc est, secundum ultimum intellectus, *ex tota anima*, hoc est, secundum ultimum affectus, *et ex tota mente*, id est, secundum ultimum memorie intellectus. Sicut enim cor est primum formatum in animali gratia anime, sic virtus intellectiva est prima virtus animi non organica, illuminans eum, ut plus diligit magis bonum, et correspondet Deo patri, iuxta illud Psalmi XLIV°, 2: *Eructavit cor meum verbum bonum*. Pater enim est prima persona in Trinitate. Unde in isto cecati sunt bestiales homines, facti per sensibilia sicut equus et mulus in quibus non est intellectus, quod nesciunt capere quomodo bonum insensibile est prestancius bono sensibili. Nonne sanitas corporis est melior quam totum aurum mundi vel tota universitas per se sensibilis, cum gracia sanitatis habende relinqueret infirmus rationabiliter ista bona, et cum sanitas hominis est insensibilis, non mole magna vel maior in maiori corpore quam minori?

25

In sensible things are of more value than sensible.

Iterum, amicicia est melior quam mundi divicie, cum ipsis pereuntibus ipsa permanet magis iuvans, et cum amicicia est insensibilis et impartibilis (ut noverunt philosophi), sic etiam vita hominis que anima dicitur multiplicata insensibiliter per totum hominem cum parte ablata manet eadem vita hominis, et sic gradatim ascendendo patet quod res insensibles sunt rebus sensibilibus pociores. Cur autem non ascenderet cor hominis ad considerandum quod extra totam istam universitatem sensibilem est unus opifex insensibilis ipsa prestancior, ordinans vicissitudines temporum quantum ad singulas partes mundi. Si enim insensibilis natura ordinate procedit in homine quoad accidentia organorum, multo magis insensibilis natura ordinat partes mundi. Ideo

3. DG: *scimus explicite modum*. 7. D in marg.: *Quid diligere ex toto corde*. 16. DG: *illo*. 19, 20. A: *homo sensibilis*. 20. A: *quod totum*. 28. AD: *et deest*. 30. A: *cum parate*. 33. D: *ascendit*. 36. D: *temporum et futuri ad: et si tamen ad*. 37. DG: *Sed si enim*. 38. *accidencia* (?); A: *accidencia*. 39. A: *natura deest*.

Sapiens XIII°, 1 invenit sic contra insipientes qui dixerunt in corde suo non est Deus: *Vani*, inquit, *sunt omnes homines in quibus non subest sciencia Dei: et de his 335° que videntur bona, non poterunt intelligere eum qui est, 5 neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex.*

Nec sufficit in corde cognoscere summum opificem, nisi tota universitas ordinata referatur ad laudem et gloriam creatoris, quia Rom. I^o, 20, 21 scribit Apostolus: *Invisibilia Dei a creatura mundi per ea que facta sunt 10 intellecta conspicuntur. Sempiterna quoque eius virtus atque divinitas.* Sed sequitur: *Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificarerunt aut gracias egerunt sed evanuerunt in cogitationibus suis.* Ad hoc ergo quod quis diligit Deum ex toto corde, oportet quod affectuose 15 recognoscat eum summum dominum universitatis create et secundum possibilitatem intellectus rependat sibi summos honores quos latram appellamus. Que latria stat in observancia mandatorum eius assidua et non in dilectione cuiuscunq; supra Deum aut contra eum, 20 quia eo ipso non clarificaret aliquis hunc dominum tamquam Deum sed declinando sic a mandatis eius et per consequens a dilectione evanesceret cogitatus, quia divertendo a luce vera infigeret cogitatum et affectum in creaturis que sunt quasi tenebre vanitatum. Et quilibet 25 talis contra primum mandatum facit sibi tamquam ydolatra *falsos Deos*, quia quicquid homo magis dilexerit constituit deum suum. Sic enim gulosi *deum suum preficiunt ventrem* suum (ut dicit Apostolus Phil. III°, 19), sic avari colunt ydola, cum avaricia secundum Apo- 30 stolum Ephe. V^o, 15 sit *ydolorum servitus*, et ita dicendum est de crimine quocumque alio actuali. Et omnis talis ydolatrans peccat specialiter contra omnipotenciam Dei patris, que iuxta primam particulam simboli ostenditur in opere creacionis, cum ut sic 35 Deus sit opifex omnium a nullo factibilis. Talis autem ingratus facit opus cui attribuit in honorificencia nomen Dei.

Dico autem ingratus, quia ratione creacionis obligamur plus Deo quam possumus obligari pure creature. Quo-

We must not only recognize the existence of the Creator; we must also refer all things to His glory and praise.

Our debt to God.

1. *invenit sic*; DG: *in re hic sit.* 2. A: *Vani* twice. 4. *videntur*; A: *vidēt.*
8. DG: *ideo Rom.* 11. A: *persequitur.* 13. DG: *igitur.* 18. AG: *in deest.*
16. D: *cuiusquam.* 22. A: *avanesceret;* ib. G: *cogitans.*
22, 23. A: *qui divertendo.* 28. A: *ventrem* twice. 29. A: *cum avarus.*
36. DG: *avaricia.* Cf. Eph. V, 5; *aut avarus, quod est idolorum servitus.*
36. G: *attribuitur.* 38, 39. A: *obligamur — Deo deest.*

modo (queso) posset beneficus plus facere quam producere nos de pure nichilo tam secundum corpus quam animam et introducere nos in dominium tocius fabrice mundi sensibilis? Si autem temptare volumus, si simus rei istius criminis, videamus utrum, positi in adopcione vel habere 5 quodlibet bonum creatum vel offendere in quodlibet mandatorum, pocius eligeremus perdere quodlibet bonum possibile antequam offenderemus peccando quantumcunque leviter vel econtra. Quod si bonum creatum preponimus, offendimus in primum mandatum decalogi 10 et aliter non.

Prevalent vices
which shew
that we do not
love God.

Unde (quod dolendum est) in isto reatu sumus nimis multi in ecclesia, ut patet de iuridicis et periurantibus propter pecunias, de circumvenientibus in negocio fratres suos et de habentibus linguas viperinas mittentibus 15 scandalum inter fratres. Illud enim gracia cuius omittunt observanciam mandati Dei et per consequens dilectionem Dei plus diligent quam Dei dilectionem et per consequens plus quam Deum.

We must
honour God's
name; that is
Christ.

Secundo debemus Deum diligere in *tota anima* et 20 per consequens *non accipere nomen Dei nostri in vanum*, ne offendamus contra secundum personam divinam, que est in forma Dei Patris et Verbum et per consequens nomen Dei. Cum enim Deus non solum creat nos sed gubernat et recreat secundum nomen suum quod est 25 turris fortissima per quod fugantur demones, angeli advocantur et spiritualia carismata (ut patet de sacramentis et sacramentalibus) invocantur: cum quanto ergo honore coleret christicola illud nomen, cum secundum Apostolum Act. IV°, 12 *non est aliud nomen sub celo in quo 30 oportet nos salvos fieri*. Sicut enim medicina corporalis non proficit nisi cooperante natura intrinseca, sicut patet de mortuis et infirmis, sic nomen Domini non agit ad salutem hominis nisi cooperante devocione et reverencia hominis ad hoc nomen. Quomodo (queso) 35 sane speraret salutem a reliquiis sanctorum qui illas conterendo parvipenderet, quin pocius se ipsum dampnificaret visitando sub hac forma reliquias; et istam irreverenciam credo causam quare virtutes non fiunt hodie in Dei nomine sicut olim.

40

4. A: *sí sumus*; ib. DG: *illius*. 7. DG: *perdere omne*. 13. A: *iuridicis se*; ib. A: *periuriantibus*. 15, 16. A: *de habentibus — scandalum deest*. 27. DG: *de sacris*. 28. D: *igitur*. 37. G: *parvipenderent*.

Irreverencia autem non modica est capere in vanum Sin of idle
et per consequens superflue ac frustra nomen summe Foolish excuses
Fol. operosum, cum secundum Sapientem Sap. VII°, 24: for it.
33ra *Omnibus mobilibus mobilior | est sapiencia*, et (quod obtain credence.

5 destestabilius est) maior pars populi in signum indu-
racionis et inpenitencie huius peccati singit excusaciones
derisorias in peccatis, ut hii dicunt se iurare in testi-
monium veritatis, cum aliter nemo eis crederet. Sed
notemus huiusmodi iuratores et inveniemus in maiori
io parte quod sunt vaniloqui atque falsidici. Si ergo tota
narracio sit vana, quomodo non erit invocatio tam
venerabilis testimonii nimis vana. Et si rex Anglie
designaretur produci in testem pro trutfa vel causa
levi, quomodo rex mundi qui est prima veritas non
15 offendetur invocari in testimonium falsitatis? Unde
(si non fallor) tales grandes iuratores sunt communiter
falsiores ceteris tam opere quam sermone. Quomodo
(queso) posset esse fidelis proximo qui tam proditorie
negat fidem quam pepigit Deo suo?

20 Hii secundo dicunt quod ut iurant nominant et recolunt 2nd excuse. It
Deum suum. Ideo cum non superest superior vel melior reminds the
quo iurarent ut sic merentur; sed loquentes sic derisorie swearer of God
cognoscant quod Deus de quo sic confabulantur non and so it is a
potest decipi vel illudi, cum sit omnipotens et omnisciens. pious action.
Homo quidem scit quod loquens aut cogitans
25 de proximo ut sibi iniurietur sive despiciat, ut sic
demeretur erga eum quem recolendo sic despicit; multo
magis ergo pompaticus irrigor loquens sic despactive de
Deo suo aggravat peccatum. Nominemus igitur Deum
30 nostrum in spiritu humilitatis, cum reverencia et timore,
et tunc impolluto corde et ore meremur ex confessione.
modo vero sic iurantes ut sic ostendunt pompam superbie
et suam audaciam contra proximos. Que omnia Deus
despicit, ut testatur canticum virginis Luce I^o, 51:
35 *Dispersit superbos mente cordis sui.*

Tercii vero singunt quod non est nisi verbum ventosum 3rd excuse. Such
ex consuetudine prorumpens, ideo non est peccatum oaths are
vel leve, cum communitas hominum sic loquatur que merely idle
tamen excellencius prosperatur; ista excusacio quin words of no
40 pocius accusacio est periculosior; nam iuxta testimonium offence.

¹³ DG: *in testimonio.* ¹⁷ DG: *operis quam sermonis.* ²⁷ DG: *ergo;*
ib. G: *multum.* ^{28.} A: *magis primo ergo;* ib. DG: *igitur.* ^{34, 35} A:
Luce II: Despexit. ^{36.} G: *Tertio.* ^{38.} A: *loquitur.* ^{38, 39.} DG: *que*
inde. ^{39.} DG: *illa;* ib. G: *ex textu*

Veritatis Matthei XII°, 36, 37: *Ex omni verbo ocioso quod locuti fuerint homines reddent rationem in die iudicii*, et (ut exponit Augustinus sermone) non superest racio tunc reddendi nisi racio dampnacionis aut dampnabilitatis, quia secundum Moralia cadunt ibi sub iudicio.⁵ Unde sequitur in textu evangelii: *Ex verbis enim tuis iustificaberis*. Si ergo omne verbum ociosum sit dampnable, quam excusacionem accipit iuracio ociosa. Consuetudo itaque allegata signat maliciam fetidam induratam.

Considerent ergo sic loquentes quomodo primus parens¹⁰ cum toto genere suo condemnatus est pro esu pomi, non malicia rei in se sed ex prevaricacione rei vetite. Cum ergo assumptio nominis Dei in vanum sit ita manifeste prohibita, sicut esus pomi vetiti, manifestum videtur quod ex prevaricacione illius precepti perpetua¹⁵ dampnacio incurritur nisi contricione satisfactoria emendetur. Quod autem communitas hominum sic irretitur isto crimine, est dolendum et propter gravedinem peccati multiplicati plus timendum, quia indubie pondus peccati accumulatum ad tantum super collum populi quod non²⁰ sufficiat pre defectu iusticie ipsum supportare ex lege divine iusticie dampnabiliter premit ipsum (ut patet de Sodomitis Gen. XIX°).

True prosperity does not lie in riches. Et quantum ad prosperitatem, putatur bestialiter quod stat in bonis fortune: que videmus quod tam philosophi²⁵ quam scriptura patenter reprobant. Sicut ergo non est prosperitas pruriginosum habere acutas unguis et opportunitatem cum appetitu irrefrenato ad venenose carnes proprias lacerandum, sic non est properitas sed dampnabilitas quod prevaricator habeat affluenciam temporalium,³⁰ ut dixi in principio. Unde propheta postquam, Psalmo CXLIII^o recitaverat multas affluencias temporalium in quibus abundant iniqui concludit opinionem eorum: *Beatum, inquit, dixerunt populum cui hec sunt.*

Sed conclusio Spiritus Sancti docentis philosophos³⁵ est quod beatus est populus cuius est dominus Deus eius. Si ergo fide sciremus quomodo omnes qui con-

7. D: *igitur*. 7, 8. A: *condemnable*. 10 et 13. DG: *igitur*.
 11. DG: *est deest*. 12. D: *rei deest*. 15. A: *illius precepti deest*.
 17. DG: *irritetur et*. 19. A: *multiplici*. 20. A: *collum propter quod*.
 23. D: *Sodomitis et Gomorriis*. 24. DG: *bestialis*. 25. DG: *quod videmus*.
 29. 30. A: *si dampnabilitas*. 30. *habeat*; DG: *hanc*. 31. G: *Psalmus deest*.
 33. D: *habundavit*. 35. DG: *docens*. 36. A: *est deest*.

1. Rectius ut videtur S. Gregorii, In Ev. lib. I. Homil. VI, Opp. tom. I, 1457. Cf. ib. pag. 240. 34. Psalm. CXLIII, 15.

trariantur Deo in mandatorum observancia, edificant ad iehennam et quomodo constipantur a diabolo torquentे et terrente et specialiter in mortis articulo, diceremus vitam sic affluencium temporalibus non prosperam, sed 5 dampnosam. Cum ergo tam faciliter posset christianus Fol. preservare se a iu | ramentis illicitis et cum propter 330° affectionem finis inutilis prorumpit in iuramentum tale exerabile, quomodo diligit Deum *in tota anima*, cum vix amor Dei in angulo affectionis anime reperitur, dum 10 tamen rationabile mandatum contempnitur? Debemus enim ad istum sensum diligere Deum *ex tota anima* quod nichil omnino amemus preter ipsum vel aliud in ordine ad ipsum diligendum, de quanto rei talis dileccio placet sibi. Secundum mandatum Dei docet quod non 15 placet sibi ut *nomen eius sic sumamus in vanum*; non negatur quin licet iurare sed cum tribus circumstanciis quas propheta explicat Jeremie IV°, 2: *Jurabis, inquit, virum Dominus in veritate, in iudicio et iusticia*. Oportet enim iurantem primo attendere ut illud quod iurat sit 20 verum, subducta iurandi fallacia, sic quod pro toto mundo salvando non iuraret mendacium. Oportet secundo quod necesse sit iuramentum committere pro enucleanda veritate, sicut contingit in iudiciis et aliis casibus in quibus est necessarium dare fidem populo iuramento. 25 Oportet tertio quod sit intencio iusta, ut iuramentum proposit ecclesie, sic quod homo iurans illud quod dicit scit esse verum; et in iudicio, dum desit pia intencio, est iuramentum illicitum, ut si iuret veritatem in iudicio zelo vindicandi se de proximo.

30 Tercio debemus Deum diligere *tota mente*. Cum enim mens dicitur quia meminit, quantumcunque Deum dixerero intellectu et affectu nisi meminero veritatem perseverancie observare, binarius precedens est mihi inutilis ad salutem. Trinitas itaque ponit omnia opera 35 meritoria hominis super tria, quorum tertium est ut diligamus Deum *tota mente*, hoc est, ut meminerimus solummodo Dei nostri, vel quicquid aliud meminerimus, hoc ordinetur finaliter gratia Dei principaliter cogitando. Totum ergo ingenium nostrum, tota affectio et tota 40 memoria nostra debet suo cultui mancipari vel immediate

Conditions of
righteous
swearing.

3. We must
love God with
all our mind.
This implies
perseverance in
righteousness.

2. D: *et deest*. 3. D: *diceremus*. 4. A: *affluenciam*. 11. D: *illum*.
14, 15. A: *Secundum — sibi deest*. 19. A: *quod illud quod*. 23. D: *aliis
s. casibus*. 26. A: *dicit deest*. 26, 27. G: *dicit sic*. 27. DG: *eciam in*.
36. A: *ut deest*. 37. DG: *solummodo — meminerimus deest*. 38. G: *or-
dine*: ib. DG: *cogitando*. 39. D: *igitur*.

vel dispositio, ut post recencius et intencius diligatur, et quicquid hominis a regulis istis exorbitat est peccatum.

The third commandment bids us remember to keep holy the Sabbath.

Unde ut discamus Deum diligere tota mente, ordinatur tertium mandatum prime tabule, dum Exodi XXX°, 8 dicitur: *Memento ut diem sabbati sanctifices.* Et illud 5 preceptum quadam proprietate correspondet Spiritui Sancto qui est quasi finis Trinitatis propter virtutem finalis perseverancie que sola coronatur, sicut solum peccatum finalis impenitencie condemnatur. Unde quia hoc preceptum non obligat pro semper ut duo alia 10 negativa, dicitur *memento ut diem sabbati sanctifices*, quasi diceret: semper recole ut veniente tempore congruo sabbatizes.

How to keep it holy.

Iterum, sabbatizatio signat requiem quam Christus pro nobis pro sancto sabbato habuit in sepulero. Iterum, 15 signat *requiem* quam habent beati in patria (ut docet Apostolus Heb. IV°, 3). Et quia omnia illa distant a presencia viatoris, signanter dicitur *memento ut diem sabbati sanctifices.* Cum enim sanctificare tempus sit facere ipsum sanctum, quod non fit nisi per vite 20 sanctitatem, sicut dies dicitur homini leta qui letatur in illa, patet quod omnes dies hominis debent esse sibi sancti, sed sabbatum precipue propter duas figuras et institutionem ecclesie; nam illo die debemus memorialiter retinere creacionem nostram de terra et reversionem 25 nostram ad terram per mortem, sicut Deus post opus creacionis hominis sabbatizavit et sicut Christus per illud sabbatum iacuit mortuus in sepulcro; et debemus tercio memorari resurreccionem nostram ad dampnacionem vel gloriam, que quia fuit in feria octava quam 30 dicimus diem dominicum, ideo sabbatizamus in feria prima dispariter a Judeis, ne credamus iudaice quietem Christi in sepulcro esse nobis futuram, sicut olim fuerat populo Judeorum. Nam die dominico est mundus conditus, die dominico resurrexit Christus ad gloriam, qui recreavit 35 mundum peccato perditum, die dominico illuminatus est mundus per Spiritum Sanctum et die dominico erit finalis resurreccio atque iudicium cum requie beatorum.

Ideo illo primo die et ultimo debet christianus precipue colere primum et novissimum Christum Jesum qui est 40

We keep Sunday instead of Saturday in memory of the resurrection.

2. *hominis*; ita codd.; rectius: *quicquid homines . . . exorbitant;*
ib. A: *ex a.* 4. D: *Unde Exodi XVI.* 11. dicitur; A: *videtur.*
14. D: *signat tegmen.* 15. D: *Item.* 16. A: *habuit.* 24. DG: *me;*
morie. 25. 26. G: *reversionem nostram de terra.* 28. DG: *idem*
sabbatum. 38. A: *requie bonorum.* 39. A: *illo deest.*

dominus dominancium. Sicut enim colimus corpus nostrum et non terram hiis diebus tam ornamenti quam cibamenti ultra quam in aliis feriis, sic debemus colere Deum in pascendo et ornando animam devocione virtutum; et aliter non | sanctificamus sabbatum nisi primo colendo Deum, secundo animum et tertio corpus nostrum in protestacionem istorum.

Sicut autem sunt sex dies in quibus operamur quoad vitam activam, ita die septimo debemus caritative devocius contemplari exuendo (quando sufficiimus) cogitationes et sollicitudines mundanas, cogitando quomodo post sex etates tamquam sex dies recipiemus mercedem proporcionaliter ad laborem iuxta illud Apostoli II. Cor. IX°, 6: *Qui parce seminat parce et metet, et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet.*

Est autem prima etas a nativitate usque ad dentacionem et loquela, que vocatur infancia; post quam succedit etas iuventutis terminata ad signa pubertatis in barba et pectore; tertio vero succedit etas adolescencie abhinc usque ad statum crementi et quarto media vita succedit etas virilitatis, in qua est status virium hominis quantum ad sensibile iudicium. Sed quinto debilitatis viribus sensibiliter non sic tamen quin sufficiat in operaciones humanas succedit senectus; sed sexto debilitatis viribus ad tantum quod deficiunt notabiliter operaciones sensuum et organorum succedit sexta etas que vocatur senium, et correspondenter sicut crescit etas corporis crescere debet virtus mentis iuxta illud Apostoli II. Cor. IV°, 16: *Licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem.* Ille ergo non senescit Domino qui non proporcionaliter sicut gravatur corpore gravatur in anima quoad mores. Sola ergo ista est *renerabilis senectus*, de qua Sap. IV°, 8; nec video quin homo compos mentis sic accedens ad etatem septimam non sit infidelis, dum non innititur accelerare ad agnitionem Dei et incrementa virtutum, ut sicut secundum corpus crescit etate, sic crescat secundum animam in virtute. Est enim motus naturalis ad Deum qui secun-

The six
workdays
correspond to
the six ages of
man.

1. DG: *Sicut igitur.* 3. D: *sicut.* 4. A: *in deest.* 6. DG: *animam.*
7. DG: *protestacione.* 12. D: *mercedem deest.* 18. DG: *terminata.*
19. A: *pectine.* 22. 23. DG: *Sed quanto.* 29. D: *H deest;* Codd.:
Cor. V. 30. A: *non homo;* D: *miser homo.* 31. D: *igitur.* 32. non;
G: *modo.* 33. D: *in ecclesia.* 35-37. D: *etatem — agnitionem deest;*
G: *ad etatem — agnitionem deest.* 37. A: *et sicut.*

dum philosophos debet velocitari versus finem. Si enim homo sit conversacionis mente diligens Deum suum, de quanto appropinquat illi bono, de tanto foret lecior, cum bonum a remotis apprehensum per approximationem exhilarat.

5

Perseverance
through these
six leads to a
sabbath in
heaven.

Item, timor periculi disponit ad eius evasionem, que hora mortis et dies iudicii sunt tempora summi periculi, ideo timens Deum disponeret ad eorum evasionem, que sola stat in observancia mandatorum et maxime positus in statu periculooso cuius devium faciliter ducit ad infernum et carcerem perpetuum. Igitur ambulantibus in hac via ad patriam necessariissima virtus est perseverancia, sine qua nullus certans beatifice coronabitur. Ideo inchoantes meritorie in principio et procedentes sic in medio, dum desinuerint in termino perseverando 15 in gratia correspondenter ad Spiritum Sanctum sunt ut sic dampnabiles. Idcirco dicit Christus Matthei VII°, 21: *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum celorum*, cum correspondenter dicitur Matthei XXV°, 11, 12: *Domine, Domine aperi nobis*. At ille: 20 *Amen, dico vobis nescio vos*, scilicet approbando ad beatitudinem, quia deficitis in tertio signo quod est peccatum finalis impenitentie in Spiritum Sanctum. Istas itaque causas debemus colligere et in sabbato salutem anime nostre studiose recolere, quia deficit illi homini 25 caritas ordinata qui post sex dies quibus servit carni et seculo non servit post spiritui, cum omnis caritas incipit a se ipsa.

We must not
be idle on the
Lord's day.

Post dictam itaque meditacionem debet devotus christianus accedere ad ecclesiam et suspensa cogitatione 30 circa secularia negocia quantum sufficit prosilire in devotam oracionem, in humilem verbi Dei audicionem vel predicationem et alia spiritualia vel corporalia opera misericordie, correspondenter ad quatuor insignia diei dominice, sic quod in nullo momento dia- 35 bolus christianum precipue in illo die inveniat ociosum, eo quod in sabbatis sollicius temptat homines, cum tunc precipue sibi proficerent, et invidia movet eum perturbare christicos, quando estimat plus nocere. Unde propter defectum noticie et practice huiusmodi 40

2. DG: *homo* deest. 3. *lecior*; A: *locorum*. 6. DG: *que* deest.
Rectius: *quia*. 15. DG: *sicut*; ib. D: *media*; ib. DG: *definierint*.
10. A: *cui* correspondenter. 33. DG: *vel alia*. 36. G: *precipue in*
deest; D: *in* deest. 40. D: *defectum* deest.

precepti timendum est quod *dies nostri vertuntur in luctum* (ut dicitur I Macch. I^o, 41), quia Eccl. X^o, 8: *Regnum transfertur de gente in gentem propter iniusticias, contumelias et diversos dolos per tempora ire;* quod diebus hiis instigacione diaboli, carnis et seculi intendunt homines operibus peccati que sunt summe servilia; hii propter avariciam temporalium dimissa ecclesia tam autumpno quam alias intendunt lucris seculi, ut patet Fol. 336^r de intendentibus | operibus autumpnalibus et aliis merito candiis; isti autem non redimunt tempus sed preponderantes mundum Deo suo faciunt loco dierum solemnipnium dies malos. Non ergo diligunt Deum tota mente, quibus carior est occupatio circa temporalia in die a Deo prohibito quam circa Dei servicium. Sed peccando continue mortaliter preparat sibi ruinam accusatoriam die ire.

Consideremus igitur secundum considerationem Augustini in De Verbis Domini Sermone XII° quomodo horremus habere cibarium fastidiosum, cultum vilem usque ad socularem vel caligam, et cum non appetimus mentem mundam sed infideliter (quantum in nobis est) deturpamus domicilium Dei nostri, non negatur nobis a Deo nostro qui est honestas et racionabilitas in abstracto, quin opera nobis necessariissima possumus in sabbato exercere. Alia enim sunt opera spiritualia ad salutem anime tendencia, quibus debemus in sabbatis precipue occupari, cuiusmodi sunt opera misericordie, alia autem sunt opera corporalia. Unde quia pharisei nescierunt distinguere hec opera imposuerunt erronee Christo calumpniā, quia sanavit homines miraculose in sabbatis (ut patet Joh. VII° et IX°). Illud autem cum fuit opus precipuum misericordie decuit precipue fieri in sabbato; sicut Christus arguit per locum a maiori Matthei XII°, 11 ex hoc quod licuit secundum legem Mosaycam extrahere bovem vel asinum cadentem in puteum; sed quantumlibet maius periculum est de homine infirmato in sabbato, et specialiter secundum animam, cum casus sit infinitum profundior et ruina

We should not neglect religious duties even for harvest.

We should then occupy ourselves mainly with spiritual works.

15, 16. DG: *accusatoribus.* 17. D: *igitur deest.* 18. AG: *in deest.*
 22. A: *negat.* 25. A: *Aliqua.* 26. A: *erronic.* 30. A: *omnes miraculose.*
 31. D: *sabbato;* ib. DG: *idem autem.* 32. D: *decuit.*
 35. A: *magis.*

18. Rectius (ut videtur) Serm. XX. Cf. S. Augustini Serm. De Verbis Domini, Opp. tom. V, pag. 119.

periculosior ac cadens preciosior. Ideo extraccio hominis a laqueo diaboli non est opus servile vetitum in sabbato. Alia autem opera corporalia que sunt hominum necessaria pro sabbato sunt sibi licita, ut necessaria et modesta ciborum apparacio et cetera que ex limitacione 5 temporis oportet in sabbatis fieri.

Danger of
allowing
worldly affairs
to occupy the
Sabbath.

Alia autem opera corporalia quibus Deus limitavit alias ferias non debet christianus propter desperacionem de grato temporis in sabbatis operari, eo quod propter nullum bonum possibile debet homo vel in minimo 10 mandato Dei delinquere, licet tamen ex licencia prelati pro aliqua hora sabbati bona fortune aliter periclitanda salvare et aliis horis sabbati laudando Deum attencius; sed occasione istius excusacionis paulative inciditur in caribdim. Hii autem peccato diaboli cecati accedunt 15 ad ecclesiam sed vel omittunt orare vel solis labiis motis corde vagante in seculo derident Dominum vel tercio causantur de causis secularibus tamquam cives in theoloneo, ymmo *mulieres* quibus Apostolus precipit *silere in ecclesia* prorumpunt in convicia eciam hora 20 misse. Omnes ergo isti non considerant quomodo Christus faciens flagellum de funiculis expulit ementes et vendentes de templo dicens: *Domus mea est domus oracionis.* Vos autem fecistis eam speluncam latronum Joh. II°, 15 et Matth. XXI°, 1. Et hii tercio peccato 25 carnis cecati post missam et ante sunt plurimum usque ad ebrietatem ingurgitati. Ex qua spumant luxuria, rixe, homicidia et omnia genera peccatorum, in tantum quod minus malum foret in sabbatis tales homines occupari in aratro vel auriga. Tales itaque servi negligentes opera 30 misericordie in se et proximis omittentes audituri sunt in finali iudicio: *Ite maledicti in ignem eternum.* Matthei XXV°, 41, quia Jerem. XLVIII°, 10 dicitur: *Maledictus qui facit opus Domini negligenter,* ubi alii paululum hic vexati audient vocem Christi amabilem: *Venite benedicti.* 35 ubi intrabunt celum cum Domino eternaliter regnaturi.

3. DG: *hominum* deest. 14. DG: *illius.* 16. DG: *ad ecclesiam* deest; ib. Codd.: *sed solis.* 18. A: *de canis secularibus.* 19. A: *Apostolis.* 20. A: *nimiris malum.* 30. D: *in deest;* ib. *serit;* A: *scilicet.* 33. AD: *quia deest;* ib. Codd.: *Jer. XXVIII.* 34. A: *ut alii.* 35. 36. DG: *Venite — regnaturi* deest.

SERMO LIV.

Renovamini spiritu mentis vestre. Eph. IV, 23.

Constat ex testimonio scripture Eccl. XVII°, i quod Deus creavit hominem rectum in statu innocencie, in quo sicut foret immunis perpetuo a peccato, sic et ab omni pena, tristitia et a morte, sed staret usque ad maturitatem in amenitate paradisi et post foret translatus in celum, sine divisione mentis a corpore fuisse plene beatificandus cum angelis; sed prevaricacione pri-
morum parentum meruit homo necessitatem ad penali-
ter moriendum et multas crumpnas ante mortem misere-
paciendum, ymmo totum genus hominis loco trans-
lacionis in celum pateretur tractum dampnabilem in
infernum, nisi Christus Deus noster naturam lapsam a
iudicio dampnabili redemisset et ad statum filii recon-
fol. ciliasset. | Sed cum *nemo coronabitur nisi qui legitime*
336° *certaverit*, eo quod medicina redempcionis Christi non proderit nisi voluntarie ipsam acceptanti et humiliter cooperanti, ideo totam istam sentenciam recordans sanctus
20 Apostolus dicit nobis verba thematis exhortatorie: *Renovamini spiritu mentis vestre.* Constat quidem ex philo-
sophia quod spiritus humanus est tres substancie que possunt dici intellectus, voluntas et mens sive memoria.
Voluit autem Apostolus vocare animam hominis spiritum,
25 quia oportet quod a Deo inspiretur ad istam renovacionem causandam et quod devote spiret dulcedinem verbi Dei. Vocat autem eum pocius spiritum mentis quam spiritum intellectus vel affectus, quia reminiscendo status priores contrarios debet homo potissime ad
30 statum pristinum renovari.

Fit ergo christianus novus homo in animo, quando deposita deformitate peccati adulante induit tres virtutes theologicas quibus ymago hominis ad quandam Trinitatis similitudinem imitatoriam reformatur. Et iste est
35 sensus Apostoli. Sicut autem homo per inobedientiam divinis monitis fuit a pulcritudine pristina deformatus,

We are
renewed by
laying aside sin
and putting on
the theological
virtues.

11. DG: *miserie.* 10. DG: *illam.* 22. A: *subsistencie.* 23. A: *vo-
luntas v*on*s mens; et deest.* 24. A: *spiritu.* 27. DG: *autem deest.*
28. D: *reministrando* (i). 31. DG: *igitur; ib. D: almo.* 32. A: *ad
nullante.* 36. DG: *primaria deformatus.*

1. Epistle for 19th Sunday after Trinity. 16. II. Tim. II, 5.

sic non erit nisi obediendo Christi mandatis atque consiliis reformatus, quia secundum philosophicos contraria contrariis sunt curanda. Sicut ergo idem est Deum diligere et eius precepta servare, sic idem est Deum odire et eius precepta contempnere, et per 5 consequens, sicut homo odiendo (quia mandata Dei inobedienter contempnendo) fatue fuit lapsus, sic oportet quod sit via contraria renovatus. Via autem contraria est Dei et spone sue dileccio, et quia de dilectione Dei dictum est sermone proximo, ideo de proximi 10 dilectione dicendum est amodo.

Love to our neighbour consists in obeying the commandments of the second table.

Consistit autem dileccio proximi in observancia septem mandatorum secunde tabule, quia qui gradatim honorat parentes non solum in verbis sed opere et cavit ab iniuria non occidendo proximum ullo modo nec spiritualiter occidendo personam coniunctam coniugio, nec quarto iniuriatur in bonis fortune furando, nec quinto in verbis offenderet bonum fame denigrando nec bonum virtutis infirmando, nec sexto aut septimo secundum concupiscentiam inordinatam circa uxorem vel bona 20 fortune molestat proximum: ille (inquam) diligit proximum sicut debet, quia iuxta primum istorum septem benefacit obediendo proximo sicut debet et iuxta sex residua cavit ab iniuria. In quibus duobus consistit tota iusticia. Et si ista lex septuplex foret coniuncta legi 25 triplici de dilectione Dei et subducta omni alia lege observata ad regulam vel propter nullam novam legem omissa, quam felix foret ecclesia christiana.

Two kinds of birth; of grace and of nature. Pro primo istorum septem sciendum quod duplex est nativitas scilicet secundum Deum per gratiam et 30 secundum parentem proximum per naturam; quod testatur Apostolus epistola hodierna, cum dicit: *Induite novum hominem qui secundum Deum creatus est;* et Joh. I^o, 12, 13: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis neque ex 35 voluntate viri sed ex Deo nati sunt.* Ista autem nativitas post nativitatem carnalem infectam est tam necessaria, quod secundum testimonium Veritatis Joh. III°, 5

2. D: *philosophum.* 3. DG: *igitur.* 4. D: *eius deest.* 7. D: *fatuit.*
11. DG: *modo.* 11. D: *et deest;* ib. D: *careat.* 25. A: *septimplices;*
G: *septplex.* 27, 28. DG: *propter nullam nova lege obmisa.* 31. DG:
parentum; ib. DG: *quia.* 35. 36. D: *carnis neque viri.*

nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto non potest introire in regnum Dei.

Correspondenter ad istam duplificem nativitatem est dare duplex iugum parentum, scilicet parentem spiritualem et carnalem, quorum utroque oportet debitum honorem impendere; primis autem parentibus secundum sui excellenciam oportet impendere plus honoris, cum sint Christus atque ecclesia iuxta illud Apostoli Ephes. V^o, 32: *Hoc sacramentum magnum est, ego autem dico in Christo et ecclesia, et II^a Cor. XI°, 2: Despondi ros uni viro virginem castam exhibere Christo.* Ecclesia itaque est tam verbo quam opere precipue honoranda, non lingua vel lapides sed caput ecclesie quod est Christus et devoti fideles de quanto sunt eius membra.

So also two kinds of parents; spiritual and carnal.

This commandment bids us love all men.

Ex quo patet quod illud mandatum se extendit ad honorandum effectualiter omnes iustos et per consequens ad diligendum omnes proximos tam amicos quam inimicos. Cum enim tota ecclesia mater nostra sit unum corpus ex diversis membris caritatis vinculo compaginatum, quicunque dilexerit sponsum ecclesie dominum Jesum Christum, diligit sponsam que est una persona cum Christo et per consequens quodlibet eius membrum, ^{Fol.} et cum omnes inimici ecclesie sint | bona sua per accidens sibi utilia, debet diligere omnes inimicos ecclesie, ^{337^a} quia non honorat matrem suam qui bonum eius oderit; quod bonum est in tam propinquia dispositione converti ad Dominum et ad Deum et proximum debite diligendum. Et ut sit nobiscum filius Dei adoptivus et heres regni celestis, igitur finaliter et perseveranter extenderamus caritatem nostram ad dominum nostrum summum bonum cogitabile super omnia diligendum et ad efficaciter diligendum proximos nostros ut nos ipsos, non solum lingua sed opere et veritate. Et tunc cum Deus sit caritas, ut dicitur I^a Joh. IV°, 16: *Qui manet in caritate in Deo manet et Deus in eo,* sit ergo in nobis perseverans habitus caritatis et non est compossibile quin in nobis sit Deus per gratiam et nos in ipso maneamus a quo habitu caritatis si non ceciderimus in via, cum ipso Deo eternaliter conregnabimus in gloria.

4. A: *triplex.* 5. A: *utrumque;* ib. DG: *debit et oportet.* 10. G: *et ecclesia twice.* 18. A: *Cum Domini.* 21. G: *diligit.* 25. D: *odit.* 27. DG: *et ad proximum;* ib. AG: *debite deest.* 30. A: *dominum deest.* 31. DG: *super viam.* 35. D: *igitur.* 39. DG: *quod nobis concedat* *filius Deus* (D: *Dominus, Amen.*)

SERMO LV.

Simile est regnum celorum regi qui fecit nupcias filio suo. Matthei XXII°, 2.

Exposition of
the parable.

Constat ex sensu literali huius evangelii quomodo *quidam rex terrenus fecit nupcias filio suo et vocavit prius invitatos ad nupcias qui noluerunt venire inobedientes in animo. Secundo dixit aliis servis quomodo prandium tam grossum quam nobile est paratum, et illi gravius negleverunt, hii propter yconomicam sollicitudinem, illi propter mercacionem suam et illi inurbaniter in nuncios irruerunt. Et sic occidit homicidas illos cum suo exercitu et succendit civitatem eorum.* Et vocari fecit ad nupcias prius non invitatos usque ad plenitudinem domus nupciarum et demum *intrans* domum convivii ad hilaryandum convivas condempnavit unum extranee vestitum.¹⁵ Ista fuit narracio rei geste, cum Veritas non indiguit mendicare mendacia ad instruendum ecclesiam et dat plenam instrucionem de cursu ecclesie secundum tempus antiqui testamenti, secundum tempus viandi in novo testamento et secundum tempus beatitudinis; nam regnum celorum est rex regum, Deus pater et filius suus secundum duplarem naturam et eius membra cui facte sunt nupcie duplices, prima in unione ypostatica divinitatis ad humanitatem in utero virginali. Et invitavit Hebreos, ut pascerentur spiritualiter per fidem Christi,²⁵ quia iustus vivit ex istis nupciis. Patriarche vero ut Abraham, Isaac et Jacob invitaverunt alios et venerunt ipsi parate ad istas nupcias, quia Joh. VIII°, 56 dicit Christus: *Abraham pater vester exultavit, ut riederet diem meum, redit et gavisus est;* et sic intelligi debet de ceteris qui fideliter hortabantur alios ad credendum. Sed illi tempore legis nature noluerunt venire; secundo tempore legis date misit servos suos prophetas. Qui nuncios Dei contempserant, tripertiti ut clerici ex avaricia occupati circa cultum templi pro questu habendo, abierunt a³⁵ Deo in vineam ut sacerdotes et levite. Templum enim vocatur vinea laici circa temporalia occupati; et hii

7. DG: *prandium meum.* 10. A: *in deest.* 11. *irruerunt;* hic aliqua desunt. 11. 12. DG: *occidunt . . . succendunt.* 14. G: *intrat.* 24. A: *invitavit id est ut.* 30. DG: *intelligitur.* 32. *nature;* codd.: *ne.* 36. DG: *ut sapientes.* 37. *vinea;* D: *in vinea;* A: *unca (!).*

1. Gospel for 20th Sunday after Trinity. 5 et seqq. Matth. XXII, 2—13.

reges occiderunt prophetas, ut patet Matthei XXIII°, 37: *Jerusalem, Jerusalem que occidis prophetas et lapidas eos qui ad te missi sunt;* et sic creverunt in malicia. Nam filii Israel quibus dedit legem Mosaycam et prophetas tempore regum et sacerdotum, quando regulabantur pessime, renuerunt venire ad fidem incarnacionis, ideo misit exercitum Romanorum cuius duces erant Titus et Vespasianus et occidit homicidas Christi qui erat magni consilii angelus missus *ad ores que perierant i domus Israel.* Nam XLII° anno post ascensionem Domini exercitus Romanorum inclusit Judeos die Pasche in Jerusalem et occidit decies centum millia et succendit Jerusalem igne (ut narrat Josephus De Bello Judaico); et tunc misit Apostolus conversos ad gentes errantes extra viam Domini (ut patet Act. XIII°) et impleverunt ecclesiam militantem de predestinatis et prescritis. Sed ve soli qui non habet caritatem finalis perseverancie, quia omnis talis dampnatur in mortis articulo.

Sed tempore legis gracie fecit idem rex nupcias filio suo et ecclesie, quando soporatus in cruce emisit aquam et sanguinem, ex quibus formavit ecclesiam, sicut ex Fol. 337^b Adam so | porato capta est grossior materia ex qua Deus formavit Eevam (ut patet Gen. I^o). Iotas nupcias meminit Johannes, XIX° capitulo, 34, 35: *Tandem (inquit) unus militum lancea latus eius aperuit et continue exivit sanguis et aqua, et qui vidit testimonium perhibuit, et scimus quia verum est testimonium eius.* Et istas nupcias meminit Apostolus ad Eph. V^o, 32: *Hoc autem magnum sacramentum est, ego autem dico in Christo et in ecclesia.*

Christ's
marriage with
the Church on
the cross.

Ad credendum autem istas nupcias post mortem misit Deus servos suos fideles de Judeis ut Nichodemum et ceteros, qui hortati sunt tam gentes quam Judeos pasci fide Christi. Secundo misit apostolos, martyres, confessores et doctores ad convertendum infideles ad christianismum. Sed hii clerici subversi sunt ex avaricia

2. DG: *qut.* 5. *regulabantur;* A: *abantur.* 6. D: *pessimo.*
7. D: *quiibus duces.* 8. A: *Vespasianus;* DG: *Vespasianus;* ib. A: *qui*
twice. 12, 13. D: *et — Jerusalemi deest.* 13. A: *de deest.* 24. DG: *Jo-*
hannes II; A: *XX.* 25. A: *et lancea.* 27. A: *testificacionem.*
30. A: *in deest.* 32. A: *suos deest.* 36. A: *christianissimum.*

9. Matth. X, 6. 13. Rectius undecies: Flavii Josephi, De Bello Jud. lib. VII, cap. IX: Totius autem obsidionis undecies centena hominum millia perierunt.

ecclesie, hii laici ex mundi sollicitudine et hii domini qui occiderunt testes fidei christiane; contra quos Deus ordinat tamquam flagellum suum *gentem insurgere contra gentem et regnum contra regnum*, non solum saracenos contra christianos sed nomine christianos contra se ipsos 5 reciproce. Que persecucio erit consummata tempore Antichristi longe amplior quam precedens. Sed post illam persecucionem erit gens prius non populus vocata ad fidem Christi. Inter quas aliquis carebit gracia finalis perseverancie. Unde in finali iudicio veniet Christus ad 10 nupcias complendas, ut ponat invitatos in mansionibus perpetuis et hos exhilaret, illos autem *condempnet*.

The reprobate
will be found
wanting the
wedding
garment of
charity.

The pains of
hell.

Unde inter alios percipit unam multitudinem solitariam et alienam a Dei proteccione, que tamen intravit ecclesiam, confitendo fidem Christi sed deficiendo a 15 caritativa perseverancia. Hanc ergo propter conformitatem nature, propter carismata que sibi dedit in baptismo et propter hoc quod caritas de inimicis facit amicos interrogabat Christus in conscientia quomodo intravit ecclesiam deserens caritatem quam oportet quemlibet 20 salvandum habere, ut sit de secta sponsi qui animam suam posuit pro amicis. Sed cum nudatis omnium dampnandorum conscientiis non supererit quid respondeat, obmutet confitendo reatum et dominus ligari faciet 25 potentiam meritorie operandi et nude affectuose volendi ac mittet eum per demones in iehennam. Sunt autem duplices tenebre, scilicet interiores tenebre ignorancie opposite lumini sciencie que peccatoribus non illuxit et tenebre exteriorum tam materiales quam spirituales in inferno. Sicut enim beatorum societas illuminat, 30 purgat et perficit se reciproce, sic dampnatorum societas reciproce se obscurat. In inferno ergo erit dolor infructuosus de commisso et pena sibi inficta et horror maximus de eius perpetuitate, quia ardentes anime flent sine fine dicentes: *Ve, ve, quante sunt tenebre.* Unde 35 sicut securitas est maxima pars beatitudinis, sic certitudo dampnacionis perpetue inferens desperacionem est maxima pars doloris. *Multi ergo sunt vocati in comparacione ad*

1—3. DG: *et hii — tamquam deest.* 3, 4. G: *gentem insurgere gentem.*
1. D: *regnum adversus.* 5. A: *contra deest.* 7. A: *amplior deest;*
ib. A: *Sed et post;* D: *istam.* 9. DG: *gracia deest.* 16. A: *Hunc;*
ib. DG: *igitur.* 19. in; D: *qua;* ib. A: *conscientia.* 25. unde; D reci-
tius (ut videtur): *rim.* 30. D: *bonorum.* 33. DG: *honor.* 35. A: *di-
centes twice.* 37. D: *perpetuo;* ib. A: *deperpetuationem.* 38. DG: *igitur.*

8. Cf. Deut. XXXII, 21.

electos, quia ex defectu certacionis legitime *pauci sunt electi* ad gloriam.

Ex isto evangelio elicitur quomodo ecclesia se habebit in quolibet trium statuum et quomodo quilibet persona ecclesie debet se habere pro statu peregrinacionis, pro statu dormicionis et pro statu evigilacionis et mercedis receptionis. Nam per hos tres status oportet omnem personam humanam decurrere. In primo ergo statu oportet pugnare viriliter, in secundo oportet expectare consideranter, et in tertio oportet regnare feliciter. Primum patet eo quod *non coronabitur nisi qui legitime certarerit*. Ideo oportet militem Christi primo pugnare in stadio. Nam hoc seculum est spectaculum Deo et angelis intuentibus pugnam et desidiam christianorum in exercitu diaboli. Nec est possibile lapsos attingere ab instanti copulacionis cum corpore ad instans separacionis nisi pugnando; oportet enim membrum esse penale in lapsis. Magnam ergo prudenciam oportet ipsum apponere qui vult secure hanc viam transcurrere. Oportet ergo sequi Christum qui est dux et *legifer noster* (ut dicitur Isaie XXXIII°, 22). Oportet ergo christianum (in quantum huiusmodi) sequi Christum; ipse enim est *via, veritas et vita* (ut dicitur Joh. XIV°, 6), *via* supportans per quam debemus incedere, Hebr. I^o, 3; primo *portans omnia verbo virtutis*; et Act. XVII°, 28; *In ipso vivimus, moremur et sumus*. Nec sufficit habere quantumlibet pulcram viam viatori errabili, nisi habuerit signum | ipsum dirigens. Ideo est *veritas* dirigens corda nostra in caritate Dei et pacientia Christi. Nec sufficit habere viam quantumlibet pulcram et regulam dirigenrem, nisi homo habuerit obiectum consolantem, ideo est *vita* nostra que summe appetitur. Curramus ergo viam suam ipsum sequendo, quod fit non incessu pedum sed gradibus amoris amando ipsum dulciter, quia supremo domino oportet secundum supremam potentiam deservire.

Fol. 337
35 Nec sufficit amare dulciter nisi et ametur prudenter, quia Matthei XVI°, 23 vocatus est Petrus *sathanas*, quia imprudenti affectione noluit Christum pati. Oportet enim nos voluntati sue conformari, ut patet

The three states: militant, dormant, triumphant.

Christ the way,
the truth and
the life.

Our love for
Him must be
sweet, prudent
and constant.

5, 6. G: *peregrinacionis* — et pro statu deest. 8. D: *igitur*.
11. A: *quia legitime*. 15. *copulacionis*; A: *cōconis*. 17. DG: *nedum esse*.
17, 19. DG: *igitur*. 22 A: *ut dicitur deest*; ib. Joh. IX. 31. DG: *quam summe appetimus*; ib. D: *igitur*. 32. DG: *sed deest*. 32. A: *gradibus sed*. 35. G: *prudens*. 38. A: *voluntati vocanti*.

11. II. Tim. II, 5.

Matthei VI°, 10: *Fiat voluntas tua.* Ideo oportet discere que sit voluntas Dei beneplacens et perfecta. Nec valet amare Christum dulciter et prudenter, nisi et ametur constanter. Nam quando Petrus instructus est in passione se Christo submittere, sic quod promisit se ipsum non 5 negare et si oportuerit ipsum commori, quia tamen non est induitus virtute, ex alto defecit ad vocem ancille hostiarie, Matthei XXVI°, 69, quando autem roboratus est ex missione Spiritus Sancti, ibat gaudens a conspectu concilii, quoniam dignus est habitus pro nomine Iesu 10 Christi contumeliam pati. Nam Act. V^o, 29 dicitur: *Obedire magis oportet Deo quam hominibus.* Ideo secundum Bernhardum diligendus est Deus *ex toto corde* dulciter, *ex tota anima* sapienter, et *ex tota virtute* constanter. Sic enim habet homo dignitatem qua preeminet et 15 presidet cunctis ipso inferioribus in natura; habet scienciam qua noscit illam dignitatem esse in se et non ex se, et habet virtutem qua auctori suo adhæreat et constanter inhereat. Moveret autem ad laborem iudicis nostri cum suis civibus nuda attencio, legitime laborantis 20 habundans premiatio, et laborantis delectabilis consolacio. Sedet enim Dominus cum celestibus spiritibus contemplans laborantes in ecclesia militante, sicut domini et populus in locis altis circumvallantibus stadium aspiciunt certantes in bravio. Quis ergo attendens presenciam tam venerabilis 25 comitive et honorem victorie non daret operam ad pugnandum? Premium vero non est porciuncula terre vel redditus temporalis sed terra vivencium quam triumphans hereditabit perpetuo, sicut honor est in- enarrabilis.

30

The way of the
Lord is hard at
first, but grows
easier; the way
of the devil
gets harder as
we go on.

Labor vero et via Domini est strictus ac fastidiosus, et stricta in principio sed elargatur et dulcescit in fine intantum quod necesse totum laborem militis diaboli esse in via magis difficultem quam est totus labor militis Christi eciam in via, quia in fine vite, ubi labor militis 35 Christi est facilis ac delectabilis ex amore et spe attingendi terminum, econtra labor militis diaboli est difficilis ac horribilis ex tirannide diaboli ingravescente et horrore pene desperati imminentे. Sicut enim naturale

1. A: *dicere.* 2. D: *quia sit.* 15. A: *preminet.* 17. D: *quia noscit.*
19. DG: *Moveret autem.* 32. A: *in fine* twice. 35. A: *Christi — militis*
deest. 38. A: *ingravescente.*

12. S. Bernardi, Super Cantica, Sermo XX, De triplici modo dilectionis, qua Deum diligimus. Opp., pag. 547.

est Deo in maxima necessitate sui militis sibi assistere protegendo, ita naturale est diabolo tirannizanti in maxima necessitate sui militis non solum sibi deficere, ymmo tunc acutissime insultando inficere; cum ergo a fine capit res suam denominacionem, patet vie Christi facilitas.

Unde sicut agonizantes singulari certamine primo aspiciunt quod causa sua sit bona, secundo quod abstineant ab esu et omni re adiacente que sunt pugne tarditativa et tertio quod induiti sint secura armatura, sic miles Christi pugnans spiritualiter habet pro causa sua primam veritatem atque iusticiam, abstinet se a carnis illecebris, a mundi deliciis et ocio contra tres hostes, ut sic *exultat ut gigas ad currendum viam Domini*.
 Sed heu oculi nostri dextri quibus respiceremus insultus hostium sunt eruti per Naas, de quo I. Reg. XI° patet historia, et sic habentes oculos sinistros quibus temporalia respicimus clipeo velatos et oculos dextros quibus spiritualia attenderemus erutos vel cecatos inepti sumus ad bella Domini. Unde tres milites Christi degenerant, primi qui post baptismum et alia carismata ex timore non audent aggredi hostes Christi. Unde formidolosi *Judicum VII°*, 3 inepti sunt ad bellum; secundi qui post aggressum cum uxore Loth retrocedunt, de quibus Luce XVII°, 32: *Mementote uxoris Loth*, et tertii cum hostibus Domini proditorie se coniungunt, ut foventes falsitates et iniusticias et tacentes cum causa Domini sui agitur a quo pre manibus receperunt stipendium.
 Fol. 337⁴ Et in hoc defici mus omnes. Ideo licet *multi sint vocati* ad agonizandum, *pauci tamen sunt electi* ad conregnandum.

Quoad secundum tempus status hominis in dormitione, manifestum est quod oportet ipsum consequi primum statum, quia secundum Augustinum in *De Visitacione Infirmorum* *non potest male mori qui bene rixerit*.
 Igitur tria sunt hominum genera que dispariter dormiunt post hanc vitam, primi ad tantum accenduntur in amore Dei dimissa affeccione sensuali quod statim

Conditions of
the conflict with
Christ's
enemies.

1. D: *militis* sed. 8. A: *sua* twice. 10. D: *sunt*. 12. D: *sua deest*.
 16. A: *per Naīs*; 1: *per Naas de R. XI.* 18. A: *clipei*. 22. A: *hostes* twice. 24. A: *post deest*. 25. G: *Lucae VII.* 29. A: *multi deest*.
 30. A: *congregandum*. 32. A: *est* twice. 37. DG: *sensibili*.

14. Psalm. XVIII, 6. 15. Cf. I. Reg. XI, 2: *ut eruam omnium vestrum oculos dextros*. 30. Matth. XXII, 14. 34. Opp. tom. VI. App., pag. 256.

The Church
dormant; its
condition.

advolant sine pena; secundi licet preponant affectionem temporalium affectioni spiritualium, tamen ut plurimum sunt permixti. Et illos oportet cremari in purgatorio proporcionaliter ad peccatum (ut notatur I. Cor. III°, 15). Tercii post graciam baptismalem statim moriuntur sine merito vel demerito discretivo, et illi remississime premiantur. De dampnatis eciam qui preponunt in amore temporalia ante Deum suum sunt tria genera, primi qui omnino receperunt fidem vel Dei carismata, et horum quidam solum peccaverunt originaliter et 10 horum quidam ad originale addiderunt actuale; tertii vero post fidem et graciam baptismalem ingrate recidivant, et sicut primi mitissime, ita isti gravissime puniuntur (ut patet infra Sermone XXVII° de ingratitudine filiali). Nam post beneficium amplius receptum a Domino 15 eum despiciens magis peccat. Et patet cum manus et pedes pro tempore dormitionis sint ligati quoad meritum vel demeritum, quantam operam daremus ad seminandum opera meritoria dum hic sumus. Sicut enim corpus et anima recipient mercedem simul pro tercio 20 tempore, sic oportet quod simul mereantur proporcionaliter ad mercedem.

Folly of hoping
to escape
punishment by
pious legacies

Ex quo patet stulticia mundialium temporalia voluptuose accumulancium hic in via dicencium quod executores sui rediment animas eorum defunctorum pecunia. 25 Nam impossibile est quod opera elemosine valeant pro statu sompni hominum ad salutem, nisi proporcionaliter ut meruit hic in via. Unde sepe contingit quod egenis defunctis plus valet elemosinarum largicio quam mundi divitibus qui occupaverant temporalia civiliter hic in 30 via. Patet ex hoc quod egenorum iustorum erant hic temporalia, cum *iusti sint omnia*, et divites civiliter occupantes bona Domini eo minus dominati eis quo plus ea dilexerant. Quomodo ergo iustus dominus capitalis cuius sunt omnia non remuneraret copiosius servum suum 35 utentem reccius bonis suis quam ballivum cui solum accommodavit qui non tantum Deo placuit in utendo?

We must do
our good works
while we live.

Patet eciam quod minima caritativa distribucio bonorum Dei in caritate dum hic vivimus est infinitum valencior quam quantacunque bonorum distribucio facta pro 40

1. D: *advolant*. 4. A: *ut notat*; ib. DG: *I deest*. 9. A: *primo*:
ib. D: *recipiunt*. 10. DG: *peccarunt*. 11. AG: *horum deest*; ib. DG:
addiderant. 20. D: *suam pro*. 31. D: *igitur*.

14. i. e. Sermo LIX, pag. 464 et seqq.

mortuo. Patet sic: Caritativa distribucio superstitis eciam dacio aque frigide est meritoria vite eterne (ut patet Matthei X^o). Sed maximum quod facit opus caritatis factum pro mortuo est abbreviatio pene in purgatorio.
 5 Cum ergo perpetua beatitudo infinitum excedit illam pene abbreviaciōnem, patet conclusio. Nam nec mortuus nec executores sui adquirunt sibi novum titulum ad beatitudinem, tum quia extra statum sic merendi, tum eciam quia vivus voluit retinuisse bona sua, si super-
 10 vixisset. Patet tertio quante cecati sumus ordinando pro nobis mortuis sumptuosas exequias; nam si male fiunt ad pompam seculi, ut adquiramus nobis et nostris nomen celebre apud homines, de tanto meremur penam ampliorem, cum ut sic originamus amplius malum culpe.
 15 Sed non dubium quin communiter fiant illa intencione et non principaliter propter honorem Dei, ergo conclusio. Esset enim plus ad honorem Dei quod servi sui egeni essent illis pasti quam oculi et sensus super-
 20 borum essent pasti equis et in curribus, armis, pannis et aliis superfluis spectaculis et sepulcris ostendentibus mundialitatem mortuorum; ideo videtur quod talia spec-
 tacula sunt carte derelicte in attestacionem sui facinoris, potissime cum deest restitucio bonorum que mundi potentes vi a pauperibus spoliarunt. Videamus ergo quid
 25 prosunt egenis in Domino mortuis quibus potentatus iniuriati sunt; et longe minus proficient illis magnatibus ex conclusione prima. Non enim habet talis sumptuosa bonorum distribucio rationem meriti, nisi de quanto est excitativa astancium ad orandum pro mortuo; sed
 30 si desit in ipso iniusto capacitas, si pascentes sensus spectaculis demerentur, si opus in se fit pro mundi
 Fol. gloria, totum vergit | ad mortui detrimentum et ad 338^a gravamen criminis superstitionis, quia talia ordinant propter nobilitatem generis vel nomen fundandum in
 35 terris.

Opus ergo bonum per se orat, et *non spiritus qui se commendat ille probatus sed quem Deus commendat*. Deus autem neminem commendat ex distribucione bonorum suorum, nisi de quanto est equa secundum eius
 40 beneplacitum et medium necessarium ad sibi serviendum et beatitudinem viatoribus promerendum; quod non fit

Evil of
sumptuous
funerals.

5. DG: *igitur*; ib. A: *ergo propterea*. 14. DG: *amplemus*.
 10. D: *et deest*. 22. DG: *arrestantibus*. 24. A: *vivi a.* 30. A: *in deest*.

in solemnitatibus factis pro mortuis sed animatur populus ad inaniter aspirandum pro monstruositate temporalium.

The honour of
the dead stands
in following
Christ, not in
ceremonies.

Nec valet secundo dicere quod vergit ad honorem defuncti, quia honor ille stat in milicia qua viator directus sequitur Christum qui voluit transire presentem miseriam sine seculari dominio. Ideo in hoc stat honor miltis Christi quod pugnat contra mundum non affectus temporalibus, et oppositum vergit ad suum dedecus; ideo putantes honorare defunctum in declamatione fame sue quoad fastum seculi discooperiunt eius vecordem et dampnabilem miliciam. Nec valet sed accusat tercia regula qua dicitur quod mundus hoc exigit, quia dampnabile et tradicio est dare quod exigit hostis militis atque Christi. 15

Quoad tertium statum patet ex fide Matthei XXV° quomodo iudex statuet oves a dextris et edos a sinistris, et quamvis utrique habebunt incorruptibilitatem, tamen edi carebunt dotibus. Possibilitatem autem quatuor docium docet Apostolus contra infideles negantes resurreccionem I. Cor. XV°, 43. Primum exemplum est de natura que semen vegetabile deiectum in terra et mortuum vivifacit et producit ad stipitem, folia, flores et fructus, et quanto magis auctor nature ponit cadaver deiectum in sepulcrum ut semen in terra, specialiter si loco caloris seminis insit persone cadaveris calor caritatis. Secundum exemplum est de semine nature sensibilis. Concludit ergo Apostolus: *Seminatur, inquit, corpus in ignobilitate, surget autem in gloria.*

SERMO LVI.

30

Domine, descendere priusquam moriatur filius mens.
Joh. IV°, 49.

How the ruler
was taught to
believe.

Constat ex serie evangelii quomodo *quidam regulus, cuius filius laborabat febribus Capharnaum rogabat Jesum pro eius sanacione et, deficiendo a fide sue divinitatis secundum quam posset facere ubique miracula et si*

6. A: *sequimur.* 10, 11. DG: *familie suo.* 11. D: *discooperiunt.*
12, 13. A: *tertia responsio.* 13, 14. A: *qua - exigit deest.* 21. DG: *erit de.*
22. A: *verificat.* 24, 13: *magis maior (aut).* ib. A: *potesit.*
25. D: *valoris.* 27. G: *Includit;* ib. D: *ergo deest.* 28. D: *Seminatum;*
ib. A: *in deest.* 29. G: *gloria. Amen.*

30. Gospel for 21st Sunday after Trinity. 33 et seqq. Joh. IV, 46—53.

non exhibeat suam presenciam corporalem, audivit cor-
repcionem revocatoriam ab errore, quando dictum est
sibi *nisi signa rideritis* tamquam generacio incredula et
prodiga tamquam generacio indurata, *non creditis* di-
5 vinitatem Christi. Sed quando precipitur ire fide et
opere et assecuratur quod exinde sequitur filium suum
vivere, et tunc *hora septima narrant serri filium suum
rivere*, et tunc *credidit cum tota familia* quod Christus
divinitus eum sanaverit. Licet autem quelibet persona
10 ecclesie cuius spiritus tamquam filius febricitat ex
distemperancia quatuor affectionum debet rogare Chri-
stum pro eius sanacione et titubans in fide ex con-
fidenzia temporalium non credit spirituale suffragium,
nisi Deus ostendat sibi signa scripture sacre et prodigia
15 inspiracionis interne, sic quod tunc vadat formata fide
que vivit ex opere et sic recognoscatur quod hora qua
septem peccata remittuntur et septem Spiritus Sancti
carismata inducuntur, quod tunc spiritus vivit Deo et
hoc ex narracione operum meritoriorum que ex de-
20 lectabili devocione hic sibi referunt; et sic credat cum
omnibus sensibus, tamen extensius loquendo potest
regulus iste notare ecclesiam iam presentem que tam-
quam pusillus gressus est frater Christi regens partes
suas. Cuius unum membrum ut filius febricitat spiri-
25 tualiter in Capharnaum, id est, in agro pinguedinis,
quia Eze. XVI°, 49 dicitur: *Hec fuit iniquitas Sodome
sororis tue: superbia, saturitas panis et habundancia et
ocium illius.* Temporalium quidem affluencia est in
plurimum occasio spiritualis febris ecclesie, quia Psalmo
30 CVI^o, 6 dicitur: *Clamarerunt ad Dominum, cum tri-
bularentur.* Orat autem hic regulus quod placeat Deo
descendere et membra sua ad temperamentum prime-
rum reducere, quia nondum didicit illam lectionem
Apostoli Phil. IV°, 12: *Scio abundare et scio penuriam
35 pati.* Nec extendit se hec oracio ecclesie solum ad vivos
sed capaces mortuos secundum dignitatem qua dignifi-
carunt se in via (ut patet sermone proximo).

We may apply
this parable to
the dead soul
revived by
Christ's power;

or to the
Church whose
children
spiritually sick,
may be
restored.

Fol. Ideo isto die specialiter quo ecclesia facit men-
338^b cionem On this day we
pro mortuis debet quilibet christianus tamquam pro- ought specially
40 curator et advocatus fidelis amici mortui pro ipso to pray for the
dear ones.
preces dignas Deo effundere. Ad hoc enim relinquitur

³, 4. A: *incredula — generacio deest.* 7. A: *et deest.* 9. DG: *sar-*
naverit. 16. A: *que vincit ex.* 17, 18. G: *Sancti — vivit deest.*
20. A: *hec sibi.* 23. D: *pusillus grecorum.* 35. A: *vicinos.*

Christ's
fourfold
descent:
1. in the
Incarnation,
2. into Hell,
3. into holy
souls,
4. at the
Judgment Day.

The Church
prays for each
of these
descents.

Excellence of
the Lord's
prayer.

pars ecclesie superstes ut procuret ex descensu Domini purgacionem sanctis spiritibus plus celerem, cum illis desit organum promerendi. Est autem quadruplex de-scensus Christi notabilis, scilicet descensus incarnationis qui non est localis sed minoracio ex assumptione humanitatis. Secundus fuit descensus ad inferos secundum animam in die Parasceves. Tercius est descensus quo spiritualiter illustrat sanctas animas *aperientes* sibi duas *valvas* intelleccionis et dilectionis, ut lux vera intret, illuminando, perficiendo et purgando. Quartus est de-scensus corporalis ad finale iudicium; sic enim mediator Dei et hominum tamquam mercator prudentissimus in suo commercio in primo descensu dedit arras pro mercato; in secundo accepit passionem rei empte secundum partem; in tertio rectificat rem emptam, ne pereat et in quarto accepit plenam possessionem regni excluso putrido.

Orat autem ecclesia pro quolibet istorum quatuor descensuum; pro primo patet Luce II° de Symone qui responsum accepit a Spiritu Sancto non visurum se mortem, nisi prius viderit Christum Domini. Sic enim Isaia rogavit (Isaie XVI°, 1): *Emitte agnum Domine dominatorem terre*, et ceteri fideles veteris testamenti. Pro secundo descensu dicitur Psalm. XXIII°, 7: *Attolite portas principes vestras et introibit rex glorie* etc. Pro tercio Ps. XLII°, 3: *Emitte lucem tuam et veritatem tuam*. Pro quarto Apoc. VI°, 10: *Usque quo non vindicas sanguinem nostrum?* Et sic utrobique devota oracio est occasio descendendi et est indubie descensus necessarius, cum aliter filius ecclesie spiritualiter morietur, et sic necesse est nunc orare pro tertio et quarto descensu.

Cum autem oracio sit tam fructifera pro vivis et mortuis, ut plus sapiat fidelibus, dicendum est aliquid de oracione dominica. Ipsa enim excellit omnes alias, auctoritate quia a Domino ordinata (Matthei VI°), utilitate quia in septem petitionibus continet omnia necessaria homini, in compendiositate quia in comparacione

4. DG: *naturalis*. 8. DG: *illustrans*: ib. DG: *apparentes*.
9. D: *valvas*; ib. DG: *intret scilicet*. 13. DG: *mercacione*. 18. DG:
quilibet; A: *quotlibet*. 21. D: *Dominum*. 24. Codd.: *Psalm. XXI*.
30. A: *moriatur*. 34. D: *fecellit*. 36. D: *continuat*. 37. A: *in
pendiositate*.

8. Lucae II, 23. 20. ib. 26. 35. Cf. Loserth, Wiclif
and Hus, pag. 255.

ad expressam sentenciam non est alia ipsa brevior, et quarto in subtilitate quia propter eius fertilitatem in sensu et ordine non est viatoris quamlibet longevi et sciolii minimam eius partem in tota vita ista plene discutere. Dividitur autem in tria: Prima pars quasi prohemium docet disponere hominem ad orandum: *Pater noster qui es in celis.* Secunda pars trimembris docet quomodo obligamur ad honorem Trinitatis preferendum: *Sanctificetur nomen tuum; adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua, sicut in celo et in terra.* Tercia pars docet per ordinem pro quibus quatuor necessariis homini est petendum: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie* etc. Oportet ergo orantem debite habere Deum patrem suum et per consequens esse in fide, spe et caritate. Nemo quidem est filius Dei nisi qui in caritate amat patrem suum et per consequens operat ex dilectione paterna quod constituet eum heredem super omnia bona sua. Quibus fides fundamentalis non potest deficere.

20 Nec sufficit Deum diligere nisi diligatur et proximus, quod notatur per hoc quod dicitur non *Pater mi* sed *Pater noster.* Ex quo patet, cum simus invicem fratres, debemus alterutrum diligere; et hec ratio quare pocius dicitur *Pater noster* quam *Domine Deus* vel aliquid nomen Dei non tantum affectivum, sed cum sit in celis tam corporibus celestibus quam sanctis angelis insidens iuxta illud Isaie LXVI°, 1: *Celum mihi sedes est et terra scabellum pedum meorum,* patet quanta reverentia est patri nostro tribuenda, et per consequens avertendo a temporalibus est ad ipsum toto corde anima et mente convertendum. Cui ergo deficiunt iste dispositiones est indispositus ad orandum, quia in capite oracionis implicat mendacium et sic orando Deum veracem odientem mendacium provocat ad vindicandum.

35 Moveat nos itaque simplices quod dominus dominorum dignatus est adoptare nos in filios, cum illud genus electum et regale sacerdotium sit infinitum nobilius quam esse filium carnalem imperatoris vel regis Anglie.

1. D: *breviori.* 2. A: *qui propter.* 3. *sensu;* A: *sen;* ib. DG: *quam taret legem.* 15. 16. A: *Nemo — caritate deest.* 17. A: *hereditarie;* D: *heredem hereditarie.* 21. A: *quod deest.* 22. DG: *Ex quibus.* 31. DG: *igitur.* 33. 34. G: *et sic — mendacium deest.* 38. DG: *Anglie vel Boemie.*

Its divisions:
1. The preem
or address.
2. The threefold
prayer for the
honour of the
Trinity.
3. The petitions
for the four
things necessary
to man.

The words:
Our Father
teach us to love
our neighbour.

How God has
honoured us in
making us His
sons.

Ideo si sciremus artem amandi, infinitum plus gaude-
remus de generacione ista quam de cognacione aliqua
carnali et per consequens servaremus nos a degenera-
cione que fit solummodo per peccatum.

Nobility of
body must not
lead us to
despise our
brother
christian.

Patet assumptum eo quod anima est infinitum melior⁵
corpore, ergo nobile esse anime per vir^{Fol.} | tutem est in-^{338^e}
finitum melius quam nobile esse corporis. Ipsum enim
est accidentale tantum feditatem implicans in nobili
prosapia, ut in ignobili non sapiens perfeccionem nisi
de quanto assunt virtutes nobilitati corporis; aliter¹⁰
enim corporalis nobilitas aggravat et confundit; cum
ergo contrahimus a patre nostro Deo generacionem
spiritualem secundum animam et ab homine genera-
cionem carnalem secundum corpus, patet quod genus
Dei est infinitum nobilis genere carnali. Necesse est¹⁵
ergo omnem digne dicentem oracionem dominicam
sensem illum imprimere, ut non dedignetur quemlibet
conchristianum fratrem suum recognoscere. Nam sine
ista humilitate excludente supercilium indignacionis fra-
terne non est oracio exaudibilis ad profectum.²⁰

'Hallowed be
thy name' is
addressed to
the Father.

Nec auderet christianus illud presumere nisi infor-
matus fuerit ab auctore vite. Habita ergo ista disposi-
tione dicamus ad honorem Dei Patris: *Sanctificetur
nomen tuum*. Licet enim illud nomen sit tocius Trini-
tatis quoad essenciam, tamen est proprium nomen per²⁵
sonale Patris precedens origine nomen utriusque alterius
personae. Unde Christus secundum humanitatem dedit
nomen dignitatis in opere patri suo, ut patet Joh. XVII°, 6:
Manifestari nomen tuum hominibus quos dedisti mihi. Sed
heu dicuntur plures christiani qui non sequendo Christum³⁰
in vacuum accipiunt nomen illud, cum triplici via de-
generantes a patre facti sunt filii diaboli, cum opera
et desideria eius faciunt diligenter. Hui autem cum
nominetenus ad sui confusionem accipiunt nomen illud,
eo quod deficiente teste impciali procientur ad tenebras³⁵
exteriorum (ut dicitur Matthei XXII°, 13), patet quod *in
vacuum accipiunt illud nomen*. Hunc enim filius hominis
erubescit coram angelis Dei, eo quod non erubescit
vivere vitam Christi.

2. D: *alia*. 6. DG: *igitur*. 7. DG: *corpus*. 8. D: *tantam*.
9. A: *sapis*. 12. DG: *igitur* (et passim). 13, 14. G: *secundum — car-*
nalem deest. 18. D: *christianum*. 19. DG: *illa*. 21. DG: *audet*.
26. Codd.: *procedens*. 30. D: *dicuntur quam*; G: *dicunt quam*.
38. D: *erubescet*. 38, 39. A: *eo quod Christi deest*. Hic locus cor-
rupitus esse videtur.

Sunt et secundi qui ore polluto nominant nomen sanctum Dei iurando in vanum, sicut maior pars mundi, ideo deficit nobis proteccio illius nominis. Quando enim mane consurgimus, signamus nos *in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti*, in quo nomine sumus in primordiis baptizati, sed per totum residuum abnuimus illud nomen Dei; et cum in vanum ad ostendendum nostram pompam ipsum proferimus et sic prostrati sumus iacentes provoluti coram hostibus, ubi tenentes nos inter limites huius nominis tuti pugnaremus in castris Domini contra diaboli exercitum, quia Prov. XVIIH^o, 10 dicitur: *Turris fortissima nomen Domini: unde videtur mihi quod falsi christiani plus quam diaboli blasphemando nomen Domini degenerant, nam in nomine domini Jesu omne genu flectatur celestium, terrestrium et infernorum,* in tantum quod illo nomine diabolus fugatur, illo nomine aborcistis et magicis provocatur et in illo nomine iuvamen celestis exercitus invocatur, cum *non sit aliud nomen sub celo, in quo oportet nos salvos fieri.* Et tamen illud dignum nomen a nominetenus christianis tota die frontose blasphematur; quod diabolus non audet facere, ideo falsus christianus ut sic est peior diabolo.

Tercio christianus accipit nominetenus in confirmatione nomen militis Christi et tamen pro metu temporalium ut mundi diviciis et honoribus pro carnis voluptatibus non audet officium militis Christi accipere. Ille ergo non sanctificat, id est, firmat in se nomen Dei sed potius classificat implicando de Deo (quantum in ipso est) quod sit amator superfluitatis occii et erroris. Unde propter indignitatem et contrariacionem huic sancto nomini ad sui dampnacionem dicitur: *Sanctificetur nomen tuum,* cum verba que ore loquitur factis negat, quo contra filius adoptionis Dei devote honorans nomen sanctum patris sui per sanctam conversacionem et meritoriam operacionem ut sic meretur sibi bonum humilitatis et per consequens regnum celorum, ut dicitur Matthei V^o, 3: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum.* Nam in quantum quis honorat

At confirmation we accept the name of Christ's soldiers, but dare not act as such.

4. DG: *eciam secundi.* 6. DG: *abiuramus.* 7. DG: *et deest.*
 8. A: *proferrimus.* 10. D: *tute.* 12-14. DG: *Unde — Domini deest.*
 14. A: *generant.* 15. A: *flectitur.* 17. A: *in deest.* 16. A: *nos deest;*
 ib. D: *salvi.* 29. A: *occii.* 31. A: *dicit.* 33. DG: *devote orans.*
 35. DG: *comparacionem.* 36-38. A: *ut dicitur — celorum deest.*
 38. D: *quanto.*

14. Philipp. II, 10. 19. Act. IV, 12.

Deum, lucrifacit sibi ipsi et in quantum contemnit Deum, facit se ipsum ignobilem.

The second petition is addressed to the Son.

We ought to long for the coming of the kingdom and the completion of the Church.

Secundo dicit devotus filius Trinitatis in honorem Dei filii: *Adreniat regnum tuum*. Nam verbum Dei est filius regis qui venit in mundum accipere sibi regnum, pugnando cum diabolo et angelis eius et post conquestum reverti (ut dicitur Luce XIX°). Ideo dicit Apostolus I. Cor. XV°, 25 quod cum tradiderit regnum patri *ponet inimicos perpetuo scabellum pedum suorum*. Illud autem regnum licet sit in parte triumphans, est tamen plurimum militans et cum regno diaboli in virtute ducis Christi continue pugnans. Ideo ista peticione rogatur pro sponsa sua, ut ad eius honorem in eius nomine ^{Fol.} vincat hostes. Nam victoria belli hinc David | manu 338^a forti ascribitur, quod non fiat plene ante diem iudicii.¹⁵ Unde Sathan inter alia quibus adversatur Christo nostro tardat adventum huius regni propter tria, primo propter invidiam qua invidet honori, Christo suo domino triumphatori. Secundo propter affectionem quam habet malefacere, illudendo Dei famulis, quale nocumentum 20 non inferret post diem iudicii. Tercio quia post diem iudicii erit pena sua consummata ex cumulo multitudinis dampnatorum. Unde sicut inter omnes ille realiter maxime orat ut *adreniat regnum Christi* (quod est universalis ecclesia ad debitum complementum) qui zelat 25 pro eius profectu in cremento religionis Christi, sic iste maxime satanice adversatur qui religionem illam retardat, illos qui volunt in illa proficere extinguendo et declinantes a religione Christi in secularia desideria inducendo. Nam simile est de tali et de ingrediente 30 ortum plenum herbis preciosis et plantis fructiferis fontis rivulo irrigatis qui rivum obturet ne aqua irrigans ad radices dictorum terre nascencium scaturiat sed stipites vel sumitates istorum ortencium prescindit. Infinitum itaque periculosius est plantaria virtutum semi- 35 nata in agro ecclesie suffocare. Ideo Joh. ultimo dicit Christus Petro triplici vice: *Symon Johannis, si diligis me, pasce oves meas*. Christus enim plus diligit spon-

8. D: *I deest.* 10. A: *triumphas.* 10, 17. D: *non tardat.*
18. A: *Christi.* 21. A: *quid deest.* 24. DG: *facit ut.* 27. D: *ille:*
ib. G: *conversatur;* D: *ad conversatur.* 31. A: *planctis.* 32. G: *ob-*
daret; ib. *ire aqua.* 33. DG: *terre deest;* ib. A: *scaturiant.* 34. *sumi-*
tates; A: *sensates;* ib. D: *illorum.* 37. DG: *Si deest.*

37. Joh. XXI, 15—27.

sam suam quam vitam propriam corporalem. Adulterari ergo cum sponsa Christi est summum facinus et peccatum diaboli. Ille ergo digne orat: *Adreniat regnum tuum*, qui in effectu procurat profectum celerem hinc 5 regno, meditando, orando, castigando vel aliter fidelibus ministrando.

Tercio dicit devotus filius Trinitatis in honore Spiritus Sancti: *Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra*. Scit enim quod voluntas beneplaciti Dei ex eius iusticia necessario est impleta. Et de hoc gaudenter pronunciat spem oracionis que dicitur elevacio mentis in Deum: *Fiat voluntas tua*. Scit eciam quod voluntas signi vel mandati non potest esse nisi ad bonum, cum hoc sit *voluntas Dei sanctificatio nostra*. Ideo patet quod debet 15 pura oracione rogare pro eius implecione in terra, sicut impletur in celo, quod impletur in ecclesia militante, sicut impletur in Christo, quod impletur et in ecclesiasticis et in laicis. Ex primo sensu sequitur quod nemo debet remurmurare contra Deum nec contristari 20 de implecione voluntatis divine. Nam servus Domini terreni subinfert, et si placet terreno domino, placet sibi, unde spissim subiungit: *Si placeat vobis, sic fiat*; quanto magis de summo domino cuius voluntas non potest obliquari a rectitudine, debemus conditionaliter 25 petere si sibi placeat.

Debemus eciam omnes penas nobis infictas gaudenter sufferre, quod si sic, debemus scire quod nulla sit pena nisi iusta et a Deo inficta; sed debemus omnem voluntatem nostram voluntati Dei conformare. Ergo debemus 30 omnem penam in nobis infictam velle esse. Confirmatur ex hoc quod sicut debemus amare Deum graciosum premii largitorem, ita debemus ipsum amare iustissimum punitorem, quia scimus quod non potest nisi iuste punire ad honorem sui et bonum ecclesie. Ergo qui odit 35 hoc odit Deum atque iusticiam, ymmo ecclesiam matrem suam. Sed nemo amat Deum iustum punitorem nisi amet punitionem, ergo quilibet debet amare omnem punitionem, gaudendo scilicet de iusticie complemento et lugendo de causa occasionante scilicet peccato seculi.

The third petition is in honour of the Spirit.

God's will is sure to be for our good.

We ought to accept punishment gladly knowing it is just.

5. D: *aliter deest*. 17. DG: *impletur deest*; ib. DG: *quod impletur*; ib. DG: *et deest*. 21. D: *quod si*. 27. A: *quod si sic patet*; ib. A: *nulla scit*. 30. DG: *eciam nobis*. 31. D: *quod deest*. 39. D: *diligendo de-*

Item, omnis homo tenetur diligere Deum secundum omnem rationem qua scit Deum esse. Alter enim scienter odiret rem iustissimam et per consequens non diligenter Deum ex toto corde. Cum ergo scit Deum secundum aliquam rationem esse eternum ordinatorem⁵ pene cuiuscunque puniti, sequitur quod debet diligere Deum secundum omnem huius rationem et per consequens debet rationem illam diligere. Sicut enim sponsa mariti inflexibiliter iusti obediret eius voluntati in omnibus, eo ipso complacens in hoc quod scit com-¹⁰ placere tali sponso, sic debet esse de quacunque persona ecclesie quoad Christum: aliter enim remurmurando incurreret inobedientiam et omne peccatum; ideo cum beatis beneplacet de Dei voluntate quoad penam et premium, patet quod viatores de quanto sunt illis plus¹⁵ conformes, de tanto sunt ad nupcias sponsi habiliores:
In pacientia igitur restra possidebitis animas vestras.

So we must accept as God's appointment all losses of friends, health or goods.

Quando ergo contingit mors parentum vel amicorum, cum scimus omnem mortem iustum a Deo auctorisatum, dicamus sic: *Fiat voluntas tua*, cum scimus quod merito²⁰ hec patimur; et ad augmentum nostri premii si pacienter susse*|* rimus, si eveniat nobis corporalis infirmitas,^{Fol. 330^r} bonorum fortune perdicio vel amicorum mundialium odium, dicamus sponso ecclesie: *Fiat voluntas tua*. In ipso enim reservantur nobis sanitates, divicie et amicicie²⁵ incomparabiliter meliores, si nos submittimus humiliter disposicioni sue. Si eveniat conquestus, gaudenter sufficeret, eciamsi fuerit regni conquesti indigena, cum sciat hoc esse ad pulcritudinem universitatis, quia de beneplacito sponsi ecclesie sciat eciam hoc esse ad³⁰ iustificacionem delicti vindicandi, de quo scit sanctos gaudere in celis. Scit eciam hoc esse ad acceleracionem consummacionis presentis miserie et introduccionis ad cenam novissimam: sicut enim iustus gaudet de condigna pena adversarii, eciam quantum gaudet de suo³⁵ utili, sic iustus gauderet de omni pena, cum scit Deum eam pulcre et iuste infligere. Idem ergo est remurmurare contra penas huiusmodi et nuncios summi regis ad nostrum commodum missos despicere et ho-

Such sorrows
are messengers
of God to us.

^{13.} A: *in inobedientiam.* ^{16.} D: *humiliores.* ^{17.} A: *nostra . . . possidebitus.* ^{18.} A: *Quia ergo.* ^{27.} 28. D: *gaudenter sufficeret.*
^{30.} 31. D: *ad institutionem.* ^{34.} D: *Sicut igitur.* ^{37.} D: *eam deest.*

17. Lucae XXI, 19.

norem matris nostre ecclesie contempnere. Omnis enim pena hominis est nuncius Dei accelerans purgacionem finalem ecclesie ad honorem eius et commodum. Insanis quidem est qui contra Deum remurmurat, quia ut sic impossibiliter se frustrat atque dampnificat, ubi Deo placenter consciens sibi lucifaceret. Voluntatem autem eius non possumus plene complere, antequam *absorpta sit mortis victoria*, quando attingetur status deificus fruicionis perpetue beate Trinitatis, quando sponsa Christi ab omni macula et ruga finaliter depurata erit in eterni regis cubiculum ad ipsius regis amplexus summe gaudiosos gloriosius introducta.

SERMO LVII.

Hoc oro ut caritas vestra magis ac magis habundet.

15. Philipp. I^o, 19.

Proximo die dominico introducta est materia oracionis ostensemque est quomodo oportet hominem disponi ad hoc quod oracio sua sit valida, secundo quomodo in omni opere vel oracione nostra honor Dei ante commodum 20. nostrum est preferendus. In cuius signum in tribus peticionibus oracionis dominice nichil petimus nobis tamquam nobis, sed id quod petimus Deo referimus absolute: *Sanctificetur nomen tuum* etc. In quatuor autem peticionibus residuis petimus bona utilia nobis tamquam 25 nobis: *Panem nostrum cotidianum da nobis hodie* etc. Exigit autem ordo dilectionis quod sic fiat, eo quod omnis humana dileccio debet sequi ordinem diligendi quo Deus diligit. Deus autem diligit generaliter fines melius quam media ad hos fines, eo quod diligit res 30. ut sint meliores; finis autem est melior mediis ad eundem, ideo debemus fines in dilectione proponere.

Si autem queratur quare Deus facit mihi bonum, patet quod ad finem ut perficiam ecclesiam sponsam Christi, ideo debo plus diligere ecclesiam catholicam 35 quam bonum privatum, quia aliter tamquam inobediens Deo disformo voluntatem meam voluntati sue et tunc indebite dico: *Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra.*

The last four petitions of the Lord's prayer are for our needs.

God does good to us that we may add to the perfection of the Church.

1. D: *igitur est.* 12. AD: *gloriosus introducta;* DG: *introducta* Amen.
11. A: *hoc horo.* 10. D: *vestra;* ib. A: *quomodo honor.* 23. G: etc.
deest. 30. G: sunt. 32. A: *facit deest.* 36. G: *voluntati divine.*

7. I. Cor. XV, 54. 14. Epistle for 22nd Sunday after Trinity.
23. Matth. VI, 10. 25. ib. 11.

Et si ulterius queratur quare Deus sic amat ecclesiam, dicitur quod propter honorem et bonitatem suam, et per consequens plus amat honorem et bonitatem suam quam ecclesiam sponsam suam, et per consequens sic debemus nos facere. Et ideo signanter premittuntur tres petitiones in quibus honor Dei expetitur.

In seeking God's honour we are advantaged.

Nec sunt iste petitiones steriles a bono nobis utili, eo quod in quantum plus zelamus pro honore Dei, in tanto plus nobis accrescit de commodo. Patet eo quod ut sic Deus plus nos diligit, cuius dileccio est nobis maxime comodisera, unde sicut Salomon pecuit sapientiam et venerunt sibi omnia bona pariter cum illa, sic ama sapienciam increatam que est regnum Dei, et omnia temporalia necessaria erunt adiecta (ut dicitur Matthei VI°, 33). Quomodo, inquit Apostolus, non cum illo omnia nobis donarit? De quanto ergo amor noster plus conformatur voluntati divine, amando bonum nature plus quam bonum fortune et bonum gracie plus quam bonum corporalis nature, de tanto caritas nostra magis ac magis abundat. Quod orat Apostolus tamquam oracionem omnia petibilia compendiosissime includentem, quia qui crescit in caritate que est vita spiritualis, crescit in vita sine qua homo Deo moritur. Unde II. Cor. IV°, 16: *Licet is qui foris est homo noster corrumpatur, tamen is qui intus est de die in diem renoratur.* Unde maxima abusio est retrocedere in decreto | illius profectus.

1. We ask for bread since without it we cannot continue our pilgrimage.

Fol. 339^b

Finis itaque et complementum religionis christiane est quod homo conformet voluntatem suam voluntati divine quod oportet capere ex scriptura. Et ubi iacet ambiguitas voluntatis divine oportet consulere spiritum consilii, et ista lex per se sufficeret, cum non committitur peccatum nisi ex eius devio. Cum autem necessitatibus pro statu vie incedere usque ad montem Dei Oreb in solitudinem, oportet quod petamus panem a patre nostro, virtute cuius possumus fortiter viare.

2. We ask to be relieved of the burden of sin.

Nec sufficit viatorem habere alimentum nisi fuerit deoneratus a sarcina retardante, ideo petimus secundo exoneracionem a debito peccatorum, ut expedicius curramus viam nostram: *Et dimitte nobis debita nostra.* Nec

6. D: competitur. 16. DG: igitur (et passim). 19. G: corporate; D: corruptibile; ib. G: nature deest; ib. D: nostra deest. 21. DG: convenientem. 23. D: H deest. 33. DG: Dei deest. 37. A: et sarcina. 38. A: exponeracionem.

sufficient ista nisi viator muniatur ab insidiis in via.
Ideo tertio petimus patrem nostrum, ne inducat nos in ^{3. To escape from the snares of the way.} temptationem, et quarto preter insidias possent a nobis ipsis in paccio pedum ob malum aliquod contingere, ideo ^{4. To be freed from evil.} 5 rogamus generaliter et finaliter liberari a malo. Et sic venimus ad illud Amen, de quo Apoc. III°, 14: *Hec dicit Amen, id est, veritas que mons Domini, de quo Isa. II°, 3: Venite ascendamus ad montem Domini.*

Habet autem pater celestis tres maneries filiorum qui ^{Three kinds of bread.}
10 petunt panem a patre, primi tamquam pueri balbucientes petunt sustencionem corporalem que generaliter nomine panis exprimitur in scriptura. Secundi filii provecciores petunt panem scripture, hoc est, virtutes theologicas ad pascendum animam in via, quod est magis neces-
15 sarium testante Christo diabolo Matthei IV°, 4: *Non in solo pane vivit homo sed ex omni verbo quod procedit de ore Dei.* Sed tertius tamquam clericus de sorte Domini petit ultra puerum balbucientem, ultra laicum qui peticionem porrigit in vulgari, excellenti ydiomate panem
20 vite in patria. Omnes igitur hos panes petimus. Unde Christus modo mirabili congregat in se omnes has tres panum maneries. Ipse enim est viaticum in Eukaristia, ipse est panis insolubilis in scriptura et panis vite in patria.

25 Unde quoad primum est panis bis coctus et sic in-putrescibilis semel in corde nature divine, quod est Deus pater, Psalmo XI.IV°: *Eructarit cor meum verbum bonum;* et illud semel est instans vel hodie, eternaliter et semel humanitus in utero virginali. Ille autem assi-
30 milat sibi edentem quounque illorum trium modorum.

Sunt autem quatuor verba notanda quibus peticio ista exprimitur, primo quod petimus *panem*, non alaudas vel animalia alia delicata, quia indubie quicquid co-
35 mederimus laucus quam promovet ad serviendum Deo in abundancia caritatis est malum ultra informacionem divinam, qua panem petimus; non tamen negatur quin cum graciarum accione possimus preciosa cibaria suscipere, semper tamen cum modificacione, ut eius adaugeat cultum Dei.

We ask for bread, not for larks or other delicacies.

1. D: *minatur.* 4. *in paccio;* DG: *in peccato.* Hic locus corruptus est. Rectius: *et quarto quia preter insidias possent nobis ipsis . . . contingere.* 4. *aliiquid;* D: *ad.* 6. DG: *Apoc. VII.* 7. DG: *mens Domini.* 17. A: *ex ore* 28. *instans;* A: *lacuna;* ib. A: *eternitatis.* 29. A: *et deest.* 32. D: *illa.* 37. A: *possimus.* 37. 38. A: *suscitare.*

2. Matth. V, 13.

We ask for *our bread*, because what we take in excess is not truly ours; Secundo notatur quod dicitur *panem nostrum*, non meum sed alienum, ad denotandum quod debemus communicare egenis panem ad illum finem nobis datum et non ociose comedere panem, quia tunc furtive comedimus panem matris ecclesie et non nostrum, cum ea intencione mater nostra ecclesia procurat nobis panem a sponso ecclesie, ut laboremus in vinea; et cum aliter a iusto iudice dampnabimur perpetuo ex ociositate, patet quod quicquid expendimus consumimus iniuste.

for *daily bread*, since we need it every day; *this day to exclude oversolicitude.* Tercio additur quod sit panis *cotidianus* non solum pro semel sed cotidie necessarius.

Quarto vero, cum dicitur *Da nobis hodie*, excluditur sollicitudo mala ad nimis copiose vel nimis studiose vel nimis laute providere de alimentis corporis contra illud Matthei VI°, 25: *Nolite solliciti esse, dicentes quid manducabimus vel bibemus aut quo operiemur.* Unde videtur mihi quod communitas mundi potentum nimis deficit a pane illius scripture quo anima pasceretur, ut alii pascunt se et alios nimis voluptuose incidentes in gulam, alii nimis curiose propter mundi pompam et alii ut placeant pastis in excessivis conviviis ut adquirant temporalia, et hii subtiliter committunt avariciam et omnes contra quodlibet istorum quatuor verborum peccant in Deum et proximum.

Nec valet excusacio sophistica qua dicunt quod sic faciunt bona intencione, nam si principaliter facerent propter honorem Dei et secundario ut disponant pastum tales tamquam medium necessarium pro adquisitione finalis premii, fructus aliunde facti ostenderent, sed fructus carnis mundi et fastus seculi accusant tales.³⁰ Inniti ergo oportet isti regule quod, de quando ^{Fol.} pastus corporalis est necessarius, promotius ad dilectionem ^{339^r} Dei et proximi, de tanto est licitus, et de quanto excedit hunc limitem est viciosus.

In the 5th petition we are taught to love even our enemies.

In quinta petizione petitur: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*, quod expositum est sermone proximo; et patet quod de necessitate salutis est quod caritas christiani tantum habundet, ut diligit inimicum. Nam de lege nature est quod voluntas

8. DG: dampnabunt. 13. A: nimia ad. 14. DG: de deest. 22. A: subtiliter deest. 23. G: illorum. 24. D: portant. 30. A: accusant iniici. 33. DG: est limitans; ib. D: et deest. 35. D: in qua. 37. G: quod deest.

35. Matth. VI, 12.

hominis appetat magis bonum; sed quis catholicus
 dubitat quin sequendo Christum in moribus, diligendo
 inimicum thesaurizatur sibi thesaurus infinitum validior
 quam foret lucrum vindicte proprie? Ergo de lege nature
 5 debet christianus inimico debita dimittere, nam vindicando
 propriam iniuriam spiritus angariatur, corpus cruciatum
 et vindicans bonum fortune ad maximum vix lucratur,
 ubi econtra pacificus filius Dei ut sic vocatus thesaurizat
 sibi ut sic regnum celorum. Oportet ergo procedendo
 10 contra fratres nostros in placitis et pugnis occasione
 temporalium quod principalius sic faciamus ob amorem
 correpcionis fraterne et per consequens plus amando
 naturam persone persecute quam temporale pro quo
 persequitur. Aliter enim non ipsum diligeremus ut nos
 15 ipsos, quod si facimus ut mentimur, quare non sollicitamus
 nos ad corripiendum in maioribus periculis eque notis?
 Sed habito proposito temporalium cessamus. Si ergo
 ista lex foret debite executa, cessarent contenciones et
 bella, cum magis iniuriam pateremur quam offenderemus
 20 eciam remittendo caritatem fraternalm. Ideo repugnat
 legi Christi quod christianus pugnet contra christianum
 precipue propter bona fortune. Oportet enim alterum
 sic pugnancium esse infidelem propter defectum sequendi
 Christum qui docuit verbo et opere nullo modo sic
 25 pugnare, et licet omnis pugna christiani sit horribilis,
 detestabilior tamen est pugna christiani prepositi contra
 suos subditos pro temporalibus. Arma enim milicie sacer-
 dotum Christi sunt spiritualia, non gladius materialis
 sed verbum Dei. In cuius testimonium Christus dixit
 30 Petro quod *mitteret gladium in vaginam, quia omnis qui*
gladio percudit, si non ex amore ad medelam percussi,
peribit gladio divine sentencie. Utilius itaque videretur
 ad edificationem christianismi erigere vexillum crucis
 Christi cum letania, predicando humilitatem Christi
 35 paupertatem et pacientiam quam erigere vexillum belli
 cum predicacione tumultuosa.

Sexta petitione petimus Dominum *ne nos inducat in temptationem.* Temptat autem nos Deus ad nostri me-
 ritum, ut patet de Abraham et multis patribus; nec

to be led into temptation.

11. A: *omore.* 12. A: *correccionis;* ib. D: *plus deest.* 13. DG: *pro-*
sequimur. 30. DG: *Petro: Mitte gladium.* 33. A: *christianissimi.*
 37. D: *inducas.*

petimus ne temptemur sed in temptationem inducamur, quod fit, quando ratio consentit facinori talis; *in talem temptationem* potest dupliciter intelligi Deum inducere vel permissive sicut dicitur malum velle vel aliter causare positivum temptationis in penam peccati; nam 5 iustum est quod deses qui non dignatur invocare divinum auxilium vincatur a creatura Dei in penam peccati; ideo cum nemo leditur nisi ledatur principaliter a se ipso, patet cum quanta instancia debemus obstare principiis. Unde false fingunt quidam recordes quod 10 tante temptantur quod non possint resistere sive in luxuria sive in ira vel quoconque alio peccato. Deus enim iniuste exigeret a servo suo servicium ad quod perficiendum non daret sibi potentiam nec iuste dampnaret creaturam suam pro opere ad quod precavendum 15 non haberet potentiam.

We are led
into temptation
when our
reason consents.

God does not
tempt us above
what we are
able.

Past sin gives
strength to
temptation.

Ideo considerent sic dicentes quot omissions fecerunt antequam inciderunt in actum luxurie, carnem nimis laute pascendo, cum mulieribus improvide communicando et ab oracione ac sancta communicacione abstinendo. 20 Ideo debemus supponere quod quandocunque difficultamur peccato resistere, hoc est propter peccatum precedens ad sufficienciam indisponens, ac si armatus gratis se abstineret coram hoste et sic faceret se impotentem resistere; ideo debemus notare abstinentiam nostram et dispositionem 25 qua nos disposuimus ante pugnam.

Sin lies in the
will and the
will is free.

Potencia vero volitiva nostra est facta tam libera quod nullus angelus, bonus aut malus, potest iam cogere ad volendum. Et cum omnis culpa actualis consistit in volitione radicitus, sequitur quod non potest cogi ad 30 peccandum et per idem nulla creatura corporea, sed est de homine per diabolum superata, sicut foret de pugnatore stante ad tempus fractis armis in aggressu Fol. momentaneo, qui exponeret pedem et arma | faciendo 339^a signum adversario quod vellet se reddere. 35

Pes dictus est affecio qua inordinate appetitur bonum aliquod contra divinum benefacitum iuxta illud Psalmi XXXV°, 12, 13: *Non veniat mihi pes superbie et manus peccatoris non moreat me; ibi eciderunt omnes qui operantur iniquitatem*. Unde conformiter est de ordine 40

3. A: potest deest. 5. 8. A: nam iustum: peccati deest. 18. D: incident. 27. A: ultima nostra. 28. A: quam nullus; ib. D: vel. 31. G: creatura creat. 32. A: superato. 33. D: stratis armis. 35. A: relit se. 37. DG: illud deest. 39. DG: illi acciderunt.

temptacionis in posteris, sicut fuit de primis parentibus. Sicut enim Eva gustavit et presentavit viro de fructu vetito et ille secundo consensit et tertio prosiliit in actum comedionis, sic sensualitas cogitando gustat à delectacionem carnalem et offert racioni tamquam viro in cuius consensu mortale perpetratur. Et tertio procedendo ad opus completur, quarto ex continuacione induratur.

Septima et ultima petizione petimus *liberari a malo* ^{7th petition:}
10 simpliciter. Est autem duplex malum scilicet pene et culpe; a malo pene petimus liberari solum condicionaliter, scilicet de quanto Deo placuerit et sue ecclesie et nobis fuerit expediens, quia scimus ex testimonio Augustini et racione quod nulla est nec esse potest pena nisi iusta.

15 Sed a malo culpe quod est infinitum magis malum quam aliquod malum pene et specialiter a malo peccati finalis impenitentie petimus a Deo simpliciter et absolute nos misericorditer liberari, quia illud malum summe abominabile terminans vitam nostram totam viacionem 20 nostram precedentem inficeret, a Deo nostro nos misericorditer sciungeret et in tetro carcere infernali horrende caterve demonum sine fine miserabilissime sociaret, a quo malo specialiter tot maliciis involuto nos petimus simpliciter et finaliter per graciam liberari.

25 Habita ergo forma orandi que innuitur in hoc quod Need of love to dicitur: *Hoc oro*, superest forma amandi que notatur God and to our neighbour. per hoc quod subditur: *ut caritas restrra magis ac magis habundet*. Cum autem caritas sit bipartita in dilectione Dei et proximi, patet quod necesse est ut magis habundet 30 quoad dilectionem Dei magisque habundet quoad dilectionem proximi. Amor enim est istius conditionis quod non consistit in medio inter superhabundanciam et defectum, ut virtutes morales et actus earum. *Caritas* enim que non excidit ex eius perfectione, in quantum est 35 amplior in tantum est melior. Et ideo cum viando appropinquamus tantum amoris passibus ad verticem monitionis dominum Jesum Christum, qui est fons amoris,

4. G: *actu.* 6. G: *in eius.* 7. A: *ex communicacione.*
11. G: *nisi in ista.* 15, 16. DG: *quam — malum deest.* 18. G: *illum malum.* 21. BG: *ligeret et.* 29—31. DG: *et proximi — proximi deest.*
31. D: *Amore illius conditionis;* G: *amorem istius.* 32. A: *non constat;* ib. A: *superhabundantia.*

9. Mauth. VI, 13. 13. S. Augustini, De libero Arbitrio III, 18.
Oppi, tom. I, 631. 34. I. Cor. XIII, 8.

We must go
on increasing
in love.

patet quod obligati sumus continue crescere in amore,
quia si in hoc stamus vel retrocedimus, tunc peccamus.
Unde tam monstruosum foret hominem decrescere in
profectu virtutis que amor dicitur quam monstruosum
foret iuvenem citra tempus status decrescere in fortitudine
vel statura, et eo maior quo status amoris qui solum
est in patria excedit statum clementi vel fortitudinis
corporalis in via. Unum enim clementum obligat in-
teriorum hominem sub pena peccati mortalis et sub
obtentu eterni premii et aliud solum sub pena peccati
nature quod est infinitum minus. Cum ergo amor ordi-
natus interioris hominis sit vita eius spiritualis et amoris
talis principio sit mors anime, patet quanto nisu ex-
poneremus pro ista vita perpetua ad quam consequitur
vita corporis immortalis.

15

SERMO LVIII.

*Oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui
misertus sum.* Matthei XVIII°, 33.

Christ's
command to
forgive
offences.

Constat ex dicto capitulo quomodo Christus docuit Petrum et per consequens singulos christianos quomodo debent non solum usque *sepcies* ut in veteri testamento remittere fratribus peccatorum offensas sed usque *septuagies septies* correspondenter ad perfectionem novi testamenti. Septenarius enim signat universitatem peccatorum contra decem mandata; undenarius vero signat transgressionem decalogi, ita quod sepcies undecies peccata remitti debeant qui numerus constituit septuaginta septem. Signat quod quociescumque quis frangendo decalogum peccat in proximum proximus debet sibi remittere, et per consequens cum non peccatur nisi contra aliquod decem mandatorum nec peccatur contra unum nisi peccando contra quodlibet, manifestum est quod sub ista universitate undenarii precipitur remissio unitatis peccaminum.

Moveret autem ad remittendum sic peccata sensus misticus narrationis rei geste. Nam rex quidam terrenus

3, 5. DG: *hominem — foret deest.* 10. D: *aliquid.* 14. G: *illa vita.*
15. DG: *immortalis Amciū.* 21, 25. A: *Septenarius contra deest.*
27. D: *debabant.*

17. Gospel for 22nd Sunday after Trinity. 21, 22. Matth.
XVIII, 22.

voluit a servis suis debitum exigere et *oblato sibi maxime indebitato*, quia in decem millibus talentorum, cum non haberet unde redderet, iussit rex quod ipse, *uxor, filii*
 340 et bona cetera renumdarentur ad satisfaciendum pro debito; ille autem procidens pacientiam rogans et satisfactionem promittens impetravit a rege dimissionem sui et suorum et preter hoc remissionem debitum. *Ille vero servus propter nactam tantam misericordiam a suo domino suffocarit unum de servis domini sui qui*
fuit sibi indebitatus in centum denariis, et, licet pro tam pauco debito rogaret ut alius, fuit tamen crudeliter incarceratus. Quod cum alii servi regis horrerent et sibi referrent, iratus condempnavit tortoribus custodiendum quoisque satisficerit pro toto debito. Sic, inquit Christus,
 15 *oportet hominem omnem de necessitate salutis omni fratri suo de corde remittere.* Nam mistice ad propositum Christi rex est Deus noster, cui quilibet plus debet quam unus alteri quantum decem milia talenta excedunt centum denarios. Est autem talentum moneta centum librarum
 20 maximi ponderis inter omnes, sicut debitum Deo est omnium maximum, et sicut mille sunt decem numeri resultantes ex ductu cubito denarii in se ipsum, sic pro universitate bonorum hominis secundum omnem rationem eorum tenetur Deo pro ipsis.

25 Deus autem exigit nunc secundum interiores instinctus intra conscientiam et nunc secundum predicatorum verbi sui et nunc secundum varietates eventuum instabilium, quando nos expendimus vel consumimus bona sua, et sic incurrimus tam largum debitum. Unde consciit pro-
 30 cedimus, quando humiliter profitemur scientes nos non posse ex nobis satisfacere, cum nichil possumus Deo dare nisi quod ipse prius nobis donaverit; immo sine misericordia et pacientia Dei impossibile est peccatorem satisfacere; unde penitendo petimus veniam et promittimus
 35 cum gratia sua satisfactionem; quod fit si caro, opera et temporalia venumdantur pro salute anime, hoc est, commutantur in aliud officium virtuosum extra domi-

How we are indebted to God, so that we satisfy Him only through His mercy.

2. D: *indelicato.* 10. G: *denarios.* 12. D: *servi sui.* 14. D: *satisfacere.* 17. A: *est deest.* 18. A: *talentum.* 21. A: *sicut XVI millia est.*
 25. DG: *internos.* 26. D: *inter;* ib. A: *predicares.* 32. DG: *idco sine.*
 34. DG: *pocius veniam petimus.* 37. V: *in aliquod.*

1 et seqq. Matth. XVIII, 24—34. 15. Matth. XVIII, 34: *Sic et Pater meus caelestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

nium diaboli et peccati. Aliter enim venumdarentur omnia ista plene in iehennam diabolo mancipanda, sed recidivando a Domino exigimus crudeliter que in facie ecclesie sunt nobis debita et livore vindicte prosecui-mur contra nobis iniuriantes. Ideo conclusio Veritatis ² est quod Deus vindicando exiget a nobis sine misericordia salvacionis plenam dampnacionem. Irracionabile quidem foret quod finaliter inmisericordes misericordiam huiusmodi consequantur. Ideo manifestum est quod talis servus nequam ex mensura quam mensurat aliis se ¹⁰ ipsum iudicat. Unde servatur concorditer de communione religione christiana quod quilibet offensus fratri saltem in articulo mortis remittat sibi.

We should
forgive at once.
Ex quo sequitur quod in media vita et quando-
cunque sic sibi offenditur debet sub pena peccati mor-¹⁵
tal sibi remittere. Probatur sic: Quilibet tenetur sub
pena peccati mortalis fratrem suum caritative diligere,
quod repugnat appetitu vindicationis livide, ergo etc.
Unde Matthei VI°, 12 in petizione quinta docemur orare
quod Deus *dimitat nobis debita nostra, sicut et nos dimitim-²⁰*
timus debitoribus nostris. Tercio confirmatur ex hoc quod
contra conformitatem voluntatis nostre voluntati divine
appetimus superbe vindictam ultra hoc quod Deus vult
de creatura sua vindicari, et per consequens nec dili-
gimus Deum nec proximum, ut debemus. Ideo Mat-²⁵
thei VI°, 15 peremptorie concluditer: *Si non dimiseritis
hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.*

We admit this,
but do not act
on it.
Sed et isti conclusioni communitas christianorum con-
sentit sermone, sed dissentit mente et opere; cum non
solum reddimus malum pro malo aut maledictum pro ³⁰
maledicto, sed inimicos persecutimur usque ad honorum
destructionem et nature interempcionem ac nostri con-
sumpcionem, non amore correpcionis sed zelo vindic-
acionis, ideo signanter dicit Christus Matthei XVIII°, 35
quod oportet *de corde remittere.*

Habita ergo ex testimonio fidei ista sentencia, patet
quomodo cuilibet christiano veraciter potest dirigi sermo
prenotatus, quod oportuit te pro statu fieri miseri-
conservi tui. Est autem misericordia exhortacionem salu-
brem conferendo, et est misericordia in debita dimittendo ⁴⁰

2. A: *iehennam.* 7. D: *solucionis.* 9. DG: *consequuntur.* 10. A: *aliis
twice.* 13. AD: *in deest.* 18. DG: *igitur etc.* 24. D: *sua deest.*
31. D: *sed inimicos deest.* 33. A: *corectionis.* 36. DG: *igitur et
passim.*

et ex illis tertio est misericordie uberis consecucio instruendo. Primum patet Matthei XVIII°, 15: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te et ipsum solum etc.* Unde quia ista lex per se sufficeret ad regimen universalis ecclesie militantis, cum docet efficacissime punire quocunque malum ecclesie et per consequens a malo universaliter declinare, ideo professores scripture et specialiter episcopi vel prelati debent istam legem sollempnizare et sollempnizantes defendere et fovere.

10 Debet enim sollempnizari, quia bonum utile pacificans totam rempublicam, quia bonum honestum, cum sit

Fol. 340^b mandatum prime iusticie, et quia bonum | delectabile,

cum sit realiter Sapiencia Dei Patris que de se premittit Eccli. XXIV°, 31: *Qui elucidant me ritam eternam habebunt.*

15 Obligat autem hoc mandatum de correpcione fraterna omnem habentem oportunitatem et sufficienciam ad corripiendum, ut dicit sanctus Thomas Secunda Secunde, questione XXXIII^a, et concordat glosa ordinaria super dist. XL° *Si papa, et probari potest ex lege dilectionis fraterne:*
 20 Dicit ergo primo: *Si peccaverit in te frater tuus, rade et corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum.* Pro quo primo notandum quod impossibile est aliquam personam ecclesie peccare in aliam nisi peccet in quamlibet partem ecclesie et in Deum. Patet
 25 ex communione sanctorum qua quilibet debet proficere cuilibet. Ideo deficiendo iniuriatur Deo et cuilibet fratri suo. Secundo notandum quod quilibet christianus est frater cuiuslibet. Patet eo quod omnes habent eundem patrem Deum et eandem matrem ecclesiam. Unde Christus
 30 est *frater noster* Hebr. II°, 17 et *dominus ac serrus suus sunt fratres* 1. Tim. VI°, 2. Cum ergo isti videntur maxime elongati, videtur quod omnes alii christiani sunt fratres. Tercio notandum quod nulla iurisdiccionem vel
 35 privilegium eximit quemquam a correpcione fraterna. Patet ex hoc quod malum foret peccatorem sic exim tam sibi quam aliis: igitur cum privilegium non sonat nisi in bonum, patet suppositione. Ideo indubie si beatus

How to correct our brother.

1. A: *ista* deest. 12. D: *primo*; ib. DG: *et* deest. 17. 18. DG: *con-*
clusione. 21. A: *solum* deest. 28. DG: *cuiilibet*. Patet. 31. DG: *I* deest.
 34. A: *exonuit* quemdam. 37. D: *suppositionem*.

17. Divi Thomae Aquin. Summi. theol. tom. III (ed. Ven. 1774), pag. 157. Art. III. Utrum correctio fraterna pertineat solum ad praecipatos. 18. Decreti prima pars dist. XL, cap. VI, 20. Matth. XVIII, 15.

Petrus de celo descenderet et notabiliter in facie ecclesie deberet ipsum corripare. Sed et hoc docet Christus dicens: *Si frater tuus peccaverit in te, rade, et corripe eum* (ubi vane extenderet Veritas mandatum tam generaliter, nisi potestas tam generaliter se extenderet): *Lucratus es fratrem.* Quia ergo peccat in te, ideo ex timore nocendi habes interesse ad ipsum corripiendum et quia frater tuus, interest tua ex amore eum corripare. Et sic timor, amor et mandatum Domini moverent te ad correpcionem.

Gentleness
needed in
reproof.

Corripe, inquam, *eum* primo leniter *inter te et ipsum solum*, ne scandalizatus perdat verecundiam vel irritatus incidat in obstinaciam. Et patet quante sunt increpandi qui nedum non corripiunt sed fovent verbis adulatoriis et iuvant concilio, auxilio, defensione vel opere, quia tales nedum sunt prevaricatores iniuriantes Deo et proximo, verum communicant peccatis alienis ex consensu (ut patet Rom. I^o, 32).

Et moveret quarto ad istam correpcionem fraternalm quod *si te audierit* (supple ex merito suo conversus) ²⁰ *lucratus es fratrem tuum*, quod valet omnia temporalia mundi, ut patet ex preciositate et perpetuitate lucri. Et si isto lenitivo amoris non corripitur, *adhibe* secundo *tecum unum vel duos testes ydoneos* ad hortandum et tuam diligenciam testificandum, cum Deuteronomii XVII°, 6 ²⁵ dicitur: *In ore duorum vel trium peribit qui interficiatur.*

Only open and
manifest sin
must be
reproved.

Nec refert quantumcunque incognitum fuerit peccatum testibus, dum tamen a tempore prime correpcionis fuerit notorie iteratum, quia iuxta qualitatem peccati quod debet corripi et iuxta ydoneitatem testium adductorum ³⁰ recidivans non defamatur ex adduccione testium sed ex perpetrazione peccati proprii. Debet enim peccatum pro quo quis in particulari corripitur non esse incognitum correptori, ut est superbia, invidia et ira que latet in anima, sed oportet correptorem habere evidenciam de 35 inordinato actu sensuali, ut sunt temporalium prodigalis consumpicio, manifesta iniuriacio, violente impaccio, ab officio ociacio, temporalium iniusta detencio vel per-

3. DG: *Si aliquis frater;* ib. DG: *et deest.* 4. A: *ostenderet.* 5, 6. A: *Lucratus es fratrem deest.* 6. AG: *non ex timore.* 7. A: *habens.* 8. DG: *ipsum.* 9. A: *moveret.* 15, 16. DG: *quod tales.* 16. A: *sunt twice.* 23. DG: *Quod si illo.* 24. Codd.: *unum deest.* 31. DG: *non deterioratur;* ib. G: *ex deest.*

3 et seqq. Matth. XVIII, 15, 16.

quisicio, voluptuosa pastio et luxuriosus concubitus, cuni
sibi similibus. Debet etiam testimonium esse prudens,
ex amore salutis correpti, ex zelo utilitatis ecclesie et
honoris Dei correpcioni tali insistere et correptor nunc
verbis generalibus nunc specialibus acutius pungitivis (ut
expedit) prudenter corripere. Itaque post istam duplarem
correpcionem amoris scilicet et timoris superest tercia
et ultima fraternalis correpcionis, *dicendo ecclesie*; non
oportet recurrere ad quantumcunque superiorum ec-
clesiam, sed satis est manifestare cuicunque congregacioni
fidelium cuius persona corripienda est pars putrida.
Ideo signanter dicit Christus simpliciter quod *dicatur ecclesie*. Quelibet enim ecclesia habet auctoritatem a
Christo qui est in medio eorum ad corripiendum quam-
cunque eius partem infirmam, tum quia pars sana est
persona infirma prestancior, Deo accepior, et in tali
casu foret correpcionis utrobique utilior. Sicut ergo repugnat
ordinacioni nature quod humanum corpus sanum secun-
dum plurimum non habeat potentiam ad iuvandum partem
parvulam discrasiatam, sic repugnat ordinacioni divine
quod ecclesia non habeat potestatem ad corripiendum
Fol. unum eius | membrum infirmum, licet perante fuerit
340° caput vel cor eiusdem ecclesie. Debet autem ecclesia
post correpcionem amoris et timoris superaddere cor-
repcionem rigoris, minando proscriptionem, excommuni-
cationem vel aliam punitionem. *Quod si illam ecclesiam non audierit*, desistendo a peccato sed recidivando notorie,
debet esse tamquam desperatus, et negari sibi com-
municacio tamquam infideli et populi infectivo. Unde
35 Luce V^o, 30 patet quod Judei horruerunt Christum
communicare *cum publicanis et peccatoribus*, cum tamen
scivit eos convertendos et ad hoc efficaciter egit.

The impenitent
is to be
reported to the
Church, i.e. the
congregation to
which he
belongs.

Nec oportet in omni fratre peccante servare istum
ordinem, cum latronem vel notorie induratum oportet
33 in principio excommunicare vel suspendere, ne inficiat
residuum ecclesie. Sic enim Petrus anathematizavit Anan-
niam et uxorem eius Sophoram *qui statim expirarunt*

This order of
reproof may
sometimes be
departed from.

2, 3. A: *prudens et ex.* 5. DG: *specialibus acutius.* 7. DG: *est deest.*
9. A: *cuicunque.* 11, 15. DG: *quantumcunque.* 16. A: *Deo deest.*
17. DG: *sic igitur.* 19. DG: *adurandi; V: adurandi ad iuvandum.*
22. D: *si perante.* 25. G: *iuvando.* 27. DG: *a peccato deest;*
1b DG: *a peccato notorio.* 30. Codd.: *Luce IV.* 37. G: *Zephoram.*

(ut patet Act. V^o, 10): sed non licet in ordine correpcionis huiusmodi procedere infinite, sed in quatuor exclusive oportet quiescere iuxta illud Amos I^o, 3: *Super tribus sceleribus Damasci et super quatuor non convertam eum.* Qui enim resistit isti correpcioni triplici deformat ymaginem Trinitatis, dum memoriam perdit de resipiscencia peccati commissi quod unus caritative commemorat. Secundo racio cecatur in veritate quam duo testantur et tertio tota ecclesia corripiente resistitur benevolencie Spiritus Sancti in quo secundum mandatum Domini erit status.

We should have no dealings with the hardened sinner, till he shews signs of amendment.

Nec amplius debet tali fieri fidelium spiritualis comunicatio, sacramentorum percepcio, temporalium ministracio sive defensio. I. Joh. V^o, 16 dicitur: *Est peccatum ad mortem, non dico ut pro eo roget quis.* Et II. Joh. 10, 11 15 dicitur: *Si quis renit ad vos et hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum nec Are ei dixeritis. Qui-cunque enim dixerit ei Are communicabit operibus eius malignis;* non intelligendo quod quicunque quantum peccaverit eodem genere peccati peccet in Spiritum Sanctum vel irremediabiliter, sicut dixerant Caymite, cum non sit possibile hominem sic peccare in via quin fructuose poterit penitere et salvare. Oportet ideo ut in obstinato apparent evidencia signa resipiscencie facte ex habitu antequam reassumi debeat ad gremium matris ecclesie.

Such correction might disturb the church, but would lead to peace.

Istam ergo legem correpcionis fraterne tenentur omnes christiani potentes et scientes exercere in fratres peccantes sed precipue magnates et prelati ecclesie. Sed obicitur per hoc quod tunc sequeretur magna turbacio ecclesie, cum maior pars ecclesie insurgeret in fratres suos et sic impediretur pax ecclesie, cum quilibet insurgeret contra fratrem et amicos carissimos. Ista est levis pusillanimorum evidencia verum assumens supposito peccato invalescente in ecclesia. Sed illa turbacio cederet ad pacem ecclesie. Nec est possibile quod ecclesie sic infecte sit pax, quia iuxta prophetam Ysa. XLVIII°, 22: *Non est pax impiis, dicit Dominus.* Tales enim dicunt sophistice: *Pax, pax, sed non est pax* (ut dicitur Jerome VIII°, 11). Oportet enim querere terciam pacem que

8. D: *Secundo ideo.* 9. D: *coripi tute.* 12. DG: *spiritualis deest.*
 14. D: *defessio.* 16. A: *in hanc.* 19, 20. A: *qualiter peccaverit.*
 21. DG: *Caynite.* 23. A: *Sed oportet quod in quantis obstinato.*
 25. A: *antequam deest;* ib. D: *genuim.* 29. A in marg.: *Obiecito.*
 32. A in marg.: *Responsio.* 34. A: *caderet.*

est Dei ad hominem, et aliter quantumcunque sit palliata pax ad hominem vel hominis ad se ipsum, est utrobique plena discordia.

Et patet quod per hoc stabiliretur pax ecclesie, quia pax Dei cum homine. Unde Matthei X^o, 33, 35 postquam Christus animaverat discipulos ad concorditer predicandum subdit contra sic obicientes: *Nolite arbitrari quia reni pacem mittere in terram, non reni pacem mittere in terram sed gladium. Veni ergo separare hominem adversus fratrem suum et filiam adversus matrem suam.* Unde ad declarandum sophisticacionem illius pacis palliate dicit quod *inimici hominis domestici eius*.

Et si obicitur quod excitantes ad istam turbacionem statim extinguerentur, revera ad eorum gloriam, quia si quid patimini propter iusticiam beati I. Petri III°, 14.

Et ista est causa omnis gloriosi martirii, ut patet de Christo quoad phariseos, de Baptista quoad Herodem et de omnibus martyribus utriusque testamenti. Ideo paulo ante dicit Christus Matthei X^o, 28: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.*

Potest autem ostendi ex lege dilectionis Dei et proximi quod homo tenetur pro correpcione fraterna usque ad mortem se obicere. Nam quilibet tenetur plus diligere veneracionem debitam Dei eciam ab inimico suo quam vitam suam corporalem, cum priorem scit esse meliorem. Ergo postponendo correpcionem fraternam propter Dei honorem suscitandum pro timore vite corporalis postponit serviliter magis bonum quod tenetur plus diligere, ergo facit indebet.

To suffer for such disturbance is a glorious martyrdom.

Fol. Item, homo tenetur pro honore proprio quoad Deum certare usque ad mortem; plus tenetur zelare pro honore Dei quam pro honore proprio, sicut tenetur Deum plus diligere quam se ipsum, ergo multo magis homo tenetur pro honore Dei usque ad mortem certare.

i. A in marg. inferiori:

Pax triplex 2. D: <i>pax hominis ad hominem.</i> 11. A: <i>sophisticacionis.</i> ib. A in marg.: <i>Responsio.</i>	3. DG: <i>Dio.</i> 13. A in marg.: <i>Obiecito.</i> 16. A in marg.: <i>Conclusio.</i>	4. A: <i>ad corditer.</i> 10. A: <i>quar: omnes.</i> 21. A in marg.: <i>deest.</i>	5. DG: <i>Dio.</i> 15. D: <i>Ideest.</i> 22. A in marg.: <i>proponit.</i> 31. A in marg.: <i>deest.</i>
---	---	--	--

12. Matth. X, 36.

We ought to
love another's
soul more than
our own body.

Item, omnis homo plus tenetur diligere animam cuius-
cunque proximi quam corpus proprium, ergo tenetur
plus diligere esse virtuosum anime proximi quam esse
naturale corporis proprii. Ideo positus in adoeptione ubi
crederet se posse adquirere bonum virtutis anime pro-²
ximi et postponens ipsum pro bono corporis proprii,
contradicit legi naturali; nam de lege nature est quod
quilibet debet facere alteri, ut debet racionabiliter velle
ipsum facere sibi ipsi (ut patet Matthei VII°, 12). Sed
quis non debet racionabiliter velle se corripi caritatively
a proximo, dum peccat eciam usque ad mortem pro-
ximi? Ideo debet velle sic facere alteri. Ille quidem
gradus caritatis est maximus quem homo debet gaudere
esse in altero quoad se ipsum propter bonum amicicie
et eius fructum. Et confirmari potest ista sententia ¹⁵
exemplo triplici, primo in hoc quod ocians vel deses in
causa honoris patris carnalis sinens ipsum dehonorari
vel despici, nimis degenerat, multo magis sinens talia
de primo patre spirituali qui est Deus. Aliter enim non
diligeret Deum super omnia et per consequens non credit ²⁰
in Deum.

Item, idem est cognoscere causam talem et nec se
obiciendo nec dolendo et facinori consentire, cum ex
neutralitate peccaretur, ex negligencia cause Dei; sed
scienter tacentes in peccatis proximi, ubi est oportunitas ²⁵
corripiendi, sunt huiusmodi. Ideo consencunt fratribus
peccantibus contra Deum et per consequens *sunt ex*
patre diabolo (ut dicit Christus Johannis VIII°, 44) cuius
opera anteponunt.

Similiter, quis miles tenens eciam temporalis domini ³⁰
ut stipendiarius post homagium vel receptum stipendum
non exponens se contra hostes domini sui, ubi sufficeret,
non foret ex vecordia increpandus? Quanto magis nos,
qui sumus desides in causa domini dominorum, cui
fecimus homagium in baptismo et recepimus stipendum ³⁵
largissimum scilicet bona naturalia et spiritualia. Et
super hoc debemus scire quod nobis virtuose nos ex-
ponentibus Dominus non potest nobis deficere quin ad

1. A in marg.: 3; ib. A: *plus deest*. 6. A: *propontens*; ib. D: *pro-
ponis*. 8. 9. D: *débet facere alteri quod vult fieri sibi*. Sed. 9. G: *ipsi —*
Matth. VII deest. 6. 10. D: *ipsum — velle deest*. 10. G: *quis non
deest*. 13. A: *caritas*. 16. D: *tripliciter*; ib. A: *tripliciter primo secun-
dum rationem primam in hoc*. 18. A: *despici deest*. 19. A: *pa-
rente*. 21. DG: *in deest*. 22. D: Item deest; ib. D: *nec de se*; ib.
A in marg.: 4. 26. D: *corrigeandū*. 27. 28. D: *a patre*. 36. A: *la-
gissimum*.

minimum nos erimus salvi lucrificantes anime nostre.
In isto enim fervore amoris Dei pugnarunt omnes Christi
milites gloriosi.

Ex quibus sequitur quod quilibet secularis dominus
vel ecclesie prepositus habens filium, cognatum vel
famulum notorie peccatorem, debet sub pena peccati
mortalis ipsum corripere et in casu quo sit incorri-
gibilis a sua proteccione excludere. Patet ex hoc quod
aliter communicaret operibus eius malignis. Ideo Psalmo
XVIII°, 14 dicitur: *Si mei non fuerint dominati, tunc
immaculatus ero et emundabor a delicto maximo.* Maxime
quidem necessarium foret quod superiores ecclesie forent
in se mundi et suorum subditorum assidui correptores,
et eveniente contrario sequitur peccatum maxime destruc-
tivum reipublice. Ideo signanter dicitur Sap. VI°, 6:
Durissimum iudicium hiis qui presunt fiet. Et patet quante
peccant qui sovent homines in peccatis contra formam
legis evangelice ultra species propter pecunias vel lucrum
aliquid temporaile.

Patet secundo quod quicunque subditi scientes dominos
suos, prepositos vel parentes esse notorie peccatores,
tenentur eos corripere vel eorum servicium declinare;
patet ex hoc quod ministrando talibus dominis faciunt
eorum opera ministratorie. Sed huiusmodi domini peccant
quicquid fecerint, ideo tales ministri faciunt peccata notorie
propter lucrum temporale vel favorem seculi, quod est
manifeste Deum offendere, quod non facerent propter
aliquid bonum possibile. Unde in attestacionem istius
duplicis sententie dicit Salvator Matthei X^o, 37, 38:
*Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est
me dignus, aut qui amat filium aut filiam super me,
non est me dignus, et qui non accipit crucem et sequitur
me, non est me dignus.* Ille autem amat parentes plus
quam Christum ad mentem evangelii qui fovet eos in
peccatis contra Christum, consentit vel corripere omittit,
dum posset se obiciendo peccato resistere, et sic de
amore inordinato prolis. Multo magis ergo qui sic in-
ordinate amat extraneum dominum vel ministrum.

Unde quia posset credi quod satis non est facere talia
peccata, licet non repugnetur contra hostem Christi,

The duty of
correction falls
most on rulers,
secular and
ecclesiastical.

We must not
fear to rebuke
even parents or
superiors.

2. A: *pugnarent.* 1. A in marg: *Conclusio.* 5. D: *ecclesie deest.*
6. DG: *communicet.* 15. A: *dicitur deest.* 21. A: *cōrūm corpora.*
30. D: *Qui aut patrem aut matrem diligēt.* 31. D: *aut qui aut.*
36. DG: *se subiciendo.*

subditur tertio quod qui non se exponit paciendo ^{Fol.}
^{341^a} pro iusticia non est dignus ipso et per consequens est
 iniustus. Unde in veteri testamento Deuteronomio XXI°,
 18—21, precipitur: *Si genuerit homo filium contumacem*
et proterrum qui non audiat patris aut matris imperium
et cohercitus obedire contempserit, apprehendent eum et
ducent ad seniores civitatis illius et ad portam iudicii
dicentque ad eos: Filius noster iste proterrus et con-
tumax est, monita nostra audire contempsit, commissar-
cionibus vacat et luxurie atque convivis: lapidibus eum
obruet populus civitatis et morietur, ut auferatis malum de
medio vestri. Sed et illud docet Apostolus I^a Cor. V^o, 11
 satis expresse. Si ergo in veteri testamento secundum
 legem sanctam homo debet persecui filium peccatorem
 usque ad mortem pro honore Dei, quanto magis in 15
 novo testamento debet christianus obligacione ad Deum
 diligendum sollicitari, ad fratres suos diligenter conver-
 tendum et desperatos a communicacione excludendum,
non sumendo cibum cum eis (ut precipit Apostolus), quia
 aliter indubie nec amantur persone fote in sua malicia 20
 nec mater ecclesia; quod sic patet: *Christus quos amat*
arguit et castigat (ut patet Apoc. III°, 19), ergo cum
 omnis amor proximi debet ex amore Christi exemplari,
 sequitur quod omnis perfecte diligens proximum pecca-
 torem, dum sit potens et sperans proficere debet eum 25
 corripere, cum omittendo foveret eius dampnum et
 corripiendo adquireret sibi lucrum virtutum et gracie
 hic in via et per Dei graciam fructus glorie et gaudium
 materiale in patria Amen.

SERMO LIX.

30

Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Matthei IX°, 2.

Ex serie evangelii hodierni cum suppleione evangelii
 Marci II° patet quomodo Christus intravit Capharnaum
 que est metropolis Galilee, in qua Christus natus est
 in utero, quia in Nazaret Luce II° et sic *intravit* 32
civitatem suam, sicut Londonia dicitur civitas tocius
 patrie adiacentis. Et patet quomodo tanta fuit multi-

2. A: *ipsa*; DG: *deest.* 5. DG: *ac matris*; ib. A: *impium.*
 11. A: *aut auferatis.* 12. DG: *Sed ut*; ib. DG: *Ideest.* 20. Godd.: *forte,*
 28. DG: *et before per deest.* 33. D: *in Capharnaum.* 34. D: *in civi-*
tatem; ib. Londonia: A: *London* == *Londonium?* DG: *sic dicitur Londonia*
vel Praga civitas.

30. Gospel for 10th Sunday after Trinity. 35. Matth. IX, 1.

tudo concurrencium in domum quam Christus intravit quod non superfuit locus per quem portantes paraliticum presentarent eum Domino ad sanandum. Et sic quatuor portatores eius ascenderunt tectum domus attraientes sibi paraliticum in grabato. Domus enim in Judea solent cooperiri plano tecto. Confidentes autem in potentia et misericordia Salvatoris fecerunt foramen in tecto et submiserunt paraliticum ad Christi presenciam ad sanandum. Ipse vero videns fidem eorum et scintillam fidei in infirmo monente amicos suos ad presentandum se Christo dixit ut bonus angelus consolando: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Mos enim est boni angeli consolari et magni concilii angeli correspondenter ad divicias sue dominacionis conferre maxima ut dona gracie, ammovendo peccata; et consequenter declarando scribis ex compensacione operis ad verba quod non blasphemat verbo imperandi in virtute propria subito plene sanavit infirmum. Et cum ex eorum vero iudicio fuit tam difficile sicut remittere peccatum, quia utroque requirebatur potencia excedens totam naturam creatam perfectum sensibile, induxit eos ad credendum quod potuit insensibiliter peccata remittere, et sic laudarunt Trinitatem que dedit in Messia potestatem talēm ad hominum utilitatem.

Signat autem ista historia ad sensum allegoricum quod verbū Dei cepit humanitatem ut *nariculam* per quam navigavit per mare huius seculi ad pusillum gregem ecclesiam, scilicet primitivam, que recte dicitur Capharnaum (id est ager pinguedinis), quia Psalmus LXVII°, 16 dicitur: *Mons Dei, mons pinguis.* Ista autem ecclesia erat iuxta Nazareth (id est florem) Christum et Mariam, quia cognati Domini constituerunt illam ecclesiam. Quatuor vero patriarche Abraham, Isaac, Jacob et David portant Christo secundum eorum opera fidem populum Judaicum per Christum spiritualiter sanandum; qui bene dicitur paraliticus, quia avarus ex defectu nervorum fidei a verbo Dei capite ecclesie regulatorum. Nam propter

Christ justified
His words by
His acts.

The paralytic
signifies the
Jewish people.

6. A: *confitentes*, 10. DG: *et infirmo*, 12. G: *fili*; ib. A: *tibi deest*; ib. DG: *tua deest*, 13. AG: *enim deest*, 15. G: *ammovenda*, 17. DG: *que non blasphemat*, 18. DG: *Quod cum*, 27. A: *huiusmodi*, 28. D: *que deest*, 30. AD: *LXVII deest*, 32. DG: *Maria*, 33. Codd.: *Quarto*, 34. DG: *corum merita*, 35. DG: *specialiter*.

26. Math. IX. 1. 31. Nazareth Custodia vel Florida interpretatur.

humidum temporalium superinfusum venis fidei *refrigescet caritas multorum*, et facti sunt in operibus caritatis instabiles, a via Domini sepius titubantes. Grabatum quod fuit peccatorum volutabrum tractum est ad superiorem partem domus, quando cogitationes ascendunt in corda fidelium, ut relinquant seculum et sic sanentur a radice omnium malorum avaricia | . Tectum domus iudaice nudatur, quando suspensa cogitatione in celestibus mundus relinquitur; tunc enim radius celestis gracie penetrat illuminans et accendens. Unde et claustra reli-giosorum aperta sunt in medio versus celum et clausa lateraliter ad quatuor plagas mundi ad denotandum (utinam non false) quod conversacio ac affeccio eorum sit in celestibus et quatuor affeciones anime scilicet gaudium, dolor, spes et timor sunt clausa quoad temporalia. Submittitur autem grabatum coram Domino, quando possessio temporalium in quibus cubatur humiliter, ordinacioni Dei supponitur. Mathei XIX°, 21: *Si vis perfectus esse, vade et vende omnia que habes et da pauperibus.* Et licet scribe nostri dicant predicantes reli-gionem istam esse blasphemos atque hereticos destructionem ecclesie machinantes, tamen visis miraculis veritatem nostri ordinis confitentur. Calida autem et secca consumencia lubricitatem nervorum paralisis et specia-liter primula veris, id est, operaciones floride tempore 25 seminandi facete consumunt spiritualem paralism.

The four
bearers:
memory and
regret of past
sins, counsel
and horror of
future sin.

Et patet iuxta sensum tropologicum quomodo Christo inhabitante domum spiritualem virtutem anime necesse est quatuor amicos, id est, memoriam et displicenciam de peccatis preteritis, convertendo consiliacionem et ab-hominacionem de futuris cavendo, introducere paraliticum spiritualem in domum Domini ut sanetur; sed quia nisi Dominus edificaverit domum in vanum laboraverint qui edificant eam Psalm. CXXVI^o, 1, ideo premittamus orationem dominicam ut ipse Dominus domum nostram edificet.

In verbis istis incipiendo a tecto domus spiritualis patet quod in verbo *fili caritas* annotatur. Omnis enim Dei filius diligit patrem suum, cum sola dileccio facit

³. A: *titulantes.* ^{10.} AG: *unde deest.* ^{20.} 21. D: *in religionem.*
^{23.} DG: *Calida aut secca.* ^{25.} DG: *operacionis.* ^{26.} D: *consumit.*
^{30.} A: *et deest.* ^{32.} D: *si quia.* ^{34.} Codd.: *CXXXV.* ^{37.} A in marg.: *a; ib. D: a eon.* ^{38.} Codd.: *quod deest.* Addidi: *ib. G: filii.*

^{1.} Matth. XXIV, 12. ^{7.} I. Tim. VI, 10.

silium, et sic iuxta argumentum Evangeliste et quemlibet fratrem suum I. Joh. IV°, 20: *Qui non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo potest diligere?* quasi argueret: Deus non diligitur a nobis ^{God is loved in His creatures.} viantibus nisi in creaturis suis, si ergo in creaturis a nobis simillimis in natura non diligitur, per idem in nullis; qui enim diligit opificem diligit opus suum, quod scit ipsum diligere.

Secundo notatur fides, que est fundamentum domus spiritualis, cum precipitur quod *confidat*, et tertio habitus istis extremis necesse est spem medium tamquam quatuor parietes copulari, quam innuit *peccatorum remissio*. Qui enim remittendo peccatum acceptat ad graciam vult bene operanti dare gloriam.

15 Pro primo notandum quod Deus habet tres modos ^{Three ways of loving God.} creaturarum rationabilium eius implencium voluntatem, scilicet pure servos qui mere timore pene faciunt licet male Domini voluntatem. Secundi sunt mercenarii qui partim amando propter spem premii et partim timendo 20 horrorem flagelli faciunt mandatum Domini talis: *Confitebitur tibi, cum beneficeris ei*, Psalmo XLVIII° 19. Sed tercii sunt filii qui pure ex amore casto confitentur Domino simpliciter, quia Dominus. Sed filiorum adoptivorum Domini sunt tres gradus, primo tempore legis 25 nature sunt filii cari, quia modico precio et cura Domini reparati; tempore legis date sunt filii cariores, quia maiori diligencia Domini sunt curati, ut patet de liberacione Egipti, de munitione per locum deserti, de superacione inimici, de dacione legis Moysi et defensato 30 filio peculiari ab hostibus, de hereditacione in terra promissionis et specialis gubernacionis per iudices, reges et prophetas. Tercio vero tempore gracie sunt filii carissimi, quia summo precio unigeniti naturalis Dei filii redempti, et cum ipse in mercacione non potest 35 decipi, patet quod tempore isto sumus filii carissimi. Tantum enim valemus quantum maximum precium quod pro nobis filius Dei solvit, ideo dicit Apostolos Eph. V^o, 1: *Estote imitatores mei, sicut filii carissimi.*

2. DG: *I* deest. 5. DG: *figitur*. 6. *simillimus*; A: *sitimus*; ib. DG: *non deest*. 9. A in marg.: *E*. 10. A in marg.: *3.* 11. 12. A: *partes quatuor*. 15. A in marg.: *I.* 16. D: *implendum*. 17. D: *puros servos*; G: *puros servos*. 18. A in marg.: *2.* 19. DG: *et deest*. 20. 21. A: *confitetur*. 22. A in marg.: *3.* 23. DG: *qua bonus*. 24. A in marg.: *a.* 25. D: *in cura*. 26. A: *reparatur*; ib. D: *dati*. 27. A in marg.: *b.* 28. DG: *Moysi in defensato*. 30. G: *hostibus ad* 32. A in marg.: *c.* 33. D: *et summo*. 37. DG: *Eph. V deest.*

We lose our sonship by setting up false gods. Ab ista autem filiacione degenerant qui plus amando temporalia quam Deum contra primum mandatum faciunt *falsos deos*. Cum enim secundum doctores. quidquid homo magis amaverit, Deum suum constituit, patet quod omnes avari sunt ydolatre, prevaricatores primi mandati decalogi. Licet autem hoc peccatum duobus temporibus scilicet tempore legis nature et tempore legis date fuit magnum, tamen ex lege magnitudinis tempore legis gracie est maximum, eo quod post tantum beneficium filii karissimi tantum degenerant. 10

Est autem triplex degeneracio secundum tres marneries | hominum se excusancium a cena Domini (ut Fol. dicitur Luce XIV°), primi secundum superbiam vite sunt 341^e occupati circa libidinem dominandi, secundi occupati circa cupiditatem temporalium circulariter afficiuntur cogitatione et affectione circa temporalia et tertii voluptuose foventes carnem iacent desides in gulis et luxuriis provoluti. Hii autem omnes degenerant, quia a via et moribus patris sui Christi declinant et ut ingratissimi proditorie cum hostibus patris sui se sociant et sic a 20 spirituali milicia se excusant.

This may be 1. by pride, Primi (inquam) contra honorem patris cum Absolon aspirant, cum nolint superiori suo obedienter subici, quod Deo est proprium, et cum Malachie I^o, 6 dicitur: *Si ergo pater ego, ubi est honor meus?* Secundi vero tam- 25 quam summi degeneres implicant patrem suum celestem esse aurum vel lapidem, quod est summa irreverencia respectu patris tam nobilis, nam Act. XVII°, 29 dicit Apostolus: *Genus cum sinus Dei, non debemus estimare auro, argento vel lapidi precioso.* Non ergo faciamus hoc 30 dedecus generi nostro in suo principio, ut summe colamus lapidem vel aliam creaturam, quia sic ydololatrandeo abieccius nobis Deum nostrum statuimus. Tercii vero cum debent esse filii regis summi, tugurium porcorum inhabitant et aulam regiam sibi patulam derelin- 35 quunt. Est enim gulosus ac luxuriosus ad modum suis vel apri se sordidans in volutabro voluptatum carnarium. Hii ergo non sunt filii Dei sed filii Belial (de quibus I. Reg. II° et XXV°). Quorum condicio optime cognosci poterit, quando causam patris sui audiunt impugnatam. 40

2. by avarice,

3. by lust.

8. D: *ingratitudinis*. 16. D: *tertii vero*; G: *tertii non*.
 25. DG: *ergo deest*. 26. A: *sue degeneres*. 27. G: *avarum aurum*.
 29. A: *sinus*; ib. A: *estimare*. 32, 33. DG: *ydololatrandeo*; A: *ydololatrandeo*. 33. A: *abieccius deest*; in cod.: lacuna; D: *abieccimus*.
 34. A: *tigurium*. 39. D: *I deest*.

Et tamen tacent vel sovent applaudentes dehonorantibus patrem suum. Quis queso miles vel stipendiarius vel tenens regis temporalis cui fecit homagium et accepit pre manibus largum stipendum non obiceret se, 5 quando audiret in verbo dominum suum blasphemari et videret in opere sibi iniuriari, specialiter si posset inimicis domini sui resistere? Nonne sic *tacens consentire videtur* proditorie inimicis? Quanto magis nonne falsi christiani sumus dampnabiles contra celestem patrem 10 et dominum, cum ex circumstanciis sit undique peccatum gravius infinite, et in ista degeneracione ex defectu caritatis et fidei peccamus omnes honerati non solum peccatis propriis sed etiam alienis.

Unde secundum Augustinum libro primo *De Civitate Dei*, IX cap.^o, hec est causa quare iusti quoad actus proprios sunt puniti temporaliter cum reprobis in conquestibus, in pestilenciis et in aliis cladibus. Non est enim aliquis nostrum quantumcunque iustus appareat quin ex defectu correpcionis fraterne mereatur infinitum plus puniri quam est possibile quod puniatur sensibiliter hic in via. Ymmo talis accidia nisi homo resipiscat est dampnabilis, quia contra legem caritatis fraterne, ex qua tenemur diligere proximos ut nos ipsos. Quis rogo infirmus corporaliter non debet racionabiliter velle iuvari 25 ab infirmitate per fratrem suum ad hoc sufficientem? Quanto magis debemus hoc velle quoad infirmitatem spiritualem; et cum ex lege nature *debemus facere fratribus nostris omnia quecumque debemus velle ipsos facere nobis*, ut patet Matthei VII°, 12, manifestum est quod 30 obmittendo peccamus contra legem caritatis fraterne et legem nature.

Nec valet illa obieccio qua allegatur Apostolus Gal. VI°, 12 quod unusquisque onus suum portabit, quia ibidem precipitur: *Alter alterius onera portate et sic implebitis legem Christi*. Ideo sicut ex lege communicacionis fidelium omnes homines comparticipant in bonis, sic ex eadem lege participare debent in malis, quia tacendo ubi possent resistere consencunt sceleri alieno et per consequens iuxta Apostolum Rom. I^o, 32 *digni sunt morte*. Sed heu

Tacit consent
involves the
just in the
punishment of
the wicked.

7. DG: *Immo sic tacens.* 11. A: *gravius infecte.* 16, 17. Codd.: *et conquestibus.* 18. DG: *apparebit* 19. A: *quoniam.* 20. G: *quam puniatur.* 34, 35. A: *et sic — Christi deest.* 37. D: *lege deest.* 39. DG: *Sed heri.*

15. Opp. tom. VII, pag. 8.

reatus proprius retardat nos non solum a benefacere sed a facere bonum opus. Secundo ex hoc quod sumus filii Dei possumus simpliciter confidere in patre nostro; ad quam confidenciam presupponitur quod habemus fidem, catholicam, que cum sit mortua sine bonis operibus⁵ secundum beatum Jacobum (Jac. II° cap.^o, 17), patet quod oportet nos addere actus filiales.

Three kinds of
vainconfidence:
1. in our own
strength,

Est autem triplex vana confidencia degenerantium filiorum, prima qua stulte confiditur in fortitudine et in virtute propria, que quantum sit vana et fragilis notat¹⁰ historia de miseria condicionis humane et communis experien^{cia} de pestilenciis et infirmitatibus quibus vires humane et vita est brevior quam solebat, ymmo (quod plus est) cum quilibet creatura sit instrumentum Dei et secundum prophetam Ysa. X^o, 15 homo sit quasi¹⁵ *serra* Dei, patet quod nemo potest quicquam facere nisi ut movetur a Deo qui cum forti aut debili, sicut sibi placet, facit victoriam. Igitur in artifice regulante et non in instrumento, cuius totum esse et bene esse dependet ex artifice, debemus confidere. Puleritudo eciam²⁰ et longevitas sunt satis instabiles Ysa. XL°, 6: *Omnis caro fenum*; quando autem prescinditur falce Domini decidit flos et residuum putrescit. Quoad longevitatem consideremus pestilencias ex infecto aere causatas (infecto dico verbis contumeliosis, superfluis et dolosis) et combinemus brevitatem vite nostre miserabilis et incerte et videbimus stulticiam in ipsa confidere.

2. in friends,

Secunda vana confidencia est qua confiditur in amico, de qua Jeremie XVII°, 5: *Maledictus qui confidit in homine et ponit carnem in brachium suum*. Licet enim³⁰ nobis confidere in homine sub habitudine qua instrumentum Dei est qui ex nostris meritis movet hominem ad nobis beneficiendum. Sed illa est instabilis confidencia et valde per accidens, terminata principaliter ad Dominum in quo principaliter confiditur. Ille ergo vane³⁵ confidit qui principaliter confidit in creatura; nam solum in Deo est sic confidendum per medium quo fideliter servimus sibi servicio filiali. Nam homo potest nobis deficere quoad tempus, quoad locum et quoad quali-

4. D: *habeamus*. 6. DG: *Jac. deest*. 9. A: in marg.: *I.*
 9. 10. A: *et virtute*. 13. *humane; hic verbum excidisse apparet*.
 16. Codd: *sarra*. 10. D: *in deest*. 21. A: *et deest*; ib. G: *Ysa. L.*
 D: *IV.* 23. A: *decidit deest*; ib. D: *longanimitatem*. 24. 25. G: *in*
facto verbo dico. 26. DG: *combaremus*; ib. A: *miserialis*. 27. DG:
et deest. 28. A: in marg.: *2*; ib. DG: *quit*; ib. A: *funditur*. 31. D: *sub*
similitudine. 35. DG: *figitur*. 32. G: *Deum*.

tatem. Quoad tempus ut stante indigencia confidentis potest quicunque princeps vel potens terrenus morte deficere. Ubi quo sunt reges gigantes et bellatores in quorum magnaliis Anglia confidebat? Non superest securitas confidentie nisi ut operibus bonis confidamus in Domino, unde Baruc III°, 16, 19: *Ubi sunt principes gencium et qui dominantur super bestias?* et sequitur. *Exterminati sunt et ad inferos descenderunt, alii loco eorum surrexerunt.* Gens enim transit ut fluvius in quo non confiditur.

who fail in time,

10 Quoad locum amici corporales nobis deficiunt, cum non possunt ubique nobis assistere. Sed pro loco necessitatis maxime nocte et die nobis desunt, sicut et nos illis. Ideo Psalmo CXLV^o, 2, 3 dicitur: *Nolite confidere in principibus nec in filiis hominum in quibus non est salus*, ymmo quantumcunque nobis assint, cum non possunt nobis illabi, erunt nobis ad onus nisi filialiter confidamus in ipso qui *portat omnia verbo virtutis* sue Hebr. I^o, 3. Tercio quoad qualitatem, cum amici sint mobiles sine demerito nostro amiciciam deserentes et ex invidia, 20 cupiditate vel amore carnali inimiciciam induentes, patet quam vana est confidencia qua in ipsis confiditur; immo contingit ipsos devenire impotentes ad iuvandum. Quo contra est de illis qui confidunt in Domino sicut predestinati ecclesie. Deus enim eternus non potest quoad tempus deficere, sed idem Deus qui protexit patres veteris testamenti coassistit graciosius fidelibus suis in vita et morte et erit in die finalis iudicii nobis iudex. Igitur solius Domini est salus. Si locus consideratur, Deus non potest alicubi suos deserere, cum Psalmo 30 CXXXVIII^o, 8 dicitur: *Si ascendero in celum, tu illic es, si descendero ad infernum, ades.* Si qualitas atten-ditur, Deus non potest desinere quemquam diligere vel fideliter servantib; sibi deficere, quia II^a Timoth. II°, 13: *Deus fidelis et se ipsum negare non potest.* Tercio cum 35 medicus noster remittit peccata evacuando causam morbi, spes est quod perficiet, si sumus boni regiminis quod incipit; et sic sperabimus quod omnia celestia et terrestria, omnia preterita et futura erunt nobis salutifera tamquam quatuor parietes tectum spiritualis domus supportantes 40 vel quatuor dotes corporis, agilitas, subtilitas, claritas et immortalitas; quibus homo ditabitur plene in patria.

place

and quality.

God fails in none of these.

i. DG: *Anglia Boemia.* 5. DG: *operibus hominis* 11. DG: *in quibus* — *est deest.* 22. DG: *devenire deest;* ib. G: *impotentest.* 34. D: *fidelis est.* 36. DG: *perficeret.* 40. DG: *alligatas.* 41. A: *mortalitas;* ib. G: *dilabatur deest.*

SERMO LX.

Distribuit discubentibus. Joh. VI°, 11.

Christ's three
banquets on
earth.

Constat ex serie evangelii quod Christus conversans in terris fecit tria convivia: primum quo pavit quinque millia hominum discubencium super fenum; quod celebaturum est in quinque panibus ordeaceis et duobus pisibus, superfueruntque duodecim cophini fragmentorum (de quo convivio patet Marci VIII° et Joh. VI°). Secundum convivium fuit quatuor milium hominum de septem panibus et pisci culis paucis, superfueruntque septem Fol. 342^a sporte (de quo patet Marci VIII). Tercium convivium vel cenam post quam non aliam fecit ante dormicionem in cruce, fecit die cena cum duodecim apostolis in esu agni paschalis (de quo Luce XXII°). In quo non est notatus numerus panum vel fragmentorum que superfuerunt, sed fit mencio de pane et vino cum agno delicato, instituiturque sacramentum eukaristie; et ante convivium lavantur pedes eorum, precinto Christo ligno (ut patet Joh. XIII°).

They represent
three kinds of
spiritual food.

¹ That provided
for the Fathers
of the O. T.

Ista tria convivia signant triplicem pastum spiritualem quo Christus pascit ecclesias, scilicet pastum patrum veteris testamenti, pastum viancium in novo testamento et pastum beatorum in celo. Non enim curavit celestis medicus de pastu vel cura corporis nisi premitteret pastum et curam anime, quia indecens fuisset tantum dominum donare tam egeno quadrantem qui habet in thesauro suo suo infinitum numerum talentorum. Et probari potest de racione. Deus enim nichil donat homini nisi quem diligit et per consequens nisi prius dederit sibi graciam, que valet homini omnia bona fortune vel nature possibilia. Ergo Deus non donat homini bona minima vel media nisi prius donet sibi talentum auri prestancius ymmo se ipsum. Signanter ergo ponitur in primo convivio circumstancie supradicte, cum patres veteris testamenti signati per numerum 35

1. A: *Sermo LVIII.* 4. A in marg. int. tol. 312^a: *Convivium Christi triplicem; primum fuit quinque millium hominum, ubi superfuerunt duodecim cophini de quo (est) erasa sunt. Secundum fuit quatuor milium hominum (de quo Marci VIII). Tercium fuit in die cena, post quam non fecit aliud ante passionem (de quo Luce XXII).* 6. A: *ordeaceis.* 10. DG: *piscibus.* 12. DG: *fecit deest.* 15. DG: *per anum.* 16. DG: *fecit mencionem.* 23. G: *curat.* 28. DG: *dat;* ib. A in marg.: *Racio.* 31. DG: *igitur (et passim);* ib. DG: *dat.* 35. DG: *signanter.*

1. Gospel for the Sunday before Advent.

quinarium superbū erant dure cervicis, carnales exigentes fenum carnalitatum inter ipsos et humilem consideracionem terre sue materne. Quinque panes ordeacē signant duram sentenciam Pentateuci Moysi. Duo vero pisces signant edulium in libris sapiencialibus et prophetalibus. Duodecim cophini fragmentorum signant duas universitates postillarum quoad sensum literalem et misticum super vetus testamentum tamquam duos senarios.

Septem panes secundi convivii signant septem dona
10 Spiritus Sancti, quibus post incarnationem christianorum universitas nedum de Judeis sed de gentibus pascuntur, scientes immediate humiliter discumbere super terram. Pisciculi pauci significant varia carismata in aqua sapientie vivencia quibus christiani pascuntur
15 laicus, et quatuor millia hominum signant universitatem christianorum que ex lege quatuor evangeliorum et quatuor virtutum cardinalium pascuntur in animo. Septem sporte signant universitatem postillancium que sunt grandiores ex textu novi testamenti impleti per
20 Christum quam erant postille multiplices de obscuritate veteris testamenti.

Sed in tertio convivio, ubi *multi sunt vocati, pauci vero electi*, notantur duodecim ad denotandum quod solum Christi discipuli sequentes Christum in moribus
25 venient ad complementum cene novissime in qua panis vite et agnus agnitus sine macula et vitis vera ymmo omnia in omnibus est ipsemet Christus cum quo cenant omnes electi in eadem mensa circulari sine superfluo remanente facto summo miraculo.

30 Locuturus de primo et secundo convivio moto dictum How the people
Apostoli I. Cor. XIV°, 19: *Sed in ecclesia, inquit, volo quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam quam decem millia verborum in lingua.* Sunt autem quinque verba quibus populus est pascendus, fides ut fundamentum,
35 via virtutum qua tenditur ad regnum et via viciorum qua tenditur ad carcerem, et sic de fide, de virtutibus, de beatitudine, de viciis et de penis inferni debet esse tota predicacio prepositi christiani. De fide dictum est

1. DG: *superbi*; ib. A: *dure deest*; ib. G: *duri cervicis*; A: *cervices*.
5. DG: *vero deest*. 6. G: *22 cophini*. 9. A: *septem deest after signant*.
15. A: *hominum deest*. 17. DG: *animæ*. 19. A: *de textu*. 20. DG:
quoniam erant. 28. G: *omnes deest*. 31. DG: *I deest*. 33. Codd.: *in deest*; ib. DG: *lingua deest*. 34. A: *populus deest*. 36. Codd.: *de
deest before virtutibus*.

22. Matth. XXII. 14.

2. That given to the Christian Church.

3. That given to the blessed.

How the people should be fed.

dominica proxima quomodo eius defectus est causa tocius ruine religionis christiane. Si enim haberemus pre oculis omnes penas pro peccatoribus ordinatas, omnia gaudia pro fidi christiano disposita, non curremus sic cece in precipucium tamquam iumentum⁵ cecum stolida audacia currens in lacum, dum quounque allektivo ad exhorbitandum a via Domini fuerit agitatum. Unde si tales ceci prepositi ducant currum Dei existente auriga diabolo decem millia in foveam cadent. Ideo cum omni diligentia est fides predicanda, ut moveat ro¹⁰ cavere vicia et prosequi viam virtutum.

How we are
blinded by
vices.

Sunt autem tria genera viciorum cecancia (ut dictum est superius), scilicet superbia diaboli, avaricia mundi et voluptas carnis. Superbia cecat, quia de quanto quis in oculis suis est aliorum de tanto est apud Deum¹⁵ cuius iudicio est standum abieccior. Avaricia cecat, quia de quanto quis vertendo dorsum Deo | attencius<sup>Fol. 342^b prosequitur bona fortune, de tanto plus ab eo aufugient et vertendo ad proficiscendum versus solem iusticie consequuntur. Peccatum carnis excecat, quia loco²⁰ delectacionis momentaneae dicit in penam summe tristabilem (ut patet de divite sepulso in inferno Luce XVI°). Debemus ergo scrutari legem peccati et gracie et inveniemos in eis conclusiones mirabiles; nam Psalmus CXVIII^o, 18 dicitur: *Revela oculos meos et considerabo mirabilia²⁵ in lege tua.* Nam indubie nec persona nec communitas peccat quin proporcionaliter ex post luat. Unde decepti sumus sencientes pruriginem voluptatum et non videntes sequentes insecciones vulnerum. Ysa. dicitur: *Ve qui predaris, nonne et ipse predaberis?* Pene ergo quas³⁰ persone vel communitates incurruunt sunt communiter ex antiquis criminibus insanatis. Debemus autem credere All things serve de peccato God except sin.
de peccato Deo tantum contrario quod non est aliqua res quam nominare possumus quin vel sit Deus vel sibi serviens excepto solo peccato. Patet sic: Omnis³⁵ alia res est creator vel creatura, in tantum quod nox et tenebre benedicunt Domino. Peccatum autem non potest esse nisi Deo contrarium, et ideo non potest sibi</sup>

^{1.} D: *fidi christiani.* ^{1. 5.} A: *curremus.* ^{II. G:} *persequi.*
^{18. G:} *persequitur;* ib. A: *ab eo deest.* ^{19. A:} *et vertendo deest.*
^{20. A:} *sequitur.* ^{21. DG:} *ad penam.* ^{24. G:} CXVII. ^{32. A in marg.:} A. *Peccatum non est aliqua res quam nominare possumus.* ^{35. A:} *extincto;* ib. A in marg.: I. ^{36. A:} *in tantum;* ib. A: *quod non twice.*
^{37. DG:} *autem deest.* ^{38. A:} *et deest.*

^{29.} Is. XXXIII. 1.

servire, licet occasione capta a peccato Deus bonificet creaturas. Sic enim temporalis dominus occasione capta de hoste iniuriante facit bonum sibi et suis.

Item, Deus non habet servitorem nisi quem ordinat sibi servire auctorizando et conservando eius esse, sed Deus non potest auctorizare esse peccati, ideo non potest habere peccatum sibi serviens.

Item, peccati dominium ad tantum repugnat dominio divino quod quanto quis plus servit peccato minus servit Deo, sic quod eo ipso quo servit peccato eo ipso deficit a servicio Dei activo, si tamen peccatum esset serviens subordinatum Deo, tunc de quanto quis serviret peccato, de tanto serviret Deo.

The more we serve sin the less we serve God.

Consideremus igitur quam amarum et abiectum sit servire peccato quod tantum elongat et dividit a Deo. Nam solus ille servit peccato qui facit illud peccatum, et cum nemo facit peccatum nisi qui prefert illud in amore Deo suo, patet quod omnis peccator est ydolatra et blasphemus. Ydolatra, quia colit opus proprium tamquam Deum; blasphemus, quia (quantum in ipso est) ausert a Deo latriam sibi propriam, quia (quantum in ipso est) innuit Deum auctorem peccati, cum pretendit se servire peccato tamquam medio domino subordinato Deo, et tertio quia solum attribuit Deo proprium peccato quod non est creatura sed unum nichil factum sine ipso ab eo remotissimum.

Debemus secundo credere de peccati malicia quod Nothing but sin can hurt us.

non est possibile quicquam deteriorare rationalem creaturam nisi peccatum vel rationem peccati. Sic enim

canit ecclesia quod

Nulla nocebit adversitas

Si nulla dominetur iniquitas.

Patet sic: Nemo deterioratur nisi perdendo dilectionem Dei, nemo perdit dilectionem Dei, nisi racione peccati, ergo conclusio. Licet enim quis sit quantumlibet pauperatus, quantumlibet in corpore cruciatus et quantumlibet apud mundum abiectus et reprobatus, dum tamen conservat pacientiam et caritatem, de tanto est Deo

1. D: *Deus deest*; ib. A: *bonificat*. 2. A in marg.: 5. A: *sibi servis*. 8. A in marg.: 3. ib. DG: *regnat dominis*. 9. DG: *sed quanto*. 10. ii. DG: *quo — ipso deest*. 11. D: *desinit*; ib. DG: *accio*. 21. DG: *a deest*. 21. 22. A: *quia — est deest*. 27. A in marg.: B. 28. D: *racione*. 33. A in marg.: 1. 37. D: *mundo abiectus*.

31. Cf. Serm. pars III, pag. 3.

dileccior; et cum Deus regulariter amat creature ut sunt bone, sequitur quod de tanto est melior. *Nolite.* inquit Christus, *mirari si odit vos mundus, quoniam priorem me robis odio habuit Joh. XV°, 18.* Ponat ergo homo mundum et omnes creature nocivas ex uno latere et ponat quemlibet christianum cum veritate ex alio, et impossibile est quod universitas creata ipsum peioret servando iocale virtutis. Sed eo ipso quod peccatum inducitur quod oportet originari ex libertate arbitrii, sequitur inevitabiliter dampnificatio. Et iste est sensus Chrysostomi et aliorum sanctorum quod nemo leditur nisi ledatur principaliter a se ipso, quia peccatum est tam liberum, quod nisi esset voluntarium non esset peccatum.

Excellence of virtue. Ex istis patet quod peccatum sit peius quam dia-¹⁵ bolus vel alia creatura, quia nulla creatura est mala nisi ratione peccati, ideo cum propter quod unumquodque est ipsum est maius, sequitur quod peccatum sit originaliter et per se malum, et cum virtus et vicium ex opposito correspondent proporcionaliter in bonitate ²⁰ et malicia, sequitur quod virtus sit originaliter per se bona. Ideo dicit Augustinus quod nemo potest abutiri virtute, sicut potest bonis nature et fortune, et sic est bonum ipsis prestans. Nam melius esset habere minimam virtutem quam omne bonum fortune possibile.²⁵ Cum illis enim stat dampnificatio et miseria tam in mundo quam in inferno sed non cum virtute, ideo simpliciter melius et securius est habere virtutem quam aliquod aliud | bonum; est enim nexus ad quem im-^{342^r} mediate sequitur habere Deum et per consequens omnia ^{Fol.}
bona Dei Rom. VIII°, 32: *Si Deus proprio filio non pepercit sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non cum ipso omnia nobis donavit, ut donans mihi servum donat omnia que sunt eius?*

God must punish sin. Tercio debemus credere de punitione peccati quod ³⁵ Deus non potest se continere ab eius punitione quin ad regulam puniatur. Patet sic: Eo ipso quo quis peccat caret amore Dei et per consequens bono conse-

1. DG: *cum mundus.* 4. D: *vos;* ib. G: *habuerit.* 8. A: *poneret servando;* ib. DG: *rotale virtutis.* 10. D: *ille.* 12. D: *ledit nisi.* 16. D: *nam nulla.* 17. 18. DG: *cum unumquodque propter quid est ipsum maius.* 18. est before ipsum deest in codd. 19. A: *et deest before per se.* 24. A: *ipsis deest.* 25. D: *bonum nature.* 35, 36. A: *peccati — punitione deest.*

22. S. Augustini Retractionum. lib. I, cap. IX, 4. Opp. tom. I, 13.

quente illum amorem. Et illud bonum (ex proximo patet dictis) valet omnia bona mundi. Unde tam detestabile est peccatum (ut patet alibi) quod propter infinitos mundos salvandos non committeretur vel minimum peccatum ut mendacium iocosum vel officiosum. Et hoc est contra mundiales qui contra regulam apostolica-
5 faciunt mala ut eveniant bona, ut patet de enquestis et earum legibus.

Item, si maneret aliquod peccatum impunitum, tunc 10 mundus desiceret in pulcritudine et per consequens in honestate ratione peccati, et sic non foret universitas continue inmeliorari; consequens impossibile, quia oportet Deum esse cesarem semper augustum semper meliorando universitatem suam, cum aliter malum foret potencius 15 bono. Oportet ergo quod quantum turpitudinem mundus accipit ex peccato, tantam pulcritudinem accipiat ex vindicta. Et ista est racio Augustini III° de Libero Arbitrio XXIV° pro eadem conclusione.

Item, si peccatum remaneret impunitum, tunc vel est 20 iustum quod sit impunitum, vel aliter prima iusticia deficit potentia, noticia vel violencia ab eius punicione. Et cum secundum sit contra fidem, non superest nisi singere primum: quod si detur, tunc non est iustum quod peccator exhinc perdat amorem Dei, et per consequens 25 Deus eque approbaret vicium ut virtutem, quod est blasphemum dicere. Unde secundum beatum Ambrosium qui caritatem non habet omne bonum amittit quod habet. Cum ergo peccatum eo ipso quo inest perdit omne bonum corporis et anime, patet quod non potest 30 inesse nisi puniatur. Et hinc Eccl. XXI°, 4 quasi rom-
pheas bis acuta omnis iniqitas. Et patet triplex corre-
larium, primo responsio ad questionem Jeremie XII° cap. 1: *Quare, inquit, via impiorum prosperatur: bene est omnibus qui pravaricantur et inique agunt?* Patet ex 35 dictis quod questio supponit falsum, quia sicut Eccl. VIII°, 5 dicitur: *Qui custodit mandatum Domini non experietur quicquam mali*, ita Psalmo CXVIII^o, 21 dicitur: *Male-
dicti qui declinant a mandatis tuis*. Quomodo ergo bene vel prospere est illi qui sic incurrit Dei maledictionem;

1. A: *patet deest.* 8. DG: *enquestis, Enquesta, Inquisicio.* Cf. Du Cange III, 51. 15. A: *quanta.* 18. A: *inclusive.* 20. D: *vel quod.*
23, 24. AG: *et et peccator.* 31. A in marg.: *Triplex correlarium 1.*
32. D: *ad conclusionem.* 33. A: *via peccatorum.* 37. DG: *CXVI.*
36. DG: *incedit.*

18. S. Augustini Opp. tom. I, 639, 640.

revera modo nullo nisi sophistice apud cecatos *qui dicunt bonum malum et econtra* (ut conqueritur propheta Ysa. V^o, 20). Ideo ex ignorantia peccatoris est quod dicit: *Peccavi et quid accidit mihi triste?* Eccl. V^o, 4. Ex quo queso oriretur maior tristitia quam ex perditione divine amicicie? Revera si cognovisses et tu per fidem quod Christus cognoscit per speciem, fleres cum Christo flente super Jerusalem.

Uselessness of indulgences

Secundo patet quam instabiles sunt sperantes in indulgentiis a pena et a culpa. Oportet enim omnem hominem proporcionaliter ad proprium meritum vel demeritum premiari. Nec potest absolucionem vel oracionem hanc legem tollere sed sanctos in celo procurare, ne terra vivencium deperdatur et hoc devota oracione (ut patet sermone proximo). Res enim nobis superiores oportet placare precibus et ad hoc ordinantur festa sanctorum, ut sancti Clementis cuius festum instat hodie. Sed oportet illum festum sabbatizare considerando eius vitam qua Deo servivit et imitando ipsam in opere, quia aliter incassum ipsum deprecamur orare pro nobis. Et sic tertio debemus confidenter effundere sibi preces. Fuit enim paciens exilium et mortem propter iusticiam, ideo suum est regnum celorum. Fuit etiam humilis, licet papa, fratribus misericorditer compaciens et orando ordinans miraculose eis laticem et sic misericordiam consecutus. Et utinam tales pape hodie presidentes edilicarent ecclesiam. Fuit tertio elemosinam prebens, cum ordinavit per omnes provincias sibi subiectas nominatim christianos ex diviciis divitum sustentari, et sic penitencia contra peccatum in proximum et oracione contra peccatum in Deum eminenter claruit. Oportet ergo conterere de peccato et tunc Deus absolvit ut conterens promeretur.

Patience of Pope Clement.

Miracle worked by his prayer.

Tercio patet cum quanta diligencia omnis christianus pascere debet interiorem hominem cibo fidei de virtutibus et viciis, ut sic tendat per viam ducentem ad regnum | dimissa via ducente ad carcerem. Est autem

Fol. 342^d

2. DG: *ut consequitur.* 5. DG: *orietur.* 9. A in marg.: 2: ib. D: *quam insipientis sunt.* 15. DG: *nobis deest.* 16. DG: *sed placare.* 19. A: *Domino.* 26. Codd.: *auxiliū.* 30. DG: *peccatum in persona propria elemosina contra peccatum in proximum et oracione contra peccatum in proximum et oracione contra peccatum in Deum.* Rectius legendum: *et sic penitencia contra peccatum in persona propria, oracione contra peccatum in Deum et elemosyna contra peccatum in proximum claruit.* 31. A in marg.: 3. 36. DG: *tendant.*

30. Cf. Serm. Pars I, pag. 64.

via ducens ad inferos lata in principio et stricta in fine; et sic licet videatur in principio facilis et gaudiosa, est tamen in fine difficultis et dolorosa iuxta illud Sap. V^o, 7 dictum a dampnatis: *Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis et ambulamus vias difficiles.* Potest autem ad hoc poni exemplum sensibile et morale. Sensibile: tale omne quod directe transit distanter ab alio a circumferencia ad centrum, continue habet spacium striccius versus centrum. Omnes dampnati transeunt sic a circumferencia versus infernum qui est in centro. Ergo continue sicut eis via stricior. Qui autem directe transeunt, videtur per illud Sap. V^o, 32: *Ibunt directe emissiones fulgurum ad modum loquendi Christi Luce X^o, 18: Vidi sathanam sicut fulgur de celo cadentem.*

Secundum exemplum morale est quod motus et disposiciones naturales accelerantur et fortificantur in fine, econtra de formis innaturalibus, ut patet II° De Celo. Cum ergo motus in vicis sit innaturalis, motus autem virtutum sit naturalis, patet quod primus erit versus terminum dolorosus, quia terminus eius ad quem est dampnacio inferni summe terribilis, terminus autem ad quem vie versus celum est quoad omnes istas raciones condicionis opposite. Et sic via virtutum est in principio stricta et letificatur versus circumferenciam, quia primo videtur difficultis sed ex continuacione propter naturalitatem et consolacionem accessionis ad terminum fit paulatim facilis; utrobique tamen est moraliter artissima, quia oportet tendentem ad beatitudinem secundum illam viam nec declinare ad dextrum vel sinistrum nec flecti ad ante vel retro, quia Psalmo CXVIII^o dicitur: *Maledicti qui declinant a mandatis tuis.* Sic enim secundum Aristotelem consistit virtus circa difficile, cum infinitis modis contingit recte tendere versus signum, et hinc Salvator Matthei VII°, 13: *Lata est via que ducit ad perditionem et multi transeunt per illam, sed stricta est via que dicit ad celum et pauci transeunt per illam.*

Mathematical illustration.

Movement towards virtue is natural and therefore grows easier as it continues.

Moveret autem nos ad currendum per illam viam spes cene novissime iuxta sentenciam beati Jacobi V^o, 7:

2. D: *principio.* Cetera desunt. In marg.: *Hic desunt duo sermones.*
6. A in marg.: *i.* 13. G: *fulgur.* 14. AG: *Luce XI.* 15. A in
marg.: *2.* 20. G: *terram dolorosum.* 21. A: *circumstanciam.*
28. G: *quod oportet.* 30. G: *ad deest: ib G: CXVI.* 31. G: *sicut enim.*
33. A: *Matth. VIII.* 36. G: *istam.* 37. A in marg.: *3.*

22. Aristot. Ethic. Nic. II, 6.

Pacientes, inquit, estote fratres usque ad adventum Domini; ecce agricola expectat preciosum fructum terre pacienter ferens donec accipiat temporaneum et serotinum. Impossibile quidem est venire ad pastum cene novissime, nisi per tribulaciones et penalitates, quia totum tempus viandi est vigilia ad sanctum sabbatum post diem iudicii.

SERMO LXI.

Simile est regnum celorum homini negotiatori. Matthei XIII°, 45.

Here the kingdom means the multitude of the elect. Licit regnum sumatur multipliciter in scriptura, ad 10 propositum tamen sumitur pro multitudine electorum. Ipsi enim imperfecte in via et perfecte in patria sunt regnum celorum quia celicole. Sic quidem accipitur regnum vulgariter, cum dicitur quod regnum Anglie et regnum Francie adversantur. Sic autem accipiendo 15 regnum celorum patet quod dictum regnum debet secundum se totum et quamlibet eius personam esse pro statu vie homo negotiator ad literam, cum quibus christianus debet a Deo emere ductum regnum.

Three kinds of purchase: Est autem triplex negotiatio ad propositum, sicut est 20 triplex locus habitacionis, scilicet hoc seculum, celum et infernus. Prima negotiatio est temporalis circa mundicias, et illa est satis cognita; de qua dicit Apostolus I Thess. IV°, 6: *Ne quis in negocio circumveniat fratrem suum.* Secunda spiritualis circa celestes divicias; de qua 25 dicit Christus Luce XIX°, 13: *Negociamini dum venio.* Et tercia diabolica circa thesaurum inferni; de qua potest verificari illud Psalmi XC^o, 5, 6: *Non timebis a timore nocturno, a sagitta volante in die, a negocio perambulante in tenebris.* Prima negotiatio est neutra in 30 bonitate, eo quod non est meritoria nisi de quanto disponit ad secundam; quod si disponit ad tertiam (sicut facit communiter) est nociva. Cum enim omnis fidelis debet emere dictum regnum pro merito, notanda est facilis, placabilis et utilis condicio huius mercandie. 35 Est enim facilis, cum precium sit bona voluntas qua nichil est facilius vel plus in hominis potestate. Si enim quicquam aliud temporale Deus poneret pro per se

Excellence of the heavenly purchase; it is easy.

6. G: *iudicii Amen.* 8. A: *Math. XXIV.* 10. G: *ab eo emere.*
20, 30. A: *perumbulante — tenebris deest.* 32. G: *indisponit.* 37. A:
Sed enim. 38. A: *pro parce.*

7. Gospel for Common of a Virgin and Martyr.

Fol. 34^{3a} precio huius commercii, Deus in | provide ordinaret, cum impotentes quoad aliud precium reciperent excusacionem emendi beatitudinem. Mercator autem (cum sit Deus) est semper et ubique et mercandia sua est potissima, paratissima et pacatissima, cum sit *regnum celorum* quod intra vos est.

pleasant,

Est secundo placabilis, quia delectabilis et liberalissima, cum Deus hortatur nos ad emendum, donat premium cum quo emeremus et retribuet pro suo dono proprio infinitum prestancius iuxta illud Ysaie LV°, 1: *Venite et emite absque argento et absque ulla commutacione vinum et lac.* Non enim oportet pro beatitudine dare argentum sed solum bonam voluntatem, nec oportet vel ementem vel Deum vendentem commutare premium vel venditum, deserendo eius possessionem, cum homo post eleccionem bone voluntatis retinet sibi eius possessionem, et Deus post dacionem regni celorum non deserit eius possessionem, cum res spiritualis ex lege communionis caritatis sit eo iocundior, quo communio cativior; et ideo signanter dicit propheta quod *absque ulla commutacione* ematur beatitudo, que consistit in acuta visione Trinitatis signata per *vinum* et dulci fruicione eiusdem obiecti expressa per *lac*. Nam Joh. XVII°, 3 dicitur: *Hec est vita eterna, ut cognoscant te solum Deum et quem misisti Iesum Christum;* et Gen. XLIX°, 12 dicitur de tribu Juda, hoc est, universitate predestinato rum Christum confitencium: *Pulciores sunt oculi eius vino et dentes eius lacte candidiores.* Intelligendo per *oculos et dentes* vires sponse Christi quibus intuetur et fruitur Trinitate; ad quem sensum exponitur illud Cantici V^o, 1: *Bibi vinum meum cum lacte meo.* Est ergo liberalissima mercacio Dei nostri dare beatitudinem eternam pro facilissimo temporali. Ideo non est vendicio distincta contra donationem.

35 Et est tertio utilissima, quia si emptor adquiritur, and most useful. adquiritur Deus et per consequens omnia bona sua, iuxta illud Rom. VIII°, 32: *Proprio filio suo non pepercit Deus sed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non cum ipso omnia nobis donavit?* Magna ergo cecitas mercacioni sumptuose, laboriose et infructuose insistere ista dimissa condicionis opposite. Ego non video

17. G: *regni celestis.*32. G: *igitur et passim)*34. A: *devo-**cionem.*

quin Deus huius seculi cecavit mentes hominum infidelitate et odio divino qui illud dimittunt seculo inmittentes, quia certum est si istam sentenciam firma fide crederent et retribucionem predictam confidenter sperarent ac tertio Deum qui hec precipit caritative diligerent, dimisso autem isti contrario huic vie Domini adhererent. Nam agricola in spe fructus laborat assidue et habitaturus per annum sperat pro loco annonam. Nos ergo torpentes in mercacione celesti amorem Dei omittimus, cum Joh. XIV°, 23 dicit Christus: *Qui diligit me sermones meos serrat.* Illud enim christianus plus diligit, cuius hortacionibus plus obedit. Cum ergo Deus precipit nobis mercedem per viam Christi et hostes nostri spirituales precipiunt incedere per viam seculi, nonne cecati sunt infidelitate qui dicunt se debere hec facere, quia mundus hoc exigit, oblii quomodo Christus reliquit mundum ad finem quo nos sequamur ipsum? Unde I. Johannis III°, 13 dicit suis: *Nolite mirari si odit vos mundus etc.* Si enim Christus sustulit obiecciones, obpropria et ceteras penalitates ad finem ut sequamur patrem nostrum tamquam filii eius carissimi, quomodo possumus sibi dicere *Pater noster*, cum viam suam relinquimus per viam seculi incedentes. Revera si innocens, impeccabilis et per consequens nobilissimus ista pro nobis pertulit, *ut sequamur vestigia eius* (sicut dicit nobis precipuus Christi vicarius I. Petri II°, 21), multo magis nos quibus necesse est peccata purgare, occasionem peccandi ex fragilitate aufugere et propter servitutem peccati pessimam temporalibus diaboli mancipari, specialiter cum in die iudicii requirit magister de suis apprenticiis strictissimam rationem quomodo negotiati sunt cum thesauro suo.

Plea of engaging in worldly affairs to gain wealth for the poor. In ista materia audivi excusacionem peccancium in peccatis. Dicunt enim quod ideo implicantur negotiis secularibus, ut per elemosinas sustineant pauperes, quia (ut patet Matthei XXV°) sine hoc non est salus in finali iudicio. Ideo falsum assumitur quod sufficit bona voluntas pro beatitudine adquirenda.

Quantum ad istud, patet quod non oportet secularem multiplicari negotiis secularibus, cum sufficit secularibus.

6. Codd.: *Domino.* 18. Codd.: *I deest.* 23. Codd.: *incidentes.*
26. Codd.: *I deest.* 34. G: *peccandi.* 40. G: *implicari.*

1. II. Cor. IV, 4.

Fol. modestiis labor manuum vel | solicitude discreta, prout
 343^a est necessaria ad sustinendum miseriam huius vie.
 Sollicitudo autem clericorum est aliena ab istis, cum
 omnem sollicitudinem suam in Christum proiciunt, ut
 5 sibi placeant et proficiant spose sue. Preterea si ele-
 mosinarum particio foret precipua causa quare tantum
 solicitantur circa temporalia, tunc aliis causis finalibus
 postpositis mundo divites exequerentur opus elemosinarie
 misericordie in effectu post nactum dominium; et cum
 10 dicitur quod huiusmodi sunt ceteris plus avari, ideo
 illa non est per se causa finalis sed alia quam habita
 possessione amplectuntur. Unde si a talibus substracta
 forent omnia temporalia in thesauris, in ornamentis,
 in edificiis et cibariis que sunt preternecessaria ad
 15 hunc finem, credo quod de temporalibus nichil aut
 modicum remaneret. Eventus igitur finis alterius patenter
 excludit quod fastus seculi, voluptas corporis et libido
 dominandi sollicitudinem accumulacionis temporalium
 sic inducunt.

20 Nec est credendum quod necesse est ad salutem in
 finali iudicio quod omnes ministrent tales elemosinas
 Christi pauperibus, cum tunc apostoli et alii cum secu-
 laribus dominis mortuis baptizatis non salvarentur nec
 relinquerent temporalia secundum Christi consilium et
 25 sequerentur ipsum in altissima paupertate. Multi ergo
 sancti salvabuntur in finali iudicio qui non exercuerunt
 tales elemosinas corporales. Ideo dicit beatus Gregorius
 XXVI° Moralium quod erunt quatuor ordines hominum
 in finali iudicio, quorum duo extremi, excellenter boni
 30 et excellenter mali non iudicabuntur sub isto iudicio.
 Illi enim qui excellenter sancte vixerunt deserendo
 mundum, sicut in statu innocencie fecisset totum genus
 humanum, sedebunt coniudicantes cum Christo, ut pro-
 misit suis apostolis Matthei XIX°. Alii autem excellenter
 35 mali qui nunquam receperant fidem et caritatem Christi,
 licet distribuerunt quotlibet bona in cibos pauperum,
 non iudicabuntur sub isto iudicio, cum Joh. III°, 18
 dicitur: *Qui non credit iam iudicatus est.* Sed christiani
 mediocriter boni et mediocriter mali in consummacione

The rich shew
by their acts
that they have
other aims.

Almsgiving
not necessary
to salvation.

S. Codd.: *prepositis*; ib. G: *elemosinarum*; ib. Codd.: *exequentes*.
 9. A: *dominum*. 12, 13. G: *substracta fierent*. 11, 15. A: *et hunc finem*.
 16. G: *patens*. 17. A: *concludit*. 18. G: *dominando*. 23. *dominis*;
 codd.: *Deus*. 29. A: *excellenter* twice. 35. A: *fidem* twice.

26. S. Gregorii Opp. tom. I, pag. 835 et seqq.

huius vite iudicabuntur sub isto iudicio. De quo dicitur Matthei XXV°. Omnes autem salvandos oportet rependere opera spiritualis misericordie que consummantur in bona voluntate. Nam si distribuero quotlibet facultates pauperibus, non exhibe per se placeo Deo (ut patet ⁵ I. Cor. XIII°, 3), cum hoc potest fieri infideliter propter inanem gloriam et sic de quocunque actu extrinseco sive intrinseco preter caritativum actum voluntatis. Ideo (ut dixi) solum in illo per se consistit meritum, cum ille per se sufficit et alii non sufficiunt sine illo. ¹⁰

We must all do
spiritual acts of
mercy.

Ideo secunda excusacio ypocritica dicit quod diligit Deum intrinsecus et gracia sui facit quicquid extrinsecus operatur. Hec restat via nobis qui non videmus intenciones hominum aliud iudicare; tota ergo negotiatio est gracia huius finis. ¹⁵

Some say that
their acts are
due to love of
God.

Quantum ad istud, sicut non sentimus quamcunque substanciam nisi per accidencia, sed mediantibus accidentibus habemus de subiectis iudicium, sic licet non videamus intenciones hominum, tamen ex fructibus eorum ipsos cognoscimus. Si enim faciunt opera et ²⁰ vivunt vita conversacioni Christi conformiter, credi debet verborum cortici eorum; si declinant ad folia extrinseca sterilia, credi debet foliorum verbis sui oppositum, ut docet Christus Matthei VII°. Ideo quilibet debet palpare cor suum intrinsecus, si habet lumen intelligencie ad ²⁵ cognoscendum Christi mandata. Secundo debet palpare animam suam si imperat corpori ad vivendum consiliis Christi conformiter. Et tertio debet palpare mentem, ut recolat quod omnia sua faciat propter honorem et amorem domini Jesu Christi. Et tunc negotiatur recte ³⁰ ad instar beate virginis Cecilie cuius sanctitatem hodie sollempnizat ecclesia.

We must
examine
ourselves.

Debet enim christianus rectificata ista triplici anime potencia examinare primo quod patitur propter Christum, quomodo colit Christum et quantum edificat sponsam ³⁵ Christi; hec quidem virgo cilicio membra domabat et finaliter pro amore Christi acerbum genus martyrii tollerabat. Quoad cultum Dei, dicitur quod nec diebus nec noctibus ab oracione vel contemplacione vacabat; quantum vero ad edificacionem ecclesie, duos fratres ad ⁴⁰ fidem Christi convertebat, Almachium iudicem superabat

^{2,} ^{3.} A: *respondere opera.* ^{22.} A: *corticis quod.* ^{23.} A: *verbi.*
^{24.} G: Joh. X. ^{25.} A: *intellective.* ^{31.} A: *Concilio.* ³⁴ A: *primo*
quidem.

et in mirabili populo viam sanctitatis ac fidei constanciam exemplabat.

Fol. 343^e Ex hinc enim recitantur | vite sanctorum in ecclesia ut nos ad imitacionem eorum vivamus conformiter. Si enim loco penalitatis vivamus voluptuose, passi plus propter ventris ingluviem quam propter iejunium, martirizati propter furtum vel prodicionem, tunc patimur propter carnem, mundum sive diabolum et non propter Christum.

10 Iterum, si tota locucio ac cogitacio nostra sit circa Let us buy the temporalia, ut evenit mundanis circa lites et dissensiones pearl of great studentibus, tunc non colimus Deum sed seculum; et iterum, si non convertimus fratres ad fidem Christi sed pervertimus ad fidem seculi consolando inimicos crucis 15 Christi, tunc non edificamus ad gloriam sed pocius ad iehennam. Et in istis timeo michi et michi similibus quod plures nostrum mercantur in negociis secularibus acquirendo thesaurum pene perpetue, que licet sit preciosa, quia iusta, a Deo inficta ad pulcritudinem 20 universi, cedit tamen punito ad dampnum summe fugibile. Videamus ergo quid patimur propter Christum, quam devote colimus ipsum vel (quod maxime pondemandum est) quantum edificamus vel augemus suum populum, cum clerici tenentur docere verbo et vita 25 legem Christi quam summe ponderat. Sed hodie forte est in ecclesia, sicut fuit tempore Apostoli exhinc flentis quod sunt plures *inimici crucis Christi* qui contra personam suam confederantur cum filiis mundi atque diaboli; non sic carissimi, sed negotiemur ut cum 30 omnibus bonis nostris fluxibilibus et inventa una margarita (hoc est veritate caritatis) comparemus eam eo quod pro illa sola comparari potest terra vivencium, hoc est, natura divina perpetuo et stabiliter ab anima inhabitanda, sicut terra quam terimus est stabile habitaculum nostris 35 corporibus, respectu cuius habitacionis presens vita secularis propter eius instabilitatem mare dicitur, et propter securitatem illius terre vivencium omnes filii predestinationis continue mercantur. Debemus ergo diligere secundum triplicem formam que docetur Matthei XXII°, 40 sic quod nichil diligamus extra ipsum, nichil supra

11. G: et evenit. 16. A: *mei similibus.* 17. G: *martyrum mercantur.*
24. G: *vite.* 27. A: *et sunt.* 38. G: *mercabantur.*

27. Phil. III, 18.

ipsum, sed quicquid dilexerimus, hoc erit ipse vel in ordine ad ipsum. Et pro negociacione illius iocalis practizati consequitur finaliter possessio huius terre, quam possessionem nobis concedat sponsus virginum Jesus Christus.

5

SERMO LXII.

Hodie salus huic domui facta est. Luce XIX°, 9.

Constat ex serie evangelii quomodo Christo reddituro in Jerico quidam *princeps publicanorum parvus corpore Zacheus nomine cupiit videre Salvatorem, et ne impediretur a turba ascendit in arborem sicorum, ut liberius cognosceret ipsum.* Ad quem cum Jesus venisset, *precepit sibi festinanter descendere, cum oportuit eum tamquam hospitem cum illo manere.* Et ille gaudenter faciens promisit quod *mediatatem possessionis daret pauperibus et pro factis iniuriis declaratis restitueret ad quadruplum.* *Et populo indignante quod Christus divertisset ad huimodi peccatores, Christus dixit quod domus sua salutem in illo die receperat, eo quod inhabitans erat filius Habrahe.* Et ne miretur quod Christus communicavit cum huimodi peccatore, dicit quod ad hoc *venit* peccatores salvare iuxta quod officium aptaverat sibi nomen Jesus, quod Luce II° innuitur interpretari salvator: *Vocabis, inquit, nomen eius Jesum. Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum.* Medicamen itaque salutis celestis medicus attulit confectum.

Jesus reenters
Jericho, when
He visits the
baptized who
are sunk in
worldliness.

Ad sensum mysticum Jesus regreditur Jerico, quando revisitat multitudinem, depresso avaricia et mundi solitudine post baptismum, et consonat interpretationis Jerico que interpretatur luna vel odor. Unde sicut luna est instabilis in motu et lumine quod a sole recipit, sic seculares sunt vagi in suis motibus et nunc lumen gracie a sole iusticie copiosius, nunc vero parcus; et hinc ecclesia comparatur luna Cant. VI°, 9: *Pulera ut luna.* Et quantum ad odorem membrorum sanorum et

5. G: *Jesus Christus Amen.* Sermones qui secuntur in cod. G: desunt.
6. Hic sermo solummodo in cod. Cantabrig. (A) habetur.

6. Gospel for Dedication of a Church. 9 et seqq. Lucae XIX, 1—9. 23—24. Lucae I, 31, II, 21. 30. Jericho = Erīha, i. e. place of fragrance. Older commentators derive it from Jareach 'the moon'. Smith's Biblical Dictionary.

non putridorum Christi dicit Apostolus II. Cor. II°, 15 :
Christi bonus odor sumus Deo.

Zacheus (qui interpretatur iustificatus) signat mundo
 divites qui sunt collectores reddituum principis mundi
 5 qui est diabolus. Multi enim sunt mundi divites qui
 intendunt nimis publice istis actibus hiis diebus. Unde
 sicut Judei habuerunt publicanos exosos propter tria,
 quia alienigene, quia iniuriantes in raptu temporalium
 et negociendo inficiunt populum peccato, sic simplices
 10 christiani quoad mundi potentes. Sunt autem abutentes
 bonis fortune maxime indispositi ad orandum, cum
 Fol. 343^a sunt | quasi specula accionis plena in quibus non relucet
 ymago Trinitatis propter despersionem mentis circa
 terrena; sed tamquam ligna putrida humectata fumigant
 15 sed non lucent. Lux ergo oracionis non penetrat sed in
 fumositatibus obtenebrat. Et tales maxime perturbant
 rempublicam quoad Deum et hominem. Quoad Deum,
 quia impie agentes cum fratribus sunt infideles ballivi
 Domini, qui hec eis accommodavit temporalia, ut ei
 20 ministrent fideliter; patet quod iniuste occupant aliena,
 sive avare detineant sive prodigaliter consumant, et
 cum inequa distribucio temporalium causat dissensiones
 convivencium, quia maxime appreciantur bona huius-
 modi, non mirum si abutentes temporalibus maxime
 25 perturbant tranquillitatem regni, unde Eccli. X^o, 9:
Divite avaro nichil scelestius.

Zacchaeus
represents the
rich who are
the devil's
collectors.

Such are
disturbers of
the State.

Unde ad tantum contingit tales iniquitates invale-
 scere quod necesse sit regnum destrui per conquestum,
 ideo maxime proficeret pro stabilimento regni bonorum
 30 fortune equa distribucio, sic quod una persona non
 sibi avare accumulet mobilia vel immobilia que deberent
 in communitate distribui. Oportet enim ymaginari
 communitatem supportantem peccatum avaricie quasi
 personam gravi onere onustum. Peccatum enim subito
 35 subduxit primum angelum a celo ad centrum, quod est
 situs maxime gravedinis. Communitas ergo quando
 accrescit in tali onere peccati, de iusticia legis Dei
 invalescente iniuria substernitur pestilencia, conquestu
 vel alio eventu. Et sic intelligitur illud Eccli. X^o, 8:
 40 *Regnum de gente in gentem transfertur propter iniusticias,
 iniurias, contumelias et diversos dolos.* Propter iniusticias
 quoad Deum, propter iniurias quoad proximum, que fiunt

Advantage of
more equal
distribution of
property.

How countries
are punished
for injustice.

vel publice et sic contumelie, vel private et sic doli, qui cum recipiunt divisionem multiplicem, ideo dicuntur diversi.

Different kinds
of fraud;
in usury,
in selling.

Sunt autem doli in lingua, in mensura et in re vendita. In lingua quandoque contractibus feneratoris, qui licet sint voluntarii, utraque tamen pars decipit⁵ utramque. Sed alia est inter venditorem et institorem lingue decepcio, nunc appreciando rurali duplum precii, nunc iurando per fallaciam quod tantum constiterit sibi vel quod emat merces, quia tantum sibi constiterit, vel quia data merces cum aliis tantum constituit, vel tertio in-¹⁰ duendo fallaciter quod vendens vult accomodare institori precium rei empte et post exigit per leges humanas precium irreciendo et extorquendo plus quam debitum.

When God
touches the
hearts of the
worldly, they
long for Jesus
as their
saviour.

Hii autem quando Deus tangit cor eorum querunt cognoscere Jesum personaliter sub ratione ut sit eorum¹⁵ salvator, considerantes quod spes non est ponenda in mundi diviciis nec in mundi principibus, quia nunc adest eorum applausus fallibilis et nunc deest. Tales autem modici sunt in fide et caritate, quia *adhesit parimento anima* eorum, quia ascendendo in arborem,²⁰ quia super terram turbantur multitudine peccatorum ad videndum Christum fide formata. Tales itaque gracia Dei preveniente *ascendunt arborem sicomorum*, que ficus fatua dicitur, quando instar crucis Christi assumunt sibi corporis passionem. Sic enim precurrit Christi²⁵ discipulus premens peccata in que aliter incideret. Unde Luce XIV°, 27 *qui non baiulat et venit post me, non potest meus esse discipulus*. Sic ergo ascendendo per sequestrationem mundi sollicitudinum videbimus licet raptim per fidem Jesum, qui ratione operis facti ex³⁰ gracia respicit nos graciosius et precipit nos festinanter descendere a fastu seculi vel a corporali cruciacione ad habendum deitatis contemplacionem, et sic ex caritate Deus obligat et necessitat se ad habitandum cum fidelis, quem sic iustificat, quod nimirum *celeriter et gaudenter*³⁵ suscepit talem hospitem.

The wise of
this world
murmur and
mock at them.

Omnis autem amici seculum sapientes sicut et omnes diaboli remurmurant quod Christus tam gracie respicit peccatores mundiales, deridendo sic delinquentes mundum propter Christum, et diaboli, invidendo redemptori⁴⁰

4. Cod.: *contractibus*. 5, 6. Cod.: *decipit utraque*. 28. Cod.: *meus esse discipulus meus*. 33. Cod.: *ad habitum. hm.* 35. Cod.: *quoniam sic*.

19. Psalm. CXVIII, 25.

peccatoris in tantum quod arbor crucis deputata est fatua et instructifera infidelibus; I. Cor. 1°, 23 scribitur: *Nos autem predicamus Christum crucifixum, Judeis quidem scandalum, gentibus autem stulticiam.* Sicut enim Judei scandalizati sunt in hoc quod crucifixerunt Dominum, sic gentes infideles dixerunt quod fuit summa stulticia hominem ordinare se ipsum voluntarie crucifigi, ut Fol. 34^a patet de Egea cruci | figente Andream.

Tales autem gracie conversi profitentur Christo quod preter vite necessaria *volunt omnia sua distribuere pauperibus* membris Christi, sed cum elemosina debet fieri de propriis, promittunt se facere restitucionem, dato quod *aliquem defraudarunt*, et sicut defraudando peccarunt in Deum, in cives celestes, in proximos militantes et in se ipsos, ita oportet quod restituant secundum quadruplicem rationem iuxta quatuor virtutes cardinales doctas in quatuor evangelii. Et tunc *facta est salus domui*, quia sanitas anime confirmata, cuius causa secundaria est, quia taliter conversus *est filius imitatorius Abrahe* quoad fidem. Fides enim est prima racio vivendi spiritualiter, quia indubie principalis racio prevaricationis est defectus fidei, eo quod nos mundo cecati solum sensui nostro presencia videntes ut bestie deficitimur a visione fidei speculari.

In isto evangelio restat ostendere quomodo ecclesia fide formata, secundo que officia sunt in ecclesia facienda, et tertio que vicia sunt ab ecclesia fugienda.

Est autem noticia fidei visio specularis. Tradunt enim perspectivi quod contingit per specula vel diversorum dyaphoneitatum media sic disponi quod ad quantumcunque magnam distanciam quantumcunque parva res appareat notabilis quantitatis, ut patet in parte de speculo quo decrepiti legunt literas minutus ut iuvenes; correspondenter oportet ex fide immediate capere credulitatem ab uno fideli ut speculo vel alio mediate ut alio speculo derivante ad proximum; et sic gradatim quoisque deveniatur per fidem ad minimum articulum factum in mundi principio vel fiendum in eius termino, ut patet de creacione mundi et die iudicii. Nam unus *interrogabit patrem suum et nunciabit maiores suos*, et dicent sibi (ut docetur Deuteronomii XXXII°, 7),

They wish to make amends for former wrong.

Faith like a lens makes us see far off things as near.

25. In marg.: *Nota tria; ib. ecclesia; adde: est.* 28. In marg.: *im.*

9. Cf. Serm. II, 292.

ut sic visione speculari videatur per fidem quantumcunque distans temporaliter a nostra periodo. Sed tamquam effrenes superbi hii dedignantur quicquam credere ex auditu preter illud quod patet ad sensum

The worldly
disdain all that
does not appeal
to their senses.

vel doceri poterit in lumine naturali. Hii autem ut bestie solum considerant ad sibi presencia que delectabiliter pascunt sensus, et sic tamquam vituli ducti ad mactandum tripudiando in laqueo spiritualis carnificis diaboli currunt in precipucium. Solum enim sensibilia sibi presencia considerant. Et hii considerant ad preterita et futura sed sistunt ponendo sollicitudinem in futuris temporalibus impertinentibus ad salutem, non extenedentes oculos interioris hominis ad articulos fidei sed placiti, non ad anime salutifera sed ad mundo et carni placencia; quo contra patres veteris testamenti *per fidem*¹⁵ vicerunt regna et fecerunt quecunque opera laude digna, ut patet Hebre XI°, 33; et hinc Salvator tam crebro increpat fidei parvitatem. Et in ista infidelitate cecantur mundi potentes et divites cum stulto Eccli. V^o, 4: *Peccavi, et quid accidit mihi triste?* Si autem extenderent fidem ad futuras penas, viderent fideliter quomodo iudex paciens vindicatur in inferno. Radix itaque erroris peccati est defectus fidei.

Quis rogo credens quod dies perdicionis sit iuxta et quod pro crastino ante tribunal supremi iudicis vel perpetuo salvandus vel dampnandus non provideret sollicite de remedio? Certum est quod longe sollicitius quam potens seculi provideret advocatorium pro enquesta, cum iudicium sit undique plus timendum. Sed heu fides nostra non se extendit ultra nobis presencia et sic ex modicitate et brevitate fidei sumus plurimi infideles. Signanter itaque dicitur iste princeps publicanorum *filius Abrahe* secundum imitationem, licet non secundum generacionem, quia sicut Abraham vidit procul terram promissionis ex spe promissionis et sine pede possessionis ex spe promissionis servivit Deo fideliter, sic iste videns fide terram vivencium renunciavit omnibus que possedit, sequendo Christum, sicut et debet quilibet christianus.

Unde quia per mundi potentes ad fidem conversos edificantur materiales ecclesie que dedicate in honorem sanctorum fiunt domus ab episcopis sanctificate, ut

14. *placiti*; cod. *platti*. 28. *vocatorium* (sic); cod. *Westciu*.

sint oracionibus fidelium deputate, ideo in diebus dedicacionum, sicut est dies hodiernus istius ecclesie, legitur hoc evangelium. Pro quo notandum quod ecclesia ad propositum accipitur duplice: primo pro quaunque

⁵ congregacione fidelium ubicunque dispersi fuerint. Illis

enim Deus inhabitando insidet cum assistencia angelorum,

Fot. ^{344^b sicut fideles secundum corpus in ecclesiis materialibus |}

collocantur. Secundo modo accipitur ecclesia pro illis domibus materialibus ad dictum officium dedicatis.

¹⁰ Itaque ecclesia primo modo dicta fundat hanc secundam ecclesiam, et cum fidelis a fide dicitur, patet quod fides fundat omnem ecclesiam. Sed aliqua fides que scutum spirituale dicitur est nimis tenuis ut fides remissee credencium, alia perforata ut fides credencium aliquos

¹⁵ articulos et alios discredentes; tercia fides est firma ad tempus sed est scutifero Christi nimis debiliter colligata.

Istis tribus defectibus penetrat diabolus Christi militem, cum non sit possibile christianum devinci nisi ex defectu fidei. Quomodo, queso, si haberemus fidem firmam in

²⁰ actu superaremur a carne, mundo sive diabolo temptante nos per minima bona allicientia? sic firmiter crederemus in Deum promittentem nobis bona quantumlibet pociora.

Si, inquam, plus amaremus eum quam bonum aliud alliciens ad oppositum, tunc servaremus pocius eius

²⁵ mandata quam mandatum adversarii temptatoris, ut si unus medicus diceret mihi quod abstinencia foret mihi salubris et alias diceret mihi pro eadem mensura proficeret mihi crapula, si non aliunde motus consensiam primo: quis dubitat quin pocius credam sibi?

³⁰ Sic in proposito, si plus credimus Deo quam hosti. Unde credo quod ab inicio non fuit plus necessarium docere fidem et legem Christi quam modo, quia propter adinvenciones humanas dici potest illud Psalmi CXVIII^o,

^{126: Tempus faciendo Domine: dissipaverunt legem tuam.}

³⁵ Ideo est sciencia theologica pernecessaria sine qua non potest salvari respublica, quia per illam crevit ecclesia et post ex eius carencia minoratur. Unde errant nota-

biliter qui dicunt quod theologi sunt Anglie inutiles, quia sine illis non potest pax Dei ad hominem confir-

⁴⁰ mari. Unde cum illa sit prima inter tres paces, patet quod dicentes pacem inter homines et secundo pacem

Double sense of Church;

1. for congregation of the faithful,

2. for the material building.

Faith the foundation of all churches.

Need of theological knowledge as the basis of peace with God.

4. In marg.: *Ecclesia duplice accipitur.* 10. In marg.: 2. 15. In marg.: 1, 2, 3. 16. Cod.: *Christi* twice. 21. Cod.: *bona* twice.

28. Cod.: *altum de.* 29. Cod.: *conscienciam.*

hominis ad se ipsum sine illa prima pace frustra loquitur. Ideo Jeremie VIII°, 11 dicitur, quod mundiales dicunt: *Pax, pax et non est pax.* Patet sic: Dimissa pace prima est dimittens eo ipso impius, sed *non est pax impiis, dicit Dominus* (ut patet Ysa. XLVIII°, 22);⁵ ergo conclusio.

Moreover great honour has come to England from her theologians. Preterea ut secundum hominem loquar, patet quod honor accrescens Anglie quoad clerimoniam a philosophis et theologis principaliter cepit ortum. Patet de venerabili Beda, de sancto Edmundo, de sancto Johanne¹⁰ de Beverlaico, de venerabili Roberto Lyncolniensi, de sancto Edmundo de Pontiniaco, de sancto Thoma Herfordie, de sancto Johanne Hollzdeyn et quotlibet aliis; qui omnes doctores in theologia et magni philosophi doctrinam toti orbi desiderabilem seminarunt. Isti ergo¹⁵ non contendentes secundum humanas leges erant columpne roborantes ecclesiam. Et tantum de fundacione ecclesie supra petram fidei.

Means of justification: prayer and its [two wings, penance and almsgiving. Secundo restat videre quod opus sit faciendum in ecclesia; et constat quod opera que iustificant peccato-²⁰ rem. In verbis autem huius evangelii patent tria que iustificant peccatorem. Primum est devota oracio qua homo satisfacit suo superiori in quem peccat ut Deo et angelis. Et hoc notatur in hoc quod Zacheus cupiebat videre Jesum. Oracio quidem est elevacio²⁵ mentis in Deum. Qui enim cupit habere tantum dominum salvatorem, effundit sibi preces devotas et sibi assistentibus quos scit sufficere ad salvacionem huius mediare. Secundum est penitencia fructuosa que iustificat hominem quoad se ipsum; oportet enim corpus³⁰ et animam delinquencia reciproce contra se ipsa voluntari compungi; et hoc notatur per hoc quod Zacheus *ascendit in arborem sycomorum.* Tercium est prudens elemosina que iustificat quoad peccatum in mundum et proximum. Nam proximis iniuriatis satisfacit per³⁵ bona mundi, dum tamen recta intencione fit eorum distribucio, et sic oracio que est precipuum horum trium habet ieunium et elemosinam alas suas.

7. In marg.: *Nota de sanctis Anglicis.* 12. Cod.: *Edmundo de Pomieo.*
19. In marg.: 2^m. 22. In marg.: t. 29. In marg.: 2. 33. In marg.: 3.

10—12. St. John of Beverley, archbishop of York, died May 7, 722.
Edmund of Abingdon, archbishop of Canterbury 1234—1240, called also of Pontigny. Thomas Cantilupe, bishop of Hereford 1275 to 1282.

Sed cum superius dictum est de oracione quoad substanciam, quomodo oracio dominica excellit alias, sicut particulariter doctum est in utraque dominica precedente, superest nunc pro hoc loco et tempore discuciendum, 5 qualiter, ubi et quando oracio debet fieri ad Deum.

Quoad primum patet quod oracio debet esse devota, ^{devout,} suspendendo omnes vires et specialiter intellectum, me-^{undisturbed by} moriam et voluntatem in Deum; ad quod necesse est other thoughts. diverti a cogitationibus seculi et converti ad cogitacio-^{nem} Dei et spiritualium futuri seculi. Nam infinitum indecencius est peccatorem orare Deum, convertendo se ad sensibilia, quam foret adorare regem terrenum, Fol. 34^r vertendo | dorsum ad eum et derisorie proponendo sibi ludicia; nam dicte vires sunt facies anime et vis 15 respiciens sensibilia eius dorsum. Et irreverencia respicit magnitudinem domini irreveriti. Suspendamus igitur sensus nostros et colligamus vires interioris hominis ad videndum Jesum nostrum, quia ipse promittit Zach. I^o, 3: *Convertimini ad me, et ego convertar ad vos.* Unde de 20 talibus conqueritur Dominus Prov. I^o, 24, 25 dicens: *Vocari et renuistis, extendi manum meam et non fuit qui aspiceret, despexit omne consilium meum et incre-^{paciones} meas neglexistis.*

Si queratur quando sit orandum, patet ex doctrina We must pray 25 Apostoli I. Thess. V^o, 17 quod *sine intermissione*, et always (good life is prayer). Salvator Luce XVIII°, 1: *Oportet semper orare, quod semper fit, dum bene vivitur.*

Quoad locum patet quod est parochialis ecclesia. The place for Unde quatuor causas ponunt doctores quare in ecclesia 30 sit orandum: Prima ex obedientia divini mandati prayer is the parish church. Psalm LXVII°, 27: *In ecclesiis benedicte Domino.* Im- plendo ergo divinum preceptum ex obedientia plus mereremur, secundo quia oratio facta ad ecclesiam laboriosior quam domi vel in lecto. Et sic ea inten- 35 sione facta est plus meritoria. Sic enim deambulando ad ecclesiam consideramus cum Apostolo Heb. XIII°, 14 quod *non habemus hic manentem civitatem sed futuram inquirimus*, scilicet regnum celorum per ecclesiam figura-^{tum.} Tercio habemus incitativa orandi in ecclesia, 40 nunc ex cantu in choro, nunc ex devocione exemplari facta a populo vel alio sono musico ad hoc apto. Et quarto ut lex nostre devocationis luceat confratribus, *ut*

6. In marg.: A. 39. Cod.: *Tres habemus*; ib. Cod.: *incitativi.*

videant opera nostra bona. Ex universitate istarum quatuor causarum patet quod in ecclesiis parochialibus in quibus recipimus baptismum, matrimonium, viaticum, penitenciam et sepulturam corporum, maxime sit orandum et expensis fiendis debita laborandum, ut domus⁵ illa domus oracionis in medio sumptuositatis et abiectionis ad officium illud sit apercior. Ut ergo alienati a negociis secularibus et suspensi in contemplacionibus spiritualibus devocius oremus, in sabbatis oremus in ecclesiis parochialibus, quia ex dedicacione facta per¹⁰ episcopum creditur oracio Deo apercior, ut patet III. Reg. VIII° et II. Paralip. VII° de dedicacione templi.

Three kinds of men unfit to pray:

1. the hypocrites,

2. the unclean,

3. the avaricious.

: Danger of esteeming ourselves above our fellows.

Sunt autem tres maneris hominum indisposite ad orandum in domo Domini, scilicet ypocrite, lubrici et avari. De ypocritis patet Luce XVIII° de duobus ascen-¹⁵ dentibus in templum ut orarent, ubi publicacio ex humilitate infinita phariseus qui ex indignante superbia contra fratrem temere iudicavit condemnatur. Nam secundum Ecclesiasticum *oratio humiliantis se nubes penetrat*, quocontra cum Deus *despexit superbos mente 20 cordis sui*, patet eorum indisposicio ad orandum. Nemo enim est indisposicionis ad impetrandum quicquam a terreno quam arrogans usurpans domini dignitatem. Moneret autem dimissionem iudicii temerarii quod nemo scit quo gradu frater suus est in reputacione vel dilec-²⁵ cione divina et specialiter quoad preteritum et futurum. Si enim tota multitudo operum meritoriorum et demeritoriorum esset visui nostro presens, sicut est de omnibus operibus nostris et fratris nostri quem iudicamus quoad Deum, appareret sorte congeries nostrorum malorum³⁰ operum gravior quam illorum et congregacio bonorum operum paucior quam illorum. Et sic more iudicancium adulteram Joh. VIII° pre confusione singilatim fugeremus.

Consideremus secundo liberalitatem Dei quam large graciem suam nobis distribuit et quociens opposuimus³⁵ instinctui Dei offendiculum et quam pauca carismata Deus fratri nostro iudicato distribuit vel ex demerito parentum vel ex sui beneplacito. Et non erit nobis evidens quin sumus Deo magis ingrati quam frater noster quem sic temere iudicamus.

40

12. Paralip. Cod.: *per aliorum.* 16. *publicacio;* ita cod. 17. Cod.: *infinito.* 22. Cod.: *indisponi.* 30. Cod.: *nostro.*

19. Eccli. XXXV, 21. 20. Lucae I, 51.

Consideremus tertio altitudinem, infinitatem et incomprehensibilitatem ordinacionis sciencie et iudiciorum Dei, quomodo sicut ignoramus diem vel horam mortis nostre, sic et ignoramus penitus finem et qualitatem exitus nostri ex hoc mundo, sive sit meritorius ad beatitudinem sive demeritorius ad gehennam iuxta illud

Eccl. IX°, 1: Nemo scit utrum amore vel odio dignus sit,

Fol. loquendo de filiali odio. Et cum ista ignoramus bruta-

³⁴⁴ liter circa nos ipsos, multa | magis subducta revelacione

¹⁰ ignoramus talia de proximis quos tamen tam temere iudicamus, sicut ignoramus circa nos et ipsos Dei prescienciam ad penam vel predestinacionem ad gloriam. Fundemus nos igitur in valle humilitatis ad recipiendum copiosius aquam gracie, si volumus in oracionibus a ¹⁵ Domino exaudiri, non deditantes de fratribus, cum habemus eundem patrem communem Deum, cui dicimus *Pater noster* etc.

De lubricis patet, cum sint inmundo corde quod ^{2.} The unclean shall not see God.

Deum non videbunt, ut elicetur ex sensu contrario con-

²⁰ vertibili Matthei V^o, 8. Tales autem non ascendunt in arborem cum Zacheo sed voluntur in volutabro voluptatis cum porco. Ideo propter immundiciam speculi

non recipiunt similitudinem Dei per impressiones virtutum sed extinguitur in eis lux devote oracionis per

²⁵ sepum carnalis lubricitatis. Unde (si non fallor) nullum peccatum plus vel forcis indisponit hominem ad orandum vel Deum debite contemplandum, quam carnis lubricitas et specialiter in actibus venereis tum propter

vehementem impressionem speciei delectabilis in sensu ³⁰ tactus, tum propter fortem colligacionem voluptatis annexe in eodem sensu; cuius sensus innuicio excedit quantumlibet in voluptate sensaciones aliorum sensuum quorumcunque, cum sit communis nobis ut bestiis, ex-

tenditurque per omnes partes nostri corporis et tertio ³⁵ est ceteris sensibus materialior et per consequens speciei

sentite delectabilis impressio forcior et ex consequenti

ciusdem voluptatis recordacio permanencior, et sic finaliter

ciusdem oblivio vel delectio difficilior. Ex quibus sequitur

quod mens talis lubrici redditur ad orandum vel per ⁴⁰ contemplacionis alas in Deum ascendendum indisposicior.

De avaris autem patet idem, nam sicut lubrici per voluptuosas carnis inlicebras quasi vinculis insolubilibus

How
uncleanness
takes possession
of the mind.

^{3.} Avarice
weighs in the
soul, so that it
cannot lift itself
to God.

25. Cod.: *cepum.* 35. Cod.: *sensibus.*

cathenantur, ne per intellectum et affectum surgant et tendant ad celestia, sic avari per viscum temporalium et sarcinam diviciarum quasi importabili pondere deprimuntur, in tantum quod nec mentis quidem oculos vel saltem cogitacionis palpebras ad celos meritorie levare sufficiunt, sed per pondus diviciarum depresso, ut gibbosi cameli caput et sensus omnes ad terram et terrestria contemplanda et amanda inclinare bestialiter compelluntur, ubi pauperes spiritu et per consequens beati per amorem celestium et contemptum terrenorum voluntarie et per consequens meritorie leve facti sine pondere quocunque mundo stercorum prohibente per desiderium et amorem cum summa levitate condescendent celestia, *quorum conversacio pro statu vie per spem firmam et expectacionem felicem est in celis*, donec in specie et iure summo bono et infinitum desiderabili fruantur beatifice pro statu glorie.

Igitur (ut dicit Anselmus) *quid vagaris circa plurima o homuncio? Ama unum bonum, summum bonum, in quo est omne bonum et sufficit.* Quo bono beatifice habito non est compossibile aliud bonum extra ipsum amplius desiderari. Ideo cum secundum beatum Augustinum ¹⁰ Confessionum: *Creasti nos Domine ad te, ideo inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te,* finaliter spretis cunctis huius mundi sollicitudinibus anxiis colligamus ²⁵ omnes vires nostras in unum summum bonum dulciter, fideliter et perseveranter querendum, venerandum et super omnia diligendum in secula seculorum Amen.

SERMO LXIII.

Vidi civitatem sanctam Jerusalem noram descendentem de celo. Apoc. XXI°, 2.

What the world
will be in the
final state.

Propheta Johannes in ista epistola narrando statum finalem ecclesie incipit in isto capitulo statum orbis sublunaris declarare, dum sic dicit: *Vidi celum norum et terram noram.* Primum enim celum et prima terra ³⁵ abiit et mare iam non est. Spera autem sublunaris dividitur in celum et terram, cum celum vocatur totum corpus diaffonum et subtile, modo quo diaboli vocantur

38. Cod.: *vocant.*

18. Cf. St. Anselmi Monologium, cap. LXXXIII (et passim alibi).
 23. Opp. tom. I, pag. 69. 29. Epistle for Dedication of a Church. 34. Apoc. XXI, 1.

volucres celi Matthei XIII°, 4. Iste autem due partes spere sublunaris erunt simpliciter innovate, cum iam turbantur varie et irregulariter sunt commixte, sed post diem iudicii tendunt elementa super infernum imper-
 5 mixte regulariter locum suum. Nam tota spera ignis,
 Fol. aeris | et terre tunc purgabitur et existentibus ipsis
 34° sine contrarietate ex equalitate proporcionis sine accione
 vel reaccione tenebit in claritate completa elementum
 singulum locum suum. Verumtamen quia elementa
 10 singula erunt clariora quam sunt modo, tota opacitas
 et turbulencia ad tartara detrudetur, sic quod (ut videtur
 Lincolnensi probabile) eadem opacitas in numero que
 continebatur in moneta avari, ipsum cruciabit perpetuo
 post diem iudicii. In qua autem claritate erit terra,
 15 aqua vel aer clarior quam est modo, impertinens est
 nobis cognoscere, cum satis est ex fide scripture con-
 cipere quod totus iste mundus sensibilis extra infernum
 erit longe clarior, purior et permanencior quam est modo.

All darkness
and turbulence
will be thrust
into hell.

Sed pro intellectu epistole notanda est distincio de
 20 ecclesia supradicta. Nam cum multe anime ante illud
 tempus beatificabuntur in celo empireo et omnes ille
 reunientur corpori veniendo ad finale iudicium, narrat
 Johannes quomodo *ridit* in spiritu secundum illos beatos
 spiritus celestem *Jerusalem descendente de celo*, quia
 25 de celo empireo descendent anime ad terram pro
 capiendis corporibus et pro preparacione ad finale
 iudicium et responsione ultima a iudice capienda. Veri-
 simile tamen est quod anime tam dampnande quam
 salvande Domini ante illum diem cognoscent sentenciam
 30 quam tunc finaliter reportabunt, quia aliter non ante
 illud tempus forent anime beate aliter vel dampnate, eo
 quod tunc in illo meditullio hore iudicii forent anime
 descendentes de celo misere et alia detruse inferius
 posite in spe salvacionis perpetue, quod non credo.

The descent of
the New
Jerusalem
means the
saints coming
down for their
bodies.

35 Audient autem generalem sentenciam summi iudicis,
 ut magis appareat iusticia sui iudicii, ut dampnandi
 plus doleant et ut salvandi plus gaudeant. Vocantur
 autem hui spiritus de celo taliter descendentes *Jerusalem*
civitas sancta, quia sanctorum societas perfecta caritate
 40 unita. Civitas enim dicitur ethimologice quasi civium
 unitas. Illa autem civitas est tunc nova secundum dotes
 corporis et anime. Descendent enim spiritus in quibus

Probably all
souls know
their fate before
the judgment
day.

servatur tota personalitas hominis et per consequens persone hominum de celo empireo ad locum iudicii ut ad suum thalamum, ut parant se supervestiendo corpus immortale, subtile, agile et clarum. Quod corpus recipient ministerio angelorum, ut sic perpetuo⁵ appareant viro suo Christo. Et hec una racio quare oportet hunc thalamum preparari. Tunc enim non erunt lapides vel mineralia, herbe vel vegetabilia, vel bruta sensibilia ut bestie, reptilia aut volatilia. Sed tantum due manerias mixtorum ut corpora celestia, cuiusmodi¹⁰ erunt corpora humana glorificata cum suis continentibus que dicuntur a philosophis ex summitatibus elementorum composita et corpora dampnatorum misera sed perpetua cum suis continentibus que erunt mixta et perfectissima.¹⁵

Then the only composed bodies will be those of the blessed and of the damned. (There will be no more beasts, plants etc.)

Nec valet instancia delirancium in ista materia quod sentencia ista sit impossibilis, primo quod habita proporcione inequalitatis naturarum que tunc erunt opposite necessario fiet motus et sic altercacio inter elementa in suis confiniis. Facile quidem est istum obiectum in-²⁰ fidelem tollere per hoc quod motus celi qui est principium aliorum tunc cessabit. Quomodo ergo continuabitur posterius altercacio sine motu locali primo? Nec valet quecunque inequalitatis proporcio ad motum caudandum, cum quantitas que non est de genere activorum servabit proporcionem huiusmodi sine motu. Oportet ergo probare quod tunc erit aptitudo mutuo se movencium in comparacione ad primum principium quod non potest.

Fallacy of the objection that the absence of other natures will leave the world imperfect.

Sed secundo obicitur per hoc quod omnia sensibilia³⁰ vel vegetabilia mundum perficiunt. Si ergo multitudo tanta istorum deficiet, videtur quod mundus ex carencia huius anime duplicitis scilicet vegetative et sensitive erit a Deo imperfeccior quam est modo. Et ex isto mardoso principio fantasiantur quidam heretice quod omnia³⁵ vegetabilia vel sensibilia que fuerunt a mundi principio tunc resurgent, et sic ex sibi dubio arbores, plante et herbe usque ad summitem orbis sublunaris attingent; nec erunt loca animalibus irrationalibus ad viandum. Sed quid insanius ista sentencia cum radice? Anime⁴⁰ enim tales secundum philosophos non sunt nisi dis-

16. In marg.: *Triplex obieccio.* 17. In marg.: 1. 20. In marg.
Responsio. 30. In marg.: 2. 38. Cod.: *subliminaris.* 39. In marg.
Responsio.

posiciones accidentales materiali essencie, ideo tota perfeccio mundi in essenciis per se stantibus tunc accidentatis perfeccioribus stabit longe perfeccius quam stat modo, cum anima humana ut sic perficitur tam formis substancialibus quam accidentalibus superabit per-
 Fol. feccionem tocius spere sublunaris que iam imperfec | te
 345^b multis substancialibus et accidentalibus conglobatur. Nec oportet quod mundus sit eo imperfeccior, quo dis-
 positionibus accidentalibus paucioribus anima cum cor-
 10 pore ad partem mundi aliam transferatur, cum unus spiritus humanus valet disposiciones materiales huius-
 modi infinitas.

Nec translacio spiritus de loco ad locum variat per-
 feccionem tocius vite, igitur specialiter, si tota perfec-
 15 tionis innovacio perfeccionem veterem superabit. Sicut ergo non erit finis gracia cuius erunt talia mixta mediterranea post diem iudicii, sic nec illa. Ideo dicitur in textu Apoc.: *Et mare iam non est.* Cum enim mare dicit amaritudinem ex mixtis imperfectis turbide com-
 20 motis, patet quod in die iudicii non est mare et per idem nec mixta inanimata nec terre nascencia nec bruta. Homo enim qui est finis istorum omnium servientibus talibus non egebit. Sufficit enim ad integratem mundi delectantem beatos finaliter et ad cruciandum damp-
 25 natos perpetualiter ista spere sublunaris disposicio quam predixi.

Tercio instatur, cum angeli habentes tunc libertatem arbitrii erunt agiles et per consequens moveri poterunt, cum illa dos non erit superflua sine causa; et per idem 30 dampnati alterari possunt diutine transeuntes ab aquis nimium ad calorem nimium.

Sed dicitur ad ista communiter quod post diem iudicii, sicut non erit motus successivus aliquis, sic nec tempus, sed erunt mutaciones insensibiles permanentes perpetuo, 35 sicut angeli sine sua successione mutantur a Deo. Sed istam materiam relinquo methaphysicis pertractandum.

Prosequitur autem prophetice complendo sentenciam consequentem, dum sic dicit: *Et audivi vocem magnam de trono dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus et habitabit cum eis. Et ipsi populus eius erunt et*

There will be no successive motion.

8. Cod.: *cumquo.* 27. A in marg.: 3. 32. In marg.: *Responsio.*
 40. Cod.: *habitabunt.*

18. Apoc. XXI, 1. 38. ib. 3.

ipse Deus cum eis erit eorum Deus. Ubi patet quod textus prophecie huius non implicat quod vox quam audivit de trono foret post diem iudicii sed in visione sua ymaginaria sive prophetica audivit vocem asserentem complecionem prophecie huius future. Et stat sen-⁵ tencia in isto quod a complectione finalis iudicii, ut narravit sibi angelus, foret perpetua et completa unio

There will be
complete union
between God
and His church.

Dei cum sua ecclesia. Ideo more geometrarum dictancium suas veritates perpetuas sine verbis dicit quod *tabernaculum Dei cum hominibus.* Tabernaculum enim ad literam est domicilium ex lignis, tabulis et cooperientis lineis constructum, quale fuit tabernaculum Moysi in deserto, et quali tabernaculo utuntur homines in vastis solitudinibus. Unde Luce XV°, 4 vocat Christus celum *desertum in quo relinquit nonaginta novem oves* ¹⁵ *in deserto propter orem que perierat*, hoc est, genus humanum querendum; et propter istam similitudinem creditur Spiritum Sanctum dixisse quod tabernaculum Dei est cum hominibus beatis in patria, eo quod ipse solide habitat cum illis in beatitudine perpetua et econtra.

Dicit autem quod tabernaculum Dei cum hominibus et non quod habitacio Dei in hominibus propter duo, primo ad denotandum constanciam habitacionis que per tabernaculum designatur, secundo ad denotandum ²⁵ quod non vexabuntur beati cum ligno portatili, ut anxiebantur levite in veteri testamento, sed quod homines erunt Dei amici et socii per assumptionem humanitatis Christi qui est simul Deus, frater hominum et amicus. Et hinc Apoc. ultimo quando Johannes cecidit ³⁰ ut adoret angelum, habuit ab eo responsum: *Noli facere. Conservus enim tuus sum et fratrum tuorum.* Et totam istam iocundam cohabitacionem demonstrat hoc adverbium *ecce* tamquam promptam et indefectibilem. Unde angelus ante diem iudicii ostendens istam pro-³⁵ pheciat Apostolo vere dicit quod beati populus Dei erunt et ipse erit eorum Deus sine possibilitate defectus vel contradictorie mocionis. Nam licet eternitas nunc exprimitur sine temporis diferencia nunc verbo presentis temporis et nunc verbo preteriti imperfecti, tamen non ⁴⁰

13, 14. Cod.: *in vase.* 16. Cod.: *est deest.* 24. In marg.: *I.*
25. In marg.: *2.*

39. Apoc. XXII, 9: *Vide ne feceris etc.*

respuit verbum preteritum vel futurum, ut verum est quod Deus semper fuit et semper erit, licet fuicio aut futuricio non formaliter sit in Deo.

Et consequenter declarat a quibus incommodis beati 5 in patria liberantur: *Absterget*, inquit, *Deus omnem lacrimam ab oculis sanctorum, et mors ultra non erit, neque luctus neque clamor neque dolor erit ultra, quia prima abierunt.* Et dixit qui sedebat in trono: *Ecce nova facio omnia.* Primo ergo narrat propheta evacuacionem 10 cuiuscunque doloris extrinseci, cum Deus sic *absterget* Fol. 345° *omnem lacrimam ab oculis beatorum*; cum enim secundum naturales lacrima causatur ex frigiditate cerebri fluidum humidum congelantis concurrente spiritu ad cor inferius confortandum, patet quod confortata ratione 15 et affectione ut capite intellectus impossibile est eius cerebrum desolari. Secundo evacuabitur omnis materia pene sensibilis eo quod stante dote immortalitatis in-compossible est mortem talibus evenire. Et oportet quod evacuetur quocunque quod facheret hominem 20 veterascere, ut puta *luctus* quoad dolorem intrinsecum et sensibilem et *clamor* quoad dolorem extrinsecum, nec erit *dolor* in membris, cum tales passiones que prius premissae erant ut materia gaudii consequentis non resuscitabuntur, cum deficiet causa perpetuo talia 25 iterandi. Et tertio atque finaliter concludit divinam sentenciam quomodo in beatitudine post diem iudicij erunt omnia innovata, non solum spera sublunaris modo quo dicitur sed etiam tota spera supracelestis cum omnibus in ea contentis. Omnes enim creature beate 30 erunt tunc tam secundum dotes corporis quam anime innovate. Et ista est satis notabilis novitas sempiterna.

Circa hanc epistolam dubitatur ut supra, utrum pro acquirendo perpetuo gudio post diem iudicij oportet sponsam quamcunque sponsum Christum summe diligere. 35 Et videtur quod non, quia clerus precipuus et reges ipsum sequentes a lege Christi et per consequens ab eius dilectione exorbitant, et cum non licet asserere quod a beatitudine patrie frustrabuntur, ergo dubium falsum.

In isto dubio certum est quod absolute necessario, si aliqui gustabunt cenam novissimam, oportet quod in

The blessed will not be subject to tears, pain, or anything that ages a man.

We cannot gain bliss without loving Christ above all.

7. 8. Cod.: *que prima.* 9. In marg.: 1. 12. In marg.: *Causa lacrimarum.* 16. In marg.: 2. 25. In marg.: 3. 32. In marg.: *Dubium.*

via pre omnibus diligent sponsum ecclesie, quia ut placet Matth. X^o, 37, *quicunque diligit creaturam aliquam citra Christum plus illo non est ipso dignus* et per consequens non est dignus ut sit perpetuo sponsa eius sed quicunque fuerit homicida modo quo dicitur 5 preponit ingratissime creaturam aliam ante Christum. Ergo talis est indignus, ut quiescat perpetuo in cubiculo sponsi Christi; nec dubium de hoc nisi forsitan finaliter resipiscat.

Friars commit homicide in three ways.

1. By imprisoning their own members.

Sed contra istud replicatur communiter primo per 10 hoc quod fratres videntur esse generaliter homicide, et cum volunt istam sentenciam usque post multas mortes constanter defendere, videtur quod iste secte infallibiliter sint dampnande. Nec dubium quin continuantes et consumantes tale homicidium incurront dampnacionem 15 perpetuam. Unde dicitur quod fratres sunt tripliciter homicide, primo quoad suos domesticos quos propter commissa scelera vel propter reputatum defectum in defensione ordinis incarerant et occidunt et iuxta argumenta facta superius non possunt in ista inflicione 20 pene ex homicidio excusari. Quamvis enim aliud sit incarcere et aliud occidere, tamen incarcere usque ad mortem accelerando ipsam priusquam naturaliter eveniret est indubitanter occidere. Nam nullus vulnerans, suspendens vel quomodounque occidens hominem con- 25 tinuat in illa occisione usque ad mortem, cum oportet Deum propter mortis instanciam secundum legem suam invincibilem informacionem spiritus et sic vitam hominis terminare. Et patet quod non obest hominem cessare ab actu illati homicidii quod ipse sit dampnabiliter 30 homicida. Fratres ergo qui culpabiliter incarerant fratres suos incurront ingrate reatum homicidii, cum nec sciunt quod sic moreretur in statu dignissimo vie sue nec sciunt quod sic moreretur in statu pessimo vie sue. Quamvis autem quilibet sciat quod oportet quem- 35 libet hominem ita mori, tamen tales homicide nesciunt si taliter moreretur, hoc est, si subducta illacione talis mortis aut pene melius moreretur. Et sic nesciunt utrum causant dampnacionem talium que cum sit mors se- 40 cunda infinitum gravior quam mors prima, videtur quod sunt ut sic infinitum dampnabilius homicide.

Secundo modo dicitur ipsos incurrere homicidium isto modo, si fideles qui defectus suos arguant in caritate, mendaciis et multis procuracionibus fallacibus persequuntur. Cum ergo hoc odium fraternum sit homicidium, ut patet ex dictis, videtur quod ut sic sunt abhominabiles homicide nec solum qui faciunt opus tale perversum, sed qui aliquo sex modorum consensus consciunt facienti.

2. By persecuting the faithful who rebuke them.

3. By hiding the truth from those who are under their influence.

Fol. 34⁵ Et tertio modo videntur fratres incurrere homicidium ex negligencia veritatis dicende magnatibus et aliis quorum animarum curam confessionibus, consiliis et viis aliis sedule procurarent. Ipsi enim tacent vel animant ut tales domini committant iniusticias cum suis intrinsecis et omnino dimisso amore salutis anime vel profectus ecclesie | et sic Christi ad amorem temporalium vel honorem vel lucrum stercorum magis zelant. Quomodo autem non forent tales homicide irregularissimi iure poli? quod si sit verum, quomodo non auctoritate summi pontificis foret ecclesia et habitatione eorum interdicta et suffragium celebracionis ac oracionis eorum suspensum, et per consequens illi proditores regnorum subtilissimi, quia ubi rex regeret populum christianum qui secundum Augustinum solum est populus, faciunt quod regat diabolos infideles et sic regalam destruunt atque regnum. Et tamen non obstante ista presumptione nulli vel pauci sciunt quantam pecuniam dolose defalcant a regnis colore ypotcritico suffragii spiritualis.

Et in isto capitulo homicidii et spoliacionis regni videntur esse omnes religiones private et specialiter in infidelitate de Eukaristia. Certum quidem est quod nedum christianismus sed quocunque regnum eius vel notanda communitas in duo dividitur, quarum prima pars quam quidam vocant Urbanitas vere concedit quod panis sacramentalis sit vere et realiter corpus Christi, alia autem pars infidelis que est longe potentior sive plurior quam quidam vocant Robertinos asserit infideliter quod hoc sacramentum non potest esse panis nec corpus Christi sed unum accidens quod ignorant.

Difference between Urbanites and Robertines as to the Eucharist.

2. Cod.: *si deest. Addidi.* 12. Cod.: *procurarunt.* 32. A: *christianissimus.*

23. Cf. S. Augustini, De Civitate Dei, lib. XIX, cap. XXIII, Opp. tom. VII, pag. 570.

The Urbanites rest on Scripture, the Robertines on Innocent III. or some other pope.

Differencia autem inter has duas partes est multiplex, cum Urbanite fundant se principaliter in evangelio Christi, qui (ut supponunt) mentiri non poterit. Cum igitur ipse asseruit panem quem sumpsit esse corpus suum, asserunt ex auctoritate Christi panem post consecrationem esse corpus Domini. Robertini autem asserunt contrarie quod hoc sacramentum non potest esse panis nec corpus Domini sed unum accidens incognitum sive nichil. Et non fundant se super lege Christi sed ad summum super Innocencio III° vel alio Romano pontifice quem asserunt suam sentenciam affirmasse, et hinc prorumpunt in multas hereses. Secunda dicta est quod Urbanite audent fidem suam et eius fundacionem ostendere, ymmo pro eius defensione generaliter audent mori, Robertini autem nec audent fidem suam populo publicare nec pro eius defensione aliquid mali pati.

The king should repress the Robertines.

Nec dubium in materia ista fidei tam patenter contraria vel Urbanite vel Robertini sunt manifeste heretici, et per consequens cum regnum nostrum et alia sint in istis duabus sectis manifeste contraria, patet quomodo regnum nostrum et generaliter alia sunt in populum fidelem et infidelem prope equaliter bipartita, et per consequens tum in populum atque diabolos sunt divisa. Cum ergo ad regem pertinet populum suum a diabolis istis secernere, patet quod ad regem pertinet pro defensione sue regalie de talibus hereticis iudicare. Alter enim plus quam medietas sui regni ab ipso caderet tamquam ydolatra infidelis et ipse constitutus regulus forte incideret in partem diaboli. Que ergo causa foret propinquior cordi regis? Ideo rogant fideles secrecius quod Deus moveat corda regum et secularium dominorum in ista materia ad inquisicionem et noticiam veritatis; quod fieri posset faciliter, cum pars Urbanita vult se pro fide sua morti exponere, pars autem Robertina licet ex regum stulticia sit dicior atque potentior nec fidem suam audet asserere nec ad mortem vel amissionem temporalium se vel stercora sua exponere.

Cum ergo hoc officium instrucionis fidei regum et principum ad ipsos pertineat nec alium fructum regi afferant pro temporalibus quibus taliter sunt dotati, ad regem pertinet sub pena amissionis omnium suorum temporalium in isto onerare Robertinos cum fundacione sufficientissima quam habent sibi et regno ostendere

veritatem, ex alia autem parte limitare Urbanitas quod sub pena vite ostendant clarius fidem suam et convocato regno Anglie et specialiter de laicis caveat rex ne populus suus amplius claudicet taliter in duo divisus.
 Sic enim fecit Helias (ut patet II. Reg. XVIII°) cum plus quam octingentis sacerdotibus et prophetis Baal; ex qua historia patet quod non generaliter maioritas numeri obtineat veritatem.

Sed secundo obicitur quod pars nostra implicant legem regis et per consequens regaliam suam destruere eo quod non secundum legem humanam sic occideret delinquentes, cum iuxta argumenta facta superius ut sic sunt sepius rex et sui iudices homicide. Quid ergo supererisset nisi quod rex turbatissime regeret comitivas furium et latronum?

Truth not always with the majority.

There are defects in the secular law, but not so many as in the orders.

Fol. Quantum ad istud | quod conjecturari posset ad convincendum fideles de falsitate regis et prodizione regni, videtur quod quicunque consciunt veritati debent de talibus homicidiis precavere. In cuius signum regnum et contratte alie que vivunt magis pacifice in penis pro delictis maioribus variantur. Non enim videtur fundabile in scriptura quod persona ad minimum pro novem denariis suspendatur et pro furto longe maiori, ut patet de incisoribus bursarum et latronibus publicis, tam in curatis quam laicis publice defendatur. Cum autem sunt multi gradus penarum, ut incarceracio, mayhemiacio atque exilium, videtur quod non generaliter in talibus punicionibus sit factum ad regulam sed sacerdotibus de clero non dantibus occasionem latronibus ad furandum ymmo evangelizantibus oppositum foret longe maius remedium ad purgandum a latronibus regnum nostrum. Verum tamen videtur mihi quod iudicium legistarum secularium regni nostri non attingit maliciam privatorum ordinum in hac parte, cum ipsi regulariter occidunt tam intrinsecos quam extrinsecos plures propter defensionem iusticie et magis crudeliter ac maliciose. Sed quoad iudices regni fit hoc publice cum testimonio personarum indifferencium de turbacione sensibili attestante. Nescio tamen alteram partem ab iniuitate legis ex sua execuzione penitus excusare sed sua simulata equitas est duplex iniuitas. Defendat ergo rex suos legios secundum regulam legis Dei et in hoc potissime stabit regnum etc.

26. *mayhemiacio* vide Du Cange *malhemiatio*.

SERMO LXIV.

Qui non intrat per ostium in ovile ovium sed ascendit aliunde, iste fur est et latro. Joh. X^o cap^o., 1.

Such prelates
and priests as
seek power and
worldly wealth
do not enter by
the door.

Christus qui mentiri non poterit asserit quod *qui cunque qui intraverit in ovile suarum ovium et non per ostium* (quod est Christus) *ille est fur nocturnus et latro diurnus.* Ista verba applicari possunt prelatis ut papis, episcopis, rectoribus et omnibus qui pretendunt se curam gerere animarum, cum divisio immediata sit curatos tales esse pastores ad fideliter custodiendum Christi ecclesiam, vel ad infideliter diabolo dispargendum. Ideo dicit Christus Matth. XII°, 30: *Qui non est mecum contra me est, et qui non congregat mecum dispergit.* Diligenter ergo videndum est quis sit verus pastor intrans per ostium et quis ex doctrina Domini sit e contrario fur et latro. Cum autem fur dicitur a furari, quod est furtum et nocturnum latrocinium, tales prelati sunt communiter fures ovium per ingressum, qui non intrant per viam planam vel ostium (quod est Christus), scilicet ut ad edificationem ecclesie fideliter operentur, sed ut in dominacionem et delectacionem mundanam in Christi ovibus volentur. Christus autem est tam ostium quam ostiarius quam eciam magister alliciens ad istam ovium custodiam, cum sit omnia in omnibus.

Four ways in
which the devil
appoints his
proctors:

i. by simony,
a) through gift,

b) promise,

Sed quatuor modis in ista sophistica custodia dia-bolus constituit sibi procuratores ad oves Domini dispergendum: primi sunt symoniaci qui ad istam custodiam sunt inepti. Tribus autem modis dicit ergo prelatos emendo status huius symoniace commercari, scilicet secundum munus a manu, secundum munus a lingua et secundum munus a ministerio. Illi autem emunt dignitatem huiusmodi per munus a manu qui per se vel alios dant pecuniam vel sibi equivalens ad emendum ecclesiasticam dignitatem. Nec refert sive emant a papa sive ministro sibi assistente sive patrono alio, dum tamen intencio vel ministracio in pastorali officio sit corrupta.

Secundo modo mercantur symoniace per munus a lingua, ut cupidi non habentes pecuniam modo in manibus promittunt postmodum pecuniam se daturos,

12. Cod.: *Luce XI.* 17. Cod.: *furnum.* 27. Cod.: *Christi sunt.*

1. Gospel for Tuesday in Whitsun Week.

et isto modo videtur papam promovendo clericos gratia primorum fructuum committere symonianam.

Nec valet hoc verbum diabolicum quod papa propter immensitatem sue potencie non potest committere symonianam, cum ipse sit fons huius vicii, pocius vicarius Symonis magi, quam vicarius Christi Jesu; ymmo breviter vix vel nunquam committitur symonia nisi ipse sit particeps huius criminis opere vel consensu. Quidam autem per verba adulacionis vel linguam quomodocunque subdolam committunt taliter symonianam, sive ista adulacio fiat patrono sive persone sibi familiari sive propinque tali symoniaco benefi | cium ecclesiasticum procuranti.

Fol. 340^b Tercio vero committitur simonia per opus a ministerio; et istud peccatum dicitur committi in Romana curia per maiores ministros qui diu laborant in papali ministerio nedum gratia pecunie propter beneficia aliis adquirenda, sed finaliter ut pingue beneficium a papa pro premio ultro eis detur.

Ista autem species simonie est nimis communis in servicio dominorum, cum a rege usque ad infimum patronum secularem dominum sunt clerici huius gratia in seculari officio laborantes, et iste simonia in regum ministerio sunt communes. Nec dubium quin utraque pars committencium et conscientes isti facinori a Domino; et pro isto crimine tam maioribus quam minoribus est timendum, quia vix unum invenies quin isti simonie consenciat, non intelligendo aut non reprehendendo istam maculam in personis; et hec est una radix quare perturbaciones et multa mala alia sunt in regnis, et omittentes proditorie dominos temporales in isto corripere, licet satis noscant periculum, sunt isto crimine culpabiliter irretiti. Multi autem domini putant quod patronatus non foret eis utilis nisi sic simoniace possent pro lucro discolos promovere, et sic necesse est quod ista simonia in vocatis clericis et dominis ac popularibus inducat ex cautela diaboli discoliam quod tales faciunt rarerter in ecclesia christianos.

Sed hoc notandum est catholico tamquam fides quod He who fails in the pastoral office is a thief.
40 quicunque habitualiter deficit in officio pastorali est tam fur quam latro et quomodocunque perverse intra-

5. Cod.: *pocius ritare.*
Hic verbum omissum est.

15. Cod.: *Romana nr.*
28. Cod.: *consenciant.*

26. a *Domino.*

verit, dum tamen ex Dei gratia conversus fideliter perfecerit officium pastorale, desinit esse tam fur quam latro, sicut ista duo peccata se ipsa regulariter comitantur, cum tales habentes peccati nigredinem per protectionem dominorum secularium patenter committunt latrocinia contra Christum.

It is simony to promote unfit relatives.

Igitur signanter dicit Christus contractive quod talis symoniacus *fur est et latro*. Contingit autem ex periculo patronatus quod patronus promoveat suos consanguineos licet inhabiles, suos filios carnaliter procreat et alios mundanos inhabiles ex virilitate bellorum vel ex hoc quod sunt strenui dapiferi; et istum ternarium intelligunt quidam per illud Joh. I^o, 12, 13: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri, quia non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis neque ex voluntate viri sed ex Deo nati* 15 sunt. Et talis adulterina progenies procreat prolem Christi ac sue ecclesie, cum pastores tales debent servare fideliter istud triplex officium; scilicet per pascua fidei scripture semper virentis iuvare fideliter oves suas, a bestiis ferocibus ut lupis, vulpibus et canibus ipsas 20 constanter defendere et tertio contra scabiem et nocu- menta alia ipsas prudenter perungere et iuvare. Et ita sunt peccata sibi invicem correspondencia et ex cautela diaboli catenata.

Sects that have sprung up through simony.

Diabolus autem cogitavit multa media ad istud pa- 25 storum vicium inducendum. Induxit enim per superbiam patronatus et dotavit ecclesiam ac tertio depauperavit seculares dominos, ut per hoc ad symoniam pocius inclinentur. Et ita sunt quatuor gradus in prelacia huiusmodi, sicut sunt quatuor status sine Christi licencia 30 introducti: scilicet clerus cesarius, monachi dotati, canonici atque fratres.

Et iste quatuor secte cum non introierunt per Dominum, sunt ex fide evangelii fures perturbantes ecclesiam et latrones, et sic diabolus contra militantem ecclesiam 35 crescit in malicia et cautelis. Istud autem est medium in causa Dei cunctis fidelibus ad viriliter laborandum et ordinacionem militantis ecclesie secundum statum quem Christus instituit reducendum.

Remedies.

Tria autem videntur remedia in hoc casu, primo 40 quod prelati sunt per regulam Apostoli I^o Tim. VI°, 8 de *alimentis et tegumentis* corporis mensurati. Tunc

14. Cod.: *fieri* twice. 19. Cod.: *minare*. 20. Cod.: *ut lupis* twice.

enim non aspirarent symoniace ad tales ecclesiasticas dignitates. Secundo dum illi notabiliter defecerint in pastorali officio, subditi ab ipsis substrahant oblaciones et decimas, cum ille debent esse elemosine secundum legem Domini regulate. Et tertio quod populus admittat et defendat fidelem presbyterum et prudentem ipsum populum secundum legem domini regulantem.

SERMONES MIXTI.

Sermo I.

Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. Joh. VI, 56.
= Pars II, Sermo LXI, pag. 453—463.

Sermo II.

Egressus Jesus perambulabat Jericho. Luce XIX, 1.
= Pars I, Sermo LVIII, pag. 378—385.

Sermo III.

Omnis qui venit ad me et audit sermones meos et facit eos, ostendam vobis
cui similis sit. Luce VI, 47.
= Pars I, Sermo LIX, pag. 385—393.

Sermo IV.

Facta sunt encenia in Jerusalem et hyemps erat. Joh. X, 22.
= Pars I, Sermo LX, pag. 393—404.

Sermo V.

Mulierem fortem quis inveniet. Prov. XXXI, 10.
= Pars IV, Sermo XVIII, pag. 147—157.

Sermo VI.

In omnibus requiem quesivi. Eccli. XXIV, 11.
= Pars IV, Sermo XIX, pag. 158—167.

Sermo VII.

Ego quasi vitis fructificavi. Eccli. XXIV, 23.
= Pars IV, Sermo XX, pag. 167—177.

Sermo VIII.

Significavit Deus. Apoc. I, 1.
= Pars IV, Sermo XXI, pag. 177—188.

Sermo IX.

Ecce ego Johannes. Apoc. VII, 2.
= Pars IV, Sermo XXII, pag. 188—197.

Sermo X.

Rogate que ad pacem sunt Jerusalem. Psalm. CXXI, 6.
= Pars IV, Sermo III, pag. 24—33.

Sermo XI.

Fiat pax in virtute tua. Psalm. CXXI, 7.
= Pars IV, Sermo IV, pag. 34—42.

Sermo XII.

Propter fratres meos et proximos meos loquebar pacem de te. Psalm. CXXI, 8.
 = Pars IV, Sermo V, pag. 42—49.

Sermo XIII.

Cum ieunatis, nolite fieri, sicut hypocrite, tristes. Matthei VI, 16.
 = Pars IV, Sermo VI, pag. 49—57.

Sermo XIV.

Ave Raby. Matthei XXVI, 49.
 = Pars IV, Sermo VII, pag. 58—66.

Sermo XV.

Duo ex discipulis Jesu ibant. Luce XXIV, 13.
 = Pars IV, Sermo VIII, pag. 66—74.

Sermo XVI.

Quis vestrum habet amicum. Luce XI, 5.
 = Pars IV, Sermo IX, pag. 74—81.

Sermo XVII.

Sic Deus dilexit mundum. Joh. III, 16.
 = Pars IV, Sermo X, pag. 81—89.

Sermo XVIII.

Convertimini ad me. Joëlis II, 12.
 = Pars IV, Sermo XII, pag. 95—104.

Sermo XIX.

Frange esurienti panem tuum. Is. LXIII, 7.
 = Pars IV, Sermo XIII, pag. 104—112.

Sermo XX.

Corde creditur ad iusticiam. Rom. X, 10.
 = Pars IV, Sermo XIV, pag. 113—121.

Sermo XXI.

Hec dicit Dominus. Malachie III, 1.
 = Pars IV, Sermo XV, pag. 122—129.

Sermo XXII.

Audite insule et attendite populi de longe. Is. XLIX, 1.
 = Pars IV, Sermo XVI, pag. 129—138.

Sermo XXIII.

Misit Herodes rex manus ut affligeret quosdam de ecclesia. Act. XII, 1.
 = Pars IV, Sermo XVII, pag. 139—147.

SERMO XXIV.

Dominus robiscum. Ruth. II°, 4.

Secundum philosophos finis est actus principium gracia cuius est totum medium ordinatum. Sic enim operacionis humane finalis intencio mensurat et limitat media ad eundem; cum ergo ad benedicendum sim ductus, thema quod debet esse finis et principium talis actus pertinenter assumpsi verbum propositum: *Dominus robiscum.* Non enim est benediccio humana efficacior per viam laudacionis, per viam oracionis vel per viam imprecacionis quam sacerdos dirigeret ad populum vel amicum quam dicendo efficaciter *Dominus robiscum.* Patet ex hoc quod nichil est creature rationali securius, nichil iocundius et per consequens nichil perfeccius quam quod Dominus dignetur esse secum.

Quantum ad securitatem patet quod non est possibile ut tota universitas bona vel mala dampnificet Christi servum, dum habuerit dominum Deum secum, cum Rom. VIII°, 31 scribit Apostolus: *Si Deus nobiscum, quis contra nos?* Nemo enim potest nocere homini, dum manet in adiutorio et proteccione altissimi. Nec valet sophistarum obiectus quo arguunt quod Dominus est cum qualibet creatura eo quod ratione sue immensitatis necessario est ubique. Nam iuxta Psalm. CXXXVIII^o, 8: *Si descendero ad infernum, Deus adest,* cum notum sit ex evangelio Matthei V^o, lex et iusticia que Deus est adversatur dampnato cuilibet, ymo solis et singulis criminosis. Solum enim peccatum non est opus Domini et signum odibile in armis suis pro quo offenditur. Ideo debet adversator scripture addiscere quod adiectum verbi non connotat in proposito circumstanciam dominacionis creature indebite, quia tunc foret proprio mendacio infectum, eo quod totam universitatem creatam oportet esse subiectam eius imperio; sed connotat circumstanciam gracie protectionis quam Deus tenet cum parte famuli

The text
expresses the
purpose and
principle of all
blessing.

No doubt God
is everywhere
but He is with
His true
servants in a
special way.

1. Hic sermo in codd. DEIK (Cod. Vindob. 3929) et L (Cod. Vindob. 1337) extat. 2. K: *Sermonulcer.* 6. IKL: *igitur.* 8. DEI: *verbum propositum deest.* 9. DEI: *enim deest;* ib. I in marg.: *Benedic和平 efficacissima sacerdotis.* 14. K: *consequenter perfeccius quam quod dignetur Dominus;* L: *per consequens deest.* 16. I in marg.: A. 17. KL: *quod tota.* 21. K: *maneat.* 25. DE: *Deus deest.* 26. DEI: *Deus est deest.* 27. DEI: *ergo solis.* 32. *indebite;* I: *idone;* KL: *indote.* 32, 33. I: *infacetum;* KL: *propositio mendacium in facetum.* 35. DE: *parte diaboli;* KL: *cum tempore.*

1. An Act Sermon. Cf. Shirley's Catalogue No. 39.

quem sic regit. Sic ergo non est Dominus cum membris dyaboli, licet misericorditer eis inferat iustum penam.

There is nothing more cheering than to be assured of this presence.

Ex isto patet quod nichil est servo Christi iocundius quam quod Dominus sit sic secum. In cuius signum Luce I^o, 28 scribitur quomodo angelus Gabriel salutavit matrem Domini sub hiis verbis: *Ave Maria gracia plena, Dominus tecum*, ubi non est fas fidelem discredere quin ex consilio tocius Trinitatis inferatur initialiter sed fertiliter in verbo *Dominus tecum* iocunditas matri Dei. Quid queso possit esse humane nature iocundius quam quod existens ex Deo et ab omni malo quod eam possit deprimere et de plenitudine gracie sit secura? Unde probabiliter creditur beatam virginem signum sue confirmationis in istis verbis initialiter cognovisse.

He who would have the Lord with him must prepare a habitation by cleansing himself from sin; especially

Et ex istis infertur tertio quod nichil sit creature rationali perfeccius quam quod Dominus sic sit secum. Constat quidem ex fide scripture quod perfeccio hominis consummata est cenare cum Domino vocacione et cena novissima, quia nedum erit *nobiscum omnibus diebus usque ad consumacionem seculi* sed illapsus beatis confirmatione perpetua a qua non potest desistere de sua potencia absoluta. Ideo iuxta doctrinam Psalm. CXXXI^o, 3—5 debemus in via continue primo omnium parare locum tanto domino, duci et hospiti viatoris: *Si, inquit, introiero in thabernaculum domus mee, si ascendero in lectum strati mei, si dedero sompnum oculis meis et palpebris meis dormitionem et requiem temporibus meis donec inveniam locum Domino;* ubi docetur proprietarius, cum sapiencia increata que Dominus est non habitabit in corpore subdito peccatis, quia cum Domino parante nobis locum mundificet domum suam de qua exivit spiritus immundus a gradu quintuplici peccatorum.

1. from cupidity, Primo (inquam) oportet quod christianus caveat ab inordinata cupidine priorum, quia I. Tim. VI°, 10 scribitur: *Radix omnium malorum est cupiditas;* idecirco 35 debet primo membrum ecclesie iurare Domino quod si introierit inordinacione finali in tabernaculum pro-

3. DE: *Et ex; I in marg.: B.* 5. DE: *Luce LII.* 6. DEI: *Maria deest.* 8. K: *concilio.* 9. KL: *nostris.* 12. DE: *posset.* 15. KL: *Et deest.* 16. DE: *sic deest;* ib. I in marg.: *Perfeccio hominis consumata que est.* 18. DE: *vocacio;* ib. L: *dominus.* 20. ad deest. 23. KL: *omni.* 24. I: *Si igitur.* 27. DE: *et — meis deest.* 30. K: *subditis quod;* ib. *primo parante;* L: *potencia in marg.* 33. IKL: *ut christianus;* ib. E in marg.: *I.* 34. I: *I deest.* 36. KL: *det;* DEI: *primum;* ib. K: *iurare deest.* 37. DE: *ordinacione.*

19. Maith. XXVIII, 20.

prietatis, numquam in illo credatur sibi de cetero; oportet enim quod ista quintuplex circularis clausula secundum aposiopesim taliter exponatur. Et ad detestacionem proprietatis huiusmodi confert illud II. Petri I^o, 14:

Certus sum quod relax est depositio tabernaculi mei.

Secundo debet catholicus abiurare ascensum in lectum strati sui, hoc est, secundum gloriam superbe acquiescere carni sue. Tercio negat sompnium oculis, hoc est, temporalem delectacionem in temporalibus qua racio sit sopita; terrene (inquam) felicitates sunt sompnia dormiencium iuxta illud Psalm. LXXV°, 6: *Dormierunt sompnium suum et nichil invenerunt omnes viri diviciarum in manibus suis.* Quarto ascendit alcius qui negat palpebris suis dormitionem, hoc est, ne vel levi affectu in proprietate inordinata temporalium requiescat. Et ista est notanda prudencia, cum Prov. IV°, 25 scribitur:

Palpebre tue precedant opera tua. Sed quinto parat vigilantis locum Deo qui senciens reposicionem sompni spiritualis per tempora excuendo gravedinem occupacione laudabili sed aspera fricat frontem; tales, inquam, possunt confidere quod Dominus sit cum illis. Ex ipsis colligitur quod secundum rationem orationis, secundum rationem imprecacionis et (si Domino sit placitum) secundum rationem prenesticacionis pertinenter dixerim verbum preassumptum *Domini robiscum.*

Sed dubitari solet quomodo benedictio humana verbalis habet efficaciam ut cedat vel benedicenti vel ali ad profectum. Sed constat ex fide scripture quod in verbis humanis rite prolatis latet precipue efficacia divini numinis; aliter enim non benedicerent patriarcham crebro filiis et amicis, ut patet Gen. XVII° de benedictione Ysaac qua benedixit Jacob et Esau, de benedictione Jacob qua benedixit duodecim patriarchas Gen. XLIX°, et de benedictione trium puerorum in qua

Efficacy of blessing.

2. 3. I: secundum aposiopesim; KL: aposiopasim; ib. DE: secundum Apostolum. 4. DEI: huiusmodi deest; ib. Codd.: *H Petri II.* 6. E in marg.: 2. 8. E in marg.: 3. ib. KL: sompnium. 9. L: delectacionem. 10. K: sopita. 13. E in marg.: 4. ib. DEI: ascendit. 16. DE: cum deest. 17. E in marg.: 5. ib. L: Palbre. 18. reposicionem; ib. DE in marg.: repcionem. 19. K: sopni. 22. Cod.: rationem imprecacionis. Corrxi. 23. KL: deprecationis; ib. DE: et — imprecacionis deest. 24. KL: secundum rationem deest. 25. IKL: prius assumptum. D in marg. int.: *Benedictio humana ex affectu habet magnam efficaciam, cum in ea latet efficacia divini numinis;* I in marg.: *Questio.* E in marg.: *Nota quomodo benedictio humana verbalis habet efficaciam.* 27. L: efficaciam in benedictis; ib. I: atii deest; ib. K in marg. inter: *Quomodo benedictio humana verbalis habet efficaciam in benedictis.* 30. L: non deest. 32. KL: de deest. 33. IKL: teste Jacob.

docent cuncta creata per viam testificacionis et laudacionis benedicere Deum suum. Tres autem causas assaignant philosophi, magici atque theologi efficacie talis verbi. Nam precipui philosophi ponunt quod anima humana nedum est ubi informat, sed distanter a subiecto pocius ubi amat; et sic spiritus affectuose benedicens Deo vel homini est sive in celo sive in terra cum re cui taliter benedicit. Et sic dicit Apostolus Col. III°, 20 vians in terris quod *sua conversacio in celis est*. Spiritus ergo depuratus ab affectionibus terrenis, copulatus affectuose nature rei distantis transmutat ipsam vocibus in virtute intellectus agentis. Et in testimonium huius dicunt doctores quod requiritur tam attencio quam affeccio in confeccione et ministerio sacramenti; magici autem confirmant eandem sentenciam, dicentes quod spiritus fascinantis commultiplicans sese cum vocibus habet virtutem naturas exterias varie transformandi, cum anima bruti potest cibum sui subiecti ab una natura in aliam transmutare; multo magis ergo spiritus angelis similatus. Et istud confirmant per historias de transformatione sociorum Ulixis et de multis aliis transformatis.

Evil is worked
by magic.

Nec aliter videtur quomodo Apostolus quereret pertinenter a Galathis quis eos fascinaverit; nam Galat. III°, 1 dicitur: *O insensati Galathe, quis vos fascinavit non credere veritati?* Si ergo spiritus infidelis habet potestatem maledicendi et transformandi nec non et meliorandi indispositos, quanto magis adherens Deo qui secundum Apostolum *unus spiritus est*, habet virtutem a Domino benedicendi capacibus? Theologi vero dicunt vel ponunt non contrarie istis duabus sentencias quod inter omnia per se sensibilia sonus habet minorem constanciam, tum propter successionem tum eciam propter interpolationem ex motu reflexo corporum collisorum. Ideo ut sic fidelis consideret quod verbo Domini fiunt singula, 35 instituit Deus inter homines tamquam signa naturalia verba vocis et pepigit quod eis assisteret nunc miracula

Much more
good by God's
word.

2. L: *Nota tres.* 3. DE: *philosophi magni.* 8. Codd.: *Eph. III.*
9. DEI: *in celo.* 10. KL: *igitur.* 13. K: *intencio.* 11. DEI: *in consecratione.* 16. *fascinantis*: D: *festinantis* in textu; *fascinantis* in marg.; ib. IKL: *se.* 19. IKL: *igitur* (et passim). 23, 24. DE: *pertinenter deest.* 30. DEKL: *dicunt vel deest.* 31. I: *colliserum;* KL: *collisorum instituit;* ib. E in marg.: *Nota.* 36. I in marg.: *instituit.* 37. KL: *assisterent nunc mirabilia.*

mundo abscondita faciendo; et sic verbum vocis est signum notabile in quo verbum et Dei virtus utrumque hominibus innotescit. Sic autem secundum Augustinum verbum increatum induit naturam sensibilem, sicut verbum mentis induit audibile verbum vocis. Et sic omnia genera hominum convicta ab experientia in isto conveniunt quod in verbis vivacibus latet virtus abscondita verbi Dei. Unde Jeronymus epistola ad Paulinum secundo capitulo: *Habet, inquit, nescio quid latentis energie vive vocis diffusio.*

Ex quibus omnibus (sicut supra) convicio quod *Dominus robiscum* est verbum congruum benedicenti benivolo. Cum ergo secundum beatum Bernhardum sit triplex benedictionis racio, scilicet iniciativa, processiva et consummativa, colligendo omnes vires anime mee vobis filii mei karissimi benedico, ut quilibet vestrum sit benedictus egrediens ad gradus doctoratus vel magistratus dignius assumendum, secundo sit benedictus progrediens ad actus doctorales vel magistrales scolasticos decidendum, et tertio sit benedictus regrediens, ut post quietem universe carnis in terra moriencium spiritus per fructum bonorum operum limitetur ad beatitudinem duplarem in terra vivencium cum corpore resumendum Amen.

Concluding blessing in those about to take degrees.

3. L: *Augustinum* deest; L in marg. addit. 5. DE: *audibilem*.
 6. KL: *conuncta*. 11. KL: *convincio*. 12. D in marg.: *Nota bene*.
 13. KL: *tigitur*. 14. I in marg.: *Benedictionis racio triplex*. 16. L: *vestrum* deest. 17. 18. DE: *egrediens* — *benedictus* deest. 17. DE: *doctoris*; I: *doctores*; KL: *gradum*. 18. DG: *secundum*. 19. D in marg.: *Alibi reprobat magisteria tamquam yanam gentilitatem*. 21. KL: *moven- cium*. 23. D: *Amen*; sequitur: *Et vobis venerande atque amande ma- gister una cum vestris fidelibus ille benedicere dignetur in terris, qui sine fine vivit ac regnat omnipotenter in celis Amen*; KL: *Amen* deest.

3. Cf. St. Augustini, *De Trinitate lib. IX, cap. X, XI*. Opp. tom. VIII, 979 et seqq. 8. Epistola LIII ad Paulinum, tom. I, pag. 272: *Habet nescio quid latentis energiae viva vox*. 13. B. Bernhardi, *Parvi Sermones*, Serm. XXXIX. Opp. (ed. Bas.), pag. 440: *praeveniens, adiuvans et consummans*.

I. Index of Bible-Quotations.

Gen. 1, 12	263	Psalm. 5, 7	61	Psalm. 138, 17	387
— 2, 7	277	— 17, 27	379	— 142	397
— 2, 15	238	— 18, 5	116	— 145, 2	467
— 3, 5	158	— 18, 6	106, 236, 356, 431	— 145, 3	467
— 3, 14	262	— 18, 7	149	— 147, 20	101
— 3, 15	261, 263, 264, 287, 316	— 18, 12	368	Prov. 1, 24	489
— 3, 19	286	— 18, 14	260, 459	— 1, 25	489
— 11, 3	261	— 18, 16	487	— 4, 25	513
— 21, 10	235	— 21, 17	323	— 8, 4	170
— 22, 2—3	200	— 23, 1	374	— 8, 31	158
— 22, 6—7	290	— 23, 7	436	— 12, 11	257
— 22, 12	291	— 32, 9	283	— 21, 21	215
— 23, 10	291	— 35, 11	216, 240	— 13, 13	230
— 38, 8	125, 275	— 35, 12	448	— 13, 12	211
— 49, 12	477	— 35, 13	418	— 18, 10	439
Exod. 3, 5	141	— 36, 27	407	— 22, 6	217
— 3, 7	414	— 37, 12	374	— 24, 20	3
— 3, 9	273	— 38, 2	230	— 25, 28	236
— 3, 13	180	— 42, 3	436	— 30, 8	375
— 5, 21	167	— 44, 2	412, 445	— 31, 10	117, 509
— 20, 3	307, 411	— 48, 19	403	— 31, 11	119, 156
— 20, 7	411, 308	— 49, 16	231, 257	— 31, 12	150
— 20, 8	411, 308	— 49, 17	257	— 31, 13	150
— 20, 13	312	— 50, 19	99	— 31, 14	150
— 20, 16	308	— 50, 8	275	— 31, 15	150
— 20, 17	304	— 58, 2	303	— 31, 16	151
— 25, 40	162	— 58, 10	197	— 31, 17—20	151
— 30, 8	418	— 67, 10	401	— 31, 21	152
— 32, 29	59	— 67, 27	489	— 31, 22	152
Lev. 17, 11	323	— 67, 34	4	— 31, 23	152
Deut. 8, 3	298	— 72, 5	258	— 31, 24	152
— 17, 6	454	— 73, 12	132, 325	— 31, 25	153
— 21, 18—21	400	— 73, 23	69	— 31, 26	153
— 32, 7	485	— 75, 6	513	— 31, 27	153
— 32, 21	428	— 80, 1	20, 30, 258	— 31, 28	153
— 32, 35	205	— 84, 9	115	— 31, 29	153, 154
— 32, 39	105	— 89, 4	151	— 31, 30	154
— 32, 41	105	— 90, 5	191	— 31, 31	154
Jud. 7, 3	431	— 90, 6	192	Sap. 3, 6	298
Ruth. 2, 4	511	— 90, 15	476	— 3, II	236
I. Reg. 11, 2	431	— 90, 16	476	— 4, 8	410
II. Reg. 3, 9	58	— 91, 6	248	— 5, 2	225
— 12, 10	365	— 106, 6	215, 435	— 5, 4	252
— 12, 16—20	2	— 109, 7	181	— 5, 7	475
III. Reg. 18, 17	8	— 113, 8	235	— 5, 14	282
— 18, 27	30	— 118, 18	470	— 5, 21	410
IV. Reg. 6, 18	142	— 118, 21	473, 475	— 5, 32	475
Job. 5, 7	256	— 118, 22	235	— 6, 6	275, 282, 410, 459
— 7, 1	356	— 118, 131	208, 235	— 7, 24	119, 192, 415
— 9, 4	24, 209, 346, 416	— 120, 3	203	— 13, 1	413
— 30, 1	100	— 121, 6	24, 809	Eccli. 1, 2	207
— 31, 1	396, 506	— 121, 7	34, 41, 509	— 1, 14	207
— 40, 16	250	— 121, 8	42, 48, 510	— 3, 20	245
— 41, 24	280	— 124, 5	286	— 3, 4	474, 486
— 41, 25	200, 280	— 120, 1	462	— 7, 29	370
Psalm. 2, 10	132	— 132, 2—5	512	— 7, 40	94
— 2, 11	132	— 136, 9	74	— 8, 5	470
— 4, 3	335, 373	— 138, 8	467, 511	— 9, 1	49

Eccli. 9, 10	251	Bar. 3, 16	417	Matth. 9, 12	460
- 10, 8	421, 483	- 3, 19	417	- 10, 6	380, 427
- 10, 9	483	- 3, 24	280	- 10, 16	340, 349
- 11, 3	373	Dan. 7, 10	370	- 10, 20	265, 285
- 11, 6	252	- 0, 25	287	- 10, 22	276
- 17, 1	423	Joel. 2, 12	95, 510	- 10, 24	276
- 21, 4	473	- 2, 13	97	- 10, 25	276
- 24, 11	509	- 2, 14	98	- 10, 28	237, 276, 457
- 24, 15	160	- 2, 15	98	- 10, 33	457
- 24, 17	161	- 2, 16	98	- 10, 34	410
- 24, 18	162	Amos 1, 3	450	- 10, 35	457
- 24, 19	162	Jon. 3, 6	99	- 10, 36	457
- 24, 20	162	- 3, 7	99	- 10, 37	204, 459, 498
- 24, 23	167	- 3, 8	99	- 10, 38	450
- 24, 24	167	- 3, 9	99	- 11, 10	123
- 24, 25	169	Mich. 7, 1	40	- 11, 19	379
- 24, 26	160	Abacuc 2, 6	371	- 11, 20, 27	270
- 24, 27	170	Zach. 1, 3	489	- 11, 28	279, 320, 333
- 24, 28	170	- 9, 9	200	- 11, 29	279, 310, 320, 333
- 24, 29	170	Mal. 1, 6	9, 64	- 12, 11	421
- 24, 30	170	- 3, 1	122, 510	- 12, 24	382
- 24, 31	176	- 3, 2	123, 124	- 12, 30	385, 502
- 24, 31	453	- 3, 3	125	- 12, 36	231, 416
- 25, 22	261	Macch. 1, 41	421	- 12, 37	410
Cant. 4, 16	189	Matth. 3, 10	251	- 12, 44	250
- 5, 1	225, 238, 477	- 3, 15	284	- 12, 47	307
- 6, 0	452	- 4, 4	80	- 12, 50	264, 307, 369
Is. 1, 5	223	- 4, 7	81	- 13, 4	492
- 1, 6	223	- 4, 10	283	- 13, 45	476
- 2, 3	445	- 4, 17	213, 247	- 13, 55	323
- 3, 5	246	- 5, 3	47	- 14, 31	296
- 5, 20	267, 474	- 5, 7	211	- 15, 8	47
- 6, 5	60	- 5, 8	491	- 15, 9	112, 122
- 7, 15	239	- 5, 9	224	- 15, 11	230
- 9, 3	106	- 5, 10	220	- 16, 19	102, 134, 175
- 9, 8	156	- 5, 12	228	- 16, 22	381
- 10, 15	316, 406	- 5, 17	231	- 16, 23	381, 120
- 11, 10	17	- 5, 18	220	- 17, 11	420
- 14, 13	249	- 5, 21	312	- 17, 12	420
- 14, 14	249	- 5, 25	237	- 17, 19	243
- 10, 1	199, 436	- 5, 26	237	- 18, 4	103
- 28, 1	260	- 5, 27	361	- 18, 6	229
- 28, 16	113	- 5, 28	364	- 18, 7	229
- 33, 1	373, 176	- 5, 28	370	- 18, 12	119
- 33, 22	120	- 5, 49	37, 218	- 18, 15	453, 454
- 38, 17	191, 253	- 5, 15	210	- 18, 16	3, 451
- 40, 6	166	- 6, 2	22, 214, 226	- 18, 17	397, 455
- 45, 15	117	- 6, 9	283, 437	- 18, 18	175
- 48, 22	345, 456, 488	- 6, 10	29	- 18, 22	450
- 49, 1	129, 510	- 6, 10	284, 407, 430, 437, 443	- 18, 24, 32	451
- 49, 2	130	- 6, 11	285, 286, 437, 443	- 18, 33	450, 457
- 49, 3	131	- 6, 12	287, 288, 443, 447, 452	- 18, 34	451, 457
- 49, 5	131	- 6, 13	289, 441, 447, 449	- 18, 35	211, 452
- 49, 6	132	- 6, 15	452	- 19, 19	47, 462
- 49, 7	132	- 6, 16	49, 50, 53, 510	- 19, 23	373
- 52, 7	115	- 6, 17	51	- 20, 2	246
- 53, 1	115	- 6, 18	54	- 20, 3	200
- 53, 7	510	- 6, 19	54	- 20, 5	246
- 55, 1	477	- 6, 21	56	- 20, 6	245
- 56, 10	104	- 6, 22	232	- 20, 7	247
- 59, 2	357	- 6, 23	281	- 20, 10	382
- 60, 1	437	- 6, 25	446	- 20, 23	225
Jerem. 42	308, 417	- 6, 33	444	- 20, 1	67, 199, 205, 122
- 6, 14	29, 345	- 7, 5	5	- 21, 3	200
- 8, 11	345, 450, 488	- 7, 6	231	- 21, 4	200
- 12, 1	38, 116, 121, 301, 406	- 7, 12	497, 458, 465	- 21, 5	199, 200, 205
- 17, 5	470	- 7, 13	475	- 21, 6	205
- 17, 18	339	- 7, 15	65	- 21, 33	395
- 18, 10	422	- 7, 21	25, 114, 420	- 22, 2	426
Ezech. 3, 26	494	- 8, 13	238, 244	- 22, 3	426
- 16, 49	249, 435	- 8, 15	253	- 22, 4	426
- 17, 31	300	- 8, 20	208	- 22, 5	426
- 33, 8	66	- 8, 32	250	- 22, 6	426

Matth. 22, 7	420	Luce 9, 58	167	Luce 23, 2	8
— 22, 8	420	— 10, 11	475	— 23, 5	8
— 22, 9	420	— 10, 17	320	— 23, 34	133, 343
— 22, 10	420	— 10, 20	284	— 23, 43	248, 332, 343
— 22, 11	308, 420	— 10, 25	195	— 23, 46	330
— 22, 12	249, 420	— II, 5	74, 510	— 24, 7	328
— 22, 13	382, 420, 438	— II, 9	76	— 24, 13	66, 510
— 22, 14	249, 302, 420, 431	— II, 11	76	— 24, 14	67
— 22, 15	365	— II, 12	76	— 24, 17	67
— 22, 16	234	— II, 13	76	Joh. I, 6	179
— 22, 17	409	— II, 17	121	— I, 12	29, 425, 504
— 22, 18	409, 417	— II, 18	146	— I, 13	425, 504
— 23, 40	409	— II, 27	278, 306	— I, 14	109
— 24, 2	374	— II, 28	309	— 2, 1	106
— 24, 12	152, 236, 266, 332, 354,	— II, 41	114	— 2, 3	232
	362	— II, 19	250	— 2, 4	329, 232
— 25, 6	5	— II, 20	258	— 2, 5	232
— 25, 12	272	— II, 21	105	— 2, 6	232
— 25, 13	207	— II, 23	105	— 2, 7	232
— 25, 34	199, 206, 422	— II, 24	19	— 2, 8	232
— 25, 41	281, 422	— II, 25	19	— 2, 9	232
— 25, 49	294	— II, 26	19	— 2, 10	232
— 26, 12	412	— II, 27	370	— 2, 15	422
— 26, 19	58, 510	— II, 28	371	— 3, 5	424, 425
— 26, 20	204	— II, 29	371	— 3, 14	340
— 26, 52	214, 311, 417	— II, 30	376	— 3, 15	340
— 26, 53	312, 341	— II, 20	378	— 3, 16	81, 82, 510
— 26, 63	231	— II, 21	378, 308, 328, 489	— 3, 17	83
— 26, 69	340	— II, 22	379	— 3, 18	81
— 27, 28	324	— II, 23	379	— 3, 19	84
— 27, 40	344	— II, 24	379, 406	— 3, 20	84
— 27, 52	82	— II, 25	379	— 3, 21	84
— 28, 20	284, 512	— II, 26	379	— 4, 46—53	134
Marci. I, 31	243	— II, 27	379, 382	— 5, 19	130
— 7, 32	401	— II, 28	194	— 5, 28	5
— 7, 36	403	— II, 29	194	— 5, 36	282
— 7, 37	404	— II, 30	194	— 6, 11	468
— 7, 42	405	— II, 31	93	— 6, 15	202
— 9, 36	91	— II, 32	252	— 6, 37	89, 90
— 10, 26	363	— II, 33	3	— 6, 44	299
— 10, 44	131	— II, 34	242	— 6, 50	509
— 12, 37	312	— II, 35	254	— 6, 60	216
— 13, 37	203	— II, 36	497	— 6, 67	333
— 14, 48	321	— II, 37	431	— 6, 72	333
— 14, 58	324	— II, 38	480	— 6, 73	307
— 14, 65	324	— II, 39	366	— 7, 5	266
— 15, 34	334	— II, 40	399	— 7, 16	270
— 16, 1	344	— II, 41	306, 400	— 7, 48	382
— 16, 2	343	— II, 42	275	— 8, 8	382
— 16, 15	88	— II, 32	275	— 8, 11	102
Luce I, 31	482	— II, 33	275	— 8, 44	458
— 1, 38	316, 482	— II, 35	276	— 8, 46	154
— 1, 39	390	— II, 36	278	— 8, 52	306
— 1, 51	390	— II, 38	278	— 8, 56	426
— 2, 14	320, 397, 415	— II, 42	275	— 8, 58	108
— 2, 21	34, 58, 215, 224, 357	— II, 1	482, 500	— 9, 22	279
— 2, 21	457	— II, 2	482	— 10, 1	502
— 2, 23	436	— II, 3	482	— 10, 11	105, 367
— 2, 26	436	— II, 4	482	— 10, 12	187, 367
— 2, 35	167	— II, 5	482	— 10, 13	187
— 5, 30	455	— II, 6	482	— 10, 16	368
— 6, 31	407	— II, 7	482	— 10, 20	381
— 6, 38	181	— II, 8	482	— 10, 22	509
— 6, 47	809	— II, 9	482	— 10, 32	324
— 7, 10	250	— II, 12	161	— 10, 38	87, 119
— 8, 5	256	— II, 13	476	— II, 21—27	11, 12
— 8, 6	256	— II, 41	392	— II, 35	302
— 8, 7	256	— II, 45	295	— II, 36	92
— 8, 8	263	— II, 19	58, 213, 224, 242	— II, 43	4
— 8, 11	250, 262	— II, 25	224	— II, 49	324
— 9, 3	141	— II, 26	224	— II, 50	324
— 9, 54	39	— II, 33	220	— II, 16	200
— 9, 55	31, 217	— II, 34	217	— II, 25	214
— 9, 56	39	— II, 19	242	— II, 27	120

INDEX OF BIBLE-QUOTATIONS.

Joh. 13, 13	276	Rom. 0, 6	220	Gal. 6, 9	251
— 13, 15	366	— 10, 10	510	— 6, 10	863
— 14, 6	3, 169, 315, 368, 429	— 10, 11	197	— 6, 12	405
— 14, 15	222	— 10, 10	113	— 6, 14	317, 338
— 14, 21	222, 411	— 10, 11	114	— 1, 23	44
— 14, 23	61, 222, 234, 384, 478	— 10, 12	114	— 1, 14	44
— 14, 24	380	— 10, 13	114	— 1, 15	207
— 14, 27	58	— 10, 14	114	— 1, 16	207
— 15, 1	246	— 10, 15	115	— 1, 16	207
— 15, 5	167	— 10, 16	115	— 1, 17	207
— 15, 14	74	— 10, 17	116, 402	— 1, 23	423
— 15, 18	472	— 10, 18	116	— 1, 24	424
— 15, 4	368	— 12, 18	345	— 1, 27	259
— 16, 1	179	— 12, 19	30, 135	— 1, 1	291, 403
— 16, 23	75	— 13, 8	360	— 1, 2	292
— 16, 24	74	— 13, 10	409	— 1, 15	413
— 16, 28	401	— 13, 11	99, 202, 203, 207	— 1, 12	425, 427
— 16, 33	220, 221, 327	— 13, 12	153, 206	— 1, 12	91
— 17, 2	43	— 15, 4	213, 235	— 1, 16	89, 241, 266
— 17, 3	477	— 15, 5	222	Phil. 1, 9	354
— 17, 6	438	— 15, 6	225	— 1, 19	413
— 17, 21	366	— 20, 11	158	— 2, 3	314
— 18, 6	311	— 21, 11	137	— 2, 9	322
— 18, 8	173	I. Cor. 1, 23	485	— 2, 7	340, 342
— 18, 10	114, 115, 218	— 1, 31	370	— 2, 8	345, 342
— 18, 12	312	— 2, 2	367	— 2, 9	335
— 18, 47	304	— 3, 15	432	— 2, 10	439
— 19, 18	34	— 4, 6	241	— 3, 18	481
— 19, 26	232	— 4, 7	318	— 3, 19	266
— 19, 29	328	— 4, 7	405	— 3, 20	3545
— 19, 27	328	— 4, 15	264	— 4, 12	438
— 19, 28	336	— 5, 1	281	Col. 2, 9	154
— 19, 29	338	— 5, 11	460	— 3, 2	354
— 19, 30	335, 338	— 6, 17	504, 514	— 3, 20	518
— 19, 34	320, 427	— 8, 1	70	— 3, 25	153
— 19, 35	320, 427	— 9, 26	27	— 4, 7	3
— 20, 19	47, 58	— 9, 27	272	— 9, 9	0
— 20, 21	176, 186, 355, 360, 366	— 10, 13	71, 220	I. Thess. 2, 4	126
— 20, 21—23	175	— 11, 1	66, 175	— 4, 6	472
— 21, 15—27	449	— 11, 21	242	— 4, 12	1, 2
Act. 1, 1	407	— 11, 29	353	— 4, 13	1, 3
— 4, 12	418	— 12, 9	41	— 4, 14	5
— 5, 10	420	— 13, 1	227	— 4, 15	4, 5
— 5, 29	430	— 13, 1	285	— 4, 16	
— 12, 1	510	— 13, 3	286, 480	— 5, 17	480
— 12, 1	138	— 13, 4	30, 98	II. Thess. 2, 4	136
— 12, 2	138	— 13, 5	180, 266	— 2, 4	109
— 12, 4	330	— 14, 10	400	— 2, 6	179
— 12, 5	130	— 14, 31	422	— 2, 7	51
— 12, 6	130	— 15, 25	440	— 2, 7	51
— 12, 7	130	— 15, 43	434	— 3, 8	51
— 12, 8	130	— 15, 45	276, 277	— 3, 9	51
— 12, 10	142	— 16, 22	310	— 3, 10	255, 250
— 12, 11	142	II. Cor. 2, 15	162, 167, 482	I. Tim. 1, 15	234
— 14, 21	214	— 2, 17	267	— 3, 2	314
— 17, 28	429	— 3, 5	316	— 3, 3	314
— 17, 29	464	— 4, 16	419, 444	— 4, 12	253
— 20, 33	52	— 5, 10	294	— 6, 2	453
Rom. 1, 20	413	— 6, 1	144	— 6, 5	504
— 1, 21	413	— 6, 2	284	— 6, 8	110
— 1, 22	267	— 9, 6	425	— 6, 7	318, 355, 372
— 1, 23	451, 465	— 10, 17	320	— 6, 10	128, 335
— 1, 32	267	— 11, 8	32	— 6, 10	138, 324, 364, 412, 512
— 2, 28	190	— 11, 9	25, 52	— 2, 5	407
— 2, 29	190	— 11, 26	65	— 2, 9	266
— 5, 20	383	— 12, 9	225	— 3, 2	406
— 8, 14	110	— 12, 13	52, 127	— 3, 12	278
— 8, 17	296	— 12, 13	52, 127	— 4, 3	209
— 8, 18	225, 237	Gal. 2, 20	80	— 4, 4	209
— 8, 26	27	— 3, 1	511	— 4, 4	369
— 8, 28	221, 357, 361, 383	— 4, 28	290, 292	Tit. 1, II	382
— 8, 32	443, 472, 477	— 5, 26	53, 266	— 1, 15	281
— 9, 3	32	— 6, 8	251, 259, 264	Hebr. 1, 3	315, 329, 407

Hebr. 2, 14	159	I. Petri. 4, II	67, 228, 240	Apocal. 1, 5	181, 183
— 2, 17	153	— 5, 3	38 ⁷	— 1, 6	183
— 5, 7	202	— 5, 4	208	— 2, 17	253
— 7, 27	208	— 5, 5	320	— 3, 14 ¹	445
— 9, 12	206	— 5, 8	208	— 3, 10	253
— 10, 34	36	— 5, 10	220	— 3, 17	317
II. 6	294	II. Petri. 1, 14	513	— 3, 19	213, 224, 400
II. 33	486	I. Joh. 2, 10	274	— 6, 10	436
III. 12	322	— 2, 18	201	— 7, 2	188
III. 14	35, 374, 489	— 2, 19	43	— 7, 3	189
— 15, 6	220	— 3, 9	43, 46	— 7, 4	190
Jac. 1, 8	227	— 3, 13	478	— 7, 5	190
— 1, 17	283	— 3, 15	313	— 7, 6	190
— 1, 18	264	— 4, 16	425	— 7, 7	190
— 2, 17	470	— 4, 18	168	— 7, 8	190
— 3, 2	227	— 4, 20	462	— 7, 9	191
— 3, 4	227	— 5, 4	265, 360	— 7, 10	191
— 3, 5	227	— 5, 5	295, 360	— 7, 11	161
— 3, 6	227	— 5, 16	456	— 14, 4	337
— 3, 15	87, 1	— 5, 18	44, 253	— 14, 13	318
— 3, 17	235	II. Joh. 10, 10	450	— 18, 7	410
— 4, 6	320	— 10, II	456	— 21, 1	495
— 4, 15	187	— II	38	— 21, 2	492
— 5, 7	475	Apocal. 1, I	177, 178	— 21, 3	495
I. Petri. 2, 21	214, 301, 365, 478	— 1, 2	178	— 22, 9	382
— 2, 22	301	— 1, 3	179	— 22, 9	496, 497
— 2, 23	215, 224, 312	— 1, 4	179, 181	— 22, 15	231
— 3, 14	457				

II. Index of Names.

A.

Abel 125, 198, 312.
 Abelardus 116.
 Abraham 159, 216, 247, 290,
 291, 375, 420, 447, 461, 482,
 485, 486.
 Absolon 464.
 Adam 101, 229, 247, 277, 287,
 293, 295, 326, 327, 328, 361,
 401, 427, 449.
 Alexander magnus 254.
 Alexandria 189.
 Almachius index 480.
 Ambrosius 91, 473.
 Ananias 455, 456.
 Andreas 113, 198, 201, 203, 485.
 Anglia 10, 39, 111, 119, 143, 144,
 189, 336, 437, 467, 476, 487,
 488, 488, 501.
 Anglici 61, 62, 66.
 Anglicana ecclesia 15.
 Anselmus 492.
 Antichristus 4, 6, 22, 27, 37, 40,
 41, 42, 48, 50, 62, 88, 119,
 120, 121, 135, 136, 143, 144, 146,
 147, 150, 157, 164, 172, 173, 174,
 175, 185, 187, 188, 190, 193, 195,
 196, 201, 257, 367, 428.
 Antipas 138.
 Antipater 138.
 Arabes 138.
 Aristobulus 138.
 Aristoteles 88, 22, 292, 309,
 346, 371, 377, 402, 402, 475.
 Ascalonita vide Herodes.
 Asia 119.
 Augustus 5, 68.
 Augustinus 18, 83, 92, 95, 98,
 122, 141, 142, 166, 207, 221,
 236, 236, 263, 268, 281,
 282, 290, 321, 352, 361, 370,
 404, 405, 121, 435, 449, 465,
 472, 173, 492, 499, 514.
 Auster 189.

B.

Baal 464, 501.
 Babel turris 261.
 Baptista 423, 457.
 Beda 140, 278, 397, 401, 402,
 488.
 Beemoth 250.
 Belial 464.
 Bernhardus 116, 205, 370, 370,
 430, 515.
 Bersabea 2.

Bethfage 205.
 Bethlehem 60.
 Boemia 467.
 Boethius 180, 279.

C.

Cades 162.
 Cadesbarne 102.
 Calvarie mons 291.
 Capharnaum 238, 243, 434, 435,
 460.
 Cato 228.
 Caym 312, 349.
 Caymite 456.
 Cesar 8.
 Chrysostomus 9, 221, 261, 356,
 395, 472.
 Claudius 138.
 Clemens S. 174, 174.
 Clemens (vide Rob. Gibb.) 39, 59.
 Cleopatra 138.
 Constantius 188, 189.
 Constantinus 132, 143, 189.
 Cornelius 258.
 Cyprus 138.

D.

Damascus 456.
 David 2, 73, 160, 210, 261, 276,
 303, 318, 375, 401.
 Decapolis 401.
 Diocletianus 188.

E.

Edmundus 488, 488.
 Eduardus II.
 Egeas 485.
 Egipcius 196, 260, 287.
 Egyptus 189, 190, 326, 463.
 Elisabeth 360.
 Emmaus 67.
 Enoch 199, 201, 288.
 Esau 159, 287, 513.
 Eustochius 111.
 Eva 140, 220, 249, 250, 277, 287,
 304, 427, 449.
 Evangelista, vide Johannes.
 Ezechias 360.

F.

Francia 143, 176.

G.

Gaius cesar 138.
 Galate 54.
 Galerius 188.
 Galilea 460.
 Galilee 401.
 Goliath 261, 282.
 Greci 114.
 Gregorius 31, 33, 150, 179, 215,
 231, 238, 241, 261, 293, 366,
 367, 383, 390, 410, 479.
 Gregorius VI. 196.

H.

Hebrei 36, 290, 426.
 Hely 24.
 Helias 8, 199, 201, 288, 343, 501.
 Heliseus 138.
 Herodes 59, 60, 138, 457.
 Herodes Agrippa papa 138, 139,
 142.
 Herodes II. 138.
 Hieronymus 3, 14, 173, 219, 271,
 518.
 Hus 18, 89, 94, 184, 357, 358,
 387.
 Husita 370.

I et J.

Jacobus 137, 138, 139, 150, 221,
 227, 426, 461, 513, 790, 791,
 792.
 Jeremias 160.
 Jericho 276, 278, 283, 482.
 Jeronimus, vidi Hieronymus.
 Jerusalem 24, 60, 61, 66, 124,
 125, 132, 161, 199, 200, 201,
 215, 283, 283, 280, 359, 370,
 370, 395, 396, 401, 414, 427,
 492, 493.
 Jesus I et seqq.

Innocencius III. 101, 500.
 Job 160, 198, 223, 260, 375, 391.
 Joh. Baptista 129, 213, 284.
 Joh. de Beverlaico 488.
 Joh. Evangelista 45, 84, 91, 137,
 138, 177, 178, 179, 180, 181, 188,
 189, 191, 232, 238, 274, 295,
 328, 389, 390, 463, 492, 493,
 499, 497.
 Johannes XXIII. papa 44, 184.

Johann Holzdayn 488.
 Joseph 3, 6, 326.

Jos. ab Arimathia 17, 18, 344.

Josephus Flavius 392, 401.
Isaac 159, 126, 101, 213.
Isaias 5, 129, 436.
Ismael 120.
Israel 7, 18, 159, 100, 202, 203,
239, 260, 201, 287, 127.
Italia 489.
Judas 18c, 204.
Judei 17, 20, 60, 114, 121, 105,
199, 200, 201, 223, 232, 233,
292, 323, 326, 386, 393, 404,
118, 127.
Judea 8, 138, 139, 160–162, 402,
161.
Judaicus populus 210, 401.
Judaicum bellum 382.
Judas 17, 125, 157, 175, 176, 189,
190, 275, 308, 319, 411.
Julianus apost. 219.

L.

Lazarus 1, 12, 12, 13, 95, 201, 392.
Leo papa I. 16.
Levi 88, 125.
Levite 125.
Licinius imp. 180.
Lincolniensis 42, 171, 488, 493.
Londonia 229, 239, 460.
Loth 375, 391.
Lucifer 191, 260, 262, 287.

M.

Maccabei 17, 105, 196.
Machometus 217.
Magdalena 73, 363.
Malchus 38, 39.
Manichei 31.
Maria 150, 161, 279, 290, 291,
328, 328, 329, 388, 392, 399.
Maria Magdal. 301, 311, 387.
Maria mater Jacobi 344.
Maria Salomee 344.
Martha 11, 12, 13, 387.
Martinus s. 385.
Martini cronica 196.
Maxencius 180.
Maximianus 188, 189.
Matthias 100.
Melchisedech 297, 298.
Mendicantes 10.
Mosaica lex. 421, 427.
Moyses 59, 141, 160, 162, 108,
288, 296, 343, 390, 391, 403,
409, 490.

N.

Naas 431.
Nabuchodonosor 160.
Nazareth 160, 461.
Nicodemus 17, 18, 109, 314, 427.

Nicolaus 217;
Noe 198, 210, 217.
Ninivite 99.

O.

Onesimus 3.
Oricens 189.
Origenes 111.

P.

Paulinus 511.
Paulus 1, 2, 3, 4, 5, 8, 27, 29,
30, 31, 32, 33, 36, 39, 45, 51,
52, 66, 97, 73, 84, 85, 91, 107,
109, 113, 114, 115, 116, 117, 122,
126, 128, 129, 135, 136, 147,
158, 159, 160, 164, 174, 175,
190, 202, 207, 208, 209, 210,
211, 253, 254, 264, 299, 272,
273, 276, 280, 284, 285, 286,
292, 294, 295, 296, 297, 298,
300, 303, 313, 327, 342, 345,
354, 371, 375, 387, 402, 403,
411, 418, 419, 422, 423, 424,
431, 449, 460, 463, 464, 482.
Petrus 31, 33, 38, 39, 57, 61, 97,
73, 85, 87, 90, 128, 133, 134,
138, 139, 140, 142, 147, 175,
210, 217, 218, 240, 241, 260,
303, 312, 314, 450, 455.
Petrus Comestor 283, 370.

Pharao 3, 138, 261, 262.
Philister 29.
Priscillianiste 140.

R.

Raab 200.
Rabanus 370.
Ricardus rex 11.
Robertini 61, 400, 540.
Robertus Gibbonensis 39, 59.
Roma 138.
Romana curia 56, 503.
Romanum imperium 379.
Romani 138, 202, 253, 341, 401.
Ruben 190.
Ruth 199, 200.

S.

Salomon 24, 42, 46, 118, 160,
252, 258, 348, 411.
Samaritan 169.
Saphira 455, 456.
Sampson 398.
Sara 200.
Saraceni 216, 211.
Saul 50, 60.
Scariorum 29, 60, 64, 190, 334,
357.

Severus imp. 188, 189.
Silvester papa 190.
Sidon 401.
Sion 160, 199, 200.
Simcon 279, 456.
Simon magus 319.
Sodoma 219, 435.
Sodomite.

T.

Taborite 21, 56, 93, 200.
Tirus 401.
Titus 157, 346, 392, 421.
Thomas Herfordie 488.
Thomas S. 453.
Tobias 66.
Traianus 31, 32, 33.
Tychicus 3.

U.

Ulyxes 511.
Urbanite 61, 500, 501.
Urbanus VI. 39, 59, 60, 61, 63.
Urias 365.

V.

Vespasianus 157, 346, 392, 421.

W.

Westmonasterium 24, 205.
Wyclif 14, 15, 161, 107.
Wyclif de Christo 163.
Wyclif de Civ. Dom. 10.
Wyclif de Dom. Divin.
Wyclif Cruciatu 39, 50, 60, 110,
134, 135, 146, 163.
Wyclif de Diss. Papar. 110, 118.
Wyclif de Eccl. 31, 42, 43, 44,
83, 110, 131, 148, 149, 153.
Wyclif de Eucharistia 381.
Wyclif Fase. ziz. 9, 90.
Wyclif de Fund. Sect. 52, 198.
Wyclif de Perfect. Stat. 173.
Wyclif de Prevar. Mand. 19.
Wyclif de Oracione domin. 27.
Wyclif Serm. 6, 7, 12, 19, 60,
66, 67, 93, 103, 122, 138, 160,
181, 197, 202, 213, 242, 315,
312, 347, 351, 359, 403, 471,
472, 473, 474, 174.
Wyclif Trial. 16, 78, 100, 117,
118, 199, 173, 270, 316, 325, 352.

Z.

Zacharias 279.
Zacheus 188.
Zebedens 330.

III. General Index.

(Printed in the orthography of the text.)

A.

De abbaciarum constitutionibus 22.
Tria a nobis abscondita, quare 399.
Absolucion a pena et a culpa 62, 122–129, 133,
140, 184–188.
Diferencia inter absolucionem pape et Christi 135.
Absoluciones in cruciata pape non carent heresi
146.
Mendacia fratrum quoad absoluciones 15.
Sophisticacio Antichristi circa absoluciones a
pena et a culpa 187, 188.
Adorant dominum inordinate qui perverse
vivunt 26.
Adventus Christi triplex 4, 5, 6, 197–205.
Finis primi adventus Christi 124.
De sacramento altaris (vide et Eucharistia) 91,
92, 353 et seqq.
De ambicio 374.
Contra amorem terrestrium 372.
Amor duplex 406.
S. Andreas habuit quandam primitatem supra
ceteros apostolos 113.
De sanctis Anglicis 488.
Sancti Anglici non contenderunt secundum leges
humanas 488.
De cibo anime 343.
Hostes anime excludendi sunt 206–208.
Anima defuncti non participat premio in pur-
gatorio nisi ut meruit hic in via 21.
Apocalypsis significat futuros eventus ecclesie
178, 179, 188.
Apostoli habuerunt bona mobilia moderate 109.
Arma salutis, que sunt 207.
Diferencia inter attritionem et contritionem 57.
De avaricia 335, 336, 372–378.

B.

Nemini datur beatitudo nisi emat 410.
Bellum est ultimum refugium iusticie 211.
Que requiruntur ad iustum bellum 210–212.
De bellis corporalibus 34, 42, 209.
De bello spirituali 208, 209.
Contra bella clericorum 195–197, 218, 219.
Bellans spoliat se a regula caritatis 35.
Triplex benedictionis racio 515.
De benedictione 511–515.
Abutentes bonis fortune indispositi sunt ad
orandum 483.

C.

Licet habere caligas 140.
De captivo Hispaniensi 24.
De caritate 86, 407.

Caritatem oportet regulare christianum 332.
Caritativum oportet se exponere in causa Dei
408, 409.
Homo debet carnem castigare 216, 217.
De cena magna 370, 371.
Christus caput ecclesie 2, 44.
— testis fidelis 182.
— in factis suis non fuit ambiguus 132.
— tocius ecclesie fuit ministrator 132.
— veritatem catholicam hostibus detexit 130.
— docuit vivere vitam pauperem 364.
— plus approbavit orationem generalem quam
specialem 31.
— fecit tria convivia 468–476.
— edificavit gentes 401.
— non amavit primos recubitus 233.
— non occidere voluit sicut sacerdotes 37, 312.
— quinque fudit sanguinem 323.
— docet suos ad edificationem ecclesie laborare
242, 246.
— excusabilis de communicacione cum pecca-
toribus 380, 381.
— in adventu misit duos discipulos, quare 200,
201.
— in cruce pendens docuit primum mandatum
secunde tabule 328.
Septim verba Christi pendentis in cruce 330, 342.
De Iletu Christi 392–396.
Quare Christus permisit se occidere 393.
Christus solummodo doluit pro peccato 399.
Tres cause quare Christus passus est 341, 342.
Christus mortuus est ut daret exemplum que
membra debent resurgere 2.
— tres mortuos inservit 11.
— legavit pacem 300.
— quare in parabolis locutus est 262, 263.
— solum potuit satisfacere 198.
— utrum fuit persecutus per seculares vel per
spirituales 132–138.
De Christi consolacione 355.
— tribulacione 355.
— vulneribus 322, 323.
Corpus Christi tegitur sua qualibet particula
sensibili sacramenti 353.
Errores circa personam Christi 14.
Appariciones Christi post resurrectionem 66, 67.
Christi passionem meditemur 65, 366.
De caritate Christi 366, 367.
Efficacia sanguinis Christi 183.
Quadruplex descensus Christi 436.
Omnis homo debet memorari Christi passionem
333, 336, 340, 368.
In qualibet missa debet legi porcio vite Christi
310.
Christianus debet dolere de peccato 339.
— — dolere et gaudere de passione Christi 3 38

In amicicia Christi securum est refugium 386.
 Arma Christi fides scriptae 385.
 Excellencia sacerdotii Christi 297—299.
 Quare Iudei Christo in Adventu cum reverentia obviarunt 201.
 Duplex natura in Christo 180.
 Idem est Christum diligere et verbum suum 117.
 Finis religionis Christi ut homo se conformet voluntati Christi 444.
 Omnis christianus debet audire et custodire verbum Dei 305—309, 403, 404.
 Cineres in caput quare accipiuntur 286.
 De clavibus ecclesie 102, 133.
 Virtutes s. Clementis 474.
 Clerus et fratres precipue perturbant ecclesiam 59.
 Clerus cesarius accumulat temporalia 166, 329.
 — stomachus in regnis 9.
 Cleri falsitas 173.
 Clerici debent de decimis contentari 161.
 Cognitio spiritualis corporali prestacionis 307.
 De iniusta concupiscencia 364, 365.
 De confessione 55—57, 100, 101, 301—304.
 — auriculari 205, 201—301.
 De confessione humanitatis ad inventa 101.
 Confessio facta Deo est sufficiens 86, 87.
 De consensu 359.
 Contricio fundamentum penitencie 57, 97, 299, 300, 317, 381.
 Convivia tria signant pastum spiritualem 469, 470.
 De correpcione fraterna 384, 385—387, 457—460.
 Correpcionis defectus 465.
 Crapula est causa quare pagani superant christianos 217.
 Creature, que implent voluntatem Dei 463.
 Credere que debemus 201—296.
 Crucis elevacio ad defendendum unius pape partem non est a Christo approbata 117, 118.
 De cruciata 57—66, 117—121, 134, 135, 145, 146, 173.
 Ecclesia pro Petro crucem non elevavit 139.
 Cupiditas impedit predicationem 48.

D.

Decime sunt elemosyne 105.
 De defunctis 1—16.
 Degenerantes filii 466—468.
 Denarius diurnus quid signat 246.
 Occasio desperandi 80, 340.
 In sex etatibus mundi Deus vocat filios regni ad laborandum 346—348.
 Dei proprietates 68, 99.
 Pauci sunt filii Dei 49.
 Nemo est de familia Dei nisi gratis velit 305.
 De Dei dilectione 412—422, 424.
 Deum imitari quomodo debemus 292, 293.
 Diabolus Constantimum seduxit dotando ecclesiam 132.
 — per que media hominem superat 70.
 Nemo est de familia diaboli nisi gratis velit 305.
 Diabolo est discredendum 78, 79.
 Dileccio Dei est eterna 82, 83.
 Mandatum de proximo diligendo se ad omnes iustos extendit 425.
 Non sufficit Deum diligere nisi diligatur et proximus 356, 124, 137.
 Dileccio ordinata et caritativa 406—408.
 Diligens regem diligit eius legem 211.
 Dileccio pulchra et leda 168, 169.
 Detractor comparatur cani quare 401.
 De celebracione diei dominici 108, 110.
 De distribucione post mortem 10.

Licet habere divicias 375.
 Divicie non debent haberi, nisi de quanto sunt organa ad virtutes 336.
 Dolii in lingua 184.
 Seculares domini cur sunt in eccllesia propositi 113.
 Dominium seculare paparum contrarium legi Christi 165.
 Labor in via Domini strictus et fastidiosus dulcescit in fine 430.
 Dormicio Dei quomodo intelligitur 30.
 Dotaciones eccliesie auferende 46, 128.

E.

Ecclesia quid est 42, 43, 493.
 — est una et Christus capit 2, 43.
 — mulier fortis 117—157.
 — accepit dupliciter 487.
 — dividitur in tres partes 12, 43, 387.
 — quomodo est fide formata 485.
 — tam verbo quam opere honoranda 329, 425.
 — militans est in pace 43.
 — est vinea Domini 246.
 — non est oneranda novis ritibus 56.
 — quomodo se habebit in quolibet trium statuum 429—431.
 Perturbacio eccliesie militantis in quo stat 41, 349.
 Constantinus infect ecclesiam 143.
 Ecclesie sanitas stat in postpositione temporaria 329.
 Quare in ecclesiis sit orandum 489, 190.
 Visitande sunt eccliesie vigili memoria 308.
 De eleccione paparum 193—195.
 Utile esset quod eleccio prefectorum ad ordinationem Domini sit reducta 105.
 De elemosynis 22, 23, 104, 105, 106, 126—129, 478, 179, 488.
 De excommunicatione 133, 346.
 De Eucharistia (vide et sacr. altaris) 11, 15, 95, 350—352, 362.
 De exequiis mortuorum, an pro sint defunctis 17, 18—21, 89—95, 133.
 Rectificacio exequiarum 94.

F.

Differencia inter familiam Dei et diaboli 304.
 De tide 86, 469, 470.
 Fides hebetat impugnantes 295.
 — exitat viantes 294.
 — vivificat regeneratos 294.
 — fundamentum religionis christiane 292—296.
 — prima virtutum 113.
 — scutum contra tela nequissimi hostis 241.
 Oportet fidem in eccllesia ex auditu in populo publicare 116.
 Defectus fidei 79, 212, 470, 486.
 Quomodo intelligitur: Non inventi tantam fidem sicut in Israel 239.
 Fidelis non salvatur sine martyrio 64.
 Potentes seculi defendant fidelis 37.
 Gradus filiorum Dei 445, 463, 464.
 Fratres filii satane 10.
 — onerant ecclesiam 108.
 — debent instruere subditos 157.
 — in facto elevationis crucis sunt heretici 122, 141.
 — peccant contra caritatem 63.
 — laborant ut confessi dent illis elemosinas 56.
 — spoliant rempublicam 53.

Fratres laborarent manibus 51.
— regulas apostolicas non observant 51.
— ociosi 51.
— animant dominos ut committant iniusticias 499.
— sunt homicide 498, 499.
— sunt ecclesie onerosi 52.
— — peiores Herode, Scarioth et Saulo 59.
Angliani defraudent 62, 121.
Pseudofratres consulunt ad bella 35.
Secte fratrum sunt dampnande 498.
De fratum fictionibus 188.
— — edificis 52.
Carte fratrum sapient blasphemiam 23.
Novella mendacio fratrum 13, 110—112.
De furto 304, 340, 502.

G.

Gracie et pacis connexio 180.
Deus graciouse coassistit filiis 467.
Gratitudo maxime laudabilis 365.
Gulosus quomodo se occidit 313, 336, 337.

H.

Pharisei Christo imposuerunt heresim 8.
Heresis fratrum 33.
Omnis hereticus est simoniacus, apostata vel blasphemus 9.
Heretici vocantur mortui 295.
Homines circumveniunt fratres suos 230.
Perfecio hominis consummata que est 512.
Qui homines sint indispositi ad orandum 490
to 492.
Tria loca pro habitacione hominum 356.
Quatuor condiciones produccionis hominum 277, 278.
Quibus homo satisfacere non potest 309.
Homicidium oris, facti 313.
Hora mortis et dies iudicii tempora summi periculi 420.
De humilitate 400.
Hydrie quid signant 233, 234.
De hypocrisi 49, 53, 54.

I.

Quadruplex genus iactancie 397—400.
Triplex ieiunii causa 289—290.
Quomodo fideles ieiunare debent 49—57.
Avaricia sacerdotum est causa quare ieiunium in confessionibus sit inunctum 55.
Jerusalem quadrupliciter sumiter 67, 160.
Jesus interpretatur Salvator 130.
Finaliter impenitens excluditur a regno Dei 411.
Tria genera imperfororum 314.
Instabiles sunt sperantes in indulgencieis 476.
Pugnari licet contra infideles 354, 355.
Infideles creditur Deum excitari per oraciones 30.
Ingratitudine summe culpabilis 565.
Iniurie modeste persequeunde sunt 332.
Deus detestatur servitorem invitum 253.
Inobedientia indisponit servum Dei 241.
Johannes XXII, in extravagante abutitur 44.
Contra iram 333.
Iudaicus populus signat ecclesiam 161.
Judei horruerunt Christum communicare cum peccatoribus 155.
Post diem iudicii non erit tempus nec mutatio 405.
Juramentum quando sit licitum 417.

Justi quare puniuntur cum reprobis 468.
Justicia quid est 316.
Injustitia Dei ordinat omnem penam 223.

L.

Continue laborare debemus in vinea Domini 251.
Quando verificatur: Non manebit lapis super lapidem 303.
Lex Dei adversarius peccatoris 237.
— — maxime necessaria 234—238.
Racio pro legibus humanis 235.
Leges hominum leges infideles 80, 172.
Leges hominum oportet regularre omnem communitatem 233.
Vivat homo conformitur legi Deo 80.
Studentes humanos libros peccant 172.
Officia lingue 227—231.
Lucis proprietates 210.

M.

Nemo debet presumere se esse reliquis maiorem 245.
Mandata decalogi observare debemus 368.
De mandatis secunde tabule 368.
Laudes Marie 388—392.
Martha et Maria signant vitam activam et passivam 387.
De mechia 364, 365.
Non mechaberis 313.
De mendicacione 9—11.
De mercacione regni celorum 476—478.
Necessae est omnem hominem cum Deo mercari 213.
De mercenariis 367.
Homo solum in via est in statu merendi 20, 93.
Nemo potest mereri beatitudinem nisi ex titulo gratiae 82.
Quidam libri veteris testamenti contexti sunt metrice, quare 269.
Militare pro Christo est militare pro suis legibus 164.
Petrus non fuit de ordine Minorum 110.
De misericordia 99.
Conductores missarum 20, 31.
Mortis hora incerta quare 373.
Utrum exequie mortuorum sunt fundabiles in scriptura 17—24, 435.
Mortuus oportet cum moderamine sepeliri 7—24.

N.

Omnia de necessitate evenient 15, 130.
Triplex negotiatio ad celum 176, 177.
S. Nicolaus carnem maceravit 217.
De nupciis in Galilea 232—238.

O.

De secundo mandato secunde tabule: Non occides 312—314.
Quoad papas sive prelatos non obediamus eis nisi de quanto sonuerit in obedientiam domino Iesu Christi 66.
Deus oculum odit.
De ocio quam sit malum 257, 258.
Si hostis spiritualis nos superat, oculum a cultu Dei est in causa 250.
Que officia sunt in ecclesia facienda 485, 488.
Opus nil valet sine caritate 63.
Opus bonum per se orat 25, 433.

Opera misericordie in sabbatis facienda 121.
 122, 423.
 Opera corporalia que homini sunt licita in
 sabbato 422.
 Plus prodit homini viventi parvulum opus
 meritorium quam numerabiles elemosyne
 post mortem 244.
 Quomodo operari debet in vinea Domini 245—255.
 Quare debemus continere operari bonum 252.
 De oracione 25—32, 488—492.
 — dominica 32, 436—450.
 De oracionibus multiplicatis vel prodeuntibus 47.
 De forma orandi 74—80.
 Oratio debet esse devota 489.
 De oracione generali 27, 29.
 Heres est quod oratio specialis generali sit
 melior 27, 28.
 Pro quibus orandum est 26.
 Blasphemie in oracionibus 26.
 Oraciones in processionibus impedient pacem 47.
 Non valet oratio unius pro reliquo nisi orans
 granum habuerit fidei 244.
 Oraciones pro mortuis 435, 436.
 Sepe oratur pro dampnato diabolo cuius ydo-
 lum stat in choro 32.
 Fulcimenta ad orandum 81—80.
 Spiritualia et magna in oracionibus petamus 76.
 Constitutione novorum ordinum non est in-
 sistendum 22.
 Regule novorum ordinum sunt semovende 172.
 Novelli ordines sunt destruendi 46.

P.

Dominica in Palmis cantatur in ecclesia alter-
 natis vocibus, quare 311.
 De pape officio 133, 163.
 Papale officium est venenosum 195.
 Fingitur quod papa sit caput ecclesie 77.
 Papa fallibilis 64.
 Pape excedunt limites caritatis 163.
 — iuxta cronicas strenue bellaverunt 195.
 — non debent bella commovere 163.
 Utrum papa possit beatificare homines hic in
 via 186.
 Presumpcio paparum qui dicunt se esse imme-
 diate Christi vicarios 156, 187.
 Blasphemie pape 177.
 Papa plus presumit diabolo 133.
 De presumptuosa potestate pape 133—135.
 Papa non debet homicidia procurare 60, 61.
 — debet in humilitate alios precelere 164.
 — relinquat secularis dominium 163.
 De pape diviciis 120.
 De bello inter duos papas 30—42.
 De cruciata pape 136, 137, 184—188.
 Papa prescriti indulgencias prebeat 184.
 Papam eligere Deo est proprium 193.
 Errores in eleccione pape 193.
 Ponitur pro magno merito si quis destrueret
 papatum 137, 138.
 Paralysis quid est 243.
 Deficiens in officio pastorali est fur et latro
 503, 504.
 Christianus pasci debet cibo fidei 474.
 Quibus populus est pascendus 409.
 De pacientia 61, 223—225, 321—328.
 Paciendum est propter Christum 216—222.
 Genera pacienti 217—220.
 Quare hominem oportet pati hic in via 213, 214.
 De corporis passione 321—328.
 Dei passio 99.

Paciendum est humiliter pocius quam bellan-
 dum 36.
 De pace 21—31, 357—360.
 Pax Dei, pax mundi 360—362.
 Triplex pax 345, 346, 357—359, 410, 456, 457.
 Pax a Christo datur 181.
 — ter data hominibus 58.
 Vera pax per que media acquiri possit 69.
 Media pro pace ecclesie acquirenda 46.
 Quare paces in te regna non sunt stabiles
 209, 210, 362, 363.
 Gravé est peccatum destruere pacem Christi 56.
 Bonum pacis est melius quam omnia lucra
 mundi 35.
 Fundamentum vere pacis est fides scripture 34.
 Via pacis ubi debet inquiri 25.
 Pacem ecclesie que persona procurat 25.
 Non est rogandum nisi pro pace ecclesie 24.
 De peccato 470—476.
 Peccatum triplex 256, 260, 285.
 — est peius quam diabolus 472, 473.
 — non est res, quam nominare possumus 470.
 Non dimittitur peccatum nisi remittatur abla-
 tum 166.
 Peccata que sunt in diebus dominicis 422.
 Peccatum prelati causa quare verbum Dei non
 est efficac sicut olim 404.
 Peccatum sacerdotum gravissimum 382, 383.
 Occasione peccati hominum est ecclesia per-
 fector, quare 383.
 Non deletur unum peccatum sine reliquo 347.
 Ade peccatum necessarium quare 383.
 Magis debemus dolere de lapsu proximi in
 peccatum quam pro amissione temporalium
 395.
 Peccata dimittere debemus 447.
 Peccatores fingunt quod vivunt honeste 261.
 Excusationes peccanticum 371—379, 478—480.
 Nudis pedibus ambulare est heres 141.
 De penis fictorum et zelatorum mendacii 229.
 Penitere quid dicunt 188.
 Recidivare non debet penitens 97.
 De penitencia 95—104.
 Penitencia duplex 100.
 — triplex 288.
 — fructuosa 188.
 Ad penitenciam sepe attenditur propter lucrum
 103.
 Penitencie tres partes 57.
 De remedii ne penitens reincident in peccatum
 104—112.
 In penitencia cordis contricio sufficit quoad
 Deum 57.
 De persecucionibus 215, 276.
 De septem petitionibus 143—150.
 De gracia predestinationis 45—47, 76, 186.
 Predestinationem quare Deus voluit nobis ab-
 scendi 76.
 Universitas predestinationum est ecclesia 118.
 De predicacione verbi Dei 256—262.
 De tempore predicationis 130.
 Nostris predicantes destruunt ecclesiam 462.
 A tempore dotacionis ecclesie prelatorum occu-
 pacio est perversa 48.
 Prelati predicti legem Christi 47.
 Decime, oblationes et proventus prelatorum
 sunt elemosynae 127.
 Populus dans prelato criminoso temporalia
 gravat ipsum 127, 128.
 Blasphemie prelatorum qui extollunt suas po-
 tentias supra Christum 46.
 Vanum est opera ecclesie uni preposito reser-
 vare 191.

Sancti in primitiva ecclesia ponebant precia ante pedes apostolorum 372.

De prescritis 7.

Primatus cesareus Deo est deceptus 137.

Privilegium filiorum Zebedei reprobatur 330.

Sine lege Christi non haberri potest vie prosperitas 110.

Quomodo omnibus proximis bonum velimus 407.

PUBLICANI erant exosi propter tria 483.

Pugnantes violant ordinem caritatis 212.

De purgatorio 20—24, 244, 245, 373.

Maximum quod facit opus caritatis pro mortuo est abbreviatio pene in purgatorio 433.

Qui sunt purgandi in purgatorio 432.

Q.

Quarentana quid vocatur 283.

R.

Peña raptorum 374.

Racio pro redēptione humani generis 397, 398.
Nullus ex paupertate vel condicione abiecta refellitur apud Deum 215.

Regna a superfluitatibus ecclesiasticis expurgentur 7, 8.

Quomodo regnum celorum erit contra adversarios defendendum 213—222.

De mercacione regni celorum 481.

Instruccio ad religionem christianam 283—290.
Contra privatam religionem 52, 53.

De peccatis religiosorum 10, 11, 50, 95.

Religiones private sunt in infidelitate de Eucharistia 400, 500.

Religiosi tollerent suam novellam regulam qua Petrus non erat obligatus 430.

Relinquere temporalia et remittere iniurias est habere clariorē titulum ad illa 211.

Religio christiana debet omnem laudem sperare a Deo 405.

Remittere iniuriam debemus 334, 335.

De remissione peccatorum 382, 450—460.

De remissione iniurie papalis 105.

Renovari quomodo debemus spiritu mentis 423, 424.

De resurreccione hominum 2—5, 294.

Rex defendat suos legios secundum regulam legis Dei 501.

Ad regem pertinet de hereticis fratribus indicare 500.

S.

In sabbato, que facere debemus 418—420.

Sacerdotis officium 169.

Sacerdos quantum debet de pecunia retinere 110.

Sacerdotes quare docent sacram scripturam 242.

— orarent pro populo 100.

— sunt stomachus ecclesie 244.

— utrum debent Christo exemplari 125—129.

Sacerdotibus, quare sunt claves ecclesie tradite 286.

Sacramentum magnum in Christo 223.

Increata sapientia ab omnibus honoranda 171

to 176.

Que ad operis satisfaccionem pertinent 304.

Ad sequendum Christi vestigia restant duo: scriptura sacra et conversacio snorum sacerdotum 242.

Scriptura sacra est scutum contra omnia tela inimici 242, 243.

Scripture promittunt tribulaciones, pressuras et angustias 221.

Consolacionem ex scriptura habeamus 220.

Quatuor secte perturbantes ecclesiam sunt latrones 504.

Regnum non debet novis sectis infundabilibus onerari 145.

De seminacione verbi Dei 263—275.

De disposicione seminis 263—265.

— — seminantis 271—273.

De multiplicacione seminis 275—283.

Divini seminis virtus 265.

De regime sensum 276, 277.

Errores circa sepulturā defunctorum 1—11,

18—20.

In sermonibus non est fabulis utendum 67.

Simonia quando committitur 503—505.

Solis proprietates 344, 345.

Quando veraciter solvitur vel ligatur 177.

Quomodo causatur somnium materialiter 203,

204.

De spe 86.

Differencia inter spem et fidem 221.

Spiritus humanus est tres substancialiter, intellectus, voluntas et memoria 423.

De suffragiis 29.

De superbia 79, 259—262, 279, 280, 316—320,
330, 331.

Genera superbiciunt 281—283.

Superbia est proxima condicio secundum quam diabolus regnat in homine 262.

Omnis intrare volentes patriam declinare debent superbiam 332.

Surdus et mutus quid significant 402, 103.

T.

Tabernaculum quid est 496.

Tactus maligni 44.

Differencia inter temporalia et spiritualia secundum Augustinum 236.

Temporalia in manu mortua sunt ad manum regis capienda 145, 396, 417.

De temptatione 68—74.

Temptare Deum 81, 409.

Terremotus concilium 40, 41.

Filii veteris testamenti salvati per fidem parentum 213, 244.

De probacione testamenti 19.

Contra falsum testimonium 343.

Thesaurizare in terra, in celis 51, 55.

Trinitas requievit in humanitate assumpta 158.

V.

De vita activa 387, 388.

— — contemplativa 387—389.

Vite sanctorum recitantur, quare 481.

Vegetabilia an resurgent in die iudicii 494, 495.

Verbum Dei et diaboli 307.

Verba Dei sunt a viatoribus honoranda 117.

Verbum Dei necessarius cibis anime 280.

— — obedienter concipiendum est 403.

— — nostris temporibus contempnitur 80.

Efficacia verbi Dei 287—288.

Magis est verbum Dei audire digne quam Christum carnaliter concipere 306.

De congruencia temporis seminandi verbum Del 27³ 275.

- Homo non habens vestem impediens quis est 240.
 Vicia que sunt ab ecclasia fngienda 485.
 Tria genera viciorum, superbia diaboli, avaricia mundi, voluptas carnis 470.
 Vini proprietates 235.
 Melius est habere minimum virtutem quam omne bonum fortune 472.
- Nemo potest abuti virtute 172.
 De virtutibus theologis 85—89.
 Virtutes theologice si sunt necessarie ad salvacionem 85—87.
 De virtutum confirmatione 356—366.
 Difficilis est servare virtutem quam ipsam acquirere.

Corrections.

Page 42, line 16,	for pe te	read de te.
81, " 31,	exitibili	mentabili.
83, " 4,	consequentur	consequenter.
85, " 30,	AI = : potescant	Az: patescant. I: patescant.
86, " 41,	Codd.: sic	DEI: sic.
88, " 25,	patet quod	patet cum A.
89, " 17,	pronuncie	pro nunc.
91, " 16,	ht	tuit.
92, " 7,	erat	creat (A).
94, " 35,	iste	ista.
96, " 18,	potuerint	poterunt.
99, " 32,	centempnit	contempnit.
210, " 40,	veccatum	peccatum.
281, " 6,	Matthei XXXV	Matthei XXV. 41.
284, " 4,	Matthei ultimo	Matthei ultimo 20.

Vindobonae, Carolus Fromme, typogr. C. et R. Aulae.

 The Society's Issues for 1889 and 1890 will be sent only to those Members who have paid their Subscriptions. The Subscriptions for 1890 became due on Jan. 1, and should be paid at once to the Hon. Sec., J. W. STANDERWICK, Esq., GENERAL POST OFFICE, LONDON, E.C. Cheques to be crost, 'London and County Bank.'

The Wyelif Society.

*Seventh Report of the Executive Committee, for 1889.
(May, 1890.)*

1. <i>Apology for delay</i> , p. 1.
2. <i>The Books for 1889</i> , p. 1.
3. <i>The Books for 1890</i> , p. 2.
4. <i>The Books for 1891</i> , p. 2.
5. <i>Copiers in Vienna</i> , p. 2.
6. <i>Advance Subscriptions</i> , 1891, p. 3.
7. <i>Mr. Matthew, etc.</i> , p. 3.
8. <i>Books preparing in Editors' hands</i> ,
p. 3. | 9. <i>Manuscripts copied</i> , p. 4.
10. <i>Need of more Money and Editors</i> ,
p. 4.
11. <i>Thanks to Helpers</i> , p. 5.
12. <i>Miscellaneous</i> , p. 6.
<i>List of Publications</i> , p. 6.
<i>Hon. Sec.'s Cash Account</i> , p. 7.
<i>List of Officers, etc.</i> , p. 8. |
|--|---|

1. The last Report (March 1889) acknowledgd that the Wyelif Society had been in arrear with the issue of its work for every one of the eight years of its existence, but shouwd cause for hoping that 1889 would see not only its own books sent out, but possibly also those of 1890. Sad experience, however, has resulted in not even one of the 1889 books being issued in its year, or the arrear volume of 1888. The forbearance of Members must still be askt, and the appeal again made to them to be sure that the Society's Editors and Copiers have done all they can, each to forward his own work, tho' the pressure of other engagements has prevented his producing it in the wisht-for time: a man's vocation ought to and must be set before his avocation; and all the Society's workers are men engaged in the business of life, who have but spare hours to give to the Society's service and their duty to WYCLIF.

But though 1889 saw none of its own books sent out, it did see issued the arrear-book for 1887, *De Officio Regis*, edited by A. W. Pollard, M.A., and C. Sayle, B.A., and did get the arrear-book for 1888, *De Apostasia*, edited by Mr. M. H. Dziewicki, into the binders' hands, so that it appeard in January, 1890. Last year also saw Prof. Loserth's fourth and final volume of Wyelif's *Sermons* all in type: but the englishing of its Introduction and other causes have delayd its sending-out till now, May 1890.

2. The Society's issue for 1889 will therefore be: 1. Vol. IV. of Wyelif's *Sermons*, edited by Prof. Loserth, Ph.D.,

and such smaller one of the following works—of each of which the whole is in type—as shall first leave the press:—

De Dominio Divino, edited by Dr. Reginald Lane Poole, lately re-collated by him in the Vienna University Library, with a long Appendix of the first four Books of the *De Panperie Salvatoris* of Richard Fitz-Ralph, Archbishop of Armagh, to whose doctrine of Dominion, Wyclif owed much. This work is printing at the Clarendon Press, Oxford, and almost all of it is in type.

De Ente predicamentali and *Quaestiones Logicae*, edited by Dr. Rudolf Beer from the MSS. at Vienna and Prague, printing at Fromme's, Vienna.

De Simonia, edited by Dr. Herzberg-Fränel, printing at Fromme's, Vienna.

3. The second and third of the three last-named works, if both leave the press during the present year, will probably form the Society's issue for 1890. But if one of them is delayd beyond the date when Mr. Dziewicki's edition of *De Blasphemia*, or of *Logica* and *Logicae Continuatio*, or *De Materia et Forma* and other short treatises is ready, this will be substituted for the delayd volume.

4. For 1891, Prof. Loserth's edition of *De Eucharistia* will be ready early in the year, as nearly 200 pages of it are now in type. The other volume for 1891 will be such of the then unissued works named in sections 2 and 3 as is first ready.

5. One great hindrance to the progress of work in 1889 was the lack of copiers in Vienna. Had *Logicae Continuatio* been copied in time, Mr. Dziewicki would have sent it to press last year, and *De Blasphemia* too, had its collation been completed; but the time that our Vienna copiers could give to our work did not enable them to complete either the copy of the one treatise, or the collation of the other. The delay became at last so serious that the Committee were obliged to arrange with Mr. Dziewicki to abandon his retirement in Russian Poland, and go to Vienna, there to devote his time from May to October to the Society's work, so far as the keeping-open of the Library will let him. He will first copy *Logicae Continuatio*, then finish the collation of *De Blasphemia*, so as to get these two Treatises (the former with *Logica*) to press forthwith, and after that, collate *De Ente*, probably take over *De Potestate Papae* from M. Patera, and finish it, and then copy the rest of Wyclif's works at Vienna and Prag that are still untranscribed. All Part I. of *De Ente* has been copied by Mr. T. Austin and Mr. Bullock.

Mr. Austin has gone to Cambridge to copy the unique MS. of *De Actibus Animae* at Corpus, and Mr. Dziewicki will edit it. Before September, Mr. Austin hopes to finish copying the second part of *De Eute*, or at least that portion of it—Tracts 4 and 5—which exists in MS. at Vienna. By the end of this year, 1890, nearly all of the Society's unfinished work should be copied, and in Editors' hands. If this result is attained, Members will—the Committee feel sure—condone the past delays in the delivery of their volumes to them.

6. During 1891, at least four of the books named above ought to be ready, besides those assigned to 1889 and 1890. If they are, the Committee will not put off the issue of them, but will send out two for 1891 and two for 1892, asking Members for *Advance Subscriptions for one of these years*. It will be a proud day for the Wyclif Society, which has been for nine years in annual arrear with its work, if it can, for a happy change, be a year in advance. Those Members who care enough for Wyclif to pay their advance subscription will get their books in advance; those who don't, will get their volumes (if they pay promptly) in the first week of January in the year the books are assigned to, instead of waiting for them, as heretofore, till the March or June of the year following. They will thus benefit by the generosity of the Advance-Subscribers. If only the Society could, on this plan, get its remaining eight years' work done in four, the gain to all concerned would be great.

7. Mr. F. D. Matthew has again been obliged to give all the time that he can spare the Society, to writing the side-notes to Prof. Loserth's, Dr. Beer's, and Dr. Herzberg-Fränel's volumes, reading Dr. Poole's, and Mr. Dziewicki's, and making suggestions with regard to them, so that his own editions of Wyclif's *De Mandatis* and *De Statu Innocentiae* must be deferred till he has more leisure.

8. Dr. Buddensieg has done about a third of his edition of the *De Veritate*, but having accepted a call to the Head Mastership of a Public High School in Dresden, his new duties will not allow him to take up his Wyclif work for at least two or three years. Prof. Loserth has kindly undertaken to edit Wyclif's *Opus Evangelicum, sive De Sermone Domini in Monte* (Shirley, No. 42). M. Patera is proceeding slowly with his edition of *De Potestate*.

During 1889, Dr. Annenberg, the Librarian of the Stockholm Royal Library, was so good as to send to the British Museum, for the Society's use, John Huss's copy of six of Wyclif's treatises, with a *Replicatio de Universalibus* by some

4 § 9. *Work in hand.* § 10. *Need of more Money and Editors.*

disciple of Wyelif's. Dr. Annenberg sent also his copy of this *Replicatio*, and then Dr. Lundström, of Upsala, sent his copy, with an Introduction; but as he had not attempted to state the meaning of the Treatise, his MS. was put into Mr. Dziewicki's hands, and will doubtless form an appendix to the latter gentleman's edition of *De Ente*.

9. The following works are copied, and in Editors' hands, preparing for publication :

Summa Theologiae. (Books III. VII. VIII. XI. issued.)

Book I. *De Mandatis Divinis*, ed. F. D. MATTHEW (nearly ready for press).

" II. *De Statu Innocentiae.* (Ditto.)

" IV.-V. *De Civili Dominio*, ed. R. L. POOLE, M.A., Ph.D.

" VI. *De Veritate S. Scripturae*, ed. Dr. R. BUDDENSIEG.

" IX. *De Potestate Papae*, ed. A. PATERA.

" X. *De Simonia*, ed. Dr. HERZBERG-FRÄNKEL (at press).

" XII. *De Blasphemia*, ed. M. H. DZIEWICKI.

Opus Evangelicum, sive *De Sermone Domini in Monte*, ed. Prof. J. LOSERTH, Ph.D. (preparing).

Miscellanies I., ed. Rev. H. SCHNABEL, Dresden (54-61, Shirley); (54) *Contra Magistrum Outredum de Ornesima*; (55) *Contra Willelmum Vynham*; *Responsiones*—(57) *ad Radulfum Strode*; (58) *ad argumenta cujusdam emuli veritatis*; (59) *ad xliv quaestiones*; (60) *ad decem quaestiones*;—(61) *Epistolae Octo*; (64) *De Paupertate Christi*.

Miscellanies II., ed. C. SAYLE, B.A. (43, 44) *Expositio S. Matth. c. xxiii. xxiv.*; (49) *De Oracione Dominicana*; (56) *De Dominio Determinatio*; (61) *De Servitute civili et Dominio seculari*; (77) *De Ordine Christiano*; (95) *De Gradibus Cleri Ecclesiae. De Dominio Divino*, ed. R. L. POOLE, M.A. (at press).

De Actibus Animae, ed. M. H. DZIEWICKI.

De Eucharistia tractatus major, ed. Prof. J. LOSERTH (at press).

Quaestiones logicae et philosophicae, and *De Ente predicamentali*, ed. RUDOLF BEER (at press).

Logica et Logicae Continuatio, ed. M. H. DZIEWICKI (part done).

The following works were copied and placed at the Society's disposal by Dr. Buddensieg, and still want an editor :—

(23) *De Eucharistia et Poeniten- tia*, sive *De Confessione.* (48) *De Salutatione Angelica.* (92) *De Praelatis Contentionum.*

(24) *De Prophetia.* (94) *De Graduationibus.*

(47) *De Oratione Dominicana.* (95) *De Gradibus Cleri Ecclesiae. De Materia et Forma* (6) and *Replicatio de Universalibus* (9) are copied; and Mr. DZIEWICKI will shortly copy *Differentia inter Peccatum Mortale et Veniale* (Shirley, 28), etc.

The Committee hope that 30 volumes will complete the Society's edition of Wyelif's Latin Works; but a few more may prove necessary.

10. The Society wants more money and more Editors. Those few Members who have complained of the small issues of the Society, forget that nearly half their Subscriptions has

had to be spent in copying (including Editors' journeys to examine or collate MSS.). The figures are as follows:—

	£ s. d.		£ s. d.
Copying, etc.....	1882-3 295 16 0	Printing and Binding,	1883 22 15 6
1884	195 0 0	1884	250 0 0
1885	177 15 0	1885	198 2 2
1886	103 12 6	1886	330 5 5
1887	20 0 0	1887	393 1 8
1888	87 9 0	1888	32 2 8
1889	100 15 0	1889	291 18 5
	£980 3 6		£1518 5 10

Reasonable folk will see at once that with this great outlay on copying—an outlay without which the Society could not have moved a step—large issues of books have been impossible. Moreover, Members must remember that over £150 worth of work done for them has been paid, not by them, but by the Bishops' Fund (£100), and by the other donations to the Society which have amounted to £62 14s. The Committee cannot make bricks without straw. The Society's issues depend solely on the amount its Members subscribe; and if any Member complains of the smallness of the issues, he should feel bound in conscience to accompany his complaint with a £50 note in order that his grievance may be remedied. The Society has a big job in hand, the payment of England's debt to its great early Reformer's memory, the printing of all the Latin works he has left, in which the record and development of his ideas are to be traced. Many years of strenuous effort are needed for this task, both on the part of Members in general and the Society's Editors in particular. Much copying of MSS. has still to be done. New Editors for some of the Treatises already copied, and for those still untouched, are wanted. The preparation of a Wyclif MS. for press is no easy matter, as Dr. Poole explain'd in the Report for 1884; it often takes years of the scanty leisure which an Editor can spare from the other engrossing work of his life. Meantime the duty of subscribing Members is clear: to provide the money wanted for copying and printing; to pay their own Subscriptions promptly, and to canvas all their friends and acquaintances for more.

11. The Executive Committee repeat their thanks to the Society's Editors, Copiers, and Helpers, and specially to Prof. J. Loserth, Mr. F. D. Matthew, Dr. R. L. Poole, Mr. Dziewicki, etc. The Society's thanks are also due to the Governing Bodies of Trinity College, Cambridge; Trinity College, Dublin; and the University Libraries of Vienna, Stockholm, and Prague, for loans of MSS. for the use of the Society's Editors.

12. The Subscription to the Society is One Guinea a year, payable on every First of January. The payment of five or ten years' Subscriptions in advance will help the Society's work. All Subscriptions and Donations,—which are much desired,—should be paid to the Hon. Secy., J. W. Standerwick, Esq., General Post Office, London, E.C.; and Members will save both him and themselves trouble by sending him an Order on their Bankers, in the following form, to pay their subscriptions:—

1890.

To Messrs. _____

Till further order, pay to the London and County Bank for The Wyclif Society, One Guinea now, and One on every following First of January.

(Signed) _____

The Society's Publications for 1882 and 1883 (£1 1s. each year) are:—*

1, 2. Wyclif's *Latin Polemical Works*, 2 vols. edited by Dr. R. Buddensieg.

The Society's Publications for 1884 (£1 1s.) are:—

3. Wyclif's *De Civili Dominio*, Lib. I., edited by Dr. Reginald Lane Poole.
4. Wyclif's *De Compositio Hominis*, edited by Dr. Rudolf Beer.

The Society's Publications for 1885 (£1 1s.) are:—

5. Wyclif's *De Ecclesia* (with Facsimile of the MS.), ed. Prof. Loserth, Ph.D.
6. Wyclif's *Dialogus, sive Speculum Ecclesia Militantis*, edited by A. W. Pollard, M.A.

The Society's Publications for 1886 (£1 1s.) are:—

7. Wyclif's *De Benedicta Incarnatione*, edited by the Rev. E. Harris, M.A.
8. Wyclif's *Sermones*, Part I., edited by Prof. Loserth, Ph.D.

The Society's Publications for 1887 (£1 1s.) are:—

9. Wyclif's *Sermones*, Part II., edited by Prof. Loserth, Ph.D.
10. Wyclif's *De Officio Regis*, edited by A. W. Pollard, M.A., and C. Sayle, B.A.

The Society's Publications for 1888 (£1 1s.) are:—

11. Wyclif's *Sermones*, Part III., edited by Prof. Loserth, Ph.D.
12. Wyclif's *De Apostasia*, edited by M. H. Dziewicki.

The Society's Publications for 1889 and 1890 will be chosen from:—

13. Wyclif's *Sermones*, Part IV. and last, edited by Prof. Loserth, Ph.D.

Wyclif's *De Dominio Divino*, edited by Reginald Lane Poole, M.A., Ph.D.

Wyclif's *De Simonia*, edited by Dr. Herzberg-Frankel (*Text all set.*)

Wyclif's *Quaestiones and De Ente predicamentali*, edited by Dr. R. Beer.

Wyclif's *De Eucharistia*, edited by Prof. J. Loserth, Ph.D. (*At press.*)

Wyclif's *De Blasphemia*, edited by M. H. Dziewicki.

Wyclif's *Logica*, etc., edited by M. H. Dziewicki.

Wyclif's *De Ente*, Book I., edited by M. H. Dziewicki.

Wyclif's *Miscellaneous Treatises*, edited by the Rev. H. Schnabel.

* The very heavy outlay for copying in these years,—£295, see p. 5,—made the issue of more volumes in them impossible.

RECEIPTS AND PAYMENTS OF THE WYCLIF SOCIETY,

FROM 1ST JANUARY TO 31ST DECEMBER, 1889.

RECEIPTS.	PAYMENTS.
	£ s. d.
Balance, 31st December, 1888	356 11 8
By 3* Subscriptions of £5 5s. each	15 15 0
By 232* Subscriptions of £1 1s.	243 12 0
Less Booksellers' Commissions	<u>1 2 7</u>
	242 9 5
• Subscriptions 1882	2
" 1883	2
" 1884	4
" 1885	3
" 1886	3
" 1887	12
" 1888	25
" 1889	177
" 1890	11
" 1891	3
" 1892	2
" 1893	1
† Double credited	2
	<u>217</u>
	£ 614 16 1
	<u>217</u>
	£ 614 16 1

Examined and found correct, { WILLIAM T. BOLTON } Auditors,
J. ELLIOTT VINEY }

May 22, 1890.

THE WYCLIF SOCIETY.

Patron.—His Grace the Lord Archbishop of Canterbury.

President.—His Grace the Lord Archbishop of York.

Vice-Presidents.—Most Rev. Lord Plunket, Archbishop of Dublin; His Grace the Duke of Devonshire, K.G.; Right Rev. Lord Bishops of Bath and Wells, Carlisle, Durham, Liverpool, London, St. Davids; Rt. Hon. Lord Ebury.

Executive Committee.—F. J. Furnivall, 3, St. George's Square, Primrose Hill, London, N.W., *Director*; Prof. Montagu Burrows, 9, Norham Gardens, Oxford; F. D. Matthew, 4, Lancaster Place, Belize Park, London, N.W.

Honorary Secretary.—J. W. Standerwick, General Post Office, London, E.C.

Local Honorary Secretaries.—*Ireland*—The Rev. C. H. H. Wright, D.D., 33, Mespil Road, Dublin; *Scotland*—The Rev. James Kerr, 53, Dixon Avenue, Crosshill, Glasgow; *Wales (North)*—Principal Reichel, University College of North Wales, Bangor; *New South Wales*—Rev. E. Harris, Sydney; *Cheshire*—Rev. A. MacKenna, Beechwood, Bowdon, Cheshire; *Derby*—Rev. W. R. Linton, Shirley Vicarage, Derby; *Gloucester*—The Rev. J. J. Mercier, Kemerton, Tewkesbury; *Lancashire*—Jos. Thompson, Esq., 23, Strutt Street, Manchester; *Middlesex (West)*—The Rev. E. Chester Britton, Hermosa, Ealing; *Norfolk*—Rev. O. W. Tacock, Norwich; *Yorkshire (East Riding)*—The Rev. Horace Newton, Driffield; *Yorkshire (West Riding)*—Rev. J. N. Worsfold, Haddlesey, Selby.

Bankers.—The London and County Bank, Aldersgate Street, London, E.C.

OTHER SOCIETIES.

Early English Text, founded by Dr. Furnivall in 1864. *Director*, F. J. Furnivall. *Hon. Sec.* W. A. Dalziel, 67, Victoria Road, Finsbury Park, N. £1 1s. a year for the *Original Series* of Prints of MSS. only, and £1 1s. for the *Extra Series* of reprints.

Chaucer, founded by Dr. Furnivall in 1868. *Hon. Sec.* W. A. Dalziel, 67, Victoria Road, Finsbury Park, N. £2 2s. a year.

Ballad, founded by Dr. Furnivall in 1868. *Editor*, The Rev. J. W. Ebsworth. *Hon. Sec.* W. A. Dalziel, 67, Victoria Road, London, N. £1 1s. a year.

New Shakspere, founded by Dr. Furnivall in 1873. *Hon. Sec.* K. Grahame, 65, Chelsea Gardens, Chelsea Bridge Road, London, S.W. £1 1s. a year.

Browning, founded in July, 1881, by Dr. Furnivall and Miss E. H. Hickey. Subscription, £1 1s. a year. *President*, F. J. Furnivall. *Hon. Sec.* E. E. Davies, 2, Wallace Road, Canonbury, London, N.

Shelley, founded by Dr. Furnivall in Dec. 1885. *Hon. Sec.* T. J. Wise, 127, Devonshire Road, Holloway, London, N. £1 1s. a year.

Philological, founded in 1842. *Hon. Sec.* F. J. Furnivall, 3, St. George's Square, Primrose Hill, London, N.W. £1 1s. entrance, and one a year. Vol. I. of the Society's English Dictionary, ed. Dr. J. A. H. Murray, is published by the Clarendon Press, Oxford. Vols. II. and III. are in the press. Mr. Hy. Bradley is now Joint Editor.

Shakspere Quarto Facsimiles, 10s. 6d. each, or 6s. if the whole series of forty-three is taken, edited by F. J. Furnivall, Prof. Dowden, Mr. P. A. Daniel, Mr. H. A. Evans, Mr. Arthur Symons, Mr. T. Tyler, and other Shakspere scholars. B. Quaritch, 15, Piccadilly, London, W. (Two more Facsimiles will complete the Series.)

WELLESLEY COLLEGE LIBRARY

3 5002 03208 2468

BR 15 . W8 7:4

Wycliffe, John, d. 1384.

Iohannis Wyclif Sermons

